STEPHEN KING

SAULĖS ŠUO

Stephen King

SAULĖS ŠUO

Du romanai ir apsakymas

Iš anglų kalbos vertė
ASTA TVIRBUTIENĖ

Kaunas
1999

Stephen King. Rinktiniai raštai, 21 tomas

THE LIBRARY POLICEMAN,
THE SUN DOG,
THE BREATHING METHOD
New York, Signet, 1983, 1991

ISBN 9986-97-013-X

Bibliotekos policininkas

Pratarmė

Tą rytą, kai buvo pradėtas rašyti šis pasakojimas, su sūnumi Ovenu sėdėjome prie pusryčių stalo. Mano žmona jau buvo pakilusi į viršų nusiprausti po dušu ir apsirengti. Septintos valandos ryto rutina - omletas ir laikraštis - buvo baigta. Vilardas Skotas savo rytmetinėje laidoje, išeinančioje į eterį penkias dienas per savaitę, šįryt papasakojo apie moterį, gyvenančią Nebraskoje, kuriai ką tik sukako šimtas ketveri metai. Mačiau iš nuostabos išplėstas Oveno akis. Manau, panašios buvo ir manosios. Kitaip sakant, tipiškas šiokiadienio rytas Kingų namuose.

Ovenas trumpam pakėlė akis nuo sporto puslapio ir paklausė, ar neketinu šiandien eiti pasivaikščioti. Mat norėjo, kad parneščiau knygą, kurios jam reikėjo mokykliniam referatui. Dabar nebeprisimenu, kokia tai knyga - gal “Džonis Trimeinas”, o gal “Balandžio rytas”, Hovardo Fasto romanas apie Amerikos revoliuciją, - bet tai buvo viena iš tų knygų, kurių niekaip nepavyksta sumedžioti knygynuose; jos visada būna arba išpirktos, arba netrukus pasirodysiančios ant prekystalių, arba paaiškėja dar velniai žino kokia priežastis.

Pasiūliau Ovenui nueiti į vietinę biblioteką, kuri, mano galva, visai nebloga. Neabejojau, kad jie turės tą knygą. Jis kažką burbtelėjo. Iš viso supratau tik du žodžius, bet ir jų užteko mano smalsumui sužadinti. Tie žodžiai buvo “bibliotekos policija”.

Savąją laikraščio pusę nustūmiau į šoną, paspaudžiau televizoriaus distancinio valdymo pultelio mygtuką MUTE, ir Vilardas nutilo net neįpusėjęs reportažo apie Persikų šventę Džordžijoje. Tada paklausiau Oveno, ar jis nebūtų toks malonus ir nepakartotų to, ką pasakė.

Jis, aišku, visaip išsisukinėjo, bet aš neatlyžau. Galų gale man pavyko iš jo išpešti, kad jis nemėgstąs bibliotekų dėl to, kad bijo Bibliotekos Policijos. “Žinau, kad Bibliotekos Policijos *nėra*”, - skubiai pridūrė jis. Supratau, kad į jo pasąmonę graužte įsigraužęs vienas toks pasakojimas. Būdamas septynerių ar aštuonerių (tokio amžiaus vaikai dar tiki viskuo, kas jiems sakoma), iš tetos Stefanės išgirdo

pasakojimą, kuris, pasirodo, iki dabar tykojo patogaus momento išlįsti iš pasąmonės.

Tai, žinoma, paglostė mano savimeilę, nes, vaikas būdamas, pats bijojau Bibliotekos Policijos - beveidžių prievartos įrankių, kurie tikrai ateitų į tavo namus, jeigu laiku negrąžintum iš bibliotekos paimtų knygų. Būtų labai blogai... o kas, jeigu tiems keistiems pareigūnams įsiveržus į tavo namus nerastum tų knygų? Kas tada? Ką jie tau padarytų? Ką jie paimtų vietoj trūkstamų tomų? Kelerius pastaruosius metus Bibliotekos Policija buvo visai išėjusi man iš galvos (nors ne nuo vaikystės, nes puikiai atsimenu, kaip prieš šešerius ar aštuonerius metus apie tai esame kalbėję su Piteriu Straubu ir jo sūnumi Benu), bet dabar man vėl iškilo visi tie seni klausimai - keliantys baimę, bet drauge ir viliojantys.

Kitas tris ar keturias dienas vis susizgribdavau begalvojąs apie Bibliotekos Policiją, ir juo daugiau apie tai mąsčiau, juo labiau ryškėjo čia pateikiamo pasakojimo kontūrai. Šitokia paprastai būna visų mano pasakojimų pradžia, bet apmąstymų laikotarpis užtrunka gerokai ilgiau nei šįkart. Taigi pradėjau rašyti. Turėjau pavadinimą - "Bibliotekos Policija" - ir jokių minčių, kaip įvykiai klostysis toliau. Iš pradžių maniau, kad iš viso to išeis kažkas juokinga, panašu į vėlyvuosius Makso Šulmano "siaubiakus". Juk, šiaip ar taip, pati pasakojimo idėja *buvo* juokinga, ar ne? Turiu galvoje - Bibliotekos Policija! Koks absurdas!

Tačiau tai, ką supratau, man anaiptol nebuvo naujiena: vaikystėje išgyventą baimę laikas išblukina, bet nepanaikina. Rašymas - tai tarsi savihipnozės seansas, ir kiekvieną kart, kai pasineri į tą būseną, sugrįžta visi vaikystėje išgyventi jausmai ir atgyja baimė, kurią tareisi seniai nugalėjęs.

Rašant šį pasakojimą, taip atsitiko ir man. Pradėjau rašyti žinodamas, kad vaikystėje mėgau vaikščioti į biblioteką - ir kodėl gi ne? Tai buvo vienintelė vieta, kur vaikas iš nelabai pasiturinčios šeimos - o toks aš ir buvau - galėjo gauti visas geidžiamas knygas. Bet, rašydamas toliau, iš naujo atradau giliau slypėjusią tiesą: aš bijojau bibliotekos. Bijojau pasiklysti tarp niūrių stelažų, bijojau, kad tamsiame skaityklos kamputyje liksiu nepastebėtas ir mane užrakins visai nakčiai, bijojau senų akiniuotų bibliotekininkių iki mėlynumo žilais plaukais ir plonomis kaip siūleliai lūpomis, kurios savo laibais blyškiais pirštais žnybdavo tau į ranką ir šnypšdavo "šššaa", jeigu užsimiršęs, kur esi, kiek garsiau prašnekdavai. Ir, žinoma, bijojau Bibliotekos Policijos.

Paskui su šiuo pasakojimu atsitiko taip pat, kaip ir su gerokai ilgesniu mano kūriniu - romanu "Kristina". Maždaug nuo trisdešimtojo puslapio humoras ėmė sparčiai sekti. O maždaug nuo penkiasdešimtojo puslapio pasakojimo tėkmė pasuko į tas niūriąsias vietas, kur dažnai nuklystu, bet kurios net man pačiam tebelieka mįslė. Galų gale man pavyko surasti vaikiną, kurio ieškojau, ir atlaikyti negailestingą šaltų jo akių žvilgsnį. Mėginau ir tau, Nuolatinis Skaitytojau, nupiešti jo portretą, bet nežinau, ar pavyko.

Supranti, piešiant labai drebėjo rankos.

PIRMAS SKYRIUS
DUBLERIS

1

Viskas, kaip vėliau nusprendė Semas Pyblesas, atsitiko dėl to prakeikto akrobato kaltės. Jeigu akrobatas netinkamu laiku ir netinkamoje vietoje nebūtų pasigėręs, Semas niekada nebūtų patekęs į tokią bėdą.

Nieko tokio, galvojo jis su turbūt pateisinamu kartėliu, *kad gyvenimas tėra siauras lynas virš bekraštės bedugnės, kuriuo turime eiti užrištomis akimis. Tai blogai, bet dar būtų pakenčiama. Tačiau kartais mus kažkas stumteli.*

Bet tai buvo vėliau. Pradžioje, netgi prieš Bibliotekos Policininką, buvo girtas akrobatas.

2

Paskutinį kiekvieno mėnesio penktadienį Junktono miesto Rotari klubo salėje būdavo rengiamas vakarėlis. Paskutinį 1990-ųjų kovo penktadienį Rotari klubo narius turėjo linksminti akrobatas Nuostabusis Džo su "Curry&Trembo" cirku ir "Keliaujančiu Karnavalu".

Ketvirtadienio pavakarę, penkios po keturių, ant Semo Pybleso stalo Junktono miesto nekilnojamojo turto ir draudimo kompanijoje suskambo telefonas. Semas pakėlė ragelį. Jeigu šituo telefonu kas nors atsiliepdavo, tai visada būdavo Semas - arba pats Semas, arba Semo balsas atsakiklyje, nes jis buvo Junktono miesto nekilnojamojo turto ir draudimo kompanijos savininkas ir vienintelis darbuotojas.

Jis nebuvo iš turtingųjų, bet sekėsi jam neblogai. Jis sakydavo, kad jo pirmasis "Mersedesas" dar tolimoje ateityje, bet turėjo beveik naują "Fordą" ir nuosavą namą Keltono aveniu. "Be to, verslas įpareigoja mane linksmintis ir pramogauti, taip sakant - alus ir kėgliai kiekvieną dieną", - mėgdavo pridurti... nors, tiesą sakant, alaus jis, ko gero, burnoj neturėjo nuo koledžo laikų, o ir apie tikrus kėglius nedaug teišmanė.

- Junktono miesto nekilnojamojo turto ir drau...

- Semai, čia Kreigas. Akrobatas nusisuko sprandą.

- Ką?

- Pats girdėjai! - suriko Kreigas Džonsas. - Akrobatas nusisuko savo suknistą sprandą!

- O, - tarė Semas.

Akimirką jis galvojo apie tai, ką išgirdo, paskui susirūpinęs paklausė:

- Ar jis mirė, Kreigai?

- Ne, jis gyvas, bet mums jis jau miręs. Jis Sider Repido ligoninėje, o jo kaklas "ilsisi" maždaug dvidešimties svarų gipso sluoksnyje. Ką tik skambino Bilis Braitas. Jis sakė, kad tas piemuo šiandien per dieninį spektaklį prisigėrė kaip kiaulė, o paskui bandė padaryti atbulinį salto ir drėbėsi tiesiai ant sprando. Bilis, tuo metu sėdėjęs tribūnoje, sakosi net girdėjęs trakštelėjimą. Pasak jo, garsas buvęs toks, kaip kad pastačius koją ant tik ką užšalusios balutės.

- O! - aiktelėjo Semas ir net nusipurtė.

- Manęs tai nė kiek nestebina. Na, paklausyk - Nuostabusis Džo. Argi tai tinkamas vardas cirko artistui? Tarkim, būtų koks Nuostabusis Valkata. Arba Nuostabusis Tortellini - irgi neblogai. Bet Nuostabusis *Džo?* Man tai skamba kaip nevispročio išmonė.

- Jėzau, tai labai blogai.

- Iki ausų sulindome į mėšlą - štai kaip aš tai pavadinčiau. Likome be nieko rytdienos vakarėliui, mielas bičiuli.

Semas jau pradėjo gailėtis, kad neišėjo iš kontoros lygiai ketvirtą. Kreigas būtų pabendravęs tik su Semo balsu atsakiklyje, o pats Semas būtų turėjęs daugiau laiko viską apgalvoti. Jis jautė, kad netrukus jam *prireiks* laiko apmąstymams. Jis taip pat jautė, kad Kreigas Džonsas neketina palikti jam nė valandėlės.

- Taip, - tarė jis, - manau, tu teisus, - jis tikėjosi, kad taip atsakydamas parodys, jog niekuo negali padėti. - Kokia gėda!

- Žinoma, gėda, - sutiko Kreigas ir tada metė kozirį: - Bet žinau, kad būtum laimingas galėdamas užpildyti šią spragą.

- *Aš?* Kreigai, turbūt juokauji! Nepadaryčiau nė kūliavirsčio, ką jau šnekėti apie sal...

- Manau, galėtum pakalbėti apie savarankiško verslo svarbą mažo miestelio gyvenimui, - negailestingai spaudė jį Kreigas Džonsas. - Jei nepatinka, gali kalbėti apie beisbolą. Pritrūkęs *žodžių* galėtum nusismaukti kelnes ir pakraipyti savo Mažąjį Semą prieš auditoriją. Semai, aš ne tik Komiteto pirmininkas - vien tai jau būtų pakankamai blogai. Nuo tada, kai Kevis išvyko, o Karlas atsisakė narystės, aš *esu* Komitetas. Dabar tu privalai man padėti. Man *reikia* žmogaus rytdienos vakarui. Visame tame prakeiktame klube tėra kokie penki vyrukai, kuriais bent truputį galiu pasitikėti, ir tu - vienas iš jų.

- Bet...

- Be to, esi vienintelis, iki šiol dar netapęs mūsų klubo nariu, taigi esi kviečiamas dabar, drauguži.

- Frenkas Stefensas...

- ...su suspenduotais įgaliojimais nuo pernai metų, kai teismas jį ir dar vieną vaikiną iš sunkvežimių vairuotojų profsąjungos apkaltino sukčiavimu. Semai, dabar tavo eilė lipti ant "bačkos". Tu negali manęs nuvilti. Tu man *skolingas.*

- Aš užsiimu *draudimo* verslu! - šaukė Semas. - Kai neišrašinėju draudimo polisų, pardavinėju ūkius! Dažniausiai bankams! Daugumai žmonių tai pasirodytų *nuobodu!* O tiems, kuriems tai nesukeltų žiovulio, sukeltų *šleikštulį!*

- Tai visai nesvarbu, - panašu, kad Kreigas rengėsi suduoti mirtiną smūgį. Gležną Semo protesto daigelį negailestingai trypė gruoblėti Kreigo atkaklumo batai. - Iki pietų pabaigos jie visi bus girti kaip dūmai - žinai, kaip būna. Šeštadienio rytą niekas neprisimins nė vieno tavo pasakyto žodžio, bet, šiaip ar taip, *man reikia ko nors, kas atsistotų priešais juos ir pasakytų pusvalandžio trukmės kalbą, ir tai būsi tu!*

Semas dar bandė prieštarauti, bet Kreigas ir toliau kalbėjo įsakmiu tonu, negailestingai pabrėždamas: *man reikia, tu privalai, esi man skolingas.*

- Gerai! - pagaliau ištarė jis. - Gerai jau gerai! Pakaks!

- O, žmogau! - sušuko Kreigas. Jo balsas čiurleno linksmai kaip upeliukas saulėtą dieną. - Nepamiršk, kad kalba neturi trukti ilgiau kaip trisdešimt minučių, na, galbūt dar dešimt klausimams. Jeigu kam nors išvis kils kokių klausimų. Be to, tu iš tiesų *galėsi* pakraipyti savo Mažąjį Semą, jei tik norėsi. Abejoju, kad kam nors pavyktų jį *įžiūrėti,* bet...

- Kreigai, - nutraukė jį Semas, - pakaks.

- O! *Atleisk!* Koks ilgas mano liežuvis! - kikeno Kreigas, nusimetęs nuo pečių šitokią naštą.

- Klausyk, kodėl gi mums nepabaigus šios diskusijos? - nukirto Semas ir iš rašomojo stalo stalčiaus išsitraukė virškinimą gerinančių tablečių pakuotę. Staiga jam toptelėjo, kad per artimiausias dvidešimt aštuonias valandas jam prireiks ne vienos tokios tabletės. - Panašu, kad man teks ruošti kalbą.

- Vadinasi, supratai, - pasakė Kreigas. - Ir nepamiršk: pietūs - šeštą, kalba - septynios trisdešimt. Taigi, kaip Havajuose sakoma, aloha!

- Aloha, Kreigai, - burbtelėjo Semas ir padėjo ragelį. Kurį laiką spoksojo į telefoną. Pajuto stemple kylantį skrandžio turinį ir rūgščiai atsirūgo - o juk prieš penkias minutes skrandis nė neketino maištauti.

Jis nurijo tabletę.

3

Tą vakarą, užuot ėjęs pažaisti kėgliais, kaip kad buvo iš anksto susiplanavęs, Semas Pyblesas pasiėmė geltoną aplanką, tris pedantiškai nusmailintus pieštukus, pakelį cigarečių "Kent" ir užsidarė savo kabinete namuose. Išjungė telefoną, užsidegė cigaretę ir įsispitrijo į geltoną aplanką. Paspoksojęs gal kokias penkias minutes, lapo viršuje užrašė:

VERSLAS MAŽAME MIESTELYJE:

AMERIKOS GYVYBINĖS JĖGOS ŠALTINIS

Perskaitė garsiai ir jam patiko. Na... gal ne tiek *patiko,* kiek buvo *pakenčiama.* Jis ištarė tą sakinį garsiau ir jam pasirodė, kad šitaip geriau. *Truputį* geriau. Tiesą sakant, nebuvo *labai* gerai, gal kiek gremėzdiška, bet skambėjo geriau nei koks suknistas "Komunizmas: grėsmė ar pavojus". Be to, Kreigas teisus - šeštadienio rytą, kankinami pagirių, jie net neprisimins to, ką išgirdo penktadienio vakarą.

Taip padrąsinęs save, Semas pradėjo rašyti.

"Kai 1984-aisiais persikėliau į Junktoną iš daugiau ar mažiau klestinčio Ameso miesto..."

4

"...ir dabar aš, kaip ir tą saulėtą 1984-ųjų rugsėjo rytmetį, manau, kad smulkus verslas yra ne tik Amerikos gyvybinės jėgos šaltinis, bet ir gyvybinga, kunkuliuojanti viso Vakarų pasaulio arterija."

Semas nutilo, peleninėje, padėtoje ant jo darbo stalo, užgesino nuorūką ir viltingai pažvelgė į Naomę Higins:

- Na? Ką manai?

Naomė, daili jauna moteris, buvo iš Proverbijos - miestelio, esančio už keturių mylių į vakarus nuo Junktono. Ji drauge su savo sena motina gyveno sename apgriuvusiame name prie Proverbijos upės. Daugelis Rotari klubo narių pažinojo Naomę ir dažnai juokais siūlydavo kirsti lažybų, kas pirmiau "sugrius" - senas namas ar sena motina. Semas nežinojo, ar jiems yra pavykę ką nors įkalbėti lažintis, bet jeigu pavyko, tai rezultatas tebebuvo neaiškus.

Naomė buvo baigusi Ajovos verslo koledžą ir sugebėjo puikiai stenografuoti. Kadangi ji vienintelė iš visų miestelio moterų garsėjo tokiais gabumais, smulkūs Junktono verslininkai ją graibstyte graibstė. Be to, ji turėjo neįtikėtinai ilgas ir gražias kojas, o tai irgi niekam netrukdė. Ji dirbo rytais, penkis pusdienius per savaitę keturiems vyrams ir vienai moteriai: dviem teisininkams, vienam bankininkui ir dviem nekilnojamojo turto agentams. Po pietų ji grįždavo į savo seną namą ir, ištaikiusi laisvą valandėlę nuo savo senos motinos priežiūros, spausdindavo tai, ką ryte būdavo užsirašiusi.

Semas Pyblesas Naomės paslaugomis naudodavosi kiekvieną penktadienį nuo dešimtos valandos ryto iki pietų, bet šįryt visą korespondenciją jis atidėjo į šalį - netgi nepaisydamas, kad į kai kuriuos laiškus verkiant reikėjo atsakyti - ir paklausė Naomės, ar ji nesutiktų kai ko paklausyti.

- Žinoma, galėčiau, - atsakė Naomė. Ji atrodė truputį susijaudinusi, tarsi būtų pagalvojusi, kad Semas - keletą kartų jis buvo pakvietęs į pasimatymą - galbūt ketina jai pasipiršti. Kai jis paaiškino, kad Kreigas Džonsas pasiūlė jam pakeisti susižeidusį akrobatą ir kad jis norėtų perskaityti jai savo kalbą, ji su palengvėjimu atsipūtė ir kuo atidžiausiai išklausė visą jo kūrinį - visas dvidešimt šešias minutes.

- Nebijok būti nuoširdi, - pridūrė jis, Naomei dar nespėjus pravertì burnos.

- Neblogai, - pasakė ji. - Gana įdomu.

- Ne, tu nesupratai - neprivalai paisyti mano jausmų. Sakyk viską, ką galvoji.

- Aš ir sakau. Kalba tikrai gera. Be to, kol ateis laikas ją sakyti, jie visi jau bus...

- Taip, žinau, jie visi jau bus apdują.

Tokia perspektyva, anksčiau Semui teikusi paguodos, dabar šiek tiek liūdino. Klausydamasis savęs jis pagalvojo, kad parengė išties puikią kalbą.

- Bet yra vienas dalykas, - mąsliai ištarė Naomė.
- Koks?
- Ji truputį... na, supranti... *sausoka.*
- O, - tepasakė Semas. Jis atsiduso ir pasitrynė akis. Juk gulti nuėjo tik pirmą valandą nakties, nes iš pradžių rašė, o paskui dar ilgai redagavo tekstą.
- Bet tai lengvai pataisoma, - užtikrino ji. - Tau tereikia nueiti į biblioteką ir susirasti porą knygų.
Staiga Semas pajuto aštrų skausmą skrandyje ir ėmė dairytis savo tablečių. Gaišti laiką dėl kvailos kalbos, kurią turi pasakyti Rotari klubo nariams? Kuistis *bibliotekoje?* Tai jau būtų lazdos perlenkimas, ne kitaip. Jis dar nėra buvęs Junktono miesto bibliotekoje, bet dabar juo labiau nematė reikalo ten eiti. Tačiau Naomė - ji taip atidžiai klausėsi, taip nuoširdžiai stengėsi padėti. Būtų baisiai nemandagu neišklausyti jos iki galo.
- Kokios tai knygos?
- Na, supranti, kažkokie patarimai, kaip pagyvinti rengiamą kalbą. Jie tarsi... - Naomė nerado tinkamo žodžio, - na, ar žinai tą aštrų padažą, kurio galima gauti kinų restoranuose?
- Taip.
- Tai ir tie patarimai tokie. Visokie pajuokavimai. Be to, yra dar viena knyga, "Amerikiečių mėgstamiausi eilėraščiai". Joje galėtum rasti ką nors, tinkantį pabaigai. Kažką pakilaus.
- Ar toje knygoje yra eilėraščių apie smulkaus verslo svarbą Amerikos gyvenimui? - pasiteiravo Semas.
- Kai cituoji ką nors iš poezijos, žmonės pasijunta *pakylėti,* - atsakė Naomė. - Niekam nerūpi, *apie ką* tas eilėraštis, Semai, svarbu, *kam* jis skaitomas.
- Ten tikrai galima rasti knygų su juokeliais, skirtais specialiai kalboms? - Semui tai atrodė neįtikėtina, nors nė kiek nenustebtų išgirdęs, kad bibliotekose gali rasti knygų apie tokius egzotiškus dalykus, kaip variklių remontas ar perukų gamyba.
- Taip.
- Iš kur žinai?
- Kai Filas Breikmanas pirmininkavo Valstybės Rūmams, aš spausdindavau visas jo kalbas, - paaiškino Naomė. - Jis turėjo vieną iš tų knygų. Tik niekaip negaliu prisiminti, kaip ji vadinosi. Vienintelis man į galvą ateinantis pavadinimas "Juokai, skirti Džonui", bet iš tikrųjų greičiausiai *ne toks.*
- Ne, - pritarė Semas, bet mintyse jau svarstė, kad vienas kitas gabaliukas iš "Juokų, skirtų Džonui" neabejotinai padėtų pasiekti stul-

binantį pasisekimą. Jam tik dabar pradėjo aiškėti, kurlink Naomė suka, ir ši mintis jam visai patiko. Jo neatbaidė net nenoras apsilankyti bibliotekoje po daugelio saldaus abejingumo metų. Truputis prieskonių prėskai kalbai. Viena kita senus skarmalus pagyvinanti detalė. Ir beformis molio gabalas pavirs tikru šedevru. Po galais, biblioteka viso labo tėra biblioteka. Jeigu nežinai, kaip surasti reikiamą knygą, tereikia paklausti bibliotekininkės. Juk jų darbas - ir į klausimus atsakinėti, ar ne?

- Blogiausiu atveju viską gali palikti taip, kaip yra, - pasakė Naomė. - Turint galvoje, kad visi jie bus girti, - ji švelniai pažvelgė į Semą, bet tuoj pat nuleido akis ir pažiūrėjo į laikrodį. - Mums dar valanda liko. Ar nenorėtum atsakyti bent į keletą laiškų?

- Ne, manau, kad ne. Gal geriau per likusį laiką išspausdintum mano kalbą?

Jis jau buvo nusprendęs savo pietų pertrauką praleisti bibliotekoje.

ANTRAS SKYRIUS

BIBLIOTEKA (I)

1

Gyvendamas Junktone, Semas šimtus kartų buvo ėjęs pro bibliotekos pastatą, bet tik dabar pirmąkart kaip reikiant *įsižiūrėjo* į jį ir pastebėjo tikrai stulbinantį dalyką: tas vaizdas kėlė jam neapykantą.

Junktono miesto viešoji biblioteka stovėjo Valstijų gatvės ir Milerio aveniu kampe, kvadratinė granito dėžė su siaurais langeliais, veikiau panašiais į šaudomąsias angas nei į normalius langus. Šiferiu dengtas stogas buvo gerokai išsikišęs visuose keturiuose pastato šonuose. Kai prisiartindavai prie statinio, tie siauri langai ir nuo stogo krintantis šešėlis kėlė įspūdį, kad prieš tave - susiraukęs akmeninio roboto veidas. Apskritai tai buvo būdinga Ajovos architektūrai ir puikiai pažįstama Semui Pyblesui, kuris jau beveik dvidešimt metų pardavinėjo nekilnojamąjį turtą; mintyse šį architektūros stilių jis buvo praminęs Vidurio Vakarų Šlykščiuoju. Pavasarį, vasarą ir rudenį tą grėsmingą įspūdį šiek tiek švelnino šalia augantys klevai, bet dabar, atšiaurios Ajovos žiemos pabaigoje, medžiai stypsojo iškėlę savo nuogas šakas, ir biblioteka buvo panaši į nežmoniško dydžio kriptą.

Statinys jam nepatiko; kėlė neaiškų nerimą; jis nesuprato kodėl. Po galais, juk tai tik biblioteka, o ne kokia inkvizicijos citadelė. Tačiau vos tik jis pastatė koją ant tako, vedančio prie įėjimo, skrandį vėl ėmė graužti rėmuo. Karčiai atsirūgęs pajuto skonį, kuris jam priminė kažką... na, kažką iš tolimos praeities. Burnon įsimetė tabletę, ėmė lėtai ją kramtyti, ir jam vėl toptelėjo mintis, kad jo parengta kalba bus gera tokia, kokia yra. Aišku, ne šedevras, bet pakankamai gera. Juk, šiaip ar taip, ruošiasi ją sakyti Rotari klube, o ne Jungtinių Tautų Organizacijoje. Laikas liautis išsidirbinėti. Jis nusprendė grįžti į kontorą ir sutvarkyti korespondenciją, kuriai ryte nerado laiko.

Jau sukosi eiti, bet pagalvojo: *Tai kvaila. Tikrai kvaila. Negi nori likti kvailio vietoje? Gerai. Bet juk sutikai pasakyti tą prakeiktą kalbą; tokiu atveju, kodėl gi to nepadarius tikrai gerai?*

Raukydamasis ir negalėdamas nuspręsti, kaip pasielgti, jis stypsojo prie įėjimo į biblioteką. Jis mėgdavo visokius pokštus per Rotari klubo susiėjimus. Ir Kreigui jie patikdavo. Ir Frenkui Stefensui. Dauguma jaunų Junktono miesto verslininkų šaipydavosi iš tų susirinkimų. Bet vis tiek stengdavosi jų nepraleisti, ir Semas pagalvojo, kad jis žino kodėl: tai buvo puiki vieta ryšiams užmegzti. Vieta, kur tokie vaikinai kaip jis galėdavo susipažinti su vyresniais ir labiau patyrusiais Junktono verslininkais. Tokiais kaip Elmeris Baskinas, kurio bankas prieš dvejus metus padėjo išplaukti visiškai nustekentam Byvertono prekybos centrui. Tokiais kaip Džordžas Kendis, kuris, kaip buvo kalbama, panorėjęs vienu telefono skambučiu galėdavo uždirbti tris milijonus dolerių.

Tie vaikinai buvo pripratę prie mažo miestelio gyvenimo, nesigėdijo būti vietinės mokyklos krepšinio komandos fanai, vis dar kirpdavosi pas seną gerą Džimį, negalėjo priprasti prie pižamų ir miegoti eidavo apsivilkę boksininko kelnaites ir išaugtus teniso marškinėlius, vaikinai, kurie alų tebegerdavo iš butelio, vaikinai, kurie jausdavosi nejaukiai, jei tekdavo praleisti naktį Sider Repido mieste, nors į tokį Klivlendą važiuodavo, ir gana dažnai. Retsykiais koks nors jų poelgis vis sudrumsdavo ramią Junktono miestelio gyvenimo tėkmę. Taigi, ar tik ne dėl šios priežasties Semas kantriai vaikščiodavo į penktadieninius susirinkimus? Taigi ar ne dėl šios priežasties Kreigas puolė į tokią paniką, kai sužinojo, kad tas mulkis akrobatas nusisuko savo mulkišką sprandą? Tu norėjai, kad tie gyvenimo drumstėjai tave pastebėtų... bet ne todėl, kad nusismauksi kelnes. *Visi jie bus girti,* sakė Kreigas, ir Naomė tą patį tvirtino, bet staiga Semui į galvą šovė mintis, kad jis niekuomet nematė Elmerio Baskino geriančio ką

nors stipresnio už kavą. Nė karto. Ir, reikia manyti, ne jis vienas toks. Kai kurie iš jų galbūt ir bus girti... bet tik jau ne visi iki vieno. O neapspangusieji galbūt bus kaip tik tie, kurių žodis iš tikro šį tą reiškia.

Gerai atlik šį darbą, Semai, ir galbūt turėsi iš to naudos. Tai nėra neįveikiama aukštuma.

Ne. Nėra. Neįprasta, žinoma, bet ne neįmanoma. Be to, buvo dar vienas dalykas, visiškai nesusijęs su šešėline penktadieninių Rotari klubo susirinkimų politika: bet kokį darbą jis visuomet stengėsi atlikti kiek galėdamas geriau. Taigi sumauta kalbelė. Na ir kas?

O čia - tik sumauta mažo miestelio bibliotekėlė. Kas gi čia tokio? Juk arti nėra nė krūmokšnio.

Semas ėmė žingsniuoti toliau, bet ir vėl suraukęs kaktą sustojo. Kokia keista mintis šovė jam į galvą; tokia, atsklendusi iš niekur. Taigi arti bibliotekos nėra nė krūmokšnio - o kas iš to? Jis nežinojo... bet suprato, kad būtent ši mintis padarė jam beveik magišką poveikį. Padėjo atsikratyti neryžtingumo. Jis vėl pajudėjo į priekį. Užkopė keturias akmeninių laiptų pakopas ir vėl akimirkai stabtelėjo. Vieta atrodė kažkokia... na, apleista. Ištiesė ranką prie durų rankenos ir susimąstė. *Guldau galvą, kad penktadieniais po pietų visuomet būna uždaryta.* Ši mintis kažkaip keistai jį nuramino.

Bet senovinė rankena vis dėlto sujudėjo po jo delnu, ir sunkios durys be garso atsivėrė į vidų. Semas pateko į nedidelį vestibiulį su marmurinėmis grindimis - šachmatine tvarka išdėstytais juodos ir baltos spalvos kvadratais. Pačiame vestibiulio viduryje stovėjo molbertas. Prie jo buvo prisegtas raštelis. Labai didelėmis raidėmis buvo išvedžiotas vienas vienintelis žodis:

TYLOS!

Ne

TYLĖJIMAS - AUKSAS

ar

PRAŠYTUME NETRIUKŠMAUTI

bet tik tas vienas akį rėžiantis žodis:

TYLOS!

- O tu galvą guldei, - sumurmėjo Semas sau po nosimi, bet akustika šioje patalpoje buvo tokia gera, kad jo murmesys išaugo į niurzglų dundesį. Jis susigūžė. Atrodė, kad jo ištarti žodžiai, atsimušę į lubas, griūte griūva ant jo. Tą akimirką jam dingojosi, tarsi grįžo tie laikai, kai ponia Glasters jį, ketvirtoką, šiurkščiai apšaukė už laiku neatliktą užduotį. Jis nerimastingai apsižvalgė beveik neabejodamas, kad tuoj tuoj iš kur nors išlėks pikta bibliotekininkė pažiūrėti, kas gi išdrįso sudrumsti tylą.

Liaukis, dėl Dievo meilės. Tau keturiasdešimt metų. Ketvirta klasė toli praeity, drauguži.

Tačiau ta praeitis anaiptol neatrodė tokia tolima. Tik ne čia. Šioje vietoje ketvirta klasė buvo labai arti, tiesiog ranka pasiekiama.

Jis žengė marmurinėmis grindimis į kairę nuo molberto, nesąmoningai statydamas kojas tik ant pirštų galų, kad nesukeltų nė menkiausio triukšmo, ir įėjo į didžiąją Junktono miesto bibliotekos salę.

Ant lubų (kurios buvo mažiausiai dvidešimčia pėdų aukštesnės už vestibiulio lubas) kabėjo daugybė šviestuvų apvaliais stikliniais gaubtais, bet nė vienas nedegė. Šviesa į patalpas sklido per du didelius stoglangius. Saulėtomis dienomis čia turbūt buvo pakankamai šviesu; netgi jauku ir šilta. Bet šią rūškaną ir apsiniaukusią penktadienio popietę čia buvo gana niūru. Salės kampuose raitėsi blausūs šešėlių voratinkliai.

Semą užvaldė vienintelis jausmas: kažkas čia ne taip. Jam atrodė, kad jis padarė kažką daugiau. Negali būti, kad tik įžengė pro duris ir perėjo per vestibiulį; jautėsi tarsi patekęs į kitą pasaulį, bet visiškai ne taip, kaip jaučiasi nuvažiavęs, tarkim, į Ajovos miestą, kuris kartais kelia neapykantą - tie jausmai savaime suprantami. Oras šioje patalpoje atrodė sunkesnis už normalų orą, jis nepraleido šviesos taip kaip paprastas oras. Tvyrojo tiršta tarsi vilnonė antklodė tyla. Ir šalta kaip sniegas.

Biblioteka buvo kaip išmirusi.

Kiek tik akys užmato, driekėsi knygų stelažai. Semas pažvelgė į viršų, į stoglangius, kurie buvo sutvirtinti vielos tinklu. Jam apsisuko galva ir apėmė jausmas, kad kabo žemyn galva virš gilios kvadratinės duobės, išklotos knygomis.

Tai vienur, tai kitur į sieną buvo atremtos kopėčios guminiais ratukais. Tarp tos vietos, kur jis dabar stovėjo, ir registracijos stalo tolimame didelės aukštos patalpos kampe dar buvo dvi medinės salelės. Viena - tai ilgas ąžuolinis lovys žurnalams. Ant medinių kaiščių kabėjo peršviečiamais plastikiniais viršeliais aplenkti periodiniai leidiniai. Jie atrodė kaip keisčiausių gyvūnų kailiai, palikti džiūti šiame tyliame kambaryje. Virš lentynos pritvirtinta iškaba įspėjo:

VISUS ŽURNALUS PADĖKITE TEN, IŠ KUR PAĖMĖTE!

Į kairę nuo žurnalų lentynos stovėjo stelažas su pačiais naujausiais romanais ir ne grožinės literatūros knygomis. Iškaba virš šio stelažo skelbė, kad šie leidiniai išduodami ne ilgesniam kaip septynių dienų laikotarpiui.

Semas pasuko tarpu tarp žurnalų ir savaitinių knygų lentynos. Nors jis stengėsi žengti kiek galėdamas tyliau, batai kėlė nemenką

bildesį. Dabar pasigailėjo, kad nepasidavė tam pirmajam jį apėmusiam norui spjauti į viską ir grįžti kontoron. Juk čia - šmėklų buveinė. Nors ant stalo ūžė įjungtas kopijavimo aparatas, prie jo nesimatė nė gyvos dvasios. Ant stalo stovėjo metalinė lentelė su užrašu

A. LORTZ,

bet nesimatė nei A. Lortz, nei ko nors kito.

Galbūt ji ar jis tik pasilenkė pakelti kokio nukritusio popiergalio. Semą apėmė kvailas noras šūktelėti: "Ar viskas gerai, A. Lortz?" Bet greitai praėjo. Junktono miesto viešoji biblioteka buvo ne ta vieta, kur degtum noru laidyti sąmojingas replikas.

Netikėtai Semui į galvą atėjo trumpas, vaikystėje girdėtas, ketureilis. *Ei, nutilkit! Pokštams galas; Prasidės tuojau paradas. Vos išlįs kieno liežuvis; To ir fantas bus pražuvęs.*

Jeigu išlįs jo liežuvis čia, ar A. Lortz privers jį atiduoti fantą? pagalvojo jis. Vėl apsidairė, visomis nervų galūnėlėmis jausdamas tylos grėsmę, ir pagalvojo, kad apie tai būtų galima parašyti knygą.

Dabar jau jo nebedomino nei humoro knyga, nei "Amerikiečių mėgstamiausi eilėraščiai". Jį tiesiog užbūrė mieguista, bet kažko fantastiško pritvinkusi bibliotekos atmosfera, ir Semas pasuko kitų durų link, į dešinę nuo savaitei išduodamų knygų lentynos. Iškaba ant durų skelbė, kad čia - Vaikų skyrius. O ar jis pats, kai augo Seint Luise, lankė Vaikų biblioteką? Jam atrodė, kad taip, bet prisiminimai iš tų laikų buvo gana migloti. Kad ir kaip ten būtų, besiartinant prie durų į Vaikų skyrių, jį užplūdo keistas, tarsi daug kartų patirtas, jausmas. Panašus į tą, kuris apima grįžtant namo.

Durys uždarytos. Ant jų pavaizduota Raudonkepuraitė, žiūrinti į senelės lovoje gulintį vilką. Vilkas buvo su senelės naktiniais marškiniais ir kepuraite. Jis piktai iššiepęs dantis. Pro atsikišusias iltis drimba putos. Raudonkepuraitės veidas iškreiptas siaubo. Plakatas sakyte sakė, kad laiminga šios pasakos - o ir visų pasakų - pabaiga tėra tik patogus melas. Galbūt tėvai ir tiki tuo melu, bet mažieji juk geriau žino, ar ne?

Puiku, galvojo Semas. *Galvą guldau, kad daugybė pyplių veržte veržiasi į Vaikų biblioteką, kurios duris puošia toks plakatas. Galvą guldau, kad mažiesiems jis be galo patinka.*

Jis pravėrė duris ir kyštelėjo galvą vidun.

Nejaukumo jausmas kaipmat dingo; jį apėmė susižavėjimas. Plakatas neabejotinai melavo, tiesa buvo tai, kas jo laukė už durų. *Žinoma,* kad vaikystėje jis vaikščiojo į biblioteką; vieno žvilgsnio į šį lentynomis padalytą pasaulį pakako, kad atgytų anų laikų prisiminimai. Jo tėvas mirė pačiuose gražiausiuose savo metuose; Semą, vienintelį

vaiką šeimoje, užaugino mama, kurios jis beveik nematydavo, išskyrus šventadienius. Ji išties sunkiai dirbo. Kai jis neturėdavo kišenpinigių, - o tai atsitikdavo dažnai, - užuot su kitais mokyklos draugais po pamokų ėjęs į kiną, patraukdavo į biblioteką; ir dabar į jį, stovintį čia, netikėtai plūstelėjo malonios, bet drauge ir skaudžios, ir nesuprantamai bauginančios nostalgijos banga.

Anas jo pasaulis buvo mažas; anas pasaulis buvo šviesus net pačiomis niūriausiomis, lietingiausiomis dienomis, šis irgi toks. Šioje patalpoje nebuvo kabančių šviestuvų apvaliais stikliniais gaubtais; čia pakabinamose lubose po matiniu stiklu įtaisytos dienos šviesos lempos, jos visos degė. Staleliai tebuvo dviejų pėdų aukščio, o kėdutės dar žemesnės. Suaugęs žmogus šiame pasaulyje turėtų jaustis visiškai svetimas. Jeigu bandytų atsisėsti, jo keliai kyšotų virš stalviršio. Jis turėtų gerokai pasilenkti, beveik atsiklaupti, jei užsinorėtų atsigerti iš sienoje įrengto fontanėlio.

Lentynos čia neaukštos, todėl net ir ilgai žiūrint į viršų nesvaigsta galva; lubos žemesnės, bet ne tokios žemos, kad vaikas jaustųsi prislėgtas. Čia nesidriekė ilgos niūrių spalvų knygų nugarėlių eilės, čia akį rėžė linksmos ir tikros spalvos: ryškiai mėlyna, raudona, geltona. Tose knygose laimingai gyveno karaliai, karalienės, princai ir princesės. Čia Semas pajuto tą seniai bepatirtą jausmą, kai esi laukiamas, kai knygos kvieste kviečia jas liesti, vartyti, skaityti. Tačiau tas jausmas turėjo kažkokį kartų prieskonį.

Nepaisant to, ryškiausiai jis juto malonią trauką. Ant vienos sienos kabėjo nuotrauka: mielas šunytis didelėmis protingomis akimis. Po susirūpinusio, bet viltingai žvelgiančio šunyčio atvaizdu buvo žodžiai - viena iš dviejų didžiųjų pasaulio tiesų: SUNKU BŪTI GERAM. Ant kitos sienos kabantis piešinys vaizdavo nendrėmis apžėlusia upe plaukiančias laukines antis. PRASKINK KELIĄ ANČIUKAMS! - ragino užrašas.

Semas žvilgtelėjo kairėn, ir šypsnys, nevalingai žaidęs jo lūpose, iš pradžių ėmė blėsti, o paskui ir visai dingo. Jo akys užkliuvo už plakato, vaizduojančio didelį tamsų automobilį, tolstantį nuo pastato, kuris Semui pasirodė panašus į mokyklą. Automobilyje sėdėjo berniukas, rankytėmis prisiplojęs prie stiklo. Atrodė, kad jis klykia. Už jo matėsi vyriškis - tiksliau, tik keistas neryškus siluetas - užgulęs vairą. Mašina lėkė pašėlusiu greičiu. Žodžiai po šiuo plakatu įspėjo:

NIEKADA NESĖSK Į NEPAŽĮSTAMO ŽMOGAUS AUTOMOBILĮ!

Semas pagalvojo, kad ir šis plakatas, ir Raudonkepuraitės atvaizdas ant Vaikų skyriaus durų žadino tą patį primityvios baimės jaus-

mą, bet šis, su automobiliu, neabejotinai baisesnis. *Žinoma,* vaikai neturi leistis nepažįstamų žmonių įkalbami pavėžėti ir, be abejo, jiems būtina nuolat tai priminti, bet argi šitaip reikėtų spręsti tą problemą?

Kiekgi mažųjų bibliotekos lankytojų, galvojo jis, *išvydę šitokį plakatą, savaičių savaites sapnavo košmarus?*

Semas pastebėjo dar vieną plakatą, nuo kurio jam per nugarą perbėgo šiurpuliai. Jis kabėjo prie pat registracijos stalelio. Susigūžę vaikai - berniukas ir mergaitė, tikrai ne vyresni kaip aštuonerių metų, atatupsti traukėsi nuo vyriškio trumpa miline ir pilka skrybėle. Žmogus atrodė mažiausiai vienuolikos pėdų aukščio; jo šešėlis krito ant vaikų veidelių. Iš po plačių 1940-ųjų stiliaus fetrinės skrybėlės kraštų žvelgė negailestingos miline apsivilkusio vyriškio akys. Jo šaltas kaip ledas žvilgsnis, kiaurai veriantis vaikus, bylote bylojo, kas čia Pareigūnas. Rankose jis laikė Žvalgybos valdybos aplanką su keistos formos žvaigžde. Ji turėjo mažiausiai devynis kampus, o galbūt ir visus dvylika. Žodžiai po plakatu skelbė:

VENKITE BIBLIOTEKŲ POLICIJOS! GERI BERNIUKAI IR MERGAITĖS KNYGAS GRĄŽINA LAIKU!

Vėl burnoje pajuto tą patį skonį. Šleikščiai saldų, labai nemalonų. Jį užvaldė keista mintis: *ir anksčiau esu matęs šį žmogų.* Bet juk tai juokinga. Argi ne?

Semas susimąstė: kokį įspūdį šis plakatas jam pačiam būtų padaręs vaikystėje? Ar būtų pakeitęs jo vaikiškai tyrą požiūrį į biblioteką, kaip saugią priebėgą nuo visų gyvenimo negandų? Ir pajuto negerumą krūtinėje. Traukdamas vaistus iš kišenės, priėjo artyn prie plakato, kad galėtų geriau įsižiūrėti į keistąją žvaigždę.

Jis jau dėjo tabletę į burną, kai už nugaros pasigirdo balsas:

- Na, sveiki, sveiki!

Krūptelėjęs atsisuko, pasirengęs stoti į kovą su bibliotekos drakonu, kuris pagaliau išsidavė.

2

Ten nebuvo jokio drakono. Apkūni žila moteriškė, gal kokių penkiasdešimt penkerių, stūmė vežimėlį su knygomis. Jis buvo su guminiais ratukais, todėl riedėjo beveik negirdimai. Gražūs garbanoti plaukai, malonus veidas.

- Turbūt ieškojote manęs? - paklausė ji. - Ar ponas Pekhamas jus čia atsiuntė?

- Aš apskritai čia nemačiau nė gyvos dvasios.

- Ne? Vadinasi, jis jau išėjo namo, - paaiškino ji. - Nenuostabu - juk penktadienis. Ponas Pekhamas kas rytą apie vienuoliktą ateina čia nušluostyti dulkių ir, žinoma, paskaityti laikraštį. Jis dirba nepilną darbo dieną. Kartais išbūna iki pirmos ar pusės dviejų, bet dažniausiai tik pirmadieniais, nes tada ir dulkių sluoksnis, ir laikraštis būna storiausi. Bet jūs gi žinote, koks plonas penktadienio laikraštis.

Semas šyptelėjo:

- Kiek suprantu, jūs esate bibliotekininkė?

- Aš tikrai esu ji, - nusišypsojo ponia Lortz. Bet Semui atrodė, kad jos akys nesijuokia; jos akys atidžiai, galima sakyti, šaltai jį stebėjo. - O jūs esate..?

- Semas Pyblesas.

- O, taip? Nekilnojamasis turtas ir draudimas! Tai jūsų žaidimas!

- Kaltas dėl to, kuo esu kaltinamas.

- Atsiprašau, kad niekas jūsų nepasitiko didžiojoje skaitykloje, turbūt pagalvojote, kad biblioteka uždaryta ir durys per klaidą liko neužrakintos.

- Prisipažįstu, - atsakė jis, - tokia mintis buvo atėjusi man į galvą.

- Nuo dviejų iki septynių lankytojus aptarnaujame trise, - lyg ir teisinosi ponia Lortz. - Dvi prisijungia, kai mokyklose baigiasi pamokos, suprantate, - antrą valandą pradinukams, pusę trijų aukštesniųjų klasių moksleiviams ir be penkiolikos trys patiems vyriausiems. Vaikai yra patys ištikimiausi mūsų lankytojai. Ir laukiamiausi - bent jau man. Aš dievinu mažylius. Anksčiau turėjau visu etatu dirbančią padėjėją, bet pernai Miesto taryba mūsų biudžetą sumažino aštuoniais šimtais dolerių ir... - ponia Lortz suplasnojo rankomis, vaizduodama nuskrendantį paukštį. Jai išėjo nuostabiai žaviai tai padaryti.

Tai kodėl, pagalvojo Semas, *aš nesu nustebęs ar sužavėtas?*

Plakatai, pamanė jis. Raudonkepuraitė, mašinoje klykiantis vaikas ir Bibliotekos Policininkas paklaikusiomis akimis jam vis dar asocijavosi su šia besišypsančia bibliotekininke.

Ji ištiesė kairę ranką - mažą, bet putlią ir apvalią kaip ji pati. Jis metė skubrų žvilgsnį į jos pirštus. Nėra vestuvinio žiedo. Vadinasi, ji jokia ne ponia Lortz. Faktas, kad ji senmergė, padarė jam atstumiantį įspūdį. Mažame miestelyje niekas nemėgsta senmergių. Juokinga, dievaži. Semas paspaudė ranką.

- Ar anksčiau lankėtės mūsų bibliotekoje, pone Pyblesai?

- Ne, bijau kad ne. Ir prašau vadinti mane Semu.

Abejojo, ar tikrai nori, kad šita moteris kreiptųsi į jį vardu, bet jis buvo mažo miestelio verslininkas, tiksliau sakant, pardavėjas, ir šis pasiūlymas išsprūdo jam tiesiog automatiškai.

- Kodėl gi ne, Semai.

Jis tikėjosi, kad ji atsakys jam tuo pačiu - irgi pasiūlys kreiptis vardu, bet ji tik klausiamai žiūrėjo į jį.

- Gavau šiokį tokį įpareigojimą, - tarė jis. - Žmogui, šįvakar turėjusiam pasirodyti Rotari klube, atsitiko nelaimė, ir...

- O, kaip blogai!

- Ir man ne ką geriau. Dabar aš turiu jį pavaduoti.

- Oho! - teištarė panelė Lortz. Jos balse skambėjo nerimas, bet akys išdavė susižavėjimą. Bet ir tai nesušildė Semo, nors šiaip jis buvo iš tų žmonių, kurie į kitus visuomet linkę žiūrėti geranoriškai; jis buvo iš tų, kurie turi nedaug artimų draugų, tačiau maloniai elgiasi su visais aplinkiniais.

- Praeitą naktį parašiau kalbą, o šįryt parodžiau ją merginai, kuri padeda man tvarkyti korespondenciją...

- Galvą guldau, kad tai Naomė Higins.

- Taip, bet iš kur jūs žinote?

- Naomė yra nuolatinė mūsų lankytoja. Ji skolinasi daugybę meilės romanų - Dženiferės Bleik, Rozmerės Rodžers, Polo Šeldono, - paaiškino ji ir kiek tylesniu balsu pridūrė: - Ji sakosi knygas imanti savo motinai, bet aš, tiesą sakant, manau, kad ji pati jas skaito.

Semas nusijuokė. Jis irgi taip manė. Naomės akys išdavė ją esant uolią meilės romanų skaitytoją.

- Na, kad ir kaip ten būtų, žinau, kad dideliame mieste ji būtų vadinama eiline kontoros tarnautoja. Bet čia, visame Junktone, ji, kiek žinau, yra vienintelė, dirbanti tokį darbą. Tai argi nuostabu, kad pagalvojau, jog būtent ji yra ta mergina, apie kurią pasakojote?

- Taip, tikrai. Jai patiko mano kalba, - bent jau taip pati sakė, - bet jai pasirodė, kad ji šiek tiek sausoka. Ji pasiūlė...

- Galėčiau kirsti lažybų, kad "Oratoriaus patarėją"!

- Na, ji niekaip neprisiminė tikslaus pavadinimo, bet tai *skamba* būtent taip, - apsidžiaugė jis, o paskui šiek tiek susirūpinęs paklausė: Ar toje knygoje yra kokių pašmaikštavimų?

- Tik trys šimtai jų puslapių, - atsakė ji. Ištiesė dešinę ranką - jos taip pat kaip ir kairės "nedarkė" jokie žiedai - ir timptelėjo jį už rankovės. - Prašome čia, - ir nepaleisdama rankovės nuvedė jį prie durų. - Padėsiu jums išspręsti visas problemas, Semai. Tikiuosi, kad dar ne kartą sugrįšite į mūsų biblioteką. Ji maža, bet labai puiki. Et, tiek to, gal ir be reikalo iš anksto galvoju apie blogiausia.

Įėję pro duris, jie pateko į nejaukią didžiosios bibliotekos salės prieblandą. Panelė Lortz spustelėjo visus tris jungiklius prie durų, ir stikliniai gaubtai palubėje nušvito. Švelni gelsva šviesa išsklaidė patalpoje tvyrojusį niūrumą.

- Apsiniaukusią dieną čia labai nejauku, - konstatavo ji labai pasitikinčiu *(dabar-esame-tikroje-bibliotekoje)* balsu. Ji vis dar nepaleido Semo rankovės. - Jūs, be abejo, girdėjote, kad Miesto taryba nepatenkinta, kai reikia apmokėti tokių įstaigų kaip ši elektros sąskaitas... gal ir negirdėjote, bet neabejoju, kad *numanote.*

- Aišku, numanau, - neprieštaravo Semas. Jis, nevalingai pasekęs jos pavyzdžiu, ėmė kalbėti beveik pašnibždomis.

- Bet tai tik žiedeliai. "Uogos prisirpsta" žiemą, kai ateina sąskaitos už šildymą, - ir ji iškalbingai pavartė akis. - Nafta juk tokia *brangi.* Tai tie arabai dėl visko kalti, o dar, žiūrėk, ką jie išsigalvojo - užsiundė religinius fanatikus žudyti *rašytojus.*

- Taip, tai žiauroka, - linksėjo galvą Semas, o pats kažkodėl pagalvojo apie plakatą, vaizduojantį aukštąjį vyriškį - tą, prie kurio aplanko prisegta keista žvaigždė, kurio grėsmingas šešėlis dengia vaikučių veidus. Krenta ant jų kaip tamsi dėmė.

- Ak, kaip ilgai šiandien užtrukau Vaikų skyriuje. Visuomet, kai tik ten nueinu, prarandu laiko nuovoką.

- Ten labai įdomu, - tarstelėjo Semas. Jis ketino toliau tęsti šią temą, paklausti apie plakatus, bet panelė Lortz užbėgo jam už akių. Ji aiškiai parodė Semui, kas kaltas, kad ji buvo priversta netikėtai pakeisti per dienų dienas nusistovėjusią rutiną.

- Jūs žinote, ką sakote! O dabar leiskite jus kokiai minutei palikti vieną, - ji uždėjo rankas jam ant pečių - kad tai padarytų, jai teko pasistiebti - ir Semas net suakmenėjo nuo minties, kad ji ketina jį pabučiuoti. Bet šito neįvyko - jis tiesiog buvo patupdytas ant medinio suolo, kuris driekėsi palei visą savaitei išduodamų knygų lentyną. - Puikiai žinau, kur rasti jums reikalingas knygas, Semai. Man net nereikia raustis kataloguose.

- Galėčiau ir pats jas susirasti...

- Nė kiek *neabejoju,* - atsakė ji, - bet jos yra Specialiajame skyriuje, o aš nenoriu, kad lankytojai ten kuistųsi, kai pati galiu jiems padėti. Šiuo atžvilgiu esu labai *griežta.* Man pačiai tereikia tik žvilgsnį mesti, ir *visuomet* pastebiu tai, ko... ten trūksta. Žmonės tokie *išsiblaškę,* suprantate, visiškai nepaiso *tvarkos.* Blogiausia - vaikai, bet tik nusisuk, žiūrėk, jau ir suaugusieji pridarę painiavos. Taigi nesivarginkite. Grįšiu už poros akimirkų.

Semas nė neketino toliau protestuoti, bet net ir norėdamas nebūtų turėjęs tam laiko. Ji jau buvo dingusi. Jis atsisėdo ant suolo. Jautėsi vėl kaip koks ketvirtaklasis... kaip prasižengęs mokinukas, kuris prikrėtė eibių ir todėl jam neleidžiama eiti žaisti su kitais vaikais.

Jis girdėjo panelės Lortz žingsnius. Apsidairė. Aplinkui nesimatė nieko, išskyrus knygas. Keista. Kad nors koks pensininkas skaitytų laikraštį ar vartinėtų žurnalą. Bet ne! Jis, aišku, niekuomet nemanė, kad mažo miestelio bibliotekoje šiokiadienio popietę *verda* gyvenimas, bet kad nebūtų nė vieno lankytojo?

Na, prieš kurį laiką čia buvo ponas Pekhamas, mąstė jis, *bet jis perskaitė laikraštį ir išėjo namo. Penktadieniais laikraščiai siaubingai ploni, supranti? Ir dulkių sluoksnis plonas.* Ir staiga jis suprato, kad tik pasak panelės Lortz ponas Pekhamas čia buvo.

Taip tai taip - bet kodėl gi ji turėtų meluoti?

Jis nežinojo. Labai abejotina, kad ji melavo, bet faktas, kad jis suabejojo pirmąkart sutiktos malonaus veido moters nuoširdumu, buvo iškalbingas: ji jam nepatiko. Nepaisant malonaus veido, ji nė trupučio jam nepatiko.

Tai dėl plakatų. Juk negali mėgti TO, kas pakabina tokius plakatus vaikų lankomoje vietoje. Bet tai nesvarbu, nes jis čia atėjo knygų. Gaus jas ir išeis.

Persėdo į kitą vietą ir kilstelėjęs galvą ant sienos perskaitė tokius žodžius:

Jeigu nori sužinoti, kaip vyras elgiasi su savo žmona ir vaikais, pažiūrėk, kaip jis elgiasi su knygomis.

Ralfas Valdo Emersonas

Šiam pamokymui Semas neteikė didelės reikšmės. Net nežinojo kodėl... Išskyrus galbūt tai, jog jis pats manė, kad net pats didžiausias knygų darkytojas su savo šeima gali elgtis geriau nei koks skrupulingas pedantas. Tačiau tas moto, iškaltas aukso spalvos metalo lakšte, lįste lindo į akis, rodos, primygtinai siūlydamas galvoti iš naujo.

Tačiau nebespėjo. Mat prie registracijos stalelio išdygo panelė Lortz, pakėlė dangtį, perėjo į šitą pusę ir vėl kuo rūpestingiausiai jį užspaudė.

- Manau, kad radau tai, ko jums reikia, - žvaliai tarė ji. - Tikiuosi, jūs su manim sutiksite.

Ji padavė jam dvi knygas. Viena - Kento Adelmano "Oratoriaus patarėjas", o kita - "Amerikiečių mėgstamiausi eilėraščiai". Pastaroji knyga, pasak viršelio aplanko (kuris savo ruožtu dar buvo apsaugotas kieto plastiko aplanku), buvo kažkokios Heizlės Feleman sudary-

ta rinktinė. “Gyvenimo eilėraščiai!” žadėjo užrašas ant aplanko. “Gimtųjų namų ir motulės eilėraščiai! Eilėraščiai apie džiaugsmus ir vargus! Eilėraščiai, kurių dažniausiai pageidauja “New York Times” knygų apžvalgos skyrelio skaitytojai!” Toliau buvo rašoma, kad Heizlei Feleman “pavyko užčiuopti amerikiečių poetinį pulsą”.

Semas klausiamai pažvelgė į bibliotekininkę, ir ji nesunkiai perskaitė jo mintis.

- Taip, aš žinau, kad šios knygos gali pasirodyti senamadiškos, - tarė ji. - Ypač mūsų dienomis, kai tokių patarimų - nors vežimu vežk. Manau, užėjęs į bet kurį Sider Repido knygyną, rastumėte tuziną knygų su pamokymais pradedančiajam oratoriui. Bet tokių puikių leidinių kaip šie, Semai, tarp jų nerasite. Nuoširdžiai sakau: šitos knygos gali daug kuo pagelbėti vyrams ir moterims, kuriems iškalbos menas yra naujas dalykas.

- Kitaip sakant, diletantams, - su pašaipa patikslino Semas.

- Na, taip. Imkime, pavyzdžiui, “Mėgstamiausius eilėraščius”. Antras skyrius - jis prasideda šešiasdešimt penktame puslapyje, jeigu atmintis manęs neapgauna, - pavadintas “Įkvėpimu”. Čia neabejotinai rasite, kas tiktų jūsų kalbos kulminacijai, Semai. Jūs nustebsite pamatęs, kad klausytojai ilgam įsimins vykusiai parinktą posmą, net jei visa kita jau po akimirkos bus išėję jiems iš galvos. Ypač jei jie bus...

- Girti, - įsiterpė jis.

- Aš būčiau pasakiusi *padauginę,* - tarsi priekaištaudama pataisė ji. - Antra vertus, jūs juos geriau pažįstate nei aš, - bet į jį įsmeigtas žvilgsnis bylojo, kad pastarąjį sakinį ji pridūrė tik iš mandagumo.

Ji pakilnojo “Oratoriaus patarėją”. Šios knygos aplanką puošė karikatūra, vaizduojanti vėliavomis nukabinėtą salę. Vyrai senamadiškais vakariniais smokingais mažomis grupelėmis sėdėjo prie gėrimais nukrautų stalų. Vyriškis ant pakylos - irgi su smokingu - pergalingai šypsodamasis žvelgė į juos. Buvo akivaizdu, kad jis tik ką baigė savo ugningą kalbą.

- Ši knyga prasideda skyriumi apie oratorinio meno *teoriją,* - pasakė panelė Lortz, - bet kadangi jūs, kiek supratau, ne iš tų žmonių, kurie nori padaryti karjerą šioje srityje...

- Jūs *teisingai* supratote, - karštai pritarė Semas.

- ...siūlau eiti tiesiai prie viduriniojo skyriaus, kuris vadinasi “Kalbos pagyvinimas”. Čia įvairūs pajuokavimai ir istorijos padalyti į tris poskyrius: “Kaip padėti atsipalaiduoti”, “Kaip užkariauti palankumą” ir “Kaip užbaigti”.

Skamba kaip parankinė donžuano knyga, pagalvojo Semas, bet nutylėjo.

O ji vėl perskaitė jo mintis:

- Sutinku, pavadinimai šiek tiek dviprasmiški, bet šios knygos buvo išleistos padoresniais laikais, kai tie pavadinimai nekėlė dviprasmiškų minčių. Jeigu tiksliau - trečiajame dešimtmetyje.

- Daug padoresniais, tas tiesa, - pasakė Semas, galvoje turėdamas apleistus fermerių ūkius, mergytes, aprengtas iš miltų maišų pasiūtomis suknelėmis ir į aptvarus suvarytus beteisius juodaodžius, dieną naktį saugomus lazdomis ginkluotų policininkų.

- Bet abi knygos tebėra vertingos, - pasakė ji ir, kad būtų įtikinamiau, paplojo per jas. - Juk čia kaip ir versle - svarbiausia rezultatas, ar ne, Semai?

- Taip... manau, kad taip.

Jis susimąstęs žvelgė į ją. Panelė Lortz kilstelėjo antakius.

- Tai, ką jūs dabar pagalvojote, neverta nė sudilusio skatiko, - pasakė ji.

- Aš pagalvojau, kad gyvenime šitaip retai pasitaiko, - aiškinosi jis. - Tai nėra koks negirdėtas dalykas, nieko panašaus, bet retas. Atėjau čia susirasti poros knygų, kurios galėtų pagyvinti mano kalbą, o jūs iš karto padavėte man tai, ko ieškojau. O argi dažnai taip atsitinka mūsų gyvenime? Juk net paprasčiausioje maisto prekių parduotuvėje negali gauti norimo veršienos gabalo, nors tiesiog pirštu rodai jį pardavėjui. Jis tavęs nesupranta ir tiek!

Ji šyptelėjo. Tą šypseną galėjai palaikyti kuo nuoširdžiausia, bet... jos akys ir vėl nesišypsojo. Semui pasirodė, kad jos žvilgsnis nė kiek nepasikeitė nuo pat tos akimirkos, kai pirmąkart priėjo prie jos - ar ji prie jo - Vaikų skyriuje. Akys nesiliovė jo stebėjusios.

- Ar turėčiau tai suprasti kaip komplimentą?

- Taip, ponia, būtent taip.

- Ačiū, Semai. Nuoširdžiai dėkoju. Sakoma, kad geras žodis gali atrakinti visas duris, bet esu priversta prašyti jūsų dviejų dolerių.

- Už ką?

- Tai mokestis už naują skaitytojo kortelę, - paaiškino ji, - bet užtai ji galioja trejus metus, o vėliau už pratęsimą reikės mokėti tik penkiasdešimt centų. Na, tai ar jūs ne prieš?

- O, jokių problemų.

- Tuomet eikite paskui mane, - pasakė ji, ir Semas nusekė įkandin jos prie registracijos stalelio.

3

Ji padavė jam užpildyti kortelę - joje reikėjo parašyti pavardę, adresą, telefono numerį ir darbo vietą.

- Matau, kad gyvenate Keltono aveniu. Puiku!

- Na, *man* patinka ta vieta.

- Namai ten gražūs ir dideli - jums reikėtų kuo greičiau vesti.

Jis apstulbo.

- Iš kur žinote, kad nesu vedęs?

- Iš ten pat, iš kur jūs žinote, kad aš netekėjusi, - atsakė ji. Dabar ji šypsojosi klastingai ir buvo panaši į katę. - Paskutiniame kortelės trečdalyje nieko nerašykite.

- O! - jis kaltai nusišypsojo. Jautė, kad šįkart jam nepavyko išspausti įprastos mandagumo šypsenos. Iš nepatogumo net skruostai užkaito.

- Du doleriai.

Jis padavė du po vieną. Ji nuėjo prie mažo stalelio, kur stovėjo sena kaip pasaulis rašomoji mašinėlė ir kažką išspausdino ant ryškiai oranžinės kortelės. Tada grįžo prie registracijos stalo, suraitė savo parašą kortelės viršuje ir pastūmė ją Semui.

- Prašom patikrinti, ar nėra klaidų.

Semas padarė kaip liepiamas.

- Viskas teisingai, - užtikrino. Jis pamatė jos vardą - Ardelija. Gražus vardas ir gana retas.

Ji paėmė jo naująją skaitytojo kortelę - pirmąją nuo to laiko, kai baigė koledžą, pagalvojo jis - ir įdėjo į kopijavimo aparatą šalia kortelių, išimtų iš tų dviejų knygų.

- Šias knygas galite laikyti tik savaitę, nes jos - iš Specialiojo skyriaus. Aš pati sugalvojau tokį skyrių knygoms, kurios yra labai paklausios.

- Paklausios? Ar patarimai pradedančiajam oratoriui dažnai skaitomi?

- Ir šios knygos, ir leidiniai apie burtus, apie etiketą... Nustebtumėt sužinojęs, kokias knygas žmonės medžiote medžioja. Bet aš žinau.

- Neabejoju, kad žinote.

- Dirbu šį darbą jau daug metų, Semai. Žinokite, kad šios knygos nebuvo daugiau išleistos, taigi pasistenkite jas grąžinti balandžio šeštąją.

Ji pakėlė galvą, ir Semas pamatė jos akis. Tai truko tik akimirksnį... tai nebuvo paprastos akys. Blykstelėjimas. Šaltas, atšiaurus blykstelėjimas. Semas matė ne jos akis - dvi penkių centų monetas.

- Arba? - paklausė Semas, bet niekaip neįstengė išspausti šypsenos - veidas buvo sukaustytas kaip kaukė.

- Arba būsiu priversta pas jus atsiųsti Bibliotekos Policininką, - pasakė ji.

4

Akimirkai jų žvilgsniai susitiko, ir Semas pamanė, kad dabar jis regi tikrąją Ardeliją Lortz. Ši moteris neatrodė nei žavi, nei maloni, nei panaši į senmergę - bibliotekininkę.

Ši moteris labai pavojinga, pagalvojo jis, bet tuoj pat nuvijo tą mintį šalin. Apsiniaukusi diena - o dar įtampa dėl būsimosios kalbos - paveikė jį. *Ji pavojinga tiek pat, kiek konservuotas persikas... Ir nereikia dėl to kaltinti darganos ar Rotari klubo susirinkimo. Tai dėl tų prakeiktų plakatų.*

Jis pasikišo po pažastimi "Oratoriaus patarėją" ir "Amerikiečių mėgstamiausius eilėraščius". Jie jau buvo priėję beveik prie pat durų, kai Semas suprato jau išeinąs. Jis staiga sustojo. Ji nustebusi pažvelgė į jį.

- Ar galiu jūsų kai ko paklausti, panele Lortz?

- Žinoma, Semai. Juk aš čia tam ir esu - kad atsakinėčiau į klausimus.

- Tai dėl Vaikų skyriaus, - kalbėjo jis, - dėl tų plakatų. Kai kurie iš jų mane nustebino. Tiksliau - beveik sukrėtė.

Jis tikėjosi, kad jo teiginys nuskambės maždaug kaip baptistų pastoriaus pastaba apie "Playboy" numerį, pastebėtą tarp kitų leidinių ant tikinčiojo žurnalinio staliuko, bet išėjo visai ne taip. *Todėl,* galvojo jis, *kad tai nėra įprastas nusistatymas. Aš tikrai buvau sukrėstas. Ne beveik, o tikrai.*

- Plakatai? - suraukusi antakius paklausė ji. Paskui jos antakiai išsitiesino, ji nusijuokė. - O! Jūs turbūt turite galvoje Bibliotekos Policininką... ir, žinoma, Neišmanėlį.

- Neišmanėlį?

- Kalbu apie plakatą, po kuriuo parašyta NIEKADA NESĖSK Į NEPAŽĮSTAMO ŽMOGAUS AUTOMOBILĮ! Patys vaikai taip praminė paveikslėlyje pavaizduotą berniuką. Tą, kuris bliauna. Jie pavadino jį Neišmanėliu - manau, iš paniekos jam už tokį kvailą poelgį. Labai pamokantis plakatas, ar ne?

- Jis nebliauna, - lėtai ištarė Semas. - Jis klykia.

Ji gūžtelėjo pečiais:

- Klykia, bliauna - koks skirtumas? Vis tiek čia nesigirdi. Vaikai čia labai geri, labai mandagūs.

- Aš manau, - sumurmėjo Semas.

Dabar jie jau buvo išėję į vestibiulį, ir jis dar kartą žvilgtelėjo į raštelį ant molberto, kuriame buvo parašyta ne

TYLĖJIMAS - AUKSAS

ar

PRAŠYTUME NETRIUKŠMAUTI

bet vienas vienintelis įsakmus paliepimas:

TYLOS!

- Be to, juk viskas priklauso nuo to, kaip pažiūrėsi, ar ne?

- Aš manau, - pasakė Semas. Jis jautė, kad artinasi - ir labai sparčiai - prie ribos, už kurios - jau vien tik pačiai Ardelijai Lortz priklausančios valdos. Ji labai aiškiai parodė, kad dar niekam nėra pavykę tos ribos peržengti, o jis atkakliai laikėsi savo. - Bet mane tie plakatai nežmoniškai sukrėtė.

- Nejaugi? - mandagiai pasiteiravo ji. Dabar jie stovėjo prie lauko durų.

- Taip. Išgąsdino, - jis susikaupė ir išdrožė tai, ką seniai norėjo pasakyti: - Nereikėtų jų kabinti nuolat vaikų lankomose vietose.

Jam palengvėjo suvokus, kad pastarieji žodžiai nenuskambėjo kaip amžino teisuolio bambėjimas.

Ji šypsojosi, ir jos šypsena jį erzino.

- Jūs ne pirmasis išsakėte tokią nuomonę, Semai. Suaugusieji, kurie neturi vaikų, nedažnai apsilanko Vaikų skyriuje, bet retkarčiais ir *tokie* čia užeina - dėdės, tetos, kai kurių vienišų motinų draugai, kuriems tenka pasirūpinti jų vaikais, na, dar... tokie kaip jūs, Semai, kurie ateina čia ieškodami manęs.

Įkyruoliai, bylojo jos šaltos melsvai pilkos akys. *Žmonės, ieškantys pagalbos, o paskui, GAVĘ tai, ko jiems reikia, ima kritikuoti Junktono miesto viešosios bibliotekos tvarką. MANO tvarką Junktono miesto viešojoje bibliotekoje.*

- Turbūt manote, kad gailiuosi palikęs čia savo du dolerius, - kaip galėdamas maloniau pasakė Semas. Jis nesijautė geranoriškai nusiteikęs, ne, nė iš tolo, bet tai buvo vienas iš jo profesinių bruožų - pajutus pavojų prisidengti apsauginiu tariamo geranoriškumo skydu.

- Visai ne. Jūs paprasčiausiai nesuprantate. Praeitą vasarą, Semai, surengėme rinkimus - tai buvo kasmetinės Vasaros skaitymo programos dalis. Pavadinome ją “Junktono karštymečiu”. Kiekvienas vaikas gauna po vieną balsą už kiekvieną perskaitytą knygą. Tai tik vie-

nas iš mūsų sugalvotų būdų, kaip pratinti vaikus prie knygos. Tai juk svarbiausia mūsų pareiga, suprantate?

Mes žinome, ką darome, sakė pasitikėjimo kupinas žvilgsnis. *Matote, kaip stengiuosi būti mandagi? Turint galvoje, kad jūs, niekada anksčiau gyvenime čia nebuvęs, vos koją įkėlęs, leidžiate sau viską kritikuoti.*

Semas jautė, kad čia kažkas ne taip. A. Lortz dar nebuvo užkariavusi šio dialektikos kovos lauko, - na, bent jau ne visą, - bet jis suprato esąs priverstas trauktis.

- Rinkimų rezultatai parodė, kad vaikų mėgstamiausias praėjusios vasaros filmas buvo "Košmaro Elmo gatvėje" 5 dalis. Jų mėgstamiausia roko grupė vadinosi "Guns n' Roses", o atlikėjas, rodos, buvo Ozis Osbornas, kuris, kiek suprantu, populiarumą išsikovojo koncertų metu nukąsdamas galvą gyvam padarėliui. Geriausiu romanu buvo išrinkta knyga minkštais viršeliais, pavadinta "Gulbės giesmė". Tai kažkokio Roberto Makamono siaubo romanas. Negalime prieš visa tai užmerkti akių, Semai. Vieną šios knygos egzempliorių jie per kelias savaites suskaito iki skutelių. Tada vieną egzempliorių pamėginau įrišti, bet jį, žinoma, pavogė. Vienas iš tų pačių vaikų.

Ji kietai sučiaupė lūpas.

- Antroje vietoje buvo siaubo romanas apie vaikų pagrobimą ir žudymą "Atiko gėlės". Prieš tai jis penkerius metus laikėsi pirmoje vietoje. Keliolika vaikų balsavo netgi už "Peitoną"!

Ir ji rūsčiai pažvelgė į jį.

- Pati aš nesu mačiusi nė vienos filmo "Košmaras Elmo gatvėje" dalies, niekada nesiklausiau Ozio Osborno įrašų ir nedegu noru perskaityti kokį nors Roberto Makamono, Stiveno Kingo ar V. K. Endriuso romaną. Jūs suprantate, ką noriu pasakyti, Semai?

- Manau, kad suprantu. Norite pasakyti, kad būtų neteisinga... - jis patylėjo, kol surado tinkamą žodį, - ...pataikauti vaikų skoniui.

Ji plačiai nusišypsojo - bet ne jos akys, kurios liko šaltos kaip ledas.

- Tai *iš dalies* tiesa, bet tik *iš dalies.* Plakatus, kurie kabo Vaikų skyriuje, - ir tuos gražius vaizdelius, ir tuos, kurie jus sutrikdė, - mums atsiuntė Ajovos bibliotekų asociacija. ABA yra Vidurio Vakarų bibliotekų asociacijos narė, vadinasi, priklauso ir Nacionalinei bibliotekų asociacijai, kuri išlaikoma iš mokesčių mokėtojų kišenės. Vadinasi, ir iš mano. Ir iš jūsų.

Semas mindžikavo tarpduryje. Jam nesinorėjo visą popietę praleisti klausantis paskaitos "Kuo mūsų biblioteka gali būti jums naudinga", bet ar ne jis pats užvedė tą kalbą? Žinoma, dėl to gali kaltin-

ti tik save. Per šį laiką paaiškėjo tik vienas dalykas, kuriuo dabar jau visiškai neabejojo - su kiekviena minute Ardelija Lortz jam patiko vis mažiau ir mažiau.

- Ajovos bibliotekų asociacija kas antrą mėnesį atsiunčia mums maždaug keturiasdešimties reprodukcijų rinkinį, - nenuilsdama tęsė panelė Lortz. - Nemokamai galime gauti penkis, o už kiekvieną papildomą reikia mokėti po tris dolerius. Matau, kad jau pavargote, Semai, bet dar truputį *pakentėkite,* nes tuojau prieisime prie reikalo esmės.

- Aš? Aš nepavargau, - pailsusiu balsu paprieštaravo Semas.

Ji nusišypsojo atidengdama tokius lygius dantis, kad tiesiog neįmanoma buvo nesuprasti, kad tai protezai.

- Mes turime Vaikų skyriaus komitetą, - toliau kalbėjo ji. - Kas jį sudaro? Žinoma, vaikai! Iš viso devyni. Keturi aukštesniųjų, trys viduriniųjų klasių moksleiviai ir du pradinukai. Komiteto nariai privalo turėti ne žemesnį kaip *B* pažymių vidurkį. Komitetas išrenka kai kurias užsakomas knygas. Praėjusį rudenį, kai darėme remontą, jie išrinko netgi naujas užuolaidas ir stalus... ir, žinoma, jie išsirenka plakatus. Tai jiems yra, kaip kartą pasakė vienas iš jauniausių komiteto narių, "linksmiausioji dalis". *Dabar* jūs supratote?

- Taip, - atsakė Semas. - Vaikai išsirinko Raudonkepuraitę, Neišmanėlį ir Bibliotekos Policininką. Ir būtent dėl to, kad jie bauginantys.

- Teisingai! - nušvito ji.

Staiga jam daug kas paaiškėjo. Tai susiję su pačia biblioteka. Ne su plakatais, ne su bibliotekininke, bet su biblioteka. Biblioteka - kaip į užpakalį įsmigusi skausminga rakštis. Kad ir kaip ten būtų, to... *pakako.*

- Panele Lortz, ar Vaikų skyriuje yra "Košmaro Elmo gatvėje" 5 dalies vaizdo juosta? Arba "Guns n' Roses" ir Ozio Osborno įrašų?

- Semai, jūs nesupratote esmės, - kantriai aiškino ji.

- O "Peitonas"? Ar Vakų skyriuje laikote ir šio kūrinio egzempliorių?

Tai sakydamas jis galvojo, *negi KAS NORS vis dar skaito šitokias senienas.*

- Ne, - atsakė ji, ir liguistas raudonis išmušė jos skruostus. Ji buvo ne iš tų moterų, kurios pakęstų abejones jų teiginiais. - Bet pas mus yra pasakojimų apie įsilaužimus į namus, apie tėvų skriaudžiamus vaikus ir apie vagiliavimą. Turiu galvoje "Auksaplaukę ir tris lokius", "Jonuką ir Grytutę" ir "Džeką ir pupos stiebą". Manau, toks žmogus kaip jūs turėtų būti supratingesnis, Semai.

Žmogus, kuriam jūs pagelbėjote bėdoje, - juk tą norite pasakyti, galvojo Semas, *bet, po velnių, moteriške, - argi ne už tai jums ir mokama iš miesto biudžeto?*

Tačiau garsiai neištarė. Juk neaišku, ką ji turėjo galvoje sakydama "toks žmogus kaip jūs", abejojo, ar apskritai *nori* išsiaiškinti, tik pajuto, kad ši diskusija priartėjo prie ribos, už kurios jau gali tapti nebevaldoma - pavirsti ginču. Atėjo čia norėdamas susirasti ką nors tinkama savo kalbai pagyvinti, o ne suremti ietis su sena bibliotekininke dėl Vaikų skyriaus ateities.

- Atsiprašau, jei pasakiau ką nors tokio, kas jus įžeidė, - tarė jis. - Man jau tikrai metas eiti.

- Taip, - nukirto ji, - manau, kad turėtumėte eiti. *Jūsų atsiprašymas nepriimtas,* bylojo jos akys. *Visiškai nepriimtas.*

- Turbūt, - pridūrė jis, - esu šiek tiek sudirgęs dėl tos savo būsimosios kalbos. Ir miego mažoka: juk iki paryčių ją rašiau.

Jis išspaudė įprastą geranorišką Semo Pybleso šypseną ir pasiėmė portfelį.

Ji atlyžo, - truputį, - bet žvilgsnis tebebuvo piktas.

- Tai suprantama. Juk mes čia ir esame, idant padėtume, ir, žinoma, nesame abejingi konstruktyviai mokesčių mokėtojų kritikai.

Jis pagalvojo, kad ji, pabrėždama žodį *konstruktyviai,* leido jam suprasti, jog jo kritikai toli iki konstruktyvios.

Dabar, kai tai baigėsi, jis skubėjo - jam reikėjo - *viską* sutvarkyti, išlyginti visas raukšleles kaip lovatiesę ant rūpestingai paklotos lovos. Tai turbūt irgi vienas iš verslo žmogaus įpročių... arba noras prisitaikyti prie aplinkos. Staiga į galvą šovė keista mintis - iš tikrųjų šį vakarą Rotari klube turėtų papasakoti apie susidūrimą su Ardelija Lortz. Tame pasakojime mažo miestelio dvasios būtų daugiau nei visoje jo iš anksto parengtoje kalboje. Nebūtų labai sklandu, bet iš tikrųjų ne sausa. To penktadieninėse Rotari klubo kalbose dar niekas negirdėjo: aiškaus tiesos skambesio.

- Na, tarp mūsų gal ir įvyko šioks toks nesusipratimas, - išgirdo jis savo balsą ir išvydo savo ištiestą ranką. - Manau, kad tai aš peržengiau ribas. Tikiuosi, mūsų santykiuose neliks jokių nuosėdų.

Ji prilietė jo ranką. Trumpas, simbolinis palytėjimas. Vėsi, lygi oda. Kažkokia nemaloni. Toks jausmas, tarsi paduotum ranką skėčio rankenai.

- Žinoma, jokių, - pasakė ji, bet akys vis dar bylojo visai ką kita.

- Na, tuomet... Aš jau eisiu.

- Taip. Nepamirškite - viena savaitė, Semai, - ji ištiesė pirštą. Dailiai nulakuotu nagu bakstelėjo į jo laikomas knygas. Ir šyptelėjo. Jos šypsena Semą tiesiog išmušė iš pusiausvyros, bet žodžiais to jausmo nebūtų įstengęs nusakyti. - Geriau būtų, kad man netektų pas jus siųsti Bibliotekos Policininko.

- Taip, - sutiko Semas, - būtų geriau.

- Teisingai, - vis dar šypsodamasi pasakė Ardelija Lortz, - būtų geriau.

5

Lauke, paėjėjus keliolika žingsnių, klykiančio vaiko veidas

(Neišmanėlis, vaikai pavadino jį Neišmanėliu. Labai pamokantis plakatas, ar ne?)

iškilo jam prieš akis, o kartu atėjo ir mintis - labai paprasta, bet tik jos ir trūko, kad jis pagaliau susivoktų. Jeigu leistum, vaikų komitetas gal ir pasirinktų tokį plakatą... bet ar Bibliotekų asociacija - Ajovos, Vidurio Vakarų ar visos šalies - iš tikrųjų galėtų tokį siuntinėti?

Semas vėl regėjo prie stiklo prisiplojusį vaiką, maldaujamai ištiestas rankutes, riksme sustingusią burnytę... ir staiga suprato, kad sunku tuo patikėti. Dar daugiau - jis suprato, kad *neįmanoma* tuo patikėti.

O "Peitonas"? Ką gi tai reiškia? Net ir *suaugusieji* jau bus jį pamiršę. Negi jis tikrai patikėjo, kad jų vaikai - tie mažyliai, kurie dar naudojosi Vaikų skyriaus paslaugomis - iš naujo atrado senieną?

Netikiu tuo.

Jis visiškai nenorėjo gauti antros Ardelijos Lortz pykčio dozės - ir vienos per akis, bet šios mintys nugalėjo tą jo nenorą. Jis apsisuko ir grįžo atgal.

Ji jau buvo nuėjusi.

Durys buvo užrakintos. Į jį žvelgė tuščios akmeninio bibliotekos veido akiduobės.

Semas stovėjo apstulbęs, paskui atsipeikėjo ir nuskubėjo prie savo automobilio.

TREČIAS SKYRIUS
SEMO KALBA

1

Ji turėjo didžiulį pasisekimą.

Jis pradėjo dviem anekdotais, kuriuos rado "Oratoriaus patarėjo" skyriuje "Kaip padėti jiems atsipalaiduoti", - vienas buvo apie fermerį, kuris norėjo perparduoti savo paties produkciją, ir kitas apie eski-

nams įsiūlytus šaldytus pusfabrikačius. O tarp tų dviejų anekdotų dar įterpė ir trečiąjį (kuris, tiesą sakant, jam *pasirodė* visiškai neįdomus). Dar vieną neblogą rado skyrelyje "Kaip užbaigti" ir jau buvo pradėjęs jį persirašinėti, kai prisiminė Ardeliją Lortz ir "Amerikiečių mėgstamiausius eilėračius". *Nustebsite pamatęs, kad klausytojai ilgam įsimins vykusiai parinktą posmą, net jei visa kita jau po akimirkos bus išėję jiems iš galvos,* sakė ji, ir iš tikrųjų skyriuje "Įkvėpimas" Semas aptiko trumpą, bet gerą eilėraštį. Viskas taip, kaip ji ir sakė!

Jis permetė akimis atidžiai jo besiklausančius Rotari klubo narius ir tarė:

- Stengiausi išdėstyti vieną kitą priežastį, kodėl pasirinkau gyvenimą ir darbą mažame miestelyje, tokiame kaip Junktonas. Tikiuosi, kad supratote. Jeigu ne, vadinasi, galiu kaltinti tik save.

Driokstelėjo geranoriško juoko (ir su burbonu sumišusio škotiško viskio) papliūpa.

Visu Semo kūnu upeliais žliaugė prakaitas, bet iš tiesų jis jautėsi labai pakiliai ir jau pradėjo galvoti, kad jam velniškai pasisekė su visu tuo susidoroti. Mikrofonas cyptelėjo tik vieną vienintelį kartą, iš salės niekas neišėjo, supuvusiais pomidorais neužmėtė, sušvilpė irgi tik porą kartų - be to, tikrai ne iš pasipiktinimo.

- Manau, kad poetas, vardu Spenseris Maiklas Frėjus, išsakė tai, ką ir aš mėginau jums čia pasakyti, daug trumpiau ir geriau. Suprantate, viską, kuo prekiaujama mūsų mažame miestelyje, didelio miesto prekybos centruose galima nusipirkti pigiau. Tose vietose mėgstama girtis, kad pas juos pirkėjui prieinama bet kokia prekė ar paslauga, be to, leidžiama derėtis. Manau, kad jie beveik teisūs. Bet mažo miestelio versle vis dėlto yra vienas dalykas, kurio negali pasiūlyti dideli prekybos centrai. Apie tai ir kalbama pono Frėjaus eilėraštyje. Jis trumputis, bet iškalbingas. Paklausykite:

"Vien prisilietimas šiam pasauly tikras,
Prisilietimas rankų - daug daugiau
Negu pastogė, duona, vynas;
Juk kai naktis praeina, gali keliaut toliau,
Ir duona būna neilgai šviežia,
O vynas tol brangus, kol troškulys kankina.
Tik prisilietimas lieka ir balso skambesys,
Jie lydi kaip daina mus visą kelią."

Semas pakėlė akis nuo lapelio ir nustebo (šiandien jau antrąkart) supratęs, kad būtent tokius žodžius, kuriuos tik ką ištarė, ir norėjo

pasakyti. Staiga pajuto, kaip širdį užlieja džiaugsmas ir paprasčiausias dėkingumas. Gera buvo jau vien žinoti, kad *tebeturi* širdį, kad įprasta įprastų dienų rutina jos dar nenualino, o dar didesnis gerumas užliejo supratus, kad tebeturi kalbos dovaną.

- Mes, mažo miestelio verslininkai, galime tą prisilietimą pasiūlyti savo klientams. Viena vertus, tai nėra daug... bet, antra vertus, tai yra beveik viskas. Juk po to visuomet norisi sugrįžti. O dabar žmogui, kurio vietą aš čia šįvakar užėmiau, Nuostabiajam Džo, norėčiau palinkėti kuo greičiau pasveikti; noriu padėkoti Kreigui Džonsui už tai, kad pakvietė mane jį pavaduoti; ir dar - noriu visiems čia susirinkusiems tarti ačiū už tai, kad taip kantriai išklausėte nuobodžios mano kalbos. Taigi... nuoširdžiai dėkoju.

Aplodismentai prapliupo netgi nespėjus užbaigti paskutiniojo sakinio; plojimų audra vis stiprėjo, kol jis rankiojo Naomės atspausdinto teksto lapus; kai apstulbintas tokios reakcijos atsisėdo, jie išaugo iki *crescendo.*

Ką gi, tai alkoholio poveikis, pamanė jis. *Juk jie plotų lygiai taip pat, jeigu būčiau papasakojęs, kaip man pavyko mesti rūkyti.*

Paskui jie visi sujudo kilti, ir jis pagalvojo, kad kalbėjo pernelyg ilgai, jeigu auditorija *taip* nekantrauja išeiti. Bet jie nesiliovė ploję, ir tada jis pamatė jam mojantį Kreigą Džonsą. Staiga Semas suprato. Kreigas norėjo, kad jis atsistotų ir nusilenktų savo klausytojams.

Jis pasukiojo pirštą prie smilkinio: *tu kvaištelėjai!*

Kreigas energingai papurtė galvą ir pradėjo dar smarkiau moti. Jis buvo panašus į dirigentą, raginantį dainuoti garsiau.

Semui neliko nieko kita, kaip atsistoti. Jis nustebo supratęs, kad jie iš tikrųjų jam *plojo.*

Dar po kelių sekundžių ant pakylos užlipo Kreigas. Jis pabeldė į mikrofoną, ir plojimai pamažu liovėsi.

- Manau, visi sutiksite, - prabilo jis, - kad Semo kalba nusipelno paties aukščiausio įvertinimo.

Šie žodžiai sukėlė dar didesnę aplodismentų audrą.

Kreigas atsisuko į Semą ir tarė:

- Jei būčiau žinojęs, Semai, *ką* savyje slepi, jau seniai būčiau pakvietęs tave ant šitos pakylos!

Salė plojo ir švilpė. Kreigas sugriebė Semo ranką ir ilgai kratė ją.

- Kalba išties puiki! - kalbėjo Kreigas. - Kur tau pavyko ją rasti, Semai?

- Niekur, - atsakė Semas. Jo skruostai kaito. Nors prieš kalbą jis buvo išgėręs tik vieną džino su toniku - labai mažai džino ir daug to-

niko, - jautėsi gerokai apgirtęs. - Aš ją pats parašiau. Tiesa, man šiek tiek pagelbėjo pora knygų, kurias gavau bibliotekoje.

Ir kiti Rotari klubo nariai ėmė būriuotis aplink; Semo ranka keliavo iš vieno delno į kitą. Jis jautėsi kaip miesto fontanas per pačius vasaros karščius.

- Puiku! - sušuko kažkas tiesiai jam į ausį. Atsisukęs Semas pamatė, kad tai Frenkas Stefensas, kurio įgaliojimai buvo suspenduoti po to, kai sunkvežimių vairuotojų profsąjungos pareigūnas buvo apkaltintas sukčiavimu. - Reikėtų šią kalbą įrašyti! Galėtume ją parduoti prakeiktajam Džeikyzui! Velniškai gera kalba, Semai!

- Su tokia kalba galima gastroliuoti po visą šalį! - šaukė Radis Pyrlmanas. Storulio veidas buvo išraudęs ir prakaituotas. - Aš vos neapsiašarojau! Dėl Dievo! Iš kur gavai tą eilėraštį?

- Radau bibliotekoje, - atsakė Semas. Jis vis dar jautėsi apsvaigęs... bet palengvėjimo, kad darbas pagaliau atliktas, jausmą pakeitė džiaugsmas. Jis pamanė, kad reikėtų kaip nors atsidėkoti Naomei. - Knygoje, kuri vadinasi...

Bet jis nespėjo pasakyti Radžiui knygos pavadinimo, nes Briusas Engalsas, sugriebęs jį už alkūnės, jau tempėsi prie baro.

- Tai geriausia kalba, kokią man teko girdėti šiame kvailių klube per dvejus metus! - šaukė Briusas. - O gal ir per visus penkerius! Tai kur kas geriau nei kažkoks suknistas akrobatas! Leisk tave pavaišinti, Semai. Noriu nupirkti tau kokteilį. Ne, po velnių, nupirksiu tau du kokteilius!

2

Kol Semui pavyko iš ten ištrūkti, jis buvo pavaišintas iš viso šešiais kokteiliais ir savo "triumfo žygį" baigė apvemdamas kilimėlį SVEIKI ATVYKĘ prie savo durų netrukus po to, kai Kreigas Džonsas išleido jį prie namo Keltono aveniu. Išsivėmus jo laukė dar sunkesnis darbas - reikėjo atrakinti duris. Spynos buvo trys, o raktai - keturi. O dar tos krūmų šakos prie pat slenksčio! Kai jam pagaliau pavyko įveikti visas spynas, jis pakėlė kilimėlį SVEIKI ATVYKĘ (atsargiai, kad neišsilaistytų vėmalai) ir paprasčiausiai švystelėjo jį į šoną.

Jis užsiplikė kavos, kad kaip nors atsigautų, bet negalėjo ramiai išgerti - net du kartus suskambo telefonas. Vėl sveikinimai. Antrasis paskambino Elmeris Baskinas, kuris netgi *nedalyvavo* susirinkime. Jis jautėsi kaip koks Džudis Garlendas iš "Užgimė žvaigždė", bet tuo

jausmu menkai pasidžiaugsi, kai tąso skrandį, o galva plyšta iš skausmo.

Semas įjungė atsakiklį svetainėje ir užkopė laiptais į miegamąjį. Čia jis išjungė prie lovos stovintį telefono aparatą, išgėrė dvi aspirino tabletes, nusimetė drabužius ir krito į lovą.

Grimzdamas į Morfėjaus glėbį, - buvo ne tik apdujęs, bet ir velniškai pavargęs, - dar spėjo pagalvoti: *esu skolingas Naomei... ir tai nemaloniai moteriškei iš bibliotekos. Horst. Borst. Velniai žino, kuo ji vardu. Galbūt ir jai turėčiau kaip nors atsidėkoti.*

Jis dar girdėjo, kaip apačioje vėl suskambo telefonas. Paskui atsakiklis jį užčiaupė.

Gerasis žmogau, per miegus pagalvojo Semas. *Dirbk savo darbą - tai yra, žodžiu, ar ne už tai tau mokama?*

Paskui nugrimzdo į visišką tamsą ir į šį pasaulį sugrįžo tik šeštadienio rytą, dešimtą valandą.

3

Jis sugrįžo į šį pasaulį maudžiančiu skrandžiu ir skaudančia galva, bet būna ir blogiau. Jam buvo gaila kilimėlio SVEIKI ATVYKĘ, bet jis vis dėlto džiaugėsi, kad išsivėmė, nes priešingu atveju galva dar ne taip plyštų. Po dušu išstovėjo net dešimt minučių, stengdamasis kuo atsargiau judėti, po to nusišluostė, apsirengė ir apsirišęs galvą rankšluosčiu nulipo laiptais žemyn. Atkakliai mirkčiojo raudona atsakiklio lemputė. Juostelės prisukta nedaug; turbūt skambutis, kurį jis girdėjo prieš užmigdamas, ir buvo paskutinis.

Pypt! "Sveiki, Semai." Semas paspaudė antakius, nusirišo rankšluostį nuo galvos. Moters balsas, lyg ir pažįstamas. Bet kieno? "Girdėjau, kad jūsų kalba turėjo didžiulį pasisekimą. Labai džiaugiuosi."

Tai Lortz, toptelėjo mintis.

Iš kur ji žino mano telefono numerį? Bet juk tam ir yra telefonų knygos... o, be to, argi neužrašė jo savo skaitytojo kortelėje? Taip, žinoma. Jis nesuprato, kodėl jam per nugarą perbėgo šiurpulys.

"Pasirūpinkite, kad paimtos knygos būtų grąžintos iki balandžio šeštosios, - tęsė balsas ir paskui klastingai pridūrė: - Nepamirškite Bibliotekos Policininko".

Aparatas trakštelėjo. Baigėsi įrašas. Užsidegė lemputė VISOS ŽINUTĖS IŠKLAUSYTOS.

- Na, argi tu ne klastūnė, moteriške? - pasakė Semas tuštiems namams ir nupėdino į virtuvę pasiieškoti ko nors pusryčiams.

4

Kai, praėjus savaitei po audringo Semo debiuto, penktadienio rytą, lygiai dešimtą valandą, kontoroje pasirodė Naomė, Semas įteikė jai ilgą baltą voką su jos pavarde.

- Kas čia? - įtariai paklausė Naomė, vilkdamasi apsiaustą. Lauke pylė kaip iš kibiro - nesiliaujantis ankstyvo pavasario lietus.

- Atplėšk ir pamatysi.

Ji taip ir padarė.

Voke buvo padėkos atvirukas ir... banknotas su Endriaus Džeksono atvaizdu.

- Dvidešimt dolerių! - ji dar įtariau pažvelgė į jį. - Už ką?

- Už tai, kad išgelbėjai man kailį, pasiūliusi nueiti į biblioteką, - paaiškino Semas. - Kalba išėjo labai vykusi, Naome. Manau, nesuklysiu pasakęs, kad buvau to vakaro puošmena. Būčiau įdėjęs ir penkiasdešimt dolerių, jeigu žinočiau, kad sutiksi juos paimti.

Dabar ji suprato, ir buvo akivaizdu, kad jai malonu, bet vis tiek pamėgino grąžinti tuos pinigus.

- Nuoširdžiai džiaugiuosi galėdama padėti, Semai, bet negaliu paimti...

- Gali, - paprieštaravo jis, - ir turi juos paimti. Argi atsisakytum komisinių, jei dirbtum, tarkim, prekybos agente?

- Deja, aš - ne prekeivė. Niekuomet nesugebėčiau parduoti net mažiausio niekniekio. Kai mokiausi mokykloje, mama man turėdavo nupirkti net ir paprasčiausią bandelę.

- Naome, mano miela. Nebūk tokia nervinga. Atrodai kaip sugauta. Neketinu tavęs kaip nors papirkti. Mudu visa tai jau išgyvenome - prieš dvejus metus.

- Taip, tai jau praeity, - sutiko Naomė, bet ji vis dar nervinosi ir dėl viso pikto apsidairė, ar kelias iki durų laisvas, jeigu kartais tektų sprukti.

- Ar supranti, kad nuo tos prakeiktos kalbos praėjo jau savaitė, ir per tą laiką aš pardaviau du namus ir sudariau draudimo sutartis dviejų šimtų tūkstančių dolerių vertės turtui? Tiesa, mano pelnas iš to ne kažin koks, bet vis dėlto jau galėčiau įpirkti ir visai naują automobilį. Jeigu nepaimsi šitos dvidešimtinės, jausiuosi kaip nedėkinga mėšlo krūva.

- Semai, prašau! - pasipiktinusi sušuko ji. Naomė buvo baptistė. Drauge su mama ji nuolat vaikščiojo į nedidelę bažnytėlę Proverbijoje, kuri buvo tokia pat aptriušusi kaip ir jų namas. Jis žinojo, nes kartą ir pats ten lankėsi. Bet jis džiaugėsi matydamas, kad ji jaučiasi pamaloninta ir... jau nėra tokia susikausčiusi.

1988-ųjų vasarą Semas du kartus buvo paskyręs Naomei pasimatymą. Bet per antrąjį susitikimą jis aiškiai prašovė pro šalį. Tai jokiu būdu nereiškia, kad jis pasielgė kaip nors nepadoriai, bet tai vis dėlto buvo nesėkmė. *Nesuprask, kad tu man nepatinki,* paaiškino tada ji; ji tiesiog nusprendusi, kad jiedviem "nepakeliui". Tada Semas bandė išklausti, kodėl gi ne. Naomė tik papurtė galvą. *Kai kurie dalykai yra sunkiai paaiškinami, Semai, bet dėl to jie netampa mažiau teisingi. Nieko gera iš to neišeis. Patikėk manim, tikrai neišeis.* Ir tai buvo viskas, ką jam pavyko iš jos išpešti.

- Atsiprašau už keiksmažodį, Naome, - susigriebė jis. Stengėsi kalbėti kuo nuolankesniu balsu, nors labai abejojo, kad Naomė išties tokia dievobaiminga, kokia stengėsi pasirodyti. - Norėjau pasakyti, kad jeigu nepaimsi šitos dvidešimtinės, jausiuosi kaip apgailėtinas neišmanėlis.

Naomė įsikišo banknotą piniginėn. Ji aiškiai stengėsi nutaisyti kilnią veido išraišką. Jai beveik pavyko... Bet lūpų kampučiai virptelėjo nuo slepiamos šypsenos.

- Taigi. Patenkintas?

- Būčiau labiau patenkintas davęs penkiasdešimtinę, - atsakė jis. - Ar būtum paėmus penkiasdešimt dolerių, Oumz?

- Ne, - atkirto ji. - Ir prašau nevadinti manęs Oumz. Juk žinai, kad man tai nepatinka.

- Atleisk.

- Atsiprašymas priimtas. Kodėl gi mums dabar nesiėmus darbo?

- Gerai, - pritarė jai Semas.

- Jau ne vienas žmogus man minėjo, kad tavo kalba buvo puiki. Kreigas Džonsas tiesiog susižavėjęs. Ar tikrai manai, kad būtent dėl to šią savaitę taip sekėsi verslas?

- O ar lokys... - buvo bepradedąs Semas, bet apsigalvojo. - Taip, aš taip manau. Matai, prekybos apimčių grafikas gerokai šoktelėjo aukštyn šią savaitę. Žinoma, nepuoselėju vilčių, kad dabar jau visą laiką laikysis tame smaigalyje, bet vis dėlto tikiuosi, kad nebenukris labai žemai. Jeigu žmonėms patinka mano požiūris į verslą, - o praėjęs penktadienis parodė, kad patinka, - turėtume pradėti dirbti pelningiau.

Semas atsilošė susidėjęs rankas už galvos ir įsmeigė mąslų žvilgsnį į lubas.

- Kai Kreigas paskambino ir užkrovė man ant pečių tą naštą, buvau pasiruošęs jį nušauti. Aš nejuokauju, Naome.

- Tikiu, - atsakė ji. - Juk mačiau, kaip tu tuomet atrodei - tarsi būtum ką negera suvalgęs.

- Tikrai? - nusijuokė jis. - Aha. Juokinga, kaip viskas kartais susiklosto - netikėtai ima ir nusišypso laimė. Turbūt vis dėlto Dievas yra, nes kas, jei ne jis, pasirūpina sutepti girgždančio gyvenimo vežimo ratus, ir šis staiga pradeda riedėti kur kas sklandžiau nei iki tol.

Jis tikėjosi priekaištų (ir tai būtų ne pirmas kartas) už be reikalo paminėtą Dievo vardą, bet šiandien ji praleido tai pro ausis. Užuot supykusi, ji pasakė:

- Tu net nežinai, kaip tau pasisekė, kad gavai tas knygas. Biblioteka penktadieniais iki penktos valandos po pietų paprastai uždaryta. Tada nepasakiau, nes kažkaip išėjo iš galvos.

- O!

- Turbūt ponas Praisas turėjo daugiau darbo nei paprastai, todėl tau ir pavyko jį rasti.

- Praisas? - nustebo Semas. - Turbūt turėjai galvoje poną Pekhamą? Uolųjį laikraščių skaitytoją?

Naomė papurtė galvą:

- Vienintelis šiose apylinkėse man žinomas Pekhamas buvo senasis Edis Pekhamas, bet jau daugybė metų, kai jis miręs. Aš turėjau galvoje poną Praisą. *Bibliotekininką,* - ji pažvelgė į Semą taip, tarsi jis būtų didžiausias bukaprotis visame pasaulyje... na, bent jau Junktono mieste, Ajovoje. - Ar jis aukštas? Liesas? Maždaug penkiasdešimties?

- Ne-e, - atsakė Semas. - Ten buvo moteris, pavarde Lortz. Žema, apkūni ir tokio amžiaus, kurio sulaukusios moterys ima galvoti, kad nėra gražesnės drabužių medžiagos už skaisčiai žalios spalvos polistirolį.

Naomės veido išraiška keitėsi nenusakomu greičiu - nustebimas virto įtarumo šešėliu; įtarumą pakeitė šypsena, kuri vis platėjo ir platėjo. Taip paprastai elgiasi žmogus, kai kažkas pastalėje jam kutena koją, o jis negali išsiduoti. Turėdamas daugiau laiko, Semas būtinai būtų pasiteiravęs, kas jai yra, bet per visą sandėrių turtingą savaitę susikaupė tokia iki galo nesutvarkytų popierių krūva! Jo mintys jau buvo nuklydusios prie tų dokumentų.

- O! - krizeno Naomė. - Panelė Lortz, ar ne? Turėjo būti labai juokinga!

- Taip, ji keistoka, - tarstelėjo Semas.

- Norėtum, - pasakė Naomė. - Tiesą sakant, ji absoliučiai...

Jeigu ji būtų užbaigusi tą sakinį, tikriausiai būtų gerokai išgąsdinusi Semą Pyblesą, bet laimingas atsitiktinumas - kaip jis pats ką tik sakė - vaidina nesuvokiamai svarbų vaidmenį žmogaus gyvenime.

Suskambo telefonas.

Skambino Bertas Aiversonas, nedidelės Junktono juridinės kompanijos vadovas. Jis norėjo aptarti tikrai *didelį* draudimo sandėrį - naują medicinos centrą, dar tik planuojamą, bet *įsivaizduoji, koks jis bus didelis, Semai* - ir kai Semas vėl grįžo prie Naomės, mintys apie panelę Lortz buvo visiškai išgaravusios jam iš galvos. Taip, jis nujautė, koks didelis tai būtų sandėris; jo dėka jis pagaliau galėtų sėstis prie "Mersedeso Benco" vairo. Bet jis jau pavargo galvoti, kad už šią milžinišką sėkmę turėtų būti dėkingas tai kvailai kalbai.

Naomė tikrai jautėsi kaip kutenama; ji puikiai žinojo, kas ta Ardelija Lortz, ir galvojo, kad Semas taip pat turėtų žinoti. Juk, šiaip ar taip, ta moteris buvo garsiausiai per pastaruosius dvidešimt metų Junktone nuskambėjusio įvykio dalyvė... galbūt net ne per dvidešimt metų, o nuo pat Antrojo pasaulinio karo, kai nuo Ramiojo vandenyno namo grįžęs išprotėjęs Moginų sūnus išžudė visą savo šeimą, tada įrėmė tarnybinio pistoleto vamzdį sau į dešinę ausį ir nuspaudė gaiduką. Naomė tuomet dar nebuvo gimusi; bet jai net į galvą neatėjo, kad tuo metu, kai *Ardelijos istorija* sukėlė sąmyšį visame miestelyje, Semas dar negyveno Junktone.

Kad ir kaip ten būtų, ji išmetė visa tai iš galvos ir tuo metu, kai Semas padėjo ragelį, jau svarstė, ką gamins vakarienei. Tada jis ėmė diktuoti laiškus - lygiai iki dvyliktos, o paskui paklausė Naomės, ar ji nenorėtų drauge su juo nueiti iki Makeno priešpiečių. Naomė atsisakė paaiškinusi, kad turi skubėti pas negaluojančią motiną. Apie Ardeliją Lortz daugiau nebuvo pasakyta nė žodžio.

Tą dieną.

KETVIRTAS SKYRIUS

DINGUSIOS KNYGOS

1

Pusryčiais šiokią savaitės dieną Semas visai nesirūpino - pasitenkindavo stikline apelsinų sulčių ir avižiniu sausainiu, - bet šeštadieniais (bent jau tais šeštadieniais, kai jo nekamuodavo pagirios po Rotari klubo vakarėlių) jis atsikeldavo vėliau nei įprasta, neskubėdamas nueidavo iki Makeno, užsisakydavo steiką su kiaušiniu ir sėdėdavo tol, kol neperskaitydavo viso laikraščio. Šeštadieniais jis *skaitydavo,* o ne šokinėdavo akimis tarp reklamų.

Ta pati rutina jo laukė ir kitą rytą, balandžio septintąją. Vakarykštis lietus jau buvo praėjęs, ir dabar dangus buvo blyškiai melsvas - toks tikras ankstyvo pavasario dangus. Po pusryčių Semas pasirinko ilgesnį kelią namo, vis stabtelėdamas apžiūrėti gėlynų, kur lapelius jau leido tulpės ir krokai. Į namus grįžo dešimt minučių po dešimtos.

Telefono atsakiklyje degė signalas, kad gauta žinučių. Jis paspaudė mygtuką, išsitraukė cigaretę ir brūkštelėjo degtuką. "Sveiki, Semai, - iš juostelės pasigirdo minkštas, su niekuo nesupainiojamas Ardelijos Lortz balsas. Jis užsimiršęs laikė degantį degtuką tol, kol ėmė svilti pirštai. - Esu labai jumis nusivylusi. Praleidote knygų grąžinimo terminą".

- O, rupūže! - šūktelėjo Semas.

Kažkokia įkyri mintis jam iš tikrųjų nedavė ramybės visą savaitę; toks jausmas, kai nori kažką sakyti, tas žodis jau čia pat, jau ant liežuvio galo, o neateina į galvą, nors tu ką! Knygos. Prakeiktos *knygos.* Ta moteris neabejotinai laiko jį trivialiu žmogumi, kurio nuomonė, kokius plakatus dera kabinti Vaikų skyriuje, o kokių šiukštu negalima, neverta nė sudilusio skatiko. Dabar jį domino tik viena - ar ji išsiplūdo į atsakiklį, ar savo priekaištus pasitaupė tam laikui, kai susitiks su juo akis į akį.

Jis užpūtė degtuką ir numetė į peleninę šalia telefono.

"Maniau, kad suprantamai paaiškinau, - tęsė minkštas ir labai jau pasitikintis balsas, - jog "Oratoriaus patarėjas" ir "Amerikiečių mėgstamiausi eilėraščiai" yra iš Specialiojo skyriaus ir negali būti laikomi ilgiau kaip vieną savaitę. Buvau geresnės nuomonės apie jus, Semai. Patikėkite".

Semas, dideliam savo pykčiui, atsitokėjo, kad kaip prasikaltęs vaikas stovi savo paties namuose, visas išpiltas raudonio. Tarp lūpų kyšojo taip ir neuždegta cigaretė. Mintyse pasijuto dar kartą nublokštas į tuos laikus, kai jis, ketvirtokas, stypso kampe su smaila popierine kepure, kokią jų laikais uždėdavo nubaustam mokiniui ant galvos.

Kalbėdama taip, tarsi darytų malonę, Ardelija tęsė: "Vis dėlto nusprendžiau jums, tikrai įtemptai dirbusiam šią savaitę, duoti laiko iki pirmadienio popietės. Prašau pasistengti, kad būtų išvengta bet kokių nemalonumų". Čia buvo pauzė. "Nepamirškite Bibliotekos Policininko, Semai".

- Taip ir senstame, Ardelija, vaikeli, - sumurmėjo Semas, bet nežinia, kam jis taikė, nes po žodžių "Bibliotekos Policininkas" atsakiklis, švelniai trakštelėjęs, iškart išsijungė.

2

Semas brūkštelėjo kitą degtuką ir galų gale užsirūkė. Dar nespėjus išpūsti pirmojo dūmo, jam į galvą šovė išganinga mintis. Tai būtų gana padlaižūniškas poelgis, bet turėtų suminkštinti panelės Lortz širdį. Drauge būtų galima greitosiomis sugalvoti kokį nors įtikinamesnį pasiteisinimą.

Juk jis atsilygino Naomei, tai niekas jam netrukdo taip pat pasielgti ir su Ardelija. Jis nuėjo į kabinetą, atsisėdo prie savo darbo stalo, prie kurio gimė ta garsioji kalba, ir išsitraukė aplanką su popierium. Visų lapų viršuje puikavosi antraštė *SAMUELIO PYBELSO kontora.* Greitosiomis sukūrė tokį tekstą:

Brangioji p. Lortz,

Atsiprašau, kad vėluoju grąžinti jūsų knygas. Labai nuoširdžiai atsiprašau, nes tos knygos iš tikrųjų be galo pagelbėjo rengiant kalbą. Prašom priimti šiuos pinigus kaip kompensaciją už vėluojančias knygas. O tuos, kurie liks, norėčiau skirti jums kaip dėkingumo ženklą.

Nuoširdžiai Jūsų
Semas Pybelsas

Stalčiuje žvejodamas sąvaržėlę, Semas dar kartą permetė akimis laiškelį. "...grąžinti jūsų knygas" pakeitė į "...grąžinti bibliotekos knygas", o visa kita nusprendė palikti taip, kaip yra.

Jam pasirodė, kad Ardelija Lortz yra iš tų moterų, kurioms nesvetimas Liudviko XIV posakis "Valstybė - tai aš", nors šiuo atveju "valstybė" - tik vietinė biblioteka.

Jis išsitraukė iš piniginės dvidešimties dolerių banknotą ir sąvaržėle prisegė jį prie laiškelio. Dar minutę pasvarstė, nevalingai belsdamas pirštais į stalo kraštą.

Ji palaikys tai kyšiu. Turbūt įsižeis ir supyks kaip devyni velniai.

Gal ir taip, bet Semas nusprendė neimti į galvą. Juk aišku, kas slypi po rytiniu tos klastingos moteriškės skambučiu - o greičiausiai būta dviejų skambučių. Jis pernelyg skaudžiai įgėlė jai savo pastabomis apie plakatus Vaikų skyriuje, ir dabar ji atsilygino jam tuo pačiu - bandė atsilyginti. Bet tai ne ketvirta klasė, jis - ne sutrikęs, pasimetęs vaikas (jau nebe, ačiū Dievui) ir neketino leistis įbauginamas. Tik jau ne įsakmaus paliepimo laikytis tylos bibliotekos vestibiulyje ir ne bibliotekininkės niurnėjimo *tu-jau-ištisą-dieną-vėluoji-negeras-berniuk!*

- Užsiknisk! - šūktelėjo jis. - Jeigu nenori pasilaikyti sau tų prakeiktų pinigų, pervesk juos į Bibliotekos Gynybos Fondą, ar dar velniai žino kur!

Jis numetė laiškelį su dvidešimties dolerių banknotu ant stalo. Visiškai nenorėjo jį asmeniškai jai įteikti. Ne, neduos jai progos išlieti savo tulžį! Jis supakuos abi knygas ir į vieną iš jų įdės laišką taip, kad kraštelis matytųsi. Paskui visą tą paketą nuneš ir paliks bibliotekos fojė, grąžintoms knygoms skirtoje lentynoje. Šešerius metus išgyveno Junktone nepažinodamas Ardelijos Lortz; duos Dievas, apsieis be jos dar šešerius.

Dabar teliko surasti tas knygas.

Jų nebuvo ant jo darbo stalo, tai akivaizdu. Semas nuėjo į valgomąjį ir apžiūrėjo ten stovintį stalą. Čia jis paprastai krauna daiktus, kuriuos reikia grąžinti. Ant stalo gulėjo dvi vaizdo kasetės iš Bruso vaizdo kasečių nuomos punkto, vokas su užrašu *Pasiuntinukui* (jame - dvi draudimo sutartys)... bet nei "Oratoriaus patarėjo", nei "Amerikiečių mėgstamiausių eilėraščių" nematyti.

- Nesąmonė, - garsiai pasakė Semas ir pasikasė pakaušį. - Kur, po velnių?..

Nuėjo į virtuvę. Ant virtuvės stalo, be laikraščio, nieko nebuvo; laikraštį jis parsinešė grįždamas po pusryčių. Susinervinęs švystelėjo laikraštį į kartoninę dėžę ir apžiūrėjo bufetą. Ten - tik dėžutė nuo šaldytų pusgaminių, kuriuos šildėsi vakar pietums.

Jis lėtai užkopė laiptais, ketindamas apieškoti antrojo aukšto kambarius, bet širdyje jau kirbėjo negera nuojauta.

3

Iki trečios valandos po pietų ta negera nuojauta peraugo į labai blogą nuojautą. Semas Pyblesas aiškiai nervinosi. Du kartus išnaršęs visą namą nuo viršaus iki apačios (antrąkart netgi nusileido į rūsį), jis išsiruošė į kontorą, nors puikiausiai prisiminė, kad pirmadienio vakarą, grįždamas iš darbo, tikrai parsinešė abi knygas. Kontoroje, aišku, jų nerado. Ir štai dabar, saulėtą šeštadienio popietę, jis blaškosi po savo namus nebeišmanydamas, kur dar galėtų ieškoti.

Ausyse jam skambėjo klastingi bibliotekininkės žodžiai - nepamirškite *Bibliotekos Policininko, Semai;* kaip ji apsidžiaugtų sužinojusi, kad privertė jį šitiek nervintis. Jeigu Bibliotekos Policija iš tikrųjų egzistuotų, ji su džiaugsmu atsiųstų čia vieną iš jų. Jau tuo tai Semas nė kiek neabejojo! Juo daugiau jis galvojo apie tai, juo labiau niršo.

Jis grįžo atgal į kabinetą. Nuo stalo į jį priekaištingai žvelgė laiškas Ardelijai Lortz ir prie jo prisegtas dvidešimties dolerių banknotas.

- *Na, greičiau!* - riktelėjo jis ir jau ketino dar kartą apversti visą namą aukštyn kojomis, bet staiga susigriebė. Juk tuo nieko nepakeis.

Netikėtai jam pasigirdo jau seniai mirusios motinos balsas. Švelnus ir kaip visada protingas. *Kai ko nors nerandi, Samueli, betikslis blaškymasis neduoda jokios naudos. Verčiau atsisėsk ir ramiai pamąstyk. Kai galva dirba, kojoms lengviau.*

Geras patarimas, ypač kai tau dešimt; bet ir sumitusiam keturiasdešimtmečiui jis, pasirodo, ne pro šalį. Semas atsisėdo prie stalo, užsimerkė ir pabandė atkurti tų prakeiktų bibliotekos knygų kelią nuo tos akimirkos, kai panelė Lortz padavė jas jam tiesiai į rankas, iki... nežinia kada.

Iš bibliotekos jis grįžo atgal į kontorą, pakeliui užsukęs į piceriją. Valgydamas picą su grybais ir pipirais, vartinėjo "Oratoriaus patarėją", ieškodamas dviejų dalykų: savo kalbai tinkančių pajuokavimų ir kaip juos panaudoti. Jis prisiminė, kaip akylai saugojo knygą, kad ant jos neužtikštų nė menkiausias padažo lašelis - kaip ironiška, turint galvoje, kad dabar jis iš viso jos neranda.

Visą popietę jis praleido redaguodamas kalbą, ieškodamas, kur įterpti tinkančius pajuokavimus. Paskui perrašė visą pabaigą, kad eilėraštis geriau skambėtų. Penktadienio vakarą eidamas namo pasiėmė lapus su atspausdinta kalba, o knygas paliko. Dėl to nė trupučio neabejoja. Kreigas Džonsas užsuko jo paimti, ir jie drauge nuvažiavo į Rotari klubą. Paskui, vėlai vakare, Kreigas jį ir parvežė - tada Semas ir "pašventino" kilimėlį SVEIKI ATVYKĘ.

Šeštadienio rytą jį kankino nestiprios, bet vis tiek nemalonios pagirios; visą likusį savaitgalį nė kojos iš namų nekėlė, skaitė, žiūrėjo TV ir - et, vadinkime daiktus tikraisiais vardais - šildėsi savo šlovės spinduliuose. Apie ėjimą į kontorą negalėjo būti nė kalbos. Tuo jis nė trupučio neabejojo.

Gerai, mąstė jis. *Dabar sunkioji dalis. Susikaupk.* Bet juk nereikia nė susikaupti. Ir taip viską puikiausia atsimena.

Pirmadienį popiet, be penkiolikos penkios, jis jau buvo beišeinąs iš savo kontoros, kai suskambo telefonas. Tai buvo Stju Jangmenas; norėjo apdrausti savo namų valdą. Nuo tada ir prapliupo tos savaitės sėkmingų sandorių lietus. Kalbantis su Stju, jo akys užkliuvo už tų dviejų bibliotekos knygų, ramiai sau gulinčių ant stalo krašto. Kai jis išeidinėjo antrąkart, vienoje rankoje laikė portfelį, o kitoje - abi knygas. Tai jis labai aiškiai prisimena.

Jis ketino dar tą patį vakarą nešti jas į biblioteką, bet netikėtai paskambino Frenkas Stefensas ir pakvietė papietauti su juo, jo žmona ir pas juos viešinčia dukterėčia iš Omahos (Semas jau seniai suprato, kad jei esi viengungis ir dar gyveni nedideliame miestelyje, net atsitiktiniai pažįstami neriasi iš kailio ieškodami tau poros). Jie nuėjo į "Bradžio žmoną". Grįžo vėlai, turint galvoje, kad buvo šiokiadienis, - apie vienuoliktą. Per tą laiką jis, aišku, pamiršo bibliotekos knygas.

Po to visiškai pametė jas iš akių. Pamiršo, kad reikia jas grąžinti - netikėtai pasipylę sandėriai nepaliko jo galvoje vietos niekam kitam, - kol nepaskambino ta moteriškė, Lortz.

Gerai - jos turbūt yra ten, kur aš jas ir palikau grįžęs pirmadienio pavakarę.

Vieną akimirką jau buvo atgijusi viltis - galbūt jos tebėra automobilyje! Paskui, kai jau susiruošė eiti patikrinti, prisiminė, kaip tąja ranka, kurioje laikė knygas, paėmė dar ir portfelį, kad galėtų išsitraukti namų raktus iš dešinės kelnių kišenės. Vadinasi, knygos tikrai ne automobilyje.

Taigi, ką veikei įėjęs vidun?

Jis regėjo save rakinantį virtuvės duris, žengiantį į vidų, dedantį portfelį ant kėdės, besisukantį su abiem knygomis rankoje...

- O, ne! - sumurmėjo Semas. Bloga nuojauta sugrįžo šimteriopai padidėjusi.

Prie nedidelės krosnelės virtuvėje stovėjo paprasta kartoninė dėžė. Jos jau niekas nejudino gal porą metų. Dėžė buvo nedaili, tokias žmonės paprastai naudoja daiktams pervežti, kai kur nors kraustosi, bet jam ji neužkliuvo. Ten buvo patogu sumesti perskaitytus laikraščius; šios dienos laikraštis jau irgi buvo ten atsidūręs. O kartą per mėnesį...

- Purvinasis Deivas, - sudejavo Semas.

Jis pakilo nuo stalo ir nuskubėjo į virtuvę.

4

Dėžė su Džono Volkerio atvaizdu ant šono buvo beveik tuščia. Semas iškratė menką laikraščių pluoštelį, nors žinojo, kad nieko neras. Jis elgėsi kaip žmogus, patekęs į tokią beviltišką padėtį, kai jau imi galvoti, kad vien tik *tikėjimas* begali priversti trokštamą daiktą *atsirasti.* Jis aptiko šeštadieninį "Gazette" - tą, kurį tik ką išmetė - ir penktadienio laikraštį. Aišku, jokių knygų - nei tarp jų, nei po jais. Apimtas juodų minčių Semas akimirką pastovėjo, paskui nuėjo prie

telefono ir paskambino Merei Vaser, kuri kiekvieną ketvirtadienį tvarkydavo jo namus.

- Alio? - atsiliepė truputį susirūpinęs balsas.

- Ei, Mere, čia Semas Pyblesas.

- Semas? - susirūpinimas dar padidėjo. Ar kas nors negerai?

Taip! Pirmadienį po pietų mane pradės persekioti ta kalė iš vietinės bibliotekos. Greičiausiai jau dabar rūpinasi kryžiumi ir ilgomis vinimis!

Bet, žinoma, garsiai to pasakyti negalėjo. Tik jau ne Merei; ji buvo viena iš tų nelaimėlių, kuriems jau nuo pat gimimo likimas siunčia blogus ženklus ir kurie gyvena tarsi nuolat panirę į pražūtingos nuojautos debesį. Merė Vaser visko bijojo. Ji įsivaizdavo, kad jei yra šaligatvis, ten gali nukristi ir plyta, tik lemtis taip sutvarko, kad plyta visuomet palaukia nelaimės ženklu pažymėtojo. Jeigu ne plyta, tuomet - girtas vairuotojas; jeigu ne girtas vairuotojas, tuomet - potvynio banga (Ajovoje? taip, Ajovoje); jeigu ne potvynio banga, tuomet - meteoritas. Merė Vaser buvo viena iš tų sielvartautojų, kurių pirmoji mintis, pasigirdus telefono skambučiui, - kažkas atsitiko.

- Nieko, - atsakė Semas. - Viskas gerai. Aš tik norėjau paklausti, ar matėte Deivą ketvirtadienį.

Tas klausimas buvo grynas formalumas; juk popierių, šiaip ar taip, nebebuvo, o Purvinasis Deivas buvo vienintelis makulatūros rinkėjas visame Junktone.

- Taip, - patvirtino Merė. Semo nuoširdūs įtikinėjimai, kad nieko bloga neatsitiko, rodos, jai sukėlė dar didesnį įtarumą. Dabar jos balse skambėjo beveik neslepiamas išgąstis.

- Jis užėjo pasiimti popieriaus. Gal negerai, kad leidau? Bet juk jis tai daro *metų metus,* ir aš pamaniau...

- Ne, viskas gerai! - džiaugsmingai šūktelėjo Semas kaip koks pamišėlis. - Pamačiau, kad jų nėra ir nutariau pasitikslinti, ar...

- *Anksčiau* jūs niekada nesitikslindavot, - netikėjo ji. - Ar jam viskas gerai? Ar Deivui nieko neatsitiko?

- Ne, - atsakė Semas. - Tai yra, norėjau pasakyti, kad nežinau. Aš tik... - staiga jam į galvą šovė gera mintis. - Suprantate, kuponai! - riktelėjo jis kaip pasiutęs. - Ketvirtadienį pamiršau išsikirpti kuponus, todėl...

- O! - nusiramino ji. - Galiu jums atiduoti savuosius, jei norite.

- Ne, aš negaliu...

- Kitą ketvirtadienį juos atnešiu, - nekreipdama dėmesio į jo išvedžiojimus, kalbėjo ji. - Turiu jų tūkstančius.

Niekada neturėsiu progos jų panaudoti, bylojo jos balsas. *Juk vis tiek kur nors tyko man skirta plyta arba sutręšęs medis, kuris vieną vėjuotą žiemos dieną nuvirs ir sutraiškys mane, arba kokiame Šiaurės Dakotos motelyje, kuriame pasinaudojusi kuponu apsistočiau su nuolaida, man besimaudant į vonią įkris įjungtas plaukų džiovintuvas. Vis tiek gyvenu ne savo gyvenimą, tai kam man reikalingi tie suknisti kuponai?*

- Gerai, - sutiko Semas. - Būtų puiku. Ačiū, Mere, jūs labai maloni.

- O jūs tikras, kad šiaip jau viskas gerai?

- Absoliučiai, - atsakė Semas neįprastai pakiliu tonu. Jam pačiam jo balsas panėšėjo į apdujusio karininko, įtikinėjančio saujelę gyvų likusių beginklių savo kareivių paskutinį kartą šturmuoti gerai ginkluotą priešų būrį. *Drąsiau, vyručiai, galbūt jie dabar miega!*

- Tada gerai, - vis dar dvejodama ištarė Merė, ir Semas pagaliau galėjo padėti ragelį.

Jis kaip maišas sudribo ant virtuvės taburetės ir nuoskaudos kupiną žvilgsnį įsmeigė į pustuštę dėžę su Džono Volkerio atvaizdu. Purvinasis Deivas pasiėmė senus laikraščius, beje, kaip ir kiekvieną pirmąjį mėnesio ketvirtadienį, bet šįkart, pats to nežinodamas, gavo mažytę premiją: “Oratoriaus patarėją” ir “Amerikiečių mėgstamiausius eilėraščius”. Ir Semas jau numanė, kuo tos knygos pavirto.

Koše. Perdirbto popieriaus mase.

Purvinasis Deivas buvo vienas iš Junktono miestelio alkoholikų. Nesugebėdamas rasti pastovaus darbo, duoną pelnėsi iš to, ką kiti išmesdavo. Buvo gerai ir jam, ir aplinkiniams. Jis rinko butelius ir makulatūrą, galima sakyti, sekė dvylikamečio Keito Džordano pėdomis. Skirtumas tik tas, kad Keitas kasdien į Junktono gyventojų namus atnešdavo naują “Gazette” numerį, o Purvinasis Deivas Dankanas kartą per mėnesį juos išnešdavo. Semas daugybę kartų matė jį parduotuvės vežimėliu, pilnu žalių plastikinių šiukšlių maišų, per visą miestą dardantį į antrinių žaliavų perdirbimo centrą, esantį tarp senojo geležinkelio depo ir benamių prieglaudos, kur Purvinasis Deivas ir dar koks tuzinas valkatų glausdavosi nakčiai.

Semas kurį laiką taip ir sėdėjo, nervingai barbendamas pirštais į virtuvės stalą, paskui staiga pašoko, užsimetė striukę ir nuskubėjo į automobilį.

PENKTAS SKYRIUS
KAMPO GATVĖ (I)

1

Pagaminęs lentelę su gatvės pavadinimu neabejotinai turėjo ne tik kuo geriausių ketinimų, bet ir rašybos problemų*.Lentelė, pritvirtinta ant prie pat geležinkelio bėgių stovinčio namo sienos, skelbė:

KAMPO GATVĖ

Tačiau Geležinkelio aveniu buvo tiesi kaip styga - kaip ir dauguma Ajovos gatvių ir kelių. Semas pamanė, kad ji greičiausiai turėtų vadintis *Angelų* gatve. Taip, bet kas iš to? Na, kadangi net ir kelias į pragarą gerais norais grįstas, žmonės, pakabinę bent tokią lentelę, nusipelno šiokios tokios pagarbos.

Kampo gatvėje stūksojo didžiulis pastatas, kuriame, Semo manymu, anais gerais laikais, kai Junktono miestas iš tiesų buvo geležinkelio mazgo stotis, turbūt buvo įsikūrusios įvairios geležinkelio kompanijos kontoros. Dabar teliko dveji veikiantys bėgiai, ir abeji vedė rytų - vakarų kryptimi. Likusieji buvo aptriušę ir apaugę piktžolėmis. Daugelyje vietų net pabėgių nebesimatė, greičiausiai juos dūmais paleido tie patys Kampo gatvės benamiai.

Kai Semas čia atvažiavo, laikrodis rodė be penkiolikos penkias. Besileidžiančios saulės nušviesta dykvietė, kurių niekuomet netrūksta miesto pakraščiuose, atrodė niūriai. Pasigirdo traukinio dundėjimas. Semas pažvelgė ton pusėn. Traukinys buvo toks ilgas, kad nesimatė nei pradžios, nei pabaigos. Pakilo vėjas. Išlipęs iš mašinos jis išgirdo, kaip seniokiškai girgžda aplūžusi iškaba JUNKTONO MIESTAS. Ji suposi vėjyje virš tuštutėlės, dabar jau apleistos, platformos, kur kadaise šurmuliuojanti minia išlydėdavo ir pasitikdavo vykstančius į Seint Luisą ir Čikagą. Pro čia pravažiuodavo netgi “Linksmybių šalies ekspresas”, kuris, lėkdamas į Vakarus, į legendinį Las Vegasą ir Los Andželą, Ajovoje stabtelėdavo tik vieninteléje vietoje - Junktone.

Benamių prieglaudos kažkada būta baltos; dabar dažai buvo nusilaupę, ir liko tik pilkas mūras. Ant langų kabėjo švarios, bet nuskalbtos ir nutįsusios užuolaidos. Kieme - pelenų krūva, pro kurią

---

* Žodžių žaismas: anglų k. *Angle* - “kampas”, *angel* - “angelas”. (Vert. past.)

nedrąsiai bandė kaltis piktžolės. Semas pagalvojo, kad kokį birželį ta krūva kaip reikiant žaliuos, bet kol kas tesimatė vien gležni daigeliai. Prie aplūžusių verandos laiptų voliojosi palaikė statinė. Ant vienos verandos sienos buvo prikalta lentelė *Kampo gatvė,* o ant kitos - toks užrašas:

VARTOTI ALKOHOLĮ PRIEGLAUDOJE DRAUDŽIAMA!

JEIGU SU SAVIMI TURITE BUTELĮ, PRIEŠ ĮEIDAMI VIDUN PRIVALOTE PALIKTI JĮ ČIA!

Semui pasisekė. Nors buvo šeštadienio vakaras ir viso Junktono "girdyklos" kuo plačiausiai atlapotomis durimis laukė savo aukų, Purvinasis Deivas buvo čia ir, be to, blaivus. Jis su dviem savo sėbrais sėdėjo verandoje. Jie kažką darė palinkę ties dideliu stačiakampiu balto kartono lakštu. Ant verandos grindų sėdinti žmogysta kaire ranka vis bandė pagauti dešinę plaštaką, matyt, norėdamas šitaip sutramdyti visą kūną krečiantį drebulį. Kitas iš tos trijulės, palinkusios ties kartonu, buvo iškišęs liežuvį ir atrodė kaip vaikas, uoliai piešiantis medį ir besitikintis sulaukti susižavėjusios mamytės pagyrimo. Padoriausiai iš jų atrodė Purvinasis Deivas, kuris sėdėjo apsilaupiusioje supamojoje kėdėje, bet vis tiek visi trys buvo panašūs į persikreipusius, susisukusius luošius.

- Sveikas, Deivai, - dar nespėjęs užlipti pasisveikino Semas.

Deivas dirstelėjo jo pusėn, prisimerkė ir tik po to pabandė išspausti kažką panašaus į šypseną. Pasimatė visi penki jo dantys.

- Ponas Pyblesas?

- Taip, - patvirtino jis. - Kaip einasi, Deivai?

- O, labai gerai. Manau, kad labai gerai, - pasakė jis ir atsisuko į savo sėbrus. - Ei vaikinai! Pasisveikinkite su ponu Pyblesu! Jis teisininkas!

Žmogėnas su nukarusiu liežuviu užmetė akį į jį, linktelėjo ir vėl grįžo prie savo darbo. Dabar buvo išlindęs ne tik jo liežuvis, bet dar ir snarglys iš nosies.

- Iš tikrųjų, - pataisė Semas, - tai aš užsiimu nekilnojamuoju turtu, Deivai. Nekilnojamasis turtas ir draud...

- Ar atsinešei man saldainį su romu? - netikėtai paklausė tas, kurį krėtė drebulys. Jis net nesivargino pakelti galvos, tik dar labiau susikaupęs bandė sugriebti savo ranką. Iš tos vietos, kur dabar stovėjo, Semas pamatė, kad jie visi piešė plakatus. Drebančiojo plakatas buvo išmargintas riebiais oranžiniais kringeliais, kurie, iš visko sprendžiant, turėjo būti raidės.

- Prašau? - nustebo Semas.

- Tai Lukas, - tyliai paaiškino Deivas. - Dabar jam ne pačios geriausios dienos, pone Pyblesai.

- Ar atnešei man saldainį su romu, ar atnešei man saldainį, ar atnešei bent kokį sumautą saldainį su romu? - nepakeldamas galvos bambėjo Lukas.

- O, atleiskite... - buvo bepradedąs Semas.

- Jis ne tam, kad nešiotų tau saldainius! - subliuvo Purvinasis Deivas. - Užčiaupk srėbtuvę ir dirbk savo darbą, Lukai! Sara nori, kad iki šeštos plakatai būtų baigti! Ji pati ateis jų pasiimti!

- Aš vis tiek iš kur nors gausiu sumautą saldainį su romu, - skausmingu balsu stenėjo Lukas. - Jeigu negausiu, suėsiu žiurknuodžių.

- Nekreipkite dėmesio, pone Pyblesai, - pasakė Deivas. - Kas atsitiko?

- Na, tik norėjau paklausti, ar tarp tų laikraščių, kuriuos paėmei paskutinį ketvirtadienį, nepastebėjai poros knygų. Kažkur jas nukišau ir nerandu, tai pamaniau - pasitikslinsiu. Jos iš bibliotekos.

- Gal gali duoti ketvirtuką? - nei iš šio, nei iš to paklausė žmogus su nukarusiu liežuviu. - Kiek liko? Kiek nutvėrė, tiek ir liko!

Semas jau buvo bekišąs ranką į kišenę, bet Purvinasis Deivas ją sulaikė.

- Tik neduokite jam pinigų, pone Pyblesai, - atsiprašančiu balsu tarė jis. - Tai Rudolfas. Jam jų nereikia. Jam reikia gerai išsimiegoti.

- Apgailestauju, - sumurmėjo Semas, - matai - man neleidžia, Rudolfai.

- Aha, ir tau, ir kitiems, - atsiduso Rudolfas ir, grįždamas atgal prie savo plakato, sumurmėjo: - Kokia kaina? Penkiukė faina.

- Nemačiau jokių knygų, - prabilo Purvinasis Deivas. - Labai atsiprašau. Aš tik paėmiau popierių... Kaip visada. Poniutė V. buvo ten ir ji gali patvirtinti. Nepadariau nieko bloga.

Bet jo drėgnos ir liūdnos akys sakyte sakė, kad jis net negalvoja, jog Semas galėtų juo patikėti. Priešingai nei Merė, Purvinasis Deivas gyveno ne tokiame pasaulyje, kur bloga lemtis tyko tavęs ties kiekvienu kampu; jis gyveno pasaulyje, kur bloga lemtis supa tave kiekviename žingsnyje. Jo pasaulyje beveik nebuvo vietos orumui.

- Aš tikiu tavimi, - Semas uždėjo ranką Deivui ant peties.

- Tik išverčiau tuos popierius iš jūsų dėžės į vieną iš savo maišų. Kaip visuomet, - teisinosi Deivas.

- Jeigu turėčiau net tūkstantį saldainių su romu, visus juos suryčiau, - staiga įsiterpė Lukas. - Nugurkčiau juos visus kaip vieną! Čia tai bent *ėdalas!* Čia tai bent *ėdalas!* Čia tai bent suknistas *ėdalas!*

- Aš tikiu, - nekreipdamas dėmesio į tos žmogystos paistalus, pakartojo Semas ir dar kartą paplojo per neįtikėtinai kaulėtą Deivo petį. Jis atitoko begalvojąs (atleisk, Viešpatie), ar neturi Deivas utėlių. Šią šventvagišką mintį sekė kita: jam pasidarė įdomu, ar bent vienas iš Rotari klubo narių, tų tvirtų ir žvalių vyrukų, su kuriais prieš savaitę jis atšventė savo sėkmę, išdrįstų tokiu vėlyvu metu kelti koją į šią miesto dalį. Jis abejojo, kad jie apskritai yra girdėję apie tokią Kampo gatvę. Ir kažin, ar Spenseris Maiklas Frėjus, rašydamas, kad vien prisilietimas šiam pasauly tikras, turėjo galvoje tokius kaip Lukas ir Rudolfas, ir Purvinasis Deivas. Staiga Semą užplūdo gėda prisiminus savo neišmanėlišką kalbą, persunktą liaupsėmis menkaverčiams miestelio gyvenimo malonumams.

- Tai gerai, - pasakė Deivas. - Vadinasi, kitą mėnesį vėl galėsiu ateiti.

- Žinoma. Tai nunešei tuos popierius į antrinių žaliavų perdirbimo centrą, ar ne?

- Aha, - Deivo pirštas su pageltusiu apkramtytu nagu rodė į tą pusę, kur buvo centras. - Va, ten. Bet dabar uždaryta.

Semas linktelėjo.

- O ką jūs čia darote? - paklausė jis.

- Ai, užmušinėjame laiką ir tiek, - numykė Deivas ir atsuko plakatą, kad Semui geriau matytųsi.

Jame buvo pavaizduota besišypsanti moteris, laikanti lėkštę su keptu viščiuku. Pirmo įspūdžio pagautas Semas pagalvojo: piešinys puikus, tikrai puikus. Kad ir koks Purvinasis Deivas būtų, prasigėręs ar ne, jis turi gerą ranką. Po piešiniu dailiomis raidėmis buvo išvedžiota:

LABDARINGI PIETŪS SU VIŠČIUKU METODISTŲ BAŽNYČIOJE, SKIRTI ANGELŲ GATVĖS BENAMIŲ PRIEGLAUDAI PAREMTI, SEKMADIENĮ, BALANDŽIO 15-ĄJĄ NUO 6:00 IKI 8:00 VAKARO

ATEIK VIENAS, ATEIKITE VISI

- Tai prieš AA susirinkimą, - paaiškino Deivas, - bet plakate negalima užsiminti apie AA, nes tai lyg ir turėtų būti paslaptis.

- Žinau, - pasakė Semas, o patylėjęs paklausė: - Ar tu vaikštai į AA? Žinoma, gali neatsakyti, jei nenori. Iš tikrųjų tai ne mano reikalas.

- Vaikštau, - atsakė Deivas, - bet man labai sunku, pone Pyblesai. Baltoji karštinė mane buvo ištikusi daugiau kartų, nei suvaryta kulkų į Karterio pilvą. Ištveriu mėnesį, kai kada du, o vieną kartą blaivus išbuvau beveik metus. Bet man labai sunku, - jis papurtė galvą.

- Sako, kad kai kuriems ta programa netinka. Turbūt esu vienas iš jų. Bet aš stengiuosi.

Semo akys vėl nukrypo į moterį, laikančią lėkštę su viščiuku. Piešinys per daug detalizuotas, kad galėtum pavadinti jį karikatūra ar eskizu, bet tai ir ne paveikslas. Akivaizdu, kad dirbta paskubomis, bet Purvinajam Deivui pavyko pagauti jos akių gerumą ir šiltą tarsi paskutinis nusileidžiančios saulės spindulys šypseną. O keisčiausia - moteris Semui pasirodė pažįstama.

- Ar tai tikras asmuo? - paklausė jis Deivo.

Deivas plačiai išsišiepė ir linktelėjo:

- Tai Sara. Puiki mergina, pone Pyblesai. Jei ne ji, šita vieta jau prieš penkerius metus būtų buvusi uždaryta. Ji suranda žmonių, kurie paaukoja šiek tiek pinigų, kai jau atrodo, kad neišgalėsime susimokėti mokesčių, ar kai laukiame pastatų inspekcijos ir turime šį bei tą paremontuoti, kad jiems įtiktume. Žmones, kurie aukoja pinigus, ji vadina angelais, bet juk ji pati yra angelas. Todėl Saros garbei šią vietą taip ir pavadinome. Gamindamas lentelę, Tomas Šv. Džonas padarė klaidą, bet jis tikrai stengėsi.

Purvinasis Deivas nutilo ir įsmeigė akis į plakatą. Paskui nepakeldamas galvos pridūrė:

- Tomo nebėra. Mirė šią žiemą. Kepenys neatlaikė.

- O, - ištarė Semas, paskui kaltai sumurmėjo: - Man labai gaila.

- Nereikia. Jam dabar turbūt daug geriau.

- Saldainiukas, - šūktelėjo Lukas, keldamasis iš savo vietos. - Saldainiukas! Na, pažiūrėk, argi tai ne suknistas saldainiukas!

Ir jis padėjo savo lapą ant Deivo plakato. Po oranžiniais kringeliais buvo nupiešta moteris - siaubūnė, kurios kojos baigėsi ryklio pelekais, turėjusiais, Semo galva, reikšti batus. Viena ranka jungėsi su beforme lėkšte, kurioje buvo prikrauta kažko panašaus į mėlynas gyvates. Prie kitos rankos kabėjo rudas cilindro formos daiktas.

Deivas paėmė plakatą iš Luko rankų, atidžiai jį apžiūrėjo ir pasakė:

- Labai gerai, Lukai.

Lukas džiugiai išsiviepė. Jis bakstelėjo į plakate nupieštą rudą daiktą:

- Žiūrėk, Deivai! Ji turi saldainį su romu! Čia jos suknistas saldainis su romu!

- Tikrai. Gerai padirbėta. Dabar gali eiti vidun ir įsijungti televizorių. Kaip tik rodo "Žvaigždžių kelius". O tau, Dolfai, kaip išėjo?

- Kai išgeriu, gražiau nupiešiu, - nepatenkintas pasakė Rudolfas, duodamas Devui savo plakatą. Jame buvo pavaizduota didžiulė vištos kulšis, o aplink tą kulšį iškėlę galvas būriavosi vyrai ir moterys.

- Tai toks fantastinis požiūris, - atsisukęs į Semą paaiškino Rudolfas. Jo tonas buvo šiurkštokas.

- Man patinka, - užtikrino jį Semas. Plakatas jam iš tiesų patiko. Rudolfo piešinys jam priminė “New Yorker” karikatūras, kurių Semas dažniausiai nesuprasdavo. Jos buvo per daug siurrealistinės.

- Gerai, - Rudolfas žvelgė į jį tiriančiu žvilgsniu. - Ar tikrai neturi man kokio ketvirtuko?

- Ne, - nukirto Semas.

Rudolfas palingavo galvą.

- Viena vertus, tai gerai, - pasakė jis. - Bet, antra vertus, viskas taip suknistai sumauta.

Jis nusekė paskui Luką į vidų ir netrukus iš ten atsklido pažįstama “Žvaigždžių kelių” melodija. Kampo gatvės girtuokliams ir valkatoms Viljamas Šatneris aiškino, kad jų misija - drąsiai žengti ten, kur dar joks žmogus nebuvo įkėlęs kojos. Semas liūdnai pagalvojo, kad ir be šio raginimo nemaža šitos auditorijos dalis jau nuėjo ten.

- Nedaug kas ateina į tuos pietus, tik mes ir dar keli anoniminiai alkoholikai iš miesto, - pasakė Deivas, - bet tai mums šioks toks užsiėmimas. Pavyzdžiui, Lukas šiaip beveik nešneka, tik kai piešia, prataria vieną kitą žodį.

- Tau puikiai išeina, - pasakė jam Semas. - Tikrai puikiai. Kodėl tu ne... - jis nutilo.

- Kodėl aš ne... kas, pone Pyblesai? - atsargiai pasiteiravo Deivas. - Kodėl aš nepasinaudoju savo sugebėjimu piešti baksams uždirbti? Dėl tos pačios priežasties, dėl kurios negaliu gauti pastovaus darbo. Matyt, buvau kažkur išėjęs, kai Dievas laimę dalijo.

Semas nesumojo, ką ir pasakyti.

- Nors, tiesą sakant, šis tas ir man nubyrėjo. Ar žinote, kad esu lankęs Lorilardo mokyklą Seimone? Geriausią meno mokyklą visuose Vidurio Vakaruose. Tiesa, po pirmojo semestro išlėkiau lauk. Už girtuokliavimą. Bet tai nesvarbu. Gal norėtumėte užeiti vidun ir išgerti puodelį kavos, pone Pyblesai? Galėtumėte lukterėti ir pamatyti Sarą.

- Ne, jau judėsiu. Dar turiu šiokių tokių reikalų.

Jis tikrai turėjo.

- Gerai. Ar tikrai nepykstate ant manęs?

- Nė trupučio.

Deivas atsistojo.

- Tuomet aš gal jau eisiu vidun, - pasakė jis. - Buvo graži diena, bet dabar darosi šalta. Gero jums vakaro, pone Pyblesai.

- Ačiū, - padėkojo Semas, nors labai abejojo, ar toks jau ir geras bus šio šeštadienio vakaras. Bet jo mama sakydavo: geriausia, ką gali padaryti su karčiais vaistais - nuryti kiek galėdamas greičiau. Taip jis šį kartą ir ketino pasielgti.

Jis nulipo laiptais į Kampo gatvę, o Purvinasis Deivas Dankanas pasuko vidun.

2

Semas jau buvo netoli savo automobilio, paskui staiga apsigalvojo ir pasuko antrinių žaliavų perdirbimo centro link. Jis žingsniavo lėtai, stebėdamas ilgą traukinį, rūkstantį Kameno ir Omahos kryptimi. Raudonos švieselės paskutiniam vagonui tolstant dilo it mirštančios žvaigždės. Regėdamas tolstančius traukinius, jis visuomet jausdavosi vienišas, o dabar, po pokalbio su Purvinuoju Deivu, ta vienatvė jį slėgė kaip niekad. Tuos kelis kartus, kai atsitiktinai būdavo namie Deivui užėjus pasiimti makulatūros, jis matė linksmai nusiteikusį, juokus krečiantį žmogų. Šiandien Deivas Semui pasirodė be kaukės. O toks jis Semui kėlė liūdesį ir bejėgiškumą. Deivas - žuvęs žmogus, ramus, bet visiškai beviltiškas, eikvojantis savo talentą - taip, neabejotiną talentą! - beverčiams bažnyčios skelbimams.

Prie antrinių žaliavų perdirbimo centro reikėjo eiti pro atliekų krūvas - senus pageltusius "Gazette" numerius, polietileninius šiukšlių maišus, paskui - pro stiklo šukių ruožą ir galiausiai pro suplotų skardinių kaugę. O tada jau prieidavai suklypusį namuką, ant kurio durų dabar kabėjo lentelė UŽDARYTA.

Semas užsidegė cigaretę ir pasuko atgal prie savo automobilio. Nespėjo žengti nė kelių žingsnių, kai pastebėjo ant žemės besivoliojantį kažkokį daiktą. Pakėlė. Tai buvo "Amerikiečių mėgstamiausių eilėraščių" viršelis. Kitoje pusėje puikavosi antspaudas JUNKTONO MIESTO BIBLIOTEKOS NUOSAVYBĖ.

Taigi dabar galutinai įsitikino. Vadinasi, numetė knygas į Džono Volkerio dėžę ir pamiršo. Jas užkrovė kitais laikraščiais - antradienio, trečiadienio ir ketvirtadienio. Paskui ketvirtadienį priešpiet atėjo Purvinasis Deivas ir viską, kas buvo dėžėje, susivertė į savo plastikinį maišą. Maišas nukeliavo į jo vežimėlį, vežimėlis - čia, ir dabar rankose Semas laikė tai, kas liko iš jo knygų - purvais aplipusį viršelį.

Semas numetė viršelį ir lėtai nupėdino prie automobilio. Jis dar turėjo sutvarkyti vieną reikalą, be to, atėjo metas pietauti.

Semas jautėsi pažemintas.

ŠEŠTAS SKYRIUS

BIBLIOTEKA (II)

1

Pusiaukelėje į biblioteką jam į galvą netikėtai šovė mintis - sunku patikėti, kaip iki šiol nepagalvojo apie tokį paprastą dalyką. Jis pradangino porą bibliotekos knygų; dabar galutinai įsitikino, kad jų jau nebeįmanoma grąžinti; jis turi už jas sumokėti.

Ir viskas.

Dabar jis suprato, kad Ardelijai Lortz išties pavyko priversti jį jaustis kaip ketvirtos klasės mokinuką. Kai vaikas pameta knygą, jam tai atrodo pasaulio pabaiga; jis bejėgiškai susigūžia ir su baime laukia pasirodant Bibliotekos Policininko. Bet juk Bibliotekos Policija neegzistuoja, Semas, kaip suaugęs žmogus, tą puikiai žino. Yra tik tokių valdiškų įstaigų tarnautojų kaip ponia Lortz, kurie taip sureikšmino savo pareigas, kad mokesčių mokėtojai, tokie kaip Semas, užsimiršta, kad būtent jie yra šunys - mokantys mokesčius ir vizginantys uodegą išlaikomiems iš tų mokesčių, o ne atvirkščiai.

Dabar aš įeisiu vidun, pasiaiškinsiu ir tada paprašysiu jos atsiųsti man sąskaitą už negrąžintas knygas, mąstė Semas. *Ir viskas. Viskas bus baigta.*

Buvo taip paprasta, kad net nuostabu.

Vis dar nejaukiai jausdamasis (bet jau susitvardęs - juk tai tik jo paties sukelta audra stiklinėje) Semas pastatė automobilį kitoje gatvės pusėje priešais biblioteką. Pagrindinis įėjimas, buvo apšviestas, laiptai irgi, švelni balta šviesa krito ir ant pastato granitinio fasado. Vakaro prieblandoje statinys atrodė jaukesnis - to aiškiai trūko per jo pirmąjį vizitą, o galbūt tokį įspūdį kėlė pavasariškas oras. Ana kovo diena, kai jis pirmąkart susitiko šio namo slibiną, buvo apsiniaukusi. Pastatas nebeatrodė panašus į grėsmingą akmeninį siaubūną. Tai vėl buvo tik viešoji biblioteka.

Semas jau kėlė koją lipti iš mašinos ir sustojo. Jis jau patyrė vieną praregėjimą; dabar netikėtai atėjo kitas.

Akyse jam stovėjo moters iš Purvinojo Deivo plakato veidas, moters su kepto viščiuko lėkšte rankose. Tos, kurią Deivas pavadino Sara. Moteris Semui tada pasirodė pažįstama, ir staiga... Lyg koks raištis būtų nukritęs jam nuo akių.

Tai buvo Naomė Higins.

2

Ant laiptų jis pralenkė du vaikus geležinkeliečių mokyklos uniforminėmis striukėmis ir prilaikė duris, kad neužsitrenktų jiems tiesiai prieš nosis. Tada įėjo į fojė. Pirmas jį apstulbinęs dalykas buvo garsas. Skaitykla, į kurią galėjai patekti pakilęs keliomis marmurinėmis pakopomis, nebuvo sausakimša, bet tai nebuvo ir ta tylos oazė, kuri prieš savaitę pasitiko Semą penktadienio popietę.

Ką gi, bet juk dabar šeštadienio vakaras, galvojo jis. *Daugybė vaikų susirinkę čia, galbūt jiems atėjo laikas ruoštis egzaminams.*

Bet argi Ardelija Lortz pakęstų tokį triukšmą? Sprendžiant iš sklindančių garsų, atsakymas turėtų būti teigiamas, tačiau sunku buvo tuo patikėti.

Antrasis jį pribloškęs dalykas - reikalavimo laikytis tylos, kuris prieš savaitę kaip gyvas priekaištas krito į akis vos įžengus vidun,

TYLOS!

nebebuvo. Jo vietoje ant molberto kabėjo Tomo Džefersono piešinys. Po juo - citata:

"Negaliu gyvent be knygų."
Tomas Džefersonas (iš laiško Džonui Adamsui)
1815 m. liepos mėn. 10 d.

Kelias akimirkas jis spoksojo į šitą pasikeitimą ir galvojo, kokią vis dėlto didžiulę įtaką tokia menka detalė daro žmogui, įžengiančiam į biblioteką.

TYLOS!

kėlė baimę ir nerimą (o kas, jeigu suurgs pilvas arba apims čiaudulys?).

"Negaliu gyventi be knygų."

žadino pasitenkinimą ir kažko malonaus laukimą - į biblioteką atėjęs žmogus, kurį pasitinka toks užrašas, turbūt jaučiasi kaip alkanas, kai išsvajotas maistas jau pagaliau čia pat.

Suglumintas to esminio skirtumo, kuris, pasirodo, priklauso nuo tokios smulkmenos, Semas įžengė į biblioteką... ir apmirė.

3

Didžiojoje skaitykloje buvo daug šviesiau nei per jo pirmąjį apsilankymą, bet tai tik vienas iš pasikeitimų. Nesimatė kopėčių knygoms viršutinėse lentynose pasiekti. Bet jų ir nereikėjo, nes lubos, pasirodo, visai neaukštos - tik aštuonios ar devynios pėdos nuo grindų, o aną kartą jis buvo įsitikinęs, kad mažiausiai trisdešimt ar net

keturiasdešimt pėdų. Knygą iš bet kurios viršutinės lentynos galėjai pasiimti palypėjęs ant taburetės, kurių čia buvo užtektinai. Ant plataus stalo kaip vėduoklė paskleisti žurnalai. To baisaus ąžuolinio lovio, ant kurio anąkart karojo žurnalai, primenantys paliktus džiūti keisčiausių gyvūnų kailius, nebebuvo. Nesimatė ir užrašo

VISUS ŽURNALUS PADĖKITE TEN, IŠ KUR PAĖMĖTE!

Vis dėlto stelažas su pačiais naujausiais romanais tebestovėjo savo vietoje, bet įsakmų užrašą, kad LEIDINIAI IŠDUODAMI NE ILGESNIAM KAIP 7 DIENŲ LAIKOTARPIUI, buvo pakeitęs švelnus paraginimas PERSKAITYKITE BENT VIENĄ BESTSELERĮ - TIESIOG SAVO MALONUMUI!

Visur vaikštinėjo žmonės - daugiausia jauni. Girdėjosi šnabždesys. Kažkas tyliai sukikeno. Kokia laisva, nesukaustyta atmosfera!

Semas pažvelgė į lubas bandydamas susigaudyti, kas, po velnių, čia atsitiko. Nebuvo jokių grotuotų stoglangių. Tik dailios šiuolaikiškos pakabinamos lubos. Kabantys šviestuvai su senamadiškais stikliniais gaubtais buvo pakeisti lubose įtaisytomis dienos šviesos lempomis.

Pro šalį ėjusi moteris su pilnu glėbiu detektyvų pasekė Semo žvilgsnį, bet nepamačiusi nieko neįprasta ant lubų smalsiai įsistebeilijo į Semą. Vienas iš berniūkščių, sėdėjusių netoliese prie ilgo stalo, alkūne bakstelėjo savo draugeliui pašonėn ir parodė Semo pusėn. Kitas pasukiojo pirštą prie smilkinio, ir jie abu prunkštelėjo.

Semas nepastebėjo nei nustebusių žvilgsnių, nei prunkštimo. Jis net nesuvokė, kad stypso kaip koks idiotas ant paties tako ir išsižiojęs spokso į lubas. Visos jo mintys buvo sutelktos į stulbinančias permainas.

Na, per tą laiką, kai čia nebuvai, pakabintos naujos lubos. Tai kas? Šitaip turbūt sumažės šildymo išlaidos.

Taip, bet Ardelija Lortz net neužsiminė apie būsimus pasikeitimus.

Ne, bet kodėl turėtų? Juk Semą sunku būtų pavadinti nuolatiniu lankytoju, ar ne?

Ji turbūt labai nepatenkinta naująja tvarka. Ji man pasirodė kieta kaip uola senųjų tradicijų sergėtoja. Turbūt ji tam nepritarė. Tikrai nepritarė.

Tai tiesa, bet buvo dar kažkas, kas kėlė didesnį nerimą. Įrengti pakabinamas lubas - nemenkas darbas. Semas nelabai įsivaizdavo, ar įmanoma tokį darbą atlikti per savaitę. O kaip tada dėl aukštų lentynų ir knygų, kurios ten buvo? Kur dingo lentynos? Kur dingo *knygos?*

Dabar ir kiti skaitytojai sužiuro į Semą; jis atkreipė jau ir bibliotekininkės dėmesį. Visoje salėje nutyko šnabždesys.

Semas pasitrynė akis - iš tikrųjų pasitrynė akis - ir dar kartą pažiūrėjo į pakabinamas lubas su dienos šviesos lempomis. Viskas buvo taip, kaip buvę.

Aš ne toje bibliotekoje! toptelėjo mintis. *Štai kur šuo pakastas!*

Ši neįtikėtina mintis dingo taip pat greitai, kaip ir atėjo į galvą. Semas pasijuto kaip kačiukas, sugriebęs ilgai persekiotą auką, o pasirodė, kad tai - jo paties šešėlis. Junktonas buvo nemažas miestas, lyginant su kitais Ajovos miesteliais, turėjo apie trisdešimt penkis tūkstančius gyventojų, bet juokinga buvo galvoti, kad miesto biudžetas pajėgtų išlaikyti dvi bibliotekas. Be to, pastatą juk rado toje pačioje vietoje, patalpų išsidėstymas irgi buvo tas pats... Taigi kažkas kita čia yra ne taip.

Vieną akimirką net buvo užklydusi mintis, kad kraustosi iš proto, bet tuoj pat ją nuvijo. Jis pasižvalgė ir tik tada pastebėjo, kad visi spokso į jį. Jam labai knietėjo pasakyti: "Užsiimkite savo reikalais - aš tik apžiūrinėju, kaip biblioteka pasikeitė per pastarąją savaitę". Tačiau vietoj to jis nutipeno prie stalo su žurnalais ir paėmė pirmą po ranka pasitaikiusį "U.S. News & World Report" numerį. Jis vertė puslapį po puslapio, stengdamasis demonstruoti kuo didžiausią susidomėjimą, ir akies krašteliu matė, kaip buvusieji skaitykloje vėl palinko prie savo popierių.

Pajutęs, kad jau vėl gali nesukeldamas susidomėjimo pajudėti, Semas padėjo žurnalą į vietą ir nutipeno Vaikų skyriaus durų link. Keista, bet jis jautėsi kaip žvalgas priešų teritorijoje. Užrašas ant durų visiškai toks pats - aukso spalvos raidės ant tamsaus ąžuolo lentelės, bet plakatas kitas. Vietoj mažosios Raudonkepuraitės siaubo perkreiptu veideliu šypsojosi ančiukas Donaldas ir jo draugai. Apsivilkę maudymosi kostiumėliais jie krypavo prie baseino, pilno ne vandens, o knygų. Apačioje buvo žodžiai:

DRĄSIAI ŽENKITE VIDUN!
SKAITYMAS - PUIKUS UŽSIĖMIMAS!

- Kas čia *darosi,* - sumurmėjo Semas. Jo širdis daužėsi; jį išmušė prakaitas. Jeigu priežastis - tik plakatas, galima būtų pagalvoti, kad panelė Lortz atleista... bet tai *nebuvo* tik plakatas. Tai buvo *viskas.*

Jis pravėrė Vaikų skyriaus duris ir pažvelgė vidun. Anapus durų rado tą patį mielą pasaulėlį su mažais staliukais ir kėdutėmis, tomis pačiomis skaisčiai mėlynomis užuolaidomis, tuo pačiu sienoje įtaisytu fontanėliu. Tik dabar pakabinamos lubos čia buvo tokiame pat

aukštyje kaip ir pagrindinėje salėje ir visi plakatai pakeisti. Juodame automobilyje klykiančio vaiko

(Neišmanėlis, jie pavadino jį Neišmanėliu, jie jaučia panieką jam, manau, jog jis labai pamokantis, ar ne)

nebebuvo, nesimatė ir Bibliotekos Policininko su trumpa miline ir jo keistos daugiakampės žvaigždės. Semas pasitraukė nuo durų, apsisuko ir lėtai nužingsniavo prie registracijos stalelio. Ėjo it mietą prarijęs.

Du bibliotekos darbuotojai - vaikinas ir mergina, greičiausiai studentai - žiūrėjo, kaip jis artinasi. Semas pastebėjo, kad jie truputį nervinasi.

Būk atsargus. Ne... būk NORMALUS. Jie jau galvoja, kad tau ne visi namie.

Netikėtai prisiminė Luką, ir jį apėmė siaubas. Jau regėjo save apsiseilėjusį rėkiantį ant šitų dviejų išsigandusių jaunuolių ir spigiu balsu reikalaujantį saldainių su romu, suknistų saldainių, nes tai tikras *ėdalas,* geras *ėdalas.*

Tačiau jis prakalbo tyliu, ramiu balsu:

- Gal galėčiau paprašyti paslaugos. Man reikia pasikalbėti su bibliotekininke.

- Labai apgailestauju, - atsakė mergina. - Ponas Praisas šeštadieniais po pietų nedirba.

Semas nužvelgė stalą. Kaip ir aną kartą šalia kopijavimo aparato stovėjo nedidelė lentelė, bet joje buvo parašyta ne

A. LORTZ

Dabar lentelėje buvo

P. PRAISAS

Jis prisiminė Naomės žodžius. *Aukštas vyriškis? Maždaug penkiasdešimties?*

- Ne, - patikslino jis. - Man reikia ne pono Praiso. Ir ne pono Pekhamo. Man reikia Ardelijos Lortz.

Vaikinas ir mergina sumišę pažvelgė vienas į kitą.

- Jokia Ardelija Lord čia nedirba, - paaiškino vaikinas. - Jūs turbūt turite galvoje ką nors kita.

- Ne Lord, - pasakė Semas, - *Lortz.*

- Ne, - kantriai kartojo mergina. - Jūs tikrai suklydote, sere.

Jie vėl atrodė susirūpinę, ir nors Semas negalėjo patikėti, kad Ardelija Lortz čia niekad *nedirbo,* - juk vos *prieš aštuonias dienas* dar matė ją prie šito paties stalelio, - jis atsitokėjo. Juk labai pasistengus

galima tai suprasti, ar ne? Savaime suprantama, kažkas čia ne taip, bet logikos dėsniai nepažeisti. Taip pat kaip ir plakatai, grotuoti stoglangiai ir žurnalų lovys, Ardelija Lortz paprasčiausiai liovėsi egzistuoti.

Jis vėl prisiminė Naomės žodžius. *O! Panelė Lortz, ar ne? Turėjo būti labai juokinga.*

- *Naomei* šis vardas buvo girdėtas, - sumurmėjo jis.

Dabar abu jaunuoliai žiūrėjo į jį vienodai nustebusiais veidais.

- Atleiskite, - pasakė Semas ir pabandė nusišypsoti. Bet tas dirbtinis šypsnys viso labo tik perkreipė jo veidą. - Šiandien man ne pati geriausia diena.

- Taip, - pritarė vaikinas.

- Tai matyti, - pasakė ir mergina.

Jie mano, kad aš kuoktelėjęs, pagalvojo Semas, *ir žinai ką? Aš jų nė kiek nekaltinu.*

- Dar kas nors? - mandagiai pasiteiravo vaikinukas.

Semas jau žiojosi sakyti "ne" - po to jis neišvengiamai būtų turėjęs pasitraukti šalin - ir persigalvojo. Jis jau pasakė A, dabar turėtų pasakyti ir B.

- Kiek laiko ponas Praisas čia dirba?

Jaunieji bibliotekos darbuotojai vėl susižvalgė. Mergina gūžtelėjo pečiais.

- Pradėjusi dirbti, jį jau radau, - paaiškino ji, - bet aš čia atėjau labai neseniai, pone...

- Pyblesas, - atėjo jai į pagalbą Semas, tiesdamas ranką. - Semas Pyblesas. Labai atsiprašau. Be viso kito pamiršau dar ir mandagumą.

Įtampa truputį nuslūgo - labai nežymiai, bet Semui palengvėjo. Argi jis galėjo pamiršti, kaip dera elgtis su žmonėmis, kad užsitarnautum jų palankumą? To neišmanančiam nekilnojamojo turto pardavėjui ir draudėjui verčiau pasiieškoti kito darbo.

- Sintija Berigan, - prisistatė mergina, nedrąsiai spustelėdama jam ranką. - O jis - Tomas Stenfordas.

- Malonu jus matyti, - pasakė Tomas Stenfordas. Neatrodė, kad tiki tuo, ką pasakė, bet ranką padavė ir jis.

- Atsiprašau? - neiškentė moteris su detektyvų glėbiu. - Gal kas nors galėtų mane aptarnauti? Antraip pavėluosiu į bridžo partiją.

- Aš tai padarysiu, - pasakė Tomas Sintijai ir nuėjo prie moters, kuri visą krūvą knygų jau buvo padėjusi ant stalo.

Sintija tarė:

- Tomas ir aš esame Čapeltono koledžo studentai, pone Pyblesai. Čia dirbame laisvu nuo studijų metu. Aš - jau tris semestrus, ponas

Praisas priėmė mane į darbą praėjusį pavasarį. Tomas atėjo vėliau - vasarą.

- Ar ponas Praisas vienintelis iš bibliotekos tarnautojų turi visą etatą?

- Aha, - jis jau anksčiau pastebėjo, kokios gražios jos rudos akys, o dabar jose matė susirūpinimo šešėlį. - Ar kas nors ne taip?

- Aš nežinau, - Semas vėl pažvelgė į viršų. Negalėjo susilaikyti. - Ar šitos pakabinamos lubos čia buvo, kai pradėjote dirbti?

Ji pasekė jo žvilgsnį.

- Na, - pasakė ji, - aš net nežinojau, kad jos taip vadinasi, bet taip, lubos tos pačios nuo tada, kai čia atėjau.

- Suprantate, man pasirodė, kad čia buvo stoglangiai.

Sintija nusišypsojo.

- Taip, tikrai. Tai yra, jie matosi iš lauko. Ir, žinoma, iš knygų saugyklų, bet jie užkalti. Turiu galvoje stoglangius - ne saugyklas. Manau, kad šitaip yra jau daugelį metų.

Daugelį metų.

- Ir niekada negirdėjote apie Ardeliją Lortz?

Ji papurtė galvą.

- Ne-e. Apgailestauju.

- O apie Bibliotekos Policininką? - netikėtai išsprūdo Semui.

Ji nusijuokė.

- Tik iš savo senos tetos. Ji sakydavo, kad jeigu laiku negrąžinsiu knygų, pakliūsiu į rankas Bibliotekos Policijai. Bet tai buvo Providense, Rod Ailende, kai buvau maža mergaitė. Prieš daugelį metų.

Žinoma, mąstė Semas. *Galbūt prieš dešimt, dvylika metų. Tuomet, kai žemėje dar gyveno dinozaurai.*

- Tiek to, - tarė Semas, - ačiū už informaciją. Neturėjau jūsų varginti.

- Jūs ir nevarginate.

- Manau, kad truputį įkyrėjau. Aš ir pats susipainiojau.

- Kas ta Ardelija Lortz? - paklausė ką tik grįžęs Tomas. - Skamba intriguojančiai, bet tegul mane žaibas trenkia, jei žinau kodėl.

- Taigi. Ir aš nežinau, - numykė Semas.

- Ką gi, rytoj biblioteka uždaryta, bet ponas Praisas bus čia pirmadienį popiet, - pasakė Tomas. - Galbūt jis žinos, kas jums rūpi.

Semas linktelėjo.

- Manau, kad reikės susitikti su juo. O kol kas dar kartą dėkoju.

- Juk mes čia tam ir esame, kad pagelbėtume, kuo galime, - atsakė Tomas. - Gaila, kad jums nedaug tepadėjome, pone Pyblesai.

- Man irgi, - pasakė Semas.

4

Kol nepriėjo prie automobilio, Semas dar jautėsi pakenčiamai, bet rakindamas dureles pajuto, kad kūnas jo neklauso. Jis turėjo atsiremti į mašinos stogą, kad nenugriūtų, kol atidarys dureles. Tai, ką jis po to padarė, sunku būtų pavadinti įlipimu į automobilį; jis kaip maišas sudribo prie vairo ir sunkiai gaudydamas orą, apimtas paniškos baimės galvojo, kad tuoj tuoj nualps.

Kas čia vyksta? Jaučiuosi kaip Rodo Serlingo herojus. "Žemai lenkiuosi, Samueli Pyblesai, buvęs Junktono miesto gyventojau, dabar prekiaujantis nekilnojamuoju turtu ir žmonių gyvenimais... Prieblandos Zonoje."

Taip, iš tiesų panašu į tai. Tik per televizorių smagu stebėti neįtikėtinus dalykus, kurie nutinka kitiems. Dabar Semui buvo aišku, kad neįtikėtini dalykai praranda visą savo žavesį, kai *pats* su jais susiduri.

Jis pažvelgė į biblioteką kitapus gatvės. Pro švelnios šviesos užlietas duris įeidinėjo ir išeidinėjo žmonės. Senoji dama su glėbiu detektyvų išėjusi protekine pasileido gatve, greičiausiai skubėjo nepražiopsoti savo bridžo partijos. Pora mergaičių plepėdamos ir krizendamos leidosi laiptais, knygas prispaudusios prie spurdančių krūtų. Viskas atrodė absoliučiai normalu... Taip, be abejo, ir buvo. Į *nenormalią* biblioteką jis užėjo prieš savaitę. Vienintelė priežastis, dėl kurios tos keistenybės nepadarė jam įspūdžio, turbūt ta, kad tuomet jis visa galva buvo pasinėręs į prakeiktą kalbą.

Negalvok apie tai, paliepė pats sau, nors būgštavo, kad čia gali būti tas atvejis, kai mintys nepavaldžios protui. *Elkis kaip Skarletė O'Hara ir atidėk tai rytdienai. Kai patekės saulė, viskas atsistos į savo vietas.*

Jis užvedė variklį ir visą kelią iki namų galvojo vien tik apie tai.

SEPTINTAS SKYRIUS

NAKTINIAI KOŠMARAI

1

Vos tik įkėlęs koją į namus, puolė prie atsakiklio. Širdis nusirito į kulnus, kai pamatė degančią lemputę.

Tai ji. Nežinau, kas ji tokia, bet jaučiu, kad nenurims, kol galutinai neišves manęs iš proto.

Tuomet neklausyk to įrašo, kirbėjo kita mintis, ir Semas visiškai pasimetė - protinga tai išeitis ar ne. *Atrodė* protinga, bet kartu ir bailoka. Tiesą sakant...

Jis atsitokėjo, kad stovi išpiltas prakaito, kramto nagus ir niurna sau po nosimi.

Iš ketvirtos klasės į silpnapročių palatą, pagalvojo jis. *Dievaž, ne aš būsiu, jei šitaip padarysiu.*

Jis paspaudė mygtuką.

"Ei! - pasigirdo pragertas balsas. - Čia Džozefas Randovskis, pone Pyblesai. Mano sceninis vardas - Nuostabusis Džo. Paskambinau norėdamas padėkoti už tai, kad pavadavote mane tame Kivanio susirinkime ar kaip ten vadinasi. Norėjau pasakyti, kad dabar jaučiuosi daug geriau - pasirodo, tik pasitempiau sausgysles, o ne susilaužiau, kaip iš pradžių galvota. Siunčiu jums pluoštą pakvietimų į savo spektaklį. Išdalykit juos draugams. Rūpinkitės savimi. Ate".

Juostelė nustojo suktis. Užsidegė signalas VISOS ŽINUTĖS IŠKLAUSYTOS. Semas prunkštelėjo prisiminęs savo baimę - jeigu Ardelija Lortz norėjo jį įbauginti, tai savo pasiekė. Jis atsuko atsakiklio juostelę į pradžią. Staiga jam toptelėjo nauja mintis. Jis buvo įpratęs išklausęs žinutes atsukti juostelę, bet tai reiškė, kad naujas įrašas ištrina senąjį. Nuostabiojo Džo žinutė ištrynė Ardelijos balsą. Vienintelis įrodymas, kad moteris tikrai egzistuoja, dingo.

Bet juk tai netiesa, ar ne? Juk liko jo skaitytojo kortelė. Jis pats stovėjo prie to prakeikto registracijos stalelio, kai ji suraitė savo parašą - didelėmis, įskaitomomis raidėmis.

Semas išsitraukė piniginę ir triskart viską perkratė, kol pagaliau pripažino pats sau, kad ir kortelės nėra. Jam pasirodė, kad žino kodėl. Tarsi per rūką prisiminė užkišęs ją už "Amerikiečių mėgstamiausių eilėraščių" viršelio.

Dėl visa ko.

Kad nepasimestų

Puiku. Tiesiog puiku.

Semas klestelėjo ant kušetės ir susiėmė galvą rankomis. Ją nežmoniškai skaudėjo.

2

Po penkiolikos minučių jis jau šildėsi skardinę su sriuba, tikėdamasis, kad gal šiltas maistas numalšins galvos skausmą, kai vėl pa-

galvojo apie Naomę - tą Naomę, kuri buvo tokia panaši į Purvinojo Deivo plakato moterį. Dabar buvo nesvarbu, ar Naomė, prisidengusi Saros vardu, gyveno dar kažkokį slaptą gyvenimą. Jam rūpėjo kitkas, bent jau šiuo metu; Naomė žino, kas yra Ardelija Lortz. Bet jos reakcija, išgirdus tą vardą... ji buvo keistoka, ar ne? Minutę ar dvi ji stovėjo apstulbusi, paskui jau buvo bepradedanti juoktis, bet suskambo telefonas, skambino Bertas Aiversonas, ir...

Semas mintyse bandė atkurti tą pokalbį ir nusivylė supratęs, kaip miglotai jį beprisimena. Gerai, Naomė pasakė, kad Ardelija ypatinga; jis ir pats tai žinojo, bet daugiau - nieko. Tuomet tai pasirodė visai nereikšminga. Svarbiausia tuo metu buvo gerokai į priekį pasistūmėję jo karjeros reikalai. Svarbu tai ir dabar, bet šis reikalas temdė tą džiaugsmą. Tiesą sakant, jis užgožė *viską*. Mintyse vėl atgijo tos šiuolaikiškos pakabinamos lubos ir neaukštos knygų lentynos. Jis nemanė, kad jam pasimaišė, visai ne, bet jautė, kad jei neišsiaiškins viso šio reikalo, iš tikrųjų gali *išprotėti*. Toks jausmas, tarsi pačiame jo galvos vidury žiojėtų skylė, tokia gili, kad jeigu įmestum ten kokį daiktą, neišgirstum pliaukštelėjimo, nesvarbu, kokio dydžio tas daiktas būtų ir kiek ilgai lauktum sugrįžtančio garso. Semas tikėjosi, kad tas jausmas praeis, bet kol kas jautėsi klaikiai.

Jis sumažino ugnį po šildoma sriuba, nuėjo į kabinetą ir susirado Naomės telefono numerį. Po trečio signalo pasigirdo kimus senyvas balsas:

- Kas čia? Prašom kalbėti!

Semas iš karto atpažino tą balsą, nors jau beveik dvejus metus nebuvo matęs jo savininkės. Naomės motina.

- Sveika, ponia Higins, - prabilo jis. - Čia Semas Pyblesas.

Jis patylėjo, suteikdamas progą jai ištarti *O, sveiki, Semai* arba *Kaip laikotės?,* bet ragelyje girdėjo tik sunkų ponios Higins alsavimą. Semas niekada nebuvo jos numylėtinis ir, atrodo, dveji tylos metai nė kiek nesuminkštino jos širdies.

Kadangi ji neketino to paklausti, Semas pagalvojo, kodėl gi nepadarius to pačiam.

- Kaip laikotės, ponia Higins?

- Būna ir geresnių, ir blogesnių dienų.

Semas pasijuto užspeistas į kampą. Sunku rasti tinkamą atsakymą tokiam pastebėjimui. *Labai apgailestauju dėl to* netinka, bet *Tai puiku, ponia Higins* skambėtų dar kvailiau.

Taigi jis nusprendė tiesiog paklausti, ar negalėtų pasikalbėti su Naome.

- Dabar jos nėra. Nežinau, kada grįš.

- Ar negalėtumėte perduoti, kad ji pati man paskambintų?
- Aš jau ruošiuosi gulti. Ir net neprašykite, kad palikčiau jai raštelį. Artritas.
Semas atsiduso.
- Rytoj paskambinsiu.
- Rytoj visą rytą mes būsime bažnyčioje, - tokiu pačiu kategorišku balsu nukirto senoji ponia, - o po pietų rengiama pirmoji šį sezoną jaunųjų baptistų iškyla. Naomė pažadėjo jiems pagelbėti.
Semui nieko neliko, kaip baigti pokalbį. Buvo aišku, kad ponia Higins niekuo nepasikeitė. Jis jau buvo besakąs sudie, bet staiga apsigalvojo.
- Ponia Higins, ar Lortz pavardė jums ką nors sako? Ardelija Lortz?
Buvo girdėti, kad ji net sulaikė kvėpavimą. Akimirką ragelyje tvyrojo absoliuti tyla, o paskui ponia Higins prakalbo žemu, apmaudo kupinu balsu:
- Kiek dar ilgai jūs, bedieviai stabmeldžiai, badysite mums akis šituo vardu? Manote, kad tai *juokinga?* Manote, kad tai *protinga?*
- Ponia Higins, jūs manęs nesupratote. Aš tik norėjau sužinoti...
Pasigirdo trakštelėjimas. Skambėjo taip, tarsi ponia Higins būtų perlaužusi sausą pagaikštį. Ir trumpi pypt - pypt - pypt.

3

Semas suvalgė sriubą, paskui kokį pusvalandį bandė žiūrėti televizorių. Nieko neišėjo. Mintys klaidžiojo visai kitur. Jis atsitokėdavo begalvojąs arba apie Purvinojo Deivo plakate pavaizduotą moterį, arba apie nešvaraus pado atspaudą ant “Amerikiečių mėgstamiausių eilėraščių” viršelio, arba apie dingusį plakatą su Raudonkepuraite. Bet nepaisant, kuo mintys prasidėdavo, jos sustodavo visuomet toje pačioje vietoje: ties Junktono miesto viešosios bibliotekos skaityklos lubomis.
Galiausiai jis spjovė į viską ir įsitaisė lovoje. Tai buvo pats blogiausias šeštadienis, kokį tik jis prisiminė, ir turbūt liks pačiu blogiausiu šeštadieniu apskritai jo gyvenime. Dabar trōško vienintelio dalyko - kuo greičiau pasinerti į gilų miegą be jokių sapnų.
Miegas vis nesiartino.
Bet užplūdo košmarai.
Baisiausias iš jų buvo mintis, kad jis kraustosi iš proto. Niekuomet anksčiau Semas nesusimąstė, koks siaubingas gali būti tas jausmas. Filmuose teko matyti, kaip koks nors veikėjas ateina pas psi-

chiatrą ir sako: “Jaučiu, kad netenku proto, daktare”, tuo metu dramatiškai susiėmęs už galvos, ir Semas pagalvodavo, kam dėl paprasčiausio galvos skausmo kreiptis į psichiatrą. Kai suprato, kad buvo neteisus, balandžio septintoji jau buvo persivertusi į balandžio aštuntąją. Jis jautėsi taip, tarsi apsičiupinėjęs savo smegenų pusrutulius būtų aptikęs didžiulį gumbą, gumbą, kuris greičiausiai yra piktybinis auglys.

Per vieną savaitę biblioteka *nebūtų galėjusi* šitaip pasikeisti. Jis *negalėjo* skaitykloje matyti stoglangių. Ta mergina, Sintija Berigan, sakė, kad stoglangiai uždengti, ir tokie jie nuo pat jos darbo bibliotekoje pradžios, vadinasi, mažiausiai metus. Taigi tas regėjimas vis dėlto panašus į proto užtemimą. Arba smegenų auglį. Arba gal tai Alzheimerio liga? Čia tai bent maloni mintis! Jis kažkur skaitė - turbūt “Newsweek” - kad Alzheimerio ligos aukos eina vis jaunyn ir jaunyn. Galbūt visų tų keistenybių regėjimas - besiartinančios priešlaikinės senatvės požymis?

Mintyse regėjo atpleišėjusią skelbimų lentą, o joje - tris riebiomis raudonomis raidėmis parašytus žodžius:

KRAUSTAUSI IŠ PROTO

Jis gyveno paprastą gyvenimą, pilną paprastų malonumų ir paprastų nusivylimų; gana nevaržomą gyvenimą. Tiesa, niekada nematė švytinčiomis raidėmis parašyto savo vardo, bet tiesa ir tai, kad jam dar nebuvo tekę suabejoti savo sveiku protu. O dabar štai guli sujauktoje lovoje ir svarsto, ar tai, ką jis jaučia, reiškia, kad jau tolsta nuo realaus ir racionalaus pasaulio. Ar būtent taip ir būna, kai

IŠSIKRAUSTAI IŠ PROTO

Mintis, kad Junktono miesto benamių prieglaudos angelas yra Naomė - Naomė, pasislėpusi po slapyvardžiu, - buvo dar vienas kvaištelėjimo požymis. To tiesiog būti negali... argi gali? Jis pradėjo abejoti net ir savo verslo sėkme. Gal ir tai tėra haliucinacija?

Artėjant vidurnakčiui, jo mintys vis dažniau ėmė suktis apie Ardeliją Lortz, ir tuomet viskas dar labiau pakrypo į blogąją pusę. Jį apėmė siaubas pagalvojus, o kas, jei Ardelija Lortz dabar tūno jo spintoje arba dar blogiau - po lova. Jis jau regėjo, kaip jos veidą perkreipia triumfo grimasa, regėjo jos suriestus pirštus ilgais aštriais nagais, regėjo jos išsidraikiusius kaip kaliausės plaukus. Jis jau įsivaizdavo, kaip jo kaulai pamažu virsta drebučiais jai šnibždant.

Tu pametei knygas, Semai, taigi neišvengsi Bibliotekos Policininko... Tu pametei knygas... Tu paaameetei jas...

Apie pusę pirmos Semas nebeištvėrė. Atsisėdo ir tamsoje apgraibomis ėmė ieškoti naktinės lempelės. Kol grabinėjosi, jį užplūdo naujas vaizduotės reginys, toks ryškus, kad atrodė visiškai tikras: jis ne vienas šiame miegamajame, bet tas, kitas, - Bibliotekos Policininkas iš plakato, kurio Vaikų skyriuje nebėra. Jis stovi čia, tamsoje, aukštas, išblyškęs žmogus, įsisupęs į trumpą milinę, jo oda neįtikėtinai blyški, o per visą kairį skruostą nuo akies iki panosės - randas. Plakate to rando nebuvo, bet tik todėl, sukosi Semo galvoje mintis, kad dailininkas to nenorėjo. Bet randas buvo. Semas žinojo, kad buvo.

Tu buvai neteišuš dėl tų krūmų, tuoj pat ištars Bibliotekos Policininkas, nežymiai švepluodamas. *Ten auga krūmai. Ištiši brūžgynai. Ir meš išnaršyšime juoš. Meš kartu juoš apžiūrėšime.*

Ne! Liaukis! Tiesiog... LIAUKIS!

Kai jis drebančia ranka pagaliau užčiuopė lempą, kažkur kambaryje sugirgždėjo lenta, ir jis riktelėjo. Ranka mėšlungiškai susigniaužė, podraug spustelėdama jungiklį. Užsidegė šviesa. Kokią sekundę jis tikrai galvojo, kad *mato* aukštą vyriškį, bet paskui atsitokėjo, kad tai tik lempos šešėlis ant sienos.

Semas nuleido kojas ant grindų ir susiėmė galvą rankomis. Paskui nuo naktinio stalelio čiupo “Kent” pakelį.

- Privalai tvardytis, - sumurmėjo sau po nosimi. - Kokių velnių čia prisigalvojai?

Aš nežinau, atšovė vidinis balsas. *Dar daugiau - aš nenoriu žinoti. Niekada. Krūmai buvo prieš daugelį metų. Niekada neteko jų vėl prisiminti. Arba skonio. To saldaus saldaus skonio.*

Užsidegė cigaretę ir giliai užsitraukė.

Blogiausia yra tai, kad iš tikrųjų gali *išvysti* žmogų su miline. Arba Ardeliją. Arba Gorgo, vyriausiąjį Anapilio imperatorių. Nes jei sugebėjo sukurti tokį tikrovišką vaizdinį, kaip apsilankymas bibliotekoje ir susitikimas su Ardelija Lortz, vadinasi gali, sukurti *bet ką.* Nes jeigu jau pradedi galvoti apie stoglangius, kurių nėra, ir žmones, kurių nėra, ir netgi *krūmus,* kurių nėra, tada viskas įmanoma. Kaip numalšinti maištą savo paties *galvoje?*

Jis nulipo į virtuvę, pakeliui uždegdamas visas šviesas ir tramdydamas norą atsisukti pažiūrėti, ar kas nors nesėlina iš paskos. Pavyzdžiui, žmogus su daugiakampe žvaigžde rankoje. Jautė, kad dabar jam labai praverstų migdomieji, bet nieko panašaus namuose nebuvo - netgi be recepto parduodamo sominekso, - teks tiesiog improvizuoti. Jis šliūkštelėjo pieno į prikaistuvį, pakaitino, supylė į puodelį ir “praturtino” jį geroku brendžio šlaku. Tai irgi buvo matęs filmuose. Tačiau paragavo, susiraukė ir, sulaikęs kvėpavimą, vienu ypu iš-

gėrė tą visą velnio mikstūrą. Sustojęs atsikvėpti žvilgtelėjo į mikrobangų krosnelės laikrodį. Be penkiolikos pirma. Dar toli iki aušros, dar yra daug laiko jo vaizduotei šėlioti ir regėti prie jo sėlinančius Ardeliją Lortz ir Bibliotekos Policininką su peiliu dantyse.

Arba strėlėmis, pagalvojo jis. *Ilgomis juodomis strėlėmis. Ardelija ir Bibliotekos Policininkas ropščiasi laiptais aukštyn su ilgomis juodomis strėlėmis dantyse. Kaip jums šis vaizdinys, mieli draugai ir kaimynai?*

Baigė gerti brendžiu atskiestą pieną ir grįžo į lovą.

4

Paliko degti naktinę lempelę. Tai šiek tiek ramino. Jis iš tikrųjų pradėjo galvoti, kad gera būtų užmigti nesulaukus didžiojo visatos sprogimo. Apsikamšė vilnone antklode, susidėjo rankas už galvos ir įsistebeilijo į lubas.

KAŽKAS vis tiek turėjo įvykti tikrovėje, mąstė jis. *Negali būti, kad VISKAS tėra haliucinacija... nebent tai, ką dabar jaučiu, irgi yra tos haliucinacijos dalis ir aš, apvilktas tramdomaisiais marškiniais, iš tikrųjų esu Sider Repido ligoninės pamišėlių palatoje ir tik įsivaizduoju, kad guliu nuosavoje lovoje.*

Jis *tikrai* pasakė kalbą. Jis *tikrai* panaudojo anekdotus iš "Oratoriaus patarėjo" ir Spenserio Maiklo Frėjaus posmą iš "Amerikiečių mėgstamiausių eilėraščių". O kadangi savo namų bibliotekoje šių knygų neturėjo, paėmė jas iš viešosios bibliotekos. Naomė pažįsta Ardeliją Lortz - na, bent jau žino jos vardą - ir Naomės mama pažįsta. Neabejotinai pažįsta! Kalbantis telefonu pasirodė, kad ištaręs Ardelijos Lortz vardą pakišo ugnimi spjaudantį fejerverką po jos supamąja kėde.

Galiu paklausinėti kitų žmonių, pagalvojo. *Jeigu poniai Higins tas vardas girdėtas, kiti irgi žinos. Aišku, ne tie studenčiukai iš Čapeltono, bet žmonės, jau daug metų gyvenantys Junktone. Galbūt Frenkas Stefensas. Arba Purvinasis Deivas...*

Šitoje vietoje mintys visai išskydo. Semas nė nepajuto, kaip išsitrynė riba tarp būdravimo ir miego; nerimo mintys neatsitraukė, atvirkščiai - įgavo dar keistesnius ir jau visai nesuvokiamus pavidalus. Jos pamažu susikristalizavo į sapną. Sapnas virto košmaru. Jis vėl atsidūrė Kampo gatvėje ir prieglaudos verandoje išvydo tris girtuoklėlius, palinkusius prie savo plakatų. Pasiteiravo Deivo, ką gi jis čia veikia.

Ai, užmušinėju laiką, atsakė Deivas ir drovėdamasis pastūmė savo plakatą arčiau Semo.

Ten buvo nupieštas Neišmanėlis. Jis, pamautas ant iešmo, kabėjo virš laužo. Vienoje rankytėje spaudė didžiulę raudonų saldymedžio ledinukų saują. Drabužiai jau liepsnojo, bet vaikas dar buvo gyvas. Jis klykė. Šio siaubingo plakato apačioje buvo žodžiai:

PIETŪS VAIKAMS VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS KRŪMUOSE,
SKIRTI BIBLIOTEKOS POLICIJOS FONDUI PAREMTI,
NUO VIDURNAKČIO IKI 2 VAL. NAKTIES.
ATEIK VIENAS, ATEIKITE VISI
"TAI TIKRAS ĖDALAS!"

Deivai, tai siaubinga, pasakė Semas sapne.

Visai ne, atsakė Purvinasis Deivas. *Jie praminė jį Neišmanėliu. Jie mėgsta jį valgyti. Manau, kad tai labai sveika, ar ne?*

Žiūrėkite! suriko Rudolfas. *Žiūrėkite, ten Sara!*

Semas pakėlė galvą ir išvydo Naomę, einančią per šiukšliną ir piktžolėmis apžėlusį lauką tarp Kampo gatvės ir antrinių žaliavų perdirbimo centro. Ji ėjo labai lėtai ir sunkiai, nes stūmė vežimėlį, pilną "Oratoriaus patarėjo" ir "Amerikiečių mėgstamiausių eilėraščių" egzempliorių. Už jos matėsi saulė, nyranti į raudonų debesų glėbį. Bėgiais neįprastai lėtai ritosi ilgas traukinys. Jis važiavo į vakarų pusėje žiojėjančią tuštumą. Sąstatas buvo iš maždaug trisdešimties vagonų, visi jie - juodut juodutėliai. Ant langų plaikstėsi juodo krepo užuolaidos. Tai juk laidotuvių traukinys, susivokė Semas.

Atsisukęs į Purvinąjį Deivą, Semas tarė: *Jos vardas - ne Sara. Tai Naomė. Naomė Higins iš Proverbijos.*

Visai ne, atsakė Purvinasis Deivas. *Tai Mirtis, pone Pyblesai. Mirtis yra moteris.*

Paskui Lukas pradėjo klykti. Jis buvo taip išsigandęs, kad iš tikrųjų žviegė kaip kiaulė. *Ji atneša saldainių su romu! Ji atneša saldainių su romu! O, Dieve, ji atneša visus tuos sumautus saldainius!*

Semas atsisuko pažiūrėti, apie ką Lukas čia vapalioja. Dabar moteris jau buvo priėjusi arčiau, bet jau nebe Naomė. Tai buvo Ardelija. Ji vilkėjo nenusakomos spalvos miline. Vežimėlis buvo pilnas ne saldainių, kaip rėkė Lukas, bet susipynusių botagų, suminkytų iš saldymedžio ledinukų masės. Semas taip ir liko spoksoti. Ardelija čiupo kiek į saują telpa ir pradėjo grūstis juos burnon. Jos dantys buvo nebe žmogaus; jie buvo ilgi ir persišviečiantys. Semui jie priminė vampyrų iltis - aštrias ir siaubingai tvirtas. Persikreipusiu veidu ji sukando tai, kas buvo burnoje. Ištryško kraujas. Dalis jo pakilo į viršų, susikondensavo į ryškiai raudoną debesį ir uždengė saulėlydžio žarą, o kita dalis nutekėjo per smakrą. Burnon netilpusių saldymedžio ledinukų galai, vis dar kraujuodami, nukrito žemėn.

Ji iškėlė rankas, kurios staiga pavirto paukščio kojomis sulenktais nagais.

Tuuu paaameeeeeetei knyyyyyygaaaaaas! suriko ji ir puolė Semą.

5

Semas šoko iš miego mėšlungiškai trūkčiodamas ir niekaip negalėdamas atgauti kvapo. Visi patalai buvo ant grindų, jis pats - po jais, ir dar prakaito baloje. Pro užuolaidų tarpelį matėsi, kad lauke jau švinta. Laikrodis prie lovos rodė 5:53.

Jis atsikėlė, visu savo prakaito išpiltu kūnu jausdamas vėsų miegamojo orą, ir nuėjo į tualetą nusišlapinti. Šiek tiek maudė galvą - gal nuo brendžio, o gal - nuo sapno. Nuėjo prie vaistinėlės, išgėrė dvi aspirino tabletes ir grįžo atgal į lovą. Apsikamšė kaip galėdamas, kiekviena apkloto kloste jausdamas košmaro paliktą pėdsaką. Jam nebepavyks užmigti - jis tai žinojo, tačiau bent jau ramiai pagulės, kol išsisklaidys tas košmaras.

Vos tik galva prilietė pagalvę, jis staiga suvokė, kad žino kažką daugiau, ir šis praregėjimas buvo toks pat stulbinantis kaip ir tas, kai jam paaiškėjo, kad moteris iš Purvinojo Deivo plakato - jo sekretorė. Šis naujas praregėjimas irgi buvo susijęs su Purvinuoju Deivu... Ir su Ardelija Lortz.

Tai sapnas, mąstė jis. *Štai kur aš tai sužinojau.*

Ir Semas užmigo giliu, sveiku miegu. Jo nebekankino jokie sapnai, ir kai atsibudo, buvo beveik vienuolikta valanda ryto. Skambėjo bažnyčių varpai, kviesdami tikinčiuosius į pamaldas. Lauke buvo puikus oras. Išvydęs saulės nušviestą žalumą, pasijuto ne tik geriau; jis pasijuto naujai atgimęs.

AŠTUNTAS SKYRIUS
KAMPO GATVĖ (II)

1

Semas pasiruošė ir pusryčius, ir priešpiečius vienu metu - stiklinę apelsinų sulčių, trijų kiaušinių omletą su svogūnų laiškais ir didelį puodą stiprios kavos - ir pagalvojo, kad reikėtų dar kartą nueiti į Kampo gatvę. Gana miglotai prisiminė tą prieš pat panyrant į gilų

miegą švystelėjusią mintį, bet nė kiek neabejojo, kad intuicija jo neapgauna, tik kláusė savęs, ar tikrai nori toliau tęsti visą šitą beprotišką užsiėmimą.

Šviečant skaisčiai pavasario ryto saulei, praėjusios nakties baimės nutolo. Juo toliau, juo absurdiškesnės jos atrodė. Semas pajuto pagundą - tiesiog poreikį - paprasčiausiai pamiršti tą reikalą. Kažkas jam nutiko, svarstė jis, ko nebeįmanoma suvokti sveiku protu. Taigi kyla klausimas - kas?

Buvo skaitęs apie tokius dalykus, - dvasias, nujautimus ir apsėstus žmones, - bet niekada jais nesidomėjo. Beje, retkarčiais mėgdavo pažiūrėti kokį gerą siaubo filmą, bet visi įspūdžiai išblėsdavo dar nespėjus išjungti vaizdo magnetofono. Jis buvo praktiškas žmogus ir visame kame ieškodavo naudos. O kaipgi praktiškai pritaikysi, tarkim, paranormalius reiškinius... jeigu jų pasitaiko tikrovėje? Semas tą savo kailiu patyrė... na, tebūnie tai pavadinta *įvykiu,* jei kam nepatinka anas žodis. Dabar įvykis jau pasibaigęs. Tai argi negalima visko taip ir palikti?

Nes ji pasakė, kad laukia tų knygų rytoj - ką tu į tai?

Bet dabar ši mintis jam nepadarė jokio įspūdžio. Nepaisant žinučių, kurias ji paliko jo atsakiklyje, Semas jau nebetikėjo Ardelijos Lortz egzistavimu.

Jį *tikrai* domino vien jo paties reakcija į tai, kas nutiko. Mintyse atgijo biologijos paskaita iš koledžo laikų. Paskaita prasidėjo žodžiais, kad žmogaus organizmas turi labai veiksmingų būdų kovoti su jam svetimais organizmais. Semas prisiminė, kaip dėstytojas pabrėžė, kad blogoms žinioms - vėžiui, vis naujoms gripo atmainoms, lytiškai plintančioms ligoms, tokioms kaip sifilis - užkariavus laikraščių puslapius ir žinių laidas, žmonės pradėjo galvoti esą jie kur kas labiau pažeidžiami, nei yra iš tikrųjų. “Žmogaus organizmas, - aiškino lektorius, - turi neišmatuojamų vidinių rezervų. Kai jį atakuoja svetimkūniai, panelės ir ponaičiai, jis tuoj pat stoja į negailestingą kovą su jais. Be jokio pasigailėjimo. Be šitos organizme esančios žudikų komandos kiekvienas iš jūsų būtų jau dvidešimt kartų miręs dar nė pirmiesiems gyvenimo metams nepraėjus”.

Svarbiausias dalykas, padedantis kovoti su į organizmą prasiskverbusiais mikrobais, - izoliacija. Pirmiausia jie atkertami nuo mitybos šaltinio, be kurio negali egzistuoti, tada arba iškart sunaikinami, arba numarinami badu. Dabar Semas ėmė suprasti, - bent jau manė, jog supranta, - kad svetimų minčių puolimą pajutęs protas veikia pagal tą patį principą. Prisiminė daugybę atvejų, kai iš vakaro pajutęs ryškius peršalimo požymius ryte atsibusdavo sveikas kaip ridikas.

Vadinasi, pasidarbuodavo organizmo gynėjų kariauna. Žūtbūtinė kova vykdavo netgi jam miegant, ir svetimkūniai būdavo pribaigti iki paskutinio kareivio... arba mikrobo. Jie būdavo arba sunaikinti, arba numarinti badu.

Praėjusią naktį jis patyrė gresiančio peršalimo požymius tik psichikos lygmenyje. Šįryt svetimkūnis - jo racionaliam mąstymui iškilusi grėsmė - buvo atkirstas nuo savo mitybos šaltinio. Dabar tai tik laiko klausimas. Vidinis balsas jam kuždėjo, kad toliau gilindamasis į šį dalyką jis tam svetimkūniui vėl duos peno.

Tai štai kaip tai vyksta, galvojo jis. *Tai štai kodėl girdėti tiek nedaug pranešimų apie keistus įvykius ir nepaaiškinamus reiškinius. Psichika patiria juos... praeina šiek tiek laiko, kol atpažįsta juos... tada kontratakuoja.*

Bet jam buvo smalsu. Štai kur šuo pakastas. O ar nėra pasakyta, kad kai smalsumas pražudo, pražuvėlį prikelia pasitenkinimas?

Kas? Kas tai pasakė?

Jis nežinojo... bet pagalvojo, kad nesunku būtų sužinoti. Bibliotekoje. Semas gaižiai šyptelėjo ir sukrovė indus į kriauklę. Jau buvo nusprendęs imtis šio reikalo, bent jau kol šį tą išsiaiškins.

Bent truputėlį.

2

Į Kampo gatvę Semas atvažiavo apie pusę pirmos. Jis visai nenustebo šalikelėje išvydęs senutį mėlyną Naomės automobilį. Savąjį Semas pastatė už jo, išlipo ir užkopė išklerusiais laiptais su užrašu, kad su savimi atsineštą butelį privalu išmesti į šią statinę. Pasibeldė, bet neišgirdo jokio atsako. Pravėrė duris ir už jų išvydo didžiulę salę be jokių baldų... išskyrus mokamą telefono automatą. Tapetai atrodė švarūs, bet labai jau nublukę. Semas pastebėjo, kad vietomis jie sutvirtinti lipnia juostele.

- Ei?

Atsakymo nesulaukė. Jis įėjo vidun, jausdamasis kaip įsibrovėlis, ir nužingsniavo per salę. Už pirmų durų kairėje buvo bendrasis kambarys. Ant durų kabėjo dvi lentelės:

ĮĖJIMAS BILO DRAUGAMS!

buvo parašyta viršuje. Po ja kabėjo kita, kurioje parašyti žodžiai Semui pasirodė visiškai suprantami ir tuo pat metu neįtikėtinai kvaili:

LAIKAS UŽIMA LAIKO

Bendrasis kambarys buvo apstatytas atsitiktiniais baldais - skirtingomis kėdėmis ir ilga sofa, kuri irgi buvo sutvirtinta, tik šįkart izoliacija. Sienos nukabinėtos įvairiausiais šūkiais. Ant žemo stalelio prie televizoriaus stovėjo kavinukas. Ir televizorius, ir kavos aparatas buvo išjungti.

Semas nuėjo toliau, jausdamasis dar įžūlesnis įsibrovėlis. Kyštelėjo galvą į kitus tris kambarius, į kuriuos buvo galima patekti iš koridoriaus. Kiekviename stovėjo po dvi paprastas lovas, ir nesimatė nė gyvos dvasios. Visuose kambariuose buvo pedantiškai švaru, bet kiekviename tvyrojo savas kvapas. Vienas kvepėjo kareivinėmis. Kitame tvyrojo nemalonus ligos kvapas. *Kas nors šiame kambaryje arba ką tik mirė,* pagalvojo Semas, *arba netrukus numirs.*

Pačiame tolimiausiame kampe buvo virtuvė, irgi tuščia. Semas pamatė didelę saulėtą patalpą su išblukusiu ir susiraukšlėjusiu linoleumu. Visą kampą užgriozdinusi didžiulė krosnis, kūrenama ir dujomis, ir malkomis. Kriauklė sena, patamsėjusia emale, vietomis surūdijusi. Čiaupai - irgi nebe pirmos jaunystės, su senamadiškom rankenėlėm. Prie durų į sandėliuką stovėjo labai jau senoviška skalbimo mašina “Maytag” ir dujomis šildoma džiovykla “Kenmore”. Ore tvyrojo vos vos juntamas - turbūt nuo vakar dienos - troškintų pupelių kvapas. Semui ši patalpa patiko. Akivaizdu, kad ją įrengiant buvo skaičiuojamas kiekvienas skatikas, bet čia taip pat jautėsi ir meilė, ir rūpestis, ir laimė, kurią šių namų gyventojams, atrodo, nelengva išplėšti iš likimo nagų. Ji priminė močiutės virtuvę, kurioje jam būdavo gera. Saugu.

Prie seno griozdiško šaldytuvo “Amana” kabėjo magnetu tvirtinama plokštelė su žodžiais:

DIEVAS LAIMINA MŪSŲ BLAIVIUS NAMUS

Semas išgirdo balsus lauke. Priėjo prie vieno virtuvės lango. Pievelėje jau buvo prasikalusi šviežia žolytė. Sklypo, kuris baigėsi ties pumpurus kraunančiais medžiais, tolumoje matėsi sukastas ir šiltesnių dienų laukiantis daržas. Kairėje - įrengta tinklinio aikštelė. Dešinėje - arklio kanopų žymės. Kiemas nebuvo ypatingai tvarkingas, - šiuo metų laiku nedaug tokių rastum, bet Semas matė, kad nutirpus sniegui, čia jau tvarkytasi. Nebuvo ir suodžių pėdsakų, nors geležinkelio bėgiai driekėsi vos už penkiasdešimties pėdų. Kampo gatvės gyventojai gal ir negalėjo pasigirti savo nuosavybe, bet tai, ką turėjo, prižiūrėjo labai rūpestingai.

Tinklinio aikštelėje ant sulankstomų kėdučių sėdėjo koks tuzinas žmonių. Semas iškart atpažino Naomę, Deivą, Luką ir Rudolfą. Geriau įsižiūrėjęs pamatė dar du pažįstamus veidus - Berto Aiversono,

pasiturinčio Junktono teisininko, ir Elmerio Baskino, bankininko, kuris nedalyvavo tame Rotari klubo susirinkime, bet paskambino vėliau ir vis tiek pasveikino Semą. Padvelkė švelnus vėjelis ir sujudino lango, pro kurį spoksojo Semas, užuolaidas. Tas pats vėjo gūsis sušiaušė Elmerio sidabro spalvos plaukus. Elmeris prisimerkęs pasuko veidą į saulę ir nusišypsojo. Semą pribloškė tas pirmapradis pasitenkinimo jausmas, kurį išvydo ne Elmerio veide, ne - tiesiog jo *sieloje.* Tą akimirką jis atrodė ir didingesnis, ir drauge menkesnis už turtingiausią mažo miestelio bankininką; tai buvo žmogus, sveikinantis pavasarį po ilgos ir šaltos žiemos, laimingas, kad gyvas, kad sveikas, kad jam neskauda.

Semas apstulbo iš netikėtumo. Jau pakankamai keista benamių Junktono girtuoklių draugijoje išvysti Naomę Higins - ir dar, be to, prisidengusią kitu vardu. Bet miestelio gyventojų gerbiamas bankininkas ir pagarsėjęs teisinių sferų erelis - na, to jau per daug!

Vyriškis su apspurusiomis žaliomis kelnėmis ir marškinėliais su užrašu “Cincinnati Bengals” pakėlė ranką. Rudolfas parodė pirštu į jį.

- Aš - Džonas, esu alkoholikas, - pasakė tas žmogus.

Semas greitai atšlijo nuo lango. Jo veidas užsiplieskė raudoniu. Dabar jis jautėsi ne tik kaip įsibrovėlis, bet dar ir šnipas. Jis pagalvojo, kad sekmadieniniai AA susirinkimai turbūt vyksta bendrajame kambaryje, - šiaip ar taip, tas kavos aparatas pakankamai iškalbingas, - bet oras šiandien toks gražus, kad jie išsinešė kėdes į lauką. Semas neabejojo, kad tai - Naomės idėja.

Rytoj visą rytą mes būsime bažnyčioje, pasakė ponia Higins, *o po pietų rengiama pirmoji šį sezoną jaunųjų baptistų iškyla. Naomė pažadėjo jiems pagelbėti.*

Jam pasidarė įdomu, ar ponia Higins žino, kad, užuot leidusi laiką su baptistais, jos duktė sėdi čia su kitais alkoholikais. Greičiausiai žino. Dabar jam paaiškėjo, kodėl Naomė po dviejų pasimatymų netikėtai atsisakė su juo susitikinėti. Tuomet jis manė, kad dėl religinių motyvų, nes Naomė net nebandė nieko jam aiškinti. Bet po pirmojo pasimatymo, per kurį jie nuėjo pažiūrėti filmo, Naomė neprieštaravo dėl antrojo. Po *antrojo* susitikimo jos susidomėjimas Semu dingo. Bent jau jam pasirodė, kad dingo. Per antrąjį pasimatymą jis pakvietė ją pietų. Ir užsakė vyno.

Bet, dėl Dievo meilės - iš kur aš galėjau žinoti, kad ji alkoholikė? Juk nesugebu skaityti minčių.

Žinoma, kad *negalėjo...* bet jo veidas vis tiek nesiliovė raudonuoti iš gėdos.

O gal kaltas ne alkoholis... Arba ne tik alkoholis. Gal ji turi ir kitų problemų.

Dar jis pagalvojo, kas būtų, jei Bertas Aiversonas ir Elmeris Baskinas, abu labai įtakingi, sužinotų, kad Semas atskleidė jų paslaptį. Galbūt nieko: nedaug jis ir težinojo apie šitą slaptą AA organizaciją. Jam *buvo* žinomi tik du dalykai: kad viena A reiškia "anoniminiai" ir kad šiedu vyrai panorėję galėtų pakišti koją jo verslui.

Semas nusprendė kuo greičiau ir, jei įmanoma, nepastebėtas dingti iš čia. Semo garbei reikia pasakyti, kad jis galvojo ne tik apie save. Tie žmonės, sėdintys Kampo gatvės pievelėje, turi rimtų problemų. Tai sužinojo atsitiktinai; jis neketino tuo pasinaudoti - pasilikti ir slapta klausytis.

Grįžtant tuo pačiu keliu, jo akis užkliuvo už popieriaus krūvelės, padėtos šalia telefono. Virvele prie sienos buvo pritvirtintas ir pieštuko galas. Daug negalvodamas, jis paėmė lapelį ir brūkštelėjo žinutę.

Deivai,

Šįryt užsukau tavęs aplankyti, bet nieko neradau. Norėčiau pasikalbėti apie moterį, vardu Ardelija Lortz. Pagalvojau, kad tu ką nors apie ją žinai, o man tai labai rūpi. Jei tau nebūtų sunku, gal galėtum man paskambinti šiandien po pietų arba vakare? Mano telefono numeris - 555-8699. Ačiū.

Jis parašė savo vardą, perlenkė lapelį pusiau ir pažymėjo: *Deivui.* Jau ketino grįžti atgal į virtuvę ir padėti raštelį pačioje matomiausioje vietoje, bet paskui pagalvojo, kad tuomet kuris nors iš jų - ypač Naomė - supras, kad jis matė jų keistas, o gal ir beviltiškas apeigas. Todėl lapelį taip, kad matytųsi Deivo vardas, paliko ant televizoriaus bendrajame kambaryje. Pagalvojo, ar kartu su rašteliu nepalikus kokio ketvirtuko už telefoną, bet nusprendė geriau to nedaryti. Deivas gali ne taip suprasti.

Jis išėjo į saulėtą gatvę džiaugdamasis, kad liko nepastebėtas. Eidamas prie savo mašinos, pastebėjo ant Naomės automobilio buferio užklijuotą lipduką:

PRALEISKITE ŠĮ AUTOMOBILĮ IR ĮSILEISKITE DIEVĄ.

- Geriau Dievas negu Ardelija, - sumurmėjo Semas ir išsuko iš šalikelės.

3

Vakarop atsiliepė nerami praėjusi naktis - Semas jautėsi mieguistas. Neturėdamas jėgų imtis kokio darbo, įsijungė televizorių. Ėjo aštunta rungtynių tarp Cincinačio ir Bostono krepšinio komandų minu-

tė. Įsitaisė ant sofos, ketindamas pažiūrėti rungtynių transliaciją, ir beveik iš karto užsnūdo. Bet jam dar nespėjus kaip reikiant užmigti suskambo telefonas. Semas, vis dar mieguistas, nusvirduliavo prie jo.

- Alio?

- Juk jūs nenorite kalbėti apie tą moterį, - be jokių įžangų pradėjo Purvinasis Deivas. Jo balsas drebėjo. - Jūs negalite norėti net galvoti apie ją.

Kiek dar ilgai jūs, bedieviai stabmeldžiai, badysite mums akis šituo vardu? Manote, kad tai juokinga? Manote, kad tai protinga?

Semui visi miegai išsilakstė akimirksniu.

- Deivai, kas *yra* ta moteris? Išgirdę jos vardą žmonės reaguoja taip, tarsi ji būtų velnias, arba nieko apie ją nežino. Kas ji? Ką, po velnių, ji padarė, kad vien jos vardas tau sukelia šitokią reakciją?

Ragelyje ilgai buvo tylu. Semas kantriai laukė, nors jo širdis pašėlusiai daužėsi. Jis jau buvo bepradedąs manyti, kad nutrūko ryšys, bet jo ausį vis pasiekdavo trūkčiojantis Deivo kvėpavimas.

- Pone Pyblesai, - pagaliau prakalbo jis, - per pastaruosius metus jūs iš tikrųjų daug kuo man pagelbėjote. Jūs ir kai kurie kiti žmonės padėjote man išgyventi net tada, kai aš pats abejojau, ar to noriu. Bet aš negaliu kalbėti apie tą kalę. Aš negaliu. Ir jeigu linkite sau gero, niekada ir niekam neminėkite to vardo.

- Skamba kaip grasinimas.

- Ne! - paprieštaravo Deivas. Jis atrodė daugiau negu nustebęs; jis atrodė šokiruotas. - Ne - tik noriu jus perspėti, pone Pyblesai. Tą patį padaryčiau pamatęs jus vaikščiojantį prie seno, žole apaugusio šulinio, kurį jūs net nenutuokiate ten esant. Daugiau nebekalbėkite apie ją ir net negalvokite apie ją. Mirusius palikite mirusiems.

Mirusius palikite mirusiems.

Bet šitai jo nebestebino; viskas (išskyrus galbūt žinutes jo telefono atsakiklyje) vedė prie tos pačios išvados: Ardelijos Lortz nebebuvo tarp gyvųjų. Jis, Semas Pyblesas, mažo miestelio nekilnojamojo turto ir draudimo agentas bendravo su vaiduokliu, nė pats to neįtardamas. Kalbėjosi su ja? O, velnias! Jis sudarė *sandėrį* su ja! Jis sumokėjo jai du dolerius, o už tai iš jos gavo skaitytojo kortelę.

Tai jo nenustebino... bet pajuto pamažu visą kūną stingdantį šaltį. Jis atsmaukė rankovę ir pamatė, kad visa oda pašiurpusi kaip žąsies.

Seniai turėjai mesti šį reikalą, kuždėjo jam vidinis balsas. *Ar nesakiau?*

- Kada ji mirė? - paklausė Semas. Jam pačiam jo balsas pasirodė blankus ir apatiškas.

- Nenoriu apie tai šnekėti, pone Pyblesai! - paklaikusiu balsu suriko Deivas. Jo balsas virpėjo, pakilo keliomis oktavomis aukščiau ir jau beveik falcetu užbaigė: - *Prašau!*

Palik jį ramybėje, piktai sudraudė save Semas. *Argi maža jam problemų ir be šitos nesąmonės?*

Taip, jis *galėtų* palikti Deivą ramybėje - miestelyje turėtų būti daugiau žmonių, su kuriais galima būtų pasikalbėti apie Ardeliją Lortz... jeigu, žinoma, jis sugebėtų tinkamai prieiti, kad ir jie nesulįstų kaip sraigės į savo kiautus. Bet yra dar vienas klausimas, į kurį turbūt tik Purvinasis Deivas Dankanas galėtų atsakyti.

- Tu esi nupiešęs kelis plakatus bibliotekai, ar ne? Pamatęs vakarykštį, atpažinau tavo stilių. Tiesą sakant, net neabejoju, kad ir anie tavo piešti. Vienas, vaizduojantis mažą berniuką juodame automobilyje. Ir tas, kuriame žmogus trumpa miline - Bibliotekos Policininkas. Ar tu...

Jam dar nespėjus baigti, Deivas pratrūko rėkti - iš gėdos, iš širdgėlos, iš baimės.

- Deivai? Aš...

- *Palikite tai ramybėje!* - raudojo Deivas. - *Atleiskite, nesusivaldžiau, bet prašau, ar negalėtumėte palikti to...*

Staiga verksmas nutilo ir ragelyje pasigirdo traškesys.

- Liaukis, - pasakė Naomė. Atrodė, kad ir ji tuoj pravirks, bet jos balsas buvo įsiutęs. - Ar nesiliausi tu, bjaurus žmogau?

- Naome...

- Kai esu čia, mano vardas - Sara, - pabrėžtinai tarė ji, - bet tavęs, Semai Pyblesai, vienodai nekenčiu ir kaip Sara, ir kaip Naomė. Daugiau niekuomet neperžengsiu tavo kontoros slenksčio, - jos balsas darėsi vis spigesnis. - Kodėl negali palikti jo ramybėje? Kam tau prireikė kapstytis po visą šitą seną *mėšlą? Kam?*

Susierzinęs ir sunkiai besivaldydamas Semas atrėžė:

- Kodėl tu nusiuntei mane į biblioteką? Jeigu nenorėjai, kad ją susitikčiau, Naome, tai kodėl siuntei mane į tą prakeiktą biblioteką?

Kitame laido gale pasigirdo aiktelėjimas.

- Naome? Ar negalėtume...

Trakštelėjimas. Ji padėjo ragelį.

Ryšys nutrūko.

4

Beveik iki pusės dešimtos vakaro Semas išsėdėjo savo kabinete, vieną po kitos rydamas skrandžio rūgštingumą mažinančias tabletes

ir rašydamas vardus. Jis ilgai žiūrėdavo į kiekvieną užrašytą vardą, kol galiausiai nuspręsdavo jį išbraukti. Šešeri metai vienoje vietoje, rodos, nemažas laiko tarpas... bent jau taip iki šiol atrodė. Šį vakarą tas laiko tarpas tarsi sutrumpėjo iki... savaitgalio.

Kreigas Džonsas, užrašė jis.

Jis spoksojo į šiuos du žodžius ir mąstė: *Kreigas turėtų žinoti apie Ardeliją... bet jis būtinai paklaus, kodėl ja susidomėjau.*

Ar jis pakankamai gerai pažįsta Kreigą, kad galėtų be užuolankų atsakyti į šį klausimą? Atsakymas - neabejotinas ne. Kreigas yra vienas iš žemesnio rango Junktono teisininkų, tikras karjeristas. Tiesa, kelis kartus jie drauge valgė priešpiečius, kai turėjo aptarti bendrus verslo reikalus... be to, dar Rotari klubas. O kartą Kreigas net pakvietė jį pietų į savo namus. Bet kai jiedu atsitiktinai susitinka gatvėje, persimeta vos keliais žodžiais - kartais apie reikalus, bet dažniausiai - apie orą. Deja, to negalima pavadinti draugyste. Ir jeigu Semas ketina kam nors išplepėti apie tą kvailą nutikimą, tai tik tikram draugui, o ne kolegai, kuris pavadina jį bičiuliu tik po antros džino taurės.

Jis išbraukė Kreigo vardą iš sąrašo.

Per tą laiką, kai gyvena Junktone, susirado tik du gerus draugus. Vienas dirbo gydytojo asistentu dr. Meldeno privačiame kabinete, o kitas buvo policininkas. Rosas Freimas dar 1989 metais gavo geriau apmokamą šeimos gydytojo vietą Grand Repide. O Tomas Vyklifas nuo šių metų sausio buvo perkeltas į Ajovos valstybinės kuro tarnybos naująjį transporto skyrių. Nuo to laiko Semas prarado ryšį su jais abiem - jam ne kaip sekdavosi susirasti draugų, o ir išlaikyti juos - ne ką geriau.

Tai kas gi jam liko?

Semas nežinojo. Jis tik žinojo, kad Ardelijos Lortz vardas kai kuriuos Junktono miesto gyventojus veikė kaip sprogstamasis užtaisas. Jis žinojo, - arba manė žinąs, - kad buvo ją susitikęs, net jeigu ji ir mirusi. Jis net neabejojo, kad tai nebuvo giminaitė ar kokia kvaištelėjusi moteriškė, *vadinanti* save Ardelija Lortz. Nes...

Manau, kad sutikau vaiduoklį. Galima pasakyti net ir taip: vaiduoklį vaiduoklyje. Nes man atrodo, kad ta biblioteka, į kurią patekau aną penktadienio popietę, buvo Ardelijos Lortz laikų Junktono miesto biblioteka. Turbūt todėl mane buvo apėmęs toks keistas jausmas. Tai nebuvo panašu į kelionę laiku arba į tai, kaip aš įsivaizduoju kelionę į praeitį. Tai labiau priminė trumpą viešnagę nebūtyje. Ir viskas buvo tikra. Be abejo, tikra.

Jis susimąstė, pirštais belsdamas į stalą.

Iš kur ji man paskambino? Ar jie ten turi telefonus?

Jis ilgai spoksojo į sąrašą su visais išbrauktais vardais, paskui neskubėdamas ištraukė jį iš geltonojo aplanko. Suglamžė tą lapą ir švystelėjo į šiukšlių krepšį.

Tau reikėjo palikti visa tai ramybėje, vėl prabilo jo vidinis balsas.

Bet jis nepaliko. Taigi, kas dabar?

Paskambink kam nors, kuo pasitiki. Paskambink Rosui Freimui ar Tomui Vyklifui. Tiesiog pakelk ragelį ir surink katro nors numerį.

Bet jis nenorėjo to daryti. Bent jau ne šį vakarą. Pastaruoju metu jis tik ir tekalbėjo apie šį nemalonų - bent jau taip atrodė - reikalą, jautėsi visas persisunkęs ta neigiama informacija, be to, buvo per daug pavargęs. Jeigu šiąnakt jam pavyktų gerai išsimiegoti (jis tikėjosi, kad pavyks, jeigu paliks degti naktinę lempelę prie lovos), galbūt ryt iš ryto, kai jau bus atsigavęs, ateis kokia nors geresnė, kokia nors konkretesnė mintis. Dar jis pagalvojo, kad vėliau jam teks pabandyti atstatyti sugriautus tiltus tarp jo ir Naomės bei Deivo Dankano. Bet iš pradžių jam reikia išsiaiškinti, kas gi slepiasi po tais tiltais.

Jeigu pavyks.

DEVINTAS SKYRIUS

BIBLIOTEKOS POLICININKAS (I)

Jis *tikrai* gerai miegojo. Kaip ir tikėjosi, nieko nesapnavo, o lauktoji mintis lyg niekur nieko užtiko jį duše iš ryto, kaip dažnai būna pailsėjus - tuomet mintys, aiškios ir nechaotiškos, maloningai aplanko tave pačiu tinkamiausiu metu. Viešoji biblioteka - ne vienintelė vieta, kur galima rasti reikiamą informaciją, o jei domiesi vietinės reikšmės istorijomis, - *pastarųjų* metų įvykiais, - tai netgi ne pati geriausia vieta.

- “Gazette”! - šūktelėjo jis ir pakišo galvą po vandens srove, kad išskalautų šampūną.

Po dvidešimties minučių, visiškai apsirengęs, išskyrus kaklaraištį ir paltą, jis jau buvo nulipęs žemyn ir savo kabinete gėrė kavą. Priešais vėl gulėjo aplankas su popieriumi ir pradėtu sudarinėti nauju sąrašu.

1. Ardelija Lortz - kas ji yra arba kas ji buvo?

2. Ardelija Lortz - ką ji veikė?

3. Junktono miesto viešoji biblioteka - atnaujinta? Kada? Nuotraukos?

Kai parašė trečiąjį punktą, pasigirdo durų skambutis. Stodamasis Semas žvilgtelėjo į laikrodį. Jau beveik pusė devynių, metas į darbą. Į "Gazette" redakciją galėtų užbėgti apie dešimtą, nes tuo metu paprastai daro pertrauką, ir perversti senus laikraščio komplektus. Bet kelintų metų? Jis vis dar negalėjo apsispręsti - juk pasirinkęs tinkamus metus greičiau surastų trokštamą informaciją - ir eidamas prie durų naršė kišenes, ieškodamas smulkių pasiuntinukui. Ir vėl skambutis.

- Skubu kaip įmanydamas, Keitai! - šūktelėjo jis jau priėjęs prie lauko durų. - Nepratrink skylės ant prakeikto sk...

Tuo metu jis pažvelgė pro durų langelį, pridengtą tiulio užuolaida, ir pamatė šmėžuojantį kur kas didesnį nei Keito Džordano siluetą. Semo galva buvo užimta būsimaisiais dienos darbais, o ne tuo įprastu rytiniu atsiskaitymo su laikraštį išnešiojančiu berniuku ritualu, ir staiga tikras siaubas kaip kirviu nukirto visas jo mintis. Atėjūno veido nesimatė, bet netgi pro užuolaidą jis atpažino siluetą, kūno sudėjimą... ir, žinoma, milinę.

Burnoje pajuto saldymedžio skonį, saldų iki šleikštulio.

Jis atleido durų rankeną, bet jau buvo per vėlu. Spyna jau buvo atšokusi, ir verandoje šmėžavęs siluetas akimirksniu atsidūrė tarpduryje. Semas atatupstas atsitraukė į virtuvę. Jis sumosavo rankomis, stengdamasis išlaikyti pusiausvyrą, ir kažkaip sugebėjo pakeliui nuplėšti visus tris ant kabyklos kabėjusius paltus.

Bibliotekos Policininkas žengė vidun, su savimi įnešdamas ir šalto oro gūsį. Jis ėjo lėtai, tarsi jam priklausytų visas pasaulio laikas. Jam už nugaros trinktelėjo durys. Vienoje rankoje jis laikė Semui priklausantį "Gazette" egzempliorių, susuktą į ritinį. Iškėlė jį kaip kokią lazdą.

- Atnešiau tavo laikraštį, - prabilo Bibliotekos Policininkas. Jo balsas buvo keistai tolimas, skambėjo tarsi iš už stiklinės užtvaros. - Ketinau pats duoti berniukui arbatpinigių, bet jis nė neštabštelėjęs nurūko tolyn. Stebiuosi kodėl.

Jis ėmė artintis prie Semo, kuris atsirėmęs į spintelę nebeturėjo kur trauktis ir spoksojo į įsibrovėlį siaubo pilnomis paklaikusio vaiko, ketvirtoko Neišmanėlio akimis.

Arba aš įsivaizduoju, galvojo Semas, *arba sapnuoju košmarišką sapną - tokį košmarišką, kad tas, kurį sapnavau aną naktį, dabar atrodo kaip saldus sapnas.*

Bet tai buvo ne košmaras. Tai buvo siaubinga, bet ne sapnas. Semas net vylėsi, kad jis pagaliau išprotėjo. Pamišimas - ne pati geriausia išeitis, bet negalėjo būti nieko baisiau už šį į jo namus įsibrovusį klaikų žmogaus pavidalo sutvėrimą.

Semo namas buvo senesnės statybos, todėl gana aukštomis lubomis, bet Bibliotekos Policininkui teko pasilenkti žengiant per slenkstį ir net pačioje virtuvėje jo pilkos fetrinės skrybėlės viršus beveik braukė lubas. Vadinasi, jo būta daugiau kaip septynių pėdų aukščio.

Milinė buvo pilkos spalvos, tokios kaip rūkas prieblandoje. Oda - balta kaip popierius. Veidas šaltas, nepripažįstąs nei švelnumo, nei meilės, nei gailestingumo. Lūpos - tik griežta, siaura ir bejausmė linija, ir Semo atmintyje iškilo bibliotekos durų vaizdas - tarsi kietai sučiaupta burna akmeninio roboto veide. Bibliotekos Policininko akys pasirodė esančios sidabro spalvos apskritimai su skylutėmis vyzdžių vietoje. Jas gaubė purpuro raudonumo audinys, ir todėl atrodė, kad akys pasruvusios krauju. Ir pats blogiausias dalykas: Semas atpažino tą veidą. Jis jautė, kad tikrai ne pirmą kartą gūžiasi iš siaubo nuo šito žvilgsnio, ir mintimis grįžęs toli į praeitį girdėjo truputį švepluojantį balsą: *Eikš šu manimi, šūnau.. Aš poličininkaš.*

Veidą bjaurojantis randas buvo lygiai toks pats, kaip Semo vaizduotėje - per visą kairį skruostą nuo akies iki pat panosės. Išskyrus randą, daugiau viskas buvo kaip plakate... Argi? Jis jau nieko nebežinojo.

Eikš šu manimi, šūnau... Aš poličininkaš.

Semas Pybelsas, Junktono miesto Rotari klubo narių numylėtinis, prišlapino į kelnes. Jis jautė, kaip per šlaunį nutekėjo šilta srovelė, bet tai jam pasirodė taip tolima ir taip nereikšminga. Jam dabar terūpėjo tik tas monstras, įsibrovęs į jo virtuvę, o baisiausia Semui pasirodė tai, kad įsibrovėlio veidas jam jau matytas. Semas, mintimis vėl grįžęs į praeitį, išvydo netikėtai atsilapojusias trijomis spynomis užrakinamas duris. Jis net nemėgino bėgti. Juo labiau nuskristi - tai peržengė jo vaizduotės ribas. Jis sugrįžo į vaikystę, vėl tapo vaiku, kurį nutvėrė

(ta knyga - ne "Oratoriaus Patarėjas")

labai negražiai besielgiantį. Užuot supykęs

(ta knyga - ne "Amerikiečių mėgstamiausi eilėraščiai")

jis atsitūpė virš savo paties padarytos balutės, susirietė į kamuoliuką tarp dviejų taburečių ir užsidengė galvą rankomis.

(ta knyga - tai)

- Ne, - kimiu, bejėgiu balsu pasakė jis. - Ne, prašau... Ne, maldauju, prašau nedaryti to, prašau, aš būsiu geras, prašau nemušti manęs šitaip.

Jis žeminosi. Bet tai nepadėjo; milžinas rūko spalvos miline

(ta knyga - tai Roberto Lujo Styvensono "Juodoji strėlė")

stovėjo prie pat jo.

Semas palenkė galvą. Atrodė, kad ji sveria tūkstantį svarų. Jis nudelbė žvilgsnį į grindis ir meldėsi, kad kai vėl pakels akis, - kai ras savyje jėgų jas pakelti, - tas siluetas jau būtų išnykęs.

- Pažvelk į mane, - paliepė tolimas, duslus balsas. Tokiu balsu galėjo kalbėti tik pats blogis.

- Ne, - spygtelėjo Semas dusdamas ir pratrūko bejėgiškai raudoti. Tai nebuvo vien tiktai siaubas, nors iš tikrųjų buvo klaiku, labai klaiku. Semas jautėsi patekęs į ledinius vaikiškos baimės ir vaikiškos gėdos gniaužtus. Jis jautė, kad vis labiau klimpsta į tai, ko nedrįso net prisiminti, į tai, kas kažkaip susiję su knyga, kurios jis niekada neskaitė: Roberto Lujo Styvensono "Juodąja strėle".

Smūgis!

Kažkas trenkė Semui per galvą, ir jis suriko.

- *Pažvelk į mane!*

- Ne, prašau neversti, - maldavo Semas.

Smūgis!

Jis pakėlė galvą, viena ranka bandydamas prisidengti savo ašarojančias akis, ir pamatė iškeltą Bibliotekos Policininko kumštį.

Smūgis!

Jis daužė Semą susuktu "Gazette" tarsi žioplą šunytį, kuris prišlapino ant grindų.

- Taip jau geriau, - tarė Bibliotekos Policininkas. Jis nusišiepė, ir pasimatė aštrūs dantys, dantys, panašūs į iltis. Tada įkišo ranką į milinės kišenę ir išsitraukė odinį aplanką. Kai atvertė jį, Semas išvydo keistąją daugiakampę žvaigždę. Ji spindėjo.

Dabar Semas jau nebeįstengė nusukti žvilgsnio nuo to negailestingumu trykštančio veido, nuo tų sidabro spalvos akių su kiaurymėmis vietoj vyzdžių. Jis visas buvo apsiseilėjęs ir jautė tai, bet vis tiek negalėjo liautis.

- Tu turi dvi knygaš, kurioš priklauso mumš, - pasakė Bibliotekos Policininkas. Jo balsas vis dar skambėjo iš toli, tarsi iš už stiklinės užtvaros. - Panelė Lortž labai tavimi nušivyluši, Pyblešai.

- Aš jas pamečiau, - Semas pratrūko dar garsiau raudoti. Meluoti šitam vyriškiui apie

(Juodoji strėlė)

knygas, apie *bet ką* - neįsivaizduojamas dalykas. Jo pusėje autoritetas, stiprybė ir jėga. Jis - teisėjas, prisiekusysis ir bausmės vykdytojas.

Kur sargas? užplūdo Semą padrikos mintys. *Kur sveiko proto saugotojas? Sveiko proto, kuriam neturi atsitikti tokių dalykų kaip šis?*

- Aš... Aš... Aš...

- Nenoriu klaušytiš paikų pašiaiškinimų, - nutraukė Bibliotekos Policininkas. Jis triukšmingai užvertė savo odinį aplanką ir įsigrūdo jį atgal į dešinę kišenę. Paskui įkišo ranką kairėn kišenėn ir išsitraukė peilį ilgais, aštriais ašmenimis. Semas, kuris, norėdamas užsidirbti pinigų mokslui koledže, triūsė vienos parduotuvės sandėlyje atpažino tą peilį. Tokie naudojami kartonui pjaustyti. Be abejo, tokių peilių galima rasti kiekvienoje Amerikos bibliotekoje. - Turi laiko iki vidurnakčio. O tada...

Jis pasilenkė, spausdamas peilį blyškia kaip lavono plaštaka. Nuo jo sklido stingdantis šaltis. Semas pabandė sušukti, bet pasigirdo tik atodūsis.

Šalta peilio geležtė palietė jo gerklę. Tarsi varveklis būtų įdūręs. Ištryško vienas raudonas kraujo karoliukas ir tuoj pat sustingo.

- Tada aš vėl ateišiu, - keistai užbaigė Bibliotekos Policininkas. - Verčiau jau suraštum, ką pametęš, Pyblešai.

Peilis dingo kišenėje. Bibliotekos Policininkas vėl atsitiesė visu ūgiu.

- Ir dar vienaš dalykaš, - pridūrė jis. - Per daug višų klaušinėji, Pyblešai. Daugiau taip nedaryk. Šupratai mane?

Semas norėjo atsakyti, bet teišspaudė sunkų atodūsį.

Bibliotekos Policininkas vėl palinko ties juo. Šalto oro gūsis prispaudė Semą kaip ledo lytis.

- Nekišk šavo nošies į tai, kaš tavęš neliečia. *Šupratai mane?*

- *Taip!* - klykė Semas. - *Taip! Taip! Taip!*

- Gerai. Neš aš štebėšiu tave. Ir ne aš vienaš.

Sušlamėjo milinė. Jis apsisuko ir per virtuvę nužingsniavo prie lauko durų. Nė karto neatsigręžė. Kai jis atsidūrė rytmečio saulės nutviekstoje verandoje, Semas pastebėjo siaubingą dalyką: Bibliotekos Policininkas neturėjo šešėlio.

Jis kurį laiką pastovėjo laikydamas durų rankeną, bet neatsisuko, tik pasakė:

- Jei nenori dar kartą manęš čia pamatyti, Pyblešai, *šurašk taš knygaš.*

Ir dingo.

Verandoje aidint Bibliotekos Policininko žingsniams, Semo galvoje sukosi vienintelė įkyri mintis: reikėjo užrakinti duris.

Semas pabandė atsistoti, akyse sumirguliavo, ir jis sukniubo be sąmonės.

DEŠIMTAS SKYRIUS

CHRON - O - LOG - IŠK - AIII KALBANT

1

- Ar galiu... jums padėti? - paklausė sekretorė. Ta pastebima pauzė jos balse atsirado, kai ji atidžiau pažvelgė į jį.

- Taip, - atsakė Semas. - Jeigu galima, norėčiau peržiūrėti kai kuriuos senus “Gazette” numerius.

- Žinoma, galima, - patikino ji. - Bet - atsiprašau, jei kišuosi ne į savo reikalus - ar jūs gerai jaučiatės, sere? Iš tiesų, labai prastai atrodote.

- Turbūt būsiu peršalęs, - paaiškino Semas.

- Pavasario oras apgaulingas, ar ne? Užeikite čia štai pro tuos vartelius, pone...?

- Pyblesas. Semas Pyblesas.

Apkūni, maždaug šešiasdešimties metų moteris pakėlė galvą. Sau prie burnos prispaudė pirštą raudonai nulakuotu nagu.

- Jūs - draudimo agentas, ar ne?

- Taip, ponia, - atsakė jis.

- Ach, štai kaip! Jūs man iš tiesų pasirodėte kažkur matytas. Aną savaitę laikraštyje buvo jūsų nuotrauka. Ar tai dėl to, kad gavote kažkokį apdovanojimą?

- Ne, ponia, - numykė Semas. - Aš sakiau kalbą. Rotari klube. *Ir bet ką atiduočiau už galimybę atsukti laikrodį atgal,* pagalvojo jis. *Pasiųsčiau Kreigą Džonsą po velnių.*

- Na, tai puiku, - pasakė ji. Bet tokiu balsu, tarsi pati netikėtų savo žodžiais. - Nuotraukoje jūs visiškai kitoks.

Semas užėjo už užtvaros.

- Aš - Dorina Makgil, - prisistatė ji, tiesdama putlią ranką.

Semas paspaudė ją ir pasakė, kad jam malonu susipažinti. Tam prireikė nežmoniškų pastangų. Jis pamanė, kad turės praeiti nemažai laiko, kol iš to išsivaduos - nejaukumo kalbantis su žmonėmis ir liečiant juos, ypač liečiant. Visas jo laisvumas kažkur dingo.

Ji nuvedė jį prie kilimu išklotų laiptų ir paspaudė elektros jungiklį. Laiptai buvo siauri, elektros lemputė švietė blausiai, ir Semą vėl apėmė siaubas. Jis atsirado netikėtai, kaip kad entuziastingi gerbėjai,

trokštantys pakliūti į savo dievaičio koncertą, iš kažkur išdygsta prieš paskutinių bilietų pardavėją. Juk čia, kur nors tamsoje, galbūt tyko Bibliotekos Policininkas. Bibliotekos Policininkas balta kaip lavono oda, krauju pasruvusiomis sidabro spalvos akimis ir su nedideliu, bet skaudžiai pažįstamu kalbos defektu.

Liaukis, sudraudė pats save. *Ir jei jau negali visiškai liautis, tai bent jau, dėl Dievo meilės, pasistenk tvardytis. Turi tą padaryti. Nes tai yra tavo vienintelis šansas. Kas gi tau belieka, jei net nesugebi nusileisti į paprasčiausią kontoros pusrūsį? Susiriesti į kamuoliuką savo namuose ir laukti vidurnakčio?*

- Tai morgas, - pasakė Dorina Makgil, rodydama pirštu. Ši moteris aiškiai buvo linkusi reikia nereikia demonstruoti savo dailiai nulakuotus nagučius. - Jums tik reikės...

- Morgas? - atsisukęs į ją pakartojo Semas. Jo širdis nusirito į kulnus. - *Morgas?*

Darina Makgil nusijuokė:

- Visi dėl to nustemba. Siaubinga, ar ne? Bet tai tik pavadinimas. Keista laikraštininkų išmonė. Nesijaudinkite, pone Pyblesai - ten nėra lavonų, tik daugybė mikrofilmų ritinių.

Nesu tuo tikras, galvojo Semas, leisdamasis paskui ją laiptais. Be galo džiaugėsi, kad ji eina pirmoji.

Nulipusi į apačią, ji paspaudė visą eilę jungiklių. Užsidegė daugybė dienos šviesos lempų, panašių į didžiules formeles ledui šaldyti. Tai buvo didelė, bet žema patalpa, išklota tokios pat tamsiai mėlynos spalvos kilimu kaip ir viršuje. Palei visas sienas driekėsi lentynos su mažomis dėžutėmis. Kairėje stovėjo keturi projektoriai. Semui jie pasirodė panašūs į futuristinius plaukų džiovintuvus. Jie buvo tokios pat kaip ir kilimas spalvos.

- Aš nebaigiau sakyti, kad jums reikės pasirašyti šioje knygoje, - prabilo Dorina. Ji vėl atkišo pirštą, šįkart rodydama į didelę knygą, grandinėle pritvirtintą prie stovo. - Taip pat turite parašyti datą, atėjimo laiką, kuris yra... - ji žvilgtelėjo į savo laikroduką, - ...dešimt dvidešimt, ir išėjimo laiką.

Semas palinko prie knygos. Paskutinis įrašas - Artūro Mikhamo. Ponas Mikhamas čia lankėsi 1989 metų gruodžio 27-ąją. Daugiau kaip prieš tris mėnesius. Ši šviesi ir gerai įrengta patalpa, pasirodo, beveik nenaudojama.

- Čia geros sąlygos, ar ne? - su neslepiamu pasitenkinimu paklausė Dorina. - Taip yra todėl, kad federalinė vyriausybė nuolat skiria subsidijų laikraščių morgams - arba bibliotekoms, jei jums priimtinesnis šis žodis. Man - taip.

Viename tarpe šmėstelėjo šešėlis, ir Semo širdis vėl ėmė pašėlusiai daužytis. Bet tai tebuvo Dorinos Makgil šešėlis, ji tik pasilenkė pažiūrėti, ar jis viską teisingai užrašė, ir...

...JIS neturėjo šešėlio. Bibliotekos Policininkas. Taip pat...

Semas stengėsi nuryti šias mintis, bet neįstengė.

Aš negaliu taip gyventi. Negaliu gyventi su šia baime. Jeigu tai dar ilgiau tęsis, įgrūsiu galvą į orkaitę ir atsuksiu dujas. Tikrai taip padarysiu. Ši baimė susijusi ne tik su juo - tuo žmogum ar kad ir kas jis būtų. Tai proto reakcija, tiesiog šauksmas, kai viskas, kuo iki šiol tikėta, nesulaikomai slysta iš rankų.

Dorina parodė į dešinę, kur atskiroje lentynoje gulėjo trys įrišti laikraščių komplektai:

- Tai 1990-ųjų sausio, vasario ir kovo numeriai. Kiekvienų metų liepą šešių paskutinių mėnesių komplektai siunčiami į Nebraską, kur gaminami mikrofilmai. Taip pat ir pasibaigus gruodžiui.

Ji ištiesė savo putlią ranką ir raudonai lakuotu nagučiu parodė į lentynas. Atrodė, kad svarbiausia jai yra pademonstruoti savo nagą.

- Mikrofilmai išdėstyti chronologiškai, - pasakė ji. Paskutinį žodį ji tarė lėtai, gardžiuodamasi kiekvienu skiemeniu: *chron - o - log - išk -aiii.* - Dabartiniai laikai - dešinėje, praeitis - kairėje.

Ji nusijuokė parodydama, kad pajuokavo, ir šitaip turbūt bandydama paslėpti begalinį pasitenkinimą savo pačios sąmojingumu. Chron - o - log - išk - aiii kalbant, bylojo jos šypsena, tai tik tauškalai.

- Ačiū, - padėkojo Semas.

- Nereikia dėkoti. Tai mūsų pareiga. Na, *viena* iš pareigų, - ji priglaudė savo lakuotą nagutį sau prie lūpų ir dar kartą apdovanojo jį paslaptinga šypsena. - Ar mokate naudotis projektoriumi, pone Pyblesai?

- Taip, ačiū.

- Gerai, jeigu prireiktų mano pagalbos, būsiu viršuje. Nesivaržykite klausti, kas neaišku.

- Ar jūs... - pradėjo jis, bet tučtuojau užsičiaupė taip ir neištaręs: - *ketinate palikti mane čia vieną?*

Ji klausiamai kilstelėjo antakius.

- Ne, nieko, - tarstelėjo jis. Ji apsisukusi nuėjo, o jis žvelgė jai įkandin. Turėjo gerokai suimti save į rankas, kad nepultų jai iš paskos. Nes kad ir koks tas kilimas būtų - mėlynas ar kitoks, čia buvo dar viena Junktono miesto biblioteka.

Ir šioji vadinosi morgu.

2

Semas lėtai prisiartino prie keturkampių dėžių svorio slegiamų lentynų, nežinodamas, nuo ko pradėti. Jis tik džiaugėsi ryškia šviesa, išsklaidžiusia nejaukius šešėlius.

Jis taip ir neišdrįso Dorinos Makgil paklausti, ar jai girdėtas Ardelijos Lortz vardas, ir netgi nepasiteiravo, ar ji žino, kada paskutinį kartą buvo remontuota miesto biblioteka. *Per daug višų klaušinėji,* sakė Bibliotekos Policininkas. *Nekišk šavo nošies į tai, kaš tavęš neliečia. Šupratai mane?*

Taip, jis suprato. Bet vis dėlto rizikavo sukelti Bibliotekos Policininko įniršį, kišdamas savo nosį... Bet jis juk neklausinėjo, bent jau tiesiogiai, o tai, ką ketino dabar daryti, *betarpiškai* jį liečia. Žūtbūtinai liečia.

Štebėšiu tave. Ir ne aš vienaš.

Semas nervingai apsidairė. Nieko nėra. Bet jis vis dar svyravo neapsispręsdamas, ką toliau daryti. Pusę kelio jau nuėjo, bet abejojo, ar sugebės įveikti likusį. Jis jautėsi daugiau negu išgąsdintas, daugiau negu įbaugintas. Jis jautėsi sugniuždytas.

- Tu privalai, - griežtai paliepė pats sau ir drebančia ranka nusišluostė lūpas. - *Privalai,* ir tiek.

Žengė žingsnį kaire koja ir išsižergęs sustingo kaip žmogus, užkluptas besišlapinant. Paskui pristatė dešinę koją. Šitokiu neryžtingu būdu jis prisiartino prie lentynos, esančios arčiausiai prie storų laikraščio komplektų. Ten kabėjo lentelė:

1987 - 1989

Galima beveik neabejoti, kad šis laikotarpis - ne tas, kurio jis ieško. Biblioteka turėjo būti atnaujinta prieš 1984-ųjų pavasarį - prieš jam persikeliant į Junktoną. Jeigu remontas būtų vykęs jau po to, jis būtų pastebėjęs darbininkus, būtų girdėjęs žmones apie tai kalbant, pagaliau būtų perskaitęs tame pačiame "Gazette". Taigi jis spėjo, kad remontas turėjo vykti per pastaruosius penkiolika ar dvidešimt metų. Pakabinamos lubos negalėjo būti senesnės. Bet tai ir visa jo turima informacija. Jeigu tik jis įstengtų blaiviau mąstyti! Bet neįstengė. Šio ryto įvykiai išderino sugebėjimą racionaliai mąstyti kaip kokie trukdžiai, paleisti į radijo ar TV eterį. Realybė ir nerealūs dalykai maišėsi ir riedėjo kaip akmenų griūtis, o Semas Pyblesas, savo paties nelaimei, kaip tik tuo metu atsidūrė ten - mažytis, bandantis priešintis gyvas taškelis.

Semas pajudėjo dar per dvi lentynas į kairę, bet tik iš baimės ilgai stovėti vienoje vietoje, ir atsidūrė prie lentynos, pažymėtos

1981 - 1983

Jis paėmė pirmą pasitaikiusią dėžę ir nusinešė ją prie vieno iš projektorių. Atidengė ją ir pabandė sukoncentruoti mintis į mikrofilmą (ritė irgi buvo mėlyna, todėl Semui parūpo, kodėl viskas šioje švarioje, puikiai apšviestoje patalpoje buvo mėlyna) ir nieką daugiau. Pirmiausiai ritę reikia užmauti ant ašies dešinėje projektoriaus pusėje, tada pasukti ją ir patikrinti, ar gerai uždėta; paskui mikrofilmo gabalą reikia užsukti ant kitos ritės. Dabar tvarka. Prietaisas toks paprastas, kad juo nesunkiai gali naudotis net aštuonerių metų vaikas, bet Semas šįkart krapštėsi beveik penkias minutes; jam trukdė drebančios rankos ir vis į šalį nuslystančios mintys. Kai jis pagaliau atliko tą negudrų darbą, pastebėjo, kad ritė uždėta atbulai. Visas tekstas buvo aukštyn kojom.

Persuko mikrofilmą, apsuko ritę ir vėl pradėjo nuo pradžios. Jis net nelaikė to nesėkme; kartojimas, vienu metu - viena paprasta operacija, savotiškai jį ramino. Šį kartą ekrane nušvito 1981 metų balandžio 1 dienos “Gazette” titulinis puslapis. Antraštė viršuje skelbė apie netikėtą aukšto miesto valdžios atstovo atsistatydinimą, apie kurį Semas nebuvo nieko girdėjęs, bet staiga jo dėmesys nukrypo į rėmelį puslapio apačioje. Tai buvo žinutė:

RIČARDAS PRAISAS IR KITI JUNKTONO MIESTO
VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS DARBUOTOJAI PRIMENA JUMS,
KAD BALANDŽIO 6 - 13 DIENOMIS -
NACIONALINĖS BIBLIOTEKOS SAVAITĖ.
MALONIAI KVIEČIAME!

Ar aš tai žinojau? stebėjosi Semas. *Ar dėl to išsirinkau būtent šitą dėžę? Nejaugi pasąmoningai prisiminiau, kad antroji balandžio savaitė yra Nacionalinės bibliotekos savaitė?*

Eikš su manimi, pasigirdo nejaukus šnabždesys. *Eikš su manimi, šūnau... Aš poličininkaš.*

Pašiurpo oda; nukrėtė drebulys. Semas nusipurtė ir pasistengė išmesti iš galvos abu tuos klausimus ir tą vaiduoklišką šnabždesį. Po velnių, juk visai nesvarbu, kodėl jis paėmė būtent 1981 metų balandžio mėnesio “Gazette” numerius. Svarbu, kad paėmė ir kad pataikė.

Galbūt pataikė.

Jis persuko mikrofilmą iki balandžio 6-osios ir išvydo kaip tik tai, ko ir tikėjosi. Virš “Gazette” pavadinimo raudonomis raidėmis buvo parašyta:

ŠIAME NUMERYJE - SPECIALUS,
BIBLIOTEKAI SKIRTAS PRIEDAS!

Semas peržvelgė priedą. Pirmame jo puslapyje - dvi nuotraukos. Vienoje - bibliotekos pastatas iš lauko pusės. Kitoje - Ričardas Praisas, bibliotekos vadovas, stovintis prie registracijos stalelio ir nervingai besišypsantis į objektyvą. Jis atrodė būtent taip, kaip Naomė Higins jį ir apibūdino, - aukštas, akiniuotas, maždaug keturiasdešimties metų vyriškis siaurais ūsiukais. Bet Semą labiau domino vaizdas už jo. Fone matėsi pakabinamos lubos, kurios per jo antrąjį apsilankymą bibliotekoje padarė jam tokį neišdildomą įspūdį. Vadinasi, remontas vyko prieš 1981-ųjų balandį.

Visi rašiniai - ištisos liaupsės. Nieko kito jis ir nesitikėjo - juk šešerius metus skaito "Gazette" ir jau perkando tą *argi-mes-ne-šaunuolių-kompanija* stilių. Tai buvo žinutės apie Nacionalinės bibliotekos savaitę, vasaros skaitymo programa, informacija apie Junktono apygardos kilnojamąją biblioteką ir apie ką tik įsteigtą Bibliotekos rėmimo fondą. Šiuos straipsnelius Semas tik permetė akimis. Paskutiniame laikraščio priedo puslapyje jis aptiko kur kas įdomesnį rašinį, kurio autorius buvo pats Praisas. Jis vadinosi

JUNKTONO MIESTO VIEŠOJI BIBLIOTEKA

Šimto metų istorija

Semo entuziazmas neilgai truko. Jau siekė mygtuko, ketindamas pervynioti juostelę, bet sustojo. Pastebėjo vietą, kur užsimenama apie atnaujinimo projektą - jis įgyvendintas 1970-aisiais - ir dar kažką. Kažką tokio, galinčio užvesti ant kelio. Semas ėmė iš naujo skaityti paskutinę pono Praiso plepalų dalį, tik dabar jau daug atidžiau.

Su Didžiosios depresijos pabaiga atsigavo ir mūsų biblioteka. 1942 metais Junktono miesto taryba skyrė 5.000 $ per 1932-ųjų potvynį nukentėjusiai bibliotekai suremontuoti. Bibliotekai vadovauti ėmėsi ponia Felicija Kulpyper. Ji pasišventė tam darbui, negaudama už tai jokio atlyginimo. Prieš akis ji turėjo tikslą: visiškai atsinaujinusią biblioteką, tarnaujančią sparčiai augančio miesto reikmėms.

Iš tarnybos p. Kulpyper pasitraukė 1951-aisiais, užleisdama vietą Kristoferiui Lavinui, kuris buvo pirmasis Junktono bibliotekininkas, baigęs bibliotekininkystės mokslus. P. Lavinas Kulpyper garbei įsteigė fondą, kuris kitais metais sudarė 15. 000 $. Tie pinigai buvo skirti naujoms knygoms įsigyti. Taigi Junktono miesto viešoji biblioteka ėmė tvirtai žingsniuoti į ateitį!

Netrukus po to, kai 1964-aisiais bibliotekai ėmiau vadovauti aš, nutariau, kad pirmasis uždavinys - bibliotekos atnau-

jinimas. Fondai, įsteigti šiam tikslui, žymiai pasipildė tik 1969-aisiais, ir nors iš miesto bei federalinio biudžeto nuolat buvo skiriama lėšų Junktono miesto "knygų namams", atnaujinimo projektas nebūtų buvęs įgyvendintas be tų savanorių pagalbininkų, su kuriais 1970-ųjų rugpjūtį ir iškėlėme pabaigtuvių vainiką.

Toliau - apie kitus pažymėtinus septintojo ir aštuntojo dešimtmečių projektus...

Semas susimąstė. Neabejojo, kad Ričardo Praiso kruopščiai surašytoje nuobodžioje istorijoje kažkas praleista. Ne; sekė kita mintis: "praleista" - ne tas žodis. Iš rašinio Semui susidarė įspūdis, kad Praisas - didelis pedantas, - galbūt puikus žmogus, bet vis tiek pedantas, - tokie žmonės nieko nepraleidžia, ypač kalbėdami apie savo širdžiai artimus dalykus.

Taigi - ne praleista. Nuslėpta.

Tačiau tai nieko nereiškia, chron-o-log-išk-aiii kalbant. 1951-aisiais žmogus, vardu Kristoferis Lavinas, užėmė tos šventosios Felicijos Kulpyper vietą. 1964-aisiais bibliotekai pradėjo vadovauti Ričardas Praisas. Ar Praisas pakeitė Laviną? Semas taip nemanė. Jis galvojo, kad tų trylikos paslaptingų metų laikotarpiu Laviną buvo pakeitusi Ardelija Lortz. Praisas, mąstė Semas, užėmė *jos* vietą. Ji nepaminėta p. Praiso pedantiškoje ataskaitoje, nes padarė... *kažką.* Semas nė kiek nepriartėjo prie to, kas tas kažkas galėtų būti, bet suprato, kad tai negali būti nereikšminga. Kad ir kas būtų, tai vis tiek turėtų būti taip blogai, kad Praisui ji taptų *persona non grata,* nepaisant labai akivaizdžios jo meilės detalėms ir nuoseklumui.

Žmogžudystė, nusprendė Semas. *Turėjo įvykti žmogžudystė. Tai vienintelis dalykas, dėl kurio p...*

Tą akimirką ant Semo peties nusileido ranka.

3

Jeigu jis būtų surikęs, būtų neabejotinai išgąsdinęs rankos savininkę, kuri pati įvarė jam siaubo. Bet jis neįstengė surikti. Tik žioptelėjo ir pajuto, kad viskas aplinkui vėl ima blaustis. Jam trūko oro, tarsi ant krūtinės dramblys būtų pastatęs koją. Visi jo raumenys, rodos, virto makaronais. Bet šįkart kelnių neprišlapino. Tai buvo bene vienintelis dalykas, kuriuo galėjo didžiuotis.

- Semai? - pasigirdo balsas. Atrodė, kad jis skamba iš didžiausių tolybių, tarkim, kažkur iš Kanzaso. - Ar tai tu?

Jis nustėręs atsisuko, vos nenukrisdamas nuo kėdės, ir išvydo Naomę. Jam reikėjo kaip nors susitvardyti ir įkvėpti oro, kad įstengtų bent žodį ištarti. Bet girdėjosi tik bejėgiškas švokštimas. Atrodė, kad sienos sukasi ratu. Akyse tai aptemdavo, tai vėl prašviesėdavo.

Paskui jis pamatė Naomę, kuri klupdama traukėsi atatupsta; akys pilnos išgąsčio. Ji delnu prisidengė burną, kad nesuriktų. Naomė atsitrenkė į lentyną, ši susvyravo, dvi ar trys dėžės nukrito, dusliai atsitrenkusios į kilimą.

- Oumz, - pagaliau išstenėjo jis. Balsas skambėjo lyg iš po žemių. Jis prisiminė, kaip dar būdamas vaikas prispaudė pelę su savo beisbolo kepuraite. Blaškydamasi ir ieškodama išėjimo, pelytė kėlė tokį patį garsą.

- Semai, kas tau *atsitiko?* - atrodė, kad ji nešaukia irgi tik dėl to, kad iš išgąsčio buvo netekusi žado. *Iš mudviejų išeitų pora kaip tvora,* pagalvojo Semas.

- Ką čia veiki? - paklausė jis. - Tu gi velniškai mane išgąsdinai!

Na štai, pamanė jis. *Vėl ėmiau keiktis tavo akivaizdoje. Ir dar pavadinau Oumz. Atsiprašau.* Jis jau jautėsi šiek tiek geriau ir pagalvojo, kad reikėtų atsistoti, bet vis dėlto nusprendė likti savo vietoje. Ką gali žinoti, ką jo širdelė dar gali iškrėsti!

- Ieškojau tavęs kontoroje, - paaiškino ji. - Kamė Harington man pasakė, kad matė tave einantį čionai. Norėjau tavęs atsiprašyti. Mat iš pradžių pamaniau, kad iškrėtei kažkokią šunybę Deivui. Bet jis pasakė, kad tu niekada nieko panašaus negalėtum padaryti, ir pradėjau galvoti, kad tai iš tikrųjų *nepanašu* į tave. Tu visada toks mielas...

- Ačiū, - tarė Semas. - Ir aš taip manau.

- ...ir tu atrodei toks... toks suglumęs. Aš paklausiau Deivo, kas yra, bet jis man nieko daugiau nepasakė. Žinau tik tiek, kiek išgirdau... ir kaip jis atrodė, kai kalbėjosi su tavimi telefonu. Galėjai pagalvoti, kad išvydo vaiduoklį.

Ne, ketino Semas jai atsakyti. *Tai aš išvydau vaiduoklį. O šį rytą mačiau kažką dar baisesnį.*

- Semai, tu turbūt jau supratai kai ką, kas liečia Deivą... ir mane. Na, beveik neabejoju, kad tu jau žinai apie Deivą, bet ir aš...

- Manau, kad žinau, - nutraukė ją Semas. - Raštelyje Deivui parašiau, kad nieko ten neradau, bet tai netiesa. Iš pradžių tikrai nieko nemačiau, bet visur šmirinėjau ieškodamas Deivo. Pamačiau jus, sėdinčius kieme. Taigi... dabar žinau. Bet sužinojau pats to nenorėdamas, jei supranti, ką noriu pasakyti.

- Taip, - tarė ji. - Viskas gerai. Bet... Semai... Dieve švenčiausias, kas atsitiko? Tavo plaukai...

- Ką - mano plaukai? - nesuprato jis.

Ji drebančiomis rankomis atsegė rankinuką ir ištraukė kompaktinės pudros dėžutę.

- Pažvelk, - pasakė.

Jis paėmė veidrodėlį, bet jau iš anksto žinojo, ką ten pamatys. Šįryt, apie pusę devynių, jis visiškai pražilo.

4

- Matau, kad susiradote savo bičiulį, - pasakė Dorina Makgil Naomei, kai jiedu užlipo laiptais į viršų. Ji vėl prispaudė pirštą prie lūpų ir nusišypsojo jai būdinga *kokia-aš-miela* šypsena.

- Taip.

- Ar nepamiršote pasirašyti?

- Ne, - vėl vienu žodžiu atsakė Naomė. Semas, aišku, pamiršo parašyti išėjimo laiką, bet už jį tai padarė Naomė.

- Ar viską padėjote į vietas?

Šį kartą Semas pasakė "taip". Nelabai prisiminė, ar katras nors - jis arba Naomė - išėmė iš projektoriaus tą ritę, kurią jis žiūrėjo, bet dabar jam tai visai nerūpėjo. Vienintelis jo troškimas - kuo greičiau iš čia išsinešdinti.

O Dorina vis nesiliovė kabinėjusis. Pirštu baksnodama apatinę lūpą, ji kraipė galvą ir kalbėjo:

- Bet jūs *tikrai* buvote visiškai kitoks toje nuotraukoje laikraštyje. Tik niekaip nesuprantu, *kas* pasikeitė.

Jiems jau einant pro duris, Naomė paaiškino:

- Jis pagaliau suaugo ir liovėsi dažęs plaukus.

Vos tik durys užsitrenkė jiems už nugarų, Semas pratrūko juoktis. Tai buvo isteriškas juokas, per plauką nuo raudojimo, bet jam tai nerūpėjo. Buvo gera. Labai palengvėjo.

Naomė stovėjo šalia jo. Jos visiškai netrikdė nei Semo juoko priepuolis, nei smalsūs praeivių žvilgsniai. Ji netgi kilstelėjo ranką ir pamojavo vienam pažįstamam. Semas įsirėmė rankomis į kelius ir vis dar negalėdamas liautis pagalvojo: *Jai pažįstama tokia reakcija, bet iš kur?* Tačiau net nebaigęs mintyse šio klausimo, jau žinojo atsakymą. Naomė - alkoholikė, be to, ji turėjo reikalų su alkoholikais. Juk darbas su savo likimo broliais - alkoholikų terapijos dalis. Per laiką, praleistą Kampo gatvėje, ji prisižiūrėjo kur kas daugiau nei isteriški juoko priepuoliai.

Ji tėkš man antausį, galvojo jis, nesiliaudamas kvatoti. Įsivaizdavo save, stovintį prieš veidrodį ir kantriai tepantį dažais kiekvieną

garbanėlę. *Ji tėkš man antausį, nes tai pats geriausias būdas sutramdyti isteriškus žmones.*

Bet Naomė geriau žinojo, kaip jai dera elgtis. Ji kantriai stovėjo šalia jo saulėkaitoje, laukdama, kol jis suims save į rankas. Jo nesuvaldomas kvatojimas pamažu virto padrikais prunkštelėjimais. Skaudėjo pilvo raumenis, matė lyg per miglą. Skruostai buvo šlapi nuo ašarų.

- Jau geriau? - paklausė ji.

- O, Naome... - prabilo jis, vėl pratrūko kvatoti, bet greitai susivaldė. - Tu net neįsivaizduoji, *kaip* geriau.

- Žinoma, įsivaizduoju, - ramiai pasakė ji. - Eime - važiuosime mano automobiliu.

- Kur... - žagtelėjo jis. - Kur mes važiuosime?

- Į Angelo gatvę, - paaiškino ji, pabrėždama tikrąjį gatvės pavadinimą. Man labai neramu dėl Deivo. Šįryt jau buvau ten užsukusi, bet jo neradau. Bijau, kad vėl nepradėtų gerti.

- Bet juk tai ne naujiena, tiesa? - atsargiai pasiteiravo jis, žingsniuodamas šalia. Jos "Datsunas" stovėjo už jo automobilio.

Ji atsisuko į Semą. Tik dirstelėjo, bet tame žvilgsnyje tilpo viskas: pyktis, nuolankumas, užuojauta. Semas pagalvojo, kad jeigu tą žvilgsnį bandytum nusakyti žodžiais, skambėtų maždaug taip: *Tu net nesupranti, apie ką kalbi, bet tai ne tavo kaltė.*

- Šį kartą Deivui pavyko išlikti blaiviam beveik metus, bet jo sveikata nėra gera. Iškristi iš vežimo, kaip tu sakai, jam ne naujiena, bet vieną kart jį tai pražudys.

- Ir kaltas dėl to būsiu aš, - nuo tokios minties jam išlakstė visi juokai.

Ji įbedė į jį nustebusį žvilgsnį.

- Ne, - pasakė, - kaltų nebūtų. Bet tai nereiškia, kad aš noriu, jog taip atsitiktų. Ar kad taip turi atsitikti. Eikš. Lipkime į mano mašiną. Pakeliui galėsime pasikalbėti.

5

- Pasakok, kas gi atsitiko, - prabilo ji, kai išvažiavo iš šalikelės. - Klok viską. Tu ne tik pražilai, Semai; tu pasenai dešimčia metų.

- Paistalai, - atšovė Semas. Juk tame Naomės veidrodėlyje jis pats viską matė. Ir ne tik plaukus. - Daugiau kaip dvidešimčia. O jaučiuosi taip, tarsi būčiau pasenęs visu šimtu.

- Tai kas gi atsitiko?

Semas jau žiojosi sakyti, paskui pagalvojo, kaip tai skambėtų, ir papurtė galvą.

- Ne, - apsigalvojo jis, - dar ne. Pirmiausia tu man turi kai ką papasakoti. Tu man turi papasakoti apie Ardeliją Lortz. Anąkart, kai tavęs paklausiau, viską nuleidai juokais. Taigi dabar viską man papasakosi: kas ji tokia ir ką padarė.

Naomė įsuko į šalikelę prie senosios Junktono gaisrinės ir sustojo. Ji atsisuko į Semą. Šįkart net subtilus makiažas nesugebėjo paslėpti jos išblyškusio veido ir iš nuostabos suapvalėjusių akių.

- Tai tu tada *nejuokavai?* Semai, ar nori pasakyti, kad tada tikrai nejuokavai?

- Taip.

- Bet, Semai... - ji nutilo, nerasdama žodžių. Paskui prabilo švelniu balsu, tarsi kalbėtų su vaiku, kuriam reikia paaiškinti, kad jis negerai pasielgė, bet pats to nežino. - Bet, Semai, Ardelija Lortz mirusi. Ji mirė prieš trisdešimt metų.

- Žinau, kad mirusi. Tai yra, *dabar* tai jau žinau. Bet noriu sužinoti visa kita.

- Semai, kad ir ką tu būtum išvydęs...

- Pats *žinau*, ką aš išvydau.

- Sakyk, kas verčia tave galvoti...

- Pirmiausia tu turi man papasakoti.

Ji vėl užvedė variklį, žvilgtelėjo į užpakalinio vaizdo veidrodėlį ir nuvažiavo Kampo gatvės link.

- Aš nedaug težinau, - tarė ji. - Supranti, man buvo tik penkeri metukai, kai ji mirė. Tai, ką *žinau,* yra tik atsitiktinai nugirstos apkalbos. Ji priklausė Proverbijos baptistų bažnyčiai, - na, bent jau lankė ją, - bet mano mama niekuomet nekalba apie tą moterį. Kaip, beje, ir kiti vyresnio amžiaus parapijiečiai. Jiems ji tiesiog neegzistuoja.

Semas linktelėjo:

- Lygiai taip pat su ja pasielgė ir ponas Praisas savo straipsnyje apie bibliotekos istoriją. Tame, kurį skaičiau tuo metu, kai tu uždėjai ranką man ant peties ir sutrumpinai mano gyvenimą maždaug dvidešimčia metų. Dabar aš suprantu, kodėl tavo mama taip pašėlo, kai paminėjau jos vardą.

Naomė apstulbusi pažvelgė į jį:

- Tai *dėl to* tu šeštadienį skambinai?

Semas linktelėjo.

- O, Semai, jeigu iki tol dar nebuvai įtrauktas į juodąjį mano mamos sąrašą, gali neabejoti, kad dabar tavo vardas ten tikrai atsirado.

- O, buvau ir anksčiau, bet dabar manau, kad pakilau dar keliais punktais, - Semas nusijuokė, tačiau tuoj pat liovėsi. Jam vis dar skaudėjo pilvą nuo to juoko priepuolio, apėmusio jį ant redakcijos laiptų,

bet nė trupučio dėl to nesigailėjo - prieš valandą jis nebūtų galėjęs patikėti, kad kada nors apskritai sugebės nusišypsoti. Tiesą sakant, prieš valandą jis buvo visiškai įsitikinęs, kad Semas Pyblesas visą likusį gyvenimą nebeturės nieko bendra su humoro jausmu. - Tęsk, Naome.

- Daugiausia paskalų nugirdau per AA susirinkimus, - kalbėjo ji. - Prieš ir po susirinkimų žmonės geria kavą ir plepa apie viską.

- Kiek laiko tu jau priklausai AA, Naome? - pasmalsavo Semas.

- Devynerius metus, - nė kiek nesutriko ji. - Ir iki tol šešerius metus burnoje neturėjau nė lašo. Bet alkoholikė aš buvau visą laiką. Girtuokliais netampama, Semai. Girtuokliais gimstama.

- O, - negalėjo patikėti Semas. Paskui paklausė: - Ar ji irgi priklausė AA? Ardelija Lortz?

- O, Dieve, ne - bet tai nereiškia, kad AA nėra žmonių, prisimenančių ją. Junktone ji pasirodė 1956 ar 1957-aisiais. Ponas Lavinas ją įdarbino viešojoje bibliotekoje. Po metų ar dvejų jis labai netikėtai mirė - berods nuo infarkto. Jo vietą užėmė Lortz. Girdėjau, kad dirbti jai puikiai sekėsi, bet, sprendžiant iš to, kas nutiko vėliau, pasakyčiau, kad didžiausias jos privalumas buvo sugebėjimas kvailinti žmones.

- Ką gi ji padarė, Naome?

- Ji nužudė du vaikus, o paskui pati nusižudė, - ramiu balsu paaiškino Naomė. - 1960-ųjų vasarą. Buvo paskelbta vaikų paieška. Niekam net į galvą neatėjo ieškoti jų bibliotekoje, nes tądien ji buvo uždaryta. Kūnus rado tik kitą dieną, kai susirūpino, kodėl biblioteka vis dar neveikia. Bibliotekos stoge buvo stoglangiai...

- Žinau.

- ...bet šiandien jie matomi tik iš išorės, nes viduje viskas pakeista. Atrodo, pažemino lubas, kad būtų geresnė šilumos izoliacija. Taigi tie stoglangiai buvo su masyviais žalvariniais skląsčiais. Norint išvėdinti patalpas, reikėdavo ilga lazda atstumti tuos skląsčius ir atidaryti stoglangį. Prie vieno iš tų skląsčių ji ir pririšo virvę - turbūt pasinaudojo kopėčiomis, kurios visuomet būdavo po ranka, kai reikėjo pasiekti knygas viršutinėse lentynose, - ir ant jos pasikorė. Prieš tai ji nužudė vaikus.

- Suprantu, - tarė Semas ramiu balsu, nors jo širdis daužyte daužėsi krūtinėje. - O kaip ji... kaip ji nužudė vaikus?

- Aš nežinau. Niekas to nepasakojo, o pati niekada ir neklausiau. Manau, kad siaubingai.

- Taip. Ir aš taip manau.

- Dabar papasakok, kas tau atsitiko.

- Pirmiausiai norėčiau pažiūrėti, ar Deivas yra prieglaudoje.

Naomė iš karto sugriežtėjo.

- Aš pati pažiūrėsiu, ar Deivas yra prieglaudoje, - pasakė ji. - Tu liksi mašinoje. Užjaučiu tave, Semai, ir labai gailiuosi, kad praėjusią naktį pasidariau neteisingas išvadas. Bet Deivo tu daugiau negąsdinsi. Aš neleisiu.

- Naome, jis su tuo *susijęs!*

- Tai neįmanoma, - griežtai nukirto ji *diskusija-baigta* tonu.

- Po velnių, *viskas* yra neįmanoma!

Kampo gatvė buvo visai čia pat. Priekyje važiavęs pikapas, prikrautas kartoninių dėžių su buteliais ir skardinėmis, pasuko antrinių žaliavų perdirbimo centro link.

- Matau, kad nesupratai, ką aš tau aiškinau, - kalbėjo ji. - Nenuostabu; retas Žemės Žmogus supranta. Taigi prasikrapštyk akis, Semai. Bandysiu paaiškinti paprastesniais žodžiais. *Jei Deivas išgers, Deivas mirs.* Dabar supranti? Ar pakankamai aiškiai pasakiau?

Ir ji dar kartą įdėmiai pažvelgė į Semą. Žvilgsnis degė įsiūčiu, rodės, suliepsnos viskas, prie ko jis prisilies, bet Semą jis privertė praregėti. Anksčiau, netgi per tuodu nepavykusius pasimatymus, jis manė, kad Naomė gana simpatiška. Dabar jis pamatė, kad ji graži.

- Ką tai reiškia - Žemės Žmonės? - paklausė jis.

- Tai žmonės, kuriems nekelia problemų gėrimas ar migdomieji, ar kosulį slopinantys vaistai, ar bent koks kitas dalykas, galintis sumaišyti protą, - išpyškino ji vienu atsikvėpimu. - Žmonės, kurie gali sau leisti moralizuoti ir teisti.

Priešais juos važiavęs pikapas įsuko į duobėtą žvyrkelį, vedantį prie antrinių žaliavų supirktuvės. Jau matėsi ir Kampo gatvė. Semas įžiūrėjo kažką stovintį prie prieglaudos verandos, bet tai buvo ne automobilis. Ten stovėjo Purvinojo Deivo vežimėlis.

- Sustok, - paprašė jis.

Naomė sustojo, bet nė nepažvelgė į jį. Jos žvilgsnis buvo įbestas į priekinį stiklą. Semas matė, kaip juda jos žandikauliai. Skruostai užsiplieskė raudoniu.

- Tu rūpiniesi juo, - tarė jis. - Tai, žinoma, labai gražu. O aš tau ar rūpiu nors truputį, Sara? Net jeigu ir esu Žemės Žmogus.

- Tu neturi teisės vadinti mane Sara. Tik aš pati galiu taip vadintis, nes tai mano vardo dalis - esu pakrikštyta Naome Sara Higins. Ir jie gali, nes jie man daugiau nei kraujo broliai. Tiesą sakant, mes ir *esame* kraujo broliai, nes egzistuoja kažkoks mus jungiantis ryšys. Kažkas tokio yra mūsų kraujyje. Tu, Semai, - tu neturi teisės.

- Galbūt turiu, - pasakė Semas. - Galbūt dabar tapau vienu iš jūsų. Jūs turite sunkumų dėl alkoholio. Šis Žemės Žmogus turi sunkumų dėl Bibliotekos Policijos.

Ji pagaliau atsargiai pažvelgė į jį iš nuostabos suapvalėjusiomis akimis.

- Semai, aš nesupran...

- Ir aš nesuprantu. Tik žinau, kad man reikia pagalbos. Man žūtbūt jos reikia. Aš paėmiau dvi knygas iš bibliotekos, kuri neegzistuoja, o dabar ir tos knygos nebeegzistuoja. Aš jas pamečiau. Žinai, kur jos baigė savo dienas?

Ji papurtė galvą.

Semas parodė į kairę, kur ką tik iš pikapo išsiropštę du vyriokai krovė kartonines dėžes su visokiu šlamštu.

- Ten. Ten jos baigė savo dienas. Jos pavirto koše, popieriaus mase. Man duota laiko iki vidurnakčio, Sara, o tada Bibliotekos Policija *mane patį* pavers tokia koše.

6

Semui atrodė, kad jis jau visą amžinybę sėdi Naomės Saros Higins automobilyje. Du kartus jo ranka jau buvo atsidūrusi ant rankenos, bet jam pavyko susivaldyti. Ji tapo jam gailestingesnė... Truputį. *Jeigu* Deivas norėtų su juo pasikalbėti ir *jeigu* Deivo būsena būtų tokia, kad jis dar galėtų kalbėti, ji leis. Antraip nieko neišeis.

Pagaliau atsidarė Kampo gatvės prieglaudos durys. Pasirodė Naomė ir Deivas Dankanas. Ji buvo apglėbusi jį per juosmenį, Deivas vos vilko kojas. Semo širdis nusirito į kulnus. Truputį vėliau, kai jie išėjo į saulės nušviestą verandą, jis pamatė, kad Deivas negirtas... bent jau taip atrodė. Žiūrėdamas į jį, Semas jautėsi taip, tarsi dar kartą būtų pažvelgęs į Naomės paduotą veidrodėlį. Deivas Dankanas panėšėjo į žmogų, patyrusį didžiausią savo gyvenime smūgį... visiškai sugniuždytą.

Semas išlipo iš automobilio ir neryžtingai mindžikavo.

- Ateik čia, - pašaukė jį Naomė. Jos balsas skambėjo ir nuolankiai, ir įsakmiai. - Jis turbūt vargiai beįstengs pats nulipti laiptais.

Semas priėjo prie jų. Deivui Dankanui buvo apie šešiasdešimt. Šeštadienį jis atrodė septyniasdešimties ar net septyniasdešimt penkerių. Kaltas alkoholis, tada pagalvojo Semas. O dabar, tepraslinkus vos daugiau nei parai, jis atrodė senesnis už seniausią pasaulio gyventoją. Ir tai, Semas neabejojo, atsitiko dėl jo kaltės. Deivą sugniuždė tai, ką jis jau seniai buvo ištrynęs iš savo atminties.

Aš nežinojau, mintyse teisinosi Semas, tačiau nežinojimas, kad ir koks nuoširdus jis būtų, neatleidžia nuo kaltės. Išskyrus sutrūkinėjusius kapiliarus, kurie buvo išvagoję jo nosį ir skruostus, Deivo veidas buvo seno seno popieriaus spalvos. Jis suglumęs žvelgė pavandenijusiomis akimis. Pamėlynavusių lūpų kampučiuose putojo seilės.

- Nenorėjau, kad jis kalbėtųsi su tavim, - paaiškino Naomė. - Norėjau iš karto vežti jį pas daktarą Meldeną, bet jis nesutiko važiuoti tol, kol nepasikalbės su tavim.

- Pone Pyblesai, - išstenėjo Deivas. - Atleiskite, pone Pyblesai, juk tai ne mano kaltė, ar ne? Aš...

- Tau nėra dėl ko atsiprašinėti, - nutraukė jį Semas. - Eikš, sėskis.

Jis su Naome nuvedė Deivą prie verandos kampe stovinčios supamosios kėdės. Deivas susmuko joje. Semas ir Naomė prisitraukė iš vytelių pintus krėslus ir atsisėdo abipus Deivo. Taip jie ir sėdėjo tylėdami, žvelgdami į tolyn besidriekiančius geležinkelio bėgius.

- Ji tave persekioja, ar ne? - pagaliau paklausė Deivas. - Ta kalė iš juodžiausio pragaro dugno.

- Ji kažką ant manęs užsiundė, - pasakė Semas. - Kažką iš tų tavo pieštų plakatų. Jis... žinau, kad skamba kvailai, bet jis yra Bibliotekos Policininkas. Šįryt jis atėjo pas mane. Tai jo darbas... - Semas persibraukė delnu per plaukus. - Ir tai - jo darbas, - jis parodė mažą raudoną taškelį ant kaklo. - Ir jis sako, kad yra ne vienas.

Deivas ilgai tylėjo, akis įsmeigęs į tolį, į horizontą, kuris lūžo ties aukštu siloso bokštu, o kiek šiauriau - ties Proverbijos maisto kompanijos grūdų elevatoriumi.

- Žmogus, kurį išvydai, netikras, - pagaliau prakalbo jis. - Niekas iš jų nėra tikras. Tik ji. Tik ta velnio kalė.

- Ar gali mums papasakoti, Deivai? - atsargiai paklausė Naomė. - Jei negali, taip ir sakyk. Bet jeigu išsiklabėjus tau... palengvėtų... tada papasakok.

- Mieloji Sara, - ištarė Deivas. Jis prilietė jos ranką ir nusišypsojo. - Aš myliu tave - ar esu kada nors tai sakęs?

Ji papurtė galvą ir nusišypsojo jam. Jos akyse sublizgo ašaros.

- Ne. Aš džiaugiuosi, Deivai.

- Aš *privalau* papasakoti, - kalbėjo jis. - Ir visai nesvarbu - palengvės ar ne. Nebegaliu ilgiau tylėti. Ar žinai, ką iki šiol prisimenu iš pirmojo AA susirinkimo, Sara?

Ji papurtė galvą.

- Jie sakė, kad tai - sąžiningumo programa. Jie sakė, kad privalai atsiverti ne tik Dievui, bet Dievui ir dar kokiam nors asmeniui. Tada pagalvojau: "Jeigu to reikia, kad galėtum gyventi blaiviai, aš nesuge-

bėsiu. Tada jie įgrūs mane į kokią belangę kartu su kitais beviltiškais nusigėrėliais ir kitokiais pasmerktaisiais. Nes niekada negalėsiu papasakoti visko, ką mačiau, visko, prie ko ir pats savo nagus esu prikišęs".

- Iš pradžių mes visi taip manėme, - ramiai pasakė Naomė.

- Žinau. Bet niekas nėra matęs to, ką man teko regėti, nėra daręs to, ką man teko padaryti. Tačiau aš stengiausi. Dariau viską, ką galėjau. Žingsnis po žingsnio. Pirmiausia iškuopiau savo namus. Bet išvydau tuos daiktus ir atsitraukiau... tuos, apie kuriuos niekam nesu nė žodeliu užsiminęs. Nei kokiam nors žmogui, nei kokiam nors Dievui. Iškapsčiau giliausią savo širdies kertelę, sukroviau juos ten ir užrakinau tvirčiausia užmaršties spyna.

Jis atsisuko į Semą, ir Semas pamatė, kaip gilių raukšlių išvagotais Deivo skruostais lėtai ritasi ašaros.

- Taigi. Ir kai užrakinau spyną, dar apkaliau tą kertę lentomis. Ir kai prikaliau lentas, jas apkausčiau tvirčiausio plieno lakštu. Ir kai apkausčiau plienu, ant viršaus užstūmiau sunkiausią spintą. Ir dar, prieš palikdamas visa tai ramybėje, tą spintą palaidojau po didžiule akmenų krūva. Ir nuo tada visus šitus metus aš įtikinėjau save, kad pamiršau viską apie Ardeliją ir jos keistenybes, visa tai, ko ji iš manęs reikalavo, tai, ką ji man pasakojo, jos pažadus ir kas ji iš tiesų buvo. Visokiais įmanomais būdais gydžiausi nuo tų prisiminimų, bet taip ir nepasveikau. Ir kai pradėjau lankytis AA susirinkimuose, tas vienintelis dalykas neleido man atsitiesti. Suprantate, tas, kuriam palaidoti dėjau tiek pastangų. Ir jis turi savo vardą, pone Pyblesai, jo vardas - Ardelija Lortz. Jeigu aš įstengdavau kurį laiką išlikti blaivus, mane imdavo kankinti košmarai. Dažniausiai sapnuodavau plakatus, kuriuos jai nupiešiau - tuos, gąsdinančius vaikus, bet tai dar ne patys klaikiausi mano sapnai.

Jo balsas pavirto išgąstingu šnabždesiu.

- Buvo nepalyginamai klaikesnių sapnų.

- Tau reikia atsikvėpti, - tarė Semas. Vidinis balsas jam kuždėjo, kad ir ką svarbaus Deivas ruošiasi pasakyti, jis nenori to girdėti. Jis *bijo* tai išgirsti.

- Man nereikia poilsio, - paprieštaravo Deivas. Gydytojai sako, kad sergu diabetu, kad mano kasa visiškai sugedusi, o iš kepenų nieko nebelikę. Taigi netrukus galėsiu mėgautis amžinu poilsiu. Tik nežinau kur - danguje ar pragare, bet neabejoju, kad ir vienur, ir kitur neveikia barai ir gėrimų parduotuvės. Ir ačiū Dievui. Dabar - ne laikas poilsiui. Sykį jau išdrįsau prabilti, tai pasakysiu viską, - jis atidžiai pažvelgė į Semą. - Jūs juk suprantate, kad patekote į bėdą, ar ne?

Semas linktelėjo galvą.

- Taigi. Bet net neįsivaizduojate, kokia ji didžiulė. Štai kodėl privalau viską papasakoti. Manau, kartais būna laikas, kai ji nurimsta. Bet dabar jos ramybės laikotarpis baigėsi, ir šįkart ji išsirinko jus, pone Pyblesai. Štai kodėl privalau papasakoti. Tai nėra tuščia mano užgaida. Vakar vakare, kai Sara išėjo, aš nuėjau ir nusipirkau spirituoto vyno. Atsinešiau jį į kiemą ir atsisėdau toje vietoje, kur daugybę kartų esu sėdėjęs - tarp piktžolių, šlako ir stiklo šukių. Atsikimšau butelį ir pauosčiau. Jūs žinote, kuo kvepia spirituotas vynas? Man jis kvepia pigaus viešbučio sienų apmušalais arba pamazgų upeliu atokiame miesto užkampyje. Tačiau man vis tiek patinka šis kvapas, nes primena miegą. Ir visą laiką, kol uosčiau vyną, girdėjau tos kalės balsą, sklindantį iš ten, kur maniau amžiams ją užrakinęs. Iš po akmenų krūvos, iš po didžiausios spintos, iš po plieno lakšto, iš po lentų, iš po užrakto. Ji kalbėjo kaip tas, kurį gyvą palaidojo. Balsas buvo duslus, bet aš kuo puikiausiai viską supratau. Girdėjau ją sakant: "Teisingai, Deivai, vyne tu rasi atsakymą, tokie kaip tu jame visada randa atsakymą, tai vienintelis teisingas atsakymas, kurio visuomet ieškok tik čia, kol daugiau tau neberūpės jokie atsakymai". Aš užsiverčiau butelį ir gėriau gėriau, ir tada, su paskutiniu gurkšniu, užuodžiau ją... man prieš akis iškilo jos veidas, išvagotas raukšlių... jos lūpos persikreipė... sviedžiau butelį šalin. Jis sudužo, atsitrenkęs į bėgius. Šita bjaurybė peržengė visas ribas. Aš neleisiu jai susirasti dar vienos aukos šitame mieste!

Jo drebantis balsas peraugo į riksmą:

- *Šita bjaurybė jau ir taip per ilgai čia siautėja!*

Naomė uždėjo ranką Deivui ant peties. Jos veidas išdavė išgąstį ir susirūpinimą.

- Kas, Deivai? Kas yra?

- Aš noriu žinoti, - kiek aprimęs kalbėjo Deivas. - Papasakokite, pone Pyblesai. Papasakokite viską, kas jums atsitiko, nieko neslėpdamas.

- Aš tai padarysiu, - tarė Semas, - su viena sąlyga,

Deivas šyptelėjo:

- Su kokia?

- Tu turi pažadėti, kad vadinsi mane Semu... o aš savo ruožtu pasižadu niekada nebevadinti tavęs Purvinuoju Deivu.

Deivo šypsena paplatėjo:

- Geras sandėris, Semai.

- Gerai, - atsikvėpė Semas. - Dėl visko kaltas tas prakeiktas akrobatas, - pradėjo jis.

7

Pasakojimas užtruko ilgiau nei Semas manė, bet užtai jis pajuto neįsivaizduojamą palengvėjimą, - beveik džiaugsmą, - išklojęs viską be jokių užuolankų. Papasakojo apie Nuostabųjį Džo, Kreigo skambutį, prašantį pagalbos, ir Naomės patarimą, kaip būtų galima pagyvinti jo kalbą. Jis papasakojo, kaip atrodė biblioteka, kaip susitiko su Ardelija Lortz. Jam kalbant Naomės akys vis plėtėsi ir plėtėsi. Kai jis prabilo apie plakatą su Raudonkepuraite, kabėjusį ant Vaikų skyriaus durų, Deivas linktelėjo galvą.

- Tai vienintelis plakatas, kurį piešiau ne aš, - pasakė jis. - Ji pati jį turėjo. Esu tikras, kad jo taip ir nerado. Galvą guldau, kad ji *dar* turi jį. Jai patiko mano plakatai, bet anas buvo jos mėgstamiausias.

- Ką nori tuo pasakyti? - paklausė Semas.

Deivas tik papurtė galvą ir paragino Semą tęsti toliau.

Jis papasakojo jiems apie skaitytojo kortelę, apie knygas, kurias pasiskolino, ir apie nedidelį ginčą, kilusį prie lauko durų.

- Taip, - tarsi patvirtino Deivas. - Taip ir buvo. Gali tuo netikėti, bet kas jau kas, o aš ją pažįstu. Tu įsiutinai ją. Teprasmengu skradžiai žemę, jeigu taip nebuvo. Tu ją įsiutinai... ir dabar ji tave persekioja.

Toliau Semas pasakojo kiek įmanydamas glausčiau, bet, priėjęs iki Bibliotekos Policininko apsilankymo, nevalingai sulėtino tempą ir ėmė mikčioti. Kai baigė, jis vos neverkė ir niekaip negalėjo suvaldyti drebančių rankų.

- Ar galėčiau gauti stiklinę vandens? - kimiu balsu paklausė jis Naomės.

- Žinoma, - atsakė ji ir atsistojo. Ji žengė porą žingsnių, paskui grįžo ir pabučiavo Semui į skruostą. Jos lūpos buvo švelnios ir vėsios. Ir prieš nueidama vandens ji pakuždėjo jam į ausį tris nuostabius žodžius:

- Aš tikiu tavimi.

8

Semas abiem rankom, kad neišpiltų, pakėlė stiklinę ir vienu mauku išgėrė pusę. Pastatęs ją, paklausė:

- O tu, Deivai? Ar tu tiki manim?

- Aha, - atsakė Deivas. Ištarė tai atsainiai, tarsi savaime suprantamą dalyką. Semas pagalvojo, kad galbūt Deivui visa tai iš tikrųjų pasirodė savaime suprantama. Šiaip ar taip, jis juk pažinojo paslaptin-

gąją Ardeliją Lortz, o susenęs veidas sakyte sakė, kad jų santykiai nebuvo iš maloniųjų.

Kurį laiką Deivas tylėjo, bet jo skruostai jau nebebuvo tokie išblyškę. Jis žvelgė į geležinkelio bėgius, nusidriekusius per tuščius laukus. Po šešių ar septynių savaičių šitie laukai bus žali žali, bet dabar jie atrodė visiškai bevaisiai. Virš laukų pakibęs debesis - tarsi milžiniškas vanagas.

Pagaliau jis nusipurtė, tarsi ką tik pakilęs iš gilaus miego ir atsisuko į Semą.

- Mano Bibliotekos Policininkas - tas, kurį aš jai nupiešiau, - neturėjo jokio rando, - pasakė jis.

Semas prisiminė pailgą ir išblyškusį įsibrovėlio veidą. Randas tikrai buvo - jis ėjo per visą skruostą, nuo akies iki pat panosės.

- Taigi? - paklausė jis. - Ką tai galėtų reikšti?

- Man tai nieko nereiškia, bet manau, kad tai turėtų kažką reikšti jums, pone... tai yra tau, Semai. Aš žinau tą simbolį... tą, kurį tu pavadinai daugiakampe žvaigžde. Radau ją aprašytą heraldikos knygoje toje pačioje Junktono miesto bibliotekoje. Tai vadinamasis Maltos kryžius. Kryžiuočių riteriai tokius kabindavosi ant kaklo eidami į Kryžiaus žygius. Buvo manoma, kad jie turi magišką galią. Ta keista žvaigždės forma man padarė tokį įspūdį, kad ėmiau ir nupiešiau ją tame plakate. Bet... randas? Ne. *Mano* Bibliotekos Policininkas jo neturėjo. O kas buvo *tavo* Bibliotekos Policininkas, Semai?

- Aš ne... aš nesuprantu, apie ką tu kalbi, - lėtai ištarė Semas, bet tas balsas - silpnas, tarsi iš po žemių, pašaipus - nedavė jam ramybės: *Eikš šu manimi, šūnau... aš poličininkaš.* Burnoje staiga vėl pajuto tą skonį. Iki šleikštulio saldų saldymedžio skonį. Jam sutraukė burną; jis ėmė žiaukčioti. Bet juk tai kvaila. Iš tiesų labai kvaila. Jis niekada gyvenime nėra ragavęs saldymedžio. Jis nekentė jo.

Jeigu niekada neragavai, iš kur žinai, kad nekenti jo?

- Aš tikrai nesuprantu tavęs, - pakartojo jis jau tvirtesniu balsu.

- Tau *kažkas* darosi, - pasakė Naomė. - Atrodai taip, tarsi ką tik būtum gavęs spyrį į pilvą.

Semas apmaudžiai dirstelėjo į ją. Jos žvilgsnis dvelkė ramybe, o nuo to Semo širdis ėmė tik dar smarkiau daužytis.

- Kol kas palikime tai ramybėje, - tarė Deivas, - nors patarčiau nesėdėti ilgai rankas sudėjus - jeigu nori turėti bent menkiausią viltį išsikapstyti iš viso šito. Taigi dabar aš papasakosiu savąją istoriją. Niekada nesu jos pasakojęs ir niekada daugiau nebepasakosiu... Bet dabar kaip tik atėjo laikas.

VIENUOLIKTAS SKYRIUS

DEIVO ISTORIJA

1

- Ne visada buvau Purvinasis Deivas Dankanas, - pradėjo jis. - Šeštajame dešimtmetyje buvau tiesiog Deivas Dankanas, mėgiamas visų aplinkinių. Buvau to paties Rotari klubo, kur tu, Semai, aną vakarą sakei kalbą, narys. Kodėl gi ne? Turėjau nuosavą verslą, turėjau ir pinigų. Piešdavau visokiausias iškabas, velniškai gerai piešdavau. Turėjau gausybę užsakymų Junktone ir Proverbijoje, kartais - net ir Sider Repide. Kartą nupiešiau "Lucky Strike" cigarečių reklamą, besitęsiančią tris mylias kelyje į Omahą. Turėjau milžinišką pasisekimą, bet negaliu sakyti, kad nebuvau jo nusipelnęs. Aš buvau geras. Tiesiog geriausias iškabų ir reklamų piešėjas visoje apylinkėje.

Likau šitame užkampyje, nes maniau, kad aistrą piešimui galima patenkinti bet kur. Neturėjau specialaus išsilavinimo - bandžiau mokytis, bet tuojau pat buvau išmestas - ir žinojau, kad tai, kaip sakoma, mano vertės nepakelia. Bet juk žmonės ir be to puikiausiai apsieina - pavyzdžiui, ponia Mozes. Ji niekada neturėjo vairuotojo teisių, bet kasdien savo automobiliu važinėja į miestą. Ir jai puikiai sekasi.

Gal ir būčiau galėjęs iš to prasigyventi. Man pavyko parduoti kelias drobes, bet tik kelias - man daug ir nereikėjo, nes buvau nevedęs ir pakankamai uždirbdavau piešdamas iškabas. Be to, norėjau turėti tapybos darbus, kad galėčiau rengti parodas, kaip ir dera tikriems menininkams. Pirmąją savo parodą surengiau čia, šiame mieste, paskui - Sider Repide, o dar vėliau - Demoine. Pastaroji net buvo aprašyta laikraštyje "Democrat". Tame straipsnyje buvau pavadintas antruoju Džeimsu Vistleriu.

Deivas nutilo ir susimąstė. Paskui pakėlė galvą, ir jo žvilgsnis vėl nuklydo į tuščių laukų platybę.

- AA susirinkimuose dažnai kalbama apie tuos, kurie vieną koją jau būna įkėlę į ateitį, antroji pasilieka praeityje, o jie stovi taip išsižergę dabartyje ir jiems į viską nusispjaut, nes svarbiausia - išgerti. Kartais sunku susilaikyti nepasvarsčius, kas būtų, jeigu būtų.

Jis kaltai pažvelgė į Naomę, o ši tik šypsojosi ir padrąsinančiai spaudė jam ranką.

- Nes man *gerai* sekėsi, ir aš *galėjau* nutverti laimės paukštę. Bet gėriau, jau tada smarkiai gėriau. Tuomet apie tai negalvodavau - po

velnių, juk buvau jaunas, stiprus, o be to, parodykit man tikrą menininką, kuris negeria. *Aš* galvojau, kad jie visi geria. Taigi jau tada gėriau, bet kai išsiblaivydavau, kalnus nuversdavau. Tačiau... tačiau tuo metu Junktone pasirodė Ardelija Lortz.

Tai ir buvo mano pražūtis.

Jis dirstelėjo į Semą.

- Atpažinau ją iš tavo pasakojimo, Semai, bet tuomet ji atrodė visai ne taip. Tu iš anksto buvai nusiteikęs pamatyti pagyvenusią bibliotekininkę, jos tikslui tas vaidmuo irgi tiko, taigi ir *pamatei*. Bet kai ji 1957-ųjų vasarą atvyko į Junktoną, buvo akinanti blondinė, o putnu buvo tik tose vietose, be ko moteris nebūtų moteris.

Tuo metu gyvenau Proverbijoje ir vaikščiodavau į baptistų bažnyčią. Nebuvau labai religingas - tiesiog ten susirinkdavo dailios moterys.

Viena iš jų - tavo mama, Sara.

Naomė sukrizeno, kaip paprastai daro moterys, kai joms pasakai neįtikėtiną dalyką.

- Ardelija netruko susibičiuliauti su kitais bendruomenės nariais. Dabar kalbėdami apie ją - jeigu apskritai paliečia tą temą - jie burbteli kažką panašaus į "Iš pat pradžių mačiau, kad ta Lortz *kažkokia* keista" arba "Niekuomet nepasitikėjau ta moterimi", bet tai netiesa. Jie nuolat sukiojosi aplink ją - tiek moterys, tiek vyrai - kaip bitutės aplink pirmą pavasario žiedą. Mieste pagyvenusi vos mėnesį, ji gavo pono Lavino padėjėjos vietą bibliotekoje ir jau buvo spėjusi dvi savaites padirbėti Proverbijos sekmadieninėje mokykloje.

Nenoriu spėlioti, ko ji ten mokė vaikus. Jūs turbūt nė nesuabejotumėte, kad Evangelijos pagal Matą. Visi aklai tikėjo, kad mažyliai dievina ją. Bet *tariančių* šiuos žodžius žvilgsnis tapdavo toks... tolimas, tarsi jie nesusigaudytų, kur yra ir *kas* jie tokie.

Taigi vieną dieną mūsų žvilgsniai susitiko. Jums, aišku, sunku tuo patikėti, bet tais laikais iš tiesų buvau nieko sau vyrukas. Nuo darbo lauke mano oda buvo dailiai įrudusi, o pats buvau raumeningas blondinas plokščiu kaip tavo lyginimo lenta pilvu, Sara.

Ardelija nuomojosi namą, esantį maždaug už pusantros mylios nuo bažnyčios. Namelis buvo gana tvarkingas, bet jį verkiant reikėjo perdažyti. Bažnyčioje ją pastebėjau tik antrąją savaitę jai atvykus - juk nebuvau uolus tikintysis, be to, buvo pats rugpjūčio įkarštis - ir iš karto pasisiūliau nudažyti jai namą.

Jos akys buvo didesnės už bet kokias kitas mano matytas. Turbūt daugeliui jos pasirodė pilkos, bet kai ji įdėmiai pažiūrėdavo tiesiai,

nelikdavo abejonių, kad jos - sidabro spalvos. O tada, po pamaldų, patikėkite, ji įdėmiai pažvelgė *į mane*. Nuo jos dvelkė kažkokiais neįprastais kvepalais. Tokio aromato nebuvau uostęs nei prieš tai, nei vėliau. Manau, jog tai buvo levandos. Niekuomet nemačiau, kaip jos atrodo, bet kažkodėl įsivaizduoju, kad tai turėtų būti smulkios baltos gėlytės, kurios savo žiedelius išskleidžia tik saulei nusileidus. Ir aš iki ausų įsimylėjau. Tiesiog ten ir tada.

Ji stovėjo labai arti - mūsų kūnai beveik lietėsi. Dėvėjo senamadišką juodą suknelę, kokias paprastai vilki pagyvenusios ponios, ir skrybėlaitę su šydu. Rankose laikė rankinuką. Kuklu ir pedantiška. Tačiau jos žvilgsnis anaiptol nebuvo pedantiškas. O, ne! Ir ne kuklus. Nė trupučio!

“Tikiuosi, neketini mano naujojo namo išmarginti skalbimo miltelių ir uostomojo tabako reklamomis”, - sako ji.

“Ne, madam, - užtikrinu ją, - turėjau galvoje tik du sluoksnius paprastų baltų dažų. Tiesa, dažyti namus nėra mano darbo sritis, bet jūs naujokė šiame mieste, ir aš pamaniau, kad būtų visai kaimyniška...”

“Taip, žinoma”, - sako ji ir paliečia mano petį.

Deivas tarsi atsiprašydamas kreipėsi į Naomę:

- Manau, turiu tave įspėti, kad gali kada panorėjusi atsistoti ir išeiti. Nuo dabar prasidės šlykščiausia pasakojimo dalis, Sara. Man labai nepatogu, bet turiu tai papasakoti, kad atsikratyčiau slegiančio gėdos jausmo.

Ji patapšnojo jo susiraukšlėjusią ranką.

- Tęsk, - ramiu balsu tarė ji, - papasakok viską.

Jis sunkiai atsikvėpė ir kalbėjo toliau.

- Pajutęs jos prisilietimą supratau, kad arba aš turiu ją turėti, arba verčiau negyventi. Tas menkas prisilietimas išvedė mane iš proto - nė viena moteris iki tol nebuvo privertusi manęs taip pasijusti. Ji tai žinojo. Mačiau iš jos akių. Klastingo žvilgsnio. Tiesą sakant, tuomet jis man pasirodė tik iškalbingas ir daug žadantis.

“Būtų *kaimyniška,* Deivai, - sako ji, - o aš noriu būti *labai* gera kaimynė”.

- Taigi lydėjau ją namo. Kiti jauni vyrukai taip ir liko išsižioję stovėti prie bažnyčios durų, springdami pavydu ir, be abejo, keikdami mane. Bet jie nė nenutuokė, kaip jiems pasisekė. Niekada nesužinojo.

Mano “Fordas” buvo atiduotas taisyti, ji iš viso neturėjo automobilio, taigi teko pėdinti savomis kojomis. Tačiau man tai buvo nesvarbu, jai, rodės, irgi. Mes išėjome į Trumeno kelią, kuris tomis

dienomis buvo dulkėtas vieškelis, nors kas dvi ar tris savaites juo ir pravažiuodavo gatves laistantis sunkvežimis.

Buvome nuėję jau pusę kelio, kai ji staiga sustojo. Tą karščiu alsuojantį vasaros vidurdienį vieni visame Trumeno kelyje. Kairėje - Semo Ordėjaus kukurūzų laukai, gal koks milijonas akrų, dešinėje - dar didesni Bilo Humpėjaus plotai. Kukurūzai buvo aukštesni už mus. Girdėjosi paslaptingas šnaresys, nors nepūtė nė menkiausias vėjelis. Mano senelis sakydavo, kad tai - augančių kukurūzų kalba. Nežinau - tiesa tai ar prasimanymas, bet garsas tikrai vaiduokliškas. Galite tuo neabejoti.

"Pažvelk! - sako ji, rodydama dešinėn. - Matai?"

Pažiūrėjau į tą pusę, bet mačiau tik kukurūzus. Taip jai ir pasakiau.

"Aš tau parodysiu!" - sako ji ir pasileidžia bėgti į tuos kukurūzus, suprantate, išeiginė suknelė, aukšti kulniukai ir visa kita. Ji net nenusiėmė tos skrybėlaitės su šydu.

Kelias akimirkas stovėjau kaip įbestas. Apstulbęs. Paskui išgirdau jos juoką. Išgirdau jos juoką kažkur kukurūzuose. Taigi pasileidau jai iš paskos, iš dalies norėdamas pažiūrėti, ką ji ten pamatė, bet labiausiai mane viliojo tas jos juokas. Buvau *toks* kvailys. Man net gėda pasakoti.

Prasibrovęs į vieną eilę, pamačiau ją, bet ji kvatodama akimirksniu įsmuko į kitą. Mane irgi apėmė nesuvaldomas juokas. Aš broviausi per kukurūzus laužydamas juos. Man visai nerūpėjo, ką pasakytų Semas Ordėjus. Jis jų vis tiek nepasiges - juk šitokia platybė. Prasibroviau iki tos vietos, iš kur sklido juokas. Buvau visas apkibęs kukurūzų plaušais, žalias lapas prilipo prie mano kaklaraiščio kaip savotiškas smeigtukas. Visi juokai išlakstė, nes pamačiau, kad jos ten nėra. Jos kvatojimas pasigirdo priešingoje pusėje. Neįsivaizdavau, kaip jai pavyko prasmukti nepastebėtai, bet ji buvo ten. Taigi pasileidau atgal. Vieną akimirką ji šmėstelėjo priešais mane ir vėl dingo.

Manau, kad kokį pusvalandį mes šitaip žaidėme slėpynių, ir man vis nepavyko jos sugauti. Vis labiau kaito kraujas. Manydavau, kad ji kažkur priekyje, bet jos kvatojimas staiga pasigirsdavo man *už* nugaros. Kartais matydavau šmėkštelint jos pėdą ar visą koją ir, žinoma, jos paliktus pėdsakus dirvoje, bet iš to nebuvo jokios naudos, nes tie pėdsakai vedė į visas keturias puses vienu metu.

Tada, pajutęs, kad baigiu sužvėrėti - išeiginiai marškiniai permirkę prakaitu, kaklaraištis nukaręs kaip koks skuduras, batai pilni žemių, - išvydau jos skrybėlaitę, kabančią ant kukurūzo. Mane nežmoniškai sujaudino lengvame vėjelyje besiplaikstantis šydas.

“Eikš, paimk mane, Deivai!” - šaukia ji. Čiupau skrybėlaitę ir nusiyriau per kukurūzų mišką. Ji jau buvo dingusi, tik kukurūzai siūbavo toje vietoje, kur ji praėjo. Ten buvo likę abu jos bateliai. Eidamas toliau, radau ant kukurūzo užmestas šilkines kojines. Kažkur čia pat aidėjo jos juokas. Velniai žino, kaip ta kalė vėl atsidūrė visiškai kitoje pusėje. Tuo metu man ne tai rūpėjo.

Nusirišau kaklaraištį ir toliau ją vaikiausi, pametęs galvą sukau ratą po rato, lekuodamas kaip kvailas šunėkas, kuris nesupranta, kad karštą dieną geriausia ramiai sau gulėti. Dabar privalau jums kai ką paaiškinti - paskui mane liko plačiausios nulaužytų kukurūzų brydės. Bet ji nenulaužė nė vieno stiebo. Jai einant, augalai tik susiūbuodavo tarsi nuo menko vėjelio ir viskas.

Paskui radau jos suknelę, apatinį sijoną, korsetą. Dar vėliau - liemenėlę ir kelnaites. Bet jos juoko nebesigirdėjo. Tik kukurūzų šnarėjimas. Pūškuodamas kaip garvežys sustojau, prie krūtinės spausdamas iš visur surankiotų drabužių gniužulą. Nuo jų dvelkė jos kvepalais ir tai dar labiau varė mane iš proto.

“Kur tu?” - riktelėjau, bet atsakymo neišgirdau. Galiausiai netekau paskutinių proto likučių... ir, žinoma, ji to tik ir telaukė. “Kur tu, po velnių, esi? “ - klykiau. Iš kukurūzų prie pat manęs staiga išlindo nuoga jos ranka. Ji pakuteno man sprandą. Tai buvo paskutinis mano kantrybės taurę perpildęs lašas.

“Aš laukiau tavęs, - pasakė ji. - Kur tu taip ilgai užtrukai? Ar nenori pažiūrėti?” Ji prisitraukė mane pro kukurūzus. Jos basos pėdos grimzdo į dirvą, ji buvo nuogut nuogutėlė ir žvelgė į mane rūko spalvos akimis.

2

Deivas nugėrė nemažą gurkšnį vandens, užsimerkė ir tęsė toliau.

- Tenai, kukurūzuose, mes nesimylėjome - visą tą laiką, kol buvau su ja. Mes nesimylėjome. Bet mes darėme *kažką.* Aš paėmiau Ardeliją visais įmanomais būdais, kokiais tik vyras gali paimti moterį, manau, kad buvo ir tokių pozų, kokios jums pasirodytų neįmanomos. Neprisimenu jų visų, tik negaliu pamiršti jos kūno, koks jis buvo baltas; atsimenu jos kojas, kaip jos pakildavo, pirštų galais siekdamos augalų viršūnes; negaliu pamiršti, kaip ji draskė man sprandą ir gerklę.

Mes tai darėme dar ir dar, ir dar kartą. Nežinau, kiek kartų, tik žinau, kad nė karto nepajutau nuovargio. Kai mes pradėjome, mano ragui, rodės, būtų vieni niekai išprievartauti Laisvės statulą, ir kai bai-

gėme, jaučiausi lygiai taip pat. Man jos vis buvo negana. Taip pat, kaip su gėrimu. Nebuvo tokio būdo, kuriuo būčiau galėjęs ja *pasisotinti*. Ji irgi tai žinojo.

Bet *galiausiai* mes liovėmės. Susidėjusi rankas už galvos, ji išsitiesė tame purve, pažvelgė į mane savo sidabro spalvos akimis ir paklausė: "Na, Deivai? Ar mes vis dar kaimynai?"

Aš pasakiau jai, kad noriu dar, o ji atstūmė mane sakydama, kad neskubinčiau savo laimės. Aš vis tiek bandžiau ropštis ant jos, bet ji atitraukė mane švelniai, kaip pavargusi žindyvė atitraukia nuo krūties savo kūdikį. Kai pabandžiau dar kartą, ji suleido nagus man į veidą, ir dviejose vietose gerokai perrėžė. Tai mane šiek tiek atvėsino. Ji pasirodė besanti greita kaip katė ir labai stipri. Įsitikinusi, jog supratau, kad žaidimas baigtas, ji apsirengė ir nusivedė mane per kukurūzų lauką. Taip, nusivedė mane kaip patį tikriausią veršį.

Išėję į kelią, pasukome jos namų link. Džiaugiausi, kad pakeliui nieko nesusitikome. Mano drabužiai buvo purvini ir aplipę kukurūzų plaušais, marškiniai išsipešioję, o kaklaraištis, sugrūstas į užpakalinę kelnių kišenę, maskatavo kaip uodega. Maudė visą kūną. Tačiau *ji* - ji atrodė šviežia ir gaivi kaip ką tik suplaktas pieno kokteilis. Kiekvienas plaukelis savo vietoje, ant batų - nė dulkelės, o suknelė - lyg ką tik iš valyklos.

Galų gale atėjome iki jos namų. Kol dairiausi, kiek čia galėtų prireikti dažų, ji atnešė aukštą stiklinę su gėrimu. Jame buvo šiaudelis, papuoštas mėtos lapeliu. Maniau, kad tai - atšaldyta arbata. Gurkštelėjau - grynas škotiškas viskis.

"Jėzau!" - beveik springdamas sakau.

"Tai tu nenori? - klausia ji su ta jai būdinga pašaipa. - Gal tau atnešti kavos su ledu?"

"O, ne, žinoma, noriu", - sakau, bet galvoje turiu ką kita. Man *reikia* to gėrimo. Tuo metu dieną stengdavausi negerti. Beje, visi alkoholikai iš pradžių taip daro. Tačiau sulig jos pasiūlyta stikline tas laikotarpis baigėsi. Visą likusį laiką, kol buvau su ja, gerdavau kasdien - nuo ryto iki vakaro. Ir nesivargindavau ieškodamas progos.

Kol dažiau jos namą, - ir dirbau visus kitus darbus, kokius tik ji paliepdavo, - ji darbavosi bibliotekoje. Ponas Lavinas priėmė ją į darbą, vos tik ji pasisiūlė, ir iš karto paskyrė vadovauti Vaikų skyriui. Užeidavau ten kiekvieną laisvesnę valandėlę, kurių buvo daug, nes juk pats sau buvau viršininkas. Kai ponas Lavinas užsiminė, ar ne pernelyg daug laiko ten praleidžiu, pasisiūliau nemokamai nudažyti visas bibliotekos patalpas. Tada man buvo leista ateidinėti, kada tik

panorėsiu. Tiesą sakant, tai buvo Ardelijos patarimas, ir ji pasirodė teisi - kaip visada.

Mano prisiminimai apie tą laikotarpį, kai buvau veikiamas jos kerų, labai nenuoseklūs. Aš praradau save, apžavėtas moters, kuri vėliau pasirodė esanti visai ne moteris. Tas jausmas nepanašus į "nutrūkusią juostą", kokį paprastai patiria girtuokliai; tai noras viską pamiršti, vos tik tas "viskas" baigiasi. Taigi mano atminty išliko atskiri epizodai, bet kai pradedu juos analizuoti, jie susijungia į vientisą grandinę kaip tos salos Ramiajame vandenyne. Archipelagai, ar kaip ten jos vadinasi.

Prisimenu, kad plakatą su Raudonkepuraite ant Vaikų skyriaus durų ji pakabino mėnuo prieš pono Lavino mirtį. Kartą mačiau, kaip ji paėmė mažą berniuką už rankos ir nuvedė prie to plakato. "Matai šitą mergytę?" - klausia jo Ardelija. "Taip", - sako jis. "Ar žinai, kodėl tas Nedorėlis ketina ją suėsti?" - toliau klausinėja Ardelija. "Ne", - kūkčioja vaikas pilnomis ašarų akimis. "Todėl, kad ji pamiršo laiku grąžinti bibliotekos knygas, - aiškina ji. - Tu juk niekada taip nedarysi, Vili, ar ne?" - "Ne, niekada", - sako berniukas, o Ardelija priduria: "Verčiau nedaryk". Ir nepaleisdama jo rankos nusivedė jį į salę, kur tuoj turėjo prasidėti pasakų valandėlė. Vaikas - tai buvo Vilis Klemartas, kuris vėliau žuvo Vietname, - per petį pažvelgė į mane, stovintį ant pastolių su teptuku rankoje. Aš mačiau jo akis. *Išgelbėkite mane nuo jos,* maldavo jo žvilgsnis. *Prašau, pone Dankanai.* Bet argi aš galėjau? Aš net savęs nesugebėjau išgelbėti.

Deivas išsitraukė švarią, bet labai susiglamžiusią nosinę ir garsiai nusišnypštė.

- Iš pradžių ponas Lavinas tiesiog dievino Ardeliją, bet netrukus jo nuomonė labai pasikeitė. Maždaug savaitę iki jo mirties jiedu smarkiai susiginčijo dėl to Raudonkepuraitę vaizduojančio plakato. Jam jis labai nepatiko. Galbūt jis ir nenutuokė, kas gi vyksta per tas pasakų valandėles - aš netrukus prie to prieisiu, - bet jis nebuvo *visiškai* aklas. Jis matė, kokį įspūdį plakatas daro vaikams. Galų gale liepė jai jį nukabinti. Tada ir įsiplieskė ginčas. Negirdėjau visko, ką jie kalbėjo, nes buvau aukštai ant pastolių, bet man užteko ir to, ką suspėjau nugirsti. Jis kalbėjo kažką apie vaikų bauginimą, o ji atšovė, esą tai labai padeda suvaldyti tą "gaivalą". Ji pavadino tai mokymo įrankiu - tokiu, kaip mokytojo lazdelė. Bet jis buvo neperkalbamas. Ir jai teko nukabinti plakatą. Tą vakarą namuose ji siautėjo kaip tigrė zoologijos sode, kurią visą dieną erzino vaikai, kaišiodami pagalius tarp narvo virbų. Ji, visiškai nuoga, palaidais plaukais, lakstė pirmyn atgal didžiuliais žingsniais, o aš, girtas kaip kiaulė, drybsojau

lovoje. Prisimenu jos akis, kurios buvo ne sidabro, o ryškiai raudonos spalvos, tarsi smegenis apėmusios liepsnos atšvaitai. Tąkart jos burna atrodė labai keistai - kažkaip išvirtusi į išorę. Aš taip išsigandau, kad beveik išblaivėjau. Niekada nieko panašaus nebuvau matęs ir meldžiu Dievo, kad niekada netektų daugiau to pamatyti.

"Aš pastatysiu jį į vietą, - suriko ji. - Aš pastatysiu tą seną nusipenėjusį ištvirkėlį į vietą, Deivi. Palauk ir pamatysi".

Aš pasakiau jai, kad nekrėstų kvailysčių, kad nepasiduotų pykčio protrūkiui. Veblenau dar velniai žino kokias nesąmones. Ji paklausė paklausė ir staiga kad šoks... Na, nežinau, kokiais žodžiais būtų galima nusakyti tą jos veiksmą. Vieną akimirką ji stovėjo prie durų, o kitą jau buvo užgulusi mane. Jos akys degte degė, o kai ji siekė mane pabučiuoti, visa jos burnos gleivinė išsivertė į paviršių. Aš išsigandau, kad šįkart ji nepasitenkins vien įdrėskimais. Buvo panašu, kad ji ruošiasi suleisti nagus man į gerklę ir perplėšti iki pat stuburo.

Bet ji to nepadarė. Ji palinko prie pat mano veido. Nežinau, ką ji išvydo - turbūt siaubą mano akyse, - bet ją tai nuramino. Išsirietė kaip katė, plaukais liesdama mano šlaunis, ir nusikvatojo. "Užsičiaupk, prakeiktas girtuokli, - pasakė ji, - ir smeik į mane savo ragą. Kokia gi dar iš tavęs nauda?"

Aš taip ir padariau. Juk tuo metu tiek ir tegalėjau - darbuotis savo įnagiu ir gerti. Užsakymų iškaboms piešti nebegaudavau, nes buvau praradęs licenciją - nebepamenu, 1958-aisiais ar 1959-aisiais, - be to, pasigirdo blogų atsiliepimų apie paskutinius mano darbus. Suprantama - juk dirbau atmestinai, kankinamas vienintelės minties: *aš vėl noriu jos.* Ėmė sklisti gandai, kad Deivu Dankanu nebegalima pasitikėti... Bet to *priežastimi* visi laikė gėrimą. Mudviejų su Ardelija santykiai liko paslaptis. Ji buvo velniškai atsargi. Mano reputacija vis blogėjo, o ji aplinkinių akyse liko be dėmelės.

Manau, vienintelis ponas Lavinas kažką numanė. Jis pirmasis pastebėjo, kokiomis veršio akimis seku ją nuo pastolių, ir turbūt pamanė, kad esu iki ausų ją įsimylėjęs jai nežinant, bet vėliau jau ėmė kažką įtarti. Visi manė, kad jis mirė nuo infarkto, bet aš juk geriau žinau, nuo ko. Po to, kai tai atsitiko, mes gulėjome hamake jos namų verandoje. Tą naktį *ji pati* niekaip negalėjo pasisotinti. Ji lipo ir lipo ant manęs, kol išsunkė viską iki paskutinio lašo. Tada atšlijo patenkinta kaip katė, iki soties prisilakusi grietinėlės, ir pažvelgė į mane vėl tokiomis pat raudonomis akimis. Nepagalvokite, kad fantazuoju; mačiau to raudono švytėjimo atspindį ant savo paties nuogos rankos. Ir *jaučiau* jį. Kaip neatvėsusias žarijas. "Sakiau, kad pastatysiu jį į vietą, Deivi", - murkia ji tuo savo erzinančiu balsu.

Aš buvau girtas ir vos gyvas nuo jos gręžimo - tie žodžiai net neatėjo iki mano sąmonės. Jaučiausi lyg grimztąs į smėlio duobę. "Ką tu jam padarei?" - suvapėjau pro miegus.

"Aš jį apsikabinau, - pasakė ji. - Kartais mano apsikabinimai būna ypatingi, Deivi - kol kas tu nieko nežinai apie juos ir, jeigu laimė tavęs neapleis, niekada nesužinosi. Nusivedžiau jį į knygų saugyklas, uždėjau rankas jam ant savo pečių ir parodžiau savo tikrąjį veidą. Tada jis pravirko. Pravirko savo ypatingomis ašaromis, ir aš jas bučiavau, o kai man buvo jų jau gana, jis mirė".

"Ypatingomis ašaromis". Štai kaip ji jas pavadino. O paskui jos veidas... *jis pasikeitė.* Ėmė raibuliuoti tarsi po vandeniu. Ir aš kažką išvydau...

Deivas žvelgė į tuščius laukus, į tolumoje dunksantį grūdų elevatorių. Jis žvelgė į nieką. Jo mintys klaidžiojo kažkur kitur. Rankos nevalingai gniaužė verandos turėklą.

- Aš neprisimenu, - pagaliau prabilo jis. - O galbūt *nenoriu* prisimininti. Išskyrus du dalykus: raudonas, be vokų akis ir aplink burną nukarusią mėsą; ji buvo susiraukšlėjusi, bet tikrai ne oda. Ji atrodė... pavojinga. Paskui ta masė kažkaip keistai sujudėjo, manau, kad ji suriko. Paskui liovėsi. Viskas išnyko. Mačiau tik Ardeliją, spoksančią į mane ir besišypsančią meiliai kaip katytė.

"Nesirūpink, - sako ji. - Neturi to matyti, Deivi. Tai yra, kol darysi, ką liepiamas. Tol, kol būsi vienas iš tų Gerų vaikučių. Tol, kol gražiai elgsiesi. Šiąnakt tas senas kvailys pagaliau nusibaigė. Miesto taryba į jo vietą paskirs mane, ir aš galėsiu tvarkytis taip, kaip noriu".

Tuomet Dieve, padėk mums, pagalvojau aš, bet nepasakiau. Jūs irgi neįstengtumėte garsiai to ištarti, jeigu šalia jūsų būtų susirangęs toks padaras raudonomis akimis ir žinotumėte, kad esate toli nuo žmonių ir, kad ir kiek berėktumėte, jūsų tikrai niekas neišgirs.

Netrukus po to ji nuėjo vidun ir grįžo su dviem škotiško viskio pilnomis stiklinėmis. Tai padėjo man nugrimzti į nebūtį, kur niekas nerūpi.

Ji visai savaitei užrakino biblioteką... "pono Lavino atminties ženklan", kaip ji pavadino, ir kai biblioteka vėl buvo atidaryta, ant Vaikų skyriaus durų vėl puikavosi plakatas su Raudonkepuraite. Praėjus dar savaitei ar dviem, ji pasakė norinti, kad aš nupieščiau dar kelis naujus plakatus Vaikų skyriui.

Deivas nutilo, paskui jau lėtesniu ir žemesniu balsu tęsė:

- Netgi dabar man sunku atsispirti norui šitą pasakojimo dalį pagražinti. Norėčiau pasakyti jums, kad priešinausi, ginčijausi, sakiau jai, jog nenoriu daryti to, kas gąsdintų vaikus... Bet tai būtų netiesa.

Aš sutikau su viskuo, ko ji iš manęs reikalaudavo. Dieve, padėk man, bet taip buvo. Iš dalies todėl, kad jau buvau įbaugintas. Bet daugiausiai dėl to, kad ji vis dar traukė mane. Be to, buvo dar kai kas. Tai - mano blogoji pusė; nemanau, kad ją turi kiekvienas, bet daugelis - taip. Taigi blogajam "aš" patiko jos sumanymas. *Patiko.*

Jūs, aišku, paklausite, ką aš *padariau,* bet aš negaliu jums išsamiai atsakyti į šį klausimą. Aš iš tikrųjų neprisimenu. To laikotarpio prisiminimų kratinys - tarsi Gelbėjimo Armijai siunčiama niekam nereikalingų žaislų krūva, surankiota iš visokiausių palėpių.

Aš nieko nenužudžiau. Dėl šito esu tikras. Ji norėjo, kad aš... ir aš beveik padariau tai... Bet paskutinę akimirką atsitraukiau. Tai vienintelė priežastis, dėl kurios vėliau dar įstengiau save pakęsti, - kad paskutinę akimirką atsitraukiau. Ji buvo užvaldžiusi dalį mano sielos, - galbūt geriausiąją dalį, - bet niekada neturėjo jos visos.

Jis susimąstęs pažvelgė į Naomę ir Semą. Dabar atrodė ramesnis, labiau valdėsi; galbūt netgi susitaikė pats su savim, pagalvojo Semas.

- Pamenu, kaip vieną 1959-ųjų rudens dieną - *manau,* kad tai buvo 1959-ieji - aš atėjau pas ją, ir ji pasakė norinti, kad nupiešėiau plakatą Vaikų skyriui. Ji tiksliai papasakojo, ko būtent nori, ir aš nesipriešindamas sutikau. Nemačiau tame nieko bloga. Tiesą sakant, pamaniau, kad turėtų būti juokinga. Suprantate, ji pageidavo plakato, vaizduojančio viduryje gatvės gulintį volo sutraiškytą vaiką. Po plakatu turėjo būti žodžiai: SKUBĖK LĖTAI! NEATIDĖLIOK BIBLIOTEKOS KNYGŲ GRĄŽINIMO IKI PASKUTINĖS MINUTĖS!

Pamaniau, kad tai tik pokštas, panašus į animacinių filmukų nutikimus, kur kokį nors nedorėlį pervažiuoja prekinis traukinys, ir jis pakyla nuo bėgių labai plokščias. Taigi neprieštaraudamas sutikau. Ji buvo patenkinta. Užsidariau jos kabinete ir nupiešiau tą plakatą. Visai neilgai teužtrukau, nes tai tebuvo karikatūra.

Neabejojau, kad jai patiks, bet nepatiko. Jos antakiai nusviro žemyn, o kietai sučiauptos lūpos tapo vos įžiūrimos. Mano karikatūroje buvo pavaizduotas berniukas su kryželiais akių vietoje, o iš vyriškio, vairavusio volą, burnos ėjo žodžiai: "Jeigu turėčiau pašto ženkliuką, galėčiau kam nors nusiųsti jį kaip atviruką."

Ji net nešyptelėjo. "Ne, Deivai, - sako ji, - tu nesupratai. *Tai* neprivers vaikų grąžinti knygas laiku. *Tai* tik sukels jiems juoką; jie ir taip per daug juokiasi".

"Na, - mykiu aš, - turbūt tikrai neteisingai tave supratau".

Mudu stovėjome prie registracijos stalelio, taigi buvome matomi tik aukščiau liemens. Ji nuleido ranką, suėmė mano sėklides, pažvel-

gė į mane tomis savo sidabro spalvos akimis ir pasakė: "Noriu, kad pavaizduotum labai *realistiškai*".

Man prireikė sekundės ar dviejų, kad suprasčiau, ką ji iš tiesų turi galvoje. Bet negalėjau tuo patikėti. "Ardelija, - lemenu, - pati nežinai, ką kalbi. Jeigu vaiką *iš tiesų* pervažiuotų volas..."

Ji smarkiai spustelėjo. Visą kūną nusmelkė skausmas. Tuo ji turbūt norėjo parodyti, koks esu nuo jos priklausomas. Tada pasakė: "Nesijaudink, aš suprantu. Dabar *tu* suprask *mane*. Nenoriu, kad jie *juoktųsi*, Deivi. Noriu, kad *verktų*. Kodėl gi tau negrįžus atgal ir nepadarius visko taip, kaip reikia?"

Aš vėl nuėjau į jos kabinetą. Visiškai nenutuokiau, ką ten ketinu veikti, bet kabinete manęs jau laukė atsakymas. Ant stalo gulėjo švarus kartono lakštas, stiklas škotiško viskio su šiaudeliu ir mėtos lapeliu ir Ardelijos raštelis: "D. - šį kartą naudok daug *raudonos*".

Jis rimtai pažvelgė į Semą ir Naomę.

- Bet, suprantate, ji nebuvo ten nuėjusi. Nė akimirkai nebuvo palikusi registracijos stalelio.

3

Naomė nuėjo atnešti Deivui dar vandens. Jai grįžus, Semas pastebėjo, kad ji labai išblyškusi, o akys paraudusios. Ji tylėdama atsisėdo į savo vietą ir mostu parodė Deivui, kad jis gali tęsti.

- Padariau, ką alkoholikai sugeba geriausiai, - pasakė jis. - Išgėriau viską ir daug negalvodamas ėmiausi to, kas man buvo liepta. Kažkaip... desperatiškai. Prie jos stalo praleidau dvi valandas. Prieš mane gulėjo dėžutė pigios penkių spalvų akvarelės. Dirbau beveik be nuovokos. Mirkiau teptuką, brėžiau kažkokias linijas, taškiau vandenį ir dažus. Atsitokėjęs pamačiau, kad nupiešiau tai, ko nenoriu net prisiminti... bet *gerai* prisimenu. Tai buvo mažas berniukas, išsikėtrojęs pačiame gatvės viduryje. Jo bateliai mėtėsi netoliese, o galvelė buvo sutraiškyta kaip saulėje ištirpęs sviesto gabalas. Už volo vairo bolavo tik vairuotojo siluetas, bet jis buvo atsisukęs, ir aiškiai matėsi pašaipus šypsnys jo veide. Tas pats vyrukas vis atsirasdavo ir kituose plakatuose, kuriuos vėliau jai nupiešiau. Jis vairavo mašiną ir tame plakate, kurį tu, Semai, minėjai, perspėjančiame, kad negalima sėstis į nepažįstamo žmogaus automobilį.

Mano tėvas paliko motiną, kai man tebuvo vieneri metai, tiesiog paliko ir baigta. Ir tik dabar aš supratau, kas buvo tas vyriškis, kurį vis piešdavau savo plakatuose. Vadinau jį tamsiuoju žmogumi, bet dabar žinau, kad tai - mano tėvas. Galbūt Ardelija kažkaip išviliojo

jį iš mano pasąmonės. Taigi kai parodžiau savo antrąjį bandymą, jai patiko. Žiūrėdama į plakatą ji juokėsi. "*Puiku,* Deivi! - pasakė ji. - Jis įkvėps tiems snargliams *norą* gražiai elgtis. Tuojau pat jį pakabinsiu!" Ir ji pakabino jį ant sienos priešais registracijos stalelį. Kai plakatas jau kabėjo, išvydau išties kraują stingdančią detalę. Suprantate, tik tada atpažinau berniuką, kurį pats nupiešiau. Tai buvo Vilis Klemartas. Aš nevalingai nupiešiau būtent jį, o jo veidelio, tiksliau - to, kas iš jo liko, - išraiška buvo tokia pati, kokią mačiau tą dieną, kai ji paėmė jį už rankos ir nusivedė į salę.

Aš pats buvau ten, kai vaikai, susirinkę į pasakų valandėlę, pirmąkart pamatė tą plakatą. Jie išsigando. Jų akys buvo išplėstos iš siaubo, o viena mergytė netgi pravirko. O man *patiko,* kad jie išsigando. Aš pagalvojau: "Na, ir gerai. Tai įkvėps jiems norą gražiai elgtis. Tai bus gera pamoka, kas jų laukia, jei jos neklausys, jei nedarys to, ką ji liepia." Bet vidinis balsas man kuždėjo: *Tu pradedi mąstyti taip kaip ji, Deivai. Nespėsi apsižiūrėti, ir pats tapsi panašus į ją, ir tada būsi žuvęs. Amžiams žuvęs.*

Tačiau ir toliau elgiausi taip, kaip elgęsis. Tarsi žinočiau, kad turiu bilietą tik į vieną pusę. Aš net nesiruošiau išlipti pusiaukelėje, nenuvažiavęs viso man skirto kelio. Ardelija buvo priėmusi į darbą kelis koledžo studentus, bet paskyrė juos į skaityklą ir į informacijos skyrių. Ji nieko neprileido prie Vaikų skyriaus... suprantate, vaikus lengviausia įbauginti. Jie, *didžiausi* bailiai, jai buvo tinkamiausi. Tuo ji, pasirodo, ir palaikė savo gyvastį - ji mito jų baime. O aš toliau piešiau plakatus. Neprisimenu jų visų, bet Bibliotekos Policininką gerai prisimenu. Jis buvo pavaizduotas daugelyje plakatų. Viename - jis vadinosi IR BIBLIOTEKOS POLICININKAI ATOSTOGAUJA - jis stovėjo ant upės kranto ir žvejojo. Tiktai jaukas ant kabliuko buvo ne koks sliekas, o mažas berniukas, kurį vaikai praminė Neišmanėliu. Kitame jis buvo pritvirtinęs vargšą Neišmanėlį prie raketos nosies ir spaudė mygtuką, kuriuo aparatas paleidžiamas į atvirą erdvę. Po tuo plakatu buvo žodžiai: BIBLIOTEKOJE TU DAUG SUŽINOSI APIE MOKSLĄ IR NAUJAS TECHNOLOGIJAS - BET NEPAMIRŠK KNYGAS GRĄŽINTI LAIKU.

- Vaikų skyriaus skaityklą mes pavertėme siaubo kambariu, - aiškino Deivas. Jis kalbėjo lėtai, verksmingu balsu. - Ji ir aš. Mudu gąsdinome vaikus. Bet jūs žinote ką? Jie visada sugrįždavo. Jie visada sugrįždavo naujos siaubo porcijos. Ir jie niekam nieko nesakydavo. *Ji* tuo pasirūpino.

- Betgi tėvai! - šūktelėjo Naomė taip netikėtai, kad Semas net pašoko. - Juk tėvai matė...

- Ne! - nutraukė ją Deivas. - Jų tėvai niekada *nieko* nepamatė. Vienintelis bauginantis plakatas, kurį jie matė, buvo tas su Raudonkepuraite ir vilku. Jo Ardelija niekada nenukabindavo, bet visi kiti ant sienų atsirasdavo tik per pasakų valandėles - ketvirtadieniais popiet ir šeštadieniais iš ryto. Ji buvo ne žmogus, Sara. Turi tai įsisąmoninti. *Ji buvo ne žmogus.* Ji *žinojo,* kada artinasi suaugusieji, ir visuomet suskubdavo mano pieštus plakatus pakeisti įprastais bibliotekoms platinamais plakatais, po kuriais, pavyzdžiui, būna parašyta: SKAITYMAS - PUIKUS UŽSIĖMIMAS.

Prisimenu daugybę pasakų valandėlių - tomis dienomis stengiausi nepraleisti progos pabūti su ja, o tų progų atsirasdavo vis daugiau, nes mečiau tapybą, paskui netekau darbo ir gyvenau iš kuklių savo santaupų. Netrukus pinigai baigėsi, ir aš pradėjau pardavinėti daiktus - televizorių, gitarą, sunkvežimiuką, o galiausiai - ir namą. Bet dabar ne tai svarbiausia. Aš tik noriu pasakyti, kad ten praleidau daug laiko ir daug ką mačiau. Mažyliai ant savo kėdučių susispiesdavo aplink Ardeliją, kuri visuomet sėdėdavo rato viduryje. Aš pritūpdavau ant vaikiškos kėdutės nuošaliau, nes dažniausiai būdavau apsivilkęs paišinais darbo drabužiais, nesiskutęs, girtas kaip kiaulė ir dvokiantis viskiu. O ji skaitydavo - skaitydavo savo, Ardelijos, pasaką. Paskui ji pakreipdavo galvą, tarsi į kažką įsiklausydama. Vaikai imdavo nerimauti, muistytis. Bet tai nebūdavo įprastas šurmulys - atrodydavo, tarsi jie bunda iš gilaus miego.

“Kažkas mus ruošiasi aplankyti, - šypsodamasi taria ji. - Argi ne puiku, mažyliai? Ar yra Gerų vaikučių, kurie padės man pasiruošti sutikti suaugusius žmones?” Po šių jos žodžių jie *visi* pakeldavo rankas, nes visi norėjo būti Geri vaikučiai. Iš mano pieštų plakatų jiems buvo aišku, kas atsitinka Blogiems vaikučiams. Netgi aš, girtas, paišinas iki ausų ir atrodantis kaip seniausias pasaulio pavargėlis, pakeldavau ranką. Atsistoję vieni eidavo nukabinti mano pieštų plakatų, kiti tuo metu ištraukdavo iš apatinio jos stalo stalčiaus mielus piešinėlius ir pakabindavo ant sienos. Tada vėl kuo ramiausiai grįždavo į savo vietas, o ji, tarsi nė nebūtų pasakojusi visų tų siaubingų dalykų, imdavo skaityti ką nors panašų į “Karalaitę ant žirnio”. Ir tikrai - po kelių minučių tarpduryje išdygdavo kurio nors mamytė. Ir ką gi ji pamatydavo? Geri vaikučiai paklusniai sėdi ant savo kėdučių ir klausosi gražios ponios Lortz sekamos pasakos. Ji nusišypsodavo savo vaikeliui, vaikelis nusišypsodavo savo mamytei, ir visiems buvo gerai.

- Ką turi galvoje sakydamas “visų tų siaubingų dalykų”? - kimiu balsu paklausė Semas. Jo burna buvo išdžiūvusi kaip dykumos smėlis. Klausantis Deivo jį apėmė siaubas.

- Pasakas, - atsakė Deivas. - Bet jos lūpose jos kažkaip virsdavo siaubo pasakojimais. Jūs ir patys nustebtumėte, kiek nedaug tereikia pakeisti.

- Manęs tai nestebina, - pašaipiai atsiliepė Naomė. - Aš atsimenu tas pasakas.

- Nė kiek neabejoju, - pasakė jis. - Bet tu niekuomet negirdėjai, kaip Ardelija jas sekdavo. O vaikams jos *patikdavo* - kai kuriems patikdavo pačios pasakos, o kitus tiesiog traukte traukė moteris, kuri jas sekdavo. Ir traukė, ir baugino - taip kaip mane. Na, gal ir ne visai taip, ne seksualiai - bent jau aš taip nemanau, - bet tamsa joje žadino tamsą juose. Ar suprantate?

Semas, dar nespėjęs pamiršti, ką vaikystėje išgyveno skaitydamas apie Žydrąją paukštę ir šokančias šluotas "Fantazijoje", manė, kad *supranta.* Vaikai bijo ir nekenčia tamsos... Bet ji vis tiek juos traukia, ar ne? Ji vilioja juos,

(eikš šu manimi, šūnau)

ar ne? Ji užliūliuoja juos,

(aš poličininkaš)

ar ne?

Argi ne?

- Aš suprantu, ką nori pasakyti, Deivai, - tarė jis.

Deivas linktelėjo.

- Ar tu dar nesupratai, Semai? Kas buvo *tavo* Bibliotekos Policininkas?

- Šito vis dar nesuprantu, - atsakė Semas, bet pats sau pagalvojo, kad kažką nujaučia. Tarsi jo protas būtų gilus, tamsus vandens telkinys, o jame - paskendusi valtis, bet ne šiaip sau valtis. Ne - tai buvo į dugną nugrimzdusi piratų škuna, pilna grobio ir lavonų, ir dabar ji išsijudino. Netrukus, baiminosi jis, ta vaiduokliška lūžena dumblinais aplūžusiais stiebais ir kapitono skeletu, taip ir likusiu prie sutręšusio vairo, iškils į viršų.

- O aš manau, kad supratai, - pasakė Deivas. - Arba pradėjai suprasti. Anksčiau ar vėliau tai vis tiek iškils į paviršių, Semai. Patikėk.

- Man vis tiek neaišku dėl tų pasakų, - įsiterpė Naomė.

- Viena iš jos mėgstamiausių, Sara, - beje ją labiausiai mėgo ir vaikai, - buvo "Auksaplaukė ir trys lokiai". Tu žinai tą pasaką, bet nežinai, kokią ją girdėjo kai kurie mūsų miestelio gyventojai - dabar jau suaugę žmonės: bankininkai, teisininkai ir ištisas "John Deere" traktorių kolonas turintys fermeriai. Supranti, jų pasąmonėje išliko Ardelijos Lortz versija. Galbūt kai kurie iš jų tas pasakas seka dabar jau savo vaikams net nežinodami, kad galima papasakoti daug švelniau. Nenoriu galvoti apie tai, bet žinau, kad taip yra.

Ardelijos pasakoje Auksaplaukė yra Blogas vaikas. Ji ateina į trijų lokių namus ir tyčia viską niokoja - ji nutraukia mamos lokės užuolaidas, sumina padžiautus skalbinius į purvą, suplėšo tėtės lokio žurnalus ir darbo popierius, peiliuku supjausto jo mėgstamiausią kėdę. Tada sudrasko visas knygas. Šitą pasakos vietą, manau, Ardelija labiausiai mėgo - kur Auksaplaukė sugadina knygas. Ir ji nesuvalgė košės, o ne! Tik ne Ardelijos sekamoje pasakoje! Ardelijos pasakoje Auksaplaukė užsiropščia ant spintelės, paima žiurkių nuodų nuo pačios aukščiausios lentynos ir apibarsto visą košę kaip cukraus pudra. Ji net nežino, kas šiuose namuose gyvena, bet vis tiek džiaugiasi galėdama nunuodyti, nes taip daro visi Blogi vaikai.

- Tai *siaubinga!* - sušuko Naomė. Ji prarado šaltakraujiškumą - tikrai prarado - pirmą kartą. Ji delnais užsidengė akis ir pro pirštus vis žvilgčiojo į Deivą.

- Taip. Iš tiesų. Bet tai dar ne pabaiga. Suprantate, Auksaplaukė taip pavargsta nuo savo siautėjimų, kad kai užlipa į viršų, ketindama dar ir miegamuosiuose ką nors suniokoti, ji užmiega mažojo lokiuko lovelėje. Ir kai trys lokiai pareina namo ir ją pamato, jie užgula ją - Ardelija visada vartodavo šį žodį - užgula ir gyvą suėda tą išdykusį Blogą vaiką. Pradeda ėsti nuo pėdų, o ji klykia ir blaškosi. Suėda viską, išskyrus galvą. Galvos neliečia žinodami, ką ji padarė su jų koše. Jie užuodžia nuodus. "Jie galėjo užuosti, vaikučiai, nes jie buvo *lokiai"*, - sakydavo Ardelija, o visi mažyliai - Geri Ardelijos vaikučiai - tik linksėdavo galvelėmis. "Auksaplaukės galvą jie nusinešė į virtuvę, išvirė ją ir suvalgė smegenis pusryčiams. Jiems buvo labai skanu... ir jie ilgai ir laimingai gyveno."

4

Verandoje tvyrojo tiršta, beveik mirtina tyla. Deivas, siekdamas stiklinės su vandeniu, vos nenuvertė jos nuo turėklo - taip drebėjo jo pirštai. Paskutinę akimirką spėjo ją sugriebti, suėmė abiem rankom ir godžiai išgėrė. Pastatęs stiklinę, paklausė Semo:

- Ar tave stebina, kad šitaip nebesusivaldau?

Semas papurtė galvą.

Tada Deivas kreipėsi į Naomę:

- Dabar supranti, kodėl niekada to nepasakojau? Kodėl nukišau į pačią tolimiausią širdies kertelę?

- Taip, - drebančiu balsu atsakė - ne, veikiau sušnibždėjo - ji. - Ir manau, kad suprantu, kodėl vaikai niekam nepasipasakojo. Tai tiesiog per daug... per daug siaubinga.

- Mums - galbūt, - tarė Deivas. - Bet vaikams? Nežinau, Sara. Nemanau, kad vaikai gali iš pirmo žvilgsnio atskirti, kur siaubas, o kur - ne. O ji juk buvo pasitelkusi dar kažką. Atsimeni, kai sakiau, kad kai ji sakydavo vaikams, kad ateina kurio nors tėvas ar mama, jie atsibusdavo lyg iš gilaus miego? Jie *iš tikrųjų* miegodavo. Bet kažkaip keistai. Tai nebuvo hipnozė, - bent jau aš taip nemanau, - bet tai buvo *panašu* į hipnozę. O eidami namo jie nebeprisimindavo, aišku, sąmonės lygmeny, tų pasakų ar plakatų. Bet pasąmonėje jiems daug kas išliko... Panašiai kaip Semas pasąmonėje žino, kas yra jo Bibliotekos Policininkas. Manau, kad jų atmintyje visa tai išliko iki dabar - ir bankininkams, ir teisininkams, ir fermeriams, visiems, kurie kažkada buvo Geri Ardelijos vaikučiai. Iki šiol regiu juos, su prijuostėlėmis ir trumpomis kelnytėmis sėdinčius ant tų mažų kėdučių ir didelėmis apvaliomis akimis žvelgiančius į Ardeliją rato viduryje. Neabejoju, kad kai sutemsta ir užeina audra, arba per miegus jie *grįžta* į vaikystę. Manau, kad tuomet jie regi tris lokius - *Ardelijos* tris lokius, - mediniais šaukštais srebiančius smegenis iš Auksaplaukės galvos, o paskui mato, kaip mažasis lokiukas užsideda Auksaplaukės skalpą sau ant galvos ir žaidžia auksinėmis garbanomis. Manau, kad po to jie atsibunda išpilti prakaito, blogai jaučiasi ir kažko bijo. Štai ką ji paliko šiame miestelyje. Paslaptingi košmarai - štai koks jos palikimas.

Bet dar nepriėjau prie paties blogiausio. Tos pasakos, na, supranтate - kartais plakatai, bet dažniausiai pasakos - vienas kitas išsigandęs pradėdavo verkti arba nualpdavo, paskui vėl kažkaip atsigaudavo. Kai taip atsitikdavo, ji sakydavo kitiems vaikams: "Nuleiskite galvytes ir ramiai pabūkite, kol aš nuvesiu Bilį... ar Sandrą... arba Tomį... į vonią ir padėsiu jam atsigauti".

Iškart po tų žodžių jų galvelės pačios nusvirdavo. Jie atrodydavo kaip negyvi. Kai tai atsitiko pirmą kartą, tai yra kai ji išsivedė vieną mergytę, aš, luktelėjęs porą minučių, atsistojau ir priėjau prie vaikų. Pirmiausia prisiartinau prie Vilio Klemarto. "Vili! - pašnibždomis pašaukiau ir papurčiau jo petį. - Tau viskas gerai, Vili?"

Jis net nesujudėjo. Tada dar smarkiau papurčiau ir pašaukiau garsiau. Jis nesujudėjo. Girdėjau jo kvėpavimą, - tokį snargliuojančio vaiko šnarpštimą; vaikai tokie greiti pasigauti slogą! - bet man vis tiek atrodė, kad jis negyvas. Jo akys buvo pusiau atmerktos, bet po vokais matėsi tik baltymas, iš burnos - nudrikusi seilė. Išsigandau, puoliau prie kitų vaikų, bet ir kiti nei sujudėjo, nei pažvelgė į mane.

- Nori pasakyti, kad ji juos užkerėjo, ar ne? - paklausė Semas. - Kad jie atrodė kaip Snieguolė, suvalgiusi užnuodytą obuolį?

- Taip, - sutiko Deivas. - Būtent taip jie ir atrodė. Tam tikra prasme ir aš toks buvau. Tada, kai jau ruošiausi rimtai užsiimti Viliu Klemartu ir jį pažadinti, išgirdau ją grįžtančią iš vonios. Paskubomis grįžau į savo vietą bijodamas, kad tik ji nieko nepastebėtų. Nes labiau bijojau dėl savęs negu dėl tų vaikučių.

Ji grįžo. Ta mergytė, kurią Ardelija išvedė beveik be sąmonės ir pilką kaip žemė, atrodė žvali kaip vijurkas. Jos akys kibirkščiavo, o skruosteliai vėl buvo įgavę sveiką raudonį. Ardelija plekštelėjo jai per užpakaliuką, ir ji nustriksėjo į savo vietą. Tada Ardelija pliaukštelėjo delnais ir sušuko: "Visi geri vaikučiai pakelia galvytes! Sonei dabar jau daug geriau ir ji nori išgirsti pasakos pabaigą, ar ne, Sone?"

"Taip, madam", - tarsi paukštelis sučiulba Sonė, ir visi vaikai staiga pakelia galvas. Net negalėtum pagalvoti, kad prieš porą sekundžių kambarys atrodė pilnas mirusių vaikų.

Kai tai atsitiko trečią ar ketvirtą kartą, aš, palaukęs, kol ji išeis iš kambario, nusekiau iš paskos. Suprantate, žinojau, kad ji tyčia juos baugina, ir maniau, kad tam turi būti kokia nors *priežastis.* Aš ir pats buvau mirtinai įbaugintas, bet norėjau išsiaiškinti, kas tai.

Tąkart į vonią ji nusivedė Vilį Klemartą. Jam prasidėjo isterija jai pasakojant savąjį "Jonuko ir Grytutės" variantą. Tyliai pravėriau vonios duris ir prie kriauklės pamačiau ją, klūpančią priešais Vilį. Jis jau nebeverkė, bet daugiau aš nieko nesupratau. Žinote, ji klūpėjo nugara į mane, o Vilis buvo toks mažiukas, kad net klūpėdama ji visą jį užstojo. Mačiau tik jo rankytes jai ant pečių ir dar vieną jo raudono megztuko rankovę, bet tai ir viskas. Paskui kažkas pasigirdo - toks garsas, kai šiaudeliu bandai išsiurbti kokteilio likučius iš taurės. Pamaniau, kad ji... na, suprantate, prievartauja jį. Ji ir prievartavo, bet ne tokiu būdu, kaip iš pradžių pagalvojau.

Aš šiek tiek paėjėjau į priekį ir pasislinkau į dešinę. Stengiausi žengti pačiais pirštų galiukais. Tačiau sunku buvo tikėtis, kad ji manęs neišgirs... juk jos ausys buvo jautresnės už jautriausią lokatorių. Tiesiog laukiau, kada ji atsisuks ir įsmeigs į mane tas savo raudonas akis. Bet ir sustoti negalėjau. Aš *turėjau* pamatyti. Ir žingsnis po žingsnio tas vaizdas vėrėsi man prieš akis.

Iš už jos peties vėl pasirodė Vilio veidas. Iš pradžių mačiau tik jos šviesius plaukus - vešlių garbanų kupetą, bet žengęs dar žingsnį išvydau ir jos veidą. Ir pamačiau, ką ji ten darė. Paaiškėjo, kodėl iki šiol likau nepastebėtas. Turėčiau kokiu metaliniu daiktu daužyti vamzdžius, kad jie atkreiptų į mane dėmesį. Ne dėl to, kad abu buvo

užsimerkę. Suprantate, jie buvo pasinėrę į tai, ką darė, abu kaip vienas, nes buvo tiesiog susilieję.

Ardelijos veidas buvo praradęs žmogišką pavidalą. Jis atrodė minkštas kaip tešla, įgavęs piltuvėlio formą su prisiplojusia nosim ir pailgais kaip kinės akių plyšiais. Ji tapo panaši į kažkokį vabzdį... musę, o galbūt bitę. Jos burna vėl buvo dingusi, pavirtusi tokiu daiktu, kokį buvau matęs po to, kai ji nužudė poną Laviną, tą naktį, kai mudu gulėjome hamake. Burnos vietoje buvo daiktas, panašus į piltuvėlio smailųjį galą. Jis visas buvo išmargintas raudonais dryžiais. Iš pradžių pamaniau, kad tai kraujas, o gal per odą persišviečiantys kapiliarai. Tik paskui supratau, kad tai - lūpdažio žymės. Ji *nebeturėjo* lūpų, bet raudoni dažai ženklino vietą, kur jos buvo.

Tuo piltuvėliu ji gėrė iš Vilio akių.

Semas apstulbęs žiūrėjo į Deivą. Jis kláusė savęs, ar tik šis žmogus neišsikraustė iš proto. Visokie vaiduokliai - dar suprantama, bet čia jau kas kita. Jis visiškai nenumanė, kas *tai*. Bet Deivo veidas švytėjo tokiu nuoširdumu ir sąžiningumu, kad Semas pagalvojo: *Jeigu jis meluoja, tai tik todėl, kad pats to nežino.*

- Deivai, ar tu nori pasakyti, kad Ardelija Lortz gėrė jo ašaras? - neryžtingai paklausė Naomė.

- Taip... ir ne. Ji gėrė *ypatingas* ašaras. Jos veidas buvo priplotas prie jo ir pulsavo kaip širdis, veido bruožai buvo visai išsitrynę. Tuo metu jis priminė Helouvyno šventei iš moliūgo išskaptuotą kaukę.

Iš Vilio akių lašėjo lipnus raudonas skystis, panašus į kraują. Ji šliurpdama traukė jį į save. Tai, ką ji gėrė, buvo jo *baimė*. Štai kam Ardelija dėjo tiek pastangų - kad sukeltų tokią baimę, kuri arba turėjo išsilieti tomis siaubingomis ašaromis, arba vaikas būtų neišgyvenęs.

- Nori pasakyti, kad Ardelija buvo tam tikros rūšies vampyrė, ar ne? - paklausė Semas.

Deivui, rodės, net palengvėjo.

- Taip. Teisingai. Kai aš apie tai galvoju - kai *išdrįstu* apie tai pagalvoti, - kiekvieną kart įsitikinu, kad *būtent* taip ir buvo. Visos tos senos pasakos apie vampyrus, suleidžiančius iltis žmogui į gerklę ir geriančius kraują, tėra prasimanymas. Tai netoli tiesos, bet šiame reikale "netoli" yra labai netikslu. Jie geria, bet ne iš kaklo; jie atsigauna ir sustiprėja nuo to, ką išsiurbia iš savo aukos, bet tai ne kraujas. Galbūt, kai aukomis pasirenkami suaugusieji, tas skystis ir yra raudonesnis, *kruvinesnis*. Galbūt ji tai išsiurbė iš pono Lavino. Manau, kad taip. Bet tai ne kraujas.

Tai baimė.

5

- Nežinau, kiek laiko aš ten stovėjau stebėdamas ją, bet tikrai neilgai - ji niekuomet neišeidavo ilgiau kaip penkioms minutėms. Su kiekviena akimirka iš Vilio akių besisunkiančio skysčio vis mažėjo, jis darėsi vis skaidresnis. Aš mačiau tą... suprantate, tą jos daiktą...

- Čiulptuvėlį, - ramiu balsu ištarė Naomė. - Manu, kad tai buvo čiulptuvėlis.

- Taip? Galbūt. Taigi mačiau, kaip ji vis labiau tiesia tą čiulptuvėlį, gaudydama kiekvieną lašelį, ir supratau, kad viskas netrukus baigsis. O kai baigsis, jie atsibus ir pamatys mane. Jeigu ji pamatytų, vargu ar likčiau gyvas.

Žingsnis po žingsnio ėmiau trauktis atbulas. Maniau, kad jau nespėsiu, bet pagaliau užpakaliu įsirėmiau į vonios duris. Vos neriktelėjau pamanęs, kad ji tik jai vienai žinomais būdais atsidūrė už manęs. Tai, kad ji klūpėjo priešais, nieko nereiškė.

Kad neišsprūstų riksmas, užsidengiau burną delnu ir smukau pro duris. Palaukiau, kol jos automatiškai užsidarė. Rodės, tai truks visą amžinybę. Kai jos pagaliau užsidarė, pasukau prie salės durų. Jaučiausi kaip pamišėlis; norėjau kuo greičiau bėgti iš ten ir niekada nebegrįžti. Troškau apskritai išnykti.

Išėjau į fojė, kur ji buvo pasikabinusi tą lentelę, kurią ir tu, Deivai, matei - tą, kurioje parašyta TYLOS! - bet tuoj pat atsisakiau savo sumanymo. Juk parsivedusi Vilį ir pamačiusi, kad aš dingęs, iš karto supras kodėl. Ji ims persekioti mane ir, be abejo, sugaus. Nemanau, kad jai būtų reikėję labai vargti. Nebuvau pamiršęs tos dienos, kai ji paklaidino mane kukurūzų lauke ir kai po tų slėpynių buvau visas permirkęs prakaitu, o ant jos nesimatė nė dulkelės.

Taigi apsisukęs grįžau į salę ir atsisėdau savo vieton. Tai buvo sunkiausia, ką man buvo tekę padaryti per visą savo gyvenimą, bet tąkart man kažkaip pavyko įveikti save. Vos tik užpakaliu prisiliečiau prie kėdės, pasigirdo jų žingsniai. Ir, žinoma, Vilis grįžo laimingas. Jis šypsojosi ir tiesiog spinduliavo. Ji taip pat. Ardelija tryško tokia jėga, kad, rodės, įmanytų - stipriausią pasaulio vyrą negyvai nuvarytų.

“Visi Geri vaikučiai pakelia galvytes! - sušuko ji, pliaukštelėjusi delnais. Ir jie pakėlė galvas, ir sužiuro į ją. - Viliui dabar jau daug geriau ir jis nori išgirsti pasakos pabaigą. Ar ne, Vili?”

“Taip, madam”, - atsakė Vilis. Ji pabučiavo berniuką, ir jis nubėgo į savo vietą. Ji sekė pasaką toliau. Man nieko daugiau neliko, kaip tik sėdėti ir klausytis. Ir kai ta pasakų valandėlė pagaliau pasibaigė, aš pradėjau gerti. Ir nuo tol, galima sakyti, niekada ir nesilioviau.

6

- Kuo tai *baigėsi?* - paklausė Semas. - Ką tu apie tai sužinojai?

- Ne tiek, kiek būčiau sužinojęs, jeigu visą tą laiką nebūčiau vaikščiojęs akis užsipylęs, bet daugiau negu norėčiau žinoti. Jau nebegalėčiau pasakyti, kiek dar visa tai tęsėsi po to įvykio. Gal kokius keturis mėnesius, gal šešis, o gal net ir aštuonis. Bet tuo metu jau net nepastebėdavau, kaip keičiasi metų laikai. Kai toks girtuoklis kaip aš pradeda riedėti pakalnėn, Semai, vienintelis geras oras jam būna tuomet, kai butelio dugne dar yra šiek tiek likę. Žinau tik du dalykus, kurie šiuo atveju yra tikrai svarbūs. Pirma, ją *ėmė* valdyti kažkas dar stipresnis už ją pačią. Ir antra, artėjo laikas, kada ji turėjo nurimti. Pasikeisti.

Pamenu vieną naktį jos namuose - ji niekada neateidavo pas mane į namus, nė karto, - ji pasakė: “Aš darausi mieguista, Deivai. Dabar aš visą laiką būnu mieguista. Netrukus ateis metas ilgam poilsiui. Tuomet norėsiu, kad tu užmigtum drauge su manim. Supranti, labai prisirišau prie tavęs”.

Be abejo, ir tuo metu buvau girtas, bet įstengiau suvokti jos žodžius; nuo jų man per visą kūną perbėgo šiurpuliai. Aš numaniau, ką ji turi galvoje, bet kai to paklausiau, ji tik nusijuokė.

“Ne, ne *tai,* - niekinamai pažvelgė ji į mane. - Kalbu apie *miegą,* ne mirtį. Bet tu, kaip ir aš, turėsi tam pasiruošti”.

Tie žodžiai akimirksniu mane išblaivė. Ji net neįtarė, kad žinau, apie ką ji kalba, bet aš juk žinojau. Buvau matęs.

Po to ji pradėjo klausinėti manęs apie vaikus. Kurie iš jų man nepatinka, kurie, mano manymu, yra bailiai, kurie - peštukai, kurie - šiaip neklaužados. “Jie yra Blogi vaikai, todėl nenusipelnė gyventi, - pasakė ji. - Jie yra šiurkštūs, nevaleikos; baisu žiūrėti, kokias knygas jie grąžina - pribraukytas, suglamžytas. Tai kurie, tavo manymu, nusipelno mirties, Deivi?”

Štai tada aš ir supratau, kad reikia bėgti nuo jos kuo toliau. Net jeigu tas pabėgimas reikštų mano paties žūtį. Be to, mačiau, kad jai kažkas darosi. Jos plaukai ėmė pilkėti, o oda, kuri visuomet stebino savo skaistumu, su kiekviena diena darėsi vis labiau dėmėta. Suprantate, buvo dar kai kas - aš mačiau tą *daiktą,* į kurį buvo pavirtusi jos burna - visą laiką, vos tik pažvelgdavau į ją, aš jį regėjau tiesiog po oda. Bet iš tikrųjų kalta buvo oda, kuri kasdien vis labiau seno ir darėsi panaši į raukšlelių voratinklį.

Vieną naktį, mums gulint lovoje, ji pastebėjo, kad ją apžiūrinėju. “Žiūri, kaip aš keičiuosi, ar ne, Deivi? - plekšnodama man per sk-

ruostą paklausė ji. - Viskas gerai; tai natūralu. Šitaip nutinka kiekvieną kartą, kai artėja mano ramybės laikas. Jau greitai turėsiu užmigti, ir jeigu ketini prie manęs prisijungti, netrukus turėsi paimti vieną iš tų vaikų. Arba du. Arba tris. Juo daugiau, juo linksmiau!" Ji nusikvatojo kaip pamišėlė, o kai atsisuko į mane, jos akys vėl buvo raudonos. "Šiaip ar taip, neketinu tavęs palikti. Be visų kitų priežasčių, tai būtų nesaugu. Juk tu tai žinai, ar ne?"

Atsakiau, kad žinau.

"Taigi jeigu renkiesi ne mirtį, o miegą su manimi, Deivi, tai žinok, kad jau netrukus. Labai greitai. Bet jeigu persigalvojai, turi dabar man pasakyti. Tuomet šiąnakt viską maloniai ir neskausmingai užbaigtume".

Ji pasilenkė prie manęs, ir aš pajutau jos alsavimą. Tiesiog užuodžiau jį. Dvokė prarūgusiu šunų maistu. Negalėjau patikėti, kad bučiavau - nesvarbu, blaivus ar girtas - lūpas, nuo kurių sklido tokia smarvė. Bet mano vidinis balsas - vos girdimas vidinis balsas - turbūt pakuždėjo man, kad gyventi vis dėlto verta, nes aš jai atsakiau, jog *eisiu* su ja, bet man reikia truputį daugiau laiko pasiruošti. Priprasti prie tos minties.

"Nori pasakyti - pagerti, - pataisė ji mane. - Turėtum pulti ant kelių ir dėkoti savo apgailėtinam likimui, kad jis atsiuntė tau mane, Deivai Dankanai. Jei ne aš, nė metai nepraeitų, kaip tu savo girtas dienas užbaigtum kokiame nors purviname griovyje. Su manim tavo gyvenimas gali tęstis beveik amžinai".

Pamačiau prie savęs artėjančią jos burną. Vos susilaikiau nesurikęs. Ji pakštelėjo man į skruostą.

Deivo akys bėgiojo nuo Semo prie Naomės ir vėl atgal. Jis šyptelėjo. Semas Pyblesas niekada nepamiršo to šypsnio; jis nuolat vaidendavosi jam per miegus.

- Taigi, - kalbėjo Deivas. - Iki šiol jaučiu, kad tas tuomet užgniaužtas riksmas tebeskamba manyje.

7

- Labai norėčiau pasakyti, kad galų gale man pavyko išsivaduoti iš jos įtakos, bet tai būtų melas. Tai tebuvo laimingas atsitiktinumas arba, kaip AA susirinkimuose sakoma, aukštesnė jėga. Jau turbūt supratote, kad tuo metu - ėjo 1960-ieji - visas miestelis jau buvo atsiribojęs nuo manęs. Pameni, Semai, kaip sakiau, kad kažkada esu buvęs Rotari klubo nariu? Taigi 1960-ųjų vasarį tie vyrukai nebūtų manęs samdę net unitazams valyti. Junktono mieste buvau laikomas

Blogu vaiku, gyvenančiu svetima sąskaita. Visą gyvenimą mane pažinoję žmonės, išvydę einantį gatve, skubiai sprukdavo į kitą pusę. Buvau laikomas visiškai smukusiu, bet ir toliau gėriau, risdamasis vis žemiau ir žemiau. O kiek neįveikė alkoholis, Ardelija Lortz padėjo.

Ne vieną kartą laukiau, kada ji kreipsis kokios pagalbos, bet tam aš jau nebebuvau reikalingas. Galbūt ji manė, kad iš manęs nėra ko tikėtis... bet aš taip negalvoju. Nemanau, kad ji mylėjo mane - nemanau, kad Ardelija apskritai būtų sugebėjusi ką nors pamilti, - bent *neabejoju,* kad ji jautėsi vieniša. Manau, kad ji gyveno - jeigu tai, ką ji darė, galima pavadinti gyvenimu - jau labai ilgai ir kad turėjo...

Deivas nutilo. Krumpliais be perstojo barbeno į kelius, o akys klaidžiojo tolumoje, tarsi ieškodamos nusiraminimo. Bet ten dunksojo tik grūdų elevatorius.

- Niekaip nerandu tinkamo žodžio. *Partneriai,* atrodo, arčiausiai tiesos. Manau, kad per visą savo ilgą gyvenimą ji turėjo ne vieną partnerį, bet kai atvyko į Junktoną, neturėjo pastovaus. Tik neklauskite, iš ko taip sprendžiu, nes aš tikrai neprisimenu. Kaip, beje, ir daug ko kita. Bet nė kiek tuo neabejoju. Manęs jai reikėjo kažkokiam kitam tikslui. Ir esu įsitikinęs, kad ji būtų pasiėmusi mane su savimi, jeigu nebūtų buvusi demaskuota.

- Kas ją demaskavo, Deivai? - paklausė Naomė, net persisvėrusi į priekį. - Kas?

- Džonas Poveris, šerifo padėjėjas. Tomis dienomis Haumstedo šerifu dirbo Normanas Bymenas. Normanas yra geriausias man žinomas pavyzdys, kodėl šerifai turi būti skiriami, o ne renkami. Rinkėjai balsavo už jį, 1945-aisiais grįžusį į Junktoną su pilnu medalių lagaminu, kuriais buvo apdovanotas, kai Patono armija įžygiavo į Vokietiją. Jis buvo velnio neštas ir pamestas pataikūnas, to niekas negalėtų paneigti, bet kaip apygardos šerifas nė sudilusio skatiko nevertas. Jis garsėjo balčiausia ir plačiausia šypsena ir sėdyne, kuria būtų galėjęs užsėsti du mulus iš karto. Be to, jis buvo respublikonas. Haumstedo apygardoje tai buvo laikoma didžiausiu privalumu. Jį būtų išrinkę ir kitai kadencijai, jei 1963-iųjų vasarą jo nebūtų ištikęs infarktas. Pats mačiau, kaip jis krito negyvas Hugo Barberio parduotuvėje. Tai aš puikiai prisimenu; Ardelijos jau nebebuvo, ir aš jaučiausi truputį atsigavęs.

Normano pasisekimą gaubė dvi paslaptys - turiu galvoje, išskyrus tą plačią šypseną ir galingą užpakalį. Pirma, jis buvo sąžiningas. Kiek man žinoma, jis nėra paėmęs nė skatiko. Antra, jis visuomet

pasirinkdavo tokius padėjėjus, kurie, būdami protingi ir blaiviai mąstantys, nesigviešė užimti jo vietą. Su tais vyrukais jis visuomet pasielgdavo garbingai; pakėlę sparnus jie gaudavo solidžią jo rekomendaciją. Normanas tuo pasirūpindavo. Plačiau pasidomėjus, manau, paaiškėtų, kad tai viename, tai kitame mieste dirba šeši ar aštuoni policijos komisarai ir pulkininkai, kurie dvejus ar trejus metus yra kovoję su padugnėmis čia, Junktone, vadovaujami Normano Bymeno. Džono Poverio tarp jų, deja, nėra. Jis miręs. Mirties liudijime nurodyta priežastis - infarktas, nors jam nebuvo nė trisdešimties ir jis tikrai neturėjo žalingų įpročių, kurie kartais jaunus žmones per anksti nuvaro į kapus. Aš žinau tiesą - Džono, kaip ir pono Lavino, neištiko joks infarktas. Jinai jį nužudė.

- Iš kur tu tai žinai, Deivai? - paklausė Semas.

- Nes tą paskutinę dieną bibliotekoje buvo numatyta nužudyti *tris* vaikus.

Deivo balsas skambėjo ramiai, bet Semas vis tiek girdėjo siaubą, su kuriuo šiam žmogui teko pragyventi tiek metų. Jeigu bent pusė to, ką šią popietę papasakojo Deivas, yra tiesa, net neįsivaizduojama, iš kur jis sėmėsi jėgų pastaruosius trisdešimt metų. Nenuostabu, kad nusiraminimo ieškojo butelio dugne.

- Du *tikrai* mirė - Petsė Harigan ir Tomas Gibsonas. Trečiasis vaikas turėjo būti užmokestis už mane, suteikiantis teisę patekti ten, kur privalėjau atsidurti drauge su Ardelija. Taigi tuo trečiuoju, tiksliau, trečiąja, turėjau pasirūpinti aš, nes jai buvo uždrausta lankytis bibliotekoje, ir Ardelijai ji tapo neprieinama. Tas trečiasis vaikas - Tensė Pover, šerifo padėjėjo Poverio duktė.

- Bet tu kalbi ne apie Tensę *Rajan*, ar ne? - vos ne maldaujančiu balsu paklausė Naomė.

- Taip, apie ją. Tensę Rajan, kuri dirba pašte, Tensę Rajan, kuri kartu su mumis lanko susirinkimus, Tensę Rajan, kuri kadaise buvo Tensė Pover. Daugybė vaikų, kurie vaikščiodavo į Ardelijos rengiamas pasakų valandėles, dabar vaikšto į AA susirinkimus, Sara. Išvadas pasidaryk pati. 1960-ųjų vasarą vos nenužudžiau Tensės Pover... bet tai dar nėra blogiausia. Norėčiau, kad būtų tik tiek.

8

Naomė atsiprašė ir išbėgo. Palaukęs keliolika minučių, Semas atsistojo, ketindamas eiti jos ieškoti.

- Palik ją ramybėje, - pasakė Deivas. - Ji - nuostabi moteris, Semai, bet dabar jai reikia laiko susitvardyti. Tau irgi taip būtų, jeigu

staiga sužinotum, kad vienas iš tau labai svarbios grupės narių kadaise vos nenužudė tavo geriausio draugo. Duok jai laiko su tuo susitaikyti. Ji sugrįš - Sara labai tvirta.

Po kelių minučių ji iš tiesų sugrįžo. Buvo nusipraususi veidą - plaukai ties smilkiniais tebebuvo drėgni. Ji atnešė padėklą su trim stiklinėmis arbatos su ledu.

- Na, pagaliau priartėjome prie paties baisiausio, ar ne, mieloji? - atsargiai pasiteiravo Deivas.

Naomė iš visų jėgų pasistengė nusišypsoti.

- Aha, jeigu taip sakai. Tiesiog nebegalėjau daugiau ištverti. Atsiprašau.

Semas pagalvojo, kad jos pastangos susivaldyti vertos pagyrimo; jis pagalvojo, kad tai tiesiog kilnu. Ir vis dėlto ledas nenumaldomai kaukšėjo, daužydamasis į stiklinės šonus. Semas atsistojo ir paėmė padėklą iš jos virpančių rankų. Ji dėkingai pažvelgė į jį.

- Dabar, - sėsdamasi tarė ji, - gali tęsti, Deivai. Papasakok viską iki galo.

9

- Daugiausia apie tai, kas nutiko, išgirdau iš jos lūpų, - pradėjo Deivas, - nes tuo metu su niekuo nebebendravau. Maždaug 1959-ųjų pabaigoje Ardelija uždraudė man rodytis bibliotekoje. Ji pasakė, kad jeigu mane dar kartą ten pamatys, be jokių ceremonijų išmes už durų, o jeigu aš vis tiek trinsiuosi netoliese, užsiundys ant manęs farus. Ji paaiškino, kad atrodau pernelyg nusivalkiojęs, ir jeigu aš dar kartą peržengsiu bibliotekos slenkstį, ims sklisti kalbos.

"Kalbos apie tave ir mane? - paklausiau aš. - Ardelija, kas gi tuo patikėtų?"

"Niekas, - atšovė ji. - Ne gandai apie tave ir mane man rūpi, idiote".

"Tada kas?"

"Kalbos apie tave ir vaikus", - atsakė ji. Manau, kad tuomet pirmąkart tikrai supratau, kaip žemai esu puolęs. Tada, kai drauge pradėjome lankytis AA susirinkimuose, Sara, tu matei, kaip žemai esu nusiritęs, bet tokio puolusio tu manęs niekados nematei. Ir džiaugiuosi dėl to.

Vadinasi, liko tik jos namai. Tai buvo vienintelė vieta, kur man dar buvo leidžiama matytis su ja, bet tik tamsiu paros metu. Ji uždraudė vieškeliu eiti toliau kaip iki Ordėjaus fermos. Nuo ten turėjau klampoti laukais. Ji pagrasino, kad sužinos, jei bandysiu sukčiauti. Ir aš nė kiek tuo neabejojau - kai tos jos sidabro spalvos akys paraudo-

nuodavo, Ardelija regėjo *viską*. Pas ją paprastai atsirasdavau tarp vienuoliktos ir pirmos valandos nakties, nelygu, kiek man tą dieną pavykdavo gauti išgerti. Būdavau sušalęs į ledą. Nedaug ką teprisimenu iš to laiko, bet galiu pasakyti tik tiek, kad 1959 - 1960-ųjų žiema Ajovoje pasitaikė velniškai šalta. Būdavo tokių naktų, kai blaivus žmogus būtų mirtinai sušalęs tuose kukurūzų laukuose.

Tačiau tai, apie ką dabar ketinu jums papasakoti, niekuo nesusiję su tomis šaltomis naktimis - tai įvyko 1960-ųjų liepą, ir buvo karščiau nei pragare. Tą naktį virš laukų kabėjo didžiulis raudonas mėnulis. Rodės, visi Haumstedo apygardos šunys staugė į jį žiūrėdami.

Įėjęs į Ardelijos namus, pasijutau tarsi patekęs į patį ciklono centrą. Tą savaitę - ne, greičiau visą pastarąjį mėnesį - ji atrodė mieguista. Bet tik ne tą naktį. Tą naktį jos mieguistumo nebuvo likę nė žymės; ji siautėjo kaip furija. Tokios jos nebuvau matęs nuo tada, kai ponas Lavinas liepė jai nukabinti plakatą su Raudonkepuraite ir negąsdinti vaikų. Iš pradžių ji net nepastebėjo, kaip aš įėjau. Ji blaškėsi pirmyn atgal nuoga kaip tik ką gimusi, - jeigu apskritai ją kas nors *pagimdė,* - nunarinusi galvą ir kietai sugniaužusi kumščius. Ji buvo įsiutusi kaip tigrė su nuogu užpakaliu. Būdama namuose ji paprastai susukdavo plaukus į senamadišką kuodelį, bet tada jie buvo palaidi ir jai lakstant pirmyn atgal plaikstėsi kaip vėliava. Aš net girdėjau, kaip jie kibirkščiuoja. Jos akys buvo pasruvusios krauju ir švytėjo kaip senovinės geležinkelio lempos, kurios įspėdavo, kad kelias užblokuotas. Atrodė, kad jos tuoj tuoj iššoks iš akiduobių. Visas jos kūnas buvo išpiltas prakaito, o jo kvapas pramušė net iš mano burnos sklindantį alkoholio tvaiką; ji dvokė kaip padvėsusi katė karštą dieną. Mačiau, kaip per jos krūtis ir pilvą ritasi didžiuliai riebūs lašai. Kaip blizga jos klubai ir šlaunys. Naktis buvo išties tvanki. Tokiu oru užgula krūtinę ir, rodos, nėra kuo kvėpuoti. Tokiu oru meldi dangaus griaustinio ir žaibo, kaip artėjančios liūties ženklo. Nesulaukęs lietaus, trokšti bent jau vėjelio dvelktelėjimo, ir ne todėl, kad galėtum lengviau kvėpuoti, bet kad tas kiek tik akys užmato plytinčiuose laukuose "augančių" kukurūzų garsas būtų bent kiek pakenčiamesnis... nes tokioje tvankumoje aiškiai girdėti, kaip kukurūzas pats save tempia iš žemės tarsi artrito susuktas senis, besistengiantis atsikelti iš lovos nepažadindamas žmonos.

Paskui pastebėjau, kad ji ne tik įsiutusi, bet ir išsigandusi - šįkart kažkam tikrai pavyko įkvėpti jai Dievo baimę. Ji tiesiog akyse keitėsi. Kad ir kas jai atsitiko, šįkart tai išmušė ją iš vėžių. Ne, ji neatrodė senesnė, jos tiesiog mažiau buvo likę *čia*. Plaukai tapo panašūs į gležnas kūdikio garbanas. Net pakaušis švietė pro išretėjusius plau-

kus. O oda, rodės, pasidengė dar kitu odos sluoksniu - vos įžiūrima, į voratinklį panaši plėvė užsitraukė ant skruostų, uždengė šnerves, nusidriekė tarp pirštų. Aiškiausiai ji matėsi tose vietose, kur buvo raukšlės. Jai judant, tas voratinklis šiek tiek plaikstėsi. Norite, pasakysiu tikrą kvailystę? Kai mūsų mieste vyksta Apygardos mugė, aš bijau net prisiartinti prie cukraus vatą gaminančių aparatų. Jūs matėte tokį aparatą? Toks apvalus ir nuolat sukasi; pardavėjos įkiša pagaliuką ir užvynioja cukraus vatos pluoštą ant jo. Tai *štai kaip* atrodė ta naujoji Ardelijos oda - kaip plonytės cukraus vatos gijos. Manau, kad dabar žinau, ką tuomet regėjau. Ji darė tai, ką daro miegui besiruošiantis vikšras. Ji gaubėsi kokonu.

Kurį laiką taip ir stovėjau tarpduryje, stebėdamas ją, besiblaškančią po kambarį. Ji ilgokai manęs nepastebėjo. Buvo labai užsiėmusi tuo savo kokonu ar velniai žino kas ten buvo. Porą kartų ji trenkė kumščiu į sieną - šis perėjo kiaurai per tapetų, tinko ir medienos sluoksnį. Man pasigirdo, kad lūžo kaulai, bet jai, rodės, visai neskaudėjo, nebuvo ir kraujo. Tiesa, abu kartus ji suriko, bet ne iš skausmo. Aš išgirdau ją sakant kažką apie suknistą katę... bet, kaip jau užsiminiau, po jos pykčiu slypėjo baimė. Ir ji vis kartojo šerifo padėjėjo vardą.

"Džonai Poveri!" - suriko ji ir - *bum!* Kumštis išlindo kiaurai per sieną. "Būk *prakeiktas,* Džonai Poveri! Aš tau parodysiu, kaip kišti nosį į mano reikalus! Nori į mane pasižiūrėti? Puiku! Bet aš tave pamokysiu, kaip reikia tai daryti! Aš tave pamokysiu, mano mažyli!" Paskui ji vėl ėmė blaškytis po kambarį, o nuo jos žingsnių dundėjo visas tas prakeiktas namas. Ir ji visą laiką bambėjo kažką sau po nosim. Paskui jos apatinė lūpa atvipo, krauju pasruvusios akys dar labiau paraudonavo ir - *bum!* Kumštis vėl išlindo kiaurai per sieną; pakilo dulkių debesis. "Džonai Poveri, *nedrįsk!* - riaumojo ji. - *Nedrįsk* stoti man skersai kelio!"

Bet užteko vieno žvilgsnio, kad iš jos veido suprastum, jog jis jau *išdrįso.* Ir jeigu jūs pažinojote šerifo padėjėją Poverį, turėtumėte suprasti, kad jai buvo ko nerimauti. Jo būta griežto ir bebaimio. Tai puikus šerifo padėjėjas, bet labai nepalankus priešas.

Taip besiblaškydama ji įlėkė į virtuvę ir iš karto pamatė mane. Iš jos akių pasipylė kibirkštys, o burna pradėjo tįsti, įgaudama tą čiuptuvo formą, - tik dabar jis visas buvo pasidengęs tuo voratinkliu, - ir pagalvojau, kad esu žuvęs. Džonas Poveris buvo jai nepasiekiamas, bet tuo metu jai po kojomis pasipainiojau aš.

Ji ėmė artintis, o aš, traukdamasis atbulas, paslydau ir griuvau. Ji sustojo. Akių raudonis užgeso. Ji visa akimirksniu pasikeitė. Prakal-

bo taip, tarsi būčiau atėjęs į jos surengtą kokteilių vakarėlį; tarsi nė nebūtų nuoga laksčiusi po visą namą; tarsi sienose nežiojėtų skylės.

"Deivi! - sušuko ji. - Kaip džiaugiuosi, kad atėjai! Imk, išgerk. Ne, čia per mažai, imk, kur daugiau!"

Ji troško mane užmušti, - iš jos akių matėsi, - bet jai reikėjo manęs. Ne pasidulkinti, ne. Jai reikėjo, kad aš nužudyčiau Tensę Pover. Ji žinojo, kad pati sugebės susidoroti su tuo faru, bet norėjo, kad prieš tai jis išgyventų savo dukters mirtį. Tam jai reikėjo mano pagalbos.

"Neturime daug laiko, - pasakė ji. - Tu pažįsti tą šerifo padėjėją Poverį?"

Atsakiau, kad būtų keista, jei nepažinočiau. Jis gal kokį tuziną kartų buvo areštavęs mane už girtavimą viešose vietose.

"Ar pyksti ant jo?" - paklausė ji.

"Na, jis tikras kietaodis", - atsakiau aš.

"Tai velniop jį ir velniop tave!"

Aš nutylėjau. Tai tuo metu buvo patogiausias sprendimas.

"Tas prakeiktas bukagalvis šiandien po pietų užėjo į biblioteką ir pareikalavo parodyti rekomendacijas. Ir vis nesiliovė klausinėjęs. Kur gyvenau prieš atvykdama į Junktoną, kokią mokyklą baigiau, kur užaugau. Reikėjo pamatyti, kaip jis į mane žiūrėjo, Deivi, - bet aš jį pamokysiu, kaip reikia žiūrėti į tokias moteris kaip aš. Tu dar pamatysi".

"Juk tu nenori padaryti klaidos, pasirinkdama šerifo padėjėją Poverį? - paklausiau aš. - Nemanau, kad jis ko nors bijotų".

"Ne, jis bijo - jis bijo manęs. Tik kol kas dar pats to nežino", - paprieštaravo ji, bet jos akyse aš ir vėl išvydau baimės šešėlį. Suprantate, jis pasirinko jai patį netinkamiausią laiką savo klausimams - ji juk ruošėsi ilgam ramybės laikotarpiui, ir tai ją kažkaip susilpnino.

- Ar Ardelija pasakė tau, kas jam sukėlė įtarimą? - paklausė Naomė.

- Tai akivaizdu, - įsiterpė Semas. - Dukra jam papasakojo.

- Ne, - atsakė Deivas. - Aš neklausiau - neišdrįsau, tik ne tuo metu, kai ji tokios nuotaikos, - bet nemanau, kad Tensė būtų pasipasakojusi tėvui. Nemanau, kad ji būtų sugebėjusi - bent jau ne taip išsamiai. Suprantate, išeidami iš ten jie jau būdavo pamiršę, ką ji jiems sakė... ar darė. Ir tai nebuvo *paprasčiausias* pamiršimas - tą spragą ji užpildydavo kitais, nebūtais prisiminimais, ir jie eidavo namo kuo džiugiausiai nusiteikę. Daugelis tėvų Ardeliją laikė tikra Dievo dovana Junktono viešajai bibliotekai.

Manau, kad Tensės tėvą ant kojų sukėlė tai, ką ji iš jos paėmė. Šerifo padėjėjas Poveris, prieš nueidamas į biblioteką susitikti su Arde-

lija, turbūt atliko nemažą tiriamąjį darbą. Nežinau, ką jis įžvelgė savo dukroje, nes juk vaikai nebuvo išblyškę ir apatiški kaip kad filmuose rodomos vampyrų aukos, nebuvo jokių žymių jų kakluose. Bet ji vis tiek iš jų *kažką* ėmė, ir Džonas Poveris tai pamatė ar pajuto.

- Net jeigu jis kažką ir pastebėjo, kodėl įtarė būtent Ardeliją? - paklausė Semas.

- Jau minėjau jums, kokia jautri buvo jo uoslė. Manau, jis kai ko paklausė Tensės, - ne tiesiai, bet užuolankom, jeigu suprantate, ką noriu pasakyti, - ir dukters atsakymai turbūt užvedė jį ant kelio. Tą dieną, kai užėjo į biblioteką, jis dar nieko *nežinojo*... bet kažką *įtarė*. To užteko, kad Ardelija įsiustų. Atsimenu, kas labiausiai vedė ją iš proto - ir labiausiai ją gąsdino, - tai, kaip jis į ją pažiūrėjo. "Aš tave pamokysiu, kaip reikia į mane žiūrėti!" - be paliovos kartojo ji. Aš pagalvojau, kažin kiek laiko niekas nėra į ją įtartinai pažvelgęs... kiek laiko niekas nėra užuodęs, kas ji tokia iš tikrųjų. Dedu galvą, kad ji baiminosi ne tik dėl to, kad gali būti demaskuota. Ji bijojo, kad apskritai neprarastų savo galios.

- Jis juk galėjo pasikalbėti ir su kitais vaikais, - neryžtingai nutraukė jį Naomė. - Palyginęs pasakojimus būtų matęs, kad jie visiškai nesutampa. Galbūt tie patys vaikai matė ją visiškai skirtingai. Kaip tu ir Semas.

- Galėjo ir taip būti - bet kaip galėjo būti. Kad ir kas ten atsitiko, jis išgąsdino ją taip, kad ji buvo priversta anksčiau, nei buvo numačiusi, imtis savo plano.

"Rytoj visą dieną būsiu bibliotekoje, - tarė ji man. - Pasirūpinsiu, kad kuo daugiau žmonių mane ten pamatytų. Bet tu - tau teks apsilankyti šerifo padėjėjo Poverio namuose, Deivi. Palauksi, kol tas vaikas liks vienas, - nemanau, kad teks ilgai laukti, - o tada čiupsi ją ir nusitempsi į mišką. Gali išdarinėti su ja ką nori, bet *paskutinis* dalykas, kurį privalai padaryti - perpjauti jai gerklę. Perpjauk jai gerklę ir palik ją nesunkiai pastebimoje vietoje. Noriu, kad tas gyvulys sužinotų apie tai anksčiau, nei aš su juo susitiksiu".

Aš nepajėgiau ištarti nė žodžio. Tačiau tai, kad nesugebėjau apversti liežuvio, išėjo man į naudą, nes viskas, ką būčiau pasakęs, būtų atsisukę prieš mane patį ir turbūt nebebūčiau išnešęs iš ten sveiko kailio. Bet aš tik kiurksojau virtuvėje ant kėdės, apsikabinęs stiklinę su gėralu, ir spoksojau į ją. Ji mano tylą greičiausiai suprato kaip sutikimo ženklą.

Po to mes nuėjome į miegamąjį. Tai buvo paskutinis kartas. Atsimenu, kaip pagalvojau, kad šįkart man tikrai nieko neišeis; juk įbaugintas vyriškis vargu ar bepakeltų savo įnagį. Bet viskas ėjosi kuo sk-

landžiausiai, Dieve, padėk man. Ardelija ir čia pasitelkdavo savo kerus. Mes tai darėme vėl ir vėl, ir vėl; kartais aš užsnūsdavau, o gal prarasdavau sąmonę. Tik prisimenu, kaip ji savo basa koja išspyrė mane iš lovos. Saulė jau buvo patekėjusi. Buvo penkiolika po šešių, mano skrandis atrodė panašus į rūgščių rezervuarą, o galva plyšte plyšo.

"Laikas tau imtis darbo, - burbtelėjo ji. - Tik žiūrėk, kad niekas tavęs nepamatytų grįžtančio į miestą, Deivi. Ir nepamiršk, ką sakiau. Turi nutverti ją šį rytą. Nusitempti į mišką ir gerai pasismaginti. Turi pasislėpti, kol dar nebus sutemę. Jeigu tave sugaus anksčiau, niekuo negalėsiu padėti. Bet jei pavyks nepastebėtam sugrįžti čia, būsi saugus. Šiandien pasirūpinsiu, kad rytoj į biblioteką, net jei ji bus uždaryta, ateitų pora vaikų. Jau išsirinkau du didžiausius miesto padaužas. Kartu nueisime į biblioteką... paskui ateis jie... ir kai tie kvailiai mus suras, pamanys, kad mes mirę. Bet nei tu, nei aš nemirsime, Deivi, mes išsilaisvinsime. Galėsime smagiai iš jų pasijuokti, ar ne?"

Ir ji pradėjo kvatotis. Ji nuoga sėdėjo lovoje, o aš, apdujęs kaip nuodų prisirijusi žiurkė, klūpojau ant žemės ir klausiausi, kaip ji kvatoja, kvatoja, kvatoja. Po to jos veidas ėmė keistis, vėl įgavo vabzdžio pavidalą, išlindo tas čiulptuvėlis, panašus į vikingų ragą, o akys atsidūrė veido šonuose. Mane supykino. Aš pasilenkiau ir išsivėmiau į jos gėlių vazoną. Ir vis tiek girdėjau, kaip ji juokiasi... juokiasi... juokiasi.

Susigriebiau drabužius ir išbėgau apsirengti į lauką. Per langą girdėjosi, kaip ji kalba. Jos pačios nesimatė, bet supratau kiekvieną jos ištartą žodį. "Nenuvilk manęs, Deivi, - kalbėjo ji. - Nenuvilk manęs, antraip aš tave užmušiu. O ta mirtis nebūtų tau lengva".

"Aš tavęs nenuvilsiu, Ardelija", - atsakiau, bet bijojau atsisukti, kad vėl jos nepamatyčiau. Žinojau, jog to tikrai nebeatlaikyčiau. Tai būtų paskutinis lašas į mano kantrybės taurę. Ir vis dėlto... dalis manęs norėjo ir toliau eiti su ja, nors tai reikštų išsikraustymą iš proto, ir aš beveik neabejojau, kad *eisiu* su ja. Nebent jos planai pasikeistų, ir ji paliktų mane čia vieną srėbti jos užvirtą košę. Juk nesugebėčiau tos kaltės suversti jai. Niekas manimi *nepatikėtų*.

Per kukurūzų lauką pasileidau miesto link. Paprastai tokios kelionės mane šiek tiek išblaivydavo, suprakaituodavau, ir pagirios palengvėdavo. Deja, tik ne tą rytą. Du kartus turėjau sustoti ir išsivemti, o antrą kartą aš jau galvojau, kad niekada nebesiliausiu. Vis dėlto tas tąsymas liovėsi, bet aplinkui, kur klūpėjau, telkšojo kraujo klanai. Į miestą grįžau plyštančia iš skausmo galva. Akyse dvejinosi. Maniau, kad jau mirštu, bet vis tiek nesilioviau galvojęs apie jos pa-

sakytus žodžius: *Gali išdarinėti su ja ką nori, bet paskutinis dalykas, kurį privalai padaryti - perpjauti jai gerklę.*

Nenorėjau Tensei Pover padaryti nieko bloga, bet vis tiek maniau, kad padarysiu. Nesugebėčiau atsilaikyti prieš Ardelijos norą... ir tada būčiau amžiams prakeiktas. O blogiausia, galvojau, jeigu Ardelija sako tiesą, ir aš toliau gyvensiu... gyvensiu amžinai su ta mane slegiančia nuodėme.

Tomis dienomis geležinkelio stotyje buvo du krovinių sandėliai su rampomis. Antroji rampa iš šiaurės pusės buvo beveik nenaudojama. Aš įslinkau ten ir iš karto užmigau. Miegojau gal porą valandų. Kai atsibudau, jaučiausi žymiai geriau. Žinojau, kad jau nebegaliu jos sustabdyti ir sustoti pats, taigi pasukau Džono Poverio namų link, ketindamas nutverti tą mažylę. Nepakeldamas galvos kūprinau tiesiai per miesto centrą. Galvoje sukosi vis ta pati mintis: "Galiu pasistengti, kad jai kuo mažiau skaudėtų - bent tiek. Akimirksniu brūkštelėsiu jai per kaklą; ji nė nespės atsitokėti".

Deivas drebančiomis rankomis išsitraukė nosinę ir nusibraukė išrasojusią kaktą.

- Nuėjau iki nupigintų prekių krautuvėlės. Dabar jos nebėra, bet tais laikais tai buvo paskutinis statinys O'Keibo gatvės gale. Už jo - gyvenamųjų namų rajonas. Man liko nueiti dar keturis kvartalus. Tikėjausi, kad priėjęs prie Poverių namo Tensę rasiu kieme. Ji bus viena... o ir miškas netoli.

Žvilgtelėjau pro krautuvėlės langą. Tai, ką išvydau, gerokai mane atšaldė. Ten buvo krūva vaikų lavonų, visi plačiai atmerktomis akimis, išsukinėtomis rankomis ir kojomis. Turėjau užspausti burną ranka, kad nesurikčiau. Užsimerkiau. Kai išdrįsau dar kartą pažiūrėti, pamačiau krūvą lėlių, kurias senoji ponia Seger ruošėsi dėlioti į lentynas. Ji pastebėjo mane ir mostelėjo ranka, kurioje laikė vieną lėlę, - eik iš čia, senas girtuokli! Bet aš nesitraukiau. Spoksojau į tas lėles. Bandžiau save įtikinti, kad tai tik lėlės; *bet kam* galėjo taip pasivaidenti. Bet kai dar kartą užmerkiau akis ir vėl atsimerkiau, vėl išvydau lavonėlių krūvą. Ponia Seger, pati to nežinodama, ant lentynų dėliojo lavonus. Man toptelėjo mintis, kad šitaip kažkas bando mane įspėti, kad galbūt tas įspėjimas dar nepavėluotas. Galbūt nebegalėčiau sustabdyti Ardelijos, bet galiu sustoti pats. Galbūt dar galiu įsikibti į tos duobės, kurion ji ritosi, kraštą.

Tuomet aš pirmą kartą nuoširdžiai meldžiausi, Sara. Meldžiausi iš visos širdies. Aš nenorėjau žudyti Tensės Pover, dar daugiau - norėjau juos visus išgelbėti.

Apsisukau ir pasileidau atgal į stotį. Pakeliui stabtelėjau prie griovio ir pasirinkau akmenukų. Žinojau, kad prie stoties yra telefono būdelė - ji ir šiandien ten tebestovi. Nulėkiau prie jos ir tik tada prisiminiau, kad neturiu nė cento. Nebeišmanydamas, ko griebtis, kyštelėjau pirštus į angą, kur iškrenta nepanaudotos monetos. Dešimt centų! Kai kas nors man sako, jog netiki Dievo buvimu, aš visuomet prisimenu, kaip jaučiausi, iš nevilties įkišęs pirštus į tą angą ir aptikęs ten dešimties centų monetą.

Iš pradžių ketinau skambinti ponui Poveriui, bet paskui nusprendžiau, jog bus geriau, jei paskambinsiu tiesiai šerifui. Kas nors vis tiek turės perduoti žinutę Džonui Poveriui, o jeigu jis toks įtarus, kaip Ardelijai pasirodė, jis būtinai imsis visų įmanomų priemonių. Taigi užsidariau būdelėje ir susiradau telefono numerį - tais laikais telefonų būdelėse dar būdavo toks daiktas, kaip telefonų knyga. Prieš pradėdamas kalbėti susižėriau į burną pakelėje rastus akmenėlius.

Atsiliepė pats Džonas Poveris. Dabar galvoju, kad būtent dėl to ir žuvo Petsė Harigan ir Tomas Gibsonas... ir pats Džonas Poveris... dėl to Ardelija ir nebuvo laiku sustabdyta. Suprantate, tikėjausi, kad atsilieps dispečerė - tais laikais ja dirbo Hana Veril - ir aš pasakysiu jai viską, ką ketinau, o ji perduos šerifo padėjėjui.

Vietoj jos išgirdau griežtą *tik-nebandyk-manęs-išdurti* balsą: "Šerifo kontora, kalba padėjėjas Poveris, kuo galiu jums padėti?" Aš vos nepaspringau tais akmenėliais ir kurį laiką negalėjau ištarti nė žodžio.

Jis burbtelėjo: "Prakeikti vaikigaliai", ir aš supratau, kad tuoj numes ragelį.

"Palaukite! - sušukau. - Nepadėkite ragelio!"

"Kas čia?" - paklausė jis.

"Nesvarbu, - atsakiau. - Jeigu jums brangi dukters gyvybė, kuo greičiau išvežkite ją iš miesto. Liepkite šiukštu nesiartinti jai prie bibliotekos. Tai labai rimta. Jai gresia pavojus".

Ir iš karto pakabinau ragelį. Štai taip. Jeigu būtų atsiliepusi Hana, neabejotinai būčiau pasakęs daugiau. Būčiau paminėjęs vardus - Tensės, Tomo, Petsės... ir, žinoma, Ardelijos. Bet jo aš bijojau - bijojau, kad jeigu tuoj pat nemesiu ragelio, jis pažvelgs kiaurai per laidą ir kitame jo gale pamatys mane, stypsantį toje būdelėje.

Išspjoviau akmenukus sau į delną ir kuo skubiausiai moviau iš ten. Ji jau buvo bejėgė prieš mane - tas skambutis nutraukė mus rišusį paslapties siūlą, - bet aš puoliau į paniką. Ar esate matę paukštį, kuris netyčia įskrenda į tamsų garažą ir beprasmiškai daužosi į sienas, bandydamas iš ten ištrūkti? Ir aš taip elgiausi. Staiga man pasiro-

dė visiškai nesvarbu, kas nutiks Petsei Harigan ar Tomui Gibsonui, ar net Tensei Pover. Jaučiau *Ardelijos* žvilgsnį, jaučiau, kad ji žino, ką padariau, ir tuoj pat ims mane persekioti.

Norėjau pasislėpti - po velnių, man *reikėjo* pasislėpti. Pasukau į Meino gatvę, bet kol nuėjau iki jos pabaigos, atsitokėjau, kad jau bėgte bėgu. Mano galvoje viskas susimaišė: Ardelija, Bibliotekos Policininkas ir tas tamsus siluetas už volo vairo ir automobilyje, vežančiame Neišmanėlį. Jau beveik neabejojau, kad tuoj tuoj iš už kampo išlįs senas "Biuikas" su visais trim. Aš išsukau iš kelio, nusigavau iki geležinkelio stoties ir vėl palindau po rampa. Tūnojau ten visas drebėdamas ir kūkčiodamas ir laukiau, kada ji pasirodys ir susidoros su manim. Niekaip neįstengiau atsikratyti minties, kad vos tik pakelsiu galvą, išvysiu jos veidą, besikalantį pro betoną, raudoniu žėrinčias akis ir burną, įgaunančią to rago pavidalą.

Šliaužiau vis gilyn ir gilyn. Staiga po pernykščių lapų krūva užčiuopiau butelį. Aš pats jį ten velniai žino kada paslėpiau ir paskui pamiršau. Užsiverčiau butelį ir trim dideliais gurkšniais išgėriau tą vyną. Tada ėmiau šliaužti išėjimo link, bet pusiaukelėje atsijungiau. Vos tik pramerkęs akis pagalvojau, kad snustelėjau kelias minutes, nes saulė buvo toje pat vietoje, šešėliai - tokio paties ilgio. Tik galvos nebeskaudėjo, o pilvas gurgė lyg padūkęs.

- Vadinasi, išmiegojai visą parą, ar ne? - paklausė Naomė.

- Ne - beveik *dvi* paras. Į šerifo kontorą paskambinau pirmadienį apie dešimtą ryto. Kai išlindau iš po rampos rankoje vis dar laikydamas tuščią vyno butelį, buvo trečiadienis, septinta valanda ryto. Bet tai buvo netikras miegas. Neturėtume pamiršti, kad tai nebuvo paprastas užgėrimas ir netgi ne savaitę trukusios "daugiadienės". Gėriau beveik be pertraukos *dvejus metus,* ir tai dar ne viskas - dar buvo Ardelija, ir biblioteka, ir vaikai, ir pasakų valandėlės. Tai buvo dveji sukimosi pragaro karuselėje metai. Manau, kad ta mano dalis, kuri vis dar troško gyventi ir išlaikyti sveiką protą, nusprendė, kad vienintelis būdas mane sustabdyti - ištraukti kištuką iš rozetės. Kai atsipeikėjau, viskas jau buvo baigta. Petsės Harigan ir Tomo Gibsono kūnai dar nebuvo rasti, bet vis tiek viskas buvo baigta - dar neiškišęs galvos iš po rampos jau tai žinojau. Jaučiau kažkokią tuštumą savyje, panašią į tą, kurią jauti iškritus dančiui. Skirtumas tik tas, kad tuščia vieta buvo *mano galvoje.* Ir tada supratau. Jos jau nebėra. Ardelijos jau nebėra.

Vargais negalais išsiropščiau į lauką. Vos nenualpau iš bado. Pamačiau Brajaną Kelį, kuris tais laikais dirbo kroviku. Jis skaičiavo maišus ant kitos rampos ir kažką žymėjosi. Kažkaip įstengiau nus-

linkti prie jo. Kai pažvelgė į mane, jo veidu nuslydo pasibjaurėjimo šešėlis. O buvo laikai, kai mes vaišindavome vienas kitą "Domino" - geležinkelio stoties smuklėje, kurios tu, Semai, neprisimeni, nes ji seniai sudegė per gaisrą, - bet tos dienos negrįžtamai praėjo. Dabar jis matė purviną, lapais apkibusį girtuoklį, nuo kurio trenkė šlapimu ir pačiu pigiausiu vynu.

"Nešdinkis iš čia, seni, arba iškviesiu farus", - pagrasino jis.

Tą dieną aš išgyvenau dar vieną pirmą kartą. Tai būdinga visiems girtuokliams - risdamasis žemyn nuolat sulauki dar nepatirtų pažeminimų. Tai buvo pirmas kartas, kai paprašiau išmaldos. Paklausiau jo, ar negalėtų man duoti ketvirtuko maistui. Jis kyštelėjo ranką į kišenę, ištraukė saują smulkių monetų. Bet ne padavė, o numetė jas mano pusėn. Turėjau klauptis į purvą ir jas susirinkti. Nemanau, kad jis taip pasielgė norėdamas mane sugėdinti. Jis tiesiog bijojo prie manęs prisiliesti. Ir aš jo nekaltinu.

Palaukęs, kol susirinkau centus, jis pasakė: "O dabar nešdinkis į visas keturias puses, seni. Ir jeigu dar kartą tave čia pamatysiu, aš *tikrai* iškviesiu farus".

"Neabejoju", - sumurmėjau ir nuėjau savo keliais. Jis net nenutuokė, kas aš toks, ir gerai.

Pakeliui į valgyklą pasitaikė laikraščių kioskas. Ten gulėjo naujų "Gazette" krūva. Tada ir supratau, kad pramiegojau ne vieną, o dvi paras. Data man nerūpėjo, - tais laikais kalendoriai man apskritai nebeegzistavo, - bet aš žinojau, kad kai Ardelija išspyrė mane iš lovos ir kai paskambinau iš telefono būdelės, buvo pirmadienis. Mano dėmesį patraukė antraštės. Pasirodo, pramiegojau pačią svarbiausią dieną Junktono miesto istorijoje. TĘSIASI DINGUSIŲ VAIKŲ PAIEŠKA, skelbė viena antraštė. Ten buvo Tomo Gibsono ir Petsės Harigan nuotraukos. Kita žinutė vadinosi APYGARDOS MEDIKAI TEIGIA, KAD ŠERIFO PADĖJĖJAS MIRĖ NUO ŠIRDIES SMŪGIO. Šalia - Džono Poverio nuotrauka.

Paėmiau vieną laikraštį, o pinigus už jį palikau ant prekystalio. Tais laikais, kai žmonės vis dar pasitikėjo vieni kitais, būtent taip ir buvo prekiaujama spauda. Tada atsisėdau tiesiai ant šaligatvio ir perskaičiau abu straipsnius. Tas, apie vaikus, buvo visai trumpas. Mat niekas dėl jų dingimo per daug nesijaudino - pasak šerifo Bymeno, greičiausiai jie pabėgo.

Taip, ji vykusiai pasirinko; tiedu vaikai *iš tiesų* buvo padaužos, taip sakant, toks tokį pažino. Juos amžinai matydavo kartu. Be to, jie gyveno tame pačiame kvartale. Straipsnyje buvo rašoma, kad prieš savaitę iki jiems dingstant kilo jų konfliktas su tėvais. Mat Petsės Ha-

rigan mama sugavo juos abu rūkančius apleistoje pašiūrėje. O Tomas Gibsonas turėjo dėdę Nebraskoje, todėl Normanas Bymenas buvo įsitikinęs, kad būtent ten jie ir patraukė, - jau sakiau, kad dideliu protu jis nepasižymėjo. Bet, antra vertus, iš kur jis galėjo žinoti? Beje, dėl vieno dalyko jis buvo teisus - tie vaikiščiai nebuvo iš tų, kurie įkrenta į šulinius arba paskęsta maudydamiesi Proverbijos upėje. Bet aš žinojau, kur jie, ir žinojau, kad Ardelija vis dėlto padarė savo. Žinojau, kad jie visi trys bus surasti vienoje vietoje. Dar tą pačią dieną taip ir įvyko. Aš išgelbėjau Tensę Pover, išsigelbėjau pats, bet manęs tai visiškai neguodė.

Straipsnis apie šerifo padėjėją Poverį buvo ilgesnis. Jis buvo išspausdintas apačioje, nes Poverio lavoną surado dar pirmadienį po pietų. Apie jo mirtį buvo pranešta antradienio numeryje, bet tada dar nebuvo nustatyta mirties priežastis. Jį aptiko susmukusį prie savo automobilio maždaug už mylios į vakarus nuo Ordėjaus fermos. Tą vietą aš puikiai žinojau, nes būtent ten paprastai sukdavau iš kelio ir toliau iki Ardelijos namų eidavau per kukurūzų lauką.

Viskas man buvo aišku. Džonas Poveris buvo ne iš tų, kurie leidžiasi jodomi. Neabejojau, kad vos tik aš pakabinau telefono ragelį, jis puolė į Ardelijos namus. Tiesa, prieš tai galbūt paskambino žmonai ir liepė neišleisti Tensės iš namų, kol vėl nepaskambins. Apie tai laikraštis, žinoma, nerašė, bet dedu galvą, kad būtent taip ir buvo.

Kol jis ten nusigavo, ji jau turbūt buvo pajutusi, kad ją įskundžiau ir kad žaidimas baigtas. Taigi jinai jį ir nužudė. Ji... ji suspaudė jį savo glėbyje kaip ir poną Laviną. Jis buvo kietaodis, kaip ir buvau jai sakęs, bet klevo žievė irgi kieta, tačiau tai netrukdo ištekinti iš jo sulą - tereikia giliau įkišti kaištį. Neabejoju, kad ji savąjį įgrūdo pakankamai giliai.

Jo lavoną ji turbūt įkėlė į jo paties mašiną ir nuvairavo iki tos vietos, kur jį ir rado. Tame kelyje - Garsono kelyje - tais laikais judėjimas nebuvo didelis, bet vis tiek reikėjo nežmoniškos drąsos tai padaryti. Bet argi ji *galėjo* kitaip pasielgti? Paskambinti į šerifo kontorą ir pranešti, kad Džoną Poverį, besišnekučiuojantį su ja, ištiko širdies smūgis? Kiltų daugybė klausimų - ir būtent tada, kai ji labiausiai geidė likti nepastebėta. Juk tuomet netgi bukasis Normanas Bymenas būtų susidomėjęs, kodėl Džonui Poveriui taip staiga prireikė pasikalbėti su bibliotekininke.

Taigi Garsono keliu ji nuvairavo netoli Ordėjaus fermos, paliko automobilį prie griovio ir grįžo atgal mano pramintu taku - per kukurūzų lauką.

Deivo žvilgsnis šokinėjo nuo Semo prie Naomės ir vėl prie Semo.

- Ir numanau, ką ji toliau darė..Neabejoju, kad ji ėmė ieškoti manęs.

Tai nereiškia, kad ji šoko į savo mašiną ir ėmė sukti ratus po visą miestą, kaišiodama nosį į visas skyles, kur aš paprastai lindėdavau; jai to nereikėjo. Per tuos metus pastebėjau, kad ji visada nujausdavo, kur esu, ir kai jai manęs prireikdavo, daug neklaidžiodama sukdavo būtent ten arba pasiųsdavo kurį nors iš vaikų su rašteliu. Nesvarbu, kur aš lindėdavau - ar ant dėžių krūvos užpakaliniame kirpyklos kieme, ar žvejodavau Greilingo upelyje, ar girtas drybsodavau prie geležinkelio sandėlių, ji žinodavo, kaip mane susirasti. Tai buvo vienas iš jos talentų.

Bet tik ne tą kartą - ne tada, kai jai labiausiai reikėjo mane surasti. Jau sakiau, kad tai nebuvo miegas ir netgi ne iš girtumo "nutrūkusi juosta"; tai labiau panėšėjo į komos būseną ar netgi mirtį. Ir kai ji savo viską reginčiomis akimis bandė nustatyti mano buvimo vietą, jai nepasisekė. Nežinau, kiek kartų tą dieną ir po to naktį jos viską regintis žvilgsnis praslydo pro pat mane, ir nenoriu žinoti. Tik žinau, kad jeigu ji būtų užfiksavusi mane, būtų atėjęs ne koks vaikelis su rašteliu. Būtų pasirodžiusi *ji pati,* ir net sunku įsivaizduoti, ką būtų man padariusi už tokį jos planų sužlugdymą.

Gal jai ir būtų pasisekę mane surasti, jeigu būtų turėjusi daugiau laiko, bet ji neturėjo. Vienas dalykas - sužlugo jos planas. O antra - ji vis sparčiau keitėsi. Artėjo jos ramybės laikas, ir ji nebegalėjo gaišti, ieškodama manęs. Be to, ji turbūt žinojo, kad ateityje dar turės progų atkeršyti. Dabar ta proga kaip tik ir pasitaikė.

- Nesuprantu, ką nori tuo pasakyti, - įsiterpė Semas.

- Žinoma, kad supranti, - atsakė Deivas - Kas paėmė tas prakeiktas knygas ir įstūmė tave į šią bėdą? Kas nutempė jas pas antrinių žaliavų perdirbėją? Aš. Ar manai, kad ji to nežino?

- Negi nori pasakyti, kad ji vis dar geidžia tavęs? - paklausė Naomė.

- Taip, bet tik ne tam, apie ką tu galvoji. Dabar ji tegeidžia mane nužudyti, - jis pasuko galvą. Jo atgailaujantis žvilgsnis ieškojo Semo akių. - Dabar ji geidžia tavęs.

Semas nejaukiai prunkštelėjo.

- Neabejoju, kad prieš trisdešimt metų ji buvo išties karšta moteris, - pasakė jis, - bet dabar gerokai senstelėjusi. Be to, ne mano skonio.

- Matau, kad tu vis tiek nieko nesupratai, - atsiduso Deivas. - Ji nenori *pasismaginti* su tavim, Semai; ji nori *būti* tavim.

10

Kelias minutes tvyrojo tyla, paskui Semas tarė:

- Palauk! Tiesiog patylėk sekundę.

- Tu klauseisi mano pasakojimo, bet nesupratai jo taip, kaip turėjai suprasti, - pasakė Deivas. Jo balsas buvo kantrus, bet pavargęs; siaubingai pavargęs. - Taigi turiu pasakyti dar šį tą.

Ardelija, nužudžiusi Džoną Poverį, buvo rami, kad ne ji pirmoji bus įtariamųjų sąraše. Tada ji ėmėsi toliau vykdyti savo planą. Tą popietę ji, kaip įprasta, atidarė biblioteką. Iš dalies todėl, kad neįprastai besielgiantis nusikaltėlis pirmiausia ir sukelia įtarimą; bet ne tik dėl to. Jos laikas jau visiškai artėjo į pabaigą, *ir jai reikėjo tų vaikų gyvybių*. Net nebandykite manęs klausti kodėl, nes aš nežinau. Galbūt ji kaip lokys, kuris turi susikaupti riebalų atsargas prieš žiemos miegą. Aš tik žinau, kad jai būtinai reikėjo tą pirmadienio popietę surengti pasakų valandėlę... ji tai ir padarė.

Per pasakų valandėlę, kai visi vaikai buvo transe, kurį ji sugebėdavo jiems sukelti, ji pasakė Tomiui ir Petsei norinti, jog antradienį iš ryto jie ateitų į biblioteką, nes vasarą antradieniais ir ketvirtadieniais biblioteka neveikdavo. Jie atėjo, ji padarė, ką ketinusi, ir tada užmigo... tokiu miegu, kuris labai panašus į mirtį. Dabar tu, Semai, po trisdešimties metų. Tu pažįsti mane, o Ardelija vis dar siekia atsiteisti su manim, taigi tokia yra pradžia... bet ji rado dar geresnį kabliuką. Tu irgi žinai apie Bibliotekos Policininką.

- Nesuprantu, kaip...

- Ne, tu nesupranti, *kaip* gerai supranti, ir todėl jai esi dar gardesnis kąsnelis. Nes pačios klastingiausios - tos paslaptys, kurias turime slėpti nuo savęs... Kažkam, panašiam į Ardeliją Lortz, tai yra pačios geriausios paslaptys. Be to, pažvelk į kitus privalumus - tu jaunas, vienišas ir neturi artimų draugų. Juk tai tiesa, ar ne?

- Iki šios dienos būčiau galėjęs atsakyti, kad taip, - akimirką pagalvojęs patvirtino Semas. - Būčiau galėjęs pasakyti, kad keli tikri draugai, kuriuos susiradau atvykęs į Junktoną, jau gyvena kitur. Bet dabar tave ir Naomę laikau savo draugais, Deivai. Iš tiesų manau, kad jūs geri draugai. Patys tikriausi.

Naomė spustelėjo Semo delną.

- Labai didžiuojuosi tuo, Semai, - pasakė Deivas, - bet dabar tai neturi reikšmės, nes jos taikinyje atsidūrėme ir mudu su Sara. Juo daugiau, juo linksmiau, kaip kartą ji yra man pasakiusi. Jai reikia gyvybių, kad galėtų nuolat keistis ir išgyventi... prisikėlimas pasibaigus ramybės laikotarpiui jai turbūt irgi reiškia keitimąsi.

- Tai nori pasakyti, kad ji ketina kažkaip pasinaudoti Semu, ar ne? - paklausė Naomė.

- Manau, daugiau negu tai, Sara. Noriu pasakyti, kad ji ketina sunaikinti Semo dvasią, tai, kas jį *daro* Semu, - neabejoju, kad ji ketina išskobti jį kaip moliūgą Helouvyno šventei. Tada tai, kas iš jo liks, ji apsivilks kaip naują drabužį. Kai taip atsitiks, - jeigu atsitiks, - jis ir toliau atrodys kaip žmogus, vardu Semas Pyblesas, bet jis *nebebus* žmogus, kaip ir Ardelija Lortz niekada nebuvo moteris. Juk ji - ne žmogus, *kažkas* slypi po tuo pavidalu, aš visą laiką tai nujaučiau. Tai jos viduje... bet kažkas svetima. Iš kurgi Ardelija Lortz atvyko? Kur ji gyveno prieš atsikraustydama į Junktoną? Manau, patikrinus paaiškėtų, jog visos tos ponui Lavinui pateiktos rekomendacijos buvo suklastotos. Niekas šiame miestelyje nežinojo tiesos. Manau, kad Džoną Poverį pražudė jo smalsumas. Bet kadaise gyveno ir tikroji Ardelija Lortz... Pas Kristijanoje prie Misisipės... ar Harisburge, Pensilvanijos valstijoje... ar Portlende, Meino valstijoje... ir tas *kažkas,* išsirinkęs ją, įgavo jos pavidalą. Dabar ji vėl nori to paties. Jeigu mes leisime tam įvykti, dar šiais metais kuriame nors mieste, na, kad ir San Franciske, Kalifornijoje... ar Biute, Montanoje... ar Kingstone, Rodo saloje... pasirodys žmogus, vardu Semas Pyblesas. Aplinkiniai jį pamėgs. Ypač vaikai... nors galbūt truputį ir prisibijos, patys nesuprasdami kodėl.

Ir, žinoma, jis bus bibliotekininkas.

DVYLIKTAS SKYRIUS

LĖKTUVU Į DEMOINĄ

1

Semas žvilgtelėjo į laikrodį ir apstulbo pamatęs, kad jau trečia valanda po pietų. Vos devynios valandos beliko iki vidurnakčio, kai žadėjo sugrįžti aukštas vyriškis sidabro spalvos akimis. Arba pati Ardelija Lortz. Arba abu kartu.

- Tai ką man daryti, Deivai? Nueiti į kapines, iškasti Ardelijos lavoną ir suvaryti kokį baslį jai į širdį?

- Būtų geras pokštas, jei sugebėtum, - pasišaipė Deivas, - nes moteris buvo kremuota.

- O! - šūktelėjo Semas. Jis atsilošė kėdėje, negalėdamas atgauti kvapo.

Naomė vėl suėmė jo delną.

- Kad ir kaip ten būtų, tau nieko nereikės daryti vienam, - be užuolankų pasakė ji. - Nors Deivas sako, kad ji ir mus yra nusižiūrėjusi, ne todėl mes būsime kartu. Draugas draugui turi padėti nelaimėje. *Štai* kodėl. Kamgi kitam reikalingi draugai?

Semas kilstelėjo jos ranką prie lūpų ir pabučiavo.

- Ačiū, bet neįsivaizduoju, ką jūs galėtumėte padaryti. Arba aš. Atrodo, čia nėra jokios išeities. Nebent... - jis viltingai pažvelgė į Deivą. - Nebent aš pabėgčiau.

Deivas papurtė galvą.

- Ji viską *mato.* Jau sakiau. Galėtum, lėkdamas pašėlusiu greičiu, iki vidurnakčio pasiekti Denverį, jeigu, aišku, nesustabdytų farai, kad, keldamas koją iš mašinos, išvystum tave pasitinkančią Ardeliją Lortz. Arba, važiuodamas tamsiu keliu, staiga pastebėtum, kad šalia tavęs sėdi Bibliotekos Policininkas.

Vien pagalvojus apie tai - baltą kaip lavono veidą ir sidabro spalvos akis blausioje nuo prietaisų skydo sklindančioje šviesoje - Semą apėmė drebulys.

- Tai kas belieka?

- Neabejoju, kad jūs abu žinote, ką pirmiausia reikia padaryti, - pasakė Deivas. Jis išgėrė paskutinį arbatos gurkšnį ir pastatė stiklinę ant verandos turėklo. - Gerai pagalvokite ir suprasite.

Dabar jų visų akys susmigo į grūdų elevatorių. Semo galvoje buvo visiška sumaištis; Deivo Dankano papasakotos istorijos fragmentai susipynė su Bibliotekos Policininko pasakytais žodžiais, jo keistu šveplenimu: *Nenoriu klaušytiš paikų pašiaiškinimų... Turi laiko iki vidurnakčio... O tada aš vėl ateišiu.*

Naomės veidas staiga nušvito.

- Na, žinoma! - sušuko ji. - Kaip kvaila! Bet...

Ji kažko paklausė Deivo, tada ir Semas atsitokėjo.

- Yra tokia vieta Demoine, jeigu gerai prisimenu, - pasakė Deivas. - Pas Pelą. Jeigu kas nors ir galėtų padėti, tai tik jis. Kodėl gi tau nepaskambinus, Sara?

2

Kai ji išėjo, Semas pasakė:

- Net jeigu ir pasirodytų, kad jie *gali* mums padėti, nemanau, ar pavyktų ten nusigauti iki uždarant. Pabandyti gal ir verta...

- Aš ir nesakau, kad reikia važiuoti automobiliu, - tarė Deivas. - Ne - judu su Sara turite vykti į Proverbijos oro uostą.

Semas sumirksėjo iš nuostabos:

- Nežinojau, kad Proverbijoje yra oro uostas.

Deivas šyptelėjo.

- Na... gal aš kiek ir perdedu. Ten yra pusės mylios ilgio suplūktų žemių juosta, kurią Stenas Somsas vadina pakilimo ir nusileidimo taku. Steno angaras yra Vakarų Ajovos lėktuvų nuomos biure. Tu ir Sara su juo pasikalbėsite. Jis turi nedidelį "Navajo". Iki aštuntos, vėliausiai - iki devintos valandos vakaro jis nuskraidins jus į Demoiną ir atgal.

- O kas, jeigu jo ten nebus?

- Tada pabandysime sugalvoti ką nors kita. Bet greičiausiai jį rasite. Labiau už skraidymą jis mėgsta tik žemės darbus. Vadinasi, vis tiek bus kur nors netoliese. Galbūt jis pasakys, kad negali jūsų nuskraidinti, nes turi darbų sode, kad reikėjo perspėti prieš kelias dienas. Jeigu jis spyriosis, pasakykite jam, kad jus atsiuntė Deivas Dankanas ir kad Deivas sako, jog atėjo metas atsilyginti už beisbolą. Atsiminsi?

- Taip, bet ką tai reiškia?

- Nieko, kas būtų susiję su šiuo reikalu, - atsakė Deivas. - Jis jus nuskraidins, o tai svarbiausia. O kai grįšite, negaiškite laiko ir nevažiuokite čia. Abu su Sara važiuokite tiesiai į miestą.

Semą sukaustė siaubas:

- Į biblioteką?

- Teisingai.

- Deivai, tai, ką Naomė pasakė apie draugus, be galo miela - galbūt netgi tiesa, bet manau, kad turėtumėte palikti mane vieną. Nė vienas iš jūsų čia niekuo dėtas. Aš pats užviriau visą šitą košę...

Deivas neįtikėtinai stipriai suspaudė Semo delną:

- Jeigu tu iš tiesų taip galvoji, vadinasi, nesupratai nė žodžio iš to, ką aš čia pasakojau. Tu nesi dėl *nieko* kaltas. Tai mano sąžinę slegia Džono Poverio ir dviejų vaikų mirtys, - nepaisant to siaubo, kurį teko išgyventi dar velniai žino keliems vaikams, - bet ir aš nesu kaltas. Ne, iš tiesų. Nebesijaučiu atsakingas už tai, kad tiek laiko praleidau su Ardelija Lortz kaip ir už trisdešimt girtuoklystės metų. Taip susiklostė aplinkybės ir tiek. Bet ji griežia ant manęs dantį ir dar sugrįš man atkeršyti, Semai. Jeigu nebebūsime kartu, kai ji ateis, ji aplankys mane pirmąjį. Bet ne vienintelį. Sara buvo teisi, Semai. Ji ir aš turime būti arti ne tam, kad apgintume tave; visi trys turime laikytis krūvoj dėl mūsų pačių. Sara *žino* apie Ardeliją, negi nesupranti? Jei-

gu Ardelija to dar nežino, tai sužinos, vos tik šiąnakt pasirodys. Iš Junktono ji ketina išvykti jau *tavo,* Semai, pavidalu. Negi manai, kad ji paliks bent vieną liudininką?

- Bet...

- Bet nieko, - nutraukė jį Deivas. - Galų gale iš viso to seka vienintelė išvada, net toks girtuoklis kaip aš pajėgus tai suprasti: arba mes laikysimės vienas kito, arba visi trys žūsime nuo jos rankos.

Jis pasislinko arčiau.

- Jeigu nori apsaugoti Sarą nuo Ardelijos, Semai, baik vaidinti didvyrį. Verčiau pasistenk prisiminti, kas buvo *tavo* Bibliotekos Policininkas. *Privalai* tai padaryti. Nes netikiu, kad Ardelija pultų prie pirmo pasitaikiusio. Šiame reikale tėra vienas, bet pražūtingas sutapimas: kadaise tu irgi turėjai Bibliotekos Policininką. Privalai prisiminti.

- Aš bandžiau, - pasakė Semas, nors žinojo, kad meluoja. Nes kiekvieną kartą, kai stengdavosi galvoti apie

(eikš šu manimi, šūnau... aš poličininkaš)

tą balsą, jis dingdavo tarsi pabaidytas. Jis pajusdavo saldymedžio, kurio niekuomet nėra ragavęs, bet visuomet nekentė, skonį - ir viskas.

- Privalai dar labiau pasistengti, - tarė Deivas, - arba mes nebeturime jokios vilties.

Semas giliai giliai atsikvėpė. Deivo ranka nusileido jam ant sprando ir švelniai spustelėjo.

- Tai raktas, - kalbėjo Deivas. - Galbūt netgi galintis paaiškinti daugelį dalykų tavo gyvenime. Tavo vienatvę ir tavo liūdesį.

Semas apstulbęs žiūrėjo į jį. Deivas šypsojosi.

- Na, taip, - pakartojo jis. - Tu esi vienišas, tau liūdna ir tavęs nesupa jokie kiti žmonės. Tu gražiai kalbi, bet... viena sakai, kita darai. Iki šios dienos aš tau tebuvau Purvinasis Deivas, kartą per mėnesį ateinantis pasiimti makulatūros. Tačiau tokie žmonės kaip aš labai pastabūs, Semai. Kad žmogų pažintum, reikia su juo bendrauti.

- Raktas, - susimąstė Semas. Jis visąlaik galvojo, kad tokie dalykai pasitaiko tik populiariuose filmuose, kurių pagrindiniai veikėjai - psichiatrai ir jų pacientai.

- Tai tiesa, - neatlyžo Deivas. - Tokie dalykai visada baugina, Semai. Nekaltinu tavęs už tokį atkaklų nenorą jo ieškoti. Bet tu gali, jeigu, aišku, panorėsi. Taigi rinkis.

- Ar šito tu irgi išmokai AA susirinkimuose, Deivai?

Jis šyptelėjo.

- Na, ten iš tikrųjų daug ko galima pasimokyti, - pasakė jis, - bet tai, manau, aš visada žinojau.

Sugrįžo Naomė. Ji šypsojosi, jos akys vėl švytėjo.

- Argi ji ne puiki? - tyliai ištarė Deivas.

- Taip, - pritarė jam Semas. - Ji nuostabi, - dabar jam jau nekėlė abejonių du dalykai: kad jis įsimylėjo ir kad Deivas Dankanas tai žino.

3

- Jie ten taip ilgai ieškojo, kad jau buvau pradėjusi nerimauti, - prabilo ji, - bet mums pasisekė.

- Gerai, - su palengvėjimu atsiduso Deivas. - Tuomet jums abiem laikas pas Steną Somsą. Ar per mokslo metus biblioteka vis dar uždaroma aštuntą valandą, Sara?

- Taip - esu tikra, kad taip.

- Tuomet aš ten būsiu apie penkias. Nuo aštuntos iki devintos jūsų lauksiu prie tarnybinio įėjimo. Juo anksčiau, juo geriau - ir saugiau. Tik, dėl Dievo meilės, pasistenkite nevėluoti.

- Kaip mes įeisime vidun? - paklausė Semas.

- Nesijaudink, aš tuo pasirūpinsiu. Jums jau laikas.

- Galbūt reikėtų iš čia paskambinti tam Somsui, - suabejojo Semas. - Kad būtume tikri, jog jį rasime.

Deivas papurtė galvą.

- Nieko iš to neišeis. Prieš ketverius metus Steno žmona paliko jį ir išėjo pas kitą. Mat jai pasirodė, kad jis susituokęs su savo darbu. Moterys sugeba prisigalvoti visokių pasiteisinimų, kai joms pačioms pradeda niežėti. Vaikų jie neturėjo. Jis niekuomet nesėdi namuose, kai gali išeiti į sodą. O dabar judinkitės. Laikas nestovi vietoje.

Naomė pasilenkė ir pabučiavo Deivą į skruostą.

- Ačiū, kad papasakojai, - ištarė ji.

- Aš pats džiaugiuosi, kad tai padariau. Man labai palengvėjo.

Semas ketino paduoti Deivui ranką, bet staiga jam į galvą šovė geresnė mintis. Pasilenkė prie senuko ir stipriai jį apkabino.

4

Stenas Somsas buvo aukštas prakaulus vyriškis. Švelnaus veido, bet piktų akių. Jis jau buvo spėjęs įdegti saulėje, nors pavasaris skaičiavo dar tik pirmąsias dienas. Semas ir Naomė rado jį besikapstantį

už namo, kaip Deivas ir sakė. Už septyniasdešimties jardų į šiaurę nuo čia Semas įžiūrėjo kažką panašų į dulkėtą vieškelį... bet kadangi ten stovėjo nedidelis brezentu pridengtas lėktuvas, jis suprato, kad tai ir bus vienintelis to vadinamojo Proverbijos oro uosto pakilimo ir nusileidimo takas.

- Negaliu, - pasakė Somsas. - Šią savaitę pats vienas turiu suarti penkiasdešimt akrų. Reikėjo pranešti prieš dvi tris dienas.

- Tai labai skubu, - įkalbinėjo jį Naomė. - Patikėkite, pone Somsai, mes patekome į bėdą.

Jis atsiduso ir skėstelėjo rankomis.

- Norite žinoti, kas yra tikra bėda? - paklausė jis. - Kaip vyriausybė elgiasi su tokiais ūkiais kaip šis ir tokiais žmonėmis kaip aš. *Štai kur* mirtina bėda. Paklausykite, Sider Repide yra vyrukas, kuris galėtų...

- Mes neturime laiko nuvykti į Sider Repidą, - nutraukė jį Semas. - Deivas liepė jums pasakyti...

- Deivas? - Stenas Somsas iš karto pagyvėjo. - Koks Deivas?

- Dankanas. Jis liepė jums pasakyti, kad atėjo metas atsilyginti už beisbolą.

Somsas nuleido antakius. Jis sugniaužė kumščius, ir Semas pagalvojo, kad dabar jau kaip trenks! Bet Stenas netikėtai nusikvatojo ir papurtė galvą.

- Po šitiek metų Deivas Dankanas išdygsta kaip iš po žemių su skolos rašteliu rankoje! Po velnių!

Jis pasuko prie kultivatoriaus. Stengdamasis perrėkti mechanizmo burzgesį, sušuko:

- Eikite prie lėktuvo, kol aš šitą velnio išmonę padėsiu į vietą! Ten pelkė, žiūrėkite, kad neįklimptumėte!

Somsas perjungė kultivatoriaus pavarą. Visame tame triukšme sunku buvo ką nors suprasti, bet Semui atrodė, kad jis vis dar kvatojasi.

- Maniau, kad tas senas girtuoklis pakratys kojas man dar nespėjus su juo atsiteisti!

Ir jis nuvairavo į daržinę, palikęs vienas į kitą spoksančius Semą ir Naomę.

- Ką visa tai reiškia? - paklausė Naomė.

- Nežinau - Deivas man nepasakė, - Semas atkišo parankę: - Madam, ar nesutiktumėte eiti su manimi?

Ji įsikibo.

- Ačiū, pone.

Jie stengėsi aplenkti pelkėtą vietą, kaip patarė Stenas Somsas, bet jiems nepasisekė. Naomė įklimpo iki kauliukų. Kai ji ištraukė koją, bato nebebuvo. Semas sužvejojo jį toje pliurzėje ir pakėlė Naomę ant rankų.

- Semai, ne! - juokėsi ji. - Susilaužysi *stuburą!*

- Ne-e, - nenusileido jis. - Tu lengva.

Ji iš tikrųjų buvo visai nesunki... ir jam pačiam kažkodėl tapo lengviau klampoti per tą purvą. Nunešė ją iki juostos, kuria buvo užtvertas pakilimo takas, ir pastatė ant žemės. Naomė ramiai ir kažkaip tyrai žiūrėjo į jį. Jis, daug negalvodamas, pasilenkė ir ją pabučiavo. Ji nesipriešino - atvirkščiai, apsivijo rankomis jo kaklą ir bučiniu atsakė į jo bučinį.

Jam trūko oro, bet išdrįso dar kartą į ją pažvelgti. Naomė šypsojosi.

- Gali kada tik panorėjęs vadinti mane Sara, - pasakė ji.

Semas nusijuokė ir dar kartą ją pabučiavo.

5

Skrydis Steno Somso valdomu “Navajo” buvo panašus į pasijodinėjimą ant paršo nugaros arba kratymąsi apžergus lazdą. Mėtė ir kratė, šalto oro gūsiai gniaužė kvapą, ir Semas pagalvojo, kad turbūt bus labai negarbingai pasielgta Ardelijos atžvilgiu, ko tas keistas sutvėrimas net negalėtų įsivaizduoti: jie išbarstys savo kaulus po plačius Ajovos kukurūzų laukus.

Tačiau Stenui Somsui, rodės, tai buvo nė motais; jis visu balsu stūgavo senas balades, tokias kaip “Mieloji Zuzana” ir “Niujorko šaligatviai”, o “Navajo” jau paėmė kryptį į Demoiną. Naomė kaip prisiūta sėdėjo savo vietoje, ausis užsidengusi delnais ir akies krašteliu baugščiai žvelgė į apačią, kur plytėjo taisyklingomis linijomis - keliais - suraižyti laukai ir šen bei ten matėsi mažyčiai tarsi žaisliniai nameliai.

Semas paplekšnojo jai per petį.

- Panašu, kad niekada anksčiau nesi skridusi? - šaukė jis, stengdamasis perrėkti variklių gausmą.

Ji pasuko galvą jo pusėn, išsišiepusi kaip džiūgaujanti mokinukė.

- Ne-e! - sušuko ji ir vėl nusisuko į langą.

- Aš būsiu prakeiktas, - sumurmėjo Semas ir tvirčiau susiveržė saugos diržą, nes lėktuvas vėl ėmė pašėlusiai kratytis.

6

Buvo dvidešimt po keturių, kai “Navajo” nusileido Demoino oro uoste. Somsas privažiavo prie civiliams lėktuvams skirto terminalo, išjungė variklius ir atidarė dureles. Semas net pats nustebo, koks pavydo jausmas jį nudiegė, kai Somsas, padėdamas Naomei išlipti, apkabino ją per liemenį.

- Ačiū! - pasakė ji. Jos skruostai buvo įkaitę, o akys tiesiog kibirkščiavo. - Tai buvo *nuostabu!*

Somsas šyptelėjo. Nežinodamas nepasakytum, kad jam šešiasdešimt. Dabar jis atrodė bent dvidešimčia metų jaunesnis.

- Man ir pačiam tai patinka, - pritarė jai Somsas, - tai kur kas geriau, nei kiauras dienas kratytis tame kultivatoriuje... tenka su tuo susitaikyti, - jis atitraukė žvilgsnį nuo Naomės ir pažiūrėjo į Semą. - Ar gali paaiškinti, kodėl mums reikėjo taip skubėti? Padėsiu, kuo galėsiu - aš skolingas Deivui daugiau, nei vertas skrydis iš Proverbijos į Demoiną ir atgal.

- Mums reikia nuvykti į miestą, - paaiškino Semas, - į Pelo knygyną. Ten mums yra paliktos dvi knygos.

Stenas Somsas spoksojo į juos išpūtęs akis.

- Sugrįšite?

- Pelo...

- Aš žinau tą vietą, - neleido pabaigti jis. - Priekyje - naujos knygos, toliau senesnės. Didžiausias pasirinkimas visuose Vidurio Vakaruose, pasak reklamų. Bet aš bandau suvokti kitą dalyką: jūs privertėte mane palikti darbus sode ir skristi tokį kelią dėl poros *knygų?*

- Tai labai svarbios knygos, pone Somsai, - įsiterpė Naomė. Ji palietė sudiržusį fermerio delną. - Šiuo metu jos yra pats svarbiausias dalykas mano gyvenime... arba Semo.

- Ir Deivo, - pridūrė Semas.

- Jeigu jūs man papasakotumėte, kas čia vyksta, - paklausė Somsas, - ar aš įstengčiau tai suprasti?

- Ne, - tarė Semas.

- Ne, - patvirtino Naomė ir kaltai šyptelėjo.

Somsas garsiai atsiduso ir susigrūdo rankas į kelnių kišenes.

- Na, galų gale, kas man darbo. Dešimt metų aš buvau skolingas Deivui, mane ta skola nežmoniškai slėgė, - jis pralinksmėjo. - Be to, man dar teko garbė pirmąkart paskraidinti žavią jauną panelę. Nieko nėra gražesnio už merginą po pirmojo gyvenime skrydžio, nebent mergina po pirmojo...

Jis staiga nutilo, nes įmaknojo į deguto balą. Naomė diskretiškai žvelgė į tolį. Tuo metu privažiavo automobilis su kuru. Somsas priėjo prie vairuotojo ir pradėjo su juo šnekėtis.

Semas tarė:

- Tu padarei įspūdį mūsų bebaimiui pilotui.

- Galbūt, - atsakė ji. - Jaučiuosi nuostabiai, Semai. Argi ne kvaila?

Jis pataisė išslydusią jos plaukų sruogą.

- Tai buvo beprotiška diena. Pati beprotiškiausia, kokią tik galiu prisiminti.

Bet vidinis balsas jam kuždėjo, kad tai netiesa. Buvo dar viena tokia beprotiška diena. Dar beprotiškesnė "Juodosios strėlės" ir saldymedžio diena.

Jis ėmė dusti nuo staiga jį apėmusios panikos ir užsidengė ausis, kad negirdėtų to balso.

Jeigu nori apsaugoti Sarą nuo Ardelijos, Semai, baik vaidinti didvyrį ir pasistenk prisiminti, kas buvo tavo Bibliotekos Policininkas.

Aš neprisimenu! Aš negaliu! Aš... aš neprivalau!

Privalai tai padaryti.

Aš neprivalau! Man uždrausta!

Privalai dar labiau pasistengti, arba mes nebeturime jokios vilties.

- Man iš tikrųjų dabar reikia grįžti namo, - sumurmėjo Semas Pyblesas.

Naomė, kuri buvo paėjusi tolėliau, kad galėtų iš šono apžiūrėti "Navajo", kažką išgirdo ir grįžo prie jo.

- Ar sakei ką nors?

- Nieko. Nesvarbu.

- Tu labai išblyškęs.

- Aš labai įsitempęs, - irzliai atšovė jis.

Grįžo Stenas Somsas. Atkištu nykščiu per petį parodė jiems į aną vairuotoją:

- Dausonas sako, kad galiu pasiskolinti jo automobilį. Nuvešiu jus į miestą.

- Mes galėtume išsikviesti taksi... - buvo bepradedąs Semas.

Naomė papurtė galvą.

- Neturime tiek laiko, - pasakė ji. - Labai ačiū, pone Somsai.

- Ach, velniop tai, - numojo ranka Somsas ir išsiviepė kaip padykęs berniūkštis. - Vadinkite mane tiesiog Stenu. Eime. Dausonas sako, kad nuo Kolorado atslenka žemo slėgio laukas. Norėčiau grįžti į Junktoną, kol dar neprasidėjo lietus.

7

Pelo knygynas buvo panašus į didelę daržinę. Jis stovėjo pačiame Demoino komercinio rajono gale - visiškas kontrastas įprastiems knygynams, kur prekystaliai tvarkingai išdėstyti viena eile. Naomė pasiteiravo Maiko. Ją nusiuntė į pirkėjų aptarnavimo skyrių, kuris buvo panašus į kioską, įspraustą tarp dviejų skyrių - naujų knygų ir senų leidinių.

- Mano vardas Naomė Higins. Ar telefonu su jumis kalbėjau?

- Ach, taip, - pasakė Maikas. Iš vienos iš daugybės sujauktų lentynų jis ištraukė dvi knygas. Viena buvo "Amerikiečių mėgstamiausi eilėraščiai"; kita - "Oratoriaus patarėjas", kurios redaktoriumi buvo įrašytas Kentas Adelmenas. Dar niekada gyvenime Semas Pyblesas nebuvo toks laimingas, regėdamas dvi knygas. Jis vos beįstengė atsispirti norui stverti tas knygas iš tarnautojo rankų ir smarkiai smarkiai prisispausti jas prie krūtinės.

- Dėl "Mėgstamiausių eilėraščių" vargo nebuvo, - tarė Maikas, - bet "Oratoriaus patarėjo" paskutinis leidimas išėjo jau gana seniai. Manau, kad Pelo knygynas nuo šių vietų iki pat Denverio yra vienintelis, turintis taip puikiai išlaikytą egzempliorių... išskyrus, žinoma, bibliotekas.

- Mane jos abi be galo džiugina, - nuoširdžiai prisipažino Semas.

- Ar tai dovana?

- Kažkas panašaus.

- Galiu įpakuoti, jeigu norite; užtruktų tik sekundę.

- Nebūtina, - pasakė Naomė.

Už abi knygas jie turėjo sumokėti dvidešimt du dolerius ir penkiasdešimt septynis centus.

- Negaliu patikėti, - pasakė Semas, kai jie išėjo iš knygyno ir pasuko į tą vietą, kur Stenas Somsas buvo pastatęs skolintą mašiną. Jis iš visų jėgų spaudė krepšio rankeną. - Negaliu patikėti, kad taip paprasta, kaip... kaip ir jas grąžinti.

- Nesijaudink, - atšovė Naomė. - Nebus taip paprasta.

8

Važiuojant atgal į oro uostą, Semas paklausė Steno Somso, ar šis negalėtų papasakoti apie Deivą ir beisbolą.

- Jeigu tai asmeniška, taip ir sakykit. Man paprasčiausiai smalsu.

Somsas pažvelgė į krepšį, kurį Semas spaudė glėbyje.

- Man irgi smalsu dėl šitų, - tarė jis. - Siūlau sandėrį. Istorija su beisbolu atsitiko prieš dešimt metų. Aš papasakosiu ją, jeigu pažadėsi, kad po dešimties metų tu man papasakosi apie šitas knygas.

- Sutarta, - atsiliepė Naomė iš galinės sėdynės ir pridūrė tai, apie ką ir Semas pagalvojo: - Jeigu, žinoma, išgyvensim iki to laiko.

Somsas nusikvatojo:

- Aha... bet tikiuosi, kad yra vilties, ar ne?

Semas palingavo galva.

- Kartais nutinka keisčiausių dalykų.

- Neabejoju. Taip 1980-aisiais nutiko ir mano vienturčiui berniukui. Gydytojai vadino tai leukemija.

- O, nuoširdžiai užjaučiu, - sumurmėjo Naomė.

- Ačiū. Kartais pradedu tikėti, kad jau susigyvenau su ta mintim. Bet kokia nors detalė ima ir vėl pažadina tą skaudulį manyje. Kai kada laikas, pasirodo, ne pats geriausias gydytojas; kai kurie dalykai niekada nepasimiršta.

Kai kurie dalykai niekada nepasimiršta.

Eikš šu manimi, šūnau... Aš poličininkaš.

Man iš tikrųjų dabar reikia grįžti namo... ar sumokėjau baudą?

Semas drebančia ranka užspaudė burną.

- Taigi, velniai rautų, pažinojau Deivą jau daugybę metų, kai tai atsitiko, - vėl prabilo Stenas Somsas. Jie ką tik pravažiavo ženklą "Oro uostas - 3 mylios". - Mes kartu užaugome, lankėme tą pačią mokyklą, kartu krėtėme visokias išdaigas. Skirtumas tik tas, kad aš pagaliau suaugau ir surimtėjau, o Deivas liko amžinas vaikas.

Somsas papurtė galvą.

- Ar girtas, ar blaivus - jis buvo pats mieliausias iš visų mano sutiktų žmonių. Bet jis ėmė gerti vis dažniau ir dažniau, ir mūsų ryšys po truputį nutrūko. Pačios juodžiausios dienos jam užėjo maždaug šeštąjį dešimtmetį. Tuo laiku jis gėrė *be paliovos.* Po to pradėjo lankytis AA susirinkimuose ir atrodė, kad jam jau geriau... bet retkarčiais neišlaikydavo ir vėl užgerdavo.

Kai 1968-aisiais ruošiausi vesti, norėjau pakviesti jį liudininku, bet taip ir neišdrįsau. Mat tuo metu jis jau kuris laikas buvo blaivus, bet argi tokiu žmogum gali pasitikėti!

- Suprantu jus, - ramiai ištarė Naomė.

Stenas Somsas nusijuokė.

- Na, na, labai tuo abejoju - argi tokia miela būtybė kaip tu galėtų suprasti, kokie pavojai tyko užkietėjusio girtuoklio! Na, tiek to. Jeigu būčiau pakvietęs Deivą savo santuokos liudininku, Laura - tai mano buvusioji - būtų sudraskiusi mane į gabalus. Bet Deivas vis dėlto

atėjo, o dar dažniau su juo matytis pradėjau po to, kai 1970-aisiais gimė mūsų sūnus Džo. Visus tuos metus, kol stengėsi išsikapanoti iš butelio dugno, Deivas vaikams jautė kažką ypatinga.

Labiausiai už viską Džo mėgo beisbolą. Galvą buvo dėl jo pametęs - rinko viską, kas susiję su beisbolu: lipdukus, kramtomosios gumos popierėlius... jis iki gyvo kaulo man įkyrėjo prašymais nupirkti satelitinę anteną, kad galėtų stebėti visas rungtynes, kur žaidžia "Royal" komanda - jo mylimiausia, na, dar "Cub". Būdamas aštuonerių, jis jau žinojo visus "Royal" pagrindinių žaidėjų duomenis ir atmintinai mokėjo Amerikos lygos varžybų rezultatus. Tris ar keturis kartus mudu su Deivu buvome nusivedę jį į stadioną. Jis jautėsi kaip devintame danguje. Deivas ir vienas jį nusivesdavo, kai aš negalėdavau atitrūkti nuo darbo. Laura dėl to amžinai bambėdavo - jis esą parsivilks girtas kaip pėdas, nežinia kur palikęs berniuką, kuris dabar galbūt pasiklydęs arba sėdi kur nors policijoje, laukdamas, kol jo ateis paimti. Bet nieko panašaus nėra atsitikę. Kiek man žinoma, Deivas prie Džo nėra išgėręs nė lašo.

Kai Džo susirgo leukemija, pats blogiausias dalykas jam buvo gydytojų draudimas eiti į rungtynes bent jau iki birželio, o galbūt ir iš viso. Tai jį slėgė labiau nei žinia apie nepagydomą ligą. Kai Deivas atėjo jo aplankyti, Džo pirmiausia dėl to pasiskundė. Deivas stipriai jį apkabino ir pasakė: "Nieko tokio, kad negali nueiti į tas rungtynes, Džo; tuomet visą "Royal" komandą aš atvesiu čia".

Džo netikėdamas savo ausimis paklausė: "Norite pasakyti - *kiekvieną* iš jų, dėde Deivai?" Jis taip jį vadino - dėde Deivu.

"Na, ne visai taip, - atsakė Deivas, - bet kažką panašaus."

Somsas privažiavo prie civilinių lėktuvų terminalo vartų ir pasignalizavo. Vartai atsidarė, ir jis pasuko prie "Navajo". Išjungė variklį, bet iš automobilio nelipo.

- Aš visuomet žinojau, kad Deivas velniškai talentingas, - tarė jis. - Tik iki šiol nesuprantu, kaip jam pavyko taip greitai tai padaryti. Įtariu, kad dirbo kiauras paras, nes padarė tai per dešimt dienų - ir pasiutusiai *gerai.*

Tiesa, jis žinojo, kad reikia skubėti. Suprantate, mums su Laura gydytojai pasakė tiesą, o aš pasiguodžiau Deivui. Džo liga buvo nepagydoma. Mat susigriebta per vėlai.

Praėjus dešimčiai dienų nuo jo pažado, Deivas įžengia į mano sūnaus palatą su popieriniais pirkinių krepšeliais abiejose rankose. "Ką čia turi, dėde Deivai?" - klausia lovoje sėdintis Džo. Tą dieną jis bu-

vo ypač liūdnas - maniau, kad dėl plaukų, kurie ėmė slinkti kuokštais; tuo metu vaikai buvo įsikalę į galvas, kad jeigu plaukai nesiekia pečių, tai - žemas lygis. Deivui įėjus, jis iškart pralinksmėjo.

"Žinoma, kad "Royal", - sako Deivas. - Ar aš tau nesakiau?"

Tada jis priėjo prie lovos ir iš tų maišelių išvertė viską ant antklodės. Jūs niekada, niekada gyvenime nesate matę tokio vaiko veido. Jis nušvito kaip Kalėdų eglutė... ir... po velnių, aš net nežinau.

Steno Somso balsas išdavė jį susigraudinus. Jis, pats to nejausdamas, taip smarkiai užgulė Dausono "Biuiko" vairą, kad nuspaudė garso signalą. Iš užpakalinės kelnių kišenės išsitraukė didžiulę nosinę, nusibraukė išdavikišką ašarą ir garsiai išsišnypštė.

Naomė irgi buvo pasilenkusi į priekį. Ji palietė delnu Somso skruostą:

- Jeigu jums per sunku, pone Somsai...

- Ne, - atsakė jis ir šyptelėjo. Semas stebėjo, kaip viena ašara, kurios Stenas Somsas nenušluostė, lėtai ritosi per jo skruostą. - Aš tik prisiminiau, kaip jis tuomet atrodė. Koks jis buvo. Tai skaudu, panele, bet drauge labai gera. Tie du jausmai neatskiriamai susipynę.

- Suprantu, - sušnibždėjo ji.

- Kai Deivas išvertė tuos krepšius, iš jų pasipylė beisbolo kamuoliukai - daugiau kaip du tuzinai. Bet tai nebuvo *paprasti* kamuoliukai. Ant kiekvieno buvo išpieštas veidas - visų 1980-ųjų metų Kanzaso "Royal" beisbolo komandos žaidėjų veidai. Ne, tai nebuvo vadinamosios karikatūros. Jie buvo taip talentingai nupiešti, kaip Normano Rokvelo paveiksliukai ant "Saturday Evening Post" viršelių. Buvau matęs Deivo darbų - tų, kuriuos jis nutapė dar prieš pradėdamas smarkiai gerti. Jie man pasirodė labai vykę, bet tokių kaip tie veidai ant kamuoliukų dar nebuvau matęs. Ten buvo nupieštas Vilis Aikensas ir Frenkas Vaitas, ir U. L. Vašingtonas, ir Džordžas Bretas... Vilis Vilsonas ir Amosas Otis... Denas Kvisenberis, panašus į žiaurų gangsterį iš senųjų vesternų... Polas Splitorfas ir Kenas Bretas... aš neprisimenu visų jų vardų, bet, po velnių, ten buvo absoliučiai visi, net Džimis Frėjus, jų vadybininkas.

Pabaigęs piešti, jis dar ištaikė laiko nuvykti į Kanzasą ir gavo visų jų, išskyrus vieno, autografus. Nepasirašė tik Darelas Porteris, gynėjas. Tuo metu jis sirgo ir pažadėjo pasirašyti ant kamuoliuko su savo veidu, kai tik pasveiks. Ir vėliau jis tai iš tikrųjų padarė.

- Oho! - nusistebėjo Semas.

- Ir tai buvo Deivas - žmogus, iš kurio miesto gyventojai šaipėsi ir pravardžiavo Purvinuoju Deivu. Sakau jums, kartais, kai girdžiu

žmones taip apie jį šnekant ir prisimenu, ką jis padarė dėl nuo leukemijos mirštančiam mano sūnui, galėčiau...

Somsas neužbaigė sakinio, bet jo kietai sugniaužti kumščiai buvo iškalbingi. Ir Semas, kuris iki šios dienos vadino jį ta pravarde, ir drauge su Kreigu Džonsu ir Frenku Stefensu leipdavo juokais, išvydęs seną girtuoklį, dardantį su laikraščių pilnu vežimėliu, pajuto, kaip jo skruostai paraudo iš gėdos.

- Tai buvo įspūdinga, ar ne? - pro ašaras paklausė Naomė, vėl paliesdama Steno Somso skruostą.

- Reikėjo pamatyti jo veidą, - užsigalvojęs pratarė Somsas. - Sunku ir patikėti, kaip jis pagyvėjo sėdėdamas lovoje ir apžiūrinėdamas tuos kamuoliukus - galvas su miniatiūrinėmis "Royal" komandos kepurėlėmis. Nemoku papasakoti, bet niekada to nepamiršiu.

Reikėjo pamatyti jo veidą.

Prieš pat galą Džo visai nusilpo, bet iki paskutinio atodūsio jam nepritrūko jėgų žiūrėti televizorių arba bent jau klausytis radijo, kai žaisdavo "Royal". Tie kamuoliukai buvo išdėlioti po visą jo kambarį. Palangė šalia lovos buvo pati garbingiausia vieta. Ten jis išrikiuodavo devynis žaidėjus, kurie dalyvaudavo tuo metu transliuojamose rungtynėse. Kai žaidėjai aikštelėje pasikeisdavo, Džo nuimdavo nuo palangės tą, kuris sėsdavo ant atsarginių suolelio, ir į jo vietą padėdavo kamuoliuką, vaizduojantį į aikštę išėjusį žaidėją. O tą, kuris tuo metu smūgiuodavo, Džo paimdavo ir laikydavo rankoje. Taigi...

Stenas Somsas staiga nutilo ir įsikniaubė į nosinę. Jis porąkart sukūkčiojo, bet Semas matė, kad Stenas iš visų jėgų stengiasi užgniaužti raudą. Paskui jis nusišluostė akis ir ryžtingai sugrūdo nosinę atgal į kišenę.

- Taigi dabar jums aišku, kodėl šiandien sutikau atskraidinti jus į Demoiną ir kodėl būčiau nesipriešinęs, jeigu tų dviejų knygų jums reiktų skristi net į Niujorką. Tai ne mano, o Deivo nuopelnas. Jis - nepaprastas žmogus.

- Manau, kad ir jūs, - tarė Semas.

Somsas šyptelėjo - keistai, kažkaip nejaukiai - ir atidarė Dausono "Biuiko" dureles.

- Na, ačiū, - tarė jis. - Nuoširdžiai dėkoju. Manau, kad turime paskubėti, jei nenorime pakliūti į lietų. Nepamirškite savo knygų, panele Higins.

- Nepamiršiu, - atsakė Naomė, ryšulėlį su knygomis tvirtai suspaudusi po pažastimi. - Nepamiršiu, patikėkite manim.

TRYLIKTAS SKYRIUS
BIBLIOTEKOS POLICININKAS (II)

1

Jie pakilo virš Demoino ir skrido jau dvidešimt minučių. Staiga Naomė atitraukė žvilgsnį nuo vaizdo ten, apačioje - akimis ji sekė 79-ąjį kelią ir aikčiojo iš nuostabos, matydama ten ir atgal zujančias mažytes kaip žaislines mašinytes, - ir atsisuko į Semą. Tai, ką išvydo, šiek tiek ją nugąsdino. Jis miegojo, galvą įrėmęs į langą, bet veidas nė iš tolo nešvietė ramybe; jis veikiau buvo panašus į didžiulį skausmą kenčiančio žmogaus veidą.

Iš po užmerktų vokų sunkėsi ašaros ir nekliudomos riedėjo per skruostus.

Ji jau pasilenkė jo žadinti, bet išgirdo jį plonu vaikišku balseliu sakant: "Ar aš patekau į bėdą, pone?"

"Navajo" įniro į tirštus debesis, pakibusius virš Vakarų Ajovos. Jį pradėjo smarkiai kratyti, bet Naomė šito nepastebėjo. Jos ranka sustingo prie pat Semo peties, tačiau jo nepalietė.

Kas buvo TAVO Bibliotekos Policininkas, Semai?

Kad ir kas jis būtų, galvojo Naomė, *jis vėl jį susirado. Manau, kad jis dabar su juo. Apgailestauju, Semai... bet negaliu tavęs žadinti. Ne dabar. Šiuo metu esi ten, kur ir turi būti... kur privalai būti. Aš labai tave užjaučiu, bet sapnuok toliau. Ir nepamiršk, ką sapnavai, kai atsibusi. Nepamiršk.*

Nepamiršk.

2

Semas sapnavo Raudonkepuraitę. Su krepšeliu rankoje ji išėjo iš meduolinio namelio ir pasuko senelės namų link, kur jos jau laukė vilkas, ketindamas pradėti ėsti ją nuo pėdų. Kai liks tik galva, jis perskels kaukolę ir ilgu mediniu šaukštu pasigardžiuodamas iškabins smegenis.

Jo sapne viskas susimaišė, nes Raudonkepuraitė iš tikrųjų buvo berniukas, o meduolinis namas buvo lygiai toks pat, kokiame jis su mama apsigyveno po tėčio mirties, be to, krepšelyje buvo ne pyragėliai. Krepšelyje buvo knyga, Roberto Styvensono "Juodoji strėlė", kurią jis perskaitė visą iki paskutinio žodžio. Ir jis pasuko ne į senelės

namus, o į Seint Luiso viešąją biblioteką; jis labai skubėjo, nes jau keturios dienos, kaip buvo pasibaigęs knygos grąžinimo terminas.

Sapne jis viską stebėjo tarsi iš šalies.

Jis matė, kaip mažasis "raudonkepuraitis" Semas stoviniavo prie gatvės laukdamas, kol užsidegs žalias šviesoforo signalas. Jis matė, kaip mažylis perbėgo per gatvę, rankoje laikydamas knygą... krepšelio nebebuvo. Jis matė, kaip mažasis Semas įsmuko į krautuvėlę Danbaro gatvėje; užuodė sumišusį kamparo, saldainių ir tabako kvapą; matė, kaip mažasis Semas pasuko prie prekystalio, kur buvo išrikiuoti penkis centus tekainuojantys saldymedžio ledinukų "Buliaus akis" maišeliai. Tai buvo jo mėgstamiausi saldainiai. Jis matė, kaip vaikas iš už "Juodosios strėlės" aplanko atsargiai ištraukė vieno dolerio banknotą, kurį buvo davusi mama. Jis matė, kaip pardavėjas paėmė dolerį ir grąžino devyniasdešimt penkis centus... užteks baudai sumokėti. Jis matė, kaip mažasis Semas, išėjęs iš krautuvėlės, stabtelėjo gatvėje, susibėrė į kišenę grąžą ir dantimis praplėšė ledinukų maišelį. Jis matė, kaip mažasis Semas nukulniavo toliau - iki bibliotekos tebuvo likę tik trys kvartalai, - pakeliui žiaumodamas ilgus raudonus saldainius.

Jis pamėgino perspėti berniuką.

Saugokis! Saugokis! Mažyli, tavęs tyko vilkas! Saugokis vilko! Saugokis vilko!

Bet vaikas, žiaumodamas saldainius, ėjo toliau; dabar jis jau buvo Brigso gatvėje, iš kur matėsi biblioteka - didžiulis raudonų plytų pastatas.

Šitoje vietoje Semas - didysis lėktuvu skrendantis Semas - tarsi išniro iš sapno. Jis juto, kad Naomė ir Stenas Somsas, ir visas realusis pasaulis yra kažkur čia pat, tereikia pramušti to košmaro kiautą. Pro sapno garsus girdėjosi "Navajo" ūžesys, bet labai neaiškiai, nes jį užgožė Brigso gatve važiuojančių mašinų ūžesys, paliepimas *grrrąžink! grrrrrąžink!*, vaikiškų dviratukų cypimas, paukščių tarškėjimas tankioje medžių lapijoje. Jis iš visų jėgų stengėsi pro tą kiautą prasiveržti į realųjį pasaulį. Jautė, kad tuoj tuoj jam pavyks tai padaryti...

Ne, pasakė Deivas. *Ne, Semai, nedaryk to. Negali taip pasielgti. Jeigu nori apsaugoti Sarą nuo Ardelijos, nesistenk ištrūkti iš šio sapno. Su visu šiuo reikalu susijęs vienas, bet lemtingas sutapimas: kadaise ir TU esi turėjęs Bibliotekos Policininką. Ir privalai jį prisiminti.*

Nieko nėra blogiau už tai, kas tavęs dar laukia, Semai. Nieko.

Ir jis nugrimzdo atgal į sapną.

Dabar mažasis Semas jau ant šaligatvio, vedančio į viešąją biblioteką iš rytų pusės į Vaikų skyrių. Tvyro kažkokia grėsmės nuojauta,

kiekvienas žingsnis - lyg senelio laikrodžio švytuoklės judesys. Viskas aplink žiburiuoja: žėručio kruopelės šaligatvio asfalte, ryškių spalvų rožės abipus tako, žalių krūmokšnių eilė palei pastatą, raganės, kopiančios į raudonų plytų sieną, keisti ir bauginantys lotyniški žodžiai *Fuimus, non sumus,* blizgančiomis raidėmis užrašyti lentoje, kabančioje virš žaliai nudažytų durų.

Prie laiptelių stypso Bibliotekos Policininkas.

Bet jis nepanašus į lavoną. Jis išraudęs kaip burokas. Jo kakta nusėta raudonais spuogais. Jis neaukštas, vidutinio ūgio, bet plačiapetis. Ir dėvi jis ne milinę, bet paprastą lietpaltį, ir tai yra labai keista, nes dabar - karščiu alsuojanti vasaros diena. Jo akys galbūt ir sidabro spalvos; mažasis Semas negali jų įžiūrėti, nes Bibliotekos Policininkas užsidėjęs apvalius tamsius akinius - tokius nešioja aklieji.

Jis nėra Bibliotekos Policininkas! Tai vilkas! Saugokis! Tai vilkas! Bibliotekos VILKAS!

Bet mažasis Semas negirdi. Mažasis Semas nebijo. Diena, šiaip ar taip, šviesi, o mieste nuolat pilna keistų - kartais nuostabą keliančių žmonių. Jis jau seniai gyvena Seint Luise ir nieko čia nebijo. Bet tuoj tuoj viskas pasikeis.

Jis artėja prie to žmogaus ir jau gali įžiūrėti randą: ploną baltą siūlelį, prasidedantį ties kairiąja akimi, einantį per visą skruostą ir užlūžtantį panosėje.

Sveikaš šūnau, sako žmogus su tamsiais akiniais.

Sveiki, sako mažasis Semas.

Ką galėtum pašakyti apie knygą, kurią čia nešieši? klausia žmogus. Jis kalba švelniu ir mandagiu balsu, ir mažajam Semui nė trupučio nebaisu. Jis tik keistokai švepluoja, s raidę tardamas kaip š. *Matai, aš ešu Bibliotekoš darbuotojaš.*

Ji vadinasi "Juodoji strėlė", mandagiai aiškina mažasis Semas, *ją parašė ponas Robertas Lujis Styvensonas. Jis jau miręs. Jis mirė nuo tuber - ku - liozės. Ji labai gera. Ten buvo visokių kautynių.*

Berniukas stovi ir laukia, kad žmogus su tamsiais akiniais pasitrauktų jam iš kelio, bet jis nesitraukia. Tik pasilenkia dar arčiau. Seneli, kokie keisti tavo akiniai!

Dar vienaš klaušimaš, sako žmogus. *Ar nevėluoji grąžinti knygoš?*

Dabar mažajam Semui jau darosi baisu.

Taip... bet tik truputį. Tik keturias dienas. Suprantate, ji labai stora, o man dar reikėjo dalyvauti varžybose, paskui dar vieną dieną buvau stovykloje ir...

Eikš šu manimi, šūnau... aš poličininkaš.

Žmogus su tamsiais akiniais ir lietpalčiu ištiesia ranką. Semas pagalvoja, kad reikia sprukti. Bet jis juk vaikas; šis žmogus suaugęs. Jis dirba bibliotekoje. Jis yra policininkas. Staiga mažylis supranta, kad šis žmogus - šis žmogus su randu ir apvaliais tamsiais akiniais - yra Pareigūnas. Negalima pabėgti nuo Pareigūno; jis visagalis.

Semas nedrąsiai prisiartina prie vyriškio. Jis ištiesia ranką - tą, kurioje laiko maišelį su ledinukais, dabar jau beveik tuščią, - tačiau paskutinę sekundę apsigalvoja. Bet jau per vėlu. Žmogus griebia jį už rankos. Maišelis su saldymedžio ledinukais "Buliaus akis" nukrenta ant šaligatvio. Mažasis Semas daugiau niekada nebevalgys tokių saldainių.

Žmogus prisitraukia Semą, kaip žvejys, vyniodamas ritę, prisitraukia upėtakį. Jo ranka labai stipri. Semui skauda. Jis pravirksta. Saulė tebešviečia, žolė vis dar tokia pat žalia, bet jam visas pasaulis staiga aptemsta, tarsi iki šiol viskas buvo tik miražas, kuriuo jam taip trumpai tebuvo leista tikėti.

Jis jaučia seno žmogaus kvapą. *Ar aš patekau į bėdą, pone?* klausia jis, kiekviena savo ląstele tikėdamasis, kad atsakymas bus "ne".

Taip, sako žmogus. *Taip, patekai. Tu patekai į DIDELĘ bėdą. Ir jeigu nori iš još iššikapštyti, šūnau, turi daryti tai, ką liepšiu. Šupratai mane?*

Semas neįstengia nė žodžio ištarti. Jis dar niekada nebuvo taip išsigandęs. Jis tik išplėtęs akis žiūri į tą žmogų.

Vyriškis purto jį. *Šupratai mane ar ne?*

T - taip! kūkčioja Semas. Jis jaučia nesulaikomą spaudimą šlapimo pūslėje.

Leišk man paaiškinti, kaš aš, sako žmogus, o iš jo burnos tiesiai Semui į veidą tvoskia senatvės kvapas. *Ešu Brigšo gatvėš Bibliotekoš faraš; mano pareiga - baušti berniukuš ir mergaiteš, kurie pavėluoja grąžinti knygaš.*

Mažasis Semas dar labiau pravirksta. *Aš turiu pinigų!* pro ašaras sako jis. *Aš turiu devyniasdešimt penkis centus! Jūs galite juos paimti! Jūs galite juos visus paimti!*

Jis bando iškrapštyti tas monetas iš kišenės. Bibliotekos faras apsidairo. Jo stambaus veido bruožai staiga paaštrėja, tampa panašūs į lapės ar vilko, sėkmingai įsliūkinusio į vištidę, bet dabar užuodžiančio pavojų.

Eikš, sako jis ir tempia mažąjį Semą į krūmus palei bibliotekos sieną. *Kai poličininkaš liepia eiti, tai ir privalai EITI!* Ten tamsu; tamsu ir paslaptinga. Aitriai kvepia kadagio uogomis. Juoduoja žemė. Dabar Semas nebeverkia, o klykia.

Užšičiaupk! košia pro dantis Bibliotekos Policininkas ir iš visų jėgų purto Semą. Traška rankos kaulai. Semui skauda. Galva tabaluojasi į visas puses. Jie prasibrauna pro brūzgynus į ištryptą, išlaužytą aikštelę, ir Semas staiga supranta, kad Bibliotekų faras ne šiaip sau žino šią vietą; jis ją tokią ir padarė.

Užšičiaupk, arba bauda tebuš viša ko pradžia! Aš paškambinšiu tavo mamai ir pašakyšiu, kaip tu negražiai elgeiši! Šito tu nori?

Ne! rauda Semas. *Aš sumokėsiu baudą! Aš sumokėsiu, pone, tik prašau nemušti!*

Bibliotekos Policininkas apsuka mažąjį Semą.

Dėk rankaš prie šienoš! Iššižerk! Tuoj pat! Mikliai!

Vis dar kūkčiodamas ir išsigandęs mamos, kuri turbūt irgi pasakytų, kad jis nusipelnė tokio elgesio, mažasis Semas padaro, kaip jam liepta. Raudonos plytos vėsios vėsios, nes jos visą dieną būna krūmų šešėlyje. Jis mato siaurą langelį prie pat žemės. Ten yra bibliotekos katilinė. Virš milžiniško katilo kabo plikos lemputės. Prietemoje visaip besirangantys vamzdžiai atrodo kaip milžiniškas aštuonkojis. Tolumoje, prie galinės sienos jis mato darbininką, kuris žiūri į prietaisus ir kažką rašo. Bibliotekos faras griebia už Semo kelnių ir nusmaukia jas. Kartu nusmunka ir apatinės kelnaitės. Jis krūpteli pajutęs šalto oro gūsį.

Ramiai, dusdamas švokščia Bibliotekos Policininkas. *Nejudėk. Jeigu leišieši nubaudžiamaš, šūnau, viškaš buš baigta... ir niekaš nešužinoš.*

Kažkoks sunkus ir karštas daiktas prisiliečia prie jo užpakaliuko. Mažasis Semas vėl krūpteli.

Ramiai, sako Bibliotekos Policininkas. Dabar jis dar labiau pūkščia; Semas girdi, kaip jis tankiai kvėpuoja, ir užuodžia seno žmogaus kvapą. Dabar jį sukausto siaubas, bet tai ne vienintelis jį apėmęs jausmas; jis dega iš gėdos. Jį įsitempė į krūmus, privertė kentėti šią keistą, nesuvokiamą bausmę, nes jis pavėlavo grąžinti "Juodąją strėlę". Jeigu tik jis būtų žinojęs, kas jo už tai laukia!..

Tas sunkus daiktas įsminga į užpakaliuką, atrodo, kad jis tuoj perplyš. Visą mažojo Semo kūnelį nusmelkia klaikiai veriantis skausmas. Jis niekuomet nėra patyręs tokio skausmo, niekuomet per visą savo gyvenimą.

"Juodoji strėlė" iškrenta iš rankų. Jis kandžioja sugniaužtą kumštį, stengdamasis nuryti savo klyksmą.

Ramiai, švokščia Bibliotekos Vilkas. Dabar jis, uždėjęs rankas Semui ant pečių, siūbuoja pirmyn - atgal, įkiša - ištraukia, pirmyn -

atgal, įkiša - ištraukia. *Ramiai... raaamiai... oooch! Rrraaaaaaamiai-iiii...*

Šniokšdamas ir siūbuodamas Bibliotekos faras kaišioja kažką panašų į didžiulę karštą metalinę lazdą Semui į užpakaliuką; Semas, išplėtęs akis, spokso į bibliotekos pamatus; tai kitas pasaulis, *tvarkingas* pasaulis, kuriame niekuomet nebūna tokių baisių dalykų. Jis mato, kaip darbininkas linkteli, pasikiša savo popierius po pažastim ir pasuka durų link. Jeigu jis bent šiek tiek pasuktų galvą ir truputį kilstelėtų akis, pamatytų į save įsmeigtą žvilgsnį, mirtinai išblyškusį mažo berniuko veidą nuo saldymedžio ledinukų raudonai nusidažiusiomis lūpomis. Semas lyg ir norėtų, kad darbininkas taip padarytų, - ir išvaduotų jį, kaip medkirtys išvadavo Raudonkepuraitę, - bet jis žino, kad žmogus greičiausiai nusisuktų pasibjaurėjęs, matydamas dar vieną Blogą berniuką, kuris turi iškęsti Brigso gatvės Bibliotekos faro bausmę.

Ramiaaaiiiiiii! stena Bibliotekos Vilkas, o darbininkas per duris neatsisukęs išeina į tvarkingą pasaulį. Vilkas tą daiktą įstumia taip giliai, kad skausmas mažajam Semui tampa nebepakeliamas, rodos, jis visas susprogs ir tai, ką Bibliotekos faras įkišo jam į užpakalį, kartu su visomis žarnomis išlįs pro pilvą.

Suplukęs ir aitriai prakaitu dvokiantis Bibliotekos faras užgriūva jį, ir Semas, neišlaikęs jo svorio, susmunka ant žemės. Didžiulis daiktas - bet jau ne toks didelis kaip pirmiau - išlenda iš jo, bet Semas jaučia, kaip ten visur drėgna. Jis bijo net pajudėti. Jis bijo, kad nuo šiol pavirto mažuoju Kraujuojančiu Semu.

Staiga Bibliotekos faras griebia Semą už rankos ir priverčia atsisukti. Jo veidas visas išraudęs, papurtęs, išmuštas dėmėmis.

Pažiūrėk į save! sako Bibliotekos faras. Jo veidą perkreipia panieka ir pasišlykštėjimas. *Pažiūrėk į save, kaip tu atrodai nušmukušiom kelnėm ir štyrančiu pimpalu! Tau patiko, ar ne? Tau PATIKO!*

Semas negali ištarti nė žodžio. Jis gali tik verkti. Jis skubiai užsitempia apatines kelnaites ir kelnes. Jaučia, kad jos pribyrėjusios žemių, skaudžiai badančių degantį užpakaliuką, bet stengiasi nekreipti dėmesio. Jis atatupstas traukiasi nuo Bibliotekos faro, kol nugara įsiremia į raudonų plytų sieną. Nugara jis jaučia kietas gebenės šakas tarsi dideles kaulėtas rankas. Bet į jas irgi nekreipia dėmesio. Viskas, ką jis dabar jaučia - tai gėda ir patirtas siaubas, ir pažeminimas. Bet iš visų šių trijų jausmų stipriausias yra gėda. Viską apimanti gėda.

Šlykštus berniūkšti! sviedžia jam Bibliotekos faras. *Mažas šlykštus berniūkšti!*

Dabar man tikrai reikia eiti namo, sako mažasis Semas. Jis vis dar kūkčioja, todėl žodžius taria kapotais skiemenimis. *Ar aš jau nebeskolingas?*

Bibliotekos faras keturpėsčias šliaužia prie jo. Jo mažos apvalios kaip kurmio akys įsmeigtos į Semą. *Koks jis juokingas,* galvoja Semas. *Jis nori dar kartą mane nubausti.* Su šia mintim kažkas jo viduje nutrūksta, lūžta tarsi perlenkta lazda, ir jis beveik išgirsta tą trakštelėjimą. Jis jau nebepravirksta, nebebando protestuoti: viskas jau praeityje. Jis tyli ir apatiškai žvelgia į Bibliotekos farą.

Ne, sako Bibliotekos faras. *Viškaš, gali eiti. Šį kartą tavęš pašigailėšiu, bet jeigu išplepėši... kam norš... aš šugrįšiu ir dar kartą padaryšiu tą patį. Daryšiu tol, kol išpirkši šavo kaltę. Pašištenk nebepakliūti man į naguš, šūnau. Šupratai mane?*

Taip, sako Semas. Žinoma, kad jis vėl tai padarys, jeigu Semas išsiplepės. Naktį jis tūnos spintoje; po lova; medyje, augančiame šalia jo kambario lango, tupės kaip koks didelis juodas kranklys. Kai Semas pakels akis į debesų aptrauktą dangų, ir ten matys persikreipusį Bibliotekos Policininko veidą. Jis gali būti bet kur; jis bus visur.

Semas pavargo nuo tokių minčių. Jis užsimerkia, kad nebematytų į aklo kurmio panašaus veido, kad nebematytų nieko.

Bibliotekos faras sugriebia jį ir vėl purto. *Taip - kaš?* šnypščia jis. *Taip - kaš, šūnau?*

Taip - aš supratau, atsako Semas neatmerkdamas akių.

Bibliotekos Policininkas atitraukia ranką. *Gerai*, sako jis. *Žiūrėk - nepamiršk. Kai Blogi berniukai ir mergaitėš pamiršta, ką šakiau, aš juoš nužudau.*

Mažasis Semas neatmerkdamas akių ilgai sėdi taip atsirėmęs į sieną, laukdamas, kol Bibliotekos faras dar kartą jį baus arba nužudys. Jis norėtų išsiverkti, bet ašarų nebėra. Praeis daug metų, kol jis vėl galės pravirkti. Pagaliau jis pramerkia akis ir pamato, kad liko vienas Bibliotekos faro ištryptuose krūmuose. Bibliotekos faro nebėra. Yra tik Semas ir ant žemės numesta "Juodoji strėlė".

Semas keturpėsčia šliaužia į šviesą. Lapai brauko jo nuo ašarų išpurtusį veidelį, šakos rėžia skaudantį užpakaliuką. Jis pakelia "Juodąją strėlę", bet tos knygos nebeneš į biblioteką. Jis niekada nebeis į biblioteką, jokią biblioteką, niekada gyvenime: tą pažadą jis duoda sau, keturiomis ropodamas iš bausmės vietos. Dar pasižada sau ir kitą dalyką: niekas niekada nesužinos apie šį siaubingą nutikimą, nes jis pasistengs išbraukti jį iš atminties. Jaučia, kad gali tai padaryti. Jis pamirš tai, jeigu labai labai stengsis, ir jis ketina pradėti labai labai stengtis tučtuojau.

Atšliaužęs iki tos vietos, kur baigiasi krūmai, jis iškiša galvą ir apsidairo kaip užguitas žvėrelis. Mato vaikus, žingsniuojančius tiesiai per pievelę. Bibliotekos faro nesimato, bet tai nieko nereiškia; Bibliotekos faras mato jį. Nuo šios dienos Bibliotekos Policininkas visada bus netoliese.

Pagaliau viskas aplink nurimsta. Mažas susišiaušęs Semas, visas išsipurvinęs ir aplipęs lapais, išlenda iš krūmų. Į kelnes nesukišti marškinėliai plazda jam už nugaros. Jo akytės išplėstos, žvilgsnis įdėmus ir jau nebe tyras. Jis nusliūkina prie cementinių laiptų, padilbomis pasižiūri į bauginantį lotynišką užrašą virš durų ir paslapčia, tarsi našlaitė mergina, paliekanti savo nesantuokinį kūdikį prie nepažįstamų žmonių durų, paguldo knygą ant vienos laiptų pakopos ir leidžiasi į kojas. Mažasis Semas bėga per pievelę, paskui tolyn ir tolyn, kol Seint Luiso viešoji biblioteka lieka toli jam už nugaros. Bet kad ir kaip greitai jis bėga, negali pabėgti nuo šleikštaus saldymedžio skonio burnoje; ir kad ir kaip greitai jis bėga, Bibliotekos Vilkas, žinoma, bėga kartu su juo, Bibliotekos Vilkas, nė per žingsnį neatsilikdamas, seka jam iš paskos, tik Semas negali jo matyti; ir Bibliotekos Vilkas šnabžda *Eikš šu manimi, šūnau... aš poličininkaš,* ir jis jau *visada* šnabždės tuos žodžius, daugybę metų jis šnabždės tuos žodžius tuose slogiuose sapnuose, kurių Semas nedrįsta prisiminti, jis šnabždės tuos žodžius, o Semas visada stengsis pabėgti nuo to balso ir šauks: *Ar aš jau nebeskolingas? Ar aš jau nebeskolingas? O Dieve, maldauju, pasakykite, AR AŠ JAU NEBESKOLINGAS?* O atsakymas visada bus toks pats: *Tu amžinai liksi skolingas, sūnau; tu amžinai liksi skolingas.*

Amžinai.

Amž...

KETURIOLIKTAS SKYRIUS

BIBLIOTEKA (III)

1

Lėktuvas ant purvino tako, kurį Stenas vadino Proverbijos oro uostu, nutūpė bauginančiai kratydamasis. "Navajo" galynėjosi su smarkiu oro pasipriešinimu, kol galų gale visas tirtėdamas palietė že-

mę. Kai paskutinį kartą smarkiai krestelėjo, Semas sukliko ir plačiai atsimerkė.

Naomė kantriai laukė kažko panašaus. Ji nepaisydama, kad trukdo saugos diržas, iš karto palinko prie jo ir apkabino. Ji nekreipė dėmesio į tai, kad jis blaškėsi, priešinosi ir mojavo kumščiais, lygiai taip pat, kaip neatsitraukė ir pajutusi nemalonų baimės dvelksmą jo iškvėptame ore. Juk ji yra guodusi tiek daug girtuoklių; Semo raminimas nedaug kuo skyrėsi. Priglaudusi jį prie savęs jautė, kaip daužosi jo širdis. Atrodė, kad ji tvinkčioja tiesiai po marškiniais.

- Viskas gerai, Semai, viskas gerai. Čia aš, tu jau sugrįžai. Tai tebuvo tik sapnas. Tu jau sugrįžai. Jis vis dar bandė trauktis nuo jos. Paskui kažkaip atsipalaidavo, susmuko. Pakėlė rankas ir mėšlungiškai apsivijo jos kaklą.

- Naome, - prabilo trūkčiojančiu balsu. - Naome, o Naome, o Jėzau švenčiausias, koks košmaras, koks klaikus sapnas!

Stenas turbūt perdavė kažkam, kad ruošiasi nutūpti, nes palei visą nusileidimo taką staiga įsižiebė šviesos. Dabar, lėktuvui riedant nusileidimo taku, jos vis lėčiau lėkė pro šalį. Lietaus aplenkti jiems vis dėlto nepavyko; dideli lašai skardžiai trankėsi į lėktuvo korpusą.

- Ar tai buvo košmaras? - paklausė Naomė, žvelgdama Semui tiesiai į akis.

- Taip. Bet ir teisybė. Viskas teisybė.

- Ar ten buvo Bibliotekos Policininkas, Semai? *Tavo* Bibliotekos Policininkas?

- Taip, - išstenėjo jis ir įsikniaubė jai į delnus.

- Ar sužinojai, kas jis? Ar dabar žinai, kas jis, Semai?

Semas ilgokai tylėjo, paskui sušnibždėjo:

- Žinau.

2

Stenas Somsas pažvelgė į Semo veidą, jiedviem su Naome lipant iš lėktuvo, ir puolė atsiprašinėti.

- Apgailestauju, kad teko taip skubėti. Tikrai maniau, kad mums pavyks aplenkti lietų. Tai dėl to priešpriešinio vėjo...

- Viskas gerai, - nutraukė jį Semas. Jam iš tikrųjų jau buvo geriau.

- Taip, - pasakė ir Naomė. - Jis tuoj atsigaus. Ačiū, Stenai. Labai jums ačiū. Ir Deivas bus jums dėkingas.

- Na, bent jau gavote tai, ko jums reikėjo...

- Gavome, - patikino jį Semas. - Tikrai gavome.

- Eime iki pakilimo tako galo. Tokiu oru neverta bandyti laimės klampojant tiesiausiu keliu. Galime įklimpti iki ausų. Užeisime pas mane išgerti kavos. Manau, kad dar turėtų būti ir obuolių pyrago.

Semas pažvelgė į laikrodį. Penkiolika po septynių.

- Ačiū, Stenai, kitą kartą, - pasakė jis. - Mudu su Naome šias knygas privalome tuoj pat nuvežti į miestą.

- Turite bent trumpam užeiti ir pradžiūti.

Naomė papurtė galvą:

- Tai labai svarbu.

- Aha, - atsiduso Stenas. - Užtenka vien į jus pasižiūrėti, kad tuo patikėtum. Tik nepamirškite savo pažado papasakoti man tą istoriją.

- Žinoma, nepamiršime, - atsakė Semas. Pažvelgęs į Naomę, jos akyse išskaitė tai, apie ką ir pats pagalvojo: *Jeigu tik liksime gyvi.*

3

Vairuodamas Semas vos atsispyrė pagundai iki pat galo nuspausti akceleratoriaus pedalą. Jis labai nerimavo dėl Deivo. Tačiau nulėkti nuo kelio ir verstis su Naome automobiliu - ne pats geriausias būdas parodyti savo susirūpinimą. Lietus, užklupęs juos dar skrendant, dabar pavirto į tikrą liūtį. Valytuvai neįstengė susidoroti su savo darbu, ir jau už dvidešimties pėdų nieko negalėjai įžiūrėti. Jis žvilgtelėjo į laikrodį, paskui - į Naomę, kuri sėdėjo apglėbusi maišelį su knygomis.

- Iki aštuonių turėtume suspėti, - prabilo jis, - bet nesu įsitikinęs.

- Spausk kaip galėdamas greičiau, Semai.

Priešais atlekiančių automobilių priekiniai žibintai šmėžavo lyg pro miglą. Semas sumažino greitį iki dešimties mylių per valandą. Jis tik paskutinę akimirką pastebėjo didžiulį sunkvežimį ir staigiai pasuko į šoną.

- Ar jau gali apie tai kalbėti? Apie tą sapną?

- Galėčiau, bet ne dabar, - atsakė jis. - Dabar netinkamas laikas.

Kiek patylėjusi, Naomė linktelėjo:

- Gerai.

- Tik tiek galiu pasakyti - Deivas buvo teisus sakydamas, kad vaikai tokiems kaip ji - pati geriausia terpė ir kad ji mito vaikų baime.

Jie priartėjo prie miesto. Dar už kvartalo privažiavo pirmąjį šviesoforą. Pro priekinį automobilio stiklą matėsi tik neryški žalia dėmė. Tokia pat žalia dėmė atsispindėjo ir ant šlapio šaligatvio.

- Pakeliui į biblioteką man dar reikia sustoti vienoje vietoje, - pasakė jis. - Juk “Piglis Viglis” pakeliui, ar ne?

- Taip, bet jeigu aštuntą ketiname susitikti su Deivu prie bibliotekos, tai iš tiesų negalime gaišti. Be to, tokiu oru greitai nepavažiuosi.

- Žinau, bet tai ilgai netruks.

- Ko tau ten reikia?

- Dar nežinau, - atsakė jis, - bet manau, kad pamatęs iš karto suprasiu.

Ji tylomis pažvelgė į jį, ir jis jau antrąkart atitoko besistebįs jos stulbinančiu grožiu ir klausiąs savęs, kaip anksčiau galėjo to nepastebėti.

Bet juk buvai paskyręs jai pasimatymą, ar ne? Vadinasi, KAŽKĄ įžvelgei.

Vis dėlto ne, ne tai. Jis atkreipė į ją dėmesį todėl, kad ji buvo daili, padori, neištekėjusi ir maždaug jo amžiaus. Norėjo susitikinėti su ja todėl, kad mažame miestelyje gyvenančiam viengungiui tiesiog nepadoru nesusitikinėti su mergina, ypač norinčiam pelnyti žmonių pagarbą. Mat jeigu esi vienišas ir dar neturi merginos, žmonės... kai kas... gali pagalvoti, kad esi

(poličininkaš)

truputėlį keistas.

Aš ir buvau truputį keistas, pagalvojo jis. *Dar daugiau - aš buvau LABAI keistas. Bet kad ir koks buvau, dabar aš jau kitoks. Ir matau ją. Štai kas. Aš iš tikrųjų ją MATAU.*

Naomė savo ruožtu buvo priblokšta pastebėjusi, koks išblyškęs jo veidas, koks įsitempęs. Jis atrodė keistokai... Bet jau ne bauginančiai. Naomė mąstė: *Jis atrodo kaip žmogus, kuriam buvo suteikta galimybė sugrįžti į patį klaikiausią savo košmarą... tik jau su ginklu rankoje.*

Ji pagalvojo, kad galėtų įsimylėti šį žmogų, ir tai vertė ją jaustis nejaukiai.

- Tas sustojimas... Tai svarbu, ar ne?

- Manau, kad taip.

Po penkių minučių jie įvažiavo į automobilių stovėjimo aikštelę prie "Piglio Viglio" parduotuvės. Semas iššoko iš mašinos ir, žliaugiant lietui, tekinas nubėgo durų link.

Pusiaukelėje sustojo. Pamatė telefono būdelę - neabejotinai tą pačią, iš kurios Deivas kadaise paskambino į Junktono šerifo kontorą. Tas skambutis nepribaigė Ardelijos... bet *gerokai* išmušė iš vėžių.

Semas žengė vidun. Užsidegė šviesa. Tiesą sakant, čia nėra į ką žiūrėti; eilinė telefono būdelė aprašinėtomis sienomis. Netgi telefonų knygos nėra. Semas prisiminė Deivo žodžius: *Tais laikais telefonų būdelėse dar būdavo toks daiktas, kaip telefonų knyga.*

Paskui jis pažvelgė į grindis ir išvydo tai, ko ieškojo. Tai buvo popierėlis. Pakėlė jį, išlygino ir perskaitė: saldymedžio ledinukai "Buliaus akis".

Pasigirdo nekantraujančios Naomės spaudžiamas automobilio signalas. Semas išėjo iš būdelės, pamojo jai tuo popierėliu ir susigūžęs nuo lietaus įbėgo į parduotuvę.

4

Jaunas "Piglio Viglio" parduotuvės pardavėjas atrodė tarsi 1969-aisiais būtų užšaldytas ir tik šią savaitę atgaivintas. Jo akys buvo paraudusios ir apsiblaususios kaip seno narkomano. Ilgi plaukai surišti gumele. Ant vieno piršto puikavosi sidabrinis žiedas su įspaustu taikos simboliu. Iš po firminių "Piglio Viglio" marškinėlių kyšojo kiti, išmarginti gėlėmis. Prie atlapo buvo prisegtas ženklelis:

PO 5 MINUČIŲ MANO VEIDAS IŠNYKS.
PASIGROŽĖKITE JUO!

Semas pagalvojo, kažin ką apie tai mano parduotuvės savininkas... bet juk pila kaip iš kibiro, taigi šiąnakt jis greičiausiai čia neužsuks. Semas pasirodė besąs vienintelis pirkėjas. Klerkas abejingai žiūrėjo į jį, einantį prie prekystalio su saldainiais ir vieną ant kito kraunantį saldainių "Buliaus akis" maišelius. Semas prisirinko jų visą krūvą - apie dvidešimt.

- Ar esi tikras, kad tau jų užteks, biče? - pasiteiravo klerkas, kai Semas su savo pirkiniu priėjo prie jo. - Manau, sandėlyje atsirastų dar viena kita dėžė. Žinau, kaip būna, užėjus rimtam norui ką nors kramsnoti.

- Užteks ir tiek. Suskaičiuok, gerai? Aš skubu.

- Aha, visi šiam suknistam pasauly skuba, - burbtelėjo klerkas. Aparatu jis neskubėdamas braukė per kiekvieno maišelio magnetinį kodą.

Semas pastebėjo šalia prekystalio besimėtantį guminį raištį. Pakėlė jį ir paklausė:

- Ar galiu paimti?

- Juk tu mano svečias, biče, tebūnie tai mano - "Piglio Viglio" Princo dovana tau - Saldymedžio ledinukų karaliui šį lietingą pirmadienio vakarą.

Kai Semas apsivyniojo guminį raištį aplink riešą (jis karojo kaip apyrankė), pastato langus sudrebino stiprus vėjo gūsis. Mirktelėjo šviesa.

- Oho, biče, - žioptelėjo "Piglio Viglio" Princas, užvertęs galvą. - To prognozėje nebuvo. Sakė - dulksna, - jis užmetė akį į kasos aparatą. - Penkiolika keturiasdešimt vienas.

Gaižiai šyptelėjęs, Semas padavė jam dvidešimt.

- Šitas šlamštas buvo gerokai pigesnis, kai buvau vaikas.

- Infliacija, ką padarysi, - sutiko klerkas ir grįžo ten, kur stovėjo, kai Semas įėjo į parduotuvę. - Tau jie turbūt velniškai patinka, žmogau. Aš tai negaliu atprasti nuo senų gerų "Marso" batonėlių.

- Patinka? - sukrizeno Semas, kišdamas į kišenę grąžą. - Aš jų nekenčiu. Jie ne man, - vėl nusijuokė jis. - Galima sakyti, kad tai dovana.

Tada klerkas įžvelgė kažką Semo akyse ir staiga kuo skubiausiai nuo jo atsitraukė, vos nenuvertęs prekystalio.

Semas smalsiai pažvelgė į pardavėją ir nusprendė verčiau neprašyti maišelio. Jis susirinko saldainių pakelius, sugrūdo juos kaip papuolė į kišenes ir išėjo. Su kiekvienu žingsniu girdėjo celofano čežėjimą.

5

Naomė jau buvo persėdusi prie vairo, ir likusį kelią iki bibliotekos vairavo ji. Kai išsuko iš aikštelės prie "Piglio Viglio", Semas išėmė knygas iš firminio Pelo knygyno maišelio. *Tiek tos bėdos,* galvojo jis. *Tiek tos bėdos dėl laiku negrąžinto poezijos tomelio ir parankinės pradedančiojo kalbėtojo knygos.* Išskyrus, žinoma, tai, kad kalbama visai ne apie knygas. Knygos visada buvo niekuo dėtos.

Jis nusiėmė guminį raištį nuo riešo ir perjuosė juo abi knygas. Tada išsitraukė piniginę, surado penkių dolerių banknotą ir užkišo jį už raiščio.

- Kam tie pinigai?

- Tai bauda. Už abi šias knygas ir dar vieną iš tolimos praeities - Roberto Lujo Styvensono "Juodoji strėlė". Nuo jos viskas ir prasidėjo.

Padėjęs tą ryšulį į šalį, jis išsitraukė ledinukų maišelį iš kišenės. Vos praplėšus, jam į veidą tvoskė *tas* kvapas. Atrodė, kad per nosį jis prasismelkė į smegenis, o iš ten nukrito į pilvą. Semas suakmenėjo. Jis jau galvojo, kad neatsilaikys ir privems sau į sterblę. Akivaizdu, kad kai kurie dalykai niekada nesikeičia.

Tačiau jis nesiliovė plėšęs saldymedžio ledinukų maišelius. Traukė lipnius ir lanksčius saldainius ir dėjo juos į savotišką puokštę. Naomė sumažino greitį prie šviesoforo, paskui, užsidegus raudonai

šviesai, visai sustojo, nors arti nesimatė nė vienos mašinos. Lietus barbeno į jos mažo automobiliuko stogą. Dabar jie buvo tik už keturių kvartalų nuo bibliotekos.

- Semai, dėl Dievo meilės, ką tu čia darai?

Bet kadangi jis ir pats nelabai *žinojo,* ką jis čia, dėl Dievo meilės, daro, atsakė:

- Jeigu baimė yra Ardelijos maistas, Naome, mums reikia surasti kitą dalyką - tokį, kuris būtų priešingas baimei. Nes, kad ir kas tai būtų, jai tai bus nuodai. Taigi... kas, tavo manymu, tai galėtų būti?

- Na, šiaip ar taip, nemanau, kad saldymedžio ledinukai.

Jis įsikarščiavo:

- Kaip tu gali būti tokia tikra? Juk kryžiai nužudo vampyrus, - tą jų rūšį, kuri siurbia kraują, - bet kryžius - tai tik du stačiu kampu sudėti pagaliai ar metalo strypai. Galbūt ir salotos gūžė turėtų tokį pat poveikį, jeigu... labai to norėtum.

Užsidegė žalias šviesoforo signalas.

- Jeigu tai būtų tam tikra *energija* pakrauta salotos gūžė, - spausdama akceleratorių, pridūrė Naomė.

- Teisingai! - sumosavo Semas lanksčiu raudonų botagėlių ryšuliu. - Aš žinau tik tiek, kad turiu juos čia. Galbūt tai absurdiška. Greičiausiai taip ir yra. Bet man nesvarbu. Dievas *mato* - tai visko, ką iš manęs atėmė mano Bibliotekos Policininkas, simbolis. Per jį aš nepatyriau meilės, draugystės, prisirišimo jausmo. *Visą savo gyvenimą* jaučiausi nustumtas į užribį, Naome, ir nesupratau kodėl. Dabar jau suprantu. O tai dar vienas dalykas, kurį jis iš manęs atėmė. Kadaise *mėgau* šiuos saldainius. Dabar net jų kvapo negaliu pakęsti. Viskas gerai; kaip nors ištversiu. Turiu sužinoti, kaip priversti juos veikti.

Semas voliojo saldaininius botagėlius tarp delnų, kol jie įgavo lipnaus kamuolio formą. Jis manė, kad kvapas - pats blogiausias su saldymedžio ledinukais susijęs dalykas, bet, pasirodo, klydo. Pati jų struktūra... ir dažai, besisunkiantys pro pirštus. Delnai nuo jų nusidažė tamsiai raudona spalva. Tačiau jis nesiliovė: plėšė maišelį po maišelio ir voliojo voliojo.

- Galbūt aš per daug stengiuosi, - tarė jis. - Galbūt priešingoje baimei pusėje yra paprasčiausia narsa. Arba kasdieniškiau - drąsa. Ar tai yra būtent tai? Ir ar tai viskas? Ar narsa yra tai, kas skiria Naomę nuo Saros?

Ji apstulbusi žiūrėjo į jį.

- Nesuprantu, ko tu manęs klausi - ar mesti gerti buvo narsa?

- Aš pats nežinau, ko klausiu, - tarė jis, - bet manau, kad bent jau apytiksliai tu supratai. Man nereikia klausti apie baimę; aš *žinau,* kas

tai. Baimė yra jausmas, kuris sukausto ir neleidžia keistis. O ar reikėjo *narsos,* kad pasiryžtum mesti gerti?

- Aš niekada iš tikrųjų nemečiau, - pasakė ji. - Alkoholikai taip nedaro. Jie *negali* to padaryti. Turi prisigalvoti visokių kitokių būdų. Turi pasiryžti negerti vieną dieną, gyventi pats ir leisti kitiems gyventi, ir visa kita. Bet esmė yra tokia: turi liautis tikėjęs, kad gali *kontroliuoti* savo gėrimą. Ši mintis yra mitas, ir būtent *jo* reikia atsikratyti. Mito. Dabar pasakyk man - ar tai narsa?

- Žinoma. Bet, aišku, ne apkasų narsa.

- Apkasų narsa, - pakartojo ji ir nusijuokė. - Gerai pasakyta. Tu teisus. Tai, ką aš darau - ką *mes* darome - stengiuosi apsieiti be alkoholio tą vieną dieną... iš tikrųjų nėra tos rūšies narsa. Aišku, gali taip pagalvoti, prisižiūrėjęs tokių filmų kaip "Prarastas savaitgalis", bet aš manau, kad mūsų elgesys yra toli gražu ne dramatiškas.

Semas prisiminė baugią apatiją, apėmusią jį po to, kai buvo išprievartautas krūmuose šalia Seint Luiso bibliotekos. Išprievartautas žmogaus, pasivadinusio policininku. Tai irgi pasirodė labai nedramatiška. Tai tebuvo šlykšti apgaulė - vyriškis su rimtais psichikos sutrikimais šlykščiai apgavo vaiką. Semas pagalvojo, jog galų gale turėtų manyti, kad jam pasisekė, juk vadinamasis Bibliotekos Policininkas galėjo jį ir nužudyti.

Priekyje jau matėsi stikliniai šviestuvų prie Junktono viešosios bibliotekos gaubtai. Naomė neryžtingai pasakė:

- Manau, kad priešingoje baimei pusėje galėtų būti nuoširdumas. Nuoširdumas ir tikėjimas. Kaip tau atrodo?

- Nuoširdumas ir tikėjimas, - ramiai pakartojo jis, tarsi ragaudamas tuos žodžius. Jis suspaudė lipnų saldymedžio ledinukų kamuolį dešinėje rankoje. - Manau, neblogai. Antra vertus, nebeturime iš ko rinktis, nes jau atvažiavome.

6

Laikrodis automobilio prietaisų skyde rodė 7:57. Na, iki aštuntos jie suspėjo.

- Galbūt mums vertėtų stabtelėti ir įsitikinti, kad visi išėjo, prieš važiuojant į vidinį kiemą, - tarė ji.

- Labai gera mintis.

Jie sustojo kitoje gatvės pusėje. Pro lietų nuo bibliotekos skverbėsi švelni šviesa. Tačiau besitrankančio vėjo švelniu anaiptol negalėtum pavadinti. Ąžuolai girgždėjo ir vaitojo tarsi per sapną.

Dvi minutės po aštuonių netoliese sustojo automobilis, pažymėtas ženklu MAMOS TAKSI. Jis pasignalizavo, ir tą pačią akimirką atsidarė bibliotekos durys - net ir lietui pliaupiant jos neatrodė tokios niūrios kaip tada, kai Semas pirmąkart čia apsilankė, ne tokios panašios į milžiniško akmeninio roboto burną. Išbėgo trys vaikai, iš pažiūros - pradinukai, ir nuskubėjo laiptais. Bėgdami šaligatviu prie MAMOS TAKSI du iš jų užsitraukė striukes ant galvų, bandydami taip pasislėpti nuo lietaus. Automobilio durelės jau buvo praviros, ir vaikai sugužėjo vidun. Semas išgirdo jų juoką ir jį suėmė pavydas. Jis pagalvojo, kaip turėtų būti gera iš bibliotekos išeiti su šypsena lūpose. Jam niekada neteko to patirti, ir dėl to kaltas žmogus su apvaliais tamsiais akiniais.

Nuoširdumas, mąstė jis. *Nuoširdumas ir tikėjimas.* Ir tada jam į galvą atėjo mintis: *bauda jau sumokėta. Bauda sumokėta, po velnių.* Jis praplėšė paskutinius du saldainių maišelius ir pradėjo lipdyti juos į tą lipnų, šlykščiai dvokiantį raudoną kamuolį. Voliojo tą masę tarp delnų, negalėdamas atitraukti akių nuo MAMOS TAKSI. Jis matė iš mašinos išmetamojo vamzdžio kylančius dūmus, kuriuos smarkus vėjas tuoj pat išsklaidydavo. Staiga jam kai kas pradėjo aiškėti.

- Kartą, kai dar mokiausi vidurinėje, - prabilo jis, - mačiau, kaip vaikiščių gauja tyčiojosi iš vieno vaiko. Tais laikais visuomet stengdavausi laikytis kuo nuošaliau. Iš dailės kabineto jie nukniaukė plastilino ir, nutaikę progą, užkimšo juo to vaiko pasiimti atvažiavusio “Pontiako” išmetamąjį vamzdį. Įsivaizduoji, kas atsitiko?

Nieko nesuprasdama ji pažiūrėjo į jį:

- Ne, o kas?

- Duslintuvas perlūžo pusiau, - paaiškino jis. - Liko styroti abipus mašinos. Supranti, duslintuvas buvo silpniausia automobilio vieta. Bet manau, jeigu duslintuvas būtų atlaikęs, nuvažiavus bent kvartalą, būtų sprogę cilindrai.

- Semai, apie ką tu kalbi?

- Viltis, - tarė jis. - Aš kalbu apie viltį. Manau, kad tik po to eina nuoširdumas ir tikėjimas.

MAMOS TAKSI išsuko nuo kelkraščio, priekinėmis šviesomis griaudamas sidabrinę lietaus sieną.

Laikrodis prietaisų skyde rodė 8:06, kai vėl atsidarė bibliotekos durys. Tarpdury pasirodė vyras ir moteris. Vyriškis, pasikišęs lietsargį po pažastim, ėmė skubiai segiotis lietpaltį. Be jokios abejonės, tai - Ričardas Praisas; Semas iš karto jį pažino, nors buvo matęs vieną vienintelę fotografiją sename laikraštyje. Moteris pasirodė besanti

Sintija Berigan, bibliotekos darbuotoja, su kuria jis kalbėjosi šeštadienį.

Praisas kažką pasakė merginai. Semui pasirodė, kad ji nusijuokė. Staiga jis pajuto, kad sėdi visas įsitempęs - nedaug trūksta, kad raumenys pradėtų girgždėti. Jis pabandė atsipalaiduoti, bet nieko iš to neišėjo.

Bet kodėl tai manęs nestebina? galvojo jis.

Praisas išskleidė skėtį. Palindę po juo, jie abu nuskubėjo šaligatviu; jaunoji Berigan skubėjo užsirišti polietileninę skarelę. Paskui jie išsiskyrė ir kiekvienas nuskubėjo prie savo automobilio. Praisas apvažiavo ratą (Naomė net atsilošė, kai pro pat praslydo jo automobilio šviesos) ir pyptelėjo lenkdamas Sintijos automobilį. Sintija Berigan atsakė jam tuo pačiu ir nuvažiavo į kitą pusę.

Dabar čia liko tik jiedu, biblioteka ir turbūt kur nors jų laukianti Ardelija.

Kartu su Semo senu pažįstamu Bibliotekos Policininku.

7

Naomė lėtai apsuko kvartalą iki Vegmano gatvės. Maždaug pusiaukelėje pasimatė properša gyvatvorėje, pažymėta ženklu

TIK BIBLIOTEKOS DARBUOTOJAMS

Staiga ūžtelėjo stiprus vėjo gūsis, nuo kurio automobilis vos neapvirto ant šono, ir į stogą tarsi akmenukai pažiro stambūs lietaus lašai. Netoliese sutraškėjo lūžtantis medis. Tą garsą sekė kitas - tarsi būtų nukritęs sunkus daiktas.

- Jėzau! - išsigandusi sušnabždėjo Naomė. - Man tai visai nepatinka!

- Manęs tai irgi nežavi, - pritarė jai Semas, tačiau kažin ar jis išgirdo jos žodžius. Jis galvojo, kaip turėjo atrodyti tas plastilinas. Kaip jis atrodė įkištas į išmetamąjį vamzdį. Turbūt kaip paprasčiausias kauburėlis.

Naomė pasuko to ženklo link. Keliukas buvo apaugęs žole, o jo pabaigoje - nedidelė asfaltuota aikštelė. Ją apšvietė vienintelė blausią oranžinę šviesą skleidžianti lempa. Toje šviesoje keistai šokčiojo ąžuolų, kuriais buvo apsodinta visa aikštelė, šešėliai. Vieną akimirką tie šešėliai susigrūdo į žmogaus siluetą primenantį pavidalą: pasirodė, kad ten kažkas stovi ir laukia jų.

Dar sekundė, kita, galvojo Semas, *ir oranžinė šviesa išplėš iš tamsos jo akinius, - mažus, apvalius, juodus akinius, - ir jis pažvelgs tiesiai į mane. Ne į Naomę; į mane. Jis pažiūrės į mane ir ištars:*

"Šveikaš, šūnau; aš laukiau tavęš. Višuš šiuoš metuš aš laukiau tavęš. Dabar eikš šu manim. Eikš šu manim, neš aš - poličininkaš".

Pasigirdo dar vienas triokštelėjimas, ir didžiulė medžio šaka nukrito vos už trijų pėdų nuo jų automobilio. Daugybė smulkių šakelių pažiro į visas puses. Jeigu ji būtų užkliudžiusi mašinos stogą, automobilis liktų panašus į suknežintą skardinę.

Naomė riktelėjo.

Tarsi atsakymas pasigirdo vėjo kauksmas.

Semas jau lenkėsi prie jos, ketindamas apkabinti ir bent taip ją paguosti, kai staiga atsidarė durys ir pasirodė Deivas Dankanas. Jis iš visų jėgų laikė duris, kad vėjas vėl jų neužtrenktų. Semui senuko veidas pasirodė nežmoniškai išbalęs ir išsigandęs. Laisvąja ranka jis mojo jiems lyg paklaikęs.

- Naome, ten Deivas.

- Kur? O, taip, dabar matau, - ji išplėtė akis. - Dieve švenčiausias, jis atrodo *siaubingai!*

Ji norėjo atidaryti dureles. Vėjo sūkurys išplėšė jas jai iš rankų ir įsisuko į automobilio vidų, pakeldamas saldainių popierėlius ir blaškydamas juos po visą saloną.

Naomei kažkaip pavyko laiku ištiesti ranką ir sulaikyti automobilio dureles, kad jos netrenktų jai tiesiai į veidą. Galų gale ji išlipo. Vėjas iškart įsisuko jai į plaukus, marškiniai permirko ir prilipo prie kūno.

Semas šiaip taip atstūmė dureles savo pusėje - vėjas pūtė tiesiai į jas, todėl jėgų prireikė tarsi kokiai barikadai pralaužti. Jis stebėjosi, iš kokio pragaro atūžė šita audra; "Piglio Viglio" Princas juk sakė, kad orų prognozėje nė žodžiu nebuvo užsiminta apie tokį įspūdingą vėjo ir lietaus spektaklį. Tik dulksna, sakė jis.

Ardelija. Galbūt tai Ardelijos audra.

Kaip patvirtinimas pasigirdo Deivo balsas:

- Paskubėkit! *Visur užuodžiu jos prakeiktus kvepalus!*

Semui į galvą šovė mintis, kad tas Ardelijos kvepalų aromatas gali būti svarbesnis už patį jos materialųjį pavidalą.

Jis jau buvo nuėjęs pusę kelio nuo mašinos iki laiptelių, kai suprato, kad rankoje laiko tik šlykščiai lipnią saldymedžio ledinukų masę. O knygas tai juk paliko mašinoje! Jis grįžo atgal, vargais negalais atidarė dureles ir pasiėmė knygas. Staiga kažkas pasikeitė - šviesa buvo nebe oranžinė, bet balta. Pirmiausia Semas pastebėjo pasikeitusią savo plaštakų spalvą ir akimirką visas apmirė. Paskui skubiai išsikepurnėjo iš mašinos - dabar jau su knygomis rankose - ir atsisuko.

Ten, kur prieš tai kabėjo oranžinė lempa, dabar buvo senovinis gatvės žibintas. Vėjyje siūbuojantys ir vaitojantys medžiai atrodė kur kas menkesni. Guobos dabar buvo aukštesnės už ąžuolus. Aikštelės forma irgi pasikeitė, o visa bibliotekos siena buvo apaugusi gebenėmis, nors vos prieš akimirką ta siena buvo visiškai plika.

Sveiki atvykę į 1960-uosius, pagalvojo Semas. *Sveiki atvykę į Junktono viešosios bibliotekos Ardelijos variantą.*

Naomė jau buvo perėjusi aikštelę. Ji kažką pasakė Deivui. Deivas, žvilgčiodamas per petį, kažką pasakė jai. Jo kūnas mėšlungiškai krūpčiojo. Paskui Naomė suriko. Semas, plevėsuodamas apsiausto skvernais, nubėgo jų link. Užlėkęs laipteliais į viršų, išvydo iš tamsos išlindusią baltą ranką, uždėtą Deivui ant peties. Ji įtraukė Deivą vidun.

- Laikyk duris! - suriko Semas. - Naome, laikyk duris! *Neleisk joms užsitrenkti!*

Bet šį kartą vėjas atėjo jiems į pagalbą. Stiprus gūsis atlapojo jas. Durys atsidarydamos užkliudė Naomės petį, ir ji vos išsilaikė nepargriuvusi. Semas suspėjo jas pagriebti, kol kitas vėjo gūsis jų neužtrenkė.

Paklaikusiomis akimis Naomė pažvelgė į jį:

- Tai tas pats žmogus, kuris buvo atėjęs pas tave į namus, Semai. Aukštas vyriškis sidabro spalvos akimis. Aš jį mačiau. Jis sučiupo Deivą!

Nebuvo laiko apie tai galvoti.

- Eime!

Jis apsikabino Naomę per liemenį ir nusivedė vidun į biblioteką. Jiems už nugarų su didžiuliu trenksmu užsitrenkė durys.

8

Jie atsidūrė katalogų skyriuje, kuriame tvyrojo prieblanda, bet vis dėlto ne aklina tamsa. Ant stalelio blausiai švietė stalinė lempa. Už krūvomis sukrautų dėžių ir vyniojimui skirto popieriaus (tiesą sakant, kaip pastebėjo Semas, - senų laikraščių; juk 1960-ieji, polietileno plėvelės knygoms pakuoti niekas dar nenaudojo) driekėsi stelažų eilės. Tarp jų stovėjo Bibliotekos Policininkas. Jis laikė Deivą Dankaną. Vargšelio kojos kadaravo per tris colius nuo grindų.

Jis žiūrėjo į Semą ir Naomę. Sidabro spalvos akys svaidė kibirkštis, o blyškiame veide žaidė pasitikėjimo savimi kupinas šypsnys. Jo veidas atrodė panašus į mėnulio pilnatį.

- Toliau - nė žingsnio, - tarė jis, - arba nušukšiu jam sprandą kaip viščiukui. Traškėš taip, kad ir jūs girdėsite.

Semas susvyravo, bet tik akimirką. Jis užuodė stiprų levandų aromatą. Lauke ūžavo ir trankėsi vėjas. Ant sienos šokinėjo Bibliotekos Policininko šešėlis, laibas kaip antena. *Bet jis juk neturėjo šešėlio,* toptelėjo Semui. *Ką tai galėtų reikšti?*

Galbūt tai reiškia, kad Bibliotekos Policininkas dabar labiau realus, labiau čia... nes ir Ardelija, ir Bibliotekos Policininkas, ir tamsusis žmogus, pavaizduotas plakate, iš tikrųjų yra tas pats asmuo. Jis yra vienas, o tie skirtingi pavidalai tėra kaukės, kurias jis užsideda ir nusiima tada, kai jam reikia.

- Ar aš teisingai supratau, kad tu paleisi jį, jeigu mes toliau nežengsime nė žingsnio? - paklausė jis. - Tu, mėšlo krūva?

Ir Semas pradėjo artintis prie Bibliotekos Policininko.

Aukštojo vyriškio veidas įgavo tokią išraišką, kuri niekaip jam nederėjo. Tai buvo nuostaba. Jis žengė vieną žingsnį atgal, susipainiojo savo milinės skvernuose ir vos nenuvertė stelažo.

- Aš įspėju tave!

- Įspėk ir būk prakeiktas, - atšovė Semas. - Juk tau nereikia jo. Tau reikia manęs, ar ne? Taigi - aš čia!

- Užtai *bibliotekininkei* reikia šito senio! - suriko Policininkas ir atsitraukė dar per žingsnį. Kažkokie keisti dalykai darėsi jo veidui, Semas iškart tai pastebėjo. Sidabrinė Bibliotekos Policininko akių spalva bluko.

- Tai ir palik jį jai, - pasakė Semas. - O aš turiu šiokių tokių sąskaitų su tavim. Trisdešimties metų senumo.

- Na, gerai! - piktai suniurnėjo Bibliotekos Policininkas. Jis pasisuko ir bloškė Deivą Dankaną į knygų lentyną. Vos vieną kartą riktelėjęs iš baimės ir nustebimo, Deivas lėkė kaip maišas. Jis instinktyviai ištiesė vieną ranką, bandydamas išsilaikyti, bet vis tiek neišvengė smūgio. Semas išgirdo lūžtančio kaulo trakštelėjimą. Deivas griuvo, o ant jo nuo sujudintos lentynos nusirito raudonas gesintuvas.

- *Deivai!* - suspigo Naomė ir pasileido jo link.

- *Naome, ne!*

Bet ji nekreipė dėmesio. Bibliotekos Policininko veidas vėl persikreipė, jis čiupo Naomę už rankos ir prisitraukė prie savęs. Jis įsikniaubė į jos kaštoninius plaukus. Pasigirdo keistas prislopintas kosulys, paskui jis pradėjo ją bučiuoti - bent jau Semui taip pasirodė. Jo balta plaštaka nuslydo į jos pažastį. Naomė vėl sukliko, o paskui suglebo jo glėbyje.

Semas jau buvo visai arti. Jis griebė pirmą po ranka pasitaikiusią knygą iš lentynos, užsimojo ir sviedė. Pataikė Bibliotekos Policininkui į galvą. Šis sudejavo, įniršęs ir nustebęs, ir pakėlė galvą. Naomė, pasinaudojusi proga, ištrūko iš jo gniaužtų ir prisilaikydama už lentynos nusvirduliavo tolyn. Ji per smarkiai atsirėmė, lentyna susvyravo, ir iš jos pažiro metų metais nepajudintos knygos. Krentančių knygų garsas priminė aplodismentus.

Naomė nekreipė į tai dėmesio. Ji pasiekė Deivą, suklupo prie jo ir nepaliaujamai šaukė jį vardu. Bibliotekos Policininkas nusekė jai įkandin.

- Tau jos irgi nereikia, - pasivijo jį Semo žodžiai.

Bibliotekos Policininkas vėl atsisuko į jį. Dabar jo sidabro spalvos akys slėpėsi po juodais akiniais, ir Semui jis vėl pasirodė panašus į aklą kurmį.

- Man reikėjo tave užmušti dar tada, - tarė jis, artėdamas prie Semo. Kiekvieną jo žingsnį lydėjo keistas garsas, lyg kas būtų šlavęs grindis. Semas pažvelgė žemyn - Bibliotekos faro milinės skvernai braukė žemę. Jis sumažėjo.

- Baudą aš jau sumokėjau, - ramiu balsu ištarė Semas. Bibliotekos Policininkas sustojo. Semas iškėlė tas dvi knygas, surištas guminiu raiščiu, už kurio buvo užkištas penkių dolerių banknotas. - Baudą aš jau sumokėjau, ir knygas grąžinu. Viskas baigta, šunsnuki... ar kale... ar kas tu esi.

Vėjas lauke dar labiau įsismarkavo. Bibliotekos Policininkas apsilaižė perdžiūvusias lūpas. Jo liežuvis buvo labai raudonas ir smailas. Jo skruostus ir kaktą išmušė dėmės. Sublizgo riebūs prakaito lašai.

Tvyrojo tirštas levandų kvapas.

- Neteisybė! - suriko Bibliotekos Policininkas. - *Neteisybė!* Ne šitas knygas tu paėmei iš bibliotekos! Aš žinau! Šitas senas girtuoklis paėmė anas knygas! Jos buvo...

- ...perdirbtos, - užbaigė Semas. Jis artinosi prie Bibliotekos Policininko ir su kiekvienu žingsniu levandų kvapas darėsi vis aštresnis. Jo širdis daužyte daužėsi. - Žinau, kas taip sugalvojo. Bet šios knygos niekuo ne blogesnės. Paimk jas, - suriko Semas kuo griežčiausiu balsu. - *Paimk jas, po velnių!*

Jis laikė atkišęs tas knygas, ir Bibliotekos Policininkas - dabar jis atrodė sutrikęs ir išsigandęs - ištiesė ranką.

- Ne, ne taip, - pasakė Semas ir atitraukė ryšulėlį, dar jam nespėjus jo paliesti. - Štai *šitaip.*

Ir jis tėškė tas knygas tiesiai Bibliotekos Policininkui į veidą - tėškė iš visų jėgų. Dar niekada gyvenime nebuvo jautęs tokio didžiulio pasitenkinimo kaip tada, kai "Amerikiečių mėgstamiausi eilėraščiai" ir "Oratoriaus patarėjas" sugurino Bibliotekos Policininkui nosį. Juodi apvalūs akiniai atsidūrė ant grindų, atidengdami juodus vyzdžius, plūduriuojančius balkšvame skystyje. Plonytis voratinklis dengė tą klampią masę, ir Semui tai iš karto priminė Deivo pasakojimą: *oda, rodos, pasidengė dar kitu odos sluoksniu,* sakė jis.

Bibliotekos Policininkas suvaitojo.

- *Tu negali!* - stenėjo jis. - *Tu negali manęs mušti! Tu bijai manęs! Be to, tau tai patiko! Tau tai PATIKO! ŠLYKŠTUS BERNIŪKŠTI, TAU TAI PATIKO!*

- Netiesa, - atkirto Semas. - Aš *nekenčiau* to. Dabar paimk šitas knygas. Paimk jas ir nešdinkis iš čia. Nes baudą aš jau sumokėjau.

Jis metė knygas Bibliotekos Policininkui į krūtinę. Vos tik ryšulėlis atsidūrė Bibliotekos Policininko rankose, Semas iš visų jėgų spyrė jam į tarpkojį.

- Čia tau už visus kitus vaikus, - suriko jis. - Už tuos, kuriuos tu išprievartavai, ir už tuos, kuriais ji mito.

Padaras sustūgo iš skausmo. Knygos iškrito jam iš rankų, kai jis griebėsi sau už tarpkojo. Jo juodi riebaluoti plaukai užkrito ant voratinkliais apsitraukusių akių,

Žinoma, kad jis aklas, galvojo Semas. *Aš nemačiau jo akių, paslėptų po tamsiais akiniais, aną kartą... Taigi ir JI negalėjo jų matyti.*

- Bet tai nereiškia, kad *tavo* bauda jau sumokėta, - pasakė Semas. - Tai tik pradžia, tačiau judame teisinga kryptimi, ar ne?

Bibliotekos Policininko milinė sujudėjo, subangavo, kažkas po ja darėsi. Ir kai jis - *tas padaras* - pakėlė galvą, Semas, apimtas siaubo ir pasišlykštėjimo, nevalingai atsitraukė.

Žmogus pusiau iš Deivo plakato, pusiau iš Semo vaizduotės staiga pavirto beformiu neūžauga. Bet jis ir toliau keitėsi, virsdamas kažkokiu hermafroditiniu padaru. Po miline judėjo, raitėsi, rangėsi. Pusė plaukų tebebuvo juodi, kita pusė išbalo. Viena akiduobė liko tuščia, iš kitos su neapykanta žvelgė ryškiai mėlynas vyzdys.

- *Aš noriu tavęs,* - šnypštė hermafroditas. - *Aš noriu tavęs ir paimsiu tave.*

- Pabandyk, Ardelija, - pasakė Semas. - Pabandyk...

Jis ištiesė ranką, bet vos tik prisilietė prie milinės, riktelėjo ir atitraukė ją. Tai buvo visai ne audeklas; labiau panašu į suglebusią odą, į išmirkusią arbatos pakelių masę.

Padaras smuko po nugriuvusia knygų lentyna ir šmėstelėjo tolimame patalpos kampe. Levandų kvapas buvo tiesiog nebepakeliamas.

Iš tamsos atsklido šiurkštus kvatojimas.

Moters balsas.

- Per vėlu, Semai, - tarė tas balsas. - Jau per vėlu. Burtas mestas.

Ardelija sugrįžo, spėjo pagalvoti Semas, ir lauke pasigirdo klaikus trenksmas, net sienos sudrebėjo. Turbūt nuvirto didžiulis medis. Dingo šviesa.

9

Visiškai tamsu buvo tik kokią sekundę, bet atrodė, kad amžinybę. Ardelija vėl nusikvatojo. Šįkart juokas pasirodė panašesnis į keistą ūkavimą, tarsi ji kvatotų tiesiai į megafoną.

Paskui pačioje palubėje įsižiebė atsarginė lempelė, o nuo jos į visas pakampes kaip juodo voratinklio gijos nusidriekė šešėliai. Girdėjosi lemputės dūzgimas. Semas pasuko ten, kur prie Deivo tebeklūpojo Naomė. Porąkart vos nepargriuvo, paslydęs ant visur besimėtančių knygų.

Naomė pakėlė galvą. Jos veidas buvo išblyškęs, išsigandęs ir šlapias nuo ašarų.

- Semai, man atrodo, kad jis miršta.

Jis atsiklaupė prie Deivo. Senuko akys buvo užmerktos, jis sunkiai kvėpavo, beveik duso. Iš nosies plona srovele tekėjo kraujas. Kruvina buvo ir viena ausis. Kakta ties dešiniu antakiu buvo prakirsta. Nuo to vaizdo Semą pradėjo pykinti. Vienas Deivo žandikaulis buvo aiškiai lūžęs, veidas kruvinas ir nusėtas mėlynių.

- Reikia nuvežti jį į ligoninę, Semai!

- Negi manai, kad ji dabar leis mums iš čia išeiti? - paklausė jis. Tarsi atsakymas į jų pusę atskriejo “Oksfordo žodyno” tomas su T raide. Semas smarkiai trūktelėjo Naomę, ir jie nugriuvo ant dulkėtų grindų. Septyni svarai žodžių, prasidedančių T raide, pralėkė pro ten, kur ką tik buvo Naomės galva, atsitrenkė į sieną ir nukrito ant grindų.

Iš prieblandos atsklido šaižus juokas. Atsiklaupęs Semas dar spėjo pamatyti susikūprinusį šešėlį, kuris įsmuko po nuvirtusia lentyna. *Tas padaras vis dar keičiasi,* pagalvojo Semas. *Į ką - vienas Dievas težino.* Šešėlis šmėstelėjo dešinėje pusėje ir dingo.

- Pavyk ją, Semai, - maldavo Naomė, spausdama jam ranką. - Pavyk ją, prašau pavyk ją.

- Pasistengsiu, - atsakė jis. Perlipo per Deivą ir žengė į prieblandą.

10

Darėsi silpna nuo to kvapo - levandų, sumišusio su daugybę metų nejudintų dulkėtų knygų. Nuo to kvapo ir to vėjo ūkavimo lauke jis pasijuto kaip H. Dž. Velso keliautojas laike... tik jo laiko mašina buvo pati biblioteka.

Žengė lėtai, nervingai spausdamas saldymedžio ledinukų kamuolį kairėje rankoje. Į jį iš visų pusių piktai žvelgė knygos. Lentynos buvo dvigubai aukštesnės už jį patį. Jis girdėjo, kaip su kiekvienu žingsniu girgžda senas linoleumas.

- Kur tu? - riktelėjo jis. - Jeigu nori manęs, Ardelija, tai ko pasislėpei? Aš čia!

Jokio atsako. Bet ji juk vis tiek pasirodys, ar ne? Jeigu Deivas sakė tiesą, ji neturi daug laiko.

Vidurnaktis, mąstė jis. *Bibliotekos Policininkas davė man laiko iki vidurnakčio, galbūt ir jai skirta tiek laiko. Bet juk tai daugiau kaip trys su puse valandos... Deivas gali tiek neišgyventi.*

Paskui į galvą atėjo kita, dar nemalonesnė mintis: o kas, jeigu per tą laiką, kol jis klaidžioja tarp šitų tamsių lentynų, Ardelija grįžo prie Naomės su Deivu?

Jis sustojo, įsiklausė, nieko neišgirdo ir įsmuko į kitą eilę. Tuščia. Pasigirdo krebždesys kažkur jam virš galvos. Jis laiku pastebėjo pusę tuzino masyvių knygų, iš viršutinės lentynos krentančių tiesiai ant jo. Staigiai atsilošė, bet suriko iš skausmo, kai knygos trenkėsi jam į šlaunis. Kitapus lentynos pasigirdo pamišėliškas Ardelijos juokas.

Semas įsivaizdavo, kaip ji ropščiasi viršun lyg nuodų pritvinkęs voras, ir daug negalvodamas puolė veikti. Jis staigiai apsisuko ir visu svoriu įsirėmė į lentyną. Lentyna susvyravo, ir juokas pavirto baimės ir nuostabos šūksniu. Pasigirdo duslus bumptelėjimas - kažkas sunkus nukrito nuo viršutinės lentynos. Dar po sekundės nuvirto visas stelažas.

To, kas atsitiko paskui, Semas nebuvo numatęs: iš virstančio stelažo pasipylė knygų kruša, o paskui jis užkliudė gretimą stelažą. Tas antrasis krisdamas atsitrenkė į trečiąjį, trečiasis - į ketvirtąjį, ir taip jie visi ėmė virsti kaip kortų namelis, visi, - vienas po kito toje didžiulėje, tamsoje skendinčioje saugykloje virto, griuvo, krito viskas - pradedant filosofijos veikalais ir baigiant “Brolių Grimų pasakomis”. Vėl pasigirdo Ardelijos riksmas. Pasvirusiu stelažu kaip kokiomis kopėčiomis Semas ėmė ropštis į viršų. Prisilaikydamas viena ranka jis spardė knygas, ieškodamas vietos kojai pastatyti.

Užsiropštė iki pat viršaus ir iš ten pamatė bjauriai beformį padarą, judantį į ritinius suvyniotų žemėlapių krūvoje. Šviesūs plaukai, mėlynos akys - bet tik tiek ir tebuvo panašumo į žmogų. Tai buvo riebi nuoga masė, kurios galūnės baigėsi letenomis. Jai po kaklu karojo supliuškęs gūžys. Visas tas kūnas buvo padengtas judančiais plaušais. Semui jis pasirodė panašus į milžinišką vabalą. Jam siaubingai norėjosi rėkti, bet riksmas neprasiveržė; jis vibravo jo viduje taip, kad, rodės, kaulai ir raumenys nebeatlaikys to spaudimo. *Štai kaip tai atrodo. Dieve, padėk man.* Bet staiga viskas nutrūko, baimė kažkur dingo; dabar Semas paprasčiausiai žiūrėjo į tą padarą, ir jis jau neatrodė nei baisus, nei pasišlykštėtinas.

Paskui jis vėl pradėjo keistis, o podraug nyko ir Semą apėmęs palengvėjimo jausmas. Tiesą sakant, tas padaras neturėjo veido, bet maždaug toje vietoje, kur jis turėtų būti, po išsipūtusiomis mėlynomis akimis pradėjo formuotis kažkas panašus į storą dramblio straublį. Akys atsidūrė galvos šonuose. Iš pradžių jos tapo panašios į įkypas kino akis, o paskui - į vabzdžio. Straublys artėjo prie Semo. Girdėjosi šnarpštimas.

Jis visas buvo pasidengęs dulkėtomis voratinklio gijomis.

Semas tarsi ir norėjo atsitraukti, bet kažkas jo viduje priešinosi tam, ir jis liko stovėti savo vietoje. Vos tik mėsingas čiulptuvas palietė jį, Semą iš karto užplūdo palengvėjimas. Jį apėmė visiška apatija, jausmas, kad geriausia nieko nedaryti - kas bus, tebūnie. Lyg per sapną nutolo vėjo ūžavimas. Dabar tas garsas ramino, panašiai kaip vaikystėje, kai jis nurimdavo, girdėdamas monotonišką dulkių siurblio ūžesį.

- Semai? - pasigirdo Naomės balsas, bet iš labai toli, lyg per miglą. - Semai, ar tau viskas gerai?

Nejaugi manė, kad myli ją? Tai kvaila. Tiesiog juokinga, kai pagalvoji... kai įsigilini, taip daug geriau.

Šis sutvėrimas gali... daug ką papasakoti.

Labai įdomių dalykų.

Padaras visu savo blyškiu kūnu prisitraukė prie čiulptuvo, ir čiulptuvas jį susiurbė. Dabar jis pavirto vienu ilgu straubliu, kurio gale karojo kūno likučiai - panašiai kaip tas supliuškęs gūžys prieš tai. Visa jo gyvybinė jėga susitelkė į tą straublį, vamzdį, per kurį jis susiurbs į save ir Semo gyvybinę jėgą.

Ir tai puiku.

Čiulptuvas Semo kojomis švelniai slydo aukštyn, stabtelėjo ties kirkšnimis, šiek tiek stipriau prisispaudė, paskui pakilo dar aukščiau, dabar jau glostydamas pilvą.

Semas atsiklaupė, nekantraudamas pajusti jo palytėjimą ant veido. Pajuto deginantį, bet malonų jausmą, kai sudrėko akys - tekėjo ne ašaros, jos nebūna tokios tirštos.

Čiulptuvas sustojo ties jo akimis. Semas pamatė ryškiai raudoną gleivinę, kuri jam pasirodė panaši į gėlės žiedą. Ji godžiai žiopčiojo. Kiekvieną kartą, kai ji prasiverdavo, pasimatydavo tamsi bedugnė. Paskui ji liovėsi žiopčioti, jausmingai, lėtai palietė jo lūpas ir nuslydo skruostu pasitikti iš akių tekančios srovelės. Semas jautė į save įsmeigtą godų tamsiai mėlynų akių žvilgsnį.

Bet juk bauda jau sumokėta.

Sukaupęs paskutines jėgas, Semas dešine ranka suspaudė čiulptuvą. Jis buvo karštas ir deginantis. Semui nudilgino delną.

Straublys trūktelėjo ir pabandė išslysti iš jo rankos. Semas vos vos jo nepaleido, bet paskutinę akimirką spėjo sugriebti, dar tvirčiau sugniaužė kumštį, kad net nagai sulindo į tą masę.

- *Štai!* - suriko jis. - *Štai, kai ką turiu tau, kale! Lauktuvės iš Seint Luiso!*

Jis iš visų jėgų užsimojo kairiąja ranka ir tą lipnų saldymedžio ledinukų kamuolį sugrūdo į čiulptuvą. Nuo smūgio šis susitraukė kaip spyruoklė. Čiulptuvo savininkė bandė surikti, bet jai išėjo tik neaiškus stenėjimas. Tada ji dar kartą pabandė išsivaduoti iš Semo gniaužtų. Raudonas saldymedžio kamuolys čiulptuvo gale išsipūtė ir tapo panašus į didelę kruviną pūslę.

Semas, nepaleisdamas iš rankų trūkčiojančio glitaus straublio, atsiklaupė, paskui visu kūnu užgulė tą padarą, kuris turbūt buvo Ardelija. Ji trūkčiojo ir rangėsi po juo, bandydama ištrūkti. Jie nusirito per knygomis nuklotą žemę. Padaras pasirodė velniškai stiprus. Semas susitiko jo akis ir net sustabarėjo nuo neapykantos ir panikos kupino žvilgsnio.

Paskui Semas pajuto, kaip masė po juo ima pūstis. Dabar padaras ant knygomis nuklotų grindų buvo panašus į pripučiamą kamuolį su juokingu straubliu, be to, dar apaugusį jūržolėmis. Jis ritosi grindimis, o čiulptuvas susimezgė į mazgą. Nustėręs iš siaubo ir pasibjaurėjimo Semas stebėjo padarą, vadinantį save Ardelija Lortz, dūstantį nuo savo paties garuojančių žarnų.

Jis ritosi, savo kelią nužymėdamas raudonais kraujo dryžiais. Išvirtusios akys buvo įsmeigtos tiesiai į Semą. Jose - begalinė nuostaba. Jis dar kartą pasistengė išspjauti lipnų saldymedžio kamštį, bet ir šįsyk nepavyko.

Semas, nujausdamas, kas dabar turėtų atsitikti, užsidengė rankomis veidą. Suspėjo - dar po akimirkos tas šlykštus kamuolys sprogo.

Keistos masės gabalai ištiško į visas puses. Semo rankos, krūtinė, kojos - viskas apsitaškė tirštu krauju. Semas suriko. Tame jo riksme tilpo ir pasišlykštėjimas, ir palengvėjimas.

Vėl dingo elektra, ir viskas paniro į tamsą.

11

Ir šį kartą šviesa tuoj pat vėl atsirado, bet per tas kelias akimirkas, kol buvo tamsu, Semas suspėjo pajusti, kad kažkas pasikeitė. Jį apėmė jausmas, kad viskas, kas buvo susimaišę, ko niekaip neįstengė suprasti, staiga grįžo į savo vietas. Kai lemputė kelis kartus sumirgėjusi vėl užsidegė, pasidarė labai šviesu, be to, ir garsas pasikeitė, ir Semas apsižiūrėjęs pamatė, kad užsidegė ne viena lemputė, o daug liuminescencinių lempų. Jis taip ir nesuprato, ar tas 1960-ųjų pasaulis, į kurį ką tik buvo patekęs, realus, ar tik iliuzinis, bet aiškiai suvokė, kad jo jau nebėra.

Išvartyti stelažai vėl tvarkingai stovėjo savo vietose. Ant grindų mėtėsi kelios knygos, - gal koks tuzinas, - bet jos greičiausiai nukrito, kai užkliudė jas bandydamas atsistoti. Ir lauke audros neliko nė ženklo, tik tyliai ūžavo vėjas. Girdėjosi raminantis lietaus lašų barbenimas į stogą.

Ardelijos nebebuvo. Nei ant grindų, nei ant knygų, nei ant jo paties nesimatė jokių kraujo pėdsakų.

Vienintelis ženklas, kad jos čia būta - auksinis auskaras.

Vis dar svirduliuodamas Semas atsistojo ir paspyrė jį. Staiga akyse aptemo. Užsimerkė laukdamas, kas bus: nualps ar ne.

- Semai! - tai Naomė. Panašu, kad ji verkia. - Semai, *kur tu?*

- Aš čia! - jis pakėlė ranką, suėmė save už plaukų ir timptelėjo į viršų. Kvaila, bet tai padėjo. Mirgėjimas akyse neišnyko visiškai, bet truputį apmalšo. Atsargiai statydamas kojas nuėjo į tą pusę, iš kur girdėjosi Naomės balsas.

Stalas tas pats - medinė plokštė ant trumpų storų kojų, tik vietoj senosios stalinės lempos buvo liuminescencinis šviestuvas. Rašomosios mašinėlės vietoje stovėjo kompiuteris "Apple". Jeigu jam dar nebūtų buvę aišku, kokiame laike dabar atsidūrė, sužinotų pažvelgęs į kartonines dėžes ant grindų - jokių senų laikraščių, tik polietileno plėvelės ritiniai.

Naomė tebeklūpėjo prie Deivo. Semas, priėjęs arčiau, pastebėjo, kad gesintuvas (nors praėjo trisdešimt metų, jis nė kiek nepasikeitė) kabėjo savo vietoje... bet ant Deivo skruosto ir kaktos buvo likęs jo rankenėlės atspaudas.

Deivas gulėjo atsimerkęs. Pamatęs Semą, nusišypsojo.

- Ne... blogai, - sušnibždėjo jis. - Nemaniau... netikėjau... kad tu turi tai... savyje.

Semą apėmė palengvėjimas.

- Na, - pasakė jis, - aš nežinau. - Jis pasilenkė prie Deivo ir parodė jam tris pirštus: - Kiek čia pirštų?

- Apie... septyniasdešimt keturis, - sušnibždėjo Deivas.

- Aš paskambinsiu greitajai, - atsiduso Naomė ir jau ketino atsistoti, kai Deivas sugriebė ją už riešo.

- Ne. Dar ne, - jis akimis susirado Semą. - Pasilenk. Turiu tau kai ką pasakyti.

Semas palinko prie senuko. Drebančia ranka Deivas apkabino jo sprandą. Jo lūpos palietė Semo ausį, ir jis vos beįstengė ramiai išbūti - labai kuteno.

- Semai, - šnabždėjo Deivas. - Ji laukia. Atmink... *ji laukia.*

- Ką? - paklausė visiškai sumišęs Semas. - Deivai, ką nori tuo pasakyti?

Bet Deivo ranka jau buvo nusvirusi. Akys įsmeigtos tiesiai į Semą, bet buvo aišku, kad jis jo nemato. Tankiai kilnojosi krūtinė.

- Aš einu, - tarė nevilties apimta Naomė. - Mačiau, kad ten yra telefonas.

- Ne, - pasakė Semas.

Ji atsisuko į jį. Dabar buvo tikrai įpykusi.

- Ką reiškia "ne"? Ar išprotėjai? Jam gi sulaužyti kaukolės kaulai. Galų gale, jis...

- Jis išeina, Sara, - pasakė Semas, stengdamasis kalbėti kuo švelnesniu balsu. - Jau greitai. Pabūk su juo. Kaip tikra draugė.

Ji dar kartą pažvelgė į Deivą ir dabar pastebėjo tai, ką Semas jau anksčiau matė. Kairės Deivo akies vyzdys buvo visiškai susitraukęs, baltavo vien tik baltymas; dešinės akies vyzdys buvo nežmoniškai iššokęs.

- Deivai? - išsigandusi pralemeno ji. - *Deivai?*

Bet Deivas pasuko galvą į Semą:

- Atsimink, - šnabždėjo jis. - Ji l...

Staiga jo lūpos sustingo. Dar kartą pakilo krūtinė... nusileido... ir jau nebesujudėjo.

Naomė pradėjo kūkčioti. Ji paglostė jo rankas ir užspaudė vokus. Semas, apimtas graudulio, atsiklaupė šalia jos ir apsikabino.

PENKIOLIKTAS SKYRIUS
KAMPO GATVĖ (III)

1

Tą ir dar kitą naktį Semas praleido be miego. Gulėjo plačiai atmerktomis akimis savo lovoje, visame name palikęs šviesą, ir galvojo apie paskutinius Deivo Dankano ištartus žodžius: *Ji laukia.*

Prieš pat aušrą po antros taip praleistos nakties jis pradėjo galvoti, jog suprato, ką senukas stengėsi jam pasakyti.

2

Semas manė, kad Deivas bus laidojamas kaip baptistas, bet nustebo sužinojęs, kad kažkuriuo metu tarp 1960-ųjų ir 1990-ųjų jis atsivertė į katalikybę. Pamaldos Šv. Martyno bažnyčioje vyko balandžio vienuoliktąją, lietingą ir vėjuotą dieną.

Lydėdama velionį į kapus, procesija užsuko į Kampo gatvę. Kai atvyko Semas, ten jau buvo apie septyniasdešimt žmonių. Mažos grupelės būriavosi visuose prieglaudos kampuose. Jie visi pažinojo Deivą ir kalbėjo apie jį su švelniu humoru, pagarba ir meile. Buvo patiekta imbierinio alaus vienkartiniuose puodeliuose ir mažų sumuštinių. Semas ėjo nuo vienos grupelės prie kitos, persimesdamas vienu kitu žodžiu su pažįstamais, bet ilgiau niekur nesustojo. Visą tą laiką jis taip ir neištraukė rankos iš savo tamsaus palto kišenės. Mat pakeliui į bažnyčią buvo sustojęs prie "Piglio Viglio" krautuvėlės, ir dabar jo kišenės buvo pilnos celofaninių maišelių - keturi iš jų buvo ilgi ir siauri, o du - stačiakampiai.

Saros nebuvo.

Jau ruošėsi išeiti, kai viename kampe pastebėjo Luką su Rudolfu. Tarp jų buvo padėta kribidžo lenta, bet nepanašu, kad jie loštų kortomis.

- Sveiki, vaikinai, - artėdamas prie jų prabilo Semas. - Jūs turbūt neprisimenate manęs...

- Žinoma, prisimename, - neleido jam pabaigti Rudolfas. - Kas, jūsų manymu, mes esame? Pora silpnapročių? Jūs gi Deivo draugas. Buvote atėjęs tą dieną, kai piešėme plakatus.

- Teisingai! - įsiterpė Lukas.

- Ar radote tas knygas, kurių ieškojote? - paklausė Rudolfas.

- Taip, - šypsodamasis atsakė Semas. - Po to radau.
- Teisingai, - šūktelėjo Lukas.
Semas ištraukė iš kišenės keturis maišelius.
- Aš jums, vyručiai, kai ką atnešiau, - tarė jis.
Lukas pakėlė galvą. Jo akys sublizgėjo.
- Saldainiai su romu, Dolfai! - iki ausų išsišiepęs pasakė jis. - Žiūrėk, Saros vaikinas atnešė mums tų suknistų saldainių su romu! Puiku!
- Ė - ė, aš juos paimsiu, tu senas girtuokli, - tarė Rudolfas, skubiai pačiupęs maišelius. - Tas tešlagalvis surytų juos visus iš karto, suprantate, o paskui naktį pridirbtų į lovą, - paaiškino jis Semui. Jis ištraukė vieną saldainį ir padavė Lukui. - Čia tau, veltėdi. Kitus pasaugosiu.
- Ir tu gali vieną paimti, Dolfai. Nebijok.
- Lukai, tu gi žinai. Paragavęs nebegalėčiau sustoti.
Bet Semas jų nebesiklausė, tik laukė, kada galės įsiterpti.
- Saros vaikinas? Iš kur tai ištraukėte?
Lukas pirmiausia susigrūdo visą saldainį į burną ir tik tada pakėlė galvą. Jo veidas švytėjo iš pasitenkinimo.
- Kalbos čia greitai sklinda, Saulėtas Žmogau. Iš tikrųjų greitai.
- Jis nieko nežino, pone, - pasakė Rudolfas, siurbčiodamas savo alų. - Tauškia niekus vien dėl to, kad jam patinka, kaip juda jo burna.
- Tu tikras šūdžius, Dolfai, - atsikirto Lukas, kuris, pasinaudodamas proga, ką tik nugvelbė dar vieną saldainį. - Aš žinau, Deivas man sakė! Praėjusią naktį! Sapnavau, kad Deivas atėjo pas mane ir pasakė, jog šis vyrukas yra Saros brangiausiasis!
- O *kur* Sara? - paklausė Semas. - Maniau, kad rasiu ją čia.
- Aš kalbėjausi su ja po palaiminimo, - įsiterpė Rudolfas. - Ji sakė, kad žinosite, kur jos ieškoti, jeigu norėsite ją matyti. Sakė, kad jau kartą matėte ją ten.
- Ji labai mėgo Deivą, - nei iš šio, nei iš to tarė Lukas. Akies kamputyje sublizgusi ašara nuriedėjo jam per skruostą. Atbula ranka skubiai ją nubraukė. - Ir visi mėgome. Deivas visada taip pašėlusiai stengėsi. Bet tai labai blogai, suprantate. Tai iš tikrųjų labai blogai. - Ir Lukas staiga pratrūko raudoti.
- Na, leiskite man kai ką pasakyti, - tarė Semas. Jis prisėdo šalia Luko ir padavė jam savo nosinę. Pats vos laikėsi nepravirkęs ir jautėsi siaubingai dėl to, ką dabar ruošiasi padaryti... bent jau bando padaryti. - Jis ištvėrė iki galo. Jis mirė blaivus. Kad ir ką išgirstumėte, tikėkite tuo, ką pasakiau, nes aš žinau tiesą. Jis mirė blaivus.
- Amen, - pagarbiai užbaigė Rudolfas.

- Amen, - pridūrė Lukas ir grąžino Semui nosinę. - Ačiū.
- Nėra už ką, Lukai.
- Sakyk, ar tikrai daugiau nebeturi tų suknistų saldainių su romu?
- Ne - e, - Semas šyptelėjo. - Žinai, Lukai, kaip sakoma: vieno per daug, o tūkstančio niekada neužtenka.

Rudolfas nusijuokė. Lukas nusišypsojo... paskui pirštu užspaudė vieną šnervę.

- O kaip dėl ketvirtuko... ar neatsirastų tavo kišenėje atliekamo?

3

Pirmiausia Semas pagalvojo, kad galbūt ji grįžo atgal į biblioteką, bet tai nesutapo su tuo, ką pasakė Dolfas... Tiesa, jie su Sara praleido bibliotekoje vieną siaubingą naktį, dabar tai atrodė jau seniai praeity, bet jie buvo ten drauge; jis ten jos "nepamatė", kaip pamatai ką nors žvelgdamas pro langą arba...

Staiga prisiminė, kad kartą jau yra *matęs* Sarą pro langą, čia pat, Kampo gatvėje. Drauge su kitais ji sėdėjo pievelėje, tik jiems suprantamais būdais stengdamiesi padėti vieni kitiems išlikti blaiviems. Semas kaip ir aną kartą pasuko į virtuvę, pakeliui pasisveikindamas dar su keliais pažįstamais. Susitiko Bertą Aiversoną ir Elmerį Baskiną. Jie ir dar viena Semui nepažįstama pagyvenusi moteris stovėjo nuošaliau su pieno kokteiliais rankose ir tyliai šnekučiavosi.

Per virtuvę jis išėjo į kiemą. Oras buvo apsiniaukęs, vėl pradėjo lynoti. Kieme buvo tuščia, bet Semui pasirodė, kad pamatė kažką šmėstelint už krūmų.

Nulipo laiptais ir pasuko per pievelę jausdamas, kaip smarkiai daužosi širdis. Įkišo ranką į kišenę ir ištraukė du paskutinius celofaninius maišelius. Juose buvo saldymedžio ledinukai "Buliaus akis". Praplėšęs maišelius, pradėjo volioti saldainius į kamuolį, tik šįkart - kur kas mažesnį nei anas, kurį sulipdė pirmadienio vakare Naomės automobilyje. Nuo to šleikščiai saldaus kvapo jam kaip visuomet darėsi silpna. Tolumoje pasigirdo traukinio dundėjimas. Tas garsas dar labiau sustiprino nuojautą, kad Naomė pavirto Ardelija.

Per vėlu, Semai. Jau per vėlu. Burtas mestas.

Ji laukia. Atmink, Semai - ji laukia.

Kartais nuojauta būna velniškai tikra.

Kaip ji išgyveno visus tuos metus? Jie niekada savęs to nepaklausė, ar ne? Kaip ji persikūnija iš vieno į kitą? Ir to jie niekada savęs nepaklausė. Galbūt sutvėrimas, panašus į moterį, vardu Ardelija Lortz, yra kaip vikšras kokone, tūnantis kur nors medyje; atėjus lai-

kui, jis virsta drugeliu ir nuskrenda pasitikti savo mirties. Vikšrai kokonuose tūno tyliai, laukia... keičiasi...

Ji laukia.

Semas ėjo toliau, delne spausdamas šleikščiai dvokiantį kamuoliuką, suvoliotą iš to, ką Bibliotekos Policininkas - *jo* Bibliotekos Policininkas - pavogė iš jo ir ką pavertė košmarais. Ta masė, kurią dabar laikė rankoje, buvo jau kitokia; ji, padedant Naomei ir Deivui, virto išsigelbėjimo simboliu.

Bibliotekos Policininkas, palinkęs ties Naome. Priglaudęs lūpas prie jos sprando, tarsi ketindamas pabučiuoti. Tačiau kosėjantis. Ardelijos gūžys. Suglebęs. Ištampytas. Tuščias.

Prašau pasistenk, kad nebūtų per vėlu.

Jis brovėsi per krūmus. Naomė Sara Higins stovėjo už jų sukryžiavusi rankas ant krūtinės. Ji atsisuko. Semą pritrenkė jos skruostų blyškumas ir laukinis akių žvilgsnis. Paskui ji vėl nusisuko į geležinkelio bėgius. Traukinys jau buvo netoliese. Netrukus jį pamatys.

- Sveikas, Semai.

- Sveika, Sara.

Semas apkabino ją per liemenį. Ji nesipriešino, bet išliko šalta ir abejinga. *Prašau pasistenk, kad nebūtų per vėlu,* vėl atėjo mintis, ir jis atitoko begalvojąs apie Deivą.

Jie paliko jį ten, bibliotekoje, kai išbėgo, be to, ir durys liko atlapos. Tiesa, Semas paskambino iš telefono automato, esančio už dviejų kvartalų, ir pranešė apie neužrakintą biblioteką. Kai tik dispečeris paklausė, kuo jis vardu, iškart pakabino ragelį. Taigi Deivas netrukus buvo surastas ir, žinoma, nustatyta mirties priežastis - nelaimingas atsitikimas. Miestelio gyventojai, kurie netrunka pasidaryti savas išvadas, aišku, nusprendė, kad dar vienas senas girtuoklis nukeliavo į dangaus smuklę.

Jie turbūt pamanė, kad jis nešėsi išgerti, pamatė praviras duris, įsmuko vidun ir tamsoje užkliuvo už gesintuvo. Istorijos pabaiga. Pomirtinė ekspertizė, kuri Deivo kraujyje nenustatė nė lašo alkoholio, jau nebepakeitė nei miestelio, nei policijos nuomonės. *Žmonės paprasčiausiai galvoja, kad girtuoklis turi mirti girtas,* mąstė Semas, *net jeigu pasirodo, kad jis buvo blaivus.*

- Kaip jautiesi, Sara? - paklausė jis.

Ji atrodė labai išvargusi.

- Ne per geriausiai, Semai. Visiškai nekaip. Aš nepajėgiu miegoti... neįstengiu valgyti... mano galva pilna pačių klaikiausių minčių... atrodo, lyg jos būtų visiškai ne mano... ir aš siaubingai noriu išgerti.

Tai ir yra blogiausia. Aš noriu gerti... ir gerti... ir gerti. Susirinkimai nebepadeda. Pirmąkart gyvenime susirinkimai man nebepadeda.

Ji užsimerkė ir pravirko. Gailiai, bejėgiškai.

- Ne, - švelniai paprieštaravo jis. - Jie to nepadarys. Jie negali. Ir įsivaizduok, kaip jai patiktų, jeigu tu vėl pradėtum gerti. Ji laukia... bet tai nereiškia, kad ji nėra alkana.

Ji atsimerkė ir pažvelgė į jį:

- Ką... Semai, apie ką tu kalbi?

- Manau, apie atkaklumą, - pasakė jis. - Atkaklų blogį. Kaip jis laukia. Koks jis gali būti klastingas ir suktas, ir galingas.

Jis pakėlė ranką ir atgniaužė delną.

- Ar atpažįsti šitą, Sara?

Išvydusi raudoną saldymedžio kamuoliuką, ji atšlijo. Jos žvilgsnis vėl tapo budrus. Akyse švietė baimė ir neapykanta.

Jos buvo sidabro spalvos.

- Išmesk jį! - sušnibždėjo ji. - Išmesk tą prakeiktą daiktą! - ranka ji brūkštelėjo sau per sprandą, ant kurio krito dailios kaštoninių plaukų garbanos.

- Aš kalbuosi su tavimi, - ramiai pasakė Semas. - Ne su ja, o su tavim. Aš myliu tave, Sara.

Ji vėl pažvelgė į jį, ir jos akyse vėl buvo matyti siaubingas nuovargis.

- Taip, - tarė ji. - Galbūt ir myli. Ir galbūt turėtum išmokti nebemylėti.

- Noriu, kad kai ką dėl manęs padarytum, Sara. Noriu, kad nusisuktum nugara į mane. Traukinys atvažiuoja. Noriu, kad žiūrėtum į tą traukinį ir neatsisuktum, kol nepasakysiu. Ar gali tai padaryti?

Jos viršutinė lūpa timptelėjo. Veidą vėl iškreipė neapykanta ir baimė.

- Ne! Palik mane ramybėje! Dink iš čia!

- Ar tikrai to nori? - paklausė jis. - Ar tikrai? Tu pasakei Dolfui, kur aš galiu tave rasti, Sara. Ar tikrai nori, kad aš dingčiau?

Ji vėl užsimerkė. Jos lūpos drebėjo. Kai atsimerkė, akys buvo pilnos ašarų.

- O, Semai! Padėk man! Kažkas negerai, o aš nežinau, kas tai ir ką man daryti!

- Aš žinau, ką daryti, - ramino ją Semas. - Pasikliauk manimi, Sara. Tikėk tuo, ką pati sakei pirmadienį pakeliui į biblioteką. Nuoširdumas ir tikėjimas. Šitie dalykai yra priešingoje baimei pusėje. Nuoširdumas ir tikėjimas.

- Tačiau tai sunku, - šnabždėjo ji. - Sunku pasikliauti. Sunku tikėti.

Jis nenuleido nuo jos akių.

Staiga viršutinė Naomės lūpa atsikišo, apatinė kažkaip keistai susisuko.

- *Užsiknisk!* - suriko ji. - Eik iš čia ir kur nors užsiknisk, Semai Pyblesai!

Jis vis tiek nenuleido nuo jos akių.

Ji pakėlė rankas ir suspaudė smilkinius.

- Galvoje turėjau visai ne tai. Nesuprantu, kodėl taip pasakiau. Aš... mano galva... Semai, mano vargšė *galva!* Jaučiu, kad ji tuoj perplyš pusiau.

Suūkė besiartinantis traukinys. Jis ką tik pervažiavo tiltą per Proverbijos upę ir įriedėjo į Junktono miesto ribas. Šis traukinys į Omahą čia pravažiuodavo kasdien apie vidurdienį, bet Junktono stotelėje nesustodavo. Dabar Semas jau galėjo jį įžiūrėti.

- Mes nebeturime laiko, Sara. Turime padaryti tai tuojau pat. Nusisuk ir žiūrėk į traukinį. Stebėk, kaip jis artinasi.

- Taip, - staiga suriko ji. - Gerai. Daryk, ką nori, Semai. Jeigu matysi... matysi, kad nieko neišeina... tada pastumk mane. Stumtelėk priešais atvažiuojantį traukinį. Galėsi paaiškinti kitiems, kad pati iššokau... kad tai buvo savižudybė, - ji žvelgė į jį maldaujančiu žvilgsniu - mirtinai pavargusios akys ir išsekęs veidas. - Jie žino, kad pastaruoju metu nekaip jaučiuosi, - žmonės iš AA. Nuo jų nieko nenuslėpsi. Tiesiog neįmanoma. Jie patikės, jeigu sakysi, kad aš pati puoliau po traukiniu, ir jie bus teisūs, nes aš iš tikro nebenoriu daugiau taip gyventi. Bet sunkiausia... Semai, sunkiausia pagalvojus, kad praeis kažkiek laiko ir aš norėsiu gyventi.

- Nusiramink, - pasakė jis. - Daugiau nebekalbėkime apie savižudybę. Žiūrėk į traukinį, Sara, ir atmink, kad myliu tave.

Ji nusisuko. Traukinys dabar buvo vos už mylios ir sparčiai artėjo. Rankomis ji suėmė sprandą ir kilstelėjo plaukus. Semas palinko į priekį... ir pamatė tai, ko ieškojo. Tai buvo prisisiurbę prie jos akinamai baltos švelnios kaklo odos. Jis žinojo, kad smegenys - vos už pusės colio nuo tos vietos. Jį supykino nuo šios minties.

Bet susitvardė ir pasilenkė dar arčiau prie to iškilimo. Jis buvo padengtas kažkuo panašiu į baltą voratinklį, bet po juo matėsi rausva, drebučius primenanti masė, kuri pulsavo Naomės širdies plakimo ritmu.

- *Palik mane ramybėje!* - staiga suriko Ardelija Lortz moters, kurią Semas mylėjo, lūpomis. - *Palik mane ramybėje, - gyvuly tu!* - bet Saros rankos, laikančios pakeltus plaukus, nė nekrustelėjo.

- Ar įžiūri skaičius ant variklio, Sara? - sumurmėjo jis.
Ji dejavo.
Nykščiu jis įspaudė duobutę saldymežio kamuolyje - šiek tiek didesnę už parazitą ant Saros kaklo.
- Perskaityk juos man, Sara. Perskaityk tuos skaičius.
- Du... šeši... o, Semai, man skauda galvą... atrodo, lyg didžiulės rankos plėštų mano smegenis pusiau...
- Skaityk skaičius, Sara, - murmėjo jis, dėdamas iš "Buliaus akių" suminkytą masę ant pulsuojančios šlykščios pūslės.
- Penki... devyni... penki...
Švelniai spaudinėdamas aplipdė ją visą suminkytais saldymedžio saldainiais. Jautė kažką spurdant ir raitantis po cukruotu gaubtu. *O kas, jeigu jis neatlaikys? Kas, jeigu jis plyš anksčiau, nei aš pabaigsiu? Juk ten susitvenkę visi Ardelijos nuodai... Kas, jeigu jis plyš anksčiau, nei aš pabaigsiu?*
Vėl suūkė artėjantis traukinys. Tas garsas nustelbė skausmo kupiną Saros klyksmą.
- *Ramiai...*
Semas staigiai trūktelėjo, atplėšė saldymedžio košę ir suspaudė ją delne. Jis padarė tai; saldžioje lipnioje masėje pulsavo ir tvinkčiojo kažkas panašus į mažą silpstančią širdį. Ant Saros sprando liko trys miniatiūrinės skylutės, ne didesnės už smeigtuko dūrį.
- *Jau nebėra!* - sušuko ji. - *Semai, jau nebėra!*
- Dar ne, - griežtai atkirto Semas. Delne jis tvirtai spaudė saldymedžio kamuoliuką, bet jo paviršiuje pūtėsi burbulas, tuoj tuoj sprogs...
Traukinys riaumodamas lėkė dabar jau pro Junktono geležinkelio stoties sandėlius. Kaip tik ten žmogus, vardu Brajanas Kelis, kadaise sviedė monetų saują Deivui Dankanui į veidą ir liepė nešdintis į visas keturias puses. Traukinys buvo tik už trijų šimtų jardų ir sparčiai artėjo. Semas nustūmė Sarą sau už nugaros ir atsiklaupė prie pat bėgių.
- *Semai, ką darai?*
- Štai čia, Ardelija, - murmėjo jis. - Išbandyk tai. - Ir jis prilipdė tvinkčiojančią raudoną saldymedžio pūslę ant žvilgančio plieninio bėgio.
Jo galvoje pasigirdo nežmoniško įniršio ir siaubo riksmas. Atšlijo nuo bėgių žiūrėdamas, kaip tas daiktas blaškosi, stengdamasis ištrūkti iš saldymedžio spąstų. Pūslė pratrūko... viduje buvo įklimpęs kažkas raudonesnio už raudoną saldymedžio košę... Ir tada pravažiavo traukinys 2:20 į Omahą.

Saldymedžio kamuoliukas dingo iš akių, o drauge su juo lyg kirviu nukirstas dingo ir veriantis riksmas Semo galvoje.

Jis žengė dar žingsnį atgal ir atsisuko į Sarą. Ji vos laikėsi ant kojų, tačiau akyse švietė nuostaba ir džiugesys. Jis apsikabino ją per liemenį. Jie taip ir stovėjo susiglaudę, o pro šalį švilpė prekiniai vagonai, platformos ir cisternos.

Traukinys pravažiavo, ėmė tolti į vakarus, kol galų gale tolyje liko vos įžiūrimos raudonos švieselės. Tada ji šiek tiek atšlijo nuo jo... bet ne tiek, kad ištrūktų iš jo glėbio, - ir atidžiai pažvelgė jam į akis.

- Ar aš laisva, Semai? Ar aš tikrai išsivadavau iš jos? *Jaučiuosi*, tarsi būčiau laisva, bet negaliu tuo patikėti.

- Tu laisva, - patvirtino Semas. - Ir tavo bauda jau sumokėta, Sara.

Pakėlusi galvą, ji išbučiavo jo lūpas, skruostus, akis. Bet šįkart neužsimerkė tai darydama.

Jis suspaudė jos delnus ir paklausė:

- Kodėl mums negrįžus vidun? Tavo draugai pasiges tavęs.

- Jie gali būti ir tavo draugai, Semai... jeigu nori.

Jis linktelėjo:

- Taip, labai noriu.

- Nuoširdumas ir tikėjimas, - tarė ji ir paglostė jam skruostą.

- Tai ir yra tie žodžiai, - jis pabučiavo ją ir pasiūlė parankę. - Ar nesutiktumėte eiti su manim, madam?

Ji įsikibo jam į parankę:

- Kur tik panorėsite, pone. Kur tik panorėsite.

Ir jie, susikibę už parankių, lėtai nuėjo per pievą.

Saulės šuo

Pratarmė

“Saulės šuo” - tai pasakojimas apie fotoaparatus ir nuotraukas. Maždaug prieš penkerius metus mano žmona Tabita susidomėjo fotografija. Pamačiusi, kad jai visai neblogai išeina, ėmė rimtai gilintis į tą sritį: daug skaitė, eksperimentavo ir fotografavo - fotografavo - fotografavo. Pats aš esu prastas fotografas (vienas iš tų, kuriems amžinai išeina nukirsti fotografuojamų žmonių galvas, nutaikyti būtent tą akimirką, kai jie būna išsižioję, arba ir viena, ir kita tuo pat metu), bet be galo gerbiu tuos, kurie fotografuoja gerai... Mane žavi pats procesas.

Pradėjusi eksperimentuoti, mano žmona įsigijo fotoaparatą “Polaroidą”, kuriuo nesudėtinga naudotis netgi tokiems nevykėliams kaip aš. Tas fotoaparatas mane tiesiog sužavėjo. Žinoma, ir anksčiau buvau matęs tų “Polaroidų”, bet niekuomet nesigilindavau, kaip jie veikia, kokius atvaizdus padaro. Ir juo daugiau apie juos galvojau, juo keistesni jie man atrodė. Juk, šiaip ar taip, tai - ne paprasti paveikslėliai, tai - laiko akimirkos... Ir dėl to jie man ėmė rodytis kažkuo *ypatingi.*

Šis pasakojimas gimė kone vienu prisėdimu vieną 1987-ųjų vasaros naktį, bet prieš tai buvo beveik ištisi apmąstymų metai. O dabar manau, kad jau pakaks. Smagu buvo su jumis visais vėl susitikti, bet tai nereiškia, kad jau galite eiti.

Dar turime užsukti į gimtadienio šventę, kuri vyksta mažame Kasl Roko miestelyje.

PIRMAS SKYRIUS

Rugsėjo 15-ąją buvo Kevino gimtadienis, ir dovanų jis gavo būtent tai, ko norėjo: Saulę.

Kevinas, apie kurį kalbame, buvo Kevinas Delevanas, šventė jis penkioliktąjį gimtadienį, o ta Saulė - tai “Saulė 660”, fotoaparatas “Polaroidas”, kuris daro viską, išskyrus nebent sumuštinius.

Žinoma, *buvo* ir kitų dovanų; Megė, jo sesuo, padovanojo kumštines pirštines, kurias pati numezgė, močiutė iš Demoino atsiuntė dešimt dolerių, o teta Hilda - kaip visuomet - kaklaraištį su siaubingu segtuku. Pirmąjį ji atsiuntė, kai Kevinui suėjo treji, o tai reiškė, kad savo spintos stalčiuje jis jau turėjo dvylika nė kartą nedėvėtų kaklaraiščių su siaubingais segtukais, šalia jų atsiguls ir šis - tryliktasis. Nė vieno iš jų jis nė karto neužsirišo, bet jam buvo uždrausta juos išmesti. Teta Hilda gyveno Portlende. Ji niekuomet nebuvo atvykusi nei į Kevino, nei į Megės gimtadienį, bet ką gali žinoti - gal ji kada nors nuspręs tai padaryti. Vienas Dievas težino; Portlendas - vos už penkiasdešimties mylių į pietus nuo Kasl Roko. Įsivaizduokite, jei ji *atvyktų*... ir paprašytų Keviną pasirišti vieną iš tų kaklaraiščių (arba, pavyzdžiui, Megės - vieną iš tų šalikėlių). Kai kurių jų giminaičių galbūt užtektų ir atsiprašyti. Bet tik ne tetos Hildos. Ji buvo kitokia ir svarbiausiais dalykais laikė du faktus: ji yra Turtinga ir ji yra Sena.

Kevino mama šventai tikėjo, kad vieną gražią dieną ji gali KĄ NORS PADARYTI dėl Kevino ir Megės. Tą KĄ NORS reikėjo suprasti taip: apie juos galbūt bus užsiminta tetos Hildos testamente. O kol kas buvo manoma, kad protingiausia išsaugoti tuos siaubingus kaklaraiščius ir tokius pat siaubingus šalikėlius. Taigi šiam, tryliktajam, kaklaraiščiui (ant kurio segtuko pavaizduotas paukštis Kevinui atrodė panašus į genį) buvo lemta prisijungti prie kitų, o Kevinui - parašyti padėkos laišką tetai Hildai. Ir ne todėl, kad to reikalautų mama, ir ne todėl, kad jam rūpėtų, jog galbūt vieną gražią dieną teta Hilda KĄ NORS padarys dėl jo ir mažosios sesutės, bet todėl, kad jis buvo gerai išauklėtas ir supratingas berniukas.

Jis padėkojo šeimos nariams už visas dovanas (mama su tėčiu, be abejo, pridėjo ir visokių smulkmenų, bet pati reikšmingiausia dovana neabejotinai buvo "Polaroidas", ir jiems labai patiko, kad *jam* patiko), nepamiršęs pakštelėti Megei į skruostą (ji sukikeno ir tuoj pat nusivalė pabučiuotąją vietą, bet negalėjo paslėpti savo pasitenkinimo) ir pasakyti, kad pirštinės be galo pravers slidinėjant ateinančią žiemą, bet visą jo dėmesį buvo prikausčiusi dėžutė su "Polaroidu" ir keliomis papildomomis fotojuostomis.

Aišku, jam rūpėjo ir gimtadienio tortas, ir ledai, tačiau labiausiai nekantravo išbandyti fotoaparatą. Puolė prie jo tą pat akimirką, kai tik buvo galima.

Nuo tada ir prasidėjo visos bėdos.

Jis atidžiai perskaitė instrukciją (na, tiek, kiek leido jo nekantrumas), tada, šeimos nariams baimingai stebint (dėl nesuprantamų prie-

žasčių dažnai paaiškėja, kad išsvajotasis daiktas neveikia), įdėjo fotojuostą. Pasigirdo kolektyvinis atodūsis, kai fotoaparatas neužsikirsdamas prarijo juostelės galą - tiksliai taip, kaip ir žadėjo instrukcija.

Fotoaparato viršuje buvo du maži taškeliai - raudonas ir žalias, perskirti žaibą vaizduojančiu zigzagu. Kai Kevinas įdėjo fotojuostą, užsidegė raudona lemputė. Visi susižavėję stebėjo, kas bus toliau. O toliau - raudona lemputė užgeso ir pradėjo mirkčioti žalia.

- Paruošta, - pasakė Kevinas tokiu pačiu *stengiuosi-pasirodyti-atsainus-bet-man-nelabai-išeina* tonu, kokiu Neilas Amstrongas pranešė apie savo pirmuosius žingsnius ant Mėnulio paviršiaus. - Kodėl jums nesustojus kartu?

- Man nepatinka fotografuotis! - sušuko Megė ir teatrališkai užsidengė rankomis veidą, kaip sugeba tik į paauglystės amžių bežengiančios mergiūkštės ir tikrai blogos aktorės.

- Eikš, Mege, - paragino ponas Delevanas.

- Nebūk paika, Mege, - pritarė ir ponia Delevan.

Megė nuleido rankas, ir visi trys sustojo prie staliuko su gerokai apipjaustytu gimtadienio tortu.

Kevinas pažvelgė pro vaizdo ieškiklį.

- Mama, pasislink arčiau prie Megės, - mostelėjo jis kaire ranka. - Ir tu, tėti, - šį kartą mostelėjo dešine.

- Jūs *sutraiškysite* mane! - pasakė Megė tėvams.

Kevinas uždėjo pirštą ant mygtuko, paskui prisiminė instrukcijoje perskaitytą pastraipą apie ypatingą atidumą, kad žmonės nuotraukoje neišeitų su nukirstomis galvomis. *Jie be galvų,* pamanė jis. Turėjo būti juokinga, bet kažkodėl jam per nugarą perbėgo šiurpulys. Perbėgo ir užsimiršo anksčiau, nei jis spėjo tai pastebėti. Truputį kilstelėjo aparatą. Štai. Jie visi telpa į objektyvą. Gerai.

- Gerai! - šūktelėjo jis. - Šypsokitės ir sakykit “mylėėėtis”!

- *Kevinai!* - sudraudė jį mama.

Tėtis pratrūko kvatoti, o Megė spigiai nusijuokė - taip turbūt ir labai blogoms aktorėms ne visada išeina; šitaip spygauti sugeba tik dešimties dvylikos metų mergiotės.

Kevinas paspaudė mygtuką.

Blykstė akimirkai visą kambarį užliejo akinamai balta šviesa.

Jis mano, pagalvojo Kevinas, ir tai turėjo būti pati nuostabiausia jo penkioliktojo gimtadienio akimirka. Vietoj to jam per nugarą vėl perbėgo keistas šiurpulys. Šį kartą ir jis pats pajuto.

Pasigirdo garsas - lyg cypimas, lyg dūzgimas, garsas, kurį sunku nusakyti žodžiais, bet kuris vis tiek pažįstamas daugeliui žmonių:

garsas, kai "Polaroidas" išmeta tai, ką galbūt ne visada galima pavadinti menu, bet kuris beveik visada sukelia džiugų pagyvėjimą.

- Leiskite man pažiūrėti! - puolė Megė.

- Ei ei, prilaikyk arklius, mergužėle! - ramino ją ponas Delevanas. - Tai šiek tiek užtrunka.

Megė, sutelkusi visą savo dėmesį, spoksojo į pilką paviršių, kurio dar negalėjai pavadinti nuotrauka.

Visi susispietė aplink. Tvyrojo ta pati įtempto laukimo nuotaika, kaip ir dedant juostą į fotoaparatą: tipiška amerikiečių šeima, laukianti, kada pagaliau galės iškvėpti.

Kevinas jautė siaubingą įtampą, šį kartą ji buvo tokia stipri, kad nebuvo įmanoma jos nepastebėti. Negalėtų paaiškinti kodėl... bet ji buvo. Jis akių negalėjo atitraukti nuo pilko kvadrato baltuose rėmeliuose, kur turėjo išryškėti atvaizdas.

- Man atrodo, aš jau matau save! - žvaliai šūktelėjo Megė. O po akimirkos: - Ne. Turbūt ne. Manau, kad matau...

Jie tylėdami stebėjo, kaip keičiasi pilkas paviršius. Atrodė kaip kokie spiritizmo seanso dalyviai, bandantys prisišaukti dvasią. Kažkas tame kvadrate pradėjo ryškėti.

Ponas Delevanas pirmasis nutraukė tylą.

- Kas čia? - paklausė jis, nežinia kam adresuodamas savo klausimą. - Ar čia koks juokas?

Kevinas užsimiršęs padėjo fotoaparatą ant paties stalo krašto. Megė, įsitikinusi, kad nieko gera ten nepamatys, žengė žingsnį atgal. Jos veide nesimatė nei išgąsčio, nei baimės - paprasčiausia nuostaba. Ji kilstelėjo ranką, užkliudė fotoaparatą, ir šis nulėkė ant grindų. Ponia Delevan į ryškėjantį atvaizdą žiūrėjo su tokia veido išraiška, tarsi jai būtų užėjęs stiprus migrenos priepuolis. Į grindis atsitrenkusio fotoaparato garsas ją siaubingai išgąsdino. Ji riktelėjo ir atšoko. Tai darydama užmynė Megei ant kojos ir neteko pusiausvyros. Ponas Delevanas, tiesdamas ranką ją sulaikyti, stumtelėjo Megę, kuri vis dar stovėjo tarp jų. Ponas Delevanas sugavo krentančią žmoną ir, be to, tai padarė labai gracingai; būtų išėjusi tikrai miela nuotrauka: mamytė ir tėvelis, dar nepamiršę savo jaunystės, tango sūkury, ji - į viršų išmetusi ranką ir išrietusi nugarą, jis - palinkęs virš jos gana dviprasmiška poza, kurią galima palaikyti ir gašlumu, ir susirūpinimu - nelygu aplinkybės.

Vienuolikmetė Megė pasirodė ne tokia gracinga. Praradusi pusiausvyrą, ji visu svoriu drėbėsi ant stalo. Galėjo ir susižeisti. Bet, lai-

mei, pastaruosius pusantrų metų ji lankė baleto pamokas triskart per savaitę. Jai buvo toli gražu iki tikros balerinos, bet per šokio pamokas sustiprėję pilvo raumenys šauniai atlaikė smūgį. Tačiau dar ir kitą dieną jos klubai buvo nusėti mėlynėmis. Praėjo beveik dvi savaitės, kol jos, keisdamos spalvą iš juodos į violetinę, paskui - į geltoną, pagaliau išnyko... kaip "Polaroido" nuotrauka, tik atvirkščiai.

Tą akimirką ji nejuto jokio skausmo; paprasčiausiai nudribo ant stalo ir išsigandusi riktelėjo. Stalas pasviro. Gimtadienio tortas, kuris pirmojoje Kevino darytoje nuotraukoje būtų atsidūręs pirmajame plane, nučiuožė nuo stalo. Ponia Delevan net nesuskubo paklausti: *Mege, ar tau nieko neatsitiko?,* kai sultingo torto likučiai tekštelėjo tiesiai ant "Saulės 660", aptaškydami jų batus ir sieną.

Vaizdo ieškiklis po storu šokolado sluoksniu dabar atrodė kaip periskopas. Ir viskas.

Su gimtadieniu, Kevinai.

Tą vakarą Kevinas ir ponas Delevanas sėdėjo svetainėje ant sofos, kai įėjo ponia Delevan, mosuodama dviem popieriaus lakštais. Ant Kevino ir pono Delevano kelių gulėjo atverstos knygos ("Žavūs ir drąsūs" tėčiui; "Nušauk Loredo" sūnui), bet jų žvilgsniai buvo įsmeigti į "Polaroidą", kuris kaip gyvas priekaištas gulėjo ant žurnalinio stalelio, o šalia mėtėsi nuotraukos. Visose buvo pavaizduotas tas pats daiktas.

Megė, įsijungusi vaizdo magnetofoną, sėdėjo ant grindų ir žiūrėjo išsinuomotą vaizdajuostę. Kevinas nelabai suprato, koks tai filmas, bet, sprendžiant iš ekrane lakstančių ir šaukiančių žmonių, tai buvo siaubo filmas. Megė galvą dėl jų pametusi. Abu tėvai manė, kad tai blogas skonis (ponas Delevanas į siaubo filmus žiūrėjo su ypač didele panieka ir vadino juos "tuo bereikalingu šlamštu"), bet šį vakarą nė vienas nepratarė apie juos nė žodžio. Kevinui atrodė, kad tėvai paprasčiausiai džiaugiasi, jog ji pagaliau liovėsi skųstis skaudančiu pilvu ir garsiai svarstyti, kokie gi galėtų būti trūkusios blužnies požymiai.

- Štai jie, - tarė ponia Delevan. - Radau juos tik antrą kartą išnaršiusi rankinuką, - lapelius - sąskaitą iš Dž. K. Penėjaus parduotuvės ir "MasterCard" kortelę - ji padavė savo vyrui. - Tokių dalykų niekuomet negaliu rasti išsyk. Nemanau, kad kam nors pavyksta. Kiaulystės dėsnis.

Ir, įsisprendusi į klubus, nužvelgė vyrą ir sūnų.

- Judu atrodote kaip ką tik sužinoję, kad numylėta šeimos katytė nebegyva.

- Mes juk *neturime* katės, - nustebo Kevinas.

- Na, nejaugi nesupranti, ką noriu pasakyti. Penėjus mielai pakeis jį...

- Labai abejoju, - pasakė Džonas Delevanas. Jis pakėlė fotoaparatą, piktai į jį pažiūrėjo (tiesą sakant, beveik su patyčia) ir padėjo atgal. - Krisdamas jis sudužo. Matai?

Ponia Delevan tik probėgšmais žvilgtelėjo:

- Jei nepakeis Penėjus, tikiuosi, kad tai *padarys* “Polaroido” kompanija. Juk dar prieš jam nukrentant buvo akivaizdu, kad kažkas negerai. Pirmoji nuotrauka išėjo tokia pati kaip ir visos kitos, o juk Kevinas fotografavo dar prieš Megei nudrebiant jį nuo stalo.

- Aš netyčia, - neatsisukdama pasakė Megė. Ekrane miniatiūrinė figūrėlė - įpykusi lėlė, vardu Čuki, jei Kevinas teisingai nugirdo, - vijosi mažą berniuką. Mėlynu kombinezonu vilkinti Čuki mosavo peiliu.

- Žinau, mieloji. Kaip tavo pilvas?

- Skauda, - atsakė Megė. - Gal ledai padėtų... Ar dar liko?

- Rodos, liko.

Megė su nugalėtojos šypsena kuo saldesniu balsiuku paklausė:

- Ar negalėtum man atnešti?

- Nė neketinu, - irgi maloniai šypsodamasi atsakė ponia Delevan. - Atsineši pati. O kokias šlykštynes tu čia žiūri?

- “Vaikų žaidimus”, - atsakė Megė. - Šita lėlė, vardu Čuki, atgyja. Geras!

Ponia Delevan suraukė nosį.

- Lėlės negali atgyti, Mege, - įsiterpė tėtis, iš anksto nujausdamas, kad nieko jam nepavyks įtikinti.

- Čuki gali, - paprieštaravo Megė. - Filmuose viskas įmanoma, - ji paėmė distancinio valdymo pultelį, sustabdė juostą ir išėjo atsinešti ledų.

- Ir kuo jai patinka tos nesąmonės? - ponas Delevanas paklausė žmonos.

- Nežinau, brangusis.

Kevinas į vieną ranką paėmė fotoaparatą, į kitą - nuotraukas (jų buvo gal koks tuzinas).

- Aš nenoriu jo pakeisti, - netikėtai tarė jis.

Tėtis apstulbo:

- *Ką?* Žiūrėk tu man, kaip pragydo!

- Na, - bandė apsiginti Kevinas. - Aš tik sakau, kad galbūt mums reikėtų gerai viską apgalvoti. Juk tai nėra paprastas gedimas, ar ne? Tarkim, jei nuotraukos išeitų neryškios... arba, atvirkščiai, - per daug intensyvių spalvų... arba visiškai juodos... būtų viena. Bet kodėl išeina toks vaizdas kaip čia? Tas pats ir tas pats? Jūs tik pažiūrėkit! Visose nuotraukose - vaizdas lauke, nors fotografavome tik kambaryje!

- Tai praktikos stoka, - pasakė tėtis. - Greičiausiai. Mums tereikia pasikeisti šitą prakeiktą daiktą ir viską užmiršti.

- Nemanau, kad kalta praktikos stoka, - nesutiko Kevinas. - Viena vertus, per daug *sudėtinga,* kad būtų praktikos stoka. Argi įmanoma taip nustatyti fotoaparatą, kad jis fotografuotų vis tą patį? Be to, ir psichologiškai tai nepaaiškinama.

- Matai, jau ir apie psichologiją kalbama, - vartydamas akis, kreipėsi į žmoną ponas Delevanas.

- Taip, būtent psichologiškai! - atkakliai kartojo Kevinas. - Kai koks nors pokštauti nusiteikęs vaikėzas įkiša tau velniai žino kokio mėšlo prikimštą cigaretę ar pavaišina kramtomąja guma su pipirų užtaisu, jis trinasi aplink, kad savo akimis pamatytų pasekmes, ar ne? Bet juk jūs su mama neketinote iš manęs pasijuokti?

- Brangusis, juk žinai, kad tavo tėvą sunku būtų pavadinti pokštininku, - kaip galėdama švelniau pasakė ponia Delevan.

Ponas Delevanas kietai sučiauptomis lūpomis įsistebeilijo į Keviną. Taip jis visuomet žiūrėdavo, kai sučiupdavo sūnų paslapčia traukiantį į parką. Būtent ten, atokiame parko kampelyje, jis iš tikrųjų jausdavosi kaip namie. Kevinas nutuokė turįs keistoką, jį patį gluminantį būdo bruožą. Nežinojo, iš kur jį paveldėjo, nes šeimoje daugiau niekas jo neturėjo.

Atsiduses Kevinas vėl pažvelgė į fotoaparatą. Nuo kairės korpuso pusės nuskilęs juodos plastmasės gabalėlis, o vaizdo ieškiklį dengiantis stikliukas įskilęs per patį vidurį, bet įskilimas labai nežymus, maždaug plauko storio. Fotografuojant neturėtų trukdyti. Bet kas iš to, jau ir taip užtektinai prifotografuota - nuotraukomis nuklotas visas žurnalinis staliukas, o dar antra tiek liko valgomajame.

Tai, kas užfiksuota nuotraukose, panašu į bėglį iš benamių gyvūnėlių prieglaudos.

- Na, gerai - ką, po velnių, tu ketini su juo veikti? - paklausė tėtis. - Pagalvokime logiškai, Kevinai. Kam reikalingas fotoaparatas, kuris daro vis tą pačią nuotrauką?

Bet ne apie praktinę naudą dabar mąstė Kevinas. Tiesą sakant, jis iš viso nemąstė. Jis jautė... ir bandė prisiminti. Tą akimirką, kai atidengė objektyvą, viena aiški mintis

(jis mano)
užvaldė jo protą. Tą mintį, aiškią, tačiau kartu ir dar ne visiškai suprantamą, lydėjo ir kiti jausmai, kurių irgi nepajėgė paaiškinti... bet vis dėlto jam pasirodė, kad dominavo baimė ir susijaudinimas.

O be to, jo tėtis *visada* į viską norėjo žiūrėti logiškai. Jis niekuomet nebūtų įstengęs suprasti Kevino intuicijos ar Megės susižavėjimo lėle žudike, vardu Čuki.

Sugrįžo Megė, nešina didžiule lėkšte su ledais, ir vėl įsijungė vaizdo magnetofoną. Dabar kažkas stengėsi pačirškinti Čuki lituokliu, bet ji mosuodama peiliu atrėmė ir šį išpuolį.

- Ar judu vis dar ginčijatės?

- Mes diskutuojame, - pataisė ją ponas Delevanas ir dar kiečiau nei visada suspaudė lūpas.

- Aha, tiksliai, - pasakė Megė ir sukryžiavusi kojas atsisėdo ant grindų. - Tu visuomet taip vadini.

- Mege, - pašaukė Kevinas.

- Ką?

- Jeigu šitiek ledų sukrausi ant trūkusios blužnies, šiąnakt tave ištiks siaubinga mirtis. Žinoma, gali būti, kad blužnis ir netrūko, bet...

Megė parodė jam liežuvį ir nusisuko į ekraną.

Pono Delevano akyse, kai jis vėl pažvelgė į sūnų, atsispindėjo ir meilė, ir pyktis.

- Žiūrėk, Kevai, - tai tavo fotoaparatas. Be jokios abejonės. Su juo gali elgtis kaip tinkamas. Bet...

- Tėti, negi tavęs nė trupučio nedomina, *kodėl* jis daro tai, ką daro?

- Ne-e, - atsakė Džonas Delevanas.

Dabar atėjo Kevino eilė vartyti akis. O ponia Delevan tik sukiojo galvą nuo vieno prie kito, tarsi stebėtų įtemptas teniso varžybas. Ir tai visai netoli nuo tiesos. Ji jau daugelį metų stebėjo "besikandžiojančius" savo sūnų ir savo vyrą, ir dar nepavargo nuo to. Tik kartais paklausdavo savęs, ar ateis tokia diena, kai jiedu supras, kokie iš tikrųjų yra panašūs.

- Man reikia laiko viską apgalvoti.

- Puiku. Tik noriu, kad žinotum: rytoj pat galiu nueiti į Penėjaus parduotuvę ir grąžinti šį daiktą - jeigu, aišku, tu to norėsi ir jeigu jie sutiks priimti tokį apdaužytą. Jeigu sugalvosi jį pasilikti - ką gi, tavo valia. Aš nusiplaunu rankas, - ir jis vaizdžiai patrynė delnus vieną į kitą.

- Matau, kad *mano* nuomonė jums nesvarbi, - pasakė Megė.

- Teisingai, - atšovė Kevinas.
- Žinoma, svarbi, Mege, - paprieštaravo ponia Delevan.
- *Aš* manau, kad tai antgamtinis fotoaparatas, - savo nuomone noriai pasidalijo Megė, laižydama ledus. - Manau, kad tai Apsireiškimas.
- Labai juokinga, - piktai atšovė ponas Delevanas.
- Nėra čia ko juoktis, - aiškino Megė. - Tai vienintelis įmanomas paaiškinimas. Tu taip nemanai tik todėl, kad apskritai netiki tokiais dalykais. Jeigu vaiduoklis praskristų pro pat tavo nosį, tėti, tu jo net nepastebėtum. Ką tu manai, Kevai?

Kevinas tylėjo - ne todėl, kad neturėjo ką pasakyti, o todėl, kad negalėjo nė žodžio ištarti. Jis jautėsi taip, tarsi ką tik būtų blykstelėjusi blykstė, tik šįkart - ne prieš akis, o už jų, jo galvoje.
- Kevai? Nusileisk ant žemės, Kevinai!
- Manau, kad galbūt tu iš tikrųjų turi šiek tiek smegenų, - galų gale ištarė jis.
- O Dieve švenčiausiasis, - stodamasis atsiduso Džonas Delevanas. - Mano vaikai galvoja, kad gimtadienio proga padovanotas fotoaparatas yra vaiduoklis! Einu į lovą, bet prieš tai noriu pasakyti dar vieną dalyką. Fotoaparatas, kuris daro vis tą pačią nuotrauką, - ypač su tokiu banaliu vaizdu kaip *šiose* nuotraukose, - yra baisiai *nuobodus* antgamtinės jėgos apsireiškimas.
- Vis dėlto... - nutęsė Kevinas.
- Manau, kad mums visiems metas į lovas, - pagyvėjo ponia Delevan. - Mege, jei tau mirtinai reikia pabaigti žiūrėti tą kino meno šedevrą, galėsi tai padaryti rytoj iš ryto.
- Bet jau beveik *baigiasi!* - zyzė Megė.
- Aš ateisiu su ja, mama, - pasakė Kevinas ir po penkiolikos minučių, kai Čuki pagaliau atsikratė savo priešo (bent jau iki kito tęsinio), jis taip ir padarė. Bet tą naktį Kevinui sunkiai sekėsi užmigti. Jis ilgai gulėjo savo miegamajame, klausydamasis besibaigiančios vasaros vėjo šiurenamų lapų šnabždesio už lango, galvodamas apie fotoaparatą, darantį vis tas pačias ir tas pačias nuotraukas, ir bandydamas suprasti, ką tai galėtų reikšti. Jis jau buvo begrimztąs į sapną, kai pagaliau atėjo ilgai lauktas sprendimas: pasiliks “Polaroidą”, bent jau kol kas.

Jis mano, dar kartą pagalvojo Kevinas. Apsivertė ant kito šono, užsimerkė ir po keturiasdešimties sekundžių jau saldžiai pūtė į akį.

ANTRAS SKYRIUS

Atrodė, kad aplinkui tiksi ir taksi mažiausiai penkiasdešimt tūkstančių laikrodžių, bet tas garsas nė kiek netrikdė Redžinaldo "Popso" Merilo, kuris, pasišviesdamas plonytį šviesos spindulį skleidžiančiu prietaisu, panašiu į medicininį oftalmoskopą, knebinėjo Kevino "Polaroidą 660". Kevinas stovėjo šalia. Popso akiniai, kurie jam buvo reikalingi žiūrint į tolį, dabar puošė pliką jo viršugalvį.

- Aha, - pratarė jis ir išjungė prietaisą.

- Ar tai reiškia, kad suradote gedimą? - paklausė Kevinas.

- Ne-e, - atsakė Popsas Merilas ir užšovė fotojuostos skyrelį, kuris dabar buvo tuščias. - Nieko nesuprantu.

Ir Kevinui nespėjus nė žodžio ištarti, laikrodžiai visi kaip vienas ėmė mušti keturias, ir tas kelias akimirkas pokalbis, nors ir įmanomas, atrodė absurdiškas.

Man reikia laiko viską apgalvoti, pasakė jis tėčiui tą dieną, kai jam sukako penkiolika, - dabar jau prieš tris dienas, - ir tas teiginys juos abu nustebino. Visą vaikystę jis darė *negalvojimo* karjerą, ir ponas Delevanas labai norėjo tikėti, kad Kevinas niekuomet *nebegalvos.* Iš vėžių juos išmušė, kaip dažnai nutinka tėvams ir sūnums, mintis, kad jų elgesys ir mąstymo būdas niekada nesikeis, o tai reiškia jų amžiną ryšį... Ir niekada nesibaigsiančią vaikystę. *Man reikia laiko viską apgalvoti:* šis teiginys jau pranašavo potencialius pokyčius.

Keviną, kaip žmogų, kuris iki šiol savo gyvenime vadovavosi daugiau instinktais nei protu (ir, reikia pasakyti, buvo vienas iš tų laimingųjų, kurių instinktai beveik visada pasirodydavo neklaidingi, kitais žodžiais tariant, toks žmogus, kuris racionaliuosius vedė iš proto), nustebino ir suintrigavo mintis, kad ir jis pagaliau prisikasė iki Dilemos Šaknų.

Šaknis Nr. 1: jis norėjo "Polaroido" ir gimtadienio proga gavo jį, bet, velniai rautų, jis norėjo *veikiančio* fotoaparato.

Šaknis Nr. 2: jį labai suintrigavo Megės pasakytas žodis *antgamtinis.*

Jo jaunesnioji sesutė išdykusi, bet ne kvaila; ir Kevinas nemanė, kad tą žodį ji leptelėjo šiaip sau. Jo tėtis, neabejotinai priklausantis Racionaliesiems, o ne Instinktyviesiems, tik nusišaipė iš to žodžio, bet Kevinas neketina sekti jo pavyzdžiu... bent jau kol kas. Tas žodis. Tas žavus egzotiškas žodis. Jis sukėlė sumaištį jo galvoje, ir jos jau nebesustabdysi.

Manau, kad tai Apsireiškimas.

Keviną prajuokino (ir šiek tiek nuvylė), kad tiktai Megei užteko įžūlumo - ar drąsos - garsiai ištarti tai, ką jie visi turėjo suprasti, pamatę tas keistas nuotraukas, bet, tiesą pasakius, nėra čia taip ir juokinga. Jų šeima nebuvo religinga; į bažnyčią jie nueidavo kartą per trejus metus, per Kalėdas, kai atvažiuodavo teta Hilda, ir, išskyrus tuos retus atvejus, kai tekdavo dalyvauti kieno nors vestuvėse ar laidotuvėse, tai ir viskas. Jeigu kuris nors iš jų nuoširdžiai ir tikėjo nematomu pasauliu, tai tik Megė, kuri nesiliaudavo žavėtis vaikščiojančiais lavonais, gyvomis lėlėmis ir atgyjančiais automobiliais, kurie suvažinėdavo jiems įkyrėjusius žmones.

Nė vienas iš Kevino tėvų netikėjo tokiais dalykais. Jie nesidomėjo horoskopais; kometų ir krintančių žvaigždžių nelaikė Visagalio siunčiamais ženklais; ten, kur kiti, ištraukę pyragą iš orkaitės, įžvelgdavo Jėzaus veidą, Džonas ir Merė Delevanai matydavo tik perkepusią pyrago plutą. Todėl nenuostabu, kad Kevinas, Mėnulyje niekuomet neįžvelgęs žmogaus veido, nes nei mama, nei tėtis niekuomet jam jo ir neparodė, nesugebėjo įžvelgti *antgamtinio Apsireiškimo* fotoaparate, kuris darė vis tą pačią nuotrauką ir kambaryje, ir lauke, netgi fotografuojant įlindus į miegamojo spintą, kol to nepasakė sesuo, kuri nuo mažens domėjosi tokiais dalykais ir rašinėdavo laiškus visokiems žurnaluose besiskelbiantiems aiškiaregiams.

Bet kadangi tokia galimybė *buvo* paminėta, pasidarė nebeįmanoma apie tai negalvoti; kaip Dostojevskis, tas senas rusas, kartą yra pasakęs savo mažesniam broliukui, kai jie abu dar buvo *jauni* rusai: kitas trisdešimt sekundžių pasistenk išbūti *negalvodamas* apie mėlynas poliarinio lokio akis.

Sunku.

Taigi kitas dvi dienas jis gromuliavo tą mintį, stengdamasis - o varge! - išsiaiškinti net tuos ženklus, kurių *nebuvo,* ir mėgindamas apsispręsti, ko nori labiau: fotoaparato ar Apsireiškimo. Arba, kitais žodžiais tariant, ar jis nori “Saulės”, ar Mėnulio žmogaus veidu.

Baigiantis antrajai apmąstymų dienai (net ir penkiolikmečiams, kuriems likimas lėmė priklausyti Racionaliesiems, dilemos retai kada trunka ilgiau nei savaitę), jis apsistojo ties Mėnuliu žmogaus veidu... bent jau bandomajam laikotarpiui.

Prie šitos išvados jis priėjo mokykloje, per septintą pamoką, ir kai pagaliau nuaidėjo skambutis, pranešdamas ir apie pamokos, ir apie tos dienos darbo mokykloje pabaigą, jis susirado labiausiai savo gerbiamą mokytoją, poną Beikerį, ir paklausė, ar šis nežinąs žmogaus, remontuojančio fotoaparatus.

- Ne kokio amatininko, - aiškino jis, o tokio... suprantate... Galvoto vyruko.

- Maždaug suš... filosofo? - paklausė ponas Beikeris. Už tą sugebėjimą vadinti daiktus tikraisiais vardais Kevinas jį ir gerbė. - Palėpės išminčiaus? Kokio nors alchemiko? O gal...

- Daug mačiusio vyruko, - paslaptingai ištarė Kevinas.

- Popsas Merilas, - išpyškino ponas Beikeris.

- Kas?

- Jis dirba "Emporium Galorium".

- O! *Ten.*

- Aha, - išsišiepė ponas Beikeris. - Ten. Arba aš nesupratau - gal tau reikia šiaip visų galų meistro.

- Ne, manau, kad būtent tokio ir ieškojau.

- Ten jis turi visko, ko tik nori, - paaiškino ponas Beikeris, ir Kevinui teliko jam pritarti. Nors iš tikrųjų niekada nebuvo užėjęs vidun, pro "Emporium Galorium" praeidavo penkis, dešimt, kartais net penkiolika kartų per savaitę (tokio dydžio mieste, koks buvo Kasl Rokas, pro *viską* neišvengiamai tekdavo praeiti daugybę kartų, ir tai, kuklia Kevino Delevano nuomone, buvo labai nuobodu), ir jis nesusilaikydavo nežvilgčiojęs pro langus. Ten tikrąja šio žodžio prasme iki lubų buvo prikrauta visokių daiktų, daugiausia, tiesa, mechaninių. Bet jis yra girdėjęs mamą šaipantis iš tos vietos ir vadinant ją "šlamšto krautuve", o tėtis sakydavo, kad ponas Merilas paprasčiausiai vilioja pinigus iš lengvatikių, todėl Kevinas niekuomet ir nedrįso užeiti vidun. Jeigu tai būtų buvusi tik "šlamšto krautuvė", jis galbūt ir būtų užėjęs; tiesą sakant, neabejotinai būtų užsukęs. Bet elgtis kaip lengvatikiui ar pirkti ką nors ten, kur iš lengvatikių viliojami pinigai! Jie gi visai nemąsto ir elgiasi kaip bepročiai. *Pakęsti* juos šalia savęs - taip. Bet būti *apgaudinėjamam* kartu su jais? Ne. Ne. Ir dar kartą - ne!

- Visko, ko tik nori, - pakartojo ponas Beikeris, - ir daugiausia tokių daiktų, kuriuos sutaisė savomis rankomis. Jis mano, kad visi filosofai, na, tokie, kuriems "pavažiavęs stogas", elgiasi kaip ir jis - akiniai ant viršugalvio, protingi posakiai ir visa kita - kvailina žmones. Niekas iš jį pažįstančių nepasako, kad karalius nuogas. Net nežinau, ar yra toks, kuris *išdrįstų.*

- Kodėl? Ką jūs turite galvoje?

Ponas Beikeris gūžtelėjo pečiais. Jo lūpomis perbėgo vos pastebimas keistas šypsnys.

- Popsas, tai yra ponas Merilas, daug kur yra įsipainiojęs. Nustebtum sužinojęs, Kevinai.

Kevinui nerūpėjo, į kiek reikalų yra įsipainiojęs Popsas Merilas ir kokius būtent. Neatsakytas liko vienintelis jam svarbus klausimas, nes dėl lengvatikių jau viskas buvo aišku, ir jis turbūt galės rytoj po pietų nepastebėtas įsmukti į "Emporium Galorium", jeigu tik, žinoma, pavyks atsiprašyti iš pamokų.

- Kaip jūs į jį kreipiatės: Popsai ar pone Merilai?

Nutaisęs rimtą veido išraišką, ponas Beikeris atsakė:

- Nepamiršk, vaikine, kad žmogus, kuriam per šešiasdešimt, gali ir užmušti tą, kuris pavadina jį Popsu.

Ir svarbiausia, Kevinui pasirodė, kad ponas Beikeris visai nejuokauja.

- Jūs tikrai nežinote, ką? - paklausė Kevinas, kai laikrodžiai liovėsi mušę keturias.

Ne taip kaip filme, kur jie visi pradeda ir baigia mušti vienu kartu; tai buvo tikri laikrodžiai. Jie pradėjo, kai Kevino kvarcinis "Seiko" rodė 3:58. Pradėjo nedrąsiai, pamažu įsibėgėdami (kaip senas sunkvežimis, perjungtas į antrąją pavarą, - dejuodamas ir mėšlungiškai krūpčiodamas). Praėjo beveik keturios sekundės, kol jie visi *iš tikrųjų* įsivažiavo ir ėmė bambėti, skambėti, žvangėti, kukuoti. Ir apie tai, kas įvyko po keturių sekundžių, negalima pasakyti, kad jie paprasčiausiai liovėsi mušę. Tai greičiau būtų galima pavadinti pasidavimu, panašiai kaip vanduo ne visai sandariai užkimštoje kriauklėje pagaliau pasiduoda kad ir silpnam traukimui ir pamažu išteka.

Kevinas niekaip negalėjo suprasti, kodėl jį apėmė toks nusivylimas. Gal iš tikrųjų jis tikėjosi ko kita? Kad Popsas Merilas, kurį ponas Beikeris apibūdino kaip filosofą "pavažiavusiu stogu", ištrauks kokią nors spyruoklę ir pasakys: "Štai kaltininkė - šita šunsnukė kalta dėl to, kad kiekvieną kartą išeina ta pati nuotrauka. Tokios spyruoklės naudojamos gaminant mechaninius žaislus, pavyzdžiui, šuniukus, kurį vaikui tereikia prisukti, ir jis ima vaikščioti ir loti. Kažkoks pokštininkas, dirbantis prie "Polaroido Saulės 660" surinkimo konvejerio, *visuomet* įdeda jas į tuos prakeiktus fotoaparatus".

Ar jis to tikėjosi?

Ne. Bet jis tikėjosi... *kažko.*

- Visiškai nenumanau, - kuo žvaliausiu balsu pakartojo Popsas. Nusisuko ir nuo samčio formos laikiklio pasiėmė iš kukurūzų burbuolės koto išskaptuotą pypkę. Atsirišo dirbtinės odos maišelį, ant kurio puikavosi žodžiai BLOGIO ŽOLĖ ir pradėjo kimštis pypkę. - Supranti, aš net nesugebu išardyti šitų mažylių.

- Nesugebate?

- Ne-e, - pakartojo Popsas. Tiksliau - sučiulbo kaip paukštis. Tada nykščiu užkabino plieninę virvutę, kuria buvo pritvirtinti jo berėmių akinių stiklai ir truktelėjo žemyn. Jie nukrito nuo pliko viršugalvio ir nutūpė ant nosies. - Senuosius galima išardyti, - tęsė jis, išsitraukęs "Diamond Blue Tip" degtukus iš liemenės kišenės (žinoma, jis vilkėjo liemene) ir sužvejojęs vieną pageltusiu dešinės rankos nykščio nagu. Taip, šis žmogus buvo iš tų, kurie gali apgauti lengvatikius netgi neturėdami vienos rankos (tik ne tos, kuria jis ką tik sužvejojo degtuką ir jį uždegė), - netgi penkiolikmetis Kevinas buvo pajėgus tai suprasti. - Turiu galvoje "Polaroid Land" fotoaparatus. Ar matei kada vieną iš tų gražuolių?

- Ne, - atsakė Kevinas.

Popsas iš pirmo karto uždegė degtuką, kas jam, žinoma, visuomet pavykdavo, ir nesiliaudamas kalbėti prikišo jį prie pypkės. Tada jo žodžiai pavirto ir savotiškais dūmų signalais. Kevinui tas vaizdas pasirodė žavus, bet kvapas buvo išties bjaurus.

- O, taip, - kalbėjo jis. - Jie buvo panašūs į tuos senovinius fotoaparatus, kuriais pačioje šio amžiaus pradžioje naudojosi tokie kaip Metju Bradis. Tikslios datos nežinau, bet "Kodak" kompanija dar nebuvo pristačiusi savo "Brownie box". Ką aš noriu pasakyti, yra tai (Kevinui greitai paaiškėjo, kad tai mėgstamas Popso Merilo posakis, panašus į daugelio jo klasiokų įsikąstą "supranti", turintis lyg ir suteikti įtaigumo, tačiau dažniausiai vartojamas pauzėms užpildyti), kad jie tik truputį pagudravo: šiek tiek chromo, šiek tiek natūralios odos, bet esmė liko tokia pati; tai buvo toks pat senoviškas fotoaparatas kaip ir tie, kuriais mūsų seneliai darė dagerotipus. Kai atidarydavai vieną iš tų senųjų "Polaroid Land" fotoaparatų, išlįsdavo ilgas kaip armonika kaklas, nes objektyvui reikėjo pusės pėdos, o gal net devynių colių atstumo, kad galėtų sufokusuoti vaizdą. Tai buvo tikra seniena palyginus su "Kodakais", kurie pasirodė ties penktojo ir šeštojo šio amžiaus dešimtmečio riba ir kaip tie pirmieji dagerotipiniai aparatai darė tik juodai baltas nuotraukas.

- Tikrai? - ne juokais susidomėjo Kevinas.

- O, ei o! - kaip cikada sučiulbo Popsas. Jo mėlynos akys blizgėjo net pro pypkės dūmų ir apvalių berėmių akinių uždangą. Toks blizgesys paprastai išduoda arba gerą humoro jausmą, arba godumą. - Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad žmonės šaipėsi iš tų fotoaparatų taip, kaip šaipėsi iš "Folksvagenų Vabalų", kai tie automobiliai pirmąkart pasirodė... bet pirko ir "Polaroidus" ir "Folksvagenus". Nes "Folksvagenai" naudoja mažiau kuro ir ne taip dažnai genda kaip

amerikietiškos mašinos, o "Polaroidai" darė tai, ko nesugebėjo nei "Kodakai", nei "Nikonai", nei "Minoltos".

- Momentines nuotraukas.

Popsas šyptelėjo.

- Na... ne visai. Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad nufotografuoji, trukteli tokią sklendę ir išsiimi nuotrauką. Tas fotoaparatas neturi tokio gailiai inkščiančio mechanizmo kaip tie šiuolaikiniai "Polaroidai".

Pasirodo, *yra* puikus būdas apibūdinti tą garsą, tik tam reikėjo susirasti Popsą Merilą: garsas, kurį "Polaroido" fotoaparatai kelia išmesdami gatavą nuotrauką, yra *gailus inkštimas*.

- Bet užtai tekdavo nustatyti išlaikymą.

- Išlaikymą?..

- O, ei o! - pasigardžiuodamas šūktelėjo Popsas kaip paukštelis, kuris pagaliau rado išsvajotąjį kirminą. - Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad tais laikais jie neturėjo tos nusususios automatikos. Patraukdavai, išlįsdavo tas ilgas kaklas, dėdavai jį ant stalo ar kur kitur ir žiūrėdavai į laikrodį, kol praeis šešiasdešimt sekundžių. Visuomet reikėdavo išlaukti šešiasdešimt sekundžių, na, bent jau panašiai tiek. Jeigu mažiau, išeidavo nepakankamas išlaikymas, daugiau - perlaikymas.

- Oho, - pagarbiai ištarė Kevinas. Ir tai nebuvo apsimestinė pagarba, pastangos užkalbėti dantį senam žmogui, tikintis, kad jis nuo savo seniai atgyvenusių fotoaparatų sugrįš prie pokalbio pradžios, prie Kevino fotoaparato, velniškai užsispyrusio "Polaroido", kuris dabar štai guli ant Popso stalo, išardyto laikrodžio ir dar kažkokių Kevinui nematytų prietaisų kaimynystėje. Popsas iškart suprato (Kevinas turbūt ne), kad tai ne apsimestinė pagarba, ir seniui ši akimirka pasirodė išties didinga. Sprendžiant iš susižavėjusio berniuko veido, galima pagalvoti, kad jis išgirdo kažką labai neįtikėtina, pavyzdžiui, apie medinius Džordžo Vašingtono dantų protezus, o ne apie fotoaparatą, kuriuo vos prieš trisdešimt penkerius metus dar daug kas naudojosi. Bet, antra vertus, šio vaiko prieš trisdešimt penkerius metus iš viso dar nebuvo, o moteris, kuri vėliau jį pagimdė, dar net nebuvo sutikusi vyro - savo antrosios pusės.

- Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad tam fotoaparatui reikėjo įprasto išlaikymo, - greitai užbaigė Popsas, kuriam, akivaizdu, visa tai pradėjo nusibosti (bet jam vis dar nedavė ramybės klausimas, kas gi šito vaiko tėvas, kuo tas vaikas gali būti jam naudingas ir kodėl su jo fotoaparatu dedasi tokie keisti dalykai). - Po minutės jau galėdavai išimti nuotrauką, bet atsargiai, nes iš pradžių ji dar būdavo lipni kaip

drebučiai. Jautresnės odos žmogus prisilietęs galėjo gerokai nusideginti.

- Kaip baisu, - pasakė Kevinas. Jis stovėjo išpūtęs akis ir atrodė kaip vaikas, besiklausantis pasakojimo apie senas lauko išvietes, kurios Popsui ir jo bendraamžiams (jam tuo metu beveik visi vaikai Kasl Roke tebuvo bendraamžiai, tikrų vaikystės draugų nedaug teturėjo, turbūt jau tada kiti vaikai tik jiems suprantamu būdu užuodė jo polinkį apgaudinėti lengvatikius) buvo savaime suprantamas dalykas. Jie žinojo, kad ten įėjus reikia pasistengti, ypač karštą vasaros dieną, kuo greičiau atlikti savo reikalą, nes pro skylę kaip mana iš dangaus būtinai pasirodydavo vapsva, kuriai kažkodėl reikėdavo įgelti į švelnų vaikišką užpakaliuką, o šaltą žiemos dieną irgi negalėdavai ilgai tupėti, kad tas pats švelnus užpakaliukas nesušaltų į ragą. *Ką gi,* galvojo Popsas, *tas pats laukia ir Ateities fotoaparato. Tepraeina tik trisdešimt penkeri metai, ir šitam vaikui jis atrodo tokia pat atgyvena kaip ir lauko išvietė.*

- Apačioje būdavo negatyvas, - toliau aiškino Popsas, - o pozityvas - na, jis būdavo juodai baltas, bet *tobulai* juodai baltas. Jis būdavo tokio ryškumo, apie kokį šiandien galima tik svajoti. Ir dar būdavo toks mažas raudonas daikčiukas, maždaug trintuko dydžio, jeigu gerai prisimenu; jis, prisotintas kažkokių chemikalų, kvepėdavo eteriu. Taigi juo reikėdavo kaip galima greičiau ištrinti nuotrauką, kad ji nesusivyniotų į ritinėlį.

Kevinas pratrūko juoktis, pralinksmintas pasakojimo apie tokias senienas.

Popsas ilgam nutilo, visą dėmesį sutelkęs į pypkę, kuri jau buvo pradėjusi gesti. Kai ji vėl įsidegė, jis tęsė:

- Tas fotoaparatas, nors niekas, išskyrus “Polaroido” žmones, nežinojo, kaip jis veikia, buvo *mechaninis.* Buvo galima jį *išardyti.*

Jis su neslepiama antipatija pažvelgė į Kevino “Saulę”.

- O man tik to ir tereikėdavo. Vyrukai ateidavo čia, nešini tais aparatais, ir skųsdavosi, kad jie neveikia, dejuodavo, kad turbūt jau nėra kitos išeities, kaip tik siųsti atgal į gamyklą, esą gal “Polaroido” žmonės ir sugebėtų sutaisyti, bet tai užtruktų mėnesių mėnesius, tai gal aš galėčiau žvilgtelėti. “Ką gi, - atsakydavau, - vargu ar galėsiu padėti, ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad niekas, be “Polaroido” žmonių, dorai nenusimano apie šiuos fotoaparatus, bet pažiūrėsiu”. Ir visa tai sakydavau jau žinodamas, kad greičiausiai bus kalta sklendės spyruoklė, kuri paprasčiausiai užsikirto, nes koks nors vaikigalis, nugriebęs fotoaparatą, išterliojo jį riešutų sviestu.

Viena jo žvali paukštiška akis mirktelėjo taip greitai ir su tokia stebėtina klasta, kad Kevinas net pagalvojo, jog jeigu nežinotum, kad kalbama apie lengvatikius, galėtum pamanyti, jog tai tik tavo paties paranojiška vaizduotė arba to mirktelėjimo išvis net nepastebėtum.

- Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad pats būdavai padėties šeimininkas, - tęsė Popsas. - Jeigu pavykdavo pataisyti, jie laikydavo tave stebukladariu. Kartą, mano sūnau, įsidėjau į kišenę aštuonis dolerius ir penkiasdešimt centų už tai, kad iškrapščiau porą bulvių traškučių trupinėlių, įstrigusių tarp sklendės ir spyruoklės, o moteris, atnešusi taisyti tą fotoaparatą, dargi pabučiavo mane į lūpas. Tiesiai... į... lūpas.

Pro tirštus dūmų kamuolius Kevinas vis dėlto pastebėjo, kaip Popsas vėl mirktelėjo.

- Ir, žinoma, jeigu paaiškėdavo, jog pataisyti negalėsiu, jie nepykdavo. Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad iš tikrųjų jie nieko kita ir nesitikėdavo. Tik dėl visa ko užsukdavo pas mane, prieš savo brangųjį fotoaparatą supakuodami į dėžutę, apkamšydami laikraščiais, kad jis, gink Dieve, nesudužtų siunčiant paštu, ir išlydėdami ilgon kelionėn į gamyklą.

- Bet - *šis* fotoaparatas, - iškilmingai tarė jis nepatenkintu tonu, būdingu visiems filosofamas "pavažiavusiu stogu", nesvarbu - iš aukso amžiaus Atėnų ar iš dabartinio, žalvario, amžiaus mažo miestelio šlamšto krautuvėlės, kai jie nori pakreipti kalbą, bet negali tiesiai to pasakyti, - nebuvo surinktas, sūnau. Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad jis buvo *išlietas*. Galbūt galėčiau nusukti objektyvą, ir nusuksiu, jeigu tik panorėsi, be to, aš jau *apžiūrėjau* fotojuostos skyrių, nors iš anksto žinojau, kad, po velnių, nieko ten nepamatysiu, ir, aišku, nepamačiau. Bet toliau nebegaliu įlįsti. Galėčiau paimti plaktuką, tai yra, galėčiau *sudaužyti* jį, bet sutaisyti? - jis skėstelėjo rankomis.
- Tai jau ne, pone.

- Taigi kas man belieka, tik... - *grąžinti jį,* ketino pasakyti Kevinas, bet Popsas jį nutraukė.

- Šiaip ar taip, sūnau, manau, kad iš anksto tai žinojai. Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad esi protingas berniukas ir pats supranti, kad čia yra vienas neišardomas gabalas. Nemanau, kad atnešei tą fotoaparatą tikėdamasis, kad jis bus *sutaisytas.* Neabejoju, kad žinai, jog jeigu tai ir *nebūtų* vienas gabalas, vis tiek nebūtų įmanoma pataisyti to, ką jis daro, bent jau ne atsuktuvu. Manau, atėjai čia norėdamas paklausti, ar aš žinau, kam jis *tinkamas.*

- O ar žinote? - perklausė Kevinas. Staiga jis pajuto didžiulę įtampą.

- Galbūt, - ramiai atsakė Popsas Merilas. Jis palinko prie krūvos nuotraukų - dabar jau dvidešimt aštuonių, įskaitant ir tą, kurią Kevi-

nas laikė rankoje, ir tą, kurią buvo pagriebęs Popsas. - Ar jos sudėtos ta tvarka, kaip buvo fotografuota?

- Ne visai. Nors gal ir panašiai. Ar tai svarbu?

- Manau, kad taip, - atsakė Popsas. - Juk jos šiek tiek skiriasi, ar ne? Nedaug, bet truputį skiriasi.

- Aha, - patvirtino Kevinas. - *Kai kurios* skiriasi, bet...

- Ar žinai, kuri iš jų buvo pirmoji? Įsižiūrėjęs galėčiau ir pats pamatyti, bet laikas - pinigai, sūnau.

- Tai visai nesudėtinga, - pasakė Kevinas ir daug nesvarstydamas paėmė vieną nuotrauką. - Matote tą apnašą? - jis parodė mažą rudą dėmelę ant balto nuotraukos rėmelio.

- Aha, - Popsas tik užmetė akį į tą dėmę, o visas jo dėmesys nukrypo į pačią nuotrauką. Bet netrukus jis paliko nuotrauką ramybėje ir atidarė savo stalo stalčių. Jis buvo pilnas visokiausių įrankių. Viename šone, atskirtas nuo visų, gulėjo kažkoks į aksomo skiautę įvyniotas daiktas. Kai Popsas jį išvyniojo, pasirodė, kad tai didinamasis stiklas, ir dar su jungtuku ant briaunos. Jis pasilenkė prie nuotraukos ir spustelėjo jungtuką. Viskas nušvito.

- Geras! - aiktelėjo Kevinas.

- Hm, - tepasakė Popsas. Kevinas suprato, kad dabar Popsui jis - buvęs nebuvęs. Visas Popso dėmesys buvo sutelktas į nuotrauką.

Jeigu nežinotum keistų nuotraukos atsiradimo aplinkybių, sunku būtų pateisinti tokį atidų žvilgsnį. Kaip ir visos nuotraukos, darytos šiuolaikišku fotoaparatu, naudojant kokybišką fotojuostą ir pakankamai protingo žmogaus, na, bent jau suprantančio, kad fotografuojant pirštus reikia atitraukti nuo objektyvo, ši išėjo aiški... ir kaip dauguma "Polaroidu" darytų nuotraukų keistai bejausmė. Visi į kadrą patekę objektai buvo aiškūs, bet jų visuma tokia pat lėkšta kaip ir pats nuotraukos paviršius. Aišku, objektų išsidėstymą joje sunku būtų pavadinti tobula kompozicija, bet šiuo atveju kompozicija čia niekuo dėta - juk realaus gyvenimo reali diena irgi niekuo dėta, jeigu per ją neįvyksta nieko tokio, iš ko būtų galima susukti kvapą gniaužiantį filmą. Kaip ir daugelyje mėgėjiškų nuotraukų čia tebuvo *užfiksuoti* paprasčiausi daiktai - nieko daugiau. Juk daugybė tokių nieko nesakančių nuotraukų: tuščia kėdė tuščioje verandoje, kieme riogsančios sūpuoklės be gyvybės ženklų, tuščias automobilis, paliktas niekuo neišsiskiriančiame kelkraštyje, na, bent jau padanga būtų nuleista - vis įdomiau.

Bet vis tiek čia kažkas ne taip, tiksliau - nuotrauka išties eilinė, bet kėlė *įspūdį,* kad čia kažkas ne taip. Kevinas dar nepamiršo jį apė-

musio nejaukaus jausmo, kol nurodinėjo, kaip kas turi stovėti nuotraukoje, kurią *manė* padarysiąs, ir to per nugarą nubėgusio šiurpulio, kai švystelėjus blykstei pagalvojo: *Jis mano*. Štai kas čia ne taip; kaip ir su tuo mėnulio veidu: jeigu jau kartą jį įžiūrėjai, daugiau nebegali jo nematyti; taigi, toptelėjo Kevinui, negali *nejausti* tave apėmusio jausmo... o jausmas buvo negeras.

Kevinas pagalvojo: *žiūrint į šią nuotrauką, susidaro įspūdis, kad pučia vėjas - silpnas, bet labai žvarbus.*

Pirmąkart per visą tą laiką mintis, kad tai gali būti kažkas antgamtiška, - kad čia galima įžiūrėti Apsireiškimą, - jį daugiau negu suintrigavo. Staiga jis suprato, kad nori visa tai palikti ramybėje. *Tai mano* - pagalvojo jis tąkart spausdamas mygtuką. O dabar klausė savęs, ar bedarytų tą patį, jeigu laiko ratą būtų įmanoma pasukti atgal.

Aš jo bijau. To, ką jis daro.

Ši mintis vedė Keviną iš proto. Jis nekantriai persisvėrė per Popso Merilo petį kaip žmogus, kurio žiedas su brangakmeniu ką tik įkrito į smėlio krūvą, pasiryžęs, nepaisant jau matyto (net ir tikėdamas, kad *turėtų* kažką įžvelgti, jis vis dėlto negalvojo, kad pamatys ką nors nauja; juk jau tiek kartų peržiūrėjo visas tas nuotraukas), *įžiūrėti* tai, jokiais būdais neleisti sau to nepamatyti. Net jeigu ir nieko nematys... Bet sielvartingas vidinis balsas jam kuždėjo, kad nerūpestingo nepastabumo laikas jau praėjo, galbūt amžinai.

Nuotraukoje matėsi didžiulis juodas šuo, o už jo - balta medinė tvora. Tiesa, tvora negalėjo būti tokia balta, nebent tame paslaptingame “Polaroido” pasaulyje ją kas nors perdažė ar nušveitė. Labai jau akivaizdus neatitikimas: akinamai balta spalva ir apleista tvora išlūžinėjusiais, išsiklaipiusiais mietais.

Šuo buvo sustojęs ant takelio priešais tvorą. Jo užpakalis atsuktas tiesiai į objektyvą. Ilga gauruota uodega karojo tarp užpakalinių kojų. Atrodė, kad jis uostinėja vieną iš kuoliukų - galbūt todėl, pagalvojo Kevinas, kad tvora, kaip tėtis sako, “pažymėta”, tokia vieta, kur kiekvienas prabėgantis šunėkas jaučia pareigą stabtelėti ir palikti “mistinius” geltonus ženklus.

Šuo Kevinui pasirodė panašus į beglobį valkatą. Jo susivėlęs kailis apkibęs varnalėšomis. Viena ausis aiškiai nukentėjo kokioje nors šuniškoje dvikovoje. Nuo jo ant tvoros ir dar toliau - ant piktžolėtos, vietomis nuplikusios vejos - krito ilgas šešėlis. Dėl to šešėlio Kevinas ir pagalvojo, kad fotografuota vos saulei patekėjus arba prieš pat saulėlydį; neįmanoma suprasti, kuria kryptimi fotografo (*kokio* foto-

grafo, cha - cha) žiūrėta, aišku tik, kad jis (arba ji) stovėjo arba rytų, arba vakarų pusėje.

Kairiajame viršutiniame nuotraukos kampe žolėje matėsi kažkokia raudona dėmė, panaši į guminį vaikišką sviedinuką. Jis buvo už tvoros, slepiamas piktžolių sąvašyno, todėl net neaišku, ar ten tikrai sviedinys.

Ir tai viskas.

- Ar ką nors atpažįsti? - paklausė Popsas, lėtai vedžiodamas didinamąjį stiklą virš nuotraukos. Dabar šuns kulšys atrodė panašios į juodais stagarais apžėlusias kalvas, o trys ar keturi aptriušę tvoros mietai - į senus telefono stulpus; po didinamuoju stiklu išryškėjo ir tas neaiškus raudonas objektas žolėje - ten iš tikrųjų būta vaikiško sviedinuko (nors po Popso stiklu jis atrodė futbolo kamuolio dydžio): Kevinas įžiūrėjo netgi guminiame jo paviršiuje išpieštas žvaigždutes. Taigi stebuklingasis Popso stiklas vis dėlto *atskleidė* kažką nauja, ir dar po akimirkos Kevinas ir be stiklo tai pamatys. Bet tai bus vėliau.

- Jėzau, ne, - atsakė Kevinas. - Iš ko, pone Merilai?

- Iš *daiktų,* kurie čia matosi, - kantriai paaiškino Popsas ir vėl palinko prie savojo stiklo. Staiga Kevinas nei iš šio, nei iš to prisiminė kadaise matytą filmą, kur farai pasiunčia specialų malūnsparnį ieškoti pabėgusių kalinių. - Šuo, takelis, tvora, kurią verkiant reikia perdažyti arba išvis nugriauti, šimtą metų nepjauta žolė. Takelio čia nedaug - matosi tik fragmentas, o namo, net pamatų, iš viso nesimato, bet ką aš noriu pasakyti - tas šuo. Ar atpažįsti jį?

- Ne.

- Tvorą?

- Ne.

- O raudoną guminį sviedinuką? Ką apie jį galėtum pasakyti, sūnau?

- Ne... bet atrodo tarsi manytumėte, kad turėčiau.

- Atrodo tarsi manyčiau, kad *galėtum,* - atšovė Popsas. - Nejau, snargliumi būdamas, niekada neturėjai panašaus sviedinuko?

- Kiek pamenu, ne.

- Sakei, kad turi seserį.

- Megę.

- Ji niekada neturėjo tokio sviedinuko?

- Nemanau. Niekada per daug nesidomėjau Megės žaislais. Kažkada ji turėjo tokį "Jo - jo" su raudonu kamuoliuku, bet kitokio raudonumo. Tamsesnį.

- Aha. Žinau aš tuos kamuoliukus. Čia ne toks. O šita pievelė? Ar ne jūsų?

- Jėz... - norėjau pasakyti - po velnių, ne, - Kevinas net įsižeidė. Veja aplink jų namą buvo jo ir tėčio rūpestis. Ji buvo puikiai prižiūrima, sodriai žalia, ir tokia išlikdavo net iki spalio vidurio, kai medžiai imdavo mesti lapus. - Ir tokios tvoros prie mūsų namo nėra. - *O jei ir būtų,* pagalvojo jis, - *ji ne šitaip atrodytų.*

Popsas išjungė savo didinamojo stiklo lemputę, suvyniojo jį į tą pačią aksomo skiautę ir kuo rūpestingiausiai apkamšė iš visų pusių. Paskui atsargiai paguldė į tą pačią vietą stalčiuje ir uždarė jį. Tada tiriamai pažvelgė į Keviną. Pypkė jau buvo padėta į šalį, todėl dūmų uždanga nebeslėpė jo skvarbaus žvilgsnio.

- Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad galbūt šitaip atrodė jūsų namas prieš jums jį įsigyjant, kaip manai? Tarkim, prieš dešimt metų...

- Mes jau ten gyvename dešimt metų, - suglumęs burbtelėjo Kevinas.

- Na, tada prieš dvidešimt? Trisdešimt? Ką aš noriu pasakyti - ar bent reljefas tau pažįstamas? Pažiūrėk - čia yra nedidelis pakilimas.

- Mūsų veja priešais namą... - jis susimąstė, paskui ryžtingai papurtė galvą. - Ne, mūsiškė yra lygut lygutėlė. Jeigu kas nors yra, tai tik nedidelis nuolydis. Turbūt todėl kiekvieną pavasarį į rūsį sunkiasi vanduo.

- Aha, aha, gali būti. O veja už namo?

- Ten nėra jokio takelio, - atsakė Kevinas. - O pakraščiuose... - jis staiga nutilo. - Taigi jūs stengiatės išsiaiškinti, ar tik mano fotoaparatas nefotografuoja praeities! - sušuko jis. Jį sukaustė tikra, tiesiog apčiuopiama baimė. Liežuviu persibraukė per gomurį ir pajuto metalo skonį.

- Aš tik klausiu, - sunerti Popso pirštai ilsėjosi šalia nuotraukų krūvelės. Kai jis prabildavo, rodės, kad kalba labiau su savimi nei su Kevinu. - Supranti, kartkartėmis su tais dviem prietaisais nutinka pašėlusiai juokingų dalykų. Netvirtinu, kad *visuomet;* bet jeigu nutinka, pasaulis pritvinksta melo ir apgaulės.

- Kokiais prietaisais?

- Magnetofonais ir "Polaroido" fotoaparatais, - paaiškino Popsas, ir atrodė, kad jis vis dar kalba nuotraukoms ar sau, tarsi Kevino šitame dulkėtame laikrodžių tiksėjimo užtvindytame "Emporium Galorium" kambarėlyje iš viso nebūtų. - Imkime, pavyzdžiui, magnetofonus. Ar žinai, kiek žmonių yra tvirtinę girdėję įrašytus seniai mirusių giminaičių balsus?

- Ne, - atsakė Kevinas. Jis net nepastebėjo, kad kažkodėl ėmė kalbėti pašnibždomis; tarsi plaučiuose būtų pritrūkę oro.

- Aš irgi, - pasakė Popsas, vienu pirštu maišydamas nuotraukų krūvelę. Tas pirštas buvo trumpas, bukas ir labai nedailus, rodos, taip ir sutvertas nešvariems darbeliams - jis prašyte prašėsi ką nors stumtelėti: jei ne žmogų, tai bent vazą, stovinčią ant stalo krašto. Tačiau Kevinas, atidžiau įsižiūrėjęs į šio vyriškio rankas, turėjo pripažinti, kad net vienas jo pirštas gracijos turi daugiau nei visas jos sesers Megės kūnas (reikia pasakyti, kad ir jo paties; Delevanų giminė toli gražu negarsėjo ilgakojais laibarankiais grakštuoliais; galbūt dėl to ta šokio judesį primenanti akimirka, kai tėtis sugavo griūvančią mamą, jam paliko turbūt jau niekada neišdilsiantį įspūdį). Atrodė, kad Popso Merilo piršto užkliudytos - netyčia - nuotraukos gali bet kurią akimirką nuplasnoti ant grindų; tokie nevikrūs pirštai amžinai ką nors netyčia užkliudo, nustumia ar užgauna. Bet šįkart nieko tokio neatsitiko. Nuotraukos tik šiek tiek pakeitė savo vietas.

Antgamtiška, vėl ta pati mintis atklydo Kevinui į galvą. Jį nukrėtė drebulys. *Tikras* drebulys, sukėlęs nuostabą, baimę ir šiek tiek - susierzinimą. Bet gal Popsas to nepastebėjo?

- Bet yra kažkoks būdas, kaip jie tai padaro, - pasakė Popsas ir, tarsi Kevinas būtų klausęs, tęsė: - Kas tie jie? Po velnių, iš kur man žinoti? Girdėjau kai kuriuos vadinant save "psichikos tyrinėtojais" ar kažkaip panašiai, bet manau, kad jie tik apsimeta. Juk visais laikais netrūko tokių apsimetėlių, paikiojančių su visokiais spiritizmo staleliais.

Paskui jis pakėlė galvą ir pažvelgė į Keviną taip, lyg pirmąkart jį matytų.

- Ar tu turi spiritizmo stalelį, sūnau?

- Ne.

- Ir net nesi dalyvavęs jokiame spiritizmo seanse?

- Ne.

- Nė nebandyk, - niūriu balsu perspėjo Popsas. - Tie dalykėliai yra velniškai pavojingi.

Kevinas net neišdrįso įsiterpti ir pasakyti seniui, kad žalio supratimo neturi apie tuos stalus.

- Žinau tik tiek, kad jie įjungia magnetofoną ir palieka jį įrašinėti tuščiame kambaryje. Tik reikia, kad namas būtų senas, tai yra, ką aš ir noriu pasakyti, turėtų savo Istoriją. Ar supranti, ką turiu galvoje sakydamas "namas su Istorija", sūnau?

- Manau... turėtų būti panašus į namą, kuriame vaidenasi, - spėliojo Kevinas. Jis pastebėjo, kad jį pila prakaitas, kaip kiekvienąkart, kai tik ponia Viteiker praneša apie algebros kontrolinį.

- Na, galima sakyti, kad taip. Tiems... žmonėms... labiausiai patinka namai, kur kas nors buvo nužudytas ar nusižudė, bet jie nespjauna ir į kitus. Vienu žodžiu, jie įjungia magnetofoną ir palieka įrašinėti tuščiame kambaryje. Paskui kitą dieną - ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad jie visuomet įrašinėja naktį, dažniausiai stengiasi, kad tai būtų pats vidurnaktis, - kitą dieną išklauso įrašą.

- Tuščio kambario?

- Kartais, - mąsliu balsu tarė Popsas, - galima girdėti balsus.

Keviną vėl nupurtė drebulys. Staiga jis pamatė, kad grindjuostės išrašytos kažkokiais hieroglifais. Neįmanoma perskaityti, bet... vis tiek. Jie ten yra.

- *Tikrus* balsus?

- Paprastai tai tebūna vaizduotės padarinys, - pasakė Popsas, ir Kevinui iškart palengvėjo. - Bet porąkart girdėjau žmones, kuriais visiškai pasitikiu, tvirtinant, kad jie girdėjo tikrus balsus.

- Bet *jūs pats* niekada negirdėjote?

- Tik vieną kartą, - tarstelėjo Popsas ir ilgam nutilo. Kevinas pamanė, kad pokalbis šia tema jau baigtas, bet staiga Popsas pridūrė: - Tai buvo vienas vienintelis žodis. Kaip ant delno. Įrašytas visiškai tuščio namo svetainėje. Ten, kur 1946-aisiais vyras nužudė savo žmoną.

- Koks žodis? - paklausė Kevinas, iš anksto žinodamas, kad Popsas jam nepasakys, bet vis tiek negalėjo susilaikyti nepaklausęs.

Bet Popsas *pasakė.*

- Dubuo.

Kevinas tankiai sumirksėjo:

- Dubuo?

- Aha.

- Bet juk jis nieko nereiškia.

- Galbūt, - kuo ramiausiai tarė Popsas, - bet kai žinai, kad jis perpjovė jai gerklę, o paskui laikė jos galvą virš dubens, kad kraujas tekėtų į jį...

- O, Dieve!

- Aha.

- O, Dieve, iš tikrųjų?

Popsas nesivargino atsakyti į šį klausimą.

- Ar negalėjo tai būti paprasčiausias triukas?

Pypkės galu Popsas bakstelėjo į nuotraukas:

- Ar šitos?

- O, Dieve!

- Dabar apie “Polaroido” nuotraukas, - tarė Popsas kaip pasakotojas, priėjęs naują romano skyrių, kuris prasideda žodžiais *O tuo metu kitoje miško pusėje...* - Esu matęs nuotraukų, kuriose užfiksuoti žmonės, kurių, pasak kitų nusifotografavusių, fotografuojant tikrai nebuvo. Yra tokia nuotrauka - ji jau pakankamai išgarsėjo, - kurią viena moteris parsivežė iš Anglijos. Ji nufotografavo būrelį lapių medžiotojų, grįžtančių namo po ilgos medžioklės. Nuotraukoje matyti maždaug dvidešimt žmonių, žingsniuojančių siauru mediniu liepteliu. Abipus lieptelio - medžiais apaugęs kaimo kelias. Pirmieji nuotraukoje - jau perėję per lieptelį. O dešinėje nuotraukos pusėje, šalia keliuko, stovi moteris ilga suknia ir skrybėlaite su šydu, todėl jos veido nesimato. Po pažastim ji pasispaudusi knygą. Be to, dar galima įžiūrėti medalioną jai ant krūtinės, o gal tai laikrodukas.

Taigi, kai toji moteris, kuri fotografavo, pamatė išryškintą nuotrauką, siaubingai išsigando; negalima jos kaltinti, sūnau, nes, ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad ji tik norėjo nufotografuoti tuos namo grįžtančius lapių medžiotojus ir nieko daugiau, nes ten daugiau nieko ir nebuvo. Atsirado tik pačioje nuotraukoje. Geriau įsižiūrėjus matyti, kad per tą moterį ilga suknele kiaurai persišviečia pakelės medžiai.

Jis šaiposi iš manęs. Kai išeisiu, turbūt žvengs kaip arklys, pagalvojo Kevinas, nors žinojo, kad Popsas Merilas niekada taip nesielgia.

- Moteris, kuri fotografavo, buvo apsistojusi viename iš tų didžiulių angliško stiliaus namų, kokius paprastai rodo mokomosiose TV programose. Girdėjau kalbant, kad vos tik ji parodė nuotrauką tų namų šeimininkui, jis neteko sąmonės ir netrukus mirė. Šis faktas, aišku, galėjo būti ir išgalvotas. Greičiausiai taip ir yra. Bet mačiau tą nuotrauką viename laikraštyje, įdėtą šalia to amžinatilsį žmogelio močiutės portreto. Gal ir galima būtų pasakyti, kad tai ta pati moteris, jeigu ne šydas. Bet labai *galimas* dalykas.

- Galėjo būti ir apgaulė, - neryžtingai paprieštaravo Kevinas.

- Galėjo, - atsainiai mestelėjo Popsas. - Kokių tik žmonės pokštų neprasimano! Kad ir mano sūnėnas Tūzas, - suraukė nosį Popsas. - Jau ketvirtus metus sėdi kalėjime, o už ką? Už tai, kad įkaušęs įsirėžė į “Įkaušusio tigro” kavinę Norėjo tik šauniai pasilinksminti, o šerifas Pengbornas jį už tai įgrūdo belangėn. Jau ketvirtus metus srebia prėską kalėjimo košę.

Kevinas nieko nepasakė, tuo pademonstravęs ne pagal metus brandų protą.

- Bet kai nuotraukose matosi vaiduokliai, sūnau, - arba, kaip tu sakai, žmonės *tvirtina,* esą tai vaiduokliai, - gali beveik neabejoti, kad tai - “Polaroido” nuotraukos. Ir beveik visuomet jie atsiranda ne-

tikėtai. Imkime, pavyzdžiui, nuotraukas, kuriose užfiksuotos skraidančios lėkštės arba Lochneso pabaisa, - kiekvienoje nuotraukoje jos vis kitokios. Tamsiame kambaryje bet kuris šmaikštuolis gali prifotografuoti tokių pokštų.

Jis trečiąkart mirktelėjo Kevinui: atseit matai, kokie išdaigininkai tie patyrę fotografai, turintys gerą įrangą.

Kevinui labai knietėjo Popso dar kai ko paklausti, bet jis vis dėlto nusprendė verčiau patylėti. Kol kas tai atrodė protingiausia, ką jis gali padaryti.

- Todėl, maniau, paklausiu tavęs, ar *šiose* nuotraukose tau kas nors matyta.

- Deja, ne, - paneigė Kevinas taip karštai, kad net pats išsigando, jog Popsas pagalvos, kad meluoja (jo mama būtent iš to ir suprasdavo, kada jis sako netiesą).

- Aha, aha, - linksėjo Popsas, besąlygiškai tikėdamas Kevinu. Juokinga, bet Kevinas pajuto vos ne apmaudą.

- Na, - tarė Kevinas po minutėlės, per kurią tvyrojo visiška tyla, jeigu, žinoma, nekreiptum dėmesio į tūkstančio laikrodžių tiksėjimą. - Manau, kad ne.

- Gal ir ne, - atsiliepė Popsas. - Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad turiu vieną mintį. Ar tau nebūtų sunku šituo fotoaparatu nufotografuoti dar kelias nuotraukas?

- O kam? Jos gi visos vienodos.

- Būtent dėl to. Jos nevienodos.

Kevinas jau žiojosi kažką sakyti, bet laiku užsičiaupė.

- Aš netgi duosiu pinigų naujai fotojuostai, - pasakė Popsas, bet pažvelgęs į apstulbusį Kevino veidą skubiai pasitaisė: - Bent dalį pinigų.

- Kiek dar jums tų nuotraukų reikia?

- Na, čia mes turime... kiek? Dvidešimt aštuonias, ar ne?

- Turbūt.

- Dar trisdešimties, - minutėlę pagalvojęs pasakė Popsas.

- Kam?

- Nesiruošiu aiškinti. Ne dabar, - nuo plieninės grandinės Popsas nukabino masyvią piniginę. Atsegė ją, ištraukė dešimties dolerių kupiūrą, susimąstė, paskui labai jau nenorom pridėjo dar dvi tokias pačias kupiūras. - Turėtų padengti bent pusę tavo išlaidų.

Aha, teisingai, pamanė Kevinas.

- Jeigu tave iš tikrųjų *domina* šio fotoaparato triukai, manau, nepagailėsi antra tiek, ar ne? - Popsas pažvelgė į jį senos klastingos katės akimis.

Kevinas suprato, kad senukas net nesitiki išgirsti nieko kita, tik "taip"; Popsas net neįsivaizduoja, kad jis gali pasakyti "ne". Kevinas susimąstė. *Jeigu pasakysiu "ne", jis vis tiek neišgirs; tik burbtels "Gerai, tuomet sutarta", ir aš norom nenorom atsidursiu gatvėje su jo pinigais kišenėje.*

O juk jis *turi* per gimtadienį gautų pinigų.

Vis dėlto galvojant apie tai, Keviną nupurtė šaltukas. Ir tas šaltukas kilo ne iš kur kitur, o iš šitų apgaulingai spindinčių nuotraukų. Jos dvelkė nenusakomu šalčiu, nepaisant nebylaus: *Mes esame "Polaroido" nuotraukos, ir dėl mums nesuprantamų priežasčių galime atspindėti tik atsitiktinių daiktų paviršių.* Bet nuo jų dvelkiantis šaltas vėjas niekur nedingo. Iš kur tas vėjas?

Kevinas vis delsė atsakyti, tačiau spindinčios akys, pasislėpusios už berėmių akinių, laukė. *Aš nesiruošiu klausti, ar tu žmogus, ar peliūkštis,* bylojo Popso Merilo akys. *Tau juk penkiolika, ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad būdamas penkiolikos gali dar ir nebūti žmogus, bet, po velnių, sulaukęs tokio amžiaus, jau nesi ir peliūkštis; mes abu tai žinome. Be to, ne iš dangaus nukritai - atėjai iš miesto kaip ir aš.*

- Žinoma, - tarė Kevinas stengdamasis, kad balsas skambėtų kuo atsainiau. Bet nei savęs, nei Popso nepavyko apgauti. - Manau, kad nufotografuoti galėsiu dar šį vakarą, o nuotraukas užnešiu rytoj po pamokų.

- Ne-e, - pasakė Popsas.

- Jūs rytoj nedirbate?

- Ne-e, - pakartojo Popsas, o Kevinas, kadangi nebuvo nukritęs iš dangaus, kantriai laukė paaiškinimo. - Ketini išsyk padaryti visas trisdešimt nuotraukų, ar ne?

- Na, taip.

- Ne to aš iš tavęs noriu, - kalbėjo Popsas. - Nesvarbu, *kur* fotografuosi, bet *labai* svarbu *kada.* Palauk, paskaičiuosiu.

Popsas mintyse paskaičiavo, paskui užrašė ant lapelio laiką. Tą popierėlį Kevinas įsikišo į kišenę.

- Taigi, - žvaliai ištarė Popsas ir patrynė delnus; atrodė, kad vienas į kitą braižosi du švitrinio popieriaus lakštai. - Pasimatysime... aha, maždaug po trijų dienų?

- Taip... manau, kad taip.

- Tikiuosi, sugebėsi išlaukti iki pirmadienio popietės, - pridūrė Popsas ir ketvirtą kartą mirktelėjo Kevinui - šį kartą lėtai, klastingai ir labai žeminančiai. - Tavo draugai neturi matyti tavęs, einančio čia, kad paskui neuždavinėtų bereikalingų klausimų, norėjau pasakyti.

Kevinas paraudo, nudūrė akis į stalą ir pradėjo rankioti nuotraukas - vien tam, kad turėtų kur dėti rankas. Jautėsi be galo sutrikęs, o toms nuotraukoms - nė motais.

- Aš... - dar mėgino beprasmiškai protestuoti, bet šitaip juk vis tiek nesujaudinsi tų bejausmių popierėlių, todėl tuoj pat liovėsi ir įbedė žvilgsnį į vieną iš nuotraukų.

- Ką? - paklausė Popsas. Pirmąkart per visą jų susitikimą Popso balsas skambėjo tikrai žmogiškai, bet Kevinas vis tiek jame įžvelgė grėsmę. - Dabar atrodai tarsi *pats* būtum išvydęs vaiduoklį, vaikeli.

- Ne, - pasakė Kevinas. - Ne vaiduoklį. Matau, kas fotografavo. Kas *iš tikrųjų* fotografavo.

- Apie ką, dėl Dievo meilės, tu čia šneki?

Kevinas bakstelėjo į šešėlį. Jis pats, jo tėtis, jo mama, Megė ir turbūt net ponas Merilas palaikė jį medžio, kuris liko už kadro, šešėliu. Bet juk tai - ne medis. Kevinas tai pastebėjo tik dabar. Jeigu jau kartą įžiūrėjai, daugiau nebegali nematyti.

Rodos, hieroglifai ant grindjuosčių dar labiau išryškėjo.

- Nesuprantu, ką tu čia rodai, - burbtelėjo Popsas. Bet Kevinas neabejojo, kad senis irgi pastebėjo *tai,* ir tik todėl nutaisė tokį atsainų toną.

- Pirmiausia pažvelkite į šuns šešėlį, - kantriai aiškino Kevinas, - o tada pažiūrėkite čia. - Pirštu pabaksnojo kairėje nuotraukos pusėje. - Fotografuota arba saulei tekant, arba leidžiantis. Todėl visi šešėliai be galo ištįsę. Bet pažiūrėkite į šį, ne, jūs tik pažiūrėkite. Man tik dabar paaiškėjo!

- *Kas* paaiškėjo, sūnau? - Popsas jau tiesė ranką prie stalčiaus - turbūt vėl ketino išsitraukti savo stebuklingąjį stiklą... bet staiga jo ranka pakibo ore. Suprato, kad jam neprireiks to didinamojo stiklo. Staiga jam irgi paaiškėjo.

- Čia juk vyro šešėlis, ar ne? - tarė Popsas. - Tebūsiu aš prakeiktas, jeigu ne vyro.

- Arba moters. Neįmanoma atskirti. Čia kojos, neabejotinai kojos, bet jos gali būti ir moters, dėvinčios kelnes. O gal net vaiko. Kai šešėliai tokie ilgi...

- Aha, neįmanoma atskirti.

Kevinas paklausė:

- Juk čia to, kas fotografavo, šešėlis, ar ne?

- Aha.

- Bet tai ne aš, - kalbėjo Kevinas. - Šitos nuotraukos - visos darytos mano fotoaparatu, bet fotografavau tikrai ne aš. Tai kas, pone Merilai? Kas?

- Vadink mane Popsu, - išsiblaškęs tarė senis, vis dar akių negalėdamas atitraukti nuo to šešėlio, ir Kevinui net širdis apsalo. Keli skubantys laikrodžiai davė ženklą labiau pailsusiems, kad nepaisant jų nuovargio atėjo laikas mušti valandas.

TREČIAS SKYRIUS

Kai pirmadienį po pamokų Kevinas ėjo į "Emporium Galorium", medžiai jau buvo pradėję keisti lapų spalvą. Dvi savaitės praėjo nuo tada, kai jam sukako penkiolika, ir šis faktas jau nebedarė jokio įspūdžio.

Faktas, kad yra įsipainiojęs į kažką *antgamtiška,* vis dar atrodė įspūdingas, bet Kevinas nebūtų galėjęs pasakyti, kad dėl to jaučiasi labai laimingas. Jis fotografavo tiksliai pagal grafiką, kurį jam davė Popsas, ir kai baigė, aiškiai - šiaip ar taip, pakankamai aiškiai - pamatė, kodėl Popsas norėjo, kad būtų fotografuojama tam tikrais intervalais: per pirmąją valandą - dešimt nuotraukų, paskui - leisti fotoaparatui pailsėti, kitas dešimt nuotraukų - po vieną kas dvi valandas, o paskutinę dešimtį - kas tris valandas. Paskutinės nuotraukos darytos šiandien mokykloje. Jose iš tikrųjų kažkas buvo, kažkas, ko anksčiau nė vienas iš jų *negalėjo* matyti; bet tai išryškėjo tik trijose paskutinėse nuotraukose. Apžiūrėjęs tas nuotraukas jis taip išsigando, kad dar prieš ateidamas į "Emporium Galorium" jau buvo tvirtai nusprendęs atsikratyti fotoaparato. Ne pakeisti kitu, o būtent atsikratyti, antraip fotoaparatas gali tapti nevaldomas.

Jis mano, anksčiau galvojo Kevinas. Ta mintis iki dabar nedavė jam ramybės, bet tai nebuvo *teisinga* mintis. Jeigu jis iš tikrųjų būtų jo - jeigu "Saulė 660" darytų baltą tvorą uostinėjančio juodo beveislio šuns nuotraukas tik tada, kai mygtuką nuspaudžia Kevinas, - tai būtų viena. Bet taip nebuvo. Kad ir kokia grėsminga paslaptis tame fotoaparate, ne vien Kevinas ją sužadina. Fotografavo tėtis - išėjo tokia pati (na, *beveik* tokia pati) nuotrauka, Popsas Merilas - tas pats, net ir Megė nufotografavo tą patį, kai Kevinas leido jai pirmąkart nuspausti mygtuką tiksliai pagal Popso sudarytą grafiką.

- Ar sunumeravai jas, kaip prašiau? - paklausė Popsas, kai Kevinas išsitraukė nuotraukas.

- Taip, nuo pirmos iki penkiasdešimt aštuntos, - atsakė Kevinas. Jis praskleidė nuotraukų krūvą, rodydamas Popsui rutuliukais apvestus mažus skaičiukus kairiame apatiniame kiekvienos nuotraukos

kamputyje. - Bet nežinau, ar tai turi prasmės. Aš nusprendžiau atsikratyti fotoaparato.

- Atsikratyti? Tu gi ne tą turi galvoje?

- Ne. Turbūt ne. Aš ketinu jį sutraiškyti kokiu kūju.

Jį verte pervėrė Popso žvilgsnis:

- Šit kaip?

- Taip, - atsakė Kevinas, didvyriškai atlaikęs tą skvarbų žvilgsnį. - Praėjusią savaitę būčiau tik pasijuokęs iš tokios minties, bet dabar man jau nė trupučio nejuokinga. Manau, kad šis daiktas pavojingas.

- Ką gi, gal tu ir teisus. Žinoma, gali prie jo pritvirtinti parako užtaisą, kad į visas puses išsitaškytų skeveldros, jeigu tik panorėsi. Jis tavo - štai ką aš noriu pasakyti. Bet kodėl tau dar nors truputį nepakentėjus? Mat ketinu kai ką padaryti su šitom nuotraukom. Galbūt ir tau būtų įdomu.

- Ką?

- Verčiau jau nesakysiu, - teisinosi Popsas, - nes paskui ims ir nepavyks. Bet savaitės pabaigoje aš gal jau turėsiu tai, kas tau padėtų apsispręsti - pasilikti fotoaparatą ar atsikratyti jo.

- Aš *jau* nusprendžiau, - net pyktelėjo Kevinas ir pirštu parodė į dvi paskutines nuotraukas.

- Kas *tai?* - paklausė Popsas. - Apžiūrėjau netgi su didinamuoju stiklu ir kažkodėl jaučiu, kad man *reikia* tai žinoti - ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad jausmas toks, tarsi niekaip negalėtum prisiminti vardo, nors jis tau ant paties liežuvio galo.

- Manau, kad galiu pakentėti iki penktadienio ar panašiai, - pasakė Kevinas, nusprendęs neatsakyti į paskutinį klausimą. - Iš tikrųjų - ne ilgiau.

- Bijai?

- Taip, - neišsisukinėdamas patvirtino Kevinas. - Bijau.

- Seniams sakei?

- Ne viską, ne.

- O galėtum. Galbūt norėtum pasipasakoti bent jau tėvui, ką aš noriu pasakyti. Dar turi laiko viską apgalvoti, kol aš bandysiu suprasti tai, ką noriu suprasti.

- Darykite, kaip išmanote, o aš ne vėliau kaip penktadienį ketinu pasiimti tėčio kūjį ir sutraiškyti jį, - pasakė Kevinas. - Aš jau *nebenoriu* jokio fotoaparato. Nei "Polaroido", nei kokio nors kito.

- Kur jis dabar?

- Mano spintos stalčiuje. Ten ir pabus iki penktadienio.

- Užsuk čia penktadienį, - paprašė Popsas. - Atsinešk ir fotoaparatą. Gal man pavyks kai ką išsiaiškinti iki to laiko, o jau tada, jeigu dar tebenorėsi sunaikinti tą prakeiktą daiktą, galėsi pasinaudoti mano kūju. Nemokamai. Aš čia jų nemažai turiu.

- Sutarta, - pasakė Kevinas ir nusišypsojo.

- Tik, jeigu galima, dar norėčiau sužinoti, ką seniams *jau* pasakei apie visa tai?

- Dar nenusprendžiau. Nenoriu jų be reikalo jaudinti. Ypač mamos, - staiga Kevinas susirūpinęs pažvelgė į jį. - O kodėl pasakėte, kad galbūt norėčiau pasipasakoti tėčiui?

- Jei nei iš šio, nei iš to sudaužysi fotoaparatą, tavo tėvas pasius, - paaiškino Popsas. - Ir tai nėra pats blogiausias dalykas. Blogiausia, kad jis palaikys tave paskutiniu kvailiu. Arba, ką aš noriu pasakyti, kokia pro šalį einanti senmergė, išgirdusi trenksmą, pradės klykti: "Policija!"

Kevinas net išraudo prisiminęs, kaip supyko jo tėtis, išgirdęs kalbas apie antgamtinius dalykus, paskui atsiduso. Anksčiau jis visai apie tai nesusimąstė, bet dabar pagalvojo, kad Popsas, ko gera, teisus. Jam nepatiko mintis apie galimybę išvesti tėvą iš kantrybės, bet su tuo dar galima būtų susitaikyti. Tačiau vien pagalvojus apie tai, kad tėtis gali jį palaikyti bailiu arba kvailiu, arba, dar blogiau, ir viena, ir kita... na ir dalykėliai!

Popsas kiaurai vėrė jį žvilgsniu, be vargo skaitydamas Kevino mintis tarsi riebias bulvarinio laikraščio antraštes.

- Gal jis galėtų ateiti čia penktadienį po pietų, apie ketvirtą?

- Jokiu būdu, - šokosi Kevinas. - Jis dirba Portlende. Retai kada grįžta namo prieš šešias.

- Galėčiau jam paskambinti, jeigu nori, - pasisiūlė Popsas. - Jis ateitų, jeigu paskambinčiau.

Kevinas spoksojo į jį išpūtęs akis.

Popsas šyptelėjo.

- Juk aš pažįstu jį, - paaiškino. - Nuo senų laikų. Jis, aišku, apsimestų, kad mato mane pirmą kartą, ir aš jį suprantu, bet ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad pažįstu jį. Pažįstu daugelį žmonių šiame mieste. Nustebtum sužinojęs, sūnau.

- Iš kur?

- Kadaise esu padaręs jam paslaugą, - atsakė Popsas. Brūkštelėjęs nykščiu, vėl uždegė degtuką, ir jo akys paniro į dūmų debesį. Kevinas nespėjo pamatyti, ar jose džiaugsmas, ar apgailestavimas, ar panieka.

- Kokią paslaugą?

- Tai, - atšovė Popsas, - liečia tik jį ir mane. Taip kaip ir šis reikalas, - ranka mostelėjo į nuotraukų krūvelę, - liečia tik tave ir mane. Štai ką aš noriu pasakyti.

- Na... Gerai... Tiek to. Ar aš turėčiau jam ką nors perduoti?

- Ne-e! - šaižiu balsu ištarė Popsas. - Leisk man viskuo pasirūpinti.

Akimirksniu pro pypkės dūmų uždangą kažkas žybtelėjo Popso Merilo akyse, bet Kevinas Delevanas to nepastebėjo. Jis išėjo. Be galo sutrikusiam berniukui buvo aišku tik viena: jis nori, kad visa tai greičiau baigtųsi.

Likęs vienas, Popsas beveik penkias minutes sėdėjo nejudėdamas. Pypkė iškrito jam iš burnos, o pirštai, iš tiesų jautrūs kaip smuikininko, tik dėl kažkokių nesuprantamų priežasčių panašūs į griovių kasėjo ar betonuotojo, be paliovos barbeno į stalą, ant kurio gulėjo krūva nuotraukų. Jeigu kas nors būtų pažvelgęs į jį išsisklaidžius dūmams, būtų pamatęs šaltas kaip ledas akis.

Staiga jis atsitokėjo, padėjo pypkę į vietą ir paskambino į Liuistono fotoprekių ir videoaparatūros parduotuvę. Paklausė tik dviejų dalykų. Atsakymai į abu klausimus buvo “taip”. Popsas padėjo ragelį ir vėl grįžo prie ankstesnio užsiėmimo: barbenimo pirštais į stalą, ant kurio gulėjo “Polaroido” nuotraukos. Tai, ką jis sumanė, nebuvo teisinga berniuko atžvilgiu, bet berniukas juk irgi neatskleidė jam tiesos, kurios lyg ir nesuprato, betgi ir *nenorėjo* suprasti.

Teisinga ar ne, bet Popsas neketino leisti tam vaikinui įvykdyti savo sumanymą. Jis nenusprendė, ką darys pats, dar ne, ne visai, bet protingiausia būti pasiruošusiam.

Tai *visuomet* protingiausia.

Jis sėdėjo, barbeno pirštais į stalą ir stengėsi suvokti, kas buvo tas daiktas, kurį berniukas pamatė. Jis aiškiai jautė, kad Popsas žino, - arba gali žinoti, - bet Popsas neturėjo žalio supratimo. Galbūt penktadienį pasakys. Arba ne. Bet jeigu berniukas nepasakys, pasakys jo tėvas, kuriam Popsas kartą yra paskolinęs keturis šimtus dolerių; jis pralošė juos susilažinęs dėl krepšinio rungtynių baigties ir bijojo, kad žmona nesužinotų. Tai yra, jeigu turės ką pasakyti. Net ir geriausi tėčiai menkai tenutuokia apie savo penkiolikmečių sūnų reikalus, bet Popsas matė, kad Kevinas - dar labai *vaikiškas* penkiolikmetis, todėl jo tėtis dar turėtų daug apie jį žinoti... arba galėtų sužinoti.

Jis šypsojosi, barbeno pirštais į stalą, o netrukus vienas po kito prie jo prisijungė ir laikrodžiai, pradėję mušti penkias.

KETVIRTAS SKYRIUS

Penktadienį, antrą valandą po pietų, Popsas Merilas apsuko ant durų kabėjusią lentelę kita puse (užrašas ATIDARYTA dabar žvelgė į jį, o UŽDARYTA - į gatvę), sėdo į savo 1959-ųjų "Ševrolė", kurį ilgus metus visiškai nemokamai remontavo Sonio "Texaco" kompanijoje (tai dar viena nedidelė paskola; Sonį Džaketą, kuris verčiau leistų svilinti padus įkaitinta geležim nei prisipažintų, kad ne tik pažįsta Popsą Merilą, bet ir yra beviltiškai jam prasiskolinęs, Popsas Merilas ištraukė iš didelės bėdos Niū Hampšyre 1969-aisiais), ir pasuko į Liuistoną, miestą, kurio jis nekentė, nes ten, rodos, buvo tik dvi gatvės (o gal trys), kuriose eismas leidžiamas abiem kryptimis. Įvažiavo, kaip visuomet įvažiuoja į Liuistoną ir tik į Liuistoną: sukdamas nesibaigiančius ratus tomis suknistomis vienakryptėmis gatvėmis, kol privažiavo kiek įmanoma arčiau. Paskui išlipo ir likusį kelią kulniavo pėsčiomis: aukštas prakaulus seniokas plika galva, berėmiais akiniais, švariomis chaki spalvos kelnėmis su klostėmis ir atvartais ir mėlynais marškiniais, susagstytais iki pat pasmakrės.

Fotoprekių ir videoaparatūros parduotuvės lange puikavosi plakatas, kuriame buvo pavaizduotas žmogus, įsipainiojęs į didžiulę išsivyniojusios kino juostos kaugę. Apačioje buvo žodžiai: PAVARGOTE IR NEBERANDATE IŠEITIES? MES GALIME ĮRAŠYTI IŠ 8 MM KINO JUOSTOS (TAIP PAT IR MOMENTINIŲ FOTONUOTRAUKŲ) Į VAIZDO JUOSTĄ!

Dar viena nesąmonė, pamanė Popsas, darydamas duris ir eidamas vidun. *Pasaulis dūsta nuo jų.*

Bet ir jis buvo vienas iš tų žmonių, - pasaulis dūsta nuo jų, - kurie mano, kad tikslas pateisina priemones, jeigu tai, žinoma, liečia juos pačius. Jis persimetė keliais žodžiais su pardavėju. Pardavėjas pakvietė savininką. Jiedu su Popsu buvo pažįstami jau daugelį metų (turbūt nuo tų laikų, kai Homeras dar plaukiojo vyno raudonumo jūroje, pasakytų aštrialiežuvis). Savininkas pakvietė jį į savo kambarėlį. Pirmiausia jiedu išgėrė po burnelę.

- Velnioniškai keistos nuotraukos, - pasakė savininkas.
- Aha.
- Vaizdo įrašas išėjo dar keistesnis.
- Neabejoju.
- Ar tai viskas, ką gali pasakyti?
- Aha.

- Tuomet verčiau neaušink burnos, - tarė savininkas, ir jie abu seniokiškai sukikeno. Pardavėjas, stovėjęs už prekystalio, net krūptelėjo.

Po dvidešimties minučių Popsas išėjo nešinas dviem daiktais: vaizdo kasete ir dėžute, kurioje buvo įpakuotas naujas fotoaparatas "Polaroidas Saulė 660".

Grįžęs atgal į savo krautuvėlę, Popsas paskambino Kevinui į namus. Nė kiek nenustebo, išgirdęs ne Kevino, o Džono Delevano balsą.

- Jeigu sužinosiu, kad tu, sena gyvate, naudojiesi mano berniuku, aš užmušiu tave! - be jokių įžangų pratrūko Džonas Delevanas. Tolumoje Popsas girdėjo nustebusio Kevino riktelėjimą: "Tė-ėti!"

Popsas šypsojosi. Nuo tos šypsenos jo lūpos visai susiaurėjo - liko tik kreivi, apnašomis apsitraukę ir nuo rūkymo pageltę dantys, bet užtai nuosavi! - ir jeigu Kevinas dabar būtų jį pamatęs, net *nesuabejotų,* kad jis - Gerasis Kasl Roko miestelio išminčius.

- Klausyk, Džonai, - prabilo jis. - Bandau *padėti* tavo berniukui dėl to fotoaparato. Aš tik tą ir tedarau, kad amžinai bandau kam nors padėti, - jis patylėjo. - Taip, kaip kadaise esu padėjęs tau, kai pernelyg užsišokai tose lažybose, norėjau pasakyti.

Džono Delevano gale tvyrojo įtempta tyla, kuri turbūt turėjo reikšti, kad apie tą reikalą jis galėtų daug ką pasakyti, bet kambaryje esantis sūnus vertė jį susilaikyti.

- Klausyk, vaikas nieko apie *tai* nežino, - pasakė Popsas su ta pačia pikta pašaipa. Jis sėdėjo savo įprastoje vietoje "Emporium Galorium", kur nepaliaujamai tiksėjo daugybė laikrodžių ir kvepėjo senais žurnalais ir pelių išmatomis. - Pasakiau jam, kad tai ne jo reikalas, bet tai, kas susiję su fotoaparatu, *liečia* ir jį. Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad net nebūčiau prisiminęs tų tavo sumautų lažybų, jeigu žinočiau, kaip kitaip tave čia pasikviesti. O tu privalai pamatyti, ką aš čia turiu, Džonai, nes nepamatęs nesuprasi, kodėl tavo sūnus nori sutraiškyti fotoaparatą, kurį tu jam nupirkai...

- *Sutraiškyti?*

- ...ir kodėl aš manau, kad tai velniškai gera mintis. Tai ateisi su juo ar ne?

- Aš juk, po velnių, ne Portlende, ar ne?

- Nekreipk dėmesio į užrašą UŽDARYTA ant durų, - ramut ramutėliu balsu pasakė Popsas - kaip žmogus, daugelį metų buvęs sa-

vo minčių, žodžių ir darbų šeimininku ir ketinąs toks išlikti likusią gyvenimo dalį. - Tik pasibelsk.

- Iš kur, po velnių, mano berniukas sužinojo apie tave, Merilai?

- Aš neklausiau, - atsakė Popsas su ta pačia pašnekovą siutinančia ramybe ir padėjo ragelį. Tolesni jo žodžiai neturėjo adresato: - Viskas, ką aš žinau, yra tai, kad jis atėjo. Taip kaip ir visi ateina.

Laukdamas jis išpakavo Liuistone pirktą fotoaparatą, o dėžutę įgrūdo į šiukšlių kibirą, stovintį prie darbo stalo. Kurį laiką susimąstęs žiūrėjo į "Saulę 660", paskui įdėjo keturių kadrų juostelę, kuri buvo įpakavime. Tai padaręs, nuėmė objektyvo dangtelį. Trumpam užsidegė raudona lemputė, paskui pradėjo mirksėti žalia. Net nelabai nustebo pajutęs, kad jį apėmė jaudulys. *Na na,* pagalvojo jis, *Dievas nekenčia bailių,* ir ryžtingai nuspaudė mygtuką. Nejaukus, daržinę primenantis "Emporium Galorium" interjeras paskendo neįtikėtinai baltoje blykstės šviesoje. Gailiai suinkšęs fotoaparatas išspjovė tai, kas netrukus turėjo tapti "Polaroido" nuotrauka - viskas tiksliai atspindėta, bet kažko vis tiek trūksta; tose nuotraukose pasaulis tampa plokščias, o jei nufotografuotum laivą toli jūroje, atrodytų, kad jis kabo ant paties žemės krašto - ryškiai raudono ir garuojančio.

Popsas kaip užhipnotizuotas spoksojo į fotopopierių; lygiai taip pat atrodė ir visa Delevanų šeima, kai laukė, kol išryškės pirmoji Kevino daryta nuotrauka. Jis buvo įsitikinęs, kad šitas fotoaparatas nekrės jokių kvailysčių, žinoma, ne, bet vis tiek laukė be galo įsitempęs ir, kad ir koks kietas senis jis buvo, būtų išgąstingai riktelėjęs, jei tuo metu būtų sugirgždėjusios, tarkim, grindys.

Bet grindys net negirgžtelėjo, ir kai nuotrauka pagaliau išryškėjo, joje matėsi tai, kas ir turėjo matytis: išardyti laikrodžiai, sumontuoti laikrodžiai, įvairiausi sugedę virtuvės prietaisai, virvagaliais perrištos senų žurnalų krūvos, lempos tokiais klaikiais gaubtais, kokius mėgsta tik paties žemiausio socialinio sluoksnio moterys, lentynos, prikrautos pigių (šešios už dolerį) knygiūkščių minkštais viršeliais ir labai iškalbingais pavadinimais: "Sutemus, brangusis" arba "Degantis kūnas", arba "Pyragaičiai liemenėlėje", o už viso to bolavo dulkėtas langas. Ant jo matėsi raidės EMPOR (tik iš kito galo), o kitas užstojo spinta.

Jokio nerangaus sutvėrimo, ką tik pakilusio iš kapo; jokios peiliu besišvaistančios lėlės mėlynu kombinezonu. Tik fotoaparatas. Ir jis pagalvojo, kad tas noras kuo greičiau pamatyti nuotrauką, tik pamatyti, rodo, kaip šitas prietaisas jį erzina.

Popsas atsiduso ir įgrūdo tą nuotrauką į šiukšlių kibirą. Tada atidarė stalčių ir ištraukė iš ten nedidelį plaktuką. Kaire ranka tvirtai suspaudė fotoaparatą ir užsimojo; plaktukas perskrodė dulkėtą, tiksėjimo pritvinkusį orą. Nesmarkiai užsimojo. Nė nereikėjo. Ir jau nebebuvo kuo didžiuotis. Gaminant šį fotoaparatą, tikriausiai buvo kalbama apie šiuolaikinio mokslo laimėjimus, sintetines medžiagas, naujus lydinius, polimerus, dar apie kažką. Dabar nebesvarbu. Visa tai tik snargliai. *Iš tikrųjų* būtent iš jų dabar viskas ir gaminama, taigi nereikia daug jėgos sutraiškyti fotoaparatą, kuris pagamintas iš snarglių.

Pirmiausia sutrupėjo objektyvas. Plastiko skeveldros išlakstė į šalis, ir tai Popsui kažką priminė. Kažin, ar tas gabalas buvo kairėje, ar dešinėje objektyvo pusėje? Popsas suraukė antakius. Turbūt kairėje. Jis susimąstė. Jie vis tiek neprisimintų, kurioje pusėje, o jeigu ir prisimintų, iš to jokios naudos, bet Popsas nepratęs vargintis dėl to, kas neduoda naudos. Protingiausia yra būti pasiruošusiam.

Visuomet.

Jis padėjo į šalį plaktuką, nedideliu šepetėliu nubraukė stiklo ir plastmasės šukes nuo stalo, tada padėjo šepetėlį į vietą ir išsitraukė labai nusmailintą minkštą pieštuką su peiliuku kitame gale. Pieštuku pažymėjo linijas, turėjusias daugmaž atitikti tas vietas, ties kuriomis atskilo Kevino Delevano fotoaparato dalys, kai Megė nustūmė jį žemėn, o paskui peiliuku kiek įmanoma tiksliau įrėžė ten, kur buvo nubrėžęs. Turbūt užteks, pagalvojo, padėjo pieštuką atgal į stalčių ir stumtelėjo “Polaroidą” nuo stalo. Tai, kas kartą jau atsitiko, turėtų atsitikti ir kitą kartą, ypač kai labai stengiesi ir padarai viską, kad taip atsitiktų.

Viskas išėjo kuo puikiausiai. Jis apžiūrėjo fotoaparatą, kuris dabar buvo suskilęs panašiai kaip Kevino, patenkintas linktelėjo ir nustūmė jį į šalį. Tada surinko atskilusias fotoaparato šukes ir sumetė jas į šiukšlių kibirą, kuris jau buvo priglaudęs dėžutę ir vienintelę jo darytą nuotrauką.

Dabar nieko kita neliko, kaip sėdėti ir laukti Delevanų. Popsas pasiėmė vaizdo kasetę ir užlipo laiptais į viršų, į ankštą patalpėlę, kur ir gyveno. Padėjo ją šalia vaizdo magnetofono, pirktą tiems kvailiems šiuolaikiniams filmams žiūrėti, ir atsisėdęs įsikniaubė į laikraštį. Aviakatastrofa Pakistane. Šimtas trisdešimt žmonių žuvo. Dievo pamiršti nevykėliai - amžinai patenka į situacijas, kurios juos pražudo, pagalvojo Popsas, bet ir gerai. Gerai, kad pasaulyje keliais nevykėliais mažiau. Paskui atsivertė sporto puslapį: kažin, kaip sekasi “Red Sox” komandai? Pasirodo, jie dar turi galimybių laimėti.

PENKTAS SKYRIUS

- Kas skambino? - paklausė Kevinas jiems jau ruošiantis eiti. Namuose jie buvo vieni. Megė išėjo į baleto pamoką, o ponia Delevan - lošti bridžo su savo draugėmis. Ji grįš namo apie penkias nešina didžiule pica ir naujienomis, kas iš jų pažįstamų skiriasi ar bent jau mąsto apie skyrybas.

- Ne tavo reikalas, - atšovė ponas Delevanas šiurkščiu balsu, kuriame buvo justi ir pyktis, ir susierzinimas.

Oras buvo vėsokas. Ponas Delevanas kaip tik dairėsi švarko. Staiga sustojo, atsisuko ir pažvelgė į sūnų, kuris stovėjo jau apsivilkęs savo švarką, su fotoaparatu rankoje.

- Na, gerai, - pasakė jis apsiraminęs. - Niekuomet nesu tau pasakojęs tų visų nesąmonių, nenoriu to daryti ir dabar. Juk supranti, ką noriu pasakyti.

- Taip, - atsakė Kevinas ir pagalvojo: *Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad puikiai žinau, apie ką kalbi.*

- Tavo mama nieko apie tai nežino.

- Aš jai nesakysiu.

- Nekalbėk taip, - griežtai sudraudė jį tėvas. - Nekalbėk kaip vaikas arba niekada neišaugsi iš to amžiaus.

- Bet juk tu pats sakei, kad niekada...

- Taip, niekada nesakiau jai, - tarė tėtis, pagaliau suradęs savo švarką ir bandydamas pataikyti ranką į rankovę, - nes ji niekada ir nekláusė. Jeigu neklausia, tai ir atsakyti neverta. Ar tau neatrodo keista ši gyvenimo pamokėlė?

- Aha, - atsakė Kevinas, - tiesą sakant, keistoka.

- Tiek to, - tarė ponas Delevanas. - Tiek to... bet būtent taip mes, vyrai, elgiamės. Jeigu reikalas iškyla į paviršių, tenka pasakyti tiesą. Bet jeigu ne, nieko nereikia sakyti. Tokios suaugusiųjų pasaulio taisyklės. Skamba nekaip, bet tokia yra tiesa. Ar gali su tuo susitaikyti?

- Taip.

- Tai ir gerai. Eime.

Jie, segiodamiesi švarkus, petys petin žingsniavo šaligatviu. Vėjas kedeno Džono Delevano plaukus, ir Kevinas pirmąkart pastebėjo - ir nemaloniai nustebo, - kad tėčio smilkiniai jau pražilę.

- Šiaip ar taip, tai tebuvo nedidelis reikaliukas, - tarė ponas Delevanas. Atrodė, kad jis kalbasi pats su savimi. - Su Popsu Merilu visuomet taip yra. Tik smulkūs reikalai, jeigu supranti, ką turiu galvoje.

Kevinas linktelėjo.

- Jis yra velniškai turtingas, bet turtus susikrovė tik jau ne iš tos savo šlamšto krautuvėlės. Jis yra Kasl Roko Šailokas.

- Kas?

- Nesvarbu. Anksčiau ar vėliau vis tiek perskaitysi tą pjesę, jeigu, žinoma, nemesi mokslų. Jie skolina pinigus už didesnes palūkanas, nei leidžia įstatymas.

- Tai kodėl žmonės iš jo skolinasi? - paklausė Kevinas jiedviem žingsniuojant medžiais apsodinta gatve. Raudoni, rudi ir geltoni jų lapai lėtai sklendė žemyn.

- Todėl, - irzliai aiškino ponas Delevanas, - kad iš niekur kitur pasiskolinti negali.

- Nes negalioja jų kreditinė kortelė?

- Kažkas panašaus.

- Bet mes... bet tu...

- Taip. Dabar mums gerai sekasi. Bet taip buvo *ne visuomet.* Kai mudu su tavo mama susituokėme, iki finansinės sėkmės mums buvo taip toli, kaip nuo vieno miesto galo iki kito.

Jis vėl nutilo, ir Kevinas nusprendė verčiau netrikdyti jo savo kvailais klausimais.

- Na, pasipainiojo toks vyrukas, užkietėjęs "Celtics" komandos fanas, - prabilo tėtis. Ėjo žvilgsnį įbedęs sau po kojomis, tarsi saugotųsi užminti ant plyšio tarp plytelių (sulaužysi savo motinai stuburą, - tokiu atveju vienas kitą gąsdina vaikai). - Taigi, jie turėjo žaisti su Filadelfijos "Seventy-Sixers". Jie - "Celtics" - net neabejojo savo pergale, tik prognozavo mažesnį taškų skirtumą nei paprastai. O aš jaučiau, kad "Seventy-Sixers" juos nugalės - tais metais jiems velniškai sekėsi.

Jis metė skubrų, beveik nepastebimą žvilgsnį į savo sūnų, kaip vagišius žvilgteri į pardavėją, pačiupęs nuo lentynos mažą, bet vertingą daiktą, ir tuoj pat vėl nudelbė akis į šaligatvio plyteles. Jie jau buvo priėję Kasl Hilą ir artinosi prie vienintelio miesto šviesoforo, reguliuojančio eismą Meino gatvės ir Vandens malūno tako sankryžoje. Už sankryžos prasidėjo miesto dalis, vietinių vadinama Skardinio tilto rajonu. Aukštai iškilusios tilto sijos dalijo sodriai mėlyną rudens dangų į taisyklingas geometrines figūras.

- Man atrodo, kad vargšes sielas tų, kurie lošimo namuose ištuština savo banko sąskaitas, netenka namų, automobilių, net ir paskutinių kelnių, paveikia jausmas, kažkoks ypatingas *įsitikinimas.* Jausmas, kad gavai telegramą iš Dievo. Man ji buvo pasiųsta tik vieną-kart, ir aš dėkoju Dievui už tai.

Tais laikais neiškęsdavau retkarčiais nesusilažinęs su draugais dėl futbolo pasaulio čempionato rungtynių baigties; didžiausia suma, kiek pamenu, buvo penki doleriai, bet dažniausiai net tiek nebūdavo, lažindavomės iš kokios smulkmenos, ketvirčio dolerio ar cigarečių pakelio.

Dabar jau Kevinas vogčiomis pažvelgė į tėvą, bet ponas Delevanas, nepaisant į šaligatvio plyteles įbestų akių, sugavo jo nustebusį žvilgsnį.

- Taip, tais laikais aš dar ir rūkiau. Dabar nei rūkau, nei dalyvauju lažybose. Nuo to karto. Tas paskutinis kartas mane išgydė.

Tuo metu tavo mama ir aš buvome dveji metai kaip susituokę. Tu dar nebuvai gimęs. Aš dirbau matininko padėjėju ir kas savaitgalį parnešdavau namo tik apie šimtą šešiolika dolerių.

Tas vyrukas, apie kurį pasakojau, tas "Celtics" fanas, buvo inžinierius. Jis net ir darbe dėvėdavo firminius "Celtics" marškinėlius - tuos žalius, su trilapiu dobilu ant nugaros. Savaitę prieš finalines rungtynes jis pradėjo kalbėti, kad norėtų surasti pakankamai drąsų, bet ir pakankamai kvailą žmogų, kuris statytų už "Seventy-Sixers", nes kišenę jam plėšyte plėšė keturi šimtai dolerių.

Aš užsikabinau už tų žodžių, bet vis tramdžiau save. Galų gale neišlaikiau - dieną prieš prasidedant varžyboms susiradau jį per pietų pertrauką. Mano širdis daužėsi, rodės, iššoks iš krūtinės - taip bijojau.

- Nes neturėjai keturių šimtų dolerių, - įsiterpė Kevinas. - Jis turėjo, o tu - ne.

Dabar jis žvelgė tėčiui tiesiai į akis. Pirmąkart nuo apsilankymo pas Popsą Merilą fotoaparatas visiškai išėjo jam iš galvos. Norą sužinoti, kodėl jo "Saulė 660" daro tai, ką daro, nustelbė - tiesa, laikinai - dar didesnė nuostaba: jaunystėje jo tėtis yra iškrėtęs akivaizdžią kvailystę, kaip, beje, ir daugelis vyrų, kaip vieną gražią dieną galbūt atsitiks ir pačiam Kevinui, kai gyvens savarankiškai ir šalia nebus nė vieno iš Racionaliųjų, galinčio apsaugoti jį nuo pirmykščio instinkto padiktuoto netinkamo žingsnio. Pasirodo, jo tėtis ir pats yra priklausęs Instinktyviesiems. Sunku tuo patikėti, bet įrodymai akivaizdūs.

- Teisingai.

- Bet vis tiek lažinaisi.

- Ne iš karto, - gynėsi tėtis. - Pasakiau jam, jog neabejoju, kad "Seventy-Sixers" taps čempionato nugalėtojais, tačiau keturi šimtai dolerių - per didelė rizika žmogui, kuris viso labo tėra matininko padėjėjas.

- Bet vis tiek nepasakei jam tiesiai, kad neturi tų pinigų.

- Dar daugiau, Kevinai. Aš daviau jam suprasti, kad turiu tuos pinigus. Aš pasakiau jam, kad negaliu sau leisti *prarasti* keturis šimtus dolerių, ir tai buvo nesąžininga, prisipažįstu. Aš pasakiau jam, kad negaliu rizikuoti tais pinigais lygiosiomis - lyg ir nemelavau, supranti, bet jau balansavau tarp melo ir tiesos. Ar *supranti?*

- Taip.

- Nežinau, kaip viskas būtų pasibaigę, - greičiausiai niekaip, - jeigu tuo metu nebūtų pasigirdęs skambutis, raginantis grįžti prie darbo. Bet skambutis nuskambėjo, ir tas inžinierius, skėstelėjęs rankomis, tarė: "Statau du prieš vieną, vaikeli, jeigu šito tu nori. Man tai neturi jokios reikšmės. Vis tiek tie keturi šimtai dolerių bus mano". Ir, man dar nespėjus susivokti, kas gi čia iš tikrųjų vyksta, mudu, stebint pustuziniui kitų darbuotojų, sukirtome rankomis, ir man nebeliko kur trauktis. Tą vakarą važiuodamas namo - tais laikais turėjau senutėlį "Fordą" - galvojau apie tavo mamą: ką ji pasakytų, jeigu sužinotų. Man pasidarė taip negera, kad turėjau sustoti pakeliui ir išsivemti.

Iš Haringtono gatvės pusės lėtai artinosi policijos automobilis. Prie vairo sėdėjo Norisas Ridžvikas, o šalia - Endis Klaterbakas. Klatas, automobiliui sukant į Meino gatvę, kilstelėjo ranką. Džonas ir Kevinas Delevanas atsakė jam tuo pačiu. Rudeninis vėjas švelniai šiureno jų plaukus, tarsi Džonas Delevanas niekuomet nebūtų sėdėjęs savo sename "Forde" nukoręs kojas ir vėmęs ant kelio.

Jiedu perkirto Meino gatvę.

- Ką gi... Šiaip ar taip, negalima būtų pasakyti, kad savo pinigus visai išmečiau į balą. "Sixers" komandai visai neblogai ėjosi, bet likus vos kelioms sekundėms iki rungtynių pabaigos vienas iš tų airių išperų - dabar nebeprisimenu jo vardo - perėmė kamuolį iš Holo Gryro, nubėgo su juo beveik iki pat linijos ir... mano keturi šimtai dolerių, kurių aš neturėjau, nuėjo šuniui ant uodegos. Kai kitą dieną atidaviau juos tam prakeiktam inžinieriui, jis pasakė: "Prieš pat galą jau buvau bepradedąs nerimauti". Tik tiek. Būčiau galėjęs akis jam išdurti.

- Tu atsiskaitei su juo jau *kitą* dieną? Kaipgi tau pavyko tai padaryti?

- Jau sakiau, kad jaučiausi lyg apimtas karštinės. Vos tik sukirtome rankas, karštinė praėjo. Aš velniškai tikėjausi laimėti tas lažybas, bet dabar žinau, jog privalėjau pagalvoti ir apie *pralaimėjimo* pasekmes. Juk ant kortos buvo pastatyti ne tik tie keturi šimtai dolerių, bet ir, žinoma, mano darbo vieta. Kas būtų atsitikę, jei būčiau nesumokėjęs praloštų pinigų? Taigi tas vyrukas buvo inžinierius, tam tikra

prasme - mano bosas. Tas kalės vaikas neabejotinai būtų pasistengęs išgrūsti mane lauk, jeigu nebūčiau atidavęs garbės skolos. Aišku, ne taip tiesiogiai, bet būtų suradęs, už ko užsikabinti, kad išeičiau į visas keturias puses su "vilko bilietu" rankose. Bet svarbiausia buvo ne tai. Visai ne tai.

- O kas?

- Tavo mama. Mūsų santuoka. Kai esi jaunas ir dar neapsiplunksnavęs, santuokoje jautiesi kaip dramblys porceliano parduotuvėje. Kad ir kokia karšta meilė jungtų jaunus sutuoktinius, jų santykiai atrodo tokie trapūs - tereikia vieno netinkamo žingsnio netinkamu momentu, ir apsižiūrėtum sėdįs šukių krūvoje. Nežinau, ar dėl praloštų keturių šimtų dolerių ji būtų iš karto pareikalavusi skyrybų, bet džiaugiuosi, kad man taip ir neteko to sužinoti. Taigi, kai karštinė praėjo, apsižiūrėjau, kad pastačiau šiek tiek daugiau nei keturis šimtus dolerių. Supratau, kad ant kortos pastačiau visą savo sumautą ateitį.

Jiedu jau buvo visai netoli "Emporium Galorium". Ponas Delevanas, pastebėjęs suoliuką, mostu pakvietė Keviną prisėsti.

- Ilgai neužtruks, - tarė jis ir nusijuokė. Tai buvo net ne juokas, o ausį rėžiantis garsas, panašus į tą, kuris pasigirsta, kai nepatyręs vairuotojas bando perjungti pavarą. - Man labai sunku apie tai kalbėti, netgi po šitiek metų.

Jiedu atsisėdo, ir ponas Delevanas, dairydamasis po žalią pievelę, kurios viduryje stovėjo suoliukas, baigė pasakoti, kaip jis susipažino su Popsu Merilu.

- Nuėjau pas jį dar tą patį vakarą po lažybų, - kalbėjo jis. - Tavo mamai pasakiau, kad einu cigarečių. Nuėjau tenai jau sutemus, kad niekas manęs nematytų. Turiu galvoje - niekas iš mieste gyvenančių pažįstamų. Juk iš karto suprastų, kad patekau į kažkokią bėdą, o aš to nenorėjau. Vos tik man įėjus vidun Popsas paklausė: "Ką toks žmogus kaip jūs čia veikia, pone Delevanai?" Pasakiau jam, kas nutiko, ir jis nusistebėjo: "Ką tik susilažinote, o jau galvojate, kad pralaimėsite?" - "Jeigu pralaimėčiau, - paaiškinau aš, - noriu būti tikras, kad neprarasiu nieko daugiau".

Tie žodžiai sukėlė jam juoką. "Gerbiu protingus žmones, - pasakė jis. - Manau, kad jumis galima pasitikėti. Jeigu laimės "Celtics", ateikite. Nepaliksiu jūsų bėdoje. Iš veido matyti, kad esat sąžiningas".

- Ir tai *viskas?* - paklausė Kevinas. Aštuntoje klasėje per matematiką jie ėjo skyrių apie paskolas, ir jis prisiminė, kas ten buvo sakoma. - Jis nepareikalavo jokio, na, užstato?

- Žmonės todėl ir kreipiasi į Popsą, kad neturi užstato, - paaiškino tėtis. - Jis nėra koks nors finansinis ryklys, kokius rodo filmuose; jis nesukioja rankų ir kojų tiems, kurie negrąžina pinigų. Bet turi savų būdų nepaklusnius skolininkus pastatyti į vietą.

- Kokių būdų?

- Nesvarbu, - numojo ranka Džonas Delevanas. - Pasibaigus rungtynėms, išjungiau televizorių ir užlipau į viršų pasakyti tavo mamai, kad einu cigarečių - vėl. Tačiau ji jau miegojo, todėl buvau išgelbėtas nuo to melo. Vienuolikta valanda buvo jau vėlus metas, na, bent jau tokiam miesteliui kaip Kasl Rokas, bet pas jį šviesa tebedegė. Aš to ir tikėjausi. Visi pinigai, kuriuos jis man davė, buvo dešimties dolerių banknotais. Mačiau, kaip ištraukė juos iš senos skardinės. Visi po dešimt. Prisimenu tai. Banknotai buvo susiglamžę, bet prieš paduodamas jis juos išlygino. Keturiasdešimt dešimties dolerių banknotų. Skaičiavo juos abejingai kaip tikras bankininkas: pypkė dantyse, akiniai užsmaukti ant viršugalvio. Man panižo rankos, jaučiau begalinį norą trenkti jam į dantis. Bet vietoj to tik nuolankiai padėkojau. Tu nežinai, kaip kartais gali būti sunku ištarti "ačiū". Tikiuosi, niekuomet ir nesužinosi. Tada jis paklausė: "Atsimeni, kada turi grąžinti, ar ne?" Atsakiau, kad taip, ir jis pridūrė: "Gerai. Pasitikiu tavimi. Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad iš veido matau, jog esi sąžiningas. Dabar eik ir atsiskaityk su tuo savo bendradarbiu, o paskui nepamiršk manęs. Ir daugiau nesivelk į jokias lažybas. Užtenka tik žvilgtelėti į tavo veidą, kad suprastum, jog nesi lošėjas". Taigi paėmiau pinigus, parėjau namo, paslėpiau juos po kilimėliu prie durų, šmurkštelėjau po antklode šalia tavo mamos, tačiau visą naktį nesudėjau nė bluosto, nes jaučiausi išties bjauriai. Kitą dieną tą dešimtinių pluoštelį įteikiau lažybas laimėjusiam inžinieriui, ir *jis* perskaičiavo banknotus, paskui perlenkė juos pusiau ir atsainiai įsikišo į marškinių kišenę, tarsi tie pinigai reiškė jam ne daugiau nei sąskaita už darbo metu sunaudotas dujas, kurią dienos pabaigoje turės pateikti rangovų viršininkui. Tada jis patapšnojo man per petį ir tarė: "Pasirodo, tu neblogas žmogus, Džoni. Geresnis, nei maniau. Keturis šimtus išlošiau, bet dvidešimt dolerių vis dėlto prakišau Bilui Untermėjeriui. Jis sakė, kad pinigus tu atneši dar šį rytą, o aš susilažinau, kad geriausiu atveju gausiu juos tik savaitės pabaigoje. Jeigu iš viso gausiu". - "Aš visuomet grąžinu savo skolas", - atšoviau. "Atsipalaiduok", - nusijuokė jis, vėl tapšnodamas man per petį. Tą akimirką *tikrai* buvau per plauką nuo bėdos - dar žodis, ir būčiau nebesusivaldęs, sugrūdęs nykščius jam į akiduobes.

- Kokio dydžio palūkanas nustatė Popsas, tėti?

Tėvas apstulbęs pažvelgė į jį:
- Ar jis neprieštarauja, kad tu jį taip vadintum?
- O kodėl turėtų? Žinoma, ne.
- Tuomet būk atsargus, - pasakė ponas Delevanas. - Jis yra gyvatė.
Paskui atsiduso:
- Dešimt procentų. Palūkanų.
- Tai ne tiek d...
- Per savaitę, - pridūrė ponas Delevanas.
Kevinas kurį laiką sėdėjo kaip kuolu per galvą gavęs. Paskui:
- Bet tai *neteisėta!*
- Tu šimtąkart teisus, - sausai ištarė ponas Delevanas. Jis pastebėjo įtampą savo sūnaus veide, ir jį patį kausčiusi įtampa staiga atlėgo. Jis nusijuokė ir paplekšnojo sūnui per petį.
- Toks gyvenimas, Kevai, - tarė. - Anksčiau ar vėliau jis visus mus pražudo.
- Bet...
- Bet nieko. Tokios buvo sąlygos, ir jis žinojo, kad su jomis sutiksiu. Sužinojau, kad viename Oksfordo malūne ieškoma žmonių vakarinei - nuo trečios iki vienuoliktos - pamainai. Jau sakiau, kad buvau nusiteikęs pralaimėti, ir apsilankymas pas Popsą nebuvo vienintelis dalykas, kurį padariau. Pasikalbėjau su tavo mama, pasakiau jai, kad galėčiau nors trumpam imtis to darbo. Galų gale juk ji pati norėjo naujesnio automobilio, svajojo apie tą laiką, kai galėsime persikraustyti į geresnį butą, ir vis kalbėjo, kaip būtų gerai turėti nors kiek pinigų banko sąskaitoje, jei netikėtai iškiltų kokių nors finansinių sunkumų.
Jis nusijuokė.
- Ką gi, finansinių sunkumų mes jau turėjome, tik ji nieko apie juos nenutuokė, ir aš buvau pasiryžęs padaryti velniai žino ką, kad nesužinotų. Abejojau, ar sugebėsiu, bet buvau pasiryžęs. Ji iš visų jėgų priešinosi. Sakė, kad mirtinai nusivarysiu, dirbdamas šešiolika valandų per parą. Dar sakė, kad darbas malūnuose labai pavojingas, kad laikraščiuose pilna pranešimų, jog tai vieno, tai kito malūno darbininkas neteko rankos ar kojos arba išvis buvo mirtinai sužalotas. Nuraminau ją sakydamas, kad gausiu rūšiuotojo darbą, žinoma, menkiau apmokamą, bet ne tokį pavojingą; ir jeigu iš tikrųjų pasirodys, kad man per sunku, iš karto jį mesiu. Ji vis tiek nesutiko. Pareiškė, kad verčiau jau pati eis dirbti, bet *šiaip ne taip* ją atkalbėjau. To aš mažiausiai norėjau, supranti?
Kevinas linktelėjo.

- Pasakiau jai, kad šitaip bus tik kokius šešis mėnesius, na, daugių daugiausia aštuonis. Taigi galų gale man pavyko ją įtikinti. Jie mane priėmė, bet ne rūšiuotoju. Gavau darbą žaliavų skyriuje, kur turėjau be paliovos krauti grūdus į milžiniškus malimo mašinos nasrus. Taip, tas darbas buvo gana pavojingas; paslydęs ar užsigalvojęs - o tai buvo beveik neišvengiama, nes pats procesas pasirodė velniškai monotoniškas - iš karto būtum netekęs kokios nors kūno dalies ar net ir viso savęs. Kartą savo akimis mačiau, kaip tie siaubingi nasrai sutraiškė šalia dirbusio vyriškio ranką. Apsaugok, Dieve, nuo tokio vaizdo! Atrodė lyg dinamito užtaisas, sprogęs mėsos prikimštoje guminėje pirštinėje.

- *Po velnių,* - išsprūdo Kevinui. Paprastai tėvo akivaizdoje jis stengdavosi taip nekalbėti, bet šį kartą keiksmas liko nepastebėtas.

- Vis dėlto už valandą man mokėjo du dolerius aštuoniasdešimt centų, o po poros mėnesių padidino iki trijų dolerių dešimties centų, - pasakė jis. - Bet tai buvo pragaras. Visą dieną išdirbęs savo pagrindiniame darbe, - ačiū Dievui, kad buvo ankstyvas pavasaris ir dar nekaršta, - paknopstom, kad tik nepavėluočiau, lėkdavau į tą prakeiktą malūną. Persirengdavau ir stodavau maitinti tų niekad neužsičiaupiančių nasrų - nuo trijų iki vienuolikos. Namo grįždavau apie vidurnaktį. Blogiausia būdavo tada, kai tavo mamą rasdavau dar nemiegančią - taip pasitaikydavo porą trejetą kartų per savaitę. Tuomet turėdavau vaidinti puikiai nusiteikusį ir trykštantį energija, nors iš nuovargio vos pastovėdavau ant kojų. Bet jeigu ji būtų tai pastebėjusi...

- Ji būtų privertusi tave mesti tą darbą.

- Taip. Būtų. Todėl jos akyse stengdavausi atrodyti žvalus, net lengvabūdiškas ir be paliovos tarškėdavau, pasakodamas visokius linksmus nutikimus iš rūšiuotojų gyvenimo. Tik kartais pagalvodavau, kas būtų, jei kurį vakarą ji sumanytų mane aplankyti darbe - atvežtų pavalgyti ar panašiai. Stengiausi kaip įmanydamas, bet ji juk nebuvo akla, nes nuolat kartojo man, jog esu paskutinis kvailys, jeigu šitaip plėšausi dėl tokio menko uždarbio. Ir *iš tikrųjų* tai, ką parnešdavau į namus, tebuvo katino ašaros. Savaitės atlyginimą mums pradėdavo mokėti trečiadieniais po pietų, ir aš visados vienas iš pirmųjų įgriūdavau į buhalteriją.

Tavo mama nėra mačiusi nė vieno atlyginimo čekio.

Pirmąją savaitę Popsui atidaviau penkiasdešimt dolerių - keturiasdešimt iš jų sudarė palūkanos, o dešimt dolerių buvo atskaičiuota iš tų keturių šimtų. Vadinasi, likau skolingas tris šimtus devyniasdešimt. Tuo metu atrodžiau kaip vaikščiojantis zombis. Vos tik per priešpiečius prisėsdavau suvalgyti sumuštinio, tuoj pat užsnūsdavau,

ir tik skambutis, skelbiantis pertraukos pabaigą, mane pažadindavo. Aš pradėjau *neapkęsti* to skambučio.

Antrąją savaitę aš jam vėl grąžinau penkiasdešimt dolerių - trisdešimt devynis palūkanų ir vienuolika skolos. Tada likau skolingas tris šimtus septyniasdešimt devynis dolerius. Jaučiausi kaip paukščiukas, bandantis sulesti didžiulį kalną.

Trečią savaitę aš vos nenugarmėjau į tos atgrasios mašinos nasrus. Velniškai išsigandau. Staiga prablaivėjau, ir kaip tik tada man į galvą šovė viena mintis. Nėra to blogo, kas neišeitų į gera. Turiu mesti rūkyti. Net pats nustebau, kodėl anksčiau apie tai nepagalvojau. Pakelis rūkalų tais laikais kainavo keturiasdešimt centų. O aš surūkydavau po du pakelius per dieną. Vadinasi, per savaitę dūmais paleisdavau penkis dolerius ir šešiasdešimt centų!

Pertraukėles parūkymui darydavome kas dvi valandas. Išsitraukiau paskutinį pakelį. Ten buvo dešimt, galbūt dvylika cigarečių. Jas surūkiau per pusantros savaitės ir daugiau cigarečių niekada nebepirkau.

Visas mėnuo praėjo man begalvojant, ar ištversiu. Būdavo tokių rytų, kai, šeštą valandą nuskambėjus žadintuvui, neįstengdavau pakilti iš patalo, tik gulėdavau ir galvodavau, kad privalau viską papasakoti Merei. Bet, prasidėjus antram mėnesiui, supratau, kad greičiausiai sugebėsiu išsikapstyti. Iki šiol manau, kad labiausiai man padėjo tie nuo rūkalų sutaupyti penki doleriai ir šešiasdešimt centų per savaitę. Jie ir kelkraštyje besimėtantys tušti buteliai - aš net juos pradėjau rinkti. Mano skola sumažėjo iki trijų šimtų dolerių, vadinasi, jau galėjau grąžinti po daugiau - iš pradžių dvidešimt penkis, paskui dvidešimt šešis - sulig kiekviena savaite vis daugiau.

Balandžio mėnesį pagrindinėje mano darbovietėje baigėme kelio darbus ir gavome savaitę mokamų atostogų. Tuomet pasakiau Merei, kad jau netrukus mesiu darbą malūne, ir ji sušuko: “Ačiū Dievui!” Tą atostogų savaitę malūne dirbau pusantro etato. Man ten nė karto nieko nenutiko, nors savo akimis regėjau daugybę nelaimingų atsitikimų. Mačiau sužalotus vyrus, žvalesnius ir ne tokius apsimiegojusius kaip aš, bet mane nelaimės aplenkdavo. Net nežinau kodėl. Tos savaitės pabaigoje Popsui Merilui atidaviau šimtą dolerių ir mečiau darbą malūne. Mano skola sumažėjo tiek, kad likusią dalį galėjau be tavo mamos žinios atidavinėti iš to, ką uždirbdavau savo darbe.

Jis giliai atsiduso.

- Dabar jau žinai, iš kur aš pažįstu Popsą Merilą ir kodėl juo nepasitikiu. Jo dėka dešimt savaičių man tapo tikru pragaru, o jis ramiausiai paimdavo mano prakaitu permirkusias dešimtines ir padėda-

vo atgal į tą savo prakeiktą dėžutę, iš kurios, neabejoju, paimdavo juos ir vėl, kai tik pas jį atsliūkindavo koks nors nelaimėlis, patekęs į panašią bėdą kaip aš.

- Tu turėtum jo nekęsti!

- Ne, - kildamas nuo suolelio pasakė ponas Delevanas. - Nejaučiu neapykantos nei jam, nei sau. Mane buvo apėmusi karštinė ir tiek. Galėjo būti ir blogiau. Jeigu tai būtų sugriovę mano santuoką, šiam pasauly nebūtų nei tavęs, nei Megės, Kevinai. Arba aš pats būčiau palūžęs. Popsas Merilas buvo mano vaistai. *Kartūs* vaistai, bet padėjo. Tik sunku susitaikyti su tuo, *kokia* buvo ta jo pagalba. Jis suskaičiuodavo viską iki paskutinio prakeikto cento, paskui išsitraukdavo iš stalčiaus sąsiuvinį ir užsirašydavo, tada nužvelgdavo mane - didžiulius tamsius ratilus po akim ir apsmukusias kelnes, nes visi drabužiai man pasidarė per laisvi, bet nieko nesakydavo.

Jiedu pasuko "Emporium Galorium" link; ant langų purvinai geltonos spalvos dažais išvedžiotas užrašas buvo per stambus tokiai menkai krautuvėlei - jis badyte badė akis. Netoliese Polė Čalmers šlavė šaligatvį ir šnekučiavosi su Alanu Pengbornu, apygardos šerifu. Ji į "arklio uodegą" surištais plaukais atrodė labai jaunatviškai; jį, įsispraudusį į aptemptą uniformą, irgi galėjai palaikyti jaunesniu nei buvo iš tikrųjų. Bet ne visuomet yra taip, kaip atrodo; net Kevinas, tas penkiolikmetis berniūkštis, tai suprato. Šerifas Pengbornas šį pavasarį buvo patyręs skaudžią netektį: avarijoje žuvo jo žmona ir jaunėlis sūnus. Be to, Kevinas buvo girdėjęs, kad panelė Čalmers, nors dar palyginti jauna, serga artritu ir netrukus gali likti visiška luoše. Ne visuomet yra taip, kaip atrodo. Ši mintis privertė jį dar kartą pažvelgti į "Emporium Galorium"... paskui - į gimtadienio fotoaparatą, kurį jis laikė rankoje.

- Jis netgi padarė man paslaugą, - mąsliai ištarė ponas Delevanas. - Jis privertė mane mesti rūkyti. Bet aš vis tiek juo nepasitikiu. Būk atsargus ir stenkis jį iš tolo aplenkti, Kevinai. Ir nesvarbu, ką jis sakys, leisk kalbėti man. Aš jį truputį geriau pažįstu.

Taigi jie įžengė į dulkėtą tiksinčią tylą, kur Popsas ant viršugalvio užsmauktais akiniais ir atraitotomis rankovėmis jau laukė jų.

ŠEŠTAS SKYRIUS

- Na, štai ir jūs, tėvas ir sūnus, - geraširdiškai šypsodamasis prabilo Popsas. Jo akys žiburiavo netgi pro pypkės dūmų uždangą ir, nors jis buvo kuo švariausiai nusiskutęs, Kevinui kažkodėl pasirodė,

kad jis panašus į Kalėdų Senelį. - Jūs turite puikų sūnų, pone Delevanai. *Puikų.*

- Žinau, - atkirto ponas Delevanas. - Ir labai nusiminiau sužinojęs, kad jis turi reikalų su jumis, nes noriu, kad ir ateityje toks liktų.

- Tai nelengva, - atsakė Popsas. Jo balse buvo vos vos juntama priekaišto gaidelė. - Tai nelengva žmogui, kurio tėvas kadaise, nebe-rasdamas kitos išeities...

- Tai jau praeitis, - nutraukė jį ponas Delevanas.

- Na, žinoma, būtent tai aš ir noriu pasakyti.

- Tačiau šis reikalas - dar ne.

- Ir tai kada nors bus praeitis, - pasakė Popsas. Jis ištiesė ranką, ir Kevinas padavė jam fotoaparatą. - Jau šiandien, - jis pavartė iškeltą fotoaparatą. - Čia yra mechanizmas. *Koks* mechanizmas, aš nežinau. Tačiau tavo berniukas nori sutraiškyti šį daiktą, nes mano, jog jis pavojingas. Manau, jis teisus. Bet aš pasakiau jam: "Juk tu nenori, kad tėvas palaikytų tave bailiu?" Tai viena iš priežasčių, dėl ko paprašiau jo, kad atsivestų tave, Džonai...

- Man labiau patiktų, jei kreiptumėtės "pone Delevanai".

- Gerai, - atsiduso Popsas. - Matau, kad nepamiršai praeities.

- Ne.

Kevinas įsitempęs vedžiojo akimis nuo vieno prie kito vyriškio.

- Ką gi, dabar tai nesvarbu, - tęsė Popsas; ir jo balsas, ir veido išraiška stebėtinai greitai persimainė, ir jis nė iš tolo nebebuvo panašus į geraširdį Kalėdų Senelį. - Sakydamas, kad praeitis yra praeitis, o tai, kas padaryta, jau padaryta, būtent tai ir turėjau galvoje... išskyrus tuos atvejus, kurie susiję su tuo, kas vyksta čia ir dabar. Ir dar norėčiau pridurti, pone Delevanai: ne aš būnu visų tų sandėrių iniciatorius, tu tai žinai.

Popsui meluojant, jo veidas dvelkė tokia ramybe, kad jie abu tuo patikėjo; ponas Delevanas netgi susigėdo, neįtikėtina, bet jis tikrai pajuto gėdą.

- Mūsų reikalas lietė tik mudu. Tu pasakei, ko nori, aš pasakiau, ką galiu ir ko pats už tai noriu, tu man davei tai, ir tuo viskas pasibaigė. Čia jau kitas reikalas, - ir tada Popsas dar labiau pamelavo - taip pakiliai, kad juo sunku buvo nepatikėti. - Šiuo atveju neturiu jokio išskaičiavimo, pone Delevanai. Nenoriu nieko, tik padėti tavo berniukui. Jis man patinka.

Jis nusišypsojo, ir Kevinas vėl prieš save išvydo tikrą Kalėdų Senelį, tarsi šis niekur ir nebuvo dingęs. Dar daugiau: Džonas Delevanas, kuris ne vieną mėnesį dirbo kaip juodas jautis iki visiško išsekimo ir netgi žvelgė mirčiai į akis tam, kad sumokėtų nežmonišką kai-

ną, kurią nustatė žmogus, sutikęs ištraukti jį iš bėdos, - Džonas Delevanas dabar irgi patikėjo jo geraširdiška šypsena.

Popsas nusivedė juos pro girgždančias duris, pro senų žurnalų krūvas, pro laikrodžių tiksėjimą, atsainiai padėjo "Saulę 660" ant paties stalo krašto (panašiai pasielgė Kevinas tada, savo namuose, kai padarė pačią pirmą nuotrauką) ir pasuko prie laiptų, vedančių į nedidelį jo butą viršuje. Prie laiptų kabėjo senas apdulkėjęs veidrodis, todėl Popsas net neatsisukdamas stebėjo, ar berniukas, o gal jo tėvas nepaims fotoaparato ar bent jau nestumtels jo toliau nuo stalo krašto. Jis nemanė, kad kuriam nors iš jų šaus į galvą tai padaryti, bet ką gali žinoti.

Tačiau jie praeidami tik žvilgtelėjo į taip nerūpestingai padėtą fotoaparatą ir tiek. Popsas, pirmasis kopdamas siaurais nuvaikščiotais laiptais, klastingai nusišiepė ir pagalvojo: *Pavyko, po velnių!*

Jis atidarė duris ir visi trys suėjo vidun.

Nei Džonui, nei Kevinui Delevanams dar neteko lankytis Popso bute. Džonas apskritai negirdėjo, kad kam nors yra tekę čia būti. Nieko keista; miestelio gyventojai Popso net nelaikė pirmarūšiu žmogumi. Džonas, aišku, neatmetė *galimybės,* kad senas krienas turi vieną ar porą draugų, - pasaulyje niekuomet netrūksta keistenybių, - bet jeigu ir turi, Džonas nežinojo, kas jie.

Kevinas tuo metu galvojo apie poną Beikerį - mokytoją, kurį jis labiausiai mėgo. Jam pasidarė įdomu, ar ir ponas Beikeris buvo įkliuvęs į tokią bėdą, iš kurios išsikapstyti jam prireikė Popso pagalbos. Ši mintis jam pasirodė tokia pat neįtikėtina, kaip ir jo tėvui mintis, kad Popsas gali turėti draugų... bet kaip tada su jo paties įsitikinimu, prieš valandą nekėlusiu jokių abejonių, kad tėtis...

Ką gi. Dabar turbūt geriausia viską palikti taip, kaip yra.

Popsas turėjo vieną kitą draugą (ar bent jau pažįstamą), bet jų čia nesivesdavo. Nenorėjo. Tai buvo jo valdos, po kurias pasižvalgęs apie šeimininką galėjai sužinoti daugiau, nei jis pats to norėtų. Matėsi pastangos palaikyti švarą, bet, reikia pasakyti, bergždžios. Ant tapetų - nubėgusio vandens žymės. Prislopintos rudos spalvos tapetai nekrito į akis. Tokios spalvos turbūt esti mūsų iliuzijos. Senamadiškos formos kriauklė, pilna pridžiūvusių lėkščių, ir, nors stalas švariai nuvalytas, o plastmasinė šiukšlių dėžė uždengta , patalpoje dvokė sugedusia žuvimi ir dar kažkuo - gal neplautomis kojomis. Tas kvapas, kaip ir vandens žymės ant tapetų, buvo vos juntamas.

Svetainė pasirodė labai nedidelė. Čia dvokė ne sardinėmis ir (galbūt) nešvariomis kojomis, o pypkės dūmu. Du langai žvelgė į neišvaizdžią Malberio gatvę, ir nors matėsi, kad jų rėmai neseniai nuvalyti, - bent jau brūkštelėta šlapiu skuduru, - rėmų kampuose buvo prižėlę metų metus nevalytų dulkių. Dairantis susidarė įspūdis, kad visi daiktai, laukiant svečių, buvo karštligiškai sumesti už širmos, sugrūsti po senamadišku krėslu arba sofa. Abu šie baldai buvo šviesiai žali, bet nors ir labai norėdamas negalėjai apsakyti, kad jie - iš vieno komplekto, nes nederėjo tarpusavyje. Visiškai.

Vieninteliai bent kiek naujesni daiktai kambaryje buvo didelis televizorius "Mitsubishi" su dvidešimt penkių colių įstrižainės ekranu ir vaizdo magnetofonas. Šalia jo kabėjo lentyna, kuri atkreipė Kevino dėmesį tuo, kad buvo visiškai tuščia. Mat Popsas pagalvojo, jog daugiau kaip septyniasdešimt pornografinių filmų kasečių per šį vizitą verčiau tegul pabūna spintelėje.

Ant televizoriaus buvo padėta viena vaizdo kasetė be jokio užrašo.

- Sėskitės, - tarė Popsas, mostelėjęs į išsėdėtą sofą. O pats nuėjo prie televizoriaus ir ištraukė kasetę iš dėklo.

Ponas Delevanas su nepasitikėjimu nužvelgė sofą, tarsi abejodamas, ar tik ten nebus blakių, bet vis tiek nedrąsiai pritūpė. Kevinas atsisėdo šalia. Jis vėl pajuto baimę, tik šįkart daug stipresnę.

Popsas įjungė vaizdo magnetofoną, įdėjo kasetę ir paspaudė pauzę.

- Pažįstu vieną žmogų už miesto, - prabilo jis (Kasl Roko gyventojams "už miesto" visuomet reiškė "Liuistone"), - kuris jau maždaug dvidešimt metų turi fotoaparatūros parduotuvę. Vaizdo magnetofonais susidomėjo vos tik jie pasirodė rinkoje, sakydamas, kad tai labai perspektyvus dalykas. Kvietė mane tapti dalininku, bet tuomet pagalvojau, kad jis paprasčiausiai pakvaišo. Na, ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad klydau, bet...

- Eikite prie esmės, - nutraukė jį Kevino tėtis.

- Aš bandau, - pasakė Popsas įsižeidęs. - Jeigu, žinoma, nepertraukinėsi.

Kevinas alkūne švelniai stuktelėjo tėčiui į šoną, ir ponas Delevanas susilaikė nereplikavęs.

- Taigi, prieš porą metų jis suprato, kad vaizdajuosčių nuoma - ne vienintelis būdas užkalti pinigo iš to technikos stebuklo. Jam į galvą atėjo mintis vaizdajuostėje užfiksuoti nuotraukas. Daug lengviau ir greičiau žiūrėti.

Kevinas nejučia švilptelėjo, o Popsas nusišypsojo ir linktelėjo:

- Aha. Tu padarei penkiasdešimt aštuonias nuotraukas su savo fotoaparatu, ir mes abu matėme, jog kiekviena truputį skyrėsi nuo prieš tai nufotografuotos. Aš jau daugmaž supratau, ką tai reiškia, bet dar norėjau įsitikinti. Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad nereikia būti iš Misūrio, kad tai suprastum.

- Vadinasi, iš tų nuotraukų pabandėte daryti filmą? - pasitikslino ponas Delevanas.

- Ne *pabandžiau,* - pataisė jį Popsas. - *Padariau.* Arba, tiksliau pasakius, tas mano pažįstamas padarė. Bet idėja buvo mano.

- Ar filmas *išėjo?* - paklausė Kevinas. Jis iškart suprato, ką Popsas padarė, ir netgi pajuto šiokį tokį nusivylimą, kad ne pats tai sugalvojo. Bet, kita vertus, stebėjosi (ir džiaugėsi), kad kažkam vis dėlto tai atėjo į galvą.

- Patys pažiūrėkite, - tarė Popsas ir įjungė televizorių. - Penkiasdešimt aštuonios nuotraukos. Kai šitas mano pažįstamas įrašinėja nuotraukų vaizdus į juostą, kiekvienai paprastai skiria penkias sekundes. Jis sako, kad tiek laiko pakanka gerai įsižiūrėti, bet ne per daug, kad nusibostų. Šį kartą aš paprašiau jo kiekvienai nuotraukai skirti tik po sekundę ir nepalikti jokių rėmelių.

Kevinas prisiminė vieną žaidimą, kurį per pertraukas žaisdavo pradinėje mokykloje. Jis turėjo nedidelį bloknotėlį, kuris kainavo dešimt centų ir vadinosi "Vaivorykštė", nes ten būdavo trisdešimt geltonos spalvos lapų, trisdešimt rausvos, trisdešimt žalios ir taip toliau. Paties paskutinio puslapio apačioje vaikai nupiešdavo žmogeliuką, vilkintį boksininko kelnaites, su truputį pakeltomis rankomis. Kitame puslapyje tas pats žmogeliukas būdavo piešiamas dar labiau pakeltomis rankomis... bet tik šiek tiek. Ir taip - kiekviename puslapyje, kad paskutiniame piešinėlyje jo rankos atsidurdavo virš galvos. Tada, jeigu likdavo laiko, toliau piešdavo žmogeliuką, bet jau po truputį besileidžiančiomis rankomis. Tikros linksmybės prasidėdavo, kai darbas būdavo baigtas. Labai labai greitai verčiant lapus, išeidavo kažkas panašu į animacinį filmuką, tiksliau - trumputį boksininko, švenčiančio pergalę, epizodą: jis iškelia rankas, pakrato jas virš galvos ir nuleidžia.

Keviną nukrėtė drebulys. Tėtis atsisuko į jį. Kevinas papurtė galvą ir sumurmėjo:

- Nieko tokio.

- Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad įrašas trunka apie minutę, - paaiškino Popsas. - Turite atidžiai žiūrėti. Pasiruošę?

Ne, pagalvojo Kevinas.

- Manau, kad taip, - tarstelėjo ponas Delevanas. Jis vis dar stengėsi kalbėti irzliu ir atsainiu balsu, bet Kevinas pajuto, kad tėtis, pats to nenorėdamas, jau susidomėjo.

- Gerai, - pasakė Popsas ir paspaudė mygtuką.

Kevinas be paliovos įtikinėjo save, kad kvaila bijoti. Mintyse kartojo ir kartojo tai, bet nieko gera iš to neišėjo.

Jis juk iš anksto žinojo, ką pamatys, nes jie abu su Mege buvo pastebėję, kad nuotraukos nėra visiškai identiškos, kiekviena išeina truputį kitokia; net ir be didelių pastangų buvo matyti, kad fiksuojamas kažkoks judesys.

- Žiūrėk, - tada pasakė Megė, - tas šuo juda!

Užuot mažajai sesutei atsikirtęs eiliniu sąmojum, kurių tokiais atvejais Kevinui nereikėdavo ieškoti kišenėje, jis, tą kartą tikrai be ironijos, tarė:

- *Būtent* taip ir atrodo... Bet ar tikrai, Mege?

- Taip, tikrai, - atsakė ji.

Jiedu sėdėjo jo kambaryje. Kevinas niūriai žvelgė į fotoaparatą. Jis gulėjo ant rašomojo stalo tarp naujų vadovėlių, kuriuos kaip tik ruošėsi apsilenkti. Megė nustūmė juos į šoną, prilenkė stalinę lempą prie pat stalo ir į ryškų šviesos ratą padėjo pirmąją nuotrauką - tą, kuri buvo sutepta kremu.

- Suskaičiuok tvoros baslius nuo šuns į dešinę, - pasakė ji.

- Jie vadinasi mietai, o ne basliai, - paaiškino jis. - Baslys yra tai, su kuo gali gauti per galvą.

- Cha cha. Skaičiuok.

Jis suskaičiavo. Matėsi keturi ir dalis penkto, nors tą penktąjį beveik visą slėpė liesos šuns kulšys.

- Dabar žvilgtelk į šitą.

Ji pastūmė ketvirtąją "Polaroidu" darytą nuotrauką. Dabar matė *visus* penkis tvoros mietus ir dalį šeštojo.

Taigi jis žinojo - arba tikėjosi, - kad reginys bus panašus į labai seną animacinį filmuką arba jo paties vaikystėje pieštą "Vaivorykštę".

Paskutinės dvidešimt penkios įrašo sekundės iš tikrųjų buvo panašios į tai, nors, pamanė Kevinas, tie bloknotėliai, kurių pripiešdavo būdamas antroje klasėje, tikrai geresni... boksininko judesys, keliant ir leidžiant rankas, išeidavo plastiškesnis. Tas paskutines dvide-

šimt penkias sekundes judesiai vaizdajuostėje buvo tokie kampuoti, kad senieji Keistono Kopso begarsiai filmai, palyginus su šiuo, atrodė kaip šiuolaikinio kino stebuklas.

Vis dėlto esmė buvo *judesys,* ir tai, ką išvydo, apstulbino juos visus - net Popsą. Jie triskart tylėdami peržiūrėjo tą minutės trukmės įrašą. Girdėjosi tik, kaip jie kvėpuoja: Kevinas lygiai, beveik negirdomis, jo tėtis giliau, o Popsas - sunkiai krenkščiodamas.

Bet pirmosios trisdešimt sekundžių...

Jis, aišku, tikėjosi išvysti judesį. Juk netgi paveikslėliai, kai juos labai greitai verti, atrodo, kad juda, juk ir animacinių filmukų personažai (iš tikrųjų irgi tik paveikslėliai), rodos, juda. Bet ko jau nesitikėjo, tai nesitikėjo: pirmosios trisdešimt įrašo sekundžių anaiptol nepriminė greitai verčiamo bloknoto ar netgi primityvios animacijos; iš pavienių "Polaroido" nuotraukų išėjo klaikiai į tikrą filmą panašus epizodas, trunkantis trisdešimt sekundžių (tiksliau - dvidešimt aštuonias). Tai, žinoma, ne Holivudo produkcija ir netgi ne pigus siaubo filmiūkštis, kuriuos taip dievino Megė ir amžinai įkalbinėdavo Keviną išsinuomoti panašią vaizdajuostę, kai tik mama su tėčiu kur nors išeidavo visam vakarui; šis įrašas greičiau priminė dar nelabai mokančio naudotis buitine vaizdo kamera nufilmuotą epizodą.

Per tas pirmąsias dvidešimt aštuonias sekundes juodas beveislis šuo slinko patvoriu, atidengdamas penkis, šešis, septynis tos tvoros mietus; jis netgi stabtelėjo apuostyti vieno iš jų, greičiausiai užuodė kito šuns paliktą "žinutę". Tada nunarinęs galvą pasisuko į tvoros pusę, podraug atsukdamas užpakalį į objektyvą. Įpusėjus šiai įrašo daliai, Kevinas pastebėjo tai, ko anksčiau nematė: tas, kuris fotografavo, specialiai taikėsi į šunį. Jeigu jis (arba ji) nebūtų to daręs, šuo paprasčiausiai nebūtų patekęs į objektyvą. Matytųsi tik tvora. Tie tvoros mietai, kurie matėsi pirmose dviejose ar trijose nuotraukose dešinėje, pasislėpė, bet užtai keli nauji išlindo kairėje pusėje. Ši metamorfozė matėsi todėl, kad vienas iš dešinėje pusėje buvusių mietų buvo nulūžęs. Dabar jie dingo iš akiračio.

Šuo vėl pradėjo kažką uostinėti... ir tada netikėtai pakėlė galvą. Jo sveikoji ausis styrojo stačia; netgi kita, žaizdotoji, ausis pabandė pasekti pirmosios pavyzdžiu. Įrašas, aišku, buvo be garso, bet Kevinas, nors ir labai nenorėjo to pripažinti, jautė, kad šuo turėjo pradėti urgzti. Šuo kažką pajuto. Ką?

Kevinas pažvelgė į šešėlį, į kurį anksčiau nė vienas iš jų nekreipė didesnio dėmesio, palaikę jį medžio, o gal kokio stulpo šešėliu, ir suprato.

Šuo pasuko galvą... ir kaip tik tada prasidėjo antroji šio keisto "filmo" dalis, trisdešimt sekundžių be galo kampuotų judesių, nuo kurių įskaudo galvą ir akis. Popsas arba turi velnišką nuojautą, galvojo Kevinas, arba paprasčiausiai kur nors perskaitė panašų dalyką. Kad ir kaip ten būtų, tai neabejotinai pasitvirtino. Sudėjus nuotraukas tiksliai viena paskui kitą, išėjo beveik nenutrūkstantis improvizuoto "filmo" veiksmas. Ne visiškai, bet beveik. Iš tų nuotraukų, kurios buvo nufotografuotos su didesniu laiko intervalu, išėjo akis varginantis vaizdas, nes norėjosi matyti arba judesį, arba atskiras nuotraukas, o vietoj to abu dalykai buvo suplakti į krūvą.

Plokščiame "Polaroido" pasaulyje irgi jautėsi laiko tėkmė. Ji tekėjo ne tokiu greičiu kaip šiame,

(realiame?)

nes šiame saulė būtų patekėjusi (ar nusileidusi) jau kokius tris kartus ir, kad ir ką tas šuo ketintų daryti, būtų jau padaręs (jeigu jis *turėjo* kažką padaryti); jeigu ne, būtų jau paprasčiausiai nuėjęs sau ir liktų tik aptriušusi tvora, amžina, bet be gyvybės ženklų, tačiau laikas vis tiek *tekėjo.*

Šuns galva mėšlungiškais judesiais sukosi į fotografo, šešėlio savininko, pusę: vieną akimirką jo snukį ir netgi visą galvą užstojo ta nulėpusi ausis; paskui pasimatė tamsiai ruda akis, kaip Kevinui pasirodė, liguistai drumstame akies baltyme; dar po akimirkos galima buvo įžiūrėti pusę nasrų, iššieptų taip, tarsi šuo tuoj tuoj pradės loti ar urgzti; vėliau jau matėsi trys ketvirtadaliai snukio, bet tokio baisaus, koks iš tikrųjų negali būti jokio šuns, net ir pasiutusio, snukis. Iš žilų dryžių jo gauruose galima buvo suprasti, kad šuo nebejaunas. Pačioje įrašo pabaigoje šuo iš tikrųjų iššiepė dantis. Tiksliau - kažkas subolavo, todėl Kevinas ir pamanė, kad tai dantys. Iššieptus nasrus jis pastebėjo tik iš trečio karto. Pirmus du kartus jo dėmesį prikaustė ta susidrumstusi akis. Ji buvo baisi. Tas beveislis šuo aiškiai benamis. Ir bevardis - tuo Kevinas buvo įsitikinęs. Jam nekilo nė menkiausia abejonė, kad joks "Polaroido" vyras ar "Polaroido" moteris, ar "Polaroido" vaikas niekada nėra to "Polaroido" šuns pašaukęs vardu; jis neturėjo šeimininko. Jis gimė benamis, užaugo benamis, paseno benamis, tikras simbolis visų bevardžių ir benamių šunų, kurie valkiojasi po pasaulį draskydami viščiukus, misdami šiukšlėmis iš konteinerių, miegodami kanalizacijos vamzdžiuose ir po apleistų namų verandomis. Jo protas menkas, bet užtai instinktai stiprūs. Jis...

Kevinas buvo taip giliai pasinėręs į savo mintis, kad Popsui Meriului netikėtai prabilus vos nesuriko iš išgąsčio.

- Tam žmogui, kuris fotografavo, - tarė Popsas. - Jeigu tai *buvo* žmogus, noriu pasakyti. Kaip jūs manote, kas *jam* atsitiko?

Popsas buvo nuspaudęs pauzę, todėl ekrane liko paskutinis kadras. Išilgai ekrano nusidriekė juosta. Kevinas norėjo, kad ji būtų aukščiau ir uždengtų šuns akį. Bet juosta liko ten, kur buvusi. Ta akis spoksojo tiesiai į juos, grėsminga, net žudikiška, todėl Popso klausimas net nereikalavo atsakymo - nereikėjo jokio tęsinio, kad suprastum, kas atsitiko vėliau. Šuo turbūt kažką išgirdo: žinoma, kad išgirdo, ir Kevinas numanė ką. Jis išgirdo tylų fotoaparato zvimbimą.

Kitose nuotraukose, jeigu būtų toliau fotografuojama, jis dar labiau pasisuktų, paskui kiekviename kadre būtų matomas vis iš arčiau, kol rėmelyje, be šuns, nebeliktų nieko - nei nuplikusios pievos, nei tvoros, nei takelio, nei šešėlio. Tik šuo.

Kuris rengiasi pulti.

Kuris rengiasi sudraskyti.

- Neatrodo, kad jam patiktų būti fotografuojamam, - nesavu balsu ištarė Kevinas.

Popso juokas buvo panašus į sausų žabų trakštelėjimą.

- Atsukite atgal, - paprašė ponas Delevanas.

- Vėl nuo pradžių? - paklausė Popsas.

- Ne - tik kokias dešimt paskutinių sekundžių.

Popsas pasuko juostą atgal ir vėl įjungė. Šuo kampuotais kaip gendančio, bet vis dar pavojingo roboto judesiais pasuko galvą. Kevinui norėjosi sušukti: *Liaukitės! Girdite, liaukitės! Gana. Užteks, laikas sudaužyti tą fotoaparatą.* Nes buvo dar kažkas, ar ne? Kažkas, apie ką jis nenorėjo galvoti, bet netrukus, kad ir nenoromis, pagalvos; jautė tą mintį besiveržiant iš savęs kaip fontaną iš plačios banginio nugaros.

- Dar kartelį, - paprašė ponas Delevanas. - Tik dabar - po vieną kadrą. Ar tai įmanoma?

- Aha, - atsakė Popsas. - Prakeikta mašina gali viską, išskyrus skalbti.

Taigi po vieną kadrą, po vieną nuotrauką. Dabar judesiai buvo panašūs ne į roboto, o į laikrodžio švytuoklės. Trūkt. Trūkt. Trūkt. Galva sukasi. Tuoj pat į juos įsmigs nuožmus žvilgsnis.

- Kas tai? - paklausė ponas Delevanas.

- Kas "kas"? - klausimu į klausimą atsakė Popsas, tarsi nesuprastų, kad tai ir buvo tas daiktas, apie kurį anądien berniukas nepanoro kalbėti, daiktas (jis tuo įsitikinęs), kuris ir pakišo Kevinui mintį sudaužyti fotoaparatą.

- Po kaklu, - rodydamas pirštu paaiškino ponas Delevanas. - Jis juk be antkaklio, bet jam ant kaklo vis dėlto kažkas uždėta - raištis ar virvelė.

- Aš nežinau, - šaltakraujiškai atsakė Popsas. - Galbūt tavo sūnus žino. Jaunuolių akys skvarbesnės nei mūsų, senų kelmų.

Ponas Delevanas pasisuko į Keviną:

- Ar tu gali įžiūrėti?

- Aš... - Kevinas užsikirto. - Jis tikrai labai mažas.

Staiga jam į galvą atėjo tėčio pasakyti žodžiai, kai jie išeidinėjo iš namų. *Jeigu neklausia, tai ir atsakyti neverta... Toks gyvenimas.* O dabar tėtis kaip tik ir paklausė, ar Kevinas gali įžiūrėti tą daiktą ant šuns kaklo. Kevinas neatsakė tiesiai į klausimą. Tik sumurmėjo: *Jis tikrai labai mažas.* Ir viskas. Nepaisant fakto, kad jis tiksliai žino, kas tai... Ką gi...

Kaip tėtis tai pavadino? Balansavimu tarp melo ir tiesos?

Jis *iš tikrųjų* nelabai jį įžiūrėjo. *Nelabai.* Bet vis tiek žinojo. Akys - tik tarpininkės, tiesa - širdyje. Bet širdis sakė ir ką kita - jeigu akys jo neapgauna, fotoaparatą reikia sunaikinti. *Reikia.*

Popsas Merilas staiga pagyvėjo. Jis pašoko nuo sofos ir išjungė televizorių.

- Aš gi turiu tas nuotraukas apačioje, - paaiškino jis. - Pasiėmiau kartu su vaizdo įrašu. Jau ir anksčiau pastebėjau tą daiktą, net su didinamuoju stiklu, bet vis tiek nesupratau, kas tai... bet jis *iš tikrųjų* atrodo labai matytas, po velnių! Jums leidus, nueisiu atnešti tų nuotraukų ir didinamojo stiklo.

- Mes galime eiti kartu, - pasakė Kevinas tai, ką Popsas mažiausiai norėjo išgirsti, bet įsiterpė Delevanas (telaimina jį Dievas) ir pasakė, kad galbūt per didinamąjį stiklą apžiūrėjus nuotraukas norėsis dar kartą pamatyti visą įrašą.

- Neužtruksiu nė minutės, - pasakė Popsas ir žvaliai, kaip nuo šakos ant šakos straksintis paukštelis, išėjo. Net jeigu katras nors iš pasiliekančiųjų būtų ketinęs protestuoti, nebūtų spėjęs.

Kevinas protestuoti neketino. Ta mintis - fontanas pagaliau ištryško, ir norom nenorom reikėjo į ją įsigilinti.

Ji buvo paprasta kaip banginio nugara - aišku, žiūrint eilinio žmogaus, o ne visą gyvenimą banginius tyrinėjančio mokslininko akimis - ir podraug kolosali.

Tai netgi nebuvo mintis, greičiau paprasčiausias įsitikinimas. Jį sukėlė keistas "Polaroido" nuotraukų plokštumas, tas visų objektų atsispindėjimas dvimatėje erdvėje, nors šiaip jau tai būdinga visiems

fotoaparatams; ne "Polaroidu", o kad ir "Kodaku 110" darytose nuotraukose bent jau buvo *numanomas* trečiasis matmuo.

Objektai *jo* nuotraukose, nuotraukose, kuriose atsispindėjo tai, ko iš tikrųjų jis niekuomet nebuvo regėjęs, irgi buvo tokie: plokšti, dvimačiai.

Išskyrus šunį.

Šuo nebuvo *plokščias.* Šuo nebuvo *bereikšmis,* toks, į kurį žiūrint nekyla jokių emocijų. Žiūrint į šunį atrodė, kad jis tikrai trimatis, kaip holograma ar stereokinas, kuriam reikia specialių akinių.

Tai ne "Polaroido" šuo, mąstė Kevinas, *ir jis ne iš to pasaulio, kuris nufotografuotas nuotraukose. Žinau, tai kvaila, bet taip pat žinau, kad tai tiesa. Taigi ką tai reiškia? Kodėl mano fotoaparatas ištisai daro tik tokias nuotraukas... ir kodėl "Polaroido" vyras ar "Polaroido" moteris jį fotografuoja? Ar jis, o gal ji apskritai mato tą šunį? Jeigu tai YRA trimatis šuo dvimačiame pasaulyje, turbūt jis arba ji nemato jo... negali matyti. Juk sakoma, kad laikas yra ketvirtasis matmuo, ir mes žinome, kad jis yra, bet negalime matyti. Netgi negalime iš tikrųjų pajusti, kaip jis eina, nors kartais, ypač nuobodžiaujant, manau, laiko tėkmė yra beveik apčiuopiama.*

Bet, antra vertus, gal tai neturi jokios reikšmės. Be to, Kevinui šie klausimai pasirodė neatsakomi. Dabar jam buvo gyvybiškai, galbūt net mirtinai svarbūs kiti klausimai.

Pavyzdžiui, kodėl tas šuo atsirado būtent jo fotoaparate?

Ar jis ko nors nori iš *Kevino,* ar iš bet ko? Atsakymas lyg ir turėtų būti - iš bet ko, nes bet kas galėjo padaryti tas nuotraukas. Bet tas daiktas jam ant kaklo, daiktas, kuris nėra antkaklis... jis buvo susijęs ne su kuo kitu, o su juo, Kevinu Delevanu. Ar šuo nori *jam* kažką padaryti? Jeigu atsakymas į *šį* klausimą būtų "taip", iš karto galima pamiršti visus kitus klausimus, nes velniškai akivaizdu, ką šuo nori padaryti. Tai buvo matyti jo niūriame žvilgsnyje. Kevinas pagalvojo, kad šuo nori dviejų dalykų.

Pirmiausia - ištrūkti.

Paskui - žudyti.

Vyras ar moteris su fotoaparatu galbūt net nemato to šuns, mąstė Kevinas. *Jeigu fotografas negali matyti šuns, galbūt šuo irgi negali matyti fotografo, todėl šiam niekas negresia. Bet jeigu šuo iš tikrųjų yra trimatis, galbūt jis mato daugiau - galbūt jis mato visus, kurie naudojasi mano fotoaparatu. Galbūt jo taikinyje esu nebūtinai aš, ne specialiai aš; galbūt bet kuris, fotografuojantis šiuo fotoaparatu.*

Ir vis dėlto - tas daiktas jam ant kaklo. Ką galima būtų apie jį pasakyti?

Jis pagalvojo apie tamsias to valkatos akis, spinduliuojančias pagieža, jei nepasakytum - pasiutimu. Vienas Dievas težino, kaip šuo pateko į tą "Polaroido" pasaulį pirmąkart, bet galėjo iš ten *ištrūkti* tokiu pačiu būdu kaip ir pateko. Kevino širdyje kirbėjo nuojauta, kad pirmiausia šuo nori nužudyti būtent jį, tas daiktas jam ant kaklo *bylojo,* kad pirmiausia jis nori nužudyti jį, *rėkte rėkė,* kad pirmiausia jis nori nužudyti jį, bet kas po to?

Ką gi, po Kevino turbūt bet kas tiks.

Visiškai bet kas.

Tam tikra prasme tai panašu į kitą vaikystėje žaistą žaidimą, ar ne? Į Milžino žingsnį. Šuo ėjo patvoriu. Šuo išgirdo "Polaroido" zvimbimą. Atsisuko ir išvydo... ką? Savo nuosavą pasaulį ar visą Visatą? Pasaulį ar Visatą, *sutampantį* su jo paties tiek, kad galėtų jame gyventi ir medžioti? Nesvarbu. Dabar kiekvienąkart, kai tik kas nors fotografuos tą šunį, jis vis artės. Jis vis artės ir artės, kol... taigi, kol - kas? Kol jis kažkokiais būdais ištrūks iš ten?

- Tai kvaila, - sumurmėjo Kevinas. - Tai niekada neatsitiks.

- Kas? - paklausė tėtis, pažadintas iš savo paties apmąstymų.

- Nieko, - atsakė Kevinas. - Kalbuosi su savimi, ir tie...

Netikėtai iš apačios pasigirdo Popso Merilo šūksnis. Jame tilpo ir išgąstis, ir susierzinimas, ir nuostaba:

- Suknista ugnis ir suknisti degtukai! *Po velnių!*

Kevinas ir jo tėtis apstulbę pažvelgė vienas į kitą.

- Eime, pažiūrėsime, kas nutiko, - pakilo nuo sofos tėtis. - Tikiuosi, kad nenusirito nuo laiptų ir ko nors nesusilaužė. Tai yra, mano gerasis "aš" tikisi, bet... tu supranti.

Kevinas pagalvojo: *O kas, jeigu jis vėl fotografavo? Jeigu tas šuo dabar jau ten, apačioje?*

Sprendžiant iš senio balso, jis tikrai neatrodė paklaikęs iš baimės. Be to, vidutinio vokiečių aviganio dydžio šuo jokiais būdais netilptų į tokio dydžio fotoaparatą kaip "Saulė 660" ar juo daryta nuotrauka. Tai tas pat, kas bandyti ištraukti skalbimo mašiną pro adatos skylutę.

Ir vis dėlto, lipdamas laiptais tėčiui iš paskos, jis labai baiminosi dėl jų abiejų - dėl visų trijų.

Popsas Merilas, lipdamas laiptais žemyn, jautėsi patenkintas kaip moliuskas banguojančioje jūroje.

Jis jau buvo pasirengęs, jeigu prireiktų, jiems matant sumosikuoti rankomis ir "netyčia" numesti fotoaparatą. Bet šitaip suvaidinti nebūtų lengva net ir vienam berniukui, kuris ką tik išaugo iš to am-

žiaus, kai manaisi absoliučiai viską žinąs, o dar berniuko tėvas - ach, apgauti *tą* šaunų vyruką būtų nepalyginamai sunkiau. Kažin, ar jis papasakojo vaikui, į kokį mėšlą jis kadaise buvo įklimpęs? Iš to, kaip berniukas į jį žiūrėjo, - kažkaip kitaip, lyg atsargiau, - Popsas nusprendė, kad greičiausiai papasakojo. O ką dar sūnui pasakė tėvas? Ką gi, bandysiu atspėti. *Ar jis neprieštarauja, kad vadintum jį Popsu? Vadinasi, turi negerų kėslų tavo atžvilgiu.* Tai įžanga. *Būk atsargus, sūnau. Jis yra klastinga gyvatė.* Tai dėstymas. Ir, žinoma, viską apvainikavo: *Leisk kalbėti man, vaike. Aš jį geriau pažįstu. Tiesiog palik man tvarkytis.* Tokie žmonės kaip Delevanas Popsui Merilui buvo tikras gardėsis, tarsi keptas viščiukas - švelnaus skonio, sultingas, lengvai atsiskiriantis nuo kaulų. Kartą Delevanas jau pasielgė kaip mažas vaikas, ir jis niekada nesupras, kad jis pats, o ne Popsas, įkišo uodegą į spąstus. Žmogėnas juk galėjo paprasčiausiai prisipažinti žmonai, ką iškrėtęs, ta būtų pasimeilinusi savo senai tetulei, kuri tiesiog miegojo ant šimto dolerių kupiūrų. Aišku, porą naktų Delevanui būtų nesaldu, bet tik tiek. Tačiau jis nesugebėjo pamatyti šitokios išeities. O dabar dėl to, ką jam teko iškentėti, mano, kad žino viską, ką reikia žinoti apie Redžinaldą Marijaną Merilą.

Būtent tai Popsui ir patiko.

Todėl jis būtų galėjęs tiesiog Delevano akyse vieną fotoaparatą pakeisti kitu, ir šis net nebūtų pastebėjęs - taip jis buvo įsitikinęs, kad pažįsta Popsą kaip nuluptą.

Bet išėjo dar geriau.

Niekada nereikia Ponios Laimės klausti - kada? Ji atsiranda šalia, kai tau labiausiai jos reikia. Bet kai ji pasirodo netikėtai... ką gi, tuomet protingiausia mesti šalin visus darbus ir eiti, kur tik ji užsigeis. Ta kalė yra iš tų, kurios būna tau geros tol, kol gražiai su jomis elgiesi.

Taigi jis pasuko tiesiai prie savo darbo stalo, pasilenkė ir ištraukė giliai užkištą "Polaroidą 660" sudaužytu objektyvu. Padėjo jį ant stalo, sužvejojo raktų ryšulį iš kelnių kišenės (prieš tai vogčiomis žvilgtelėjęs per petį, norėdamas įsitikinti, ar nesugalvojo katras nors pasekti jam iš paskos), išsirinko mažą raktelį nuo rakinamo stalčiaus, kuris užėmė beveik visą kairiąją stalo pusę. Giliame stalčiuje buvo krūva aukso dirbinių; pašto ženklų albumas, kuriame pats pigiausias ženklas iš naujausio "Skoto pašto ženklų katalogo" buvo vertas šešių šimtų dolerių; maždaug devyniolikos tūkstančių dolerių vertės monetų kolekcija; pora tuzinų nuotraukų, kuriose nufotografuota kvailoko veido moteris dviprasmiškoje pozoje su Šetlandų veislės poniu, ir kokie du tūkstančiai dolerių grynais.

Pinigai, kuriuos Popsas buvo sukaišiojęs į įvairiausias metalines dėžutes, ir buvo skirti paskoloms. Džonas Delevanas tai jau tikrai atpažintų tuos banknotus. Visi - suglamžytomis dešimtinėmis.

Popsas įkišo Kevino "Saulę 660" į stalčių, užrakino jį, o raktų ryšulį įsidėjo atgal į kišenę. Tada fotoaparatą su sudaužytu objektyvu nustūmė nuo stalo krašto (vėl) ir šūktelėjo "Suknista ugnis ir suknisti degtukai! *Po velnių!*" pakankamai garsiai, kad būtų išgirstas.

Paskui nutaisė sielvartingą veido išraišką ir laukė atskubančių pažiūrėti, kas nutiko.

- Popsai? - šaukė Kevinas. - Pone Merilai? Ar jums nieko neatsitiko?

- Ne-e, - atsišaukė jis. - Neužsigavau nieko, išskyrus savo sumautą savigarbą. Man rodos, tas fotoaparatas nelemties pažymėtas. Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad pasilenkiau atidaryti įrankių stalčių, ir tas sumautas daiktas nukrito ant grindų. Tik bijau, kad šįkart jam ne taip pasisekė. Nežinau, ar dabar turėčiau pulti atsiprašinėti, ar ne. Turiu galvoje, kad tu vis tiek ketinai...

Jis kaltai ištiesė fotoaparatą Kevinui, kuris, jį paėmęs, apžiūrėjo sudužusį objektyvą ir suskilusią plastmasę.

- Ne, viskas gerai, - pasakė jam Kevinas, vartydamas fotoaparatą rankose, bet jau ne taip entuziastingai kaip anksčiau: tarsi jis būtų padarytas ne iš stiklo ir plastmasės, o iš kokios nors sprogstamosios medžiagos. - Juk vis tiek ruošiausi jį sudaužyti.

- Vadinasi, išvadavau tave iš bėdos.

- Jausčiausi geriau... - pradėjo sakyti Kevinas.

- Aha, aha. Man taip būna su pelėmis. Gali sau juoktis, jeigu nori, bet kai spąstuose randu jau nugaišusią pelę, vis tiek dar daužau ją šepečio kotu. Kad būčiau tikras, noriu pasakyti.

Kevinas šyptelėjo puse lūpų, paskui atsisuko į tėtį.

- Jis sakė, kad turi priekalą...

- Ir labai smagų kūjį, jei kas nors dar nenušvilpė.

- Ar galiu, tėti?

- Fotoaparatas tavo, sūnau, - atsakė Delevanas. Jis metė nepasitikėjimo kupiną žvilgsnį į Popsą, bet tas žvilgsnis sakyte sakė, kad nepasitikima remiantis bendrais principais, o ne dėl kokios nors konkrečios priežasties. - Manau, kad jeigu dėl to tau nors šiek tiek palengvėtų, tai būtų teisingas sprendimas.

- Gerai, - tarė Kevinas. Jautėsi lyg sunkią naštą nusimetęs nuo pečių - ne, ką ten nuo pečių, - nuo *širdies.* Fotoaparatas su sudaužytu objektyvu buvo tikrai bevertis... Bet vis tiek negalės atsipalaiduoti,

kol nepamatys jo sutrupinto ant Popso priekalo. Kevinas vartė jį čia į vieną, čia į kitą pusę ir niekaip negalėjo atsistebėti, iš kur tas pasitenkinimas, kurį jam kelia sudužęs fotoaparatas.

- Kažin, ar neturėčiau tau, Delevanai, sumokėti už sudaužytą fotoaparatą, - tarė Popsas, iš anksto tiksliai žinodamas, kokį atsakymą išgirs.

- Ne, - atsakė Delevanas. - Sutraiškykime jį ir pamirškime šitą kvailą nutik... - staiga jis nutilo. - Vos nepamiršau - mes juk ketinome apžiūrėti tas paskutines nuotraukas per didinamąjį stiklą. Gal bus aiškesnis tas daiktas šuniui ant kaklo. Negaliu liautis galvojęs, kad man jis kažkur matytas.

- Ar negalėtume to padaryti atsikratę fotoaparato? - paklausė Kevinas. - Tėti, prašau!

- Žinoma.

- O po to, - įsiterpė Popsas, - neblogai būtų sudeginti ir pačias nuotraukas. Galima netgi mano krosnyje.

- Man tai atrodo labai puiki mintis, - pasakė Kevinas. - Ką manai, tėti?

- Manau, kad ponas Merilas niekada nejuokauja, - atsakė jo tėvas.

- Ką gi, - Popsas paslaptingai nusišypsojo iš po melsvos pypkės dūmų uždangos. - Tada mes buvome penkiese.

Kai Kevinas su tėčiu ėjo į "Emporium Galorium", švietė skaisti ankstyvo rudens saulė. O dabar jau buvo pavakarys, pusė penkių, dangų aptraukė debesys, ir atrodė panašu, kad pradės lyti dar prieš sutemstant. Lauke buvo vėsu - Kevinui net rankos sugrubo. Jei ilgiau užtruktų, jos paraudonuotų iš šalčio. Bet Kevinas neketino ilgiau užtrukti. Už pusantros valandos turėtų grįžti mama. Reikia paskubėti pareiti namo anksčiau už ją, nes ką ji pagalvotų pamačiusi, kad tėtis buvo kartu su juo, ir kaip tėtis pasiaiškintų?

Bet tai bus vėliau.

Kevinas padėjo "Saulę 660" ant priekalo, įtaisyto kieme, ir Popsas Merilas padavė jam kūjį. Kevinas pastebėjo dažno čiupinėjimo nugludintą rankeną. Geležtė surūdijusi, tarsi kūjis ne vieną ir ne du kartus buvo paliktas po atviru dangumi. Tiek to, tiks ir toks. Kevinas neabejojo, kad tiks. "Polaroidas", sudaužytu objektyvu ir įskilusiu korpusu, trapus ir bejėgis, gulėjo ant apšerpetojusio kelmo, kuris buvo panašesnis į kaladę malkoms skaldyti nei į priekalą.

Kevinas dar tvirčiau suspaudė kūjo rankeną.

- Ar tikrai to nori, sūnau? - paskutinįkart paklausė ponas Delevanas.

- Taip.

- Gerai, - Kevino tėvas žvilgtelėjo į laikrodį. - Tada pirmyn.

Popsas, įsikandęs pypkę ir susikišęs rankas į užpakalines kelnių kišenes, stovėjo netoliese.

Kandžiai šypsodamasis jis žvilgčiojo čia į berniuką, čia į jo tėvą, bet nieko nesakė.

Kevinas pakėlė kūjį ir apimtas netikėto pykčio tam fotoaparatui iš visų jėgų trenkė.

Per smarkiai, pagalvojo jis. *Sudaužyti tai sudaužysi, bet žiūrėk, kad dar ir pėdos nesusitraiškytum. Juk tai tik tuščiaviduris plastmasės gabalas, kurį kiekvienas vaikas be vargo sutryptų koja. Kas, kad neužkliudysi pėdos - Popsas juk viską mato! Jis, aišku, neištars nė žodžio: to ir nereikės. Užteks pamatyti, kaip jis žiūri į tave.*

Ir dar pagalvojo: *Juk visai nesvarbu: sudaužysi jį ar ne. Tai stebuklingas fotoaparatas, todėl NEĮMANOMA jo sudaužyti. Net jeigu pataikysi tiesiai į jį, kūjis atšoks kaip kulkos nuo Antžmogio krūtinės.*

Bet jau nebeliko laiko apmąstymams, nes kūjis palietė fotoaparatą. Kevinas iš tiesų per smarkiai *užsimojo,* ir kūjis tapo nebevaldomas, bet, laimei, viskas baigėsi gerai. O juk įrankis nuo atatrankos galėjo atšokti, trenktis Kevinui į tarpuakį ir užmušti jį kaip nesudėtingo siužeto siaubo romane.

“Saulė” nuo smūgio sueižėjo. Juodos plastmasės gabalėliai išsilakstė į visas puses. Ilgas stačiakampis lakštas su juodu blizgančiu kvadratu - nuotrauka, kurios niekada nebebus, - pagalvojo Kevinas - nusklendė ant žemės šalia priekalo.

Kelias akimirkas buvo taip tylu, kad girdėjosi ne tik Meino gatve važiuojančių mašinų ūžesys, bet ir už pusės kvartalo, šalia Vardelio parduotuvės, bankrutavusios prieš dvejus metus, esančioje aikštelėje žaidžiančių vaikų klegesys.

- Taigi, tai *įvyko,* - pirmasis prabilo Popsas. - Tu užsimojai tuo kūju kaip Polas Banjanas, Kevinai! Galiu duoti nukirsti savo mažąjį pirštelį, jeigu buvo ne taip!

- Nesivargink, - kreipėsi Popsas į poną Delevaną, kuris susilenkęs rinko plastmasės nuolaužas, tarsi tai būtų netyčia sudaužytų akinių, be kurių jis nieko nemato, šukės. - Aš samdau berniuką, kuris ateina čia kartą per savaitę ir iššluoja kiemą.

- Tuomet gal eime, kaip žadėjome, apžiūrėti tų nuotraukų per jūsų didinamąjį stiklą, - atsitiesdamas priminė ponas Delevanas. Jis

sumetė šiukšles, kurias jau spėjo surinkti, į laužavietę netoliese ir nusivalė rankas.

- Dėl manęs, - tarė Popsas.

- Bet paskui jas sudeginkite, - priminė Kevinas. - Nepamirškite.

- Nepamiršiu, - patikino jį Popsas. - Aš irgi jausiuosi ramesnis, kai jų nebebus.

- Jėzau! - šūktelėjo Džonas Delevanas. Jis stovėjo palinkęs virš Popso Merilo darbo stalo ir per apšviestą didinamąjį stiklą žiūrėjo į antrąją nuo galo nuotrauką. Joje vieninteleje aiškiai matėsi daiktas ant šuns kaklo; paskutinėje nuotraukoje jis buvo beveik neįžiūrimas. - Kevinai, pažiūrėk ir pasakyk, ar tai iš tikrųjų tai, apie ką aš pagalvojau.

Kevinas paėmė iš tėčio rankų didinamąjį stiklą ir pažiūrėjo. Jis, žinoma, jau ir taip žinojo, vis dėlto susidomėjimo nebūtum galėjęs pavadinti apsimestiniu. Šitaip susidomėjęs, kaip dabar Kevinas, Klaidas Tombas turbūt apžiūrinėjo pirmąsias Plutono planetos nuotraukas. Tombas jau žinojo, kad planeta egzistuoja; apskaičiavus paaiškėjo, kad Neptūno ir Urano orbitos taip iškrypusios, jog už jų ne tik galėjo, bet tiesiog privalėjo būti dar viena planeta. Vis dėlto *žinojimas,* kad daiktas egzistuoja, netgi žinojimas, koks daiktas... neapsaugo nuo nuostabos jį *išvydus* savo akimis.

Jis išjungė lemputę ir grąžino stiklą Popsui.

- Aha, - pasakė tėčiui. - Tai ir yra tai, apie ką tu pagalvojai.

Jo balsas buvo toks bejausmis... toks plokščias kaip daiktai "Polaroido" pasaulyje, pagalvojo, ir jį suėmė juokas. Bet užgniaužė jį savyje. Ne todėl, kad dabar juoktis - ne vieta ir ne laikas (nors iš tikrųjų taip ir buvo), bet todėl, kad tas juokas būtų... na... plokščias.

Popsas laukė. Kai pajuto, kad nieko nesulauks, "stumtelėjo" pats:

- Na, kiek aš galiu mindžikuoti čia nuo kojos ant kojos! Kas, po velnių, ten yra?

Kevinas nenorėjo jam to pasakyti anksčiau, nenorėjo ir dabar. Tam nebuvo jokios priežasties, bet...

Liaukis pagaliau laikęs tą prakeiktą liežuvį už dantų! Jis padėjo, kai tau reikėjo jo pagalbos. Koks skirtumas, kaip jis užsidirba savo pinigus? Pasakyk jam, paskui sudeginkite nuotraukas ir eikite iš čia, kol visi tie laikrodžiai nepradėjo mušti penktos valandos.

Taip. Jeigu jis būtų buvęs ten, kai tai atsitiko, to ir pakaktų; paaiškėjus, kaip vaikis apkvailino suaugusius žmones, pasipiltų prakeiksmai, bet po to visiems palengvėtų.

- "Polaroido" fotoaparatas buvo gimtadienio dovana, - netikėtai išgirdo save sakant tuo pačiu bejausmiu balsu. - Tai, kas šuniui ant kaklo, buvo kita dovana.

Popsas lėtai atsmaukė akinius ant savo pliko viršugalvio ir įrėmė žvilgsnį į Keviną.

- Nemanau, kad supratau tave, sūnau.

- Aš turiu tetą, - bandė aiškinti Kevinas. - Iš tikrųjų ji yra mano močiutės sesuo, bet ji draudžia vadinti ją močiute, nes tuomet jaučiasi sena. Teta Hilda. Taigi tetos Hildos vyras paliko jai galybę pinigų - mama sako, kad daugiau nei milijoną dolerių, - bet ji yra siaubinga šykštuolė.

Jis nutilo, tarsi suteikdamas galimybę tėčiui jį sudrausminti, bet tėtis tik gaižiai šypsojosi ir lingavo galvą. Popsas Merilas, puikiausiai žinodamas *tą* padėtį (tiesą sakant, Kasl Roke ir jo apylinkėse nedaug tebuvo dalykų, kurių Popsas bent jau viena ausimi nebūtų girdėjęs), paprasčiausiai tylėjo ir laukė, kol berniukas pasakys ką nors, ko jis dar nežino.

- Kas treji metai ji atvažiuoja pas mus švęsti Kalėdų, ir tuomet mes būnam priversti eiti į bažnyčią, nes ji eina į bažnyčią. Kai atvažiuoja teta Hilda, ant stalo atsiranda daugybė brokolių. Nė vienas iš mūsų jų nemėgsta, o mano seserį nuo jų pykina, bet teta Hilda *labai* mėgsta brokolius. Mokykloje mes skaitėme knygą "Didžiosios viltys", ir ten rašoma apie tokią moterį, kuri labai panaši į tetą Hildą. Ji nuolat mosuodavo savo pinigų kapšu giminaičiams prieš nosį ir erzindavo juos. Ji buvo vardu panelė Hevišam. Taigi kai panelė Hevišam ištardavo "varlė", jos pinigų besigviešiantys žmonės imdavo šokčioti kaip varlės. Mes irgi šokčiojam, manau, kad ir kiti mūsų giminaičiai daro tą patį.

- O, dėdė Randis priverčia tavo mamą suktis kaip įjungtas mikseris, - netikėtai įsiterpė ponas Delevanas. Kevinas suprato, kad tėtis, pagavęs jo cinišką gaidelę, irgi norėjo panašiai pajuokauti, bet jo balse girdėjosi ne pašaipa, o kartėlis. - Kai teta Hilda pasako "varlė" Randžio namuose, jie visi pasiruošę kūliais verstis pačiomis stogų atbrailomis.

- Šiaip ar taip, - Kevinas vėl kreipėsi į Popsą, - kiekvienais metais per gimtadienį ji man atsiunčia vis tą patį daiktą. Tai yra, jie visi skirtingi, bet vis tiek.

- Tai ką gi ji tau siunčia, vaike?

- Kaklaraištį, - pasakė Kevinas. - Panašų į tuos, kokius anksčiau ryšėdavo kantri muzikantai. Kiekvienais metais - su vis kitokiu segtuku, bet visuomet tai būna kaklaraištis.

Popsas čiupo didinamąjį stiklą ir vėl palinko prie nuotraukos.

- O tu rupūže! - pasakė jis atsitiesdamas. - Kaklaraištis! Paprasčiausias kaklaraištis! Ir kaip aš galėjau jo nepastebėti?

- Turbūt todėl, kad šunys paprastai jų nenešioja, - atsiliepė Kevinas tuo pačiu mediniu balsu. Nors čia jie praleido kokias keturiasdešimt penkias minutes, jis jautėsi pasenęs penkiolika metų. *Nepamiršk,* pervėrė jį mintis, *kad fotoaparato nebėra. Iš jo liko tik šukių krūva. Gali pagaliau liautis bijojęs, nes dabar jau net tie vyrukai Šenektadyje, dirbantys "Polaroido" įmonėje, nesugebėtų šio mažylio priversti vėl veikti.*

Taip, ir ačiū Dievui. Nes čia ir baigiasi visa istorija. Kevinui viso to jau užteko. Net jeigu jis žinotų, kad artimiausias susidūrimas su *antgamtiniais reiškiniais* jo laukia tik sulaukus aštuoniasdešimties, ir tai jam atrodytų per anksti.

- Be to, jis labai mažas, - pridūrė ponas Delevanas. - Kevinas gavo jį supakuotą į dėžutę, ir mes visi žinojome, kas joje. Tik spėliojome, koks gi šiais metais bus segtukas. Amžinai iš to šaipydavomės.

- O *koks* čia segtukas? - paklausė Popsas, vėl įbedęs akis į nuotrauką... na, ne, *slysdamas* jos paviršiumi: Kevinas būtų galėjęs kuo tik nori prisiekti, kad žiūrėti *į* "Polaroido" nuotrauką paprasčiausiai neįmanoma.

- Paukščio formos, - atsakė Kevinas. - Esu tikras, kad tai genys. Būtent jis ir yra ant šuns kaklo. Kaklaraištis su genio formos segtuku.

- Jėzau! - teištarė Popsas. Jis, aišku, buvo puikus aktorius, bet dabar tikrai nereikėjo apsimetinėti nustebusiam.

Ūmai ponas Delevanas sušlavė visas nuotraukas į krūvą.

- Greičiau kraukime šitą prakeiktą šlamštą į krosnį, - pasakė jis.

Kai Kevinas su tėčiu grįžo namo, buvo dešimt minučių po penktos valandos. Pradėjo lynoti. Ponios Delevan dvejų metų senumo "Tojotos" šalia namo nebuvo, bet iš visa ko matėsi, kad jos būta. Ant virtuvės stalo, atremtas į druskinę, bolavo raštelis. Kai Kevinas jį išlankstė, iškrito dešimties dolerių banknotas.

Mielas Kevinai,

Lošiant bridžą, Džeinė Dojon pakvietė mudvi su Mege ateiti pas ją pietų. Mat jos vyras su reikalais išvykęs į Pitsburgą, o jai esą vienai namuose liūdna. Mes, žinoma, sutikom, ypač Megė. Juk žinai, kaip ji mėgsta tokius "mergvakarius"!

Tikiuosi, nesupyksi, jog tau teks vakarieniauti "taurioje vienumoje". Galėtum užsisakyti picą į namus, ir tėtis, kai grįš, tegul padaro tą patį. Iš anksto jam neužsakinėk, nes jis nemėgsta atšildytos picos. Be to, jis greičiausiai norės užsisakyti dar ir alaus.

Myliu tave!
Mama

Jiedu susižvalgė galvodami tą patį: *Ką gi, vienu rūpesčiu mažiau,* bet garsiai to nė vienas neištarė. Turbūt nei mama, nei Megė nepastebėjo garaže stovinčio pono Delevano automobilio.

- Ar nori, kad aš... - pradėjo sakyti Kevinas, bet jam net nereikėjo užbaigti, nes tėtis užbėgo jam už akių: - Taip. Patikrink. Tuojau pat.

Kevinas užšuoliavo laiptais, praleisdamas kas antrą pakopą, ir pasuko į savo kambarį. Visi jo daiktai "glaudėsi" spintoje ir rašomojo stalo stalčiuose. Apatinis stalčius buvo prikimštas to, ką Kevinas vadino "šlamštu": daiktų, kurių jam niekada neprireiks, bet kuriuos kažkaip nepatogu išmesti. Ten gulėjo jo senelio kišeninis laikrodis - masyvus, išpuoštas raižinių ornamentais... Bet taip surūdijęs, kad juvelyras Liuistone, kuriam jiedu su mama nuvežė laikrodį išvalyti, tik žvilgtelėjo, papurtė galvą ir atstūmė nuo savęs. Dar stalčiuje buvo dvi poros rankogalių segtukų ir du segtukai iš skirtingų komplektų, perlenktas "Penthouse", knyga minkštais viršeliais, kuri vadinosi "Riebūs anekdotai", "Sony" ausinukas, kuris turėjo keistą įprotį, užuot grojęs, "valgyti" įrašų juosteles. Visa tai iš tiesų buvo šlamštas. Šis žodis labiausiai tiko.

Dar prie to šlamšto, žinoma, reikėjo priskirti trylika tetos Hildos dovanotų kaklaraiščių.

Jis traukė juos vieną po kito ir skaičiavo. Jų buvo ne trylika, o dvylika. Kevinas dar pasirausė tame stalčiuje, bet daugiau nerado. Tada dar kartą juos perskaičiavo. Vis tiek dvylika.

- Nėra?

Kevinas, kuris tuo metu tupėjo, riktelėjo ir net pašoko iš netikėtumo.

- Atsiprašau, - tarė tarpdury stovintis ponas Delevanas, - kvailai pasielgiau.

- Viskas gerai, - pasakė Kevinas. Kai išgąstis atlėgo, jam pasidarė įdomu, kokiu didžiausiu greičiu gali plakti žmogaus širdis. - Tiesiog esu... labai įsitempęs. Kaip kvaila.

- Visai ne, - tėtis ramiai žvelgė į jį. - Pažiūrėjęs vaizdajuostę taip išsigandau, kad man norėjosi susigrūsti pirštus į burną ir nustumti atgal iš baimės beiššokantį skrandį.

Kevinas dėkingai pažvelgė į tėtį.

- Jo čia nėra, ar ne? - paklausė ponas Delevanas. - To, kuris su geniu ar kaip ten tas velnio paukštis vadinasi?

- Ne. To nėra.

- Ar fotoaparatą irgi laikei šiame stalčiuje?

Kevinas lėtai linktelėjo galvą:

- Popsas - ponas Merilas - liepė tam tikrais laiko tarpais leisti jam pailsėti. Jis buvo sudaręs tokį grafiką.

Buvo kažką beprisimenantis, bet ta mintis išgaravo dar jo nepasiekusi.

- Todėl ir įkišau jį čia.

- Vaike, - švelniai ištarė ponas Delevanas.

- Aha.

Jiedu stovėjo prieblandoje ir žvelgė vienas į kitą. Paskui Kevinas netikėtai nusišypsojo. Buvo panašu į saulę, nušvitusią iš po debesų.

- Kas?

- Prisiminiau tą jausmą, - paaiškino Kevinas. - Aš taip smarkiai užsimojau tuo kūju...

Pono Delevano veide irgi atsirado šypsena:

- Maniau, kad ketini sutraiškyti savo sumautą...

- ...o kai jis trenkėsi, pasigirdo toks TRIOKŠT!

- ...ir tie prakeikti gabalai pažiro kas sau...

- BUMBT! - sušuko Kevinas. - Baigta!

Jiedu stovėjo Kevino kambaryje ir juokėsi, ir Kevinas pajuto, kad jis beveik - *beveik* - džiaugiasi, jog visa tai įvyko. Jį apėmė toks sunkiai nusakomas palengvėjimo jausmas. Jį galbūt būtų galima sulyginti su tuo, ką žmogus pajunta, kai kitas kaso nieztinčią nugaros vietą, kurios pats neįstengia pasiekti: prisilietimas, skubrūs pirštų judesiai... ir tada - o! - palaimingas palengvėjimas.

O, tas žinojimas, kad tėtis viską supranta!

- Baigta, - pakartojo Kevinas. - Ar ne?

- Jo nebėra kaip Hirosimos po atominės bombos sprogimo, - patvirtino ponas Delevanas ir pridūrė: - Liko tik mėšlo krūva, norėjau pasakyti.

Kevinas apstulbęs pažvelgė į tėtį ir staiga pratrūko nenumaldomai kvatoti. Juokėsi ir tėtis. Netrukus jiedu užsisakė picą.

Kai dvidešimt po septintos Merė ir Megė Delevan grįžo namo, jiedu vis dar krizeno.

- Judu atrodote įtartinai, - tarė šiek tiek suglumusi ponia Delevan. Moteriška intuicija jai pakuždėjo, kad tas linksmumas truputį apsimestinis. Jiedu atrodė kaip žmonės, kurie vos tik per plauką nepateko į avariją. - Gal ir mudvi galėtume sužinoti tokios pakilios nuotaikos priežastį?

- Du viengungiai linksmai leidžia laiką ir tiek, - gūžtelėjo pečiais ponas Delevanas.

- Linksmai *traiško* laiką, - pataisė jį Kevinas, o tėtis pridūrė: - Ką mes norėjome pasakyti, - jie susižvalgė, ir kambarį vėl sudrebino kvatojimas.

Megė, nuoširdžiai pasimetusi, atsisuko į mamą ir paklausė:

- Kodėl jie taip elgiasi, ma?

Ponia Delevan paglostė jai galvą:

- Todėl, kad jie turi penius, mieloji. Eik, pasikabink paltą.

Popsas Merilas išlydėjo Delevanus, tėvą ir sūnų, ir užsirakino. Jis užgesino visas šviesas, palikęs degti tik stalinę lempą, vėl išsitraukė raktų ryšulį ir atrakino savo slaptąjį stalčių. Iš jo išėmė Kevino Delevano fotoaparatą "Saulė 660", truputį apdaužytą, bet iš esmės sveiką, ir susimąstęs įbedė į jį akis. Jis išgąsdino abu: ir tėvą, ir sūnų. Tai neabejotina. Bet jis išgąsdino ir jį, Popsą. Tačiau šitokį daiktą padėti ant priekalo ir sutrinti į dulkes? Tai beprotiška.

Juk iš šito prakeikto daikto galima dar išsunkti pinigo.

Visuomet galima.

Popsas vėl užrakino jį stalčiuje. Jeigu reikės, jis per visą naktį galvos, bet iš ryto žinos, kaip toliau elgtis. Tiesą sakant, jis jau dabar turėjo velniškai gerą mintį.

Jis atsistojo, užgesino stalinę lempą ir per tamsą nuėjo laiptų, vedančių į jo butą, link. Žengė užtikrintai, nes kelią žinojo mintinai.

Pusiaukelėje sustojo.

Pajuto norą, stebėtinai stiprų norą grįžti ir dar kartą pažvelgti į fotoaparatą. Bet kuriems galams, dėl Dievo? Juk neturi jokios *fotojuostos,* tinkančios tam velnio daiktui... bet *jis* ir neketino fotografuoti. Jeigu kas nors kitas užsimanytų fotografuoti, stebėti šuns judėjimą, tada prašom - tegul perka. Imperatoriui pirmenybė, kaip jis visuomet sakydavo. Patektų tiesiai į liūtų narvą visiškai tuščiomis rankomis.

Ir vis dėlto...

- Palik jį ramybėje, - nuskambėjo tamsoje. Krūptelėjęs nuo savo paties balso, Popsas nebeatsisukdamas užlipo į viršų.

SEPTINTAS SKYRIUS

Paryčiais Kevinas Delevanas susapnavo košmarą, bet prisiminė tik atskirus epizodus.

Jis vaikšto po nedidelį miestelį. Turbūt neturi kur prisiglausti, nes eina su kuprine ant pečių. Perskaito miestelio pavadinimą - Otlis. Kevinas pagalvoja, kad jis turėtų būti netoli Vermonto ar Niujorko. *Gal žinote, kur čia galima išsinuomoti kambarį?* klausia jis senuko, stumiančio vežimėlį šaligatviu. Vežimėlyje - ne pirkiniai, o visokios atliekos. Kevinui staiga topteli mintis, kad tas žmogus - paprasčiausias girtuoklis. *Dink iš čia!* surinka girtuoklis. *Dink iš čia! Vagis! Sumautas vagišius! VAGIS!*

Kevinas pasileidžia bėgti gatve, išsigandęs pamišėlio, o ne to, kad kas nors iš tikrųjų gali jį, Keviną, palaikyti vagim. O tas prasigėręs senis rėkia jam pavymui: *Čia ne Otlis! Čia Hildasvilis! Nešdinkis iš čia, sumautas vagišiau!*

Tada jis supranta, kad šis miestas - ne Otlis, ne Hildasvilis, ne joks kitas miestas normaliu pavadinimu. Argi nušiuręs miesteliūkštis, kuriame gyvena tokie psichopatai, gali turėti normalų pavadinimą?

Viskas - gatvės, pastatai, automobiliai, kelio ženklai, netgi praeiviai - dvimačiai. Visi objektai turi aukštį, plotį... bet neturi tūrio. Štai prie jo artinasi moteris, kuri atrodo taip, kaip atrodytų Megės baleto mokytoja, priaugusi šimtą penkiasdešimt svarų. Ji dėvi laisvas rožinės spalvos kelnes. Kaip ir anas girtuoklis stumia vežimėlį. Vienas jo ratas šaižiai cypia. Vežimėlis pilnas "Polaroido" fotoaparatų "Saulė 660". Ji įtariai žvilgteli į Keviną. Tą akimirką, kai jie susilygina ant šaligatvio, ji išnyksta. Lieka jos šešėlis ir ritmiškas vežimėlio rato cypčiojimas, bet jos nebėra. Paskui staiga vėl atsiranda ir vis atsisukdama žvilgčioja į jį pro savo riebų petį. Kevinas supranta, kodėl kurį laiką jos nesimatė. Todėl, kad pasaulyje, kuriame viskas plokščia, į nieką *negali* pažiūrėti iš šono.

Čia Polaroidsvilis, pagalvojo Kevinas, ir jį apėmė palengvėjimas, keistai sumišęs su siaubu. *Vadinasi, tai tik sapnas.*

Staiga iš kažkur atsiranda balta tvora ir šuo, ir fotografas, kuris įlipęs į griovį. Berėmiai akiniai užsmaukti ant viršugalvio. Tai Popsas Merilas.

Na štai, sūnau, tu radai jį, dvimatis polaroidinis Popsas sako Kevinui, bet pats žiūri pro vaizdo ieškiklį. *Štai šuo, va ten. Tas, kuris Šenektadyje sudraskė vaiką. TAVO šuo, norėjau pasakyti.*

Ir tada Kevinas pabudo. Apsižiūrėjo, kad guli savo lovoje, ir pagalvojo, kad turbūt garsiai suriko. Pirmiausiai jis išsigando ne dėl sapno, o dėl savęs - ar jis vis dar *toks pats,* visų trijų matmenų.

Taip. Bet kažkas buvo ne taip.

Kvailas sapnas, pagalvojo jis. *Pamiršk jį. Viskas baigta. Nuotraukos sudegintos, visos penkiasdešimt aštuonios. Ir fotoaparatas su...*

Staiga jo mintys sueižėjo kaip ledas, nes tas kažkas, tas kažkas *ne taip* vėl įkyriai lindo jam į galvą.

Dar nebaigta, mąstė jis. *Dar ne...*

Bet šią Kevino Delevano mintį nutraukė miegas. Šįkart - gilus, be sapnų. Ryte jis jau nieko nebeprisiminė.

AŠTUNTAS SKYRIUS

Dvi savaitės nuo tada, kai gavo Kevino Delevano "Polaroidą", Popso Merilo gyvenime virto pačiomis juodžiausiomis, netgi žeminančiomis. Nedaug Kasl Roke būtų atsiradę žmonių, kurie patikėtų, kad kažkas panašiai gali nutikti tokiam kaip Popsas. Nes niekas iš Kasl Roko gyventojų nė neįtarė... tik tai Popsą ir guodė. Bet tai buvo menka paguoda. Tikrai menka, ačiū už malonumą.

Ar kas nors būtų patikėjęs, kad Pamišęs Skrybėliuotis galėtų iškrėsti tokį pokštą?

Vien nuo tokios minties imtum galvoti, kad tau "važiuoja stogas".

Atleisk, Viešpatie.

DEVINTAS SKYRIUS

Dar rugsėjo mėnesį jis nebūtų varginęsis svarstydamas, ar galės parduoti "Polaroidą"; tada terūpėjo, ar greitai ir už kiek. Kažkuriam iš Delevanų išsprūdo žodis *antgamtinis,* ir Popsas nutylėjo, nors žinojo, kad tai, ką daro "Saulė", reikėtų vadinti ne antgamtiniu, o paranormaliu reiškiniu. Aišku, jis *galėjo* jiems tai pasakyti, bet tuomet abiem būtų kilęs klausimas, iš kur mažo miestelio padėvėtų daiktų krautuvėlės savininkas (ir kartais - palūkininkas) žino tokius dalykus. O tiesa buvo tokia: jis daug ką žinojo, nes tai buvo *pelninga,* ir būtent dėl tų žmonių, kuriuos jis vadino "mano Pamišę Skrybėliuočiai".

Pamišę Skrybėliuočiai buvo žmonės, kurie darydavo garso įrašus tuščiuose kambariuose. Jie išsinuomodavo brangią audioaparatūrą ne pasilinksminimams ir ne išgėrimams draugų kompanijoje. Vieni iš jų nuoširdžiai tikėjo nematomu pasauliu ir norėjo įrodyti jo egzistavimą, kiti karštai troško pabendrauti su išėjusiais draugais ar giminaičiais (jie visuomet sakydavo "išėjusiais": Pamišusių Skrybėliuočių giminaičiai ir draugai ne "mirdavo", o "išeidavo").

Pamišę Skrybėliuočiai naudojosi ne tik spiritizmo staleliais; jie reguliariai bendraudavo su "dvasios vadovais" iš "kito pasaulio" (niekada - "rojaus", "pragaro" ar "mirusiųjų pasaulio", tik - "kito pasaulio"), kurie ir suvesdavo juos su draugais, giminaičiais, karalienėmis, mirusiais rokenrolo dainininkais, net užkietėjusiais piktadariais. Popsas pažinojo vieną Pamišusį Skrybėliuotį iš Vermonto, kuris du kartus per savaitę kalbėdavosi su Hitleriu. Hitleris jam pasakė, kad visas tas reikalas buvo labai negarbingas, nes jis siūlė taiką jau 1943 metais, o tas kalės vaikas Čerčilis atmetė jo pasiūlymą. Be to, Hitleris išdavė jam ir kitą paslaptį: pasirodo, Polas Njumenas buvo ateivis, gimęs Mėnulyje.

Pamišę Skrybėliuočiai reguliariai rengdavo savo seansus. Jie buvo priklausomi nuo jų kaip narkomanai nuo įprastos dozės. Jie pirkdavo krištolo rutulius ir laimę nešančius amuletus; jie burdavosi į savo mažas bendruomenes ir namuose, kuriuose esą vaidenasi, ieškodavo visų jiems žinomų reiškinių pėdsakų: teleplazmos, bildukų ir, žinoma, vaiduoklių. Kiekvieną tikrą ar tariamą pastebėjimą pedantiškai kaip savo darbui atsidavę paukščių tyrinėtojai registruodavo.

Daugumai tai buvo tapę puikia pramoga. Kai kuriems, deja, ne. Pavyzdžiui, vienam vyrukui iš Vulfeboro. Jį rado pasikorusį garsiojoje Tekumšedo pilyje. Sklido gandai, kad 1880-1890-aisiais ten gyveno žmogus, mielai priglausdavęs visus užklydusius valkatas. Po jo mirties namo rūsyje rado stalą, o po juo - kažkokią dvokiančią krūvą. Pasirodė, kad ten - kokių dvylikos ar net trisdešimt penkių žmonių kaulai ir mėsos likučiai. Taigi tas vyrukas iš Vulfeboro ant spiritizmo stalelio buvo palikęs raštelį: *Negaliu išeiti. Visos durys užrakintos. Girdžiu, kaip jis čepsi. Mėginau kalbėtis gražiuoju. Nieko neišeina.*

Vargšė spiritizmo auka turbūt nuoširdžiai patikėjo, kad nėra kitos išeities, pagalvojo Popsas, iš patikimų šaltinių išgirdęs tą pasakojimą.

Arba, pavyzdžiui, vienas vyrukas iš Danvičo Masačiusetso valstijoje, kuriam Popsas kadaise už devyniasdešimt dolerių pardavė daiktą, spiritistų vadinamą klausomuoju rageliu; su juo vyrukas patraukė į Danvičo kapines ir turbūt išgirdo kažką ypatingai nemalo-

naus, nes dabar jau bus šešeri metai, kai jis savo dienas leidžia Archamo beprotnamio palatoje. Jo plaukai prieš einant į kapines buvo juodi kaip varno; kai jo riksmas pažadino netoli kapinių gyvenančius žmones ir šie iškvietė policiją, jo plaukai buvo tokie pat balti kaip ir paklaikęs veidas.

Dar Popsas prisiminė moterį iš Portlendo, kuri neteko akies, kai spiritizmo seansas staiga pasisuko nenumatyta linkme... Vyrą iš Kingstono Rod Ailende, kuriam automobilio, kuriame neseniai buvo nusižudę du paaugliai, durelės nukirto tris dešinės rankos pirštus... Senutę, kuri savo gyvenimą baigė ligoninėje be vienos ausies, nes į jos tokią pačią persenusią katę Klaudetę per spiritizmo seansą esą įsikūnijo šėtonas...

Popsas kai kuo tikėjo, kai kuo ne, bet apskritai nebuvo linkęs sukti sau dėl to galvos - ne todėl, kad neturėtų akivaizdžių įrodymų, jog paranormalūs reiškiniai arba iš tiesų vyksta, arba tėra lengvatikių paistalai, bet todėl, kad paprasčiausiai neapsimokėjo kvaršinti galvą visokiais vaiduokliais, spiritizmo seansais, krištolo rutuliais, klausomaisiais rageliais, į kates įsikūnijančiais šėtonais. Tiesą sakant, Redžinaldo Marijano "Popso" Merilo nesujaudintų net žinia, kad Pamišę Skrybėliuočiai savo seansus pradėjo rengti Mėnulyje.

Na, nebent jis pagalvotų, kad prieš kitą skrydį vienas iš jų galėtų nusipirkti Kevino Delevano fotoaparatą.

Tuos entuziastus Pamišusiais Skrybėliuočiais Popsas vadino ne dėl jų pastangų visur ieškoti šmėklų; jis praminė juos taip, nes dauguma - kartais jam imdavo atrodyti, kad *visi* - buvo turtingi pensininkai, kurie prašyte prašėsi būti apsukami. Jeigu jiems paaukodavai bent penkiolika minučių, linkčiodamas galvą ir pritardamas jų įrodinėjimams, esą jie gali vos įžengę į *kambarį* atskirti tikrą mediumą nuo apsimetėlio, arba jeigu nutaisęs pagarbiai baimingą veido išraišką tiek pat laiko skirdavai paklausyti įrašo su kažkokiais neaiškiais garsais, kurie greičiausiai būdavo iš gatvės sklindantis triukšmas, galėdavai keturis dolerius kainuojantį prespapjė iškišti už šimtą dolerių pasakęs, kad vienam žmogui jame pasirodė jo mirusios motinos veidas. Tereikdavo paslaptingai nusišypsoti, ir jie išrašydavo čekį dviem šimtams dolerių. Jeigu suskubdavai tarstelėti, kad pritari tam, ką jie daro, gaudavai čekį dviem *tūkstančiams* dolerių. Jeigu padarydavai ir viena, ir kita, jie tiesiog paduodavo tau čekių knygelę ir paprašydavo įrašyti pageidaujamą sumą.

Juos visuomet nesunku apmauti: taip pat, kaip išvilioti saldainį iš vaiko.

Bent jau iki šiol.

Savo spintelėje Popsas neturėjo aplanko, ant kurio būtų užrašyta PAMIŠĘ SKRYBĖLIUOČIAI. Neturėjo ir MONETŲ KOLEKCIONIERIŲ ar PAŠTO ŽENKLŲ kolekcionierių kartotekos. Jis apskritai *neturėjo* tokiems sąrašams skirtos spintelės. Daugių daugiausia, ką pas jį buvo galima rasti, tai aptriušęs bloknotas su telefonų numeriais, kurį jis nešiojosi užpakalinėje kelnių kišenėje (kuris kaip ir piniginė per daugelį metų buvo įgavęs jo kaulėto užpakalio formą). Popsui reikalinga informacija buvo ten, kur jo padėties žmogus *visuomet* ją laiko, - galvoje. Taigi ten ir buvo duomenys apie aštuonis užkietėjusius Pamišusius Skrybėliuočius, su kuriais jam buvo tekę turėti reikalų; ne šiaip kokiais mėgėjais, o visa galva pasinėrusiais į okultizmą. Turtingiausias iš jų, buvęs pramonininkas, vardu Makartis, gyveno nuosavoje saloje maždaug dvylika mylių nuo kranto. Tas vyrukas paniškai bijojo plaukti laivu, todėl įdarbino lakūną, kuris prireikus ir skraidindavo jį į žemyną.

Popsas išsiruošė pas jį rugsėjo 28-ąją, kitą dieną po to, kai įsigijo Kevino fotoaparatą (jis to nelaikė, *nenorėjo* laikyti vagyste, juk berniukas vis tiek ketino jį sunaikinti). Savo senu, bet puikiai sutvarkytu automobiliu nuvažiavo į nedidelį privatų oro uostą į šiaurę nuo Butbėjaus uosto. Užsimerkęs, sukandęs dantis ir spausdamas prie savęs "Polaroidą Saulę 660", įsiropštė į plieninę dėžę. Paskui atsimerkė, nužvelgė viską aplink, lyg matytų paskutinį kartą, o Pamišusio Skrybėliuočio lėktuvas kaip patrakęs žirgas jau lėkė purvu pažliugusiu pakilimo taku. Paskui, kai jis pakilo į orą, Popso galvoje sukosi vienintelė mintis: jis tuoj tuoj tėkšis į uolas apačioje, ir iš jų liks tik šlapia vieta. Du kartus Popsui teko skristi šiuo keliu, ir kiekvieną kart jis prisiekinėjo sau, kad daugiau į tą prakeiktą skraidantį karstą nė kojos nekels.

Alkani Atlanto vandenyno vėjai daužė ir blaškė jų lėktuvėlį, skrendantį mažesniame nei penkių šimtų pėdų aukštyje. Lakūnas visą kelią nesusičiaupdamas tarškėjo. Popsas tik linkčiojo, retkarčiais įterpdamas "aha" daugmaž tinkamose vietose, nors labiausiai jam dabar rūpėjo gresianti žūtis, o ne lakūno plepalai.

Pagaliau horizonte sušmėžavo sala ir grėsmingai, tiesiog pražūtingai trumpas nusileidimo takas. Už jo matėsi didžiulis iš raudonmedžio ir akmens suręstas namas. Lėktuvas staigiai metėsi žemyn, o vargšelis rėmens išgraužtas Popso skrandis taip ir liko pakibęs dabar jau kažkur aukštai aukštai. Paskui lėktuvas su trenksmu palietė žemę, bet - o stebukle! - riedėjo vis lėčiau ir lėčiau, kol pagaliau visai sus-

tojo, o jie vis dar buvo gyvi ir sveiki. Tada Popsas pagalvojo, kad Dievas, kurio buvimo ženklus visur įžvelgdavo Pamišę Skrybėliuočiai, iš tikrųjų egzistuoja... na, bent jau kol jam vėl teks sėstis į tą prakeiktą lėktuvą, parskraidinsiantį atgal į žemyną.

- Gera diena pasitaikė skrydžiui, ar ne, pone Merilai?- paklausė lakūnas, nuleisdamas trapą.

- Aukščiausios rūšies, - suniurnėjo Popsas ir pasuko prie namo, kurio tarpduryje stovėjo į Padėkos dienos kalakutą panaši žmogysta. Popsas telefonu buvo pažadėjęs parodyti "patį prakeikčiausią daiktą, kokį tik jam yra tekę regėti", ir Sedrikas Makartis aiškiai nekantravo. Popsas tikėjosi, kad jis tik dėl vaizdo užmes akį ir iškart praris jauką. Bet po keturiasdešimt penkių minučių į žemyną skrido visai kitoks Popsas - nusivylęs, paskendęs savo mintyse, todėl nepastebintis lėktuvo trukčiojimų ir oro duobių.

Jis nusitaikė "Polaroidu" į Pamišusį Skrybėliuotį ir paspaudė mygtuką. Kol jiedu laukė ryškėjančios nuotraukos, Pamišęs Skrybėliuotis nufotografavo Popsą... Bet ką gi jis išgirdo žybtelėjus blykstei? Nejau pasigirdo grėsmingas to juodo šuns urzgimas? O gal tai - tik vaizduotės padarinys? Greičiausiai, kad vaizduotės. Sprendžiant iš sandėrių, kuriuos Popsui per visą savo gyvenimą teko sudarinėti, be vaizduotės jis būtų kaip be rankų.

Tačiau...

Sedrikas Makartis, buvęs pramonininkas ir Pamišęs Skrybėliuotis, kaip nekantrus vaikas stebėjo ryškėjančias nuotraukas, bet kai vaizdas jose pagaliau tapo pakankamai aiškus, jis nebeslėpė pašaipos ir netgi šiokios tokios paniekos. Neklystanti, per beveik penkiasdešimt metų išsiugdyta Popso nuojauta kuždėjo, kad jokie argumentai, meilikavimas arba miglotos užuominos, kurios bet kurį kitą klientą priverstų tiesiog *žemintis* už galimybę nusipirkti šį fotoaparatą, - jokia iš šių paprastai pasiteisinančių priemonių šį kartą nepadės. Sedriko Makarčio galvoje užsidegė didelė oranžinė lemputė NEPIRKTINA.

Bet kodėl?

Po velnių, *kodėl?*

Popso fotografuotoje nuotraukoje aiškiai matėsi, kad dar Kevino pastebėtas kažkoks blizgesys juoduose šuns nasruose buvo dantys. Nors ne, *dantys* - ne tas žodis, net ir pasitelkus visą vaizduotę. Tai buvo *iltys.* O toje nuotraukoje, kurią padarė Makartis, matėsi ne tik iltys, bet ir galiniai dantys.

To prakeikto šuns nasrai - kaip lokio, pagalvojo Popsas. Nenorom jam prieš akis iškilo vaizdas: jo ranka atsidūrusi šuns nasruose. Šuo ne *kando,* ne *kramtė* ją, bet plėšė gabalais, brūžuodamas ją kaip

su pjūklu. *Kažin, kiek tai truktų?* svarstė jis, pažiūrėjo į tas krauju pasruvusias akis iš po ilgų susivėlusių gaurų ir nusprendė, kad neilgai. Arba, pavyzdžiui, kas būtų, jei šuo griebtų jį ne už rankos, o už klyno? Arba, pavyzdžiui...

Bet tuo metu Makartis jau buvo kažką pasakęs ir laukė atsakymo. Popsas pažvelgė į jį ir iškart suprato, kad gali palaidoti visas sėkmingo sandėrio viltis. Pamišusio Skrybėliuočio, kuris mielai praleistų su tavim visą popietę, bandydamas prišaukti tavo "išėjusio" dėdės dvasią, nebebuvo. Priešais Popsą stovėjo Makartis: užkietėjęs realistas, kuris ištisus dvylika metų laikėsi "Fortune" žurnale skelbiamame turtingiausių žmonių sąraše - ne todėl, kad būtų buvęs tuščiagarbis laimės kūdikis, bet todėl, kad buvo tikras aerodinamikos mokslo genijus. Jis nebuvo toks turtingas kaip Hovardas Hiujisas, bet ir ne toks kvailas, kaip vėliau pasirodė Hiujisas. Kai reikalas būdavo susijęs su paranormaliais reiškiniais, jame iš tiesų pabusdavo Pamišęs Skrybėliuotis. Tačiau kitose srityse jis buvo ryklys, šalia kurio Popsas Merilas jautėsi tik menkas buožgalvis.

- Atsiprašau, - prabilo Popsas. - Šiek tiek užsisvajojau, pone Makarti.

- Sakiau, kad tai žavinga, - pakartojo Makartis. - Ypač tos subtilios užuominos apie praeinantį laiką. Kaipgi jis veikia? Fotoaparatas fotoaparate?

- Nesuprantu, apie ką jūs čia šnekat.

- Ne, ne fotoaparatas, - tarsi pats sau kalbėjo Makartis. Jis paėmė fotoaparatą ir pakėlęs prie ausies papurtė. - Turbūt kažkoks velenas.

Popsas spoksojo nesuprasdamas, apie ką šis žmogus šneka... Jo galvoje sukosi vienintelė mintis: NEPIRKS. Pragariška kelionė ta velnio skraidykle (beje, netrukus ją teks vėl pakartoti) nuėjo šuniui ant uodegos. Bet kodėl? *Kodėl?* O jis tiek daug *tikėjosi* iš šito vyruko, kuriam turbūt užtektų tik *pasakyti,* kad Bruklino tiltas yra atitinkamu apšvietimu išgaunama optinė apgaulė, ir jis nė nemirktelėjęs tuo patikėtų. Tai *kodėl?*

- Na, žinoma, įpjovos! - kaip geležėlę radęs vaikas nušvito Makartis. - Įpjovos! Ten yra skriemuliais pritvirtintas dirželis su daugybe įpjovų. Kiekvienoje įpjovoje įstatyta po vieną šio šuns nuotrauką. Iš to matyti, - jis dar kartą atidžiai apžiūrėjo nuotraukas, - taip, iš to matyti, kad šuo iš pradžių buvo *nufilmuotas,* o "Polaroido" nuotraukos vėliau padarytos iš atskirų kadrų. Kaskart atleidus mygtuką, viena nuotrauka iššoka iš įpjovos. Dirželis pasisuka, ir kitąkart iškrenta jau kita nuotrauka ir - *voilà!*

Pasitenkinimo kupina veido išraiška dingo taip pat staiga kaip ir atsirado. Popsas išvydo žmogų, kuris, rodės, į savo sėkmės viršūnę užkopė per kitų lavonus ir... tuo be galo džiaugėsi.

- Džo parskraidins tave atgal, - pasakė jis. Balsas skambėjo šaltai.

- Šį kartą jums pasisekė, pone Merilai, - Popsas niūriai pagalvojo, kad šis žmogus daugiau jau niekada nebepavadins jo "Popsu". - Peržengėte visas ribas. Dabar matau, kad visą mūsų pažinties laiką laikėte mane kvailiu. Kiek kartų jūs mane apgavote?

- Niekada jūsų neapgaudinėjau, - narsiai melavo Popsas. - Nesiūliau pirkti nė vieno daikto, kurio pats nelaikiau stebuklu, ir, ką aš noriu pasakyti, tai liečia ir fotoaparatą.

- Man jau bloga nuo jūsų, - atšovė Makartis. - Ir ne todėl, kad pasitikėjau jumis: esu patikėjęs ir kitais, kurie vėliau pasirodė esą sukčiai ir apgavikai. Ne todėl, kad išviliojote iš manęs pinigus, nes man tai - nedidelis nuostolis. Man bloga nuo jūsų todėl, kad tokie žmonės kaip jūs mokslinį paranormalių reiškinių tyrinėjimą laiko tamsiu, pajuokos vertu reikalu, nerimtais visokių kvailių ir pokštininkų svaičiojimais. Vienintelė paguoda - kad anksčiau ar vėliau tokie kaip jūs vis tiek peržengia ribas. Jūsų godumas jus ir pražudo. Noriu, kad tučtuojau išeitumėte iš čia, pone Merilai.

Popsas įsikando pypkę ir drebančia ranka išsitraukė degtuką. Makartis pirštu parodė į jį. Žvilgsnis buvo toks atšiaurus, kad ištiestas pirštas atrodė kaip šautuvo vamzdis.

- Tik pabandykite uždegti šitą dvokiantį daiktą, - iškošė pro dantis, - aš kaipmat pašauksiu Džo, kuris užgesins jį į jūsų subinę. Taigi, jei nenorite išeiti iš čia su rūkstančiomis kelnėmis, siūlau...

- Kas jums *darosi,* pone Makarti? - subliuvo Popsas. - Šios nuotraukos atsirado visai ne taip, kaip jūs čia aiškinote! *Juk savo akimis matėte, kaip jos ryškėjo!*

- Tai emulsija, kurią net vaikas, nusipirkęs dvylika dolerių kainuojantį chemikalų rinkinį, padarytų, - šaltai atsakė Makartis. - Aišku, tai ne "Polaroido" fiksatorius, bet panašus. Jūs nufotografavote tas nuotraukas - arba galbūt padarėte jas iš vaizdo juostos - ir po to užtamsintoje patalpoje padengėte mano minėta emulsija. Kai išdžiūvo, tam tikra tvarka sudėjote jas į fotoaparatą. Kas būna paskui, jau sakiau: nuspaudus mygtuką, išlenda popieriaus lakštas, kaip du vandens lašai panašus į dar neišryškėjusią "Polaroido" nuotrauką. Tamsiai pilkas kvadratas baltuose rėmeliuose. Šviesai paveikus tą jūsų namudinę emulsiją, įvyksta cheminė reakcija, ir ji išgaruoja. Lieka nuotrauka, kurią nufotografavote prieš daugelį valandų, dienų ar net savaičių. Džo?

Popsui dar nespėjus prasižioti, kažkas sugriebė jo rankas. Jis buvo ne palydėtas, o stumte išstumtas iš prabangios svetainės. Tiesą sakant, jis ir neketino ką nors sakyti. Tai dar vienas dalykas, kurį privalu žinoti pralaimėjusiam verslininkui. Vis dėlto Popsas vos įstengė sutramdyti norą išeinant rikteleti pro petį: *Kai kokia nors nukvakusi sena ragana su šiaudų kūliu vietoje plaukų pamojuoja eiliniame prekybos centre pirktu krištolo rutuliu, stebuklingąja lempa ar įrašu su tariamais dvasių balsais, tu pasiruošęs paskutines kelnes už juos atiduoti, bet kai aš parodau fotoaparatą, darantį kito pasaulio nuotraukas, tu kaip paskutinę šiukšlę išmeti mane už durų! Tu pamišęs kaip ir visi Skrybėliuočiai, tikra tiesa! Na ir eik po velnių! Jūroje yra daugiau žuvų!*

Ir iš tikrųjų buvo.

Spalio 5-ąją Popsas sėdo į savo puikiai sutvarkytą automobilį ir išvyko į Portlendą aplankyti Pūliuojančių Seserų.

Pūliuojančios Seserys buvo identiškos dvynės, kurios gyveno Portlende. Joms buvo apie aštuoniasdešimt, bet atrodė dar senesnės. Jos beveik be perstojo rūkė cigaretes “Camel” ir kažkodėl labai didžiavosi, kad tai daro nuo septyniolikos metų. Tačiau jų nevargino kosulys, nors abi kasdien dūmais paleisdavo šešis pakelius. Jiedvi važinėjo - tiesa, tik tais retais atvejais, kai ryždavosi palikti savo kolonijinio stiliaus raudonų plytų rūmus, - 1958 metų “Linkolnu”, kuris priminė niūrų katafalką. Tą mašiną vairavo tik šiek tiek už Pūliuojančias Seseris jaunesnė juodaodė moteris. Automobilio vairuotoja greičiausiai buvo nebylė, bet gal ir ne: gal ji buvo vienas iš nedaugelio nekalbių Dievo tvarinių. Popsas to nežinojo ir niekuomet neklausė. Jis jau beveik trisdešimt metų turi reikalų su tomis dviem pagyvenusiomis poniomis, ir juodaodė tylenė visuomet būna šalia - dažniausiai vairuoja automobilį, kartais plauna jį, kartais šienauja veją arba karpo gyvatvores šalia namo, o kartais nešioja Pūliuojančių Seserų laiškus Dievas žino kam (tiesa, jis nežinojo, ar tai moteriai buvo leidžiama įeiti į namą, nes viduje niekuomet jos nepastebėjo), ir per visą tą laiką Popsas neišgirdo nė žodžio iš to stebuklingo sutvėrimo lūpų.

Žinoma, nė vienas sveiko proto žmogus nebūtų pavadinęs jų Pūliuojančiomis Seserimis joms pačioms girdint, kaip nė vienas sveiko proto žmogus nemėgintų savo nieztinčios nosies pasikasyti pjūklu. Pūliuojančiomis Seserimis jas vadindavo už akių (ir tik tuomet, kai kompanijoje nebūdavo kokio ilgaliežuvio paskalų nešiotojo), o jų

tikrieji vardai buvo panelė Eleusipus Dyr ir ponia Meleusipus Veril. Mat jų tėvas, trokšdamas pademonstruoti atsidavimą krikščionybei ir savo didžiulę erudiciją, davė joms vardus dviejų iš trijų trynukų, kurie buvo paskelbti šventaisíais, bet kurie, deja, buvo... vyrai.

Meleusipus vyras buvo miręs prieš daugelį metų, tiksliau - 1944-aisiais žuvo Leitos Golfo mūšyje, bet ji tvirtai nusprendė pasilikti jo pavardę, todėl niekam nebuvo leidžiama vadinti jųdviejų paprasčiausiai panelėmis Dyr. Ne; turėjai treniruotis laužydamas liežuvį, kol tuos jų prakeiktus vardus pavykdavo išstumti sklandžiai kaip š..., pamuilavus užpakalį. Jeigu susimaudavai vieną kartą, jos laikydavo akmenį užanty pusę ar net ištisus metus. Bet jeigu liežuvis tau užlūždavo antrąkart, privalėdavai užmiršti kelią į jų namus. Amžiams.

Popsas vairavo šalia pasidėjęs metalinę dėžutę su "Polaroido" fotoaparatu ir be paliovos murmėjo:

- Eleusipus. *Mel*eusipus. Eleusipus ir Meleusipus. Aha. *Gerai.*

Bet, kaip vėliau paaiškėjo, tai ir buvo vienintelis *geras* dalykas. Jos norėjo to "Polaroido" ne daugiau nei Makartis... nors, laukdamas šio susitikimo, Popsas nusiteikė įsidėti į kišenę mažiausiai dešimt tūkstančių dolerių, arba penkiasdešimt procentų jo paties apskaičiuotos fotoaparato, krečiančio tokius vaiduokliškus triukus, vertės.

Juodaodė moteris grėbstė lapus. Nors jau spalio pradžia, žolė po lapais tebebuvo žalia kaip biliardo stalas. Popsas jai linktelėjo. Ji pažvelgė į jį, pažvelgė *pro* jį ir lyg niekur nieko tęsė savo darbą. Popsas paspaudė skambučio mygtuką ir išgirdo jį skambant kažkur namo gilumoje. *Rūmai* buvo tiksliausias žodis Pūliuojančių Seserų buveinei apibūdinti. Nors statinys nebuvo toks didelis kaip kai kurie senieji Portlendo namai, dėl amžinai jame tvyrančios prieblandos jis atrodė be galo didelis. Skambutis, rodės, *iš tikrųjų* skrodė neišmatuojamą kambarių ir koridorių erdvę. Kiekvienąkart, kai Popsas išgirsdavo šį garsą, jo vaizduotėje iškildavo vis tas pats paveikslas: pats maro įkarštis; vežimas su mirusiųjų kūnais rieda Londono gatvėmis, o jame sėdintis važnyčiotojas be paliovos skambina varpais ir rėkia: "Išneškite lavonus! Išneškite lavonus! Dėl Dievo, išneškite laukan lavonus!"

Pūliuojanti Sesuo, kuri po kokių trisdešimties minučių atidarė duris, iš tikrųjų priminė balzamuotą lavoną, mumiją, kuriai į lūpas kažkoks pokštininkas įspraudė rūkstančią cigaretę.

- Merilai, - prabilo ji. Vilkėjo mėlyna suknele, o jos plaukai, rodės, irgi buvo tokios pat spalvos. Ji bandė kalbėti su juo kaip aukštuomenės dama su pasiuntinuku, per klaidą paskambinusiu ne į tas duris, bet Popsas matė, kad ji net spirgėjo iš nekantrumo kaip ir tas

kalės vaikas Makartis; skirtumas tik tas, kad Pūliuojančios Seserys gimė Meino valstijoje, užaugo Meino valstijoje, o Makartis buvo kilęs kažkur iš Vidurio Vakarų, kur nekalbumo dovana nebuvo laikoma didele vertybe.

Pro kaulėtą duris atidariusios sesers petį koridoriaus gale šmėstelėjo šešėlis. Kita sesutė. Aha, vadinasi, joms smalsu. Popsas pradėjo galvoti, ar nebūtų galima išmelžti iš jų dvylikos tūkstantėlių. O gal ir visų keturiolikos.

Popsas žinojo, kad dabar galėtų ištarti: "Su kuo aš turiu garbės bendrauti: su panele Dyr ar su ponia Veril?" visai nepasirodydamas nemandagus. Tačiau jam jau buvo tekę turėti reikalų su šia ekscentriškų senių pora ir jis žinojo, kad, vos tik duris atidariusi Pūliuojanti Sesuo kilstels antakius ir prisistatys, jis jau bus praradęs mažiausiai tūkstantį dolerių. Mat jos be galo didžiavosi savo keistais vyriškais vardais ir todėl buvo gailestingesnės žmogui, kuris bando, nors ir nepataiko, negu bailiam apsidraudėliui.

Mintyse melsdamasis, kad tik liežuvis neužkliūtų dabar, kai pagaliau atėjo laikas balsu ištarti tuos prakeiktus vardus, Popsas pasistengė kiek įmanydamas ir su palengvėjimu atsipūtė, kai išgirdo savo paties kaip per sviestą išslydusius žodžius:

- Su kuo turiu garbės: Eleusipus ar Meleusipus?

Jis stengėsi nutaisyti atsainią veido išraišką, tarsi teirautųsi Džeinės ir Keitės.

- Meleusipus, pone Merilai, - atsakė ji. Aha, jai jis - *ponas* Merilas. Dabar neabejojo, kad viskas klostysis sklandžiai. Deja, klydo. - Prašom užeiti.

- Širdingai dėkoju, - tarė Popsas ir žengė į gūdžią Dyrų rūmų gelmę.

- O, *mieloji,* - sušnibždėjo Eleusipus Dyr laukdama, kol išryškės pirmoji "Polaroido" nuotrauka.

- Kaip jis *žiauriai* atrodo! - nuoširdžiai išsigandusi sušuko Meleusipus Veril.

Ir Popsui teko pripažinti, kad šuo atrodo vis *grėsmingiau.* Jį baugino dar vienas dalykas: laiko tėkmė nuotraukose vis spartėjo.

Jis nufotografavo Pūliuojančias Seseris, susėdusias ant Karalienės Anos laikų sofos. Kai įsižiebė fotoaparato blykstė, skaistyklą primenantis kambarys trumpam virto pigiais blizgučiais apkarstyta patalpa, panašiai kaip senovės istorijos muziejuje, kai policija fotografuoja nusikaltimo vietą.

Tačiau išryškėjusioje nuotraukoje buvo ne ant savo relikvinės sofos sėdinčios Pūliuojančios Seserys. Nuotraukoje matėsi juodas šuo, dabar jau visiškai atsisukęs į objektyvą. Kad ir kas buvo tas fotografas, jis buvo visiškas kvailys, jei tebestovėjo toje pačioje vietoje ir nesiliovė fotografuoti tą šunį. Matėsi baisiai iššiepti nasrai - tikras grobuonis! Jo galva buvo pasukta šiek tiek į kairę. *Ta galva,* mąstė Popsas, *dar kiek palinks, kol žvėris puls savo auką, nes pagal žvėrišką logiką puolant svarbūs du dalykai: apsaugoti nuo priešininko pažeidžiamiausią kaklo vietą ir, suleidus dantis į aukos kūną, sugebėti vienu galvos mostu atplėšti gerą grobio gabalą.*

- Tai *baisu!* - ištarė Eleusipus, į mumijos panašia ranka prisidengdama kaklą.

- Tai siaubinga! - sudejavo Meleusipus, taikydamasi prisidegti naują cigaretę nuo tik ką užbaigtos nuorūkos. Jos rankos taip drebėjo, kad vos nenusidegino lūpų kampučio.

- Tai absoliučiai ne-iš-aiš-ki-na-ma! - triumfavo Popsas ir patyliukais mąstė: *Norėčiau, kad dabar būtum čia, Makarti, kalės vaike, kad matytum visa tai. Šios dvi garbios damos tikrai nemano, kad prakeiktas fotoaparatas tėra pokštininkų išmonė!*

- Ar jis rodo buvusius įvykius? - sušnibždėjo Meleusipus.

- O gal tai, kas dar tik bus? - su tokia pat pagarbia baime pridūrė Eleusipus.

- Nežinau, - atsakė Popsas. - Žinau tik tiek, kad per visą savo gyvenimą nemačiau keistesnio daikto už šias nuotraukas.

- Nesistebiu! - Eleusipus.

- Ir aš! - Meleusipus.

Popsas jau buvo bepradedąs kalbėti apie kainą - tai subtilus dalykas, kai turi reikalų su *bet kuo,* bet ne tiek, kiek turint reikalų su Pūliuojančiomis Seserimis: kai kalba pakrypdavo kainos link, jos tapdavo drovios kaip pora nekaltų mergelių (beje, kiek Popsui žinoma, bent jau viena iš jų tokia ir buvo). Mintyse jis jau dėstė: *Pradėkime nuo to, kad man net į galvą nebūtų šovusi mintis parduoti tokį daiktą, bet...* (tokia kalbos maniera turbūt buvo senesnė už pačias Pūliuojančias Seseris, - nors, atidžiai pažvelgęs į senas kaip žemė damas, galėtum pagalvoti, kad nedaug, - bet kai turi reikalų su Pamišusiais Skrybėliuočiais, būtent taip ir reikia pradėti; jie *mėgsta* tokias įžangas kaip maži vaikai, kuriems nepabosta klausytis nuolat sekamos savo pamėgtos pasakos), kai Eleusipus visiškai nuginklavo jį sakydama:

- Nežinau, kaip mano sesuo, pone Merilai, bet aš jausiuosi nejaukiai, kai jūs rodysite, ką turite... - skausminga pauzė, - mums pasiū-

lyti, kol neišnešite to... bedieviško daikto... to fotoaparato ir neužrakinsite savo automobilyje.

- Net negalėčiau tiksliau pasakyti, - sesers žodžius patvirtino Meleusipus, gesindama tik iki pusės nurūkytą “Camel” į žuvies formos peleninę.

- Dvasių nuotraukos, - kalbėjo Eleusipus, - yra kas kita. Jos turi tam tikro...

- *Orumo,* - seseriai į pagalbą atėjo Meleusipus.

- Taip! Orumo! Bet tas šuo... - senutė akivaizdžiai sudrebėjo. - Atrodo, kad jis tuoj tuoj iššoks iš nuotraukos ir įkąs vienam iš mūsų.

- *Visiems* mums! - paantrino Meleusipus.

Iki šios akimirkos Popsas buvo įsitikinęs, kad šitokiu būdu, beje, išties gana žaviu, seserys pradėjo derybas. Bet jų balso tonas, identiškas jų veidams bei figūroms (sąlygiškai, žinoma, nes sunku būtų pasakyti, kad jos *turi* tokį dalyką, kaip figūra), privertė jį atsitokėti. Jos neabejojo, kad tai, ką daro “Saulė 660”, susiję su kažkokiu paranormaliu reiškiniu... jų požiūriu, *per daug* paranormaliu. Jos nesiderėjo; jos neapsimetinėjo; jos nežaidė žaidimo “Numušk kainą”. Pasakiusios, kad jų nedomina fotoaparatas ir tie keisti dalykai, kuriuos jis daro, būtent tai ir turėjo galvoje. Ir jos nebuvo nemandagios (pačios tokį elgesį būtų palaikiusios nemandagiu), nes tikrai *neįsivaizdavo,* kad fotoaparato pardavimas ir buvo jo apsilankymo tikslas.

Popsas nužvelgė svetainę. Ji priminė jam senos damos kambarį, matytą siaubo filme - jis vadinosi berods “Sudeginti pasiūlymai”, kur raumeningas senis bandė baseine nuskandinti savo sūnų, bet nė vienas kažkodėl nebuvo nusirengęs drabužių. Tame filme rodė kambarį, kuris buvo pilnas, perpildytas, tiesiog *prikimštas* senų ir naujų nuotraukų. Jų buvo pilna visur: ant staliukų, ant židinio, pačiuose įvairiausiuose rėmeliuose; jomis buvo apkabinėtos sienos, kad net nesimatė apmušalų rašto.

Pūliuojančių Seserų svetainė vis dėlto neprilygo tam filme rodytam kambariui, tačiau nuotraukų ir čia buvo be galo daug; gal koks šimtas penkiasdešimt, bet tokiame mažame ir prieblandoje skendinčiame kambaryje kaip šis atrodė triskart tiek. Popsas pakankamai dažnai čia lankėsi, todėl daugelis nuotraukų jam buvo matytos, kai kurios - net ir labai pažįstamos, nes jis jas ir pardavė Eleusipus ir Meleusipus.

“Dvasių nuotraukų”, kaip Eleusipus Dyr jas vadino, jos turėjo kur kas daugiau nei čia matėsi; turbūt daugiau kaip tūkstantį, bet, laimei, netgi jos suprato, kad visos čia netilps. Likusiomis dvasių nuotraukomis buvo “papuošti” kiti keturiolika kambarių. Visus juos Popsas bu-

vo matęs. Jis - vienas iš nedaugelio, kuriems nusišypsojo laimė, kaip pačios Pūliuojančios Seserys skambiai tai vadino, dalyvauti turnė po jų rūmus. Bet būtent čia, svetainėje, jos laikė *vertingiausias* "dvasių nuotraukas", kurių tikroji vertė buvo nebent ta, kad jos, įdėtos į ypatingai puošnius rėmelius, stovėjo ant uždaryto rojalio. Vienoje iš jų lavonas kėlėsi iš karsto penkiasdešimties ar šešiasdešimties paklaikusių laidotuvių dalyvių akivaizdoje. Žinoma, tai buvo klastotė. Dešimties metų vaikas - ne, po velnių, net *aštuonmetis* pyplys - būtų supratęs, kad tai klastotė. Šalia jos šokančių elfų nuotraukos, taip sužavėjusios savo dienas bebaigiantį vargšą Artūrą Konaną Doilį, atrodė tiesiog tobulas tikrovės atspindys. Tiesą sakant, užmetęs akį į visas kambaryje esančias nuotraukas, Popsas pamatė tik dvi, kurios nebuvo akivaizdžios klastotės. Bet reikėtų tik atidesnio žvilgsnio, ir paaiškėtų, kokia apgaulė slypi jose. Tačiau šios dvi nusenusios katės, visą gyvenimą renkančios "dvasių nuotraukas" ir besiskelbiančios didelėmis šios srities žinovėmis, pamačiusios ne šiaip paranormalią *nuotrauką,* bet visą prakeiktą paranormalų *fotoaparatą,* kuris, kartą iškrėtęs pokštą, kaip toje nuotraukoje su dama, stebinčia namo grįžtančius lapių medžiotojus, nesiliauja, bet daro tai *vėl, vėl,* ir *vėl,* elgiasi kaip pora spuoguotų paauglių per siaubo filmą. Kažin, kiek jos sumokėjo už visą tą šlamštą, kurio niekaip kitaip kaip *pigiu efektu* nepavadinsi? Tūkstančius? Dešimtis tūkstančių? *Šimtus* tūks...

- ...parodysite mums? - išgirdo jis Meleusipus klausimo pabaigą.

Popsas Merilas, neįžvelgęs sesučių veiduose nei nuostabos, nei nepasitikėjimo, pasistengė išspausti kažką panašų į šypseną.

- Atleiskite, mielosios damos, - tarė jis. - Mano mintys kokiai minutei ar dviem buvo nuklydusios į šalį. Ką padarysi - senstam.

- Mums jau aštuoniasdešimt treji, bet *mūsų* mintys vis dar skaidrios kaip stiklas, - paprieštaravo Eleusipus.

- *Tik ką nuplautas* stiklas, - pridūrė Meleusipus. - Klausiau, ar turite naujų nuotraukų, kurias norėtumėte mums parodyti... po to, kai išnešite šį baisų daiktą, žinoma.

- *Amžius* nematėme tikrai *gerų* naujų nuotraukų, - kalbėjo Eleusipus, prisidegdama naują cigaretę.

- Praeitą mėnesį buvome nuvykusios į Naujosios Anglijos mediumų konventą, - aiškino Meleusipus, - ir nors pranešėjai kalbėjo įtikinamai...

- ...ir pakiliai...

- ...prisižiūrėjome tiek daug nuotraukų, kurios buvo *akivaizdžios* klastotės. Net dešimties metų vaikas...

- ...septynerių!..

- ...būtų tai pastebėjęs. Taigi... - Meleusipus nutilo. Jos veidas įsitempė, atrodė, kad jai turėtų skaudėti (šiaip jau nuo amžiaus suglebę raumenys senutės veidą darė švelnų ir giedrą). - Aš suglumusi, pone Merilai. Turiu prisipažinti, kad esu suglumusi.

- Aš ketinau pasakyti tą patį, - pritarė jai Eleusipus.

- Kam *atvežėte* šį siaubingą daiktą? - nuo nikotino prikimusiu balsu duetu paklausė Meleusipus ir Eleusipus.

Popsą apėmė toks stiprus noras drėbti joms į akis: *Kadangi nežinojau, kad jūs, senos klastūnės, iš tikrųjų esate iš baimės triedžiančios vištos,* jog jis net paklaiko patikėjęs, kad *jau* pasakė tai ir pakraupęs laukė, kada gi iš blausaus svetainės kampo pasigirs įsižeidusių dvynių spiegimas, persmelkiantis kiaurai kaip kietą pušį džyrinantis pjūklas, drebinantis sienas ir visą ant jų kabantį šlamštą.

Baimė, kad garsiai ištarė siaubingą mintį, tetruko tik sekundės dalį. Bet vėliau, kai kaskart prisimindavo tą epizodą bemiegėmis naktimis, apačioje mieguistai tiksint daugybei laikrodžių (ir Kevino Delevano "Polaroidui" tūnant užrakintame stalčiuje), jam atrodydavo, kad tai užtruko gerokai ilgiau. Ilgomis bemiegėmis valandomis jis kartais imdavo gailėtis, kad neištarė to garsiai, paskui atsitokėdavo išsigandęs, kad jau kraustosi iš proto.

Vis dėlto Popsas pasielgė taip, kaip jam diktavo savisaugos instinktas. Užsipuolęs Pūliuojančias Seseris jis, be abejo, patirtų begalinį pasitenkinimą, tik, deja, *trumpalaikį.* O štai įveikęs tą norą ir ėmęs meilikauti, - būtent to jos ir tikėjosi, nes tik taip su jomis visą gyvenimą ir buvo elgiamasi, - galbūt dar galėtų parduoti trijų ar keturių tūkstančių vertės "dvasių nuotraukų", jeigu, aišku, jos dar kiek pratemptų neįveiktos plaučių vėžio.

Be to, Popso sąraše yra ir kitų Pamišusių Skrybėliuočių, nors ir ne tiek daug, kiek jis įsivaizdavo tą dieną, kai važiavo pas Sedriką Makartį. Pasidomėjus paaiškėjo, kad du iš jų jau mirę, o vienas šiuo metu mokosi pinti krepšius Šiaurės Kalifornijos pamišėlių prieglaudoje.

- Tiesą sakant, - prabilo jis, - labai norėjau parodyti jums tą fotoaparatą. Ką aš noriu pasakyti, - matydamas siaubo perkreiptus jų veidus, paskubomis rinkosi žodžius, - yra tai, kad žinau, kokios patyrusios šios srities žinovės esate.

Siaubą pakeitė pasitenkinimas; sesutės persimetė pasipūtėliško pritarimo kupinais žvilgsniais. Popsą apėmė noras apipilti porą prakeiktų "Camel" pakelių benzinu, sukišti į jų suvytusias subines ir brūkštelėti degtuką - tada tai jos parūkytų: dūmai virstų kaip iš kamino! Štai ką jis iš tikrųjų norėjo pasakyti.

- Maniau, gal galėtumėte patarti, ką man daryti su šituo fotoaparatu, - pagaliau baigė jis.

- Sunaikinkite jį, - skubiai pasakė Eleusipus.

- Aš naudočiau dinamitą, - papildė ją Meleusipus.

- Iš pradžių sieros rūgštį, *paskui* dinamitą, - pataisė Eleusipus.

- Teisingai, - pritarė Meleusipus. - Jis pavojingas. Net nereikia pamatyti to velnio šuns, kad tai suprastum.

Tačiau ji vis tiek dar kartą pažiūrėjo į nuotrauką; jos abi pažiūrėjo, ir jų veidus perkreipė pasibjaurėjimas ir baimė.

- Jis skleidžia *blogį,* - tarė Eleusipus nelaimę pranašaujančiu balsu, bet taip juokingai, tarsi mokinukė, vaidinanti Laumę "Makbete". Vis dėlto Popso juokas kažkodėl neėmė. - Sunaikinkite jį, pone Merilai. Kol neatsitiko kas nors baisaus. Kol - tikiuosi, atkreipkite dėmesį, kad sakau tik *kol* - jis nesunaikino *jūsų.*

- Na na, - bandė atsainiai šyptelėti Popsas, o iš tikrųjų nuo tų žodžių pasijuto tikrai nejaukiai, - per daug sutirštinate spalvas. Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad čia tik fotoaparatas.

Eleusipus Dyr kuo ramiausiu balsu pasakė:

- Ir planšetė, prieš kelerius metus mūsų vargšei Koletei Simino išdūrusi akį, buvo ne kas kita kaip medžio plokštė.

- Bent jau tol, kol tie kvaili, kvaili, *kvaili* žmonės neprikišo nagų ir nepažadino joje snaudusios dvasios, - dar ramesniu balsu pridūrė Meleusipus.

Pokalbis, rodės, išseko. Popsas paėmė fotoaparatą - bet stengėsi laikyti tik už dirželio, neliesdamas paties fotoaparato, nors pats save įtikinėjo, kad daro taip tik dėl šitų dviejų nukvakusių senių, - ir atsistojo.

- Ką gi, jūs geriau išmanote tuos reikalus, - atsiduso jis.

Abidvi senės susižvalgė ir dar aukščiau pakėlė galvas.

Taip; atsitraukimas. Atsitraukti - vienintelė išeitis... bent jau kol kas. Bet jis dar nepasiduoda. Kiekvienas šuo sulaukia savo valandos, palauks ir šis.

- Nebedrįstu ilgiau jūsų gaišinti, nes ir taip pridariau jums rūpesčių.

- O, jokiu būdu! - kildama iš savo vietos paprieštaravo Eleusipus.

- Pastaruoju metu mus vis rečiau kas nors beaplanko! - stodamasi pridūrė Meleusipus.

- Nuneškite jį į automobilį, pone Merilai, - kalbėjo Eleusipus, - o paskui...

- ...grįžkite išgerti arbatos.

- *Geros* arbatos!

Ir nors Popsas dabar nenorėjo nieko daugiau, kaip tik dingti iš čia (ir atšauti joms: *Net neketinu vargintis dėkodamas, tiesiog trokštu neberegėti šlykščių jūsų snukių),* jis manieringai nusilenkė ir mandagiai atsiprašė:

- Būtų labai malonu, bet jau esu susitaręs. Mat nedažnai atvažiuoju į šį miestą.

Jeigu jau meluoji, tai meluok iki galo - šio patarimo Popsas net ir miegodamas neužmiršdavo. Jis susirūpinęs žvilgtelėjo į laikrodį.

- Jau ir taip per ilgai užtrukau. Jūs, mergaitės, privertėte mane užsimiršti, bet aš turbūt ne vienintelis, kuris dėl *jūsų* pamiršta viską pasaulyje.

Jiedvi sukikeno ir iš tikrųjų paraudo. Atrodė panašios į nuvytusias rožes.

- Kodėl, pone *Merilai!* - sučiulbo Eleusipus.

- Paklauskite to kitą kartą, - atsakė jis išsišiepęs taip, kad lūpos vos neperplyšo. - Dėl Dievo, paklauskite to kitą kartą. Tik paklauskite ir pažiūrėkite, ar nepasakysiu "taip" greičiau, nei bėga nuo pavadžio paleistas žirgas!

Jis išėjo, ir kai viena iš jų skubiai uždarė paskui jį duris (gal jos bijo, kad saulė neišblukintų tų prakeiktų klastočių, vadinamų "dvasių nuotraukomis", gaižiai pamanė Popsas), jis pasisuko ir nufotografavo juodaodę tylenę, kuri tebegrėbstė lapus. Padarė tai visiškai nesąmoningai, kaip piktavalis žmogus, negalintis ramiai praeiti nesutraiškęs po kojomis pasipainiojusio gyvio.

Juodaodės moters lūpos persikreipė, tarsi ji ruoštųsi urgzti, ir į Popsą įsmigo piktos akys.

Jis įšoko į automobilį ir atbulomis išvažiavo į kelią.

Automobilio užpakalis jau lindo į gatvę, kai Popsas pasisuko patikrinti, ar kelias laisvas. Staiga jo akys užkliuvo už nuotraukos, kurią ką tik padarė. Ji dar nebuvo visiškai išryškėjusi; paviršius tebebuvo blankus kaip ir visų "Polaroido" nuotraukų, kai jos dar tik ryškėja.

Tačiau ir to užteko, kad Popsui užgniaužtų kvapą. Net širdis, rodės, nustojo plakusi.

Tai, ko Kevinas bijojo, dabar iš tikrųjų atsitiko. Šuo jau buvo visai atsisukęs ir nenumaldomai artėjo prie fotoaparato ir to, kas jį laikė... o, bet juk šįkart *jis pats* laikė fotoaparatą, ar ne? Jis, Redžinaldas Marijanas "Popsas" Merilas, nukreipė objektyvą į juodaodę moterį ir spragtelėjo. Greičiausiai iš apmaudo, kaip lupti gavęs vaikas, kuris savo žaisliniu šautuvėliu taikosi į ant stulpo pastatytą butelį, nes tik taip gali išlieti savo pyktį (juk negali nušauti tėvo!) už patirtą pažeminimą.

Šuo artėjo. Kevinas žinojo, kad taip ir atsitiks. Popsas irgi būtų supratęs, jeigu tik būtų turėjęs laiko ilgiau apie tai pagalvoti, tačiau to laiko vis pritrūkdavo. Bet nuo šios akimirkos jam jau bus sunku galvoti apie ką nors kita, išskyrus fotoaparatą, tos mintys užims visą jo laiką - ir dieną, ir naktį.

Jis artėja, taip pamanęs, Popsas net suakmenėjo - tarsi žmogus, stovintis tamsoje ir jaučiantis nematytos būtybės žingsnius. *O, Dieve, jis artėja, tas šuo artėja!*

Bet jis ne tik *artėjo;* jis *keitėsi.*

Neįmanoma žodžiais nusakyti kaip. Jo akys, rodos, regėjo ir tai, kas buvo, ir tai, ką norėtų matyti. Tas žvilgsnis kėlė beveik fizinį skausmą. Vienintelis apčiuopiamas kitimo įrodymas - kad pasikeitė bendras vaizdas. Tarsi kažkas būtų susiaurinęs bendrą objektyvo padėtį, todėl gauruota šuns kakta kažkaip išsigaubė ir nutolo, o žudikiškose šuns akyse atsirado bjaurios raudonos dėmės - tokios "Polaroido" nuotraukose kartais išeina žmonių akys.

Rodės, kad ir visas šuns *kūnas* pailgėjo, bet ne suplonėjo, dar daugiau - jis atrodė stambesnis. Ne šiaip storesnis, bet raumeningesnis.

Ir jo dantys buvo didesni. Ilgesni. Aštresni.

Popsas staiga atitoko begalvojąs apie Džo Kemberio senbernarą Kudžą - tą, kuris ir pražudė savo jaunąjį šeimininką*. Šuo buvo pasiutęs. Jis užspeitė berniuką ir jį vežusią moterį automobilyje netoli Kemberių namų. Po dviejų ar trijų nelaisvės dienų berniukas mirė. Ir dabar Popsas mąstė, ar ir jie, sėdėdami tuose spąstuose - savo automobilyje, matė *tai,* ką išvydo jis: krauju pasruvusias akis, ilgus aštrius dantis...

Nekantriai signalizavo kito automobilio vairuotojas.

Popsas riktelėjo, jo širdis ėmė daužytis lenktyninio automobilio greičiu.

Furgonas mėgino aplenkti jo sedaną, bet jam niekaip nesisekė išlįsti iš siauros gatvelės. Įniršęs vairuotojas pro atdarą langą rodė nepadorius ženklus.

- *Verčiau susikišk tą pirštą į subinę, kalės vaike!* - šūktelėjo Popsas. Užvedė variklį ir taip staigiai rovėsi į priekį, kad užkabino šaligatvį. Viena ranka nirtulingai sukdamas vairą, kita neatleisdamas mygo savo automobilio signalą. Galų gale mašina išsitiesino, ir jis nuvažiavo. Bet už trijų kvartalų buvo priverstas sustoti ir bent dešimtį minučių ramiai pasėdėti, nes krėtė toks drebulys, kad paprasčiausiai neįstengė vairuoti.

Tai tiek apie Pūliuojančias Seseris.

---

* Ši istorija aprašyta S. Kingo romane "Kudžas". (Liet.k.: "Eridanas", 1998.)

Per kitas penkias dienas Popsas daugiau nieko ir nenuveikė, tik mintyse perkratinėjo likusį Pamišusių Skrybėliuočių sąrašą. Jo nustatyta pradinė kaina, prieš susitikimą su Makarčiu siekusi dvidešimt tūkstančių dolerių, pas Pūliuojančias Seseris sumažėjusi iki dešimties (aišku, nei vienu, nei kitu atveju ji nebuvo ištarta garsiai), sulig kiekviena diena vis mažėjo. Po ilgų apmąstymų jis nutarė, kad vienintelė jam likusi viltis - Emoris Čefis, iš kurio būtų galima nulupti daugių daugiausia dvidešimt penkis šimtus.

Čefio atvejis buvo stulbinančiai paradaksolus: iš visų Pamišusių Skrybėliuočių, su kuriais Popsui teko turėti reikalų (o teko tikrai nemažai), vienintelis Emoris Čefis, tikėdamas "kito pasaulio" egzistavimu, neturėjo absoliučiai jokios vaizduotės. Stebino jau vien tai, kad žmogus be vaizduotės *tiki* tokiais dalykais, bet Popsas niekaip negalėjo suprasti, kodėl jis viskam, kas su tuo susiję, išleidžia šitiek pinigų. Turėdamas tai galvoje, Popsas į savo sąrašą Čefį būtų įtraukęs vienu iš pirmųjų, jeigu ne nemalonus faktas, kad Čefio toli gražu negalėtum pavadinti pasiturinčiu Pamišusiu Skrybėliuočiu. Jam sunkiai sekėsi išlaikyti kadaise savo turtais garsėjusios šeimos palikimą. Dėl to ir Kevino "Polaroido" kaina taip nukrito.

Bet, mąstė Popsas, įsukęs į krūmokšniais apžėlusią sodybą, trečiajame dešimtmetyje garsėjusią kaip vieną iš gražiausių Sebago ežero vasarnamių, o dabar tapusią vienu iš labiausiai apleistų Sebago ežero namų (Čefių šeimos rezidencija Portlende jau prieš penkiolika metų buvo parduota iš varžytinių už skolas), *jeigu kas nors ir nupirks šį sumautą daiktą, tai tik Emoris.*

Tačiau labiausiai Popsą jaudino viena smulkmena - kiekvienąkart, einant nuo vieno potencialaus pirkėjo prie kito, vis labiau ir labiau - demonstravimas, kaip jis veikia. Galėtų iki pažaliavimo aiškinti, kaip tas fotoaparatas veikia, bet vargu ar net toks senas žąsinas kaip Emoris Čefis atvertų piniginę pasikliaudamas vien žodžiais.

Netikėtai Popsui į galvą atėjo mintis, kad kvailai pasielgė liepęs Kevinui prifotografuoti šitiek nuotraukų vaizdo įrašui. Bet, antra vertus, juk nežinojo, kad nuo to kas nors pasikeis. Laikas ėjo aname pasaulyje (jis kaip ir Kevinas tikėjo, kad jis egzistuoja), tik daug lėčiau negu šiame... bet argi šuniui artinantis prie fotoaparato tempas nepaspartėjo? Popsui atrodė, kad taip. Tose nuotraukose, kur šuo šonu pasisukęs į tvorą, judėjimas buvo beveik nepastebimas; dabar tik aklas nepamatytų, kad su kiekvienu fotoaparato spragtelėjimu šuo artėja. Atstumas tarp jo ir fotografo akivaizdžiai sumažėdavo net ir palygi-

nus dvi viena paskui kitą darytas nuotraukas. Tarsi ano pasaulio laikais bandė... na, bandė *pasivyti,* sinchronizuotis su šio pasaulio laiku.

Jeigu tai būtų viskas, vis tiek būtų pakankamai blogai. Bet tai buvo *ne viskas.*

Po velnių, tai juk ne *šuo.*

Popsui nebuvo aišku, kas *tai,* bet jis tiksliai (kaip ir tai, kokiose kapinėse palaidota jo motina) žinojo, kad tai ne *šuo.*

Popsas pagalvojo, kad tuo metu, kai slinko palei tvorą, kuri paskutinėse nuotraukose buvo likusi už gerų dešimties pėdų, tai *buvo* šuo; bent jau *atrodė* panašus į šunį, kol nepakėlė galvos ir nepasimatė jo nasrai.

Bet dabar jis buvo panašus į padarą, kokio nebuvo ne tik Dievo sutvertoje žemėje, bet ir Liuciferio karalystėje. Dar didesnį nerimą jam kėlė tai, kad žmonės, kuriems jis rodė nuotraukas, nieko ypatinga nepastebėjo. Jie, žinoma, pasibaisėjo, kad tai šlykščiausias dviejų valkataujančių šunų hibridas, kokį tik jiems yra tekę matyti, bet tik tiek. Nė vienas iš jų nepastebėjo, kad Kevino fotoaparatu nufotografuotas šuo virsta monstru, artėdamas prie objektyvo, kuris galbūt yra savotiški vartai tarp šio ir ano pasaulio.

Ir Popsui į galvą ėmė lįsti mintys, anksčiau kankinusios Keviną: *Bet jis niekada nepereis to barjero. Niekada. Jeigu kas nors ir atsitiks, aš žinau kas, nes tas sutvėrimas viso labo tėra GYVULYS, tegul ir velniškai šlykštus, tegul baisus, galbūt panašus į tą, kokius įsivaizduoja tamsoje gulintys vaikai, bet vis dėlto jis tėra GYVULYS, ir jeigu kas nors atsitiks, tai atrodys taip: paskutinėje nuotraukoje nebesimatys nieko, tik neryškūs kontūrai, nes tas velnio šuo jau bus pašokęs, ir fotoaparatas nebefiksuos tolesnių jo veiksmų; fotoaparatas arba neveiks, arba, jeigu veiks, darys tokias nuotraukas, kurioms išryškėjus matysis tik juodi kvadratai, nes neįmanoma ką nors nufotografuoti fotoaparatu su sudužusiu objektyvu arba apskritai perlūžusiu per pusę; jeigu šešėlio savininkas paleis iš rankų fotoaparatą, kai šuo jį užpuls, jis nukris ant šaligatvio ir greičiausiai SUDUŠ. Juk, šiaip ar taip, tai tik plastmasės gabalas, o plastmasė ir betonas niekuomet nebuvo geri draugai.*

Bet štai Emoris Čefis jau išėjo į savo aptriušusią verandą, kurioje ne tik lentų dažai buvo apsilupinėję, bet ir pačios lentos išsiklaipiusios. Sienos - sukrešėjusio kraujo spalvos, kai kur žiojėjo nemenkos skylės. Emoris Čefis dėvėjo palaidinę, kurią galima buvo spėti kadaise buvus ryškiai mėlynos spalvos, bet ji buvo tiek nuskalbta ir papilkėjusi, kad tapo panaši į liftininko uniformą. Aukšta Emorio Čefio

kakta raukėsi, raukėsi, kol galiausiai visiškai pasislėpė po keliais jam dar likusiais plaukais. Veide nušvito jam būdinga *Pypt-pypt, senas geras drauguži, ką, ką?* šypsena, atidengdama didžiulius kreivus dantis. Popsui jis pasirodė panašus į nutriušusį triušiuką.

Popsas vėl paėmė fotoaparatą tik už dirželio, - Dieve, kaip jis nekenčia šito daikto! - išlipo iš automobilio, prisiversdamas išspaudė kažką panašų į šypseną ir pamojavo.

Verslas, šiaip ar taip, yra verslas.

- Gana bjaurus šunėkas, ar ne?

Čefis rankose laikė dabar jau visiškai išryškėjusią nuotrauką. Popsas buvo spėjęs paaiškinti fotoaparato veikimo principą. Visas niūrias mintis nuvijo šalin, nes Čefio akyse pastebėjo gyvą susidomėjimą. Baigęs kalbėti padavė "Saulę" Emoriui, ragindamas nufotografuoti ką tik nori.

Šypsodamasis ta savo atstumiančia šypsena, Emoris Čefis nukreipė objektyvą tiesiai į Popsą.

- Išskyrus mane, - paskubomis pridūrė Popsas. - Jau geriau įbestum pistoleto vamzdį man į smilkinį, negu atsuktum į mane tą fotoaparatą.

- Žmogus, kuris ketina pirkti daiktą, gali elgtis su juo kaip panorėjęs, - atšovė Čefis, bet vis tiek nusileido ir pasisuko į langą, pro kurį matėsi vaizdas į ežerą, išties didingas, užsilikęs čia nuo Pirmojo pasaulinio karo laikų, kai prasidėjo auksinis Čefių šeimos amžius, 1970-aisiais ėmęs virsti į žalvarį.

Jis paspaudė mygtuką.

Fotoaparatas sudūzgė.

Popsas krūptelėjo. Jau pastebėjo, kad ėmė krūpčioti kiekvieną kartą, kai tik išgirsdavo tą garsą - tylų dūzgimą. Kelis kartus bandė susivaldyti, kol suprato, kad nuo jo valios tai nepriklauso.

- Na, taip, velniškai bjaurus gyvulys! - pakartojo Čefis, apžiūrėjęs nuotrauką, ir Popsas net apsidžiaugė, kad pagaliau dingo ta jo atstumianti kreivadantė šypsena. Na, iš fotoaparato bent jau tiek naudos.

Tačiau buvo aišku, kad ir šis žmogus neįžiūri to, ką įžvelgia jis, Popsas. Popsas buvo iš anksto numatęs ir tokią galimybę; vis dėlto šis faktas jį sukrėtė. Jis tikėjosi, kad jeigu tas kvailys pamatys tai, ką mato Popsas, pro pačias artimiausias duris ners laukan neatsigręždamas.

Šuo - na, tai buvo ne šuo, jau ne, bet juk reikia jį kažkaip pavadinti - dar nebuvo pradėjęs šuolio, bet jau ruošėsi; buvo pritūpęs ant užpakalinių kojų, ir ta poza Popsui priminė lenktyninį automobilį prieš pat startą: variklis užvestas, apsisukimų per minutę rodyklė rodo 60x10, storos dygliuotos padangos pasirengusios paleisti dulkių ir dūmų debesis.

Šuns snukis nebeatpažįstamas. Jis buvo persikreipęs, todėl atrodė, kad liko tik viena akis. Ne, jis neįgavo nei apskritimo, nei ovalo formos, bet kažkaip *išskydo,* kaip šakute išplaktas kiaušinio baltymas. Nosies vietoje - juodas snapo formos daiktas su dviem skylėm abiejose pusėse. Ar iš tų skylių rūko *dūmai* - kaip iš ugnikalnio kraterio? Galbūt, o gal tai tik vaizduotės padarinys.

Nesvarbu, pagalvojo Popsas. *Tiesiog nesiliauk toliau spragsėjęs arba leisk tokiems kaip šis bukagalvis tai daryti ir netrukus sužinosi, ar ne?*

Bet juk jis *nenori* sužinoti. Popsas įsižiūrėjo į juodą padarą, kurio kailį, rodos, pakeitė judančių spyglių tankumynas, bet jame liko įsivėlusios tos pačios varnalėšos, gal koks pora tuzinų. Varnalėšomis buvo apkibusi ir uodega, kuri dabar priminė viduramžių ginklą. Paskui įsižiūrėjo į šešėlį, kurį pirmasis pastebėjo - kokia gėda! - kažkoks snarglius, ir pamatė, kad ir jis pasikeitė. Viena šešėlinė koja buvo atsitraukusi per žingsnį atgal - labai *didelį* žingsnį, net jeigu šešėlio padėtį būtų pakeitusi kylanti ar besileidžianti saulė (vis dėlto ji leidosi; dabar Popsas kažkodėl neabejojo, kad ji leidosi, kad aname pasaulyje artinosi naktis, ne diena).

Fotografas ten, aname pasaulyje, pagaliau suprato, kad šuo net nemano ramiai tupėti ir jam pozuoti; tai neįėjo į jo planus. Jis ruošėsi *naikinti,* o ne *tupėti. Tai* buvo jo planuose.

Sunaikinti ir kažkokiu nesuprantamu būdu dingti.

Sužinok! Popsas mintyse šaipėsi pats iš savęs. *Pirmyn! Tau tereikia tik toliau fotografuoti ir sužinosi! DAUG sužinosi!*

- O jūs, pone, - toliau kalbėjo Emoris Čefis (jis buvo nutilęs tik akimirkai; tokie vaizduotės neturintys sutvėrimai retai varginasi ką nors svarstydami), - esate nevykęs pardavėjas!

Įspūdžiai iš susitikimo su Makarčiu dar tebebuvo švieži ir skaudūs.

- Jeigu jūs manote, kad tai klastotė... - pradėjo jis.

- Klastotė? Visai ne! Visai... ne! - Čefio veide vėl visa savo didybe nušvito kreivadantė šypsena. Jis skėstelėjo rankomis. - Bet, suprantate, bijau, kad mums nieko iš to neišeis, pone Merilai. Man labai nemalonu tai sakyti, bet...

- Kodėl? - pro dantis iškošė Popsas. - Jeigu nemanote, kad šis prakeiktas daiktas yra klastotė, kodėl, po velnių, jo nenorite? - ir jis pats nustebo, kokiu pakeltu, kone verksmingu balsu ištarė tuos žodžius. Nieko panašaus nėra buvę ir - Popsas pažadėjo sau - niekada nebus. Aišku, kad ir šį kartą jam nepavyks *atsikratyti* to prakeikto daikto.

- Bet... - Čefis atrodė sutrikęs ir pasimetęs. Jis nebežinojo, kokius žodžius pasirinkti, nes viskas, ką jis ketino pasakyti, jam atrodė savaime suprantami dalykai. Tą akimirką jis buvo panašus į labai malonų, bet visiškai savo darbo neišmanantį mokytoją, bandantį išmokyti pradinuką užsirišti batus. - Bet jis juk *nieko* nedaro, ar ne?

- *Nieko* nedaro?! - beveik rėkte išrėkė Popsas. Jis negalėjo patikėti, kad šitaip neteko savitvardos. Kas gi jam darosi? Arba, imant jautį už ragų, ką šis niekšingas *fotoaparatas* jam daro? - *Nieko* nedaro? Jūs ką - aklas? Jis fotografuoja *kitą pasaulį!* Jis daro nuotraukas, kurias sudėjus aiškiai matyti judėjimas, nepaisant *kur* ir *kada* fotografuoji *šiame* pasaulyje! Ir tas... tas sutvėrimas... tas *monstras*...

O! O, Dieve! Ir kaip jam išsprūdo! Jis nuėjo per toli. Matė tai iš Čefio akių.

- Bet juk čia tik šuo, ar ne? - ėmėsi raminti jį Čefis. Tokiu balsu turbūt kalbėtų žmogus, trumpam, kol seselė nubėgs į gretimą kabinetą atnešti raminamųjų vaistų, paliktas vienas su bepročiu.

- Aha, - pavargusiu balsu ištarė Popsas. - Iš tikrųjų - tai tik šuo. Bet juk pats sakėte, kad tai velniškai bjaurus gyvulys.

- Teisybė, teisybė, sakiau, - įtartinai skubiai patvirtino Čefis, o Popsas pagalvojo, kad jeigu tas idiotas dar truputį išsišieps, trys ketvirtadaliai jo galvos nusiris jam į sterblę. - Bet... juk jūs neabejotinai suprantate, pone Merilai... kokių problemų tai kelia kolekcionieriui. *Rimtam* kolekcionieriui.

- Ne, nesuprantu, - atsakė Popsas, bet mintyse peržvelgęs visą Pamišusių Skrybėliuočių sąrašą, kuris iš pradžių jam pasirodė daug žadantis, jau pradėjo suprasti. Tiesą sakant, jis pamatė daugybę problemų, kurias šis "Polaroidas" kelia rimtam kolekcionieriui. Nors Emoris Čefis... Dievas žino, ką Emoris turėjo galvoje.

- Egzistuoja daugybė tikrų dalykų, pavyzdžiui, dvasių nuotraukos, - pasakė Čefis tokiu lėtu, visažinančiu balsu, kad Popsas vos susivaldė jam nesmogęs. - Bet čia - ne dvasių nuotraukos. Čia...

- Čia, po velnių, nėra *normalios* nuotraukos!

- Būtent tai aš ir norėjau pasakyti, - šiek tiek pyktelėjo Čefis. - Bet *kokios* tai nuotraukos? Niekas nežino, ar ne? Galima tik stebėtis, kodėl fotografuojant iš pažiūros visiškai normaliu fotoaparatu išeina šuoliui pasirengusio šuns nuotraukos. Kai jis pagaliau pašoks,

nuotraukoje jo nebeliks. Taigi toliau sektų vienas iš trijų dalykų. Fotoaparatas gali pradėti daryti normalias nuotraukas, tai yra fotografuoti objektus, į kuriuos yra nukreiptas; gali atsitikti taip, kad jis apskritai nebeveiks, nes jo užduotis fotografuoti - *fiksuoti,* galima pasakyti - šunį jau įvykdyta; arba, trečia, jis paprasčiausiai gali toliau daryti nuotraukas, kuriose matysis ta balta tvora ir nušiurusi veja, - paskui patylėjęs pridūrė: - Manau, kad jeigu kas nors eitų pro šalį, visoje keturiasdešimtyje nuotraukų - ar keturiuose šimtuose - vis tiek matytųsi tik jo kojos, nes neatrodo, kad tas, kuris fotografuoja, galėtų kilstelėti fotoaparatą, - ir tiksliai atkartodamas Kevino tėvo žodžius, nors net neįsivaizdavo, kas yra tas Kevino tėvas, pridūrė: - Man nemalonu tai sakyti, pone Merilai, bet parodėte man tai, ko niekada nesu regėjęs: nepaaiškinamą ir beveik nepaneigiamą - o tai labai nuobodus dalykas - paranormalų reiškinį.

Ši stulbinanti, bet neabejotinai nuoširdi pastaba privertė Popsą nekreipti dėmesio, kad Čefis iš tikrųjų gali palaikyti jį psichikos ligoniu, ir dar kartą paklausti:

- Bet juk tai tik šuo, kaip jūs manote?

- Žinoma, - šiek tiek nustebęs patvirtino Čefis. - Benamis ir beveislis, tik labai jau negeranoriškai nusiteikęs.

Jis atsiduso.

- Ir, žinoma, niekas rimtai į tai nežiūrės. Turiu galvoje žmones, nepažįstančius jūsų, pone Merilai. Žmonės, kurie nežino, koks jūs būnate sąžiningas ir patikimas, kai reikalas susijęs su tokiais dalykais. Suprantate, tai panašu į pokštą. Be to, nelabai vykusį.

Prieš dvi savaites Popsas būtų puolęs kuo karščiausiai ginčytis. Bet ne po to, kai buvo tiesiog meste išmestas iš to išperos Makarčio namų.

- Na, jeigu tai jūsų paskutinis žodis, - pasakė Popsas, atsistojo ir paėmė fotoaparatą, bet tik už dirželio.

- Apgailestauju, kad teko tuščiai sukarti tiek kelio, - numykė Čefis... ir jo veidą vėl perkreipė tas bjaurus kreivadantis šypsnys. - Prieš jums atvažiuojant, kaip tik ruošiausi susitepti sumuštinių. Gal norėtumėte prisijungti, pone Merilai? Pasigirsiu - darau puikius sumuštinius. Pridedu truputį krienų ir svogūnų - tai mano paslaptis, o paskui dar...

- Ne, dėkui, - nutraukė jį Popsas. Kaip ir tada, kai mindžikavo Pūliuojančių Seserų svetainėje, dabar jis labiau už viską pasaulyje norėjo dingti iš čia, kad jį ir šitą išsišiepusį idiotą skirtų daugybė mylių. Popsas visada jautė alergiją toms vietoms, kur patyrė pralaimėji-

mą. Netrukus jų bus dar daugiau. Velniškai daug. - Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad jau pietavau. Man laikas grįžti.

Čefis sukikeno:

- Darbo žmogaus dalia yra lenkti nugarą, bet už tai jis kada nors vis tiek sulaukia atlygio.

Niekada, mąstė Popsas. *Niekada nesulauksiu to sumauto atlygio.*

- Toks gyvenimas, - ištarė garsiai ir buvo tuoj pat išlydėtas iš drėgno ir šalto namo (Popsas negalėjo įsivaizduoti, kaip įmanoma jame gyventi, pavyzdžiui, vasario mėnesį), kuriame tvyrojo supelėjusių užuolaidų ar baldų apmušalų dvokas... o gal tokį kvapą palieka pinigai, staiga dingę iš ilgą laiką turtingų buvusių namų. Anksčiau jis niekada neatkreipė dėmesio, kaip gaiviai kvepia spalio pavakarės oras su vos juntamu ežero ir stiproku pušų prieskoniu.

Jis sėdo į automobilį ir užvedė variklį. Skirtingai nei Pūliuojančios Seserys, kurios palydėjo jį tik iki durų ir tuoj pat jas užtrenkė, tarsi vampyrės bijodamos menkiausio saulės spindulio, Emoris Čefis stovėjo verandoje, šypsodamasis ta savo idiotiška šypsena ir *mojavo,* lyg išlydėdamas širdžiai mielą žmogų į ilgą kelionę.

Visiškai nesąmoningai, kaip, beje, ir tuomet, kai fotografavo tą juodaodę, Popsas nukreipė objektyvą į Čefį ir jo lūšną, kadaise buvusią Čefių šeimos pasididžiavimu. Neprisimena, kaip fotoaparatas, su pasibjaurėjimu numestas ant priekinės sėdynės, vėl atsidūrė jo rankose, nepajuto, kad spustelėjo mygtuką, kol neišgirdo dūzgimo. Kai jis pagaliau pažvelgė į rankose laikomą daiktą, iš jo lindo nuotrauka, kuri priminė pilku skysčiu - gal magnezijos pienu - aptrauktą liežuvį. Tas garsas Popsą persmelkė iki pačių nervų galūnių; suskaudo taip, kad net norėjosi rėkti.

Akies krašteliu Popsas matė, kad Čefis, palaikęs tai pasiutusiai geru pokštu, juokiasi. Bet paskui jau ne Čefio juokai buvo jam galvoje. Traukdamas nuotrauką iš fotoaparato plyšio jis bandė įtikinti save, kad ką tik pasigirdęs urzgimas tėra tik jo paties liguista vaizduotė (gal toli ežere praplaukė motorlaivis); bandė įtikinti save, kad jausmas, jog rankose laikomas fotoaparatas trumpam *išsipūtė* tarsi nuo didžiulio slėgio viduje, taip pat yra įsikalbėtas. Popsas atidarė prietaisų skydo lentynėlės dureles, įmetė ten nuotrauką ir vėl jas užtrenkė tokiu staigiu judesiu, kad iki pat gyvuonies nusiplėšė nykščio nagą.

Automobilis trūkčiodamas pajudėjo iš savo vietos, tai beveik užgesdamas, tai vėl didindamas greitį, ir vos "nenuskynė" abipus keliuko pasodintų eglių. Popsui pasirodė, kad visą tą laiką girdėjo Emorį Čefį kvatojant, bet ne bet kaip, o: *Au! Au! Au! Au!*

Širdis daužėsi, o galvoje ūžė. Jis visas virpėjo.

Popsas stengėsi suimti save į rankas. Penkios mylios, ir ūžimas galvoje atlėgo. Dešimt mylių (pusiaukelėje į Kasl Roką), ir širdis vėl ėmė ritmingai plakti. Visą tą laiką jis įtikinėjo save: *Tik nežiūrėk į ją. Tik NEŽIŪRĖK. Tegul tas prakeiktas daiktas supūna ten. Nereikia į ją žiūrėti ir nereikia daugiau fotografuoti. Laikas nurašyti tą daiktą į nuostolius. Laikas padaryti tai, ką reikėjo leisti berniukui pačiam padaryti.*

Bet, žinoma, vos tik privažiavo poilsiui skirtą vietą su apžvalgos aikštele, iš kurios, rodės, matėsi visas vakarų Meinas ir pusė Niū Hampšyro, įsuko į ją, išjungė variklį, atidarė lentynėlę ir išsitraukė nuotrauką, kurią nufotografavo būdamas ne daugiau sąmoningas nei per miegus vaikščiojantis žmogus. Aišku, nuotrauka jau buvo išryškėjusi; chemikalai padarė savo darbą. "Polaroido" nuotraukoms nereikia ypatingų sąlygų, jos išryškėja ir tamsoje, ir šviesoje.

Šuo jau buvo visiškai pasirengęs šuoliui. Kaip sustumta spiralė, kaip iki galo atlaužtas šautuvo gaidukas. Jo dantys buvo dar labiau padidėję, jie tiesiog nebetilpo nasruose; įdomu, ar jo snukis apskritai galėtų susičiaupti? Ar įmanoma judinti žandikaulius su tokiais dantimis? Dabar šis padaras labiau priminė šerną nei šunį, bet iš tikrųjų tai buvo Popsui nematytas sutvėrimas. Ne tik nemalonu į jį žiūrėti; tas vaizdas veikia *protą*. Popsas pasijuto balansuojąs ant beprotybės ribos.

Kodėl gi tuojau pat neatsikračius to fotoaparato? staiga šovė jam į galvą mintis. *Juk galima tai padaryti čia ir dabar. Tereikia išlipti, nueiti štai iki tų turėklų ir sviesti jį. Ir viskas. Sudie.*

Bet tai jau būtų impulsyvus veiksmas, o Popsas Merilas priklausė Racionaliesiems - visu savo kūnu ir siela. Jis nieko, dėl ko paskui galėtų gailėtis, nedarė skubotai ir...

Jeigu nepadarysi to dabar, vėliau gailėsiesi.

Bet ne. Ir ne. Ir ne. Žmogus negali eiti prieš savo prigimtį. Tai nenatūralu. Jam reikėjo laiko viską apgalvoti. Kad vėliau nesigailėtų.

Vis dėlto jis surado šiokį tokį kompromisą - užuot išmetęs fotoaparatą, išmetė nuotrauką ir skubiai nuvažiavo. Iš pradžių jam rodėsi, kad tuoj apsivems, bet paskui šleikštulys praėjo. Jis ir vėl pasijuto geriau. Bet visiškai saugus pasijuto tik grįžęs į savo parduotuvę. Atrakino plieninę dėžutę, išėmė "Saulę", vėl išsitraukė raktų ryšulį ir susirado raktą nuo "ypatingojo" stalčiaus. Jau ketino dėti fotoaparatą į jį... bet sustingo suraukęs antakius. Jam prieš akis iškilo priekalo vaizdas, toks ryškus, su visomis detalėmis, kad jis pats atrodė lyg nuotrauka.

Popsas pagalvojo: *Nereikia kreipti dėmesio į visokius įsitikinimus, esą žmogui nevalia eiti prieš savo prigimtį. Tai nesąmonė, ir tu tai žinai. Juk normaliomis sąlygomis žmogus niekada nevalgytų žemių, bet, Viešpatie, jeigu kas nors lieptų tai daryti įrėmęs pistoleto vamzdį tau į smilkinį, surytum didžiulį dubenį. Juk, dauguži, žinai, kad dabar pats laikas padaryti tai, ką turėjai leisti berniukui padaryti. Šiaip ar taip, bent jau nieko neprarasi.*

Bet ši mintis pažadino jo godumą. *Aš jau praradau! Po velnių, aš jau praradau! Tas vaikas suskaldė visiškai naują "Polaroidą"! Tiesa, jis to nežinojo, bet tai nekeičia fakto, kad aš praradau šimtą trisdešimt devynis baksus!*

- O, suš... reikalas! - susijaudinęs burbtelėjo jis. - Juk visai ne tai! Juk ne dėl *suknistų* pinigų!

Ne, kalti buvo tikrai ne suknisti pinigai. Na, jis bent jau išdrįso sau prisipažinti, kad tai susiję su pinigais. Jų turėjo pakankamai; už tuos pinigus Popsas galėjo nupirkti viską, įskaitant nuosavą namą geriausiame Portlendo rajone ir paties naujausio modelio "Mersedesą". Bet jam jų nereikėjo - jis tiesiog liguistai spaudė kiekvieną centą, ir tai buvo ne kas kita, kaip senas geras jankio taupumas. Tačiau tai nereiškė, kad panorėjęs neįstengtų viso to nusipirkti.

Taigi tai susiję ne su pinigais; tai susiję su daug svarbesniu už pinigus dalyku. Tai susiję su baime *atsidurti kvailio vietoje.* Visą savo gyvenimą Popsas stengėsi nesileisti *apkvailinamas.* Ir tais retais atvejais, kai būtent taip ir atsitikdavo, jausdavosi kaip nuogas patupdytas į skruzdėlyną.

Pavyzdžiui, įvykis su prakeiktu "Krauto" gramofonu. Kai Popsas sužinojo, kad tam antikvarui iš Bostono - berods vardu Donahju - sumokėjo penkiasdešimt dolerių daugiau, nei iš tikro buvo vertas 1915 metų gramofonas (kuris, kaip vėliau paaiškėjo, buvo panašesnis į 1919-ųjų modelį), ilgam prarado miego dovaną. Tomis bemiegėmis naktimis jis kūrė visokiausius keršto planus (jo paties gėdai tenka pripažinti - vienas už kitą juokingesnius), o kartais, kai išsekdavo vaizduotė, paprasčiausiai keikdavo save už kvailumą, už tai, kad visai žemai nusirito, jeigu jis, Popsas Merilas, leidžiasi apkvailinamas tokio miesčionio kaip Donahju. Kartais jam prieš akis iškildavo vaizdas: tas pašlemėkas su pasigardžiavimu pasakoja savo draugeliams prie pokerio stalo, kaip, po velnių, buvo lengva jį, tą kaimo stuobrį, apmauti, cha-cha, kitąkart tam kaimo žąsinui Merilui iš Kasl Roko reikės pasiūlyti pirkti Bruklino tiltą, o tas kvailys, aišku, tik paklaus "Kiek?". Tada visi tie nepraustaburniai, susėdę aplink pokerio stalą (Popsas nesuprato, kodėl jo liguistuose regėjimuose prieš

akis iškildavo būtent toks stalas, bet taip buvo), atsilošia savo kėdėse, pučia pigių cigarų dūmus ir griaudėja juoku.

O dabar tas atsitikimas su "Polaroidu". Jis graužė jį kaip rūgštis, bet Popsas dar nebuvo pasiruošęs paleisti tą daiktą iš rankų.

Dar ne.

Tu išprotėjai! šaukte šaukė jam vidinis balsas. *Tu išprotėjai, jeigu vis dar nori, kad tai tęstųsi!*

- Tebūsiu aš prakeiktas, jeigu dabar pasiduosiu, - niūriai sumurmėjo jis tam savo vidiniam balsui ir tuščiai krautuvėlei. Tyliai tiksėjo laikrodžiai. O gal kur nors paslėpta uždelsto veikimo bomba. - *Tebūsiu aš prakeiktas.*

Bet šie žodžiai nereiškė, jog jis pasiryžęs tęsti tas kvailas keliones, siūlydamas savo sumautą prekę, ir, *žinoma,* nereiškė, kad ketina toliau fotografuoti. Jis apskaičiavo, kad dar turėtų būti likę bent trys "nepavojingi" kadrai, o *gal* net septyni, bet tas, kam bus lemta tai sužinoti, bus ne jis. Tikrai ne.

Juk vis dėlto įvykiai dar gali pasisukti ir jam palankia linkme. Niekada nesakyk "niekada". O stalčiuje užrakintas fotoaparatas nepadarys jokios žalos nei jam, nei kam nors kitam, ar ne?

- Ne-e, - pats sau garsiai pritarė Popsas. Tada įgrūdo fotoaparatą į stalčių, užrakino jį, raktus įsidėjo kišenėn, paskui nuėjo prie durų ir, jausdamas didžiulį palengvėjimą, lentelę UŽDARYTA pakeitė lentele ATIDARYTA.

DEŠIMTAS SKYRIUS

Trečią nakties Popsas atsibudo visas permirkęs prakaitu. Laikrodžiai vienas po kito kaip tik pradėjo mieguistai mušti valandas.

Tačiau jį prižadino ne tas garsas, nors galėjo ir jis, nes Popsas gulėjo ne savo lovoje viršuje, bet pačioje krautuvėje. "Emporium Galorium" karaliavo tamsa. Viename kampe spietėsi baugūs šešėliai, kuriuos metė per murziną langą šviečiantis gatvės žibintas, atrodė, kad tame kampe kažkas slepiasi. Jausmas ne iš maloniųjų.

Vis dėlto ne *laikrodžiai* jį prižadino; tai buvo *blykstelėjimas.*

Jis pašiurpo, kai pagaliau atsitokėjo ir suprato, kad stovi šalia stalo su "Saulė 660" rankose. "Ypatingasis" stalčius atidarytas. Staiga suvokė, kad, nors be paliovos mėšlungiškai spaudinėja mygtuką, iš fotoaparato išlindo viena vienintelė nuotrauka. Vadinasi, būtų pridaręs tų nuotraukų gyvą velnią, jeigu ne laimingas atsitiktinumas. Pasirodo, buvo likęs tik vienas kadras.

Popsas pabandė nuleisti rankas - mat jis tebelaikė fotoaparatą, nukreiptą į krautuvėlės vitriną, - ir vos tik jas pajudino, jos pradėjo drebėti, raumenys visai nebeklausė. Nevaldomos rankos tiesiog suglebo, pirštai atsigniaužė, ir fotoaparatas bildėdamas nukrito į "ypatingąjį" stalčių. Kaip tik tuo metu iš plyšio iškrito nuotrauka ir nusklendė tolyn. Ji atsimušė į vieną praviro stalčiaus kraštą, pasisupo ore, atsimušė į kitą ir nukrito ant grindų.

Širdies priepuolis, iš kažkur atsirado mintis. *Mane ištiko prakeiktas širdies priepuolis.*

Norėdamas pamasažuoti kairiąją krūtinės pusę, pabandė pakelti dešinę ranką, bet ranka neklausė. Karojo suglebusi kaip pakaruoklis kilpoje. Vaizdas aplinkui ėmė tolti, kol visai susidrumstė. Laikrodžių dūžiai (vėluojantys kaip tik baiginėjo savo kasvalandinį darbą) aidėjo tarsi iš toliausių tolių. Paskui skausmas krūtinėje pamažu atlėgo, akys vėl praregėjo, ir jis suprato, kad ką tik vos nenualpo.

Popsas stengėsi atsisėsti į šalia stalo stovėjusį krėslą su ratukais. Iš pradžių šį sumanymą, kaip ir pastangas nuleisti fotoaparatą iškėlusias rankas, lyg ir sekėsi įgyvendinti, bet pusiaukelėje jam pakirto kojas, ir jis ne atsisėdo, o visu kūnu sudribo į tą krėslą. Nuo nevaldomo kūno svorio krėslas nuriedėjo atbulas, atsitrenkė į dėžes, prikrautas senų "Life" ir "Look" žurnalų, ir sustojo.

Popsas nunarino galvą, kaip patariama daryti jaučiant svaigulį, ir pasistengė nurimti. Jis net neįsivaizdavo, kiek laiko šitaip sėdėjo. Gali būti, kad net užsnūdo. Bet kai vėl pakėlė galvą, jautėsi šiek tiek geriau. Smilkiniuose ir pakaušyje tebetvinkčiojo, turbūt todėl, kad palenkus tą prakeiktą makaulę per ilgą laiką pritekėjo per daug kraujo. Vis dėlto jis jautėsi turįs jėgų atsistoti; žinojo, kad privalo tai padaryti. Aišku, kad dabar jau ne jis, Popsas, o jį valdo tas prakeiktas daiktas: priverčia vaikščioti per miegus, priverčia (jo protas bandė maištauti prieš veiksmažodį *priverčia,* bet nesėkmingai) fotografuoti, nors jis visai to nenori. Popsas nesuprato, kodėl taip yra, tačiau vienas dalykas jam nekėlė abejonių: negalima su tuo taikstytis.

Laikas padaryti tai, ką turėjai leisti berniukui pačiam padaryti.

Taip. Bet ne šiąnakt. Jautėsi išsekęs, šlapias nuo prakaito ir krečiamas drebulio. Negalėjo būti nė kalbos apie mosavimą kūju - kažin ar dar įstengs užlipti laiptais į savo butą. Iš pradžių šmėstelėjo mintis, kad tą patį labai sėkmingai galėtų padaryti ir čia, viduje; tereikia tik ištraukti fotoaparatą iš stalčiaus ir tėkšti žemėn. Tačiau tą mintį tuoj pat nuvijo kita: šiąnakt jam jau iki kaklo tų fotoaparato pokštų. Verčiau palaukti ryto... juk fotoaparatas nebeturėtų dar ką nors iškrėsti per tas kelias valandas, ar ne? Jame nebėra juostos.

Popsas užrakino stalčių. Paskui lėtai lėtai, tarsi jam būtų ne septyniasdešimt, o visi aštuoniasdešimt, atsistojo ir nusvirduliavo laiptų link. Kopė sunkiai, pailsėdamas kas pakopą, viena ranka įsitvėręs turėklo (kuris ir pats vos laikėsi), o kita vos išlaikydamas sunkų raktų ryšylį. Šiaip ne taip pasiekė viršų. Kai užtrenkė duris sau už nugaros, pasijuto kiek tvirčiau. Nuklibinkščiavo į miegamąjį ir iškart griuvo į lovą. Kaip ir visada jo nė kiek netrikdė stiprus prakaito ir nešvaros kvapas. Patalynę pervilkdavo kartą per mėnesį ir įsivaizdavo, kad taip ir turi būti.

Dabar neužmigsiu, pagalvojo jis. Paskui: *Užmigsi. Užmigsi, nes privalai, o privalai todėl, kad rytoj iš ryto turėsi paimti kūjį, sutraiškyti pagaliau tą sumautą daiktą ir baigti šią kvailą istoriją.*

Šią mintį nutraukė miegas. Visą likusią nakties dalį Popsas nieko nebesapnavo ir net nekrustelėjo. Atsibudęs nustebo, kodėl laikrodžiai apačioje visi kaip vienas klysta: muša ne septynis, o aštuonis kartus. Bet atidžiau įsižiūrėjęs į šešėlius ant grindų ir sienų suprato, kad klysta ne laikrodžiai. Jis pramigo - turbūt pirmąkart per pastaruosius dešimt metų. Prasiblaivęs staiga prisiminė praėjusią naktį. Dienos šviesoje tas nutikimas nebeatrodė labai keistas; kažin, ar jis iš tikrųjų buvo *nualpęs?* O gal tai tebuvo silpnumas, apimantis kiekvieną netikėtai pažadintą lunatiką?

Bet juk kažkas vis tiek įvyko, ar ne? Net ir skaisti rytmečio saulė negalėjo paslėpti fakto, kad jis *vaikščiojo* per miegus, *padarė* vieną nuotrauką ir būtų pridaręs jų gyvą velnią, jeigu tik būtų likę juostos.

Jis atsikėlė, apsirengė ir nulipo laiptais jau tvirtai apsisprendęs, kad pirmiausia sutraiškys tą prakeiktą daiktą ir tik tada eis gerti rytinės kavos.

VIENUOLIKTAS SKYRIUS

Kevinas troško, kad jo *pirmasis* apsilankymas dvimačiame Polaroidsvilyje būtų ir paskutinis, bet deja deja. Per trylika naktų nuo tada, kai pirmąkart susapnavo košmarą, tas sapnas jį kankino vis dažniau ir dažniau. Jei kurią naktį nieko nesapnuodavo, - *truputį atsipūsk, Kevinai, bet nepamiršk, kad netrukus vėl pasimatysime, gerai?* - kitą naktį tas pats sapnas jį aplankydavo du kartus. Dabar jis žinojo, kad tai tik sapnas, ir vos jam prasidėjus per miegus įtikinėdavo save, kad privalo atsibusti, *po velnių, pabusk gi!* Bet grimzdavo vis giliau ir giliau ir nė karto neįstengė paklusti savo paties paliepimui.

Dabar visada sapne matydavo Polaroidsvilį - ne Otlį ir ne Hildasvilį, kaip jam pasirodė pirmąjį kartą. Taip kaip ir nuotraukose, sapnas po sapno veiksmas šiek tiek pasistūmėdavo į priekį. Iš pradžių pasirodydavo vyriškis su vežimėliu, prigrūstu visokio šlamšto... daugiausia laikrodžių, - tokių kaip “Emporium Galorium”, - kurie būdavo panašūs ne į tikrus daiktus, o į tikrų daiktų *nuotraukas,* iškarpytas iš senų žurnalų. Tos nuotraukos būdavo kažkaip keistai, neįmanomai sugrūstos į vežimėlį, beje, irgi dvimatį. Senis, tarsi bandydamas jas apsaugoti, užsiguldavo ant jų ir liepdavo Kevinui kuo greičiau nešdintis... o vėlesniuose sapnuose jau pridurdavo, kad jeigu Kevinas tučtuojau *nesinešdins,* “aš užsiundysiu ant tavęs Popso šunį! Pamatysi!”

Paskui pasirodydavo storoji moteris, kuri negalėjo būti stora, nes buvo visiškai plokščia, bet kažkodėl vis tiek atrodė labai stora. Ji stumdavo vežimėlį, pilną prikrautą “Polaroido” fotoaparatų. “Būk atsargus, berniuk, - prisiartinusi ištardavo ji negyvu balsu, kokiu kalba kurtieji. - Popso šuo nutrūko nuo grandinės. Jis labai pavojingas. Jau sudraskė tris ar keturis žmones Trentono fermoje ir Kembervilyje, o dabar jis čia. Labai sunku jį nufotografuoti, tai yra visai neįmanoma, jei neturi fotoaparato”.

Ir ji imdavo traukti vieną iš savo vežimėlyje esančių fotoaparatų, o jis instinktyviai tiesdavo ranką jį paimti, nesuprasdamas, kodėl moteriai atrodo, kad jis turėtų nufotografuoti šunį, ir kodėl jam reikėtų tai daryti... galbūt jis nesipriešindavo tik iš mandagumo?

Antra vertus, koks gi skirtumas? Jie abu judėdavo lėtai, tarsi po vandeniu (sapnuose dažnai taip būna), bet jų rankos niekada nesusiliesdavo; kai Kevinas prisimindavo šią sapno dalį, jam prieš akis iškildavo garsioji Mikelandželo freska “Dievas ir Adomas” ant Siksto koplyčios lubų: abiejų rankos tiesiasi viena į kitą, plaštakos irgi, o pirštai beveik - ne visiškai, bet *beveik* - liečiasi.

Tada moteris išnykdavo, bet tik akimirkai - juk neturėjo trečiojo matavimo, ir kai vėl atsirasdavo, jau būdavo per toli. *Taigi tu pats prieik prie jos,* per miegus ragindavo save Kevinas, bet nei viename sapne jam nepavyko to padaryti. Toje sapno vietoje jis nevalingai pasukdavo į kitą pusę ir atsirasdavo prie baltos aptriušusios tvoros, kur jau būdavo Popsas ir šuo... tik šuo buvo nebe šuo, o kažkoks siaubingas sutvėrimas, lyg ir drakonas, nuo kurio tvoskė karščiu ir dūmais, nors snukis buvo panašus į šerno šnipą. Popsas ir tas Saulės šuo vienu metu atsisukdavo į jį, ir Popsas priglausdavo fotoaparatą - jo fotoaparatą, suprasdavo Kevinas, nes matydavo atskilusį plastmasės gabalėlį, - prie dešinės akies. Paskui primerkdavo kairiąją. Berėmiuose

akiniuose, užsmauktuose ant viršugalvio, atsispindėdavo kažkokia miglota saulė. Popsas ir Saulės šuo būdavo trimačiai. Vieninteliai visame nejaukiame ir neproporcingame sapno mieste.

"Tai jis! - šaižiu balsu surikdavo Popsas. - Jis yra vagis! Paimk jį, mažyli! *Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad turi paleisti jam žarnas!"*

Sulig paskutiniais žodžiais Popsas paspausdavo mygtuką, žybtelėdavo fotoaparato blykstė, ir Kevinas pasileisdavo bėgti. Du pirmuosius kartus sapnas čia ir nutrūko. O paskui kiekvieną kartą tęsdavosi truputį ilgiau. Bet vėlgi - jis judėjo tarsi po vandeniu. Jautėsi, lyg stebėtų save iš šalies ir matytų judesius, panašius į šokėjo sulėtintame filme: lėtai lėtai pakelia rankas, marškiniai, gurgždėdami tarsi švitrinis popierius, išsipeša iš kelnių ir plaikstosi ore.

Paskui jis bėgdavo tuo pačiu keliu, kuriuo ir atėjo, mieguistai perstatinėdamas pėdas *(žinoma, kad mieguistai, o kaipgi kitaip, kvaily?* kiekvienąkart šaipydavosi pats iš savęs), kol po kojomis pajusdavo kietas šaligatvio plyteles.

Bėgdavo lėtai, taip, žinoma, o Saulės šuo, bevardis valkata, nežinia iš kur atsiradęs ir nežinia ko norintis, lėtai jį vydavosi... Bet ne taip lėtai, kaip jis bėgdavo.

Trečią naktį sapnas pasibaigė toje vietoje, kai Kevinas stengėsi pasukti galvą pažiūrėti, koks atstumas skiria jį ir jo persekiotoją. Kitą naktį nieko nesapnavo. Bet dar kitą sapnas grįžo, be to, dukart. Pirmą kartą jis pasuko galvą tiek, kad jau matė gatvę sau už nugaros, o per antrąjį sapną (šįkart nuskambėjo žadintuvas, ir Kevinas atsibudo visas išpiltas prakaito, susirietęs pačiame lovos kamputyje) jis jau buvo pasukęs galvą tiek, kad čia pat išvydo letenas, palikusias ryškias žymes net asfalte, nes buvo su didžiuliais aštriais nagais... ant kiekvienos kojos sąnario styrojo po ilgą kaulinį dyglį, panašų į pentiną. Krauju pasruvusių akių žvilgsnis buvo įsmeigtas tiesiai į Keviną. Iš jo šnervių tvoskė ugnis. *Jėzau, Jėzau Kristau, jo SNARGLIAI dega,* pamanė Kevinas ir atsibudęs net paklaiko iš siaubo - jis kartojo ir kartojo: "...snargliai dega, snargliai dega, snargliai dega".

Naktis po nakties šuo vis labiau artėjo. Net tais kartais, kai neatsisukdavo pažiūrėti, jis girdėdavo, kaip artinasi šuo. Jausdavo, kaip po juo atsiranda šilta balutė ir suprasdavo, kad apsišlapino iš baimės ir kad dabar tuo šiltu ir šlapiu keliu turi sugrįžti į šį pasaulį. Jis girdėdavo, kaip šuns letenos daužosi į asfaltą, kaip asfaltas, neišlaikęs svorio, traška ir lūžta. Girdėdavo jo karštą šnopavimą.

O tą naktį, kai Popsas ne tik vaikščiojo per miegus, bet ir padarė paskutinę nuotrauką, Kevinas ne tik išgirdo, bet ir *pajuto* šuns kvėpavimą: šilto oro gūsį tiesiai į sėdmenis tarsi pravažiuojančio trauki-

nio sukeltą oro sūkurį. Suprato, kad šuo jau taip arti, kad kitas jo šuolis bus tiesiai jam ant nugaros; netrukus pajus dar vieną iškvepiamo oro gūsį, tik jau ne šiltą, o *karštą,* labai aštrų ir deginantį, tada dantys susmigs giliai jam į nugarą, tarp menčių... Nejaugi jis iš tikrųjų mano, kad tai tik sapnas? *Nejaugi?*

Atsibudo kaip tik tuo metu, kai Popsas įveikė paskutinę laiptų, vedančių į jo butą, pakopą ir sustojo atgauti kvapą prieš pasiekdamas lovą. Šįkart atsibudęs Kevinas pamatė, kad miegojo sėdėdamas, po savim pasibrukęs antklodę. Jis visas buvo išpiltas prakaito, tačiau drebėjo *iš šalčio.* Visa oda, net ir skruostų, pašiurpusi.

Jo galvoje sukosi mintis, bet visai ne apie sapną. Jis galvojo: *Kažkas ne taip, skaičius ne tas, ne trys, nes...*

Staiga griuvo aukštielninkas ir užmigo kietu nekalto vaiko (net ir penkiolikos sulaukęs jis tebebuvo vaikas, ypač tą dieną, kuri dar išauš) miegu.

Pusę aštuonių, kaip visada tomis dienomis, kai reikėdavo eiti į mokyklą, nuskambėjo žadintuvas. Jis atsibudo vėl taip pat sėdėdamas kaip ir naktį. Staiga jam viskas paaiškėjo. "Saulė 660", kurį jis sutraiškė į šipulius, buvo ne *jo* fotoaparatas - štai kodėl jo nesiliauja kankinęs tas kvailas košmaras. Popsas Merilas, tas mielas senas filosofas ir fotoaparatų, laikrodžių ir visokių kitokių smulkių prietaisų taisytojas, jį ir jo tėtį paprasčiausiai apvyniojo aplink pirštą.

Jo tėtis!..

Išgirdo trinktelint duris apačioje ir šoko iš lovos. Dviem šuoliais pasiekė duris, paskui apsigalvojo, nulėkė prie lango ir suriko: *Tėti!* kaip tik tuo metu, kai tėvas sėdo į automobilį važiuoti į darbą.

DVYLIKTAS SKYRIUS

Popsas drebančiomis rankomis išsitraukė raktų ryšulį iš kišenės, atrakino "ypatingąjį" stalčių ir išėmė fotoaparatą, vėl apdairiai liesdamas tik dirželį. Pirmiausiai pažiūrėjo į "Polaroido" objektyvą vildamasis, kad gal jis bus sudužęs po naktinio nuotykio, bet juk dar jo tėvas mėgdavo kartoti, kad velniui visada sekasi; tie jo žodžiai, pasirodo, tiko ir prakeiktam Kevino Delevano fotoaparatui. Toje vietoje, kur buvo nuskilę, nuskilo dar truputis plastmasės, bet tik tiek.

Jis uždarė stalčių ir sukdamas spynoje raktą pamatė ant grindų gulinčią nuotrauką. Tarsi Orfėjas, kuris neiškentęs atsisuko ir pažvelgė į Euridikę, Popsas irgi negalėjo suvaldyti savo smalsumo: pasilenkė ir pakėlė ją.

Šuo jau buvo pašokęs. Priekinės letenos kabojo ore, po gaurais, primenančiais plieninio šepečio šerius, ryškiai matėsi įtempti raumenys, nuo jo dvelkė jėga ir nevaldoma energija. Vaizdas nuotraukoje buvo truputį išskydęs - taip atsitinka, kai fotografuojant sujudama. Popsui pasirodė, kad girdi urzgimą, o gal ir riaumojimą - garsas sklido tarsi iš už stiklo. Panašu, kad anoniminis fotografas bando trauktis, bet ar tai padės? Iš šuns nasrų rūko dūmai, taip, *dūmai;* net ir drąsiausias vyras, išvydęs *tokį* vaizdą, bandytų viską metęs sprukti, bet Popsui vieno vienintelio žvilgtelėjimo užteko, kad suprastų, jog tam vyrui (*žinoma,* vyrui, gal kažkada jis ir buvo berniukas, paauglys, bet kas laiko fotoaparatą dabar?), kuris, šoko apimtas, vis dar fotografuoja, nesąmoningai spaudinėja mygtuką, neliko jokių šansų. Jis tegali pasirinkti, kaip jam numirti: stovint ar gulint.

Popsas suglamžė nuotrauką ir susikišo raktus atgal į kišenę. Laikydamas fotoaparatą, anksčiau priklausiusį Kevinui Delevanui, o dabar jau jam, tik už dirželio, pasuko prie galinių krautuvėlės durų; pakeliui dar turi susirasti kūjį. Netoli durų švystelėjo balta tarsi fotoaparato blykstės šviesa, ryški ir begarsė, bet ne akyse, o galvoje.

Jis apsisuko, ir dabar jo akys buvo tuščios tuščios. Nuėjo prie stalo, bet fotoaparatą laikė ne už dirželio, o prispaudęs prie krūtinės tarsi urną. Pakeliui stabtelėjo prie komodos su laikrodžiais. Popsas išsirinko vokiško laikrodžio su gegute imitaciją, nukabino jį, visiškai nepaisydamas svarelių, kurie kaipmat susipainiojo vienas kito grandinėlėse, ir švytuoklės, kuri užkliuvusi už tų pačių grandinėlių nulūžo. Mažytės durelės laikrodžio viršuje atšoko; jose pasirodė apstulbęs medinis paukštukas. Jis sukukavo vieną vienintelį kartą - *ku!* - tarsi protestuodamas prieš tokį brutalų elgesį ir vėl dingo.

Popsas pakabino “Saulę 660” už dirželio laikrodžio vietoje ir, žvelgdamas prieš save stiklinėmis akimis, vėl pasuko prie galinių durų. Laikrodį jis nešė atsainiai, visai nekreipdamas dėmesio į dzingsėjimą ir čiepsėjimą (gal tai paukščiukas stengėsi ištrūkti?). Jis nepastebėjo, kaip vienas svarelis už kažko užkliuvo, nutrūko ir nusirito tolyn, palikdamas ryškų pėdsaką ant dulkėtų, metų metais neplautų grindų. Tiesą sakant, Popso judesiai buvo panašūs į roboto. Kieme užėjo į pašiūrę, pasiėmė kūjį. Tada, vienoje rankoje laikydamas jį, kitoje - laikrodį, alkūne šiaip ne taip atkabino durų kabliuką ir išėjo į kiemą.

Laikrodį paguldė ant priekalo, minutę pastovėjo, paskui abiem rankomis suėmė kūjo rankeną. Nors akys tebebuvo drumstos ir negyvos, nebūtum galėjęs pasakyti, kad jis nieko nemąsto. Atvirkščiai - jis *visas* buvo paskendęs savo mintyse. Tačiau matė ne bevertį (ypač

po to, kai nutrūko svarelis) laikrodį su gegute; ant priekalo jis regėjo Kevino "Polaroidą". Atrodė, kad iš tikrųjų tiki darąs tai, ką buvo sumanęs dar lovoje: nulipti žemyn, paimti iš stalčiaus fotoaparatą ir užeiti į pašiūrę kūjo.

Popsas Merilas užsimojo - ne taip smarkiai kaip Kevinas, bet gana plačiai. Kūjis nusileido tiesiai ant laikrodžio su gegute stogo. Plastmasės gabaliukai, medžio nuolaužos, spyruoklytės, varžteliai ir ratukai išsilakstė į šalis. O Popsas vis tiek regėjo aplink priekalą išsibarsčiusias fotoaparato nuolaužas.

Jis nuleido kūjį ir minutę pastovėjo tarsi medituodamas, įbedęs priešais save nieko nematančių akių žvilgsnį. Paukščiukas, kurį Popsas palaikė "Polaroido" fotojuostos dėžute, gulėjo ant nugaros, iškėlęs savo medines kojeles. Popsas apsisuko ir nugūrino į pašiūrę.

- Štai, - sumurmėjo jis. - Galas.

Net stovint visai arti jo nebūtų įmanoma suprasti, ką jis ką tik pasakė, bet sunku būtų neišgirsti palengvėjimo atodūsio.

- *Baigta.* Daugiau nebereikės dėl to nerimauti. Kas dabar? Aha, tabakas pypkei!

Bet kai po penkiolikos minučių atsidūrė kitame kvartalo gale esančioje krautuvėje, jis paprašė ne tabako (nors pats buvo *įsitikinęs,* kad prašo būtent jo). Jis paprašė fotojuostos.

"Polaroido" fotojuostos.

TRYLIKTAS SKYRIUS

- Kevinai, aš pavėluosiu į darbą, jeigu tuoj pat ne...

- Ar galėtum paskambinti? Ar galėtum? Paskambinti ir pasakyti, kad pavėluosi, o galbūt ir visai neateisi? Jeigu būtų labai, labai, *labai* svarbus reikalas?

Ponas Delevanas atsargiai pasiteiravo:

- Koks svarbus reikalas?

- Ar *galėtum?*

Ponia Delevan išdygo Kevino kambario tarpduryje. Už jos kyšojo Megės galva. Abi smalsiai žiūrėjo į kostiumuotą vyriškį ir berniuką vienomis trumpikėmis.

- Manau, kad... taip, tarkim, galėčiau. Bet tik po to, kai sužinosiu, kas *atsitiko.*

Kevinas, vogčiomis žvilgtelėjęs į duris, kaip galėdamas tyliau paaiškino:

- Tai dėl Popso Merilo. Ir fotoaparato.

Ponas Delevanas, kurį iš pradžių nustebino toks Kevino atsargumas, dabar pats nuskubėjo prie durų. Jis kažką sušnibždėjo žmonai, toji linktelėjo. Tada tėtis uždarė duris, nekreipdamas jokio dėmesio į protestuojančios Megės verkšlenimą.

- Ką tu pasakei mamai? - paklausė Kevinas.

- Kad tai grynai vyriškas reikalas, - šyptelėjo ponas Delevanas. - Manau, ji mano, jog nori pasikalbėti apie masturbavimąsi.

Kevinas paraudo.

Ponas Delevanas nutaisė rimtą veido išraišką:

- Bet juk ne apie tai, ar ne? Tai yra... norėjau pasakyti, kad tu turbūt žinai apie...

- Žinau, žinau, - nutraukė jį Kevinas (jis abejojo, ar sugebėtų rasti tinkamų žodžių, net jei ir norėtų); iš vėžių jį išmušė tai, kad ne tik jo *tėtis* žino tą dalyką, - žinoma, tai neturėtų jo stebinti, tačiau vis dėlto nustebino; dėl savo nustebimo jis ir sutriko, - bet kad ir jo *mamai* tai ne paslaptis.

Nesvarbu. Visa tai neturi nieko bendra su košmarais ir su jo naujuoju atradimu.

- Sakiau tau, kad tai dėl Popso. Ir dėl naktinių košmarų, kurie nesiliauja mane kankinę. Bet labiausiai - dėl fotoaparato. Popsas jį pavogė, tėti.

- Kevinai...

- Žinau, kad sudaužiau jį į šipulius ten, ant to priekalo. Bet tai buvo ne *mano* fotoaparatas. Tai buvo *kitas* fotoaparatas. Ir tai dar nėra blogiausias dalykas. Blogiausia, kad *manuoju jis ir toliau fotografuoja!* Ir tas šuo... netrukus jis ištrūks! O kai tai atsitiks, pirmiausia jis nužudys mane. Tame kitame pasaulyje jis jau pradėjo š-š-š...!

Kevinas taip ir neįstengė pabaigti sakinio. Dar kartą pats save apstulbino - pratrūko raudoti.

Kai Džonui Delevanui pagaliau pavyko nuraminti sūnų, buvo jau be dešimt aštuonios, ir jis susitaikė su mintimi, kad teks pavėluoti į darbą. Jis spaudė berniuką glėbyje - kad ir kas tai būtų, vaikas sukrėstas, o jeigu tai nieko rimta, tik sapnai, vadinasi, po visu tuo, kad ir labai giliai, vis tiek slypi lytinio brendimo bėdos.

Kai Kevinas tiek nusiramino, kad tik retkarčiais krūptelėdavo ir sukūkčiodavo, ponas Delevanas patyliukais nusėlino prie durų ir jas atidarė, norėdamas įsitikinti, ar Keitė tikrai nusivedė Megę į apačią.

Taip, tikrai; koridorius tuščias. *Na, mums bent jau tiek sekasi,* pagalvojo jis ir grįžo pas Keviną.

- Ar dabar jau gali kalbėti? - paklausė.

- Popsas turi mano fotoaparatą, - nuo ašarų užkimusiu balsu ištarė Kevinas. Jo akys tebebuvo paraudusios. - Kažkokiu būdu jam pavyko jį pasilikti, ir dabar jis juo fotografuoja.

- Tu tai susapnavai?

- Taip... be to, kai ką prisiminiau.

- Kevinai... tai buvo *tavo* fotoaparatas. Man labai gaila, sūnau, bet tai buvo jis. Aš netgi mačiau jo nuskilusį šoną.

- Jis mus kažkaip pergudravo...

- Kevinai, man atrodo, tu išsig...

- Paklausyk, - užsispyręs kartojo Kevinas. - Ar gali paprasčiausiai *išklausyti?*

- Gerai. Taip. Aš klausau.

- Prisiminiau, kad kai jis padavė man fotoaparatą - tada, kai jau ėjome jo sudaužyti, pameni?

- Taip...

- Aš pažiūrėjau į langelį, kuriame matosi, kiek kadrų dar yra likę. Ten buvo skaičius trys, tėti! Ten buvo *trys!*

- Na? Ir kas iš to?

- Vadinasi, ten dar buvo likę fotojuostos! *Fotojuostos!* Žinau, nes dar atsiminiau, kad kūjui nusileidus ant fotoaparato, kartu su šukėmis pažiro ir tie juodi lakštai.

- Aš dar kartą kartoju: ir kas iš to?

- *Mano fotoaparate, kai atidaviau jį Popsui, nebebuvo likusio nė vieno kadro!* Štai kas iš to. Iš pradžių juostos turėjau dvidešimt aštuoniems kadrams. Jis užsigeidė, kad padaryčiau dar trisdešimt, iš viso penkiasdešimt aštuonias nuotraukas. Dar dvejojau - pirkti ar ne tą juostą. Mat jau tada visas šis reikalas buvo pradėjęs mane bauginti...

- Aha. Ir mane šiek tiek.

Kevinas su pagarba pažvelgė į tėtį:

- Tikrai?

- Aha. Tęsk. Man atrodo, kad jau imu suprasti, kurlink suki.

- Tai va. Kol aš dvejojau, jis pats pasiūlė pinigų juostai pirkti. Bet davė tiek, kad nebūtų užtekę net pusei juostos. Pasirodo, jis *tikras* šykštuolis, tėti.

Džonas Delevanas kreivai šyptelėjo:

- Toks jau jis, vaike. Vienas iš didžiausių pasaulyje, ką aš noriu pasakyti. Tęsk, negaišk. Laikas lekia kaip pašėlęs.

Kevinas užmetė akį į laikrodį. Beveik aštuonios. Nors nė vienas iš jų to nežinojo, po poros minučių atsibus Popsas ir pradės savo rytinę erzelynę, kurios vėliau beveik neprisimins.

- Gerai, - tarė Kevinas. - Aš čia bandau pasakyti, kad net ir norėdamas nebūčiau galėjęs nupirkti dar vienos juostos. Kišenėje neturėjau nė cento, nes, kad galėčiau prifotografuoti tiek nuotraukų, kiek reikėjo Popsui, išleidau visus savo pinigus ir net vieną baksą pasiskolinau iš Megės. Tiksliau - ne pasiskolinau, o už tai turėjau leisti ir jai porą kartų spragtelėti.

- Vadinasi, jūs abu išnaudojote *visas* ekspozicijas? Visas iki vienos?

- Taip! *Taip!* Jis netgi pats *pasakė,* kad nuotraukų buvo penkiasdešimt aštuonios! Ir po to aš tikrai nebepirkau naujos juostos. Fotoaparatas buvo *visiškai tuščias,* kai atidaviau jį Popsui, tėti! Skaičius tame langelyje buvo *nulis!* Aš jį savo akimis mačiau, tikrai prisimenu! Tai jeigu ten buvo mano fotoaparatas, iš kur tada atsirado skaičius *trys?*

- Bet juk jis *negalėjo...* - staiga tėtis nutilo. Jo veidas apsiniaukė, nes jis suprato, kad Popsas *galėjo,* nes tiesa buvo tokia: jo, Džono Delevano, karti patirtis neišgydė jo nuo kvailumo, o Popsas, tuo pasinaudojęs, pūtė miglą į akis ir jam, ir, deja, jo sūnui.

- Negalėjo - *ko?* Apie ką tu dabar mąstai, tėti? Matau, kad kažkas tave tiesiog pribloškė!

Iš tiesų, jis priblokštas. Juk su kokiu užsidegimu ir noru Popsas pasiūlė nulipti žemyn ir atnešti nuotraukas, kad jie galėtų atidžiau įsižiūrėti į aplink šuns kaklą apvyniotą daiktą, kuris vėliau pasirodė esąs paskutinis tetos Hildos Kevinui padovanotas kaklaraištis, tas, su paukščio, greičiausiai genio, formos segtuku.

Mes galime eiti kartu, pasakė Kevinas, kai Popsas pasisiūlė atnešti nuotraukas. Iš kur tada toks Popsui neįprastas pagyvėjimas? *Neužtruksiu nė minutės,* paprieštaravo senis. O tiesa yra ta, mąstė ponas Delevanas, kad tuomet neatkreipiau į tai dėmesio, kad nekantravau dar kartą peržiūrėti tą prakeiktą įrašą. Ir dar: nulipęs apačion, Popsas galėjo visiškai neskubėdamas apkeisti kad ir *dvidešimt* fotoaparatų. Tam senam kalės vaikui net nereikėjo vargintis pučiant miglą jiems į akis - nors, jeigu ponas Delevanas būtų buvęs akylesnis, senis būtų sugebėjęs ir tai padaryti.

- *Tėti?*

- Manau, kad jis galėjo, - pagaliau prabilo ponas Delevanas. - Bet kam?

Kevinas tylėjo ir tik purtė galvą. Iš kur jam žinoti kam? Ponas Delevanas ir nesitikėjo išgirsti atsakymo, jis *pats* jį žinojo. Garsiai ištarti klausimą jam reikėjo tam, kad galų gale tai suprastų. Kodėl tokie kaip Popsas Merilas apskritai ko nors imasi? Kad gautų iš to naudos. Štai koks atsakymas. Vienintelis teisingas. Tik Kevinui atrodė kitaip. Peržiūrėjęs Popso darytą įrašą, ponas Delevanas irgi buvo linkęs pakeisti savo nuomonę ir pritarti Kevinui. Tačiau dabar suprato klydęs. Iš jų trijų - kuris turėjo galimybę atidžiausiai peržiūrėti tą įrašą? Žinoma, Popsas. Redžinaldas Marijanas "Popsas" Merilas.

Uždėjęs ranką sūnui ant pečių, Džonas Delevanas sėdėjo ant jo lovos krašto. Staiga pašoko kaip įgeltas.

- Renkis. Aš lipu žemyn paskambinti. Pasakysiu Brendonui, kad turbūt vėluosiu, o gal ir visai neateisiu.

Jis jau mintyse dėliojo žodžius, kuriuos turės pasakyti Brendonui Rydui, bet tai netrukdė jam pastebėti dėkingumo, nušvietusio susirūpinusį sūnaus veidą. Ponas Delevanas šyptelėjo ir pajuto, kaip išgaravo jį apėmusios niūrios mintys. Na, bent jau tiek: ir jo sūnus kol kas neišaugęs iš amžiaus, kai dar reikia tėvų paguodos, ir jis pats dar ne toks senas, kad nedžiugintų gebėjimas paguosti sūnų.

- Manau, - tarė jis, eidamas prie durų, - kad turime aplankyti Popsą Merilą. - jis pažvelgė į laikrodį ant Kevino naktinio stalelio. Buvo dešimt po aštuonių - "Emporium Galorium" kieme virš laikrodžio su gegute kaip tik pakibo kūjis. - Paprastai jis atidaro pusę devynių. Kaip tik tuo laiku ir turėtume suspėti. Jeigu, žinoma, tu paskubėsi, ką aš norėjau pasakyti.

Ponas Delevanas išėjo, paskui save uždarydamas duris, o Kevinas nedelsdamas puolė rengtis.

KETURIOLIKTAS SKYRIUS

Kasl Roko "Leverdjė didžioji vaistų parduotuvė" - tai kur kas daugiau negu paprasta vaistinė. Tai yra, galbūt pačioje pradžioje savininkai ir turėjo sumanymą atidaryti paprastą vaistinę, bet paskui užmojai išsiplėtė ir, jau baigus įrengti didelę parduotuvę, prieš pat prezentaciją apsižiūrėta, kad iškaboje per klaidą užsiliko žodis "vaistų". Tas, kuris tai pastebėjo, galbūt perdavė tam, kuris už tai atsakingas, anas savo ruožtu - kitam, kuris turėjo pataisyti iškabą, ir nežinia per kieno aplaidumą buvo nuimtas ne žodis "vaistų", o tik pridėtas "didžioji", ir išėjo nei šis, nei tas - "Didžioji vaistų parduotuvė".

Savininkai, matyt, nerado kitos išeities, kaip tik viename parduotuvės kampe skubiai įrengti papildomą prekystalį vaistams.

Iš tikrųjų "Leverdjė didžioji vaistų parduotuvė" prekiavo pigiais menkniekiais. Tačiau prekės, išdėliotos dienos šviesos lempomis apšviestose lentynose, atrodė kažkaip solidžiai. Bet gal dėl nestabiliai tiekiamos elektros srovės, o gal ir dėl ko kita šviesa mirgėjo, todėl daiktai lentynose atrodė kaip gyvi. *Nupirk mane!* rodos, rėkė kiekvienas iš jų. *Jeigu ne - netrukus mirsi! Arba mirs tavo žmona! Arba tavo vaikai! Arba tavo geriausias draugas! Arba galbūt net ir visi jie! Kodėl? Tau įdomu, iš kur aš tai žinau? Tau tai neturėtų rūpėti. Tiesiog nupirk mane ir... NEDELSDAMAS!*

Priešais pat įėjimą stovėjo lentyna su visokiomis smulkiomis galanterijos prekėmis, po to - dvi lentynos su tvarsčiais, pleistrais ir lašiukais "nuo visų ligų", lentyna, prikrauta vaizdo ir garso kasečių (ir tuščių, ir įrašytų). Paskui - lovys su žurnalais, o už jo - krūvos knygų minkštais viršeliais. Prie vienos kasos buvo išdėlioti įvairiausi žiebtuvėliai, prie kitos - laikrodžiai, o trečioji kasa - ta, prie kurios sėdėjo vaistininkas, - buvo nugrūsta į patį nuošaliausią kampą. Helouvyno saldumynai buvo užėmę beveik visą žaislų lentyną (prieš Kalėdas žaislai, aišku, ne tik atsikovos savo vietą, bet užims ir dar kokias dvi papildomas lentynas). O pačiame centre, matomiausioje vietoje, puikavosi spalvingas stendas. Pirmiausiai Popsui į akis krito didžiulė F raidė, tarsi *Fata morgana*, o gal nepermaldaujamo likimo simbolis; likimo, apie kurį Popsas anksčiau retai tesusimąstydavo (na, nebent kiek jis gali įtakoti piniginės storį), apie kurį ir Kevinas Delevanas dar nebuvo galvojęs. Stendas vadinosi RUDENS FOTOFESTIVALIS.

Stendas buvo išpuoštas tarsi iš gausybės rago krintančiais įvairiaspalviais medžių lapais. Iš po tų lapų matėsi "Kodako" ir "Polaroido" fotoaparatai (tarp jų - ir keliolika "Saulių 660") ir visokios kitokios jiems skirtos smulkmenos - dėklai, albumai, fotojuostos, lempos. O pačiame viduryje tarsi H. Dž. Velso mirties mašina virš Londono griuvėsių puikavosi senoviškas trikojis stovas. Ant jo buvo užkartas skelbimas:

ŠIĄ SAVAITĘ NUOLATINIAMS PIRKĖJAMS - YPATINGOS NUOLAIDOS "POLAROIDO" FOFOAPARATAMS IR JŲ PRIEDAMS!

Pusę devynių tą rytą, praėjus pusvalandžiui nuo "Leverdjė" parduotuvės atidarymo, joje sukiojosi lygiai vienas "nuolatinis pirkėjas" - Popsas Merilas. Jis nesustodamas praėjo pro tą stendą ir nužingsnia-

vo prie vienintelės tuo metu veikusios kasos, kur Molė Daram kaip tik baigė dėlioti laikrodžius ant aksomu aptrauktų lentynėlių.

O, ne, ateina senas Išsprogtakis, pagalvojo ji ir išsiviepė. Popsas visuomet stengdavosi mokėti (dažniausias jo pirkinys - maišelis tabako "Princas Albertas") jos kasoje, net jei būtent prie jos nusidriekdavo ilgiausia eilutė. O jei Molei būdavo pertrauka, slampinėdavo tarp lentynų tol, kol ji grįždavo. Už tiek, kiek jis paprastai pirkdavo, būdavo galima susimokėti per trisdešimt sekundžių, bet jis krapštydavosi ne mažiau kaip tris minutes. Pinigus laikė nušiurusioje odinėje piniginėje, grandinėle pritvirtintoje prie diržo kilpos. Kai traukdavo piniginę iš kišenės, grandinė žvangėdavo taip, kad Molė vos susilaikydavo nenusijuokusi. Atidaroma piniginė sugirgždėdavo, ir Molė, garbės žodis, kiekvieną kart sulaikiusi kvapą laukdavo išplasnojančios kandies (taip užkietėję šykštuoliai paprastai vaizduojami karikatūrose). Viršuje būdavo prigrūsta visokiausių sąskaitų, suglamžytų banknotų, siaubingai nešvarių, riebaluotų, prie kurių atgrasu prisiliesti, kad kuo nors neužsikrėstum, o ant dugno skimbčiojo monetos. Popsas ištraukdavo vieno dolerio banknotą, tada sustumdavo visus popierius į šoną ir savo storais pirštais imdavo žvejoti monetas, - niekada neduodavo dviejų dolerių, cha-cha, jam patikdavo krapštytis, - kol atskaičiuodavo lygiai tiek, kiek kainuodavo jo pirkinys. Ir visomis tomis centų paieškomis būdavo užimti tik jo pirštai. Akys tuo metu bėgiodavo Molės iškilumais: nuo krūtų per pilvą iki šlaunų ir vėl aukštyn, bet tik iki krūtų. Niekada aukščiau. Žvilgsnis nepasiekdavo net ir putlių lūpyčių, nors dauguma vyrų neniekina ir šios moterų kūno dalies; ne, Popsą Merilą moters anatomija domino tik "iki pusės". Kai jis pagaliau baigdavo čiupinėtis - kiek beužtruktų, Molei tas laikas prailgdavo trigubai - ir išsinešdindavo iš parduotuvės, ji tetrokšdavo vieno - kuo greičiau palįsti po dušu.

Taigi, pamačiusi besiartinantį Popsą, ji sukaupė visą savo kantrybę ir nutaisė privalomą šypseną, kuri tačiau bylojo ne ką kita, o *dabar tik pusė devynių ir šypsotis teks dar septynias su puse valandos.* Mintyse ji drąsino save: *Ne jis vienas spokso į tave, laikas priprasti.* Bet Popsas Merilas ne toks kaip kiti vyrai, kurie ryja akimis jos neabejotinai dailiai sudėtą figūrą. Viena vertus, Popsas buvo *senas,* bet ne tik dėl to. Tikroji priežastis kita: vieni vyrai žiūri į tave ir tiek, o kai kurie čiupinėja akimis. Merilas - vienas iš *jų.* Jo žvilgsnis atrodė išties čiuopiantis; kol jis rausdavosi savo girgždančioje senmergiškoje piniginėje, pakabintoje ant visiškai prie jos nederančios grubios grandinės, ji visu kūnu jausdavo aukštyn ir žemyn besiranganti jo žvilgsnį, kopiantį per jos kūno kalvas ir besiskverbiantį į slėnius.

Tuo metu ji pagalvodavo, kad geriausiai jaustųsi su vienuolės drabužiu. Arba galbūt su riterio šarvais.

Jos mama mėgdavo kartoti: *Reikia iškęsti tai, kas ne tavo valioje pakeisti, mieloji Mole,* ir kol niekas neišrado apsaugos priemonių nuo šlykščių vyrų - ir senų, ir jaunų - žvilgsnių arba kol Popsas Merilas nepadarė didžiulės paslaugos visiems Kasl Roko gyventojams - nenumirė, jai teks tai iškęsti.

Bet šiandien ji buvo maloniai nustebinta. Paprastai alkanas Popso žvilgsnis šiandien buvo dar atsainesnis nei eilinio pirkėjo; jis atrodė visiškai tuščias. Ne, ne toks, kuris žvelgia kiaurai per tave arba atsimuša kaip į nemalonią kliūtį ir atšoka. Molei pasirodė, kad senis taip giliai nugrimzdęs į savo mintis, kad jo žvilgsnis jos net nepasiekia.

- Ar galėčiau jums padėti, pone Merilai? - paklausė ji, o rankos jau tiesėsi į lentyną, kur buvo laikomas tabakas. Kai anapus prekystalio išdygdavo Popsas, ji stengdavosi kaip galėdama greičiau viską jam paduoti, nes nusisukusi jauste jausdavo jo gašlų žvilgsnį, čiupinėjantį jos užpakalį ir besiskverbiantį į tarpkojį.

- Taip, - ramiu, netgi šaltu balsu atsakė jis, rodydamas ne didesnį susidomėjimą ja nei pinigų keitimo automatu. Molei tai patiko. - Norėčiau... - ir jis pasakė žodį, kurio arba Molė nenugirdo, arba jis neaiškiai ištarė. Molė vylėsi, kad šis nesusipratimas vis dėlto įvyko dėl jo kaltės, o tai reikštų, jog senas kuinas galutinai nukaršo ir nebesugeba valdyti savo kalbos padargų.

Molei pasigirdo *tabafilmako.* Tokiais dalykais jie neprekiavo... nebent tai būtų koks nors retas, pagal receptą parduodamas vaistas.

- Atsiprašau, nenugirdau, pone Merilai.

- Fotojuostos, - pakartojo jis taip aiškiai, kad Molė pajuto netgi nusivylimą, mat ji buvo įsitikinusi, kad senis suveblės tą pačią nesąmonę kaip ir pirmą kartą. Vadinasi, ne jis, o ji nebevaldo savo klausos padargų.

- Kokios norėtumėte?

- "Polaroido", - atsakė jis. - Dviejų.

Ji nesuprato, kas čia darosi, bet, be jokios abejonės, didysis Kasl Roko niekšas šiandien kaip ne savas. Nieko nematantis žvilgsnis, o kalba... kalba panaši į jos penkerių metų dukterėčios Elinos veblenimą. Tačiau nėra laiko svarstyti - reikia dirbti.

- Kokiam modeliui, pone Merilai?

Ji pati sau atrodė šauni - tikra aktorė, tačiau Popsui Merilui tai buvo nė motais. Jo mintys skrajojo toli nuo čia.

Minutėlę pagalvojęs (bet net neužkabinęs jos žvilgsniu; jo akys buvo įsmeigtos į cigarečių pakelius, sukrautus už jos nugaros), jis išpyškino:

- "Polaroidas Saulė". 660-ojo modelio.

Ir staiga jai paaiškėjo. Jos dukterėčia turėjo tokią didžiulę žaislinę pandą, kurią ji nežinia kodėl (tai suprastų nebent kita jos amžiaus mergaitė) praminė Paulete. Pauletės viduje buvo įtaisytas elektroninis mechanizmas su jo atmintyje įrašytais kokiais keturiais šimtais nesudėtingų sakinukų, pavyzdžiui, "Apkabink mane" arba "Nepalik manęs". Kai tik spustelėdavai Pauletės pilvuką, pasigirsdavo vienas iš tų mielų sakinukų, bet tariamų tokiu bespalviu balsu, kad išblukdavo visa tų mielų žodžių prasmė. Elina dėl to labai pyko ir vadino Pauletę kvaiša. Molei tas žaislas ir mergaitės pyktis keldavo šiurpą; ji bijojo, kad vieną gražią dieną, kai Elina užpykusi smarkiau spustels savo pandos pilvą, šioji pasakys tai, ką *iš tikrųjų* galvoja. Galbūt - "Kai užmigsi, aš tave pasmaugsiu", o gal - "Aš turiu peilį".

Taigi šį rytą Popsas Merilas panašus į piktąją Pauletę. Jo bespalvis žvilgsnis šiurpiai priminė nieko nereginčias žaislinės pandos akis. Molė dabar jau su viltimi laukė to seno gašlaus žvilgsnio. Tačiau nesulaukė.

Pasilenkusi paimti to, ko seniui šį kartą prireikė, net nesąmoningai išrietė klubą. Atsisukusi tikėjosi pamatyti į savo apvalumus įsmeigtas seno gašlūno akis. Tačiau šį kartą ji klydo. Kai paėmė fotojuostas ir nubraukė prie jų prilipusias dekoracijas - rudeninius lapus, jis vis dar spoksojo į tuos pačius cigarečių pakelius. Atrodė, kad jam mirtinai prireikė juos suskaičiuoti. Tik atidžiau įsižiūrėjusi Molė suprato, kad jo įdėmus žvilgsnis buvo netgi ne žvilgsnis, o tik tuščios lyg aklo akys.

Prašau išeik iš čia, mintyse maldavo Molė. *Prašau pasiimk savo juostas ir išeik. Ir, kad ir ką ketintum daryti, maldauju, neliesk manęs.*

Jeigu jis ją palies, Molė rėks. Kodėl būtent dabar parduotuvėje nėra nė vieno žmogaus?! Bent vieno pirkėjo, pageidautina, žinoma, šerifo Pengborno, na, jei ne jo, tai bet kurio kito?! Ji žinojo, kad ponas Konstantinas, vaistininkas, sukiojasi kažkur netoliese, turbūt tarnybinėse patalpose, tačiau juk vaistų prekystalis - už ketvirčio mylios nuo jos kasos, na, *ne visai* - šiek tiek arčiau, bet vaistininkas vis tiek nespėtų atbėgti, jei senis Merilas imtų lįsti prie jos. O kas, jeigu ponas Konstantinas išėjo gerti kavos pas Nenę? Juo labiau ji stengėsi prisiminti, kada gi tas Konstantinas eina kavos, juo aiškiau jai darėsi, kad būtent šiuo metu. Juk yra toks kiaulystės dėsnis: jei turi įvyk-

ti kažkas tikrai baisaus, tai būtinai atsitinka tuo metu, kai aplinkui nėra nė gyvos dvasios.

Senį, be jokios abejonės, ištiko kažkoks proto užtemimas.

Ji išgirdo dirbtinai žvalius savo pačios žodžius:

- Štai, pone Merilai.

Padėjo fotojuostas ant prekystalio ir kaip nuplikyta šoko už kasos, kad nors šis daiktas skirtų ją nuo to pamišėlio.

Popsas Merilas ėmė žvanginti savo odinę senieną, pakabintą ant šlykščios grandinės. Drebančiais pirštais Molė į kasą įmušė ne tą sumą, todėl dabar turės bėdos, kol ištaisys klaidą.

Jis ištiesė du dešimties dolerių banknotus.

Molė bandė įtikinti save, kad jie šitaip *susiglamžę* todėl, jog buvo sugrūsti toje senmergiškoje piniginėje drauge su kitais popieriais, greičiausiai jie nėra tokie seni kaip *atrodo.* Tačiau tai nesutramdė jos vaizduotės. Jai ėmė rodytis, kad pinigai ne tik *susiglamžę,* bet dar ir *gleivėti.* Vadinasi, *seni* - visai netinkamas žodis jiems apibūdinti. Šitokiems pinigams netiktų net žodis *senoviški.* Čia - *priešistorinės* dešimtinės; kažkas jas išspausdino dar prieš Kristaus gimimą, ką ten Kristaus - prieš akmens amžių, anksčiau, nei iš savo urvo į dienos šviesą išsliaužė pirmasis žemakaktis bekaklis neandertalietis. Jos - iš tų laikų, kai Dievas dar buvo kūdikis.

Ji nenori jų liesti.

Ji *turi* juos paimti.

Žmogus laukia grąžos.

Vis dėlto prisivertė paimti pinigus ir kaip galėdama greičiau įgrūdo į kasos stalčių, bet dar ilgai po to jautė juos savo rankose. Jie iš tikrųjų judėjo ir rangėsi po jos pirštų pagalvėlėmis, tarsi būtų aptekę bilijonais mikrobų, *didžiulių* mikrobų, kurie turbūt matomi netgi plika akimi ir kurie gali užkrėsti ją tuo, kuo apsėstas *jis.*

Žmogus laukia grąžos.

Ji susikaupė. Lūpas taip kietai sučiaupė, kad šios net pabalo. Keturios vieno dolerio kupiūros niekaip nesidavė ištraukiamos iš kasos stalčiuko. Dar reikia dešimties centų, bet, Jėzau, pasigailėk mūsų, nėra *nė vienos* dešimties centų monetos! Po velnių, kuo ji *nusidėjo,* kad turi taip ilgai gaišti būtent šį atmintiną rytą, kai gašlusis senis, rodos, pats nori kuo greičiau iš čia ištrūkti?

Pagaliau pavyko sužvejoti penkių centų monetą. Senis stovi tyliai, bet taip arti, kad ji jaučia nuo jo sklindantį kvapą *(tas dvokas toks stiprus, kad pakėlusi akis turbūt pamatysiu, jog jis persisvėręs per prekystalį prie pat manęs).* Trys centai, keturi, penki... ach, penkta-

sis įkrito atgal ir dabar ji turės jo ieškoti sugrubusiais pirštais. Sugraibė, bet tas nelemtasis centas vėl vos neišslydo jai iš rankų; ji jautė panosėje pakibusį prakaito lašą. Stipriai sugniaužusi monetas kumštyje meldė Dievo, kad tik senis neištiestų delno jų paimti, kad nereikėtų prisiliesti prie šiurkščios kaip roplio odos, tačiau neabejojo, kažkodėl *neabejojo,* kad taip ir atsitiks. Pajuto, kad "Leverdjė" darbuotojai privaloma šypsena skaudžiai dreskia sustingusią veido odą. Ji bandė prisiversti nieko negalvoti, kaip nors sutramdyti savo įsisiautėjusią vaizduotę, kuri prieš jos valią vis tiek piešė šiurpius vaizdus: ta išdžiūvusi ranka staiga čiumpa jos ranką, į riešą įsminga aštrūs kaip paukščio nagai, tas paukštis ieško ne grobio, ne, ne to, jam reikia dvėselienos. Ji bandė nepaisyti tų karščiuojančios sąmonės vaizdinių, visiškai *nepaisyti,* tačiau nuo jų juk niekur nepabėgsi. Privaloma šypsena pavirto verksmo grimasa. Ji pakėlė akis. Parduotuvė buvo tuščia.

Popsas išėjo.

Jis dingo, kol ji ieškojo grąžos. Tai geriausias įrodymas, kad seniui tikrai pasimaišė protas. Tikras, aiškus, negincijamas įrodymas: ji neprisimena (galėtų lažintis, kad ir joks kitas miestelio gyventojas neprisimena, ir laimėtų lažybas), kad Popsas Merilas, kuris nepalikdavo arbatpinigių net ir tais retais atvejais, kai pietaudavo restorane, išeitų nelaukęs grąžos.

Molė norėjo atgniaužti kumštį ir padėti atgal į kasą keturias vieno dolerio kupiūras, penkių centų monetą ir penkias monetas po vieną centą, tačiau neįstengė to padaryti. Jai teko atlenkti suakmenėjusius pirštus kita ranka. Popso grąža barkštelėjo ant stiklinio prekystalio paviršiaus. Ji alkūne nustūmė ją į šalį, bijodama dar kartą prisiliesti prie tų pinigų.

Dabar tetroško tik vieno: niekada nepamatyti Popso Merilo.

PENKIOLIKTAS SKYRIUS

Tuščias ir beprasmis Popso žvilgsnis niekur neišnyko ir jam išėjus iš "Leverdjė" parduotuvės. Nieko nematančias akis įsmeigęs į šaligatvį, rankoje jis nešėsi dėžutes su fotojuostomis. Staiga jo akys tarsi atgijo, kai kryptelėjęs koją įsmuko į lietaus nutekamąjį griovelį... valandėlę taip ir stovėjo: viena koja ant šaligatvio, kita - prišiukšlintame griovelyje, pilname cigarečių nuorūkų ir tuščių bulvių traškučių pakelių. Čia jau buvo kitas Popsas, kurio Molė nieku gyvu nepažin-

tų, - ne Merilas-ištvirkėlis, ne Merilas-robotas, bet Merilas-gyvulys, be to, išsigandęs. Jis dabar buvo toks, koks normaliomis sąlygomis jokiu būdu neleistų sau viešai pasirodyti. Demonstruoti visuomenei savo tikrąjį *aš,* Popso apskaičiavimu, niekuomet neapsimoka. Tačiau šį rytą ne jis buvo savo paties šeimininkas. Laimei, aplinkui nesimatė nė gyvos dvasios. Šiaip ar taip, atsitiktinis praeivis būtų išvydęs ne Popsą-filosofą "pavažiavusiu stogu" ir netgi ne Popsą- suktą verteivą, o kažką panašų į žmogaus *dvasią.* Šią akimirką Popsas labiausiai panėšėjo į valkataujantį šunį, benamį, neprijaukinamą, šniukštinėjantį kokios be priežiūros paliktos vištidės; ausys stačios, galva nunarinta, kruvini dantys išsišiepia kiekvienąkart, kai pasigirsta garsas, bent kiek panašus į užtaisomo šautuvo, ir dairosi apverstą aštuoniukę primenančių dvivamzdžio skylių; žinoma, sunku būtų rasti skaičius pažįstantį šunį, tačiau bet koks šuo (jei tik jo instinktai neatbukę) atpažintų aptakų begalybės ženklą.

Už aikštės jau matėsi šlapimo geltonumo "Emporium Galorium" fasadas, stovintis šiek tiek atokiau nuo kaimyninių pastatų: negyvenamo namo, iš kurio neseniai išsikraustė miesto skalbykla, "Nenės užkandinės" ir drabužių bei galanterijos parduotuvės, kurios savininkė buvo Evės Čalmers proanūkė Polė - dėmesio verta moteris, bet apie ją pakalbėsime kitąkart.

Priešais visas Meino gatvėje esančias parduotuves buvo įrengtos mašinų stovėjimo aikštelės, ir visos jos dabar buvo tuščios... išskyrus vieną, kur ką tik sustojo Popsui jau matytas "Fordas". Ryto tylą drumstė dar neišjungto variklio gausmas. Netrukus jis nutilo, užgeso ir automobilio žibintai. Popsas galų gale ištraukė koją iš šiukšlino griovio ir metėsi atgal prie "Leverdjė" parduotuvės. Ten užsiglaudęs tykojo kaip šuo, kuriam prisėlinti prie vištidės sutrukdė kažkoks įtartinas garsas. Toks senas ir toks gudrus šuo kaip šis negalėjo praleisti jo pro ausis.

Iš "Fordo" išlipo Džonas Delevanas. Pro kitas dureles - berniukas. Jiedu nuskubėjo prie "Emporium Galorium" durų. Vyras ėmė belstis - nekantriai ir taip smarkiai, kad girdėjosi net Popsui. Paskui Delevanas liovėsi, priglaudė ausį prie durų ir vėl pradėjo, bet jau ne belsti, o daužyti duris. Net nereikėjo būti aiškiaregiu, kad suprastum, kaip vyriškis nusiteikęs.

Jie žino, pagalvojo Popsas. *Jie iš kažkur sužinojo. Velniškai gerai padariau sutraiškęs tą fotoaparatą.*

Dar valandėlę pastovėjo lyg suakmenėjęs, judindamas tik akių obuolius, o paskui smuko į skersgatvį tarp vaistų parduotuvės ir ban-

ko. Ir tai padarė su tokiu vikrumu, kokio galėtų pavydėti ir penkiasdešimčia metų jaunesnis vyrukas.

Šį rytą, sumetė Popsas, būtų protingiausia namo grįžti per užpakalines duris.

ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS

Nesulaukęs jokio atsakymo, Džonas Delevanas trečiąkart padaužė duris, bet jau taip, kad subarškėjo stiklai, be to, dar ir ranką užsigavo. Būtent skausmas privertė jį suprasti, koks yra įpykęs. Jeigu Merilas padarė tai, kuo Kevinas jį įtarė... o taip, juo daugiau jis apie tai galvojo, juo labiau buvo įsitikinęs, kad Kevinas teisus. Tik keista, kad pykčio priepuolį pajuto tik dabar.

Atrodo, kad šį rytą man bus lemta apie save sužinoti dar daug nauja, pagalvojo jis ir pasijuto lyg mokinukas. Tai privertė jį atsipalaiduoti ir nusišypsoti.

Tačiau Kevinas nei šypsojosi, nei atrodė atsipalaidavęs.

- Panašu, kad bus atsitikę viena iš trijų, - pasakė ponas Delevanas savo sūnui. - Merilas arba dar neatsikėlė, arba tyčia neatidaro durų, arba nujausdamas, kad atsitokėję galime suprasti apgavystę, dingo drauge su tuo tavo fotoaparatu, - Tėtis minutėlę patylėjo, o paskui nusijuokė. Ne, Kevinui nepasigirdo, jis tikrai nusijuokė. - Vis dėlto gali būti dar viena priežastis: jis mirė.

- Jis nemirė, - Kevinas stovėjo priglaudęs veidą prie purvino durų stiklo; dabar jis gailėjosi, kad apskritai ryžosi peržengti jų slenkstį. - Pažvelk.

Ponas Delevanas delnais prisidengė veidą, kad netrukdytų tik ką pakilusi saulė, ir prispaudė nosį prie stiklo. Prieš jo akis atsivėrė niūrus "Emporium Galorium" vaizdas. Jei kas nors dabar būtų ėjęs pro šalį, būtų palaikęs juos smalsuoliais, kurie mėgsta dairytis į parduotuvių vitrinas.

- Ką gi, - tarstelėjo tėtis. - Jeigu jis dėjo į kojas, miesteliui teks iškuopti visą jo paliktą mėšlą.

- Galbūt, bet ne tai norėjau pasakyti. Ar matai aną?

- Matau - ką?

- Ten, ant to baslio. Prie komodos su laikrodžiais.

Netrukus ir ponas Delevanas pamatė "aną": ant kablio pakabintą "Polaroidą". Jam netgi pasirodė, kad mato nuskilusį fotoaparato korpusą, nors dėl to kalta galėjo būti ir jo įsiaudrinusi vaizduotė.

Tai ne vaizduotė.

Šypsenėlė dingo nuo jo lūpų, kai suprato, kad ima justi tą patį, ką ir Kevinas: keistą ir iš vėžių išmušantį jausmą, kurį sukelia žinojimas, kad tau pražūtingas mechanizmas tiksi... ir, skirtingai nuo daugumos Popso laikrodžių, suspėdamas koja kojon su laiku.

- Kaip manai - gal jis tūno viršuje ir laukia, kol mes nueisime? - garsiai paklausė ponas Delevanas, tačiau, iš visa ko sprendžiant, kalbėjosi pats su savimi. Durų spyna nauja ir ne iš pigiųjų... bet jeigu vienas iš jų - reiktų leisti Kevinui, jis geresnės formos - stipriau stuktelėtų petimi, sutrūnijęs medis neatlaikytų. Ir užsimiršęs ėmė bambėti sau po nosimi: *Spyna verta tiek, kiek ir pačios durys. Ir kaip tie žmonės nesupranta!*

Kevinas nustebęs atsisuko į tėtį. Džoną Delevaną apstulbino sūnaus veido išraiška (kaip, beje, prieš valandėlę Keviną apstulbino tėčio veidas). Jis pagalvojo: *Įdomu, kiek tėvų turi galimybę regėti, kaip atrodys jų suaugę sūnūs? Žinoma, jis nebus visąlaik taip įsitempęs, - Dieve, tikiuosi, kad ne, - bet atrodys turbūt panašiai. O, Jėzau, jis bus gražus vyras!*

Šios minties, švystelėjusios kaip žaibo blyksnis tą akimirką, kai dėjosi dar nesuprantami dalykai, Džonas Delevanas jau nebeįstengs pamiršti; ji amžiams liks jo galvoje.

- Ką? - klausė Kevinas. - Ką, tėti?

- Nori įeiti? Žinok - aš tau pritariu.

- Dar ne. Nemanau, kad reikėtų tai daryti. Jaučiu, kad jo čia nėra... bet jis arti.

Neįmanoma žinoti tokio dalyko. Neįmanoma netgi nujausti.

Tačiau jo sūnus *nujautė,* o jis tikėjo Kevinu. Popsą ir jo sūnų kažkas sieja. "Kažkas" sieja? Surimtėk. Juk puikiai žinai kas. Sumautas fotoaparatas, šiuo metu kabantis ten, ant sienos. Juo ilgiau visa tai tęsiasi, juo ilgiau tiksi tas velnio mechanizmas, juo mažiau jam tai patinka.

Sudaužyk fotoaparatą, sunaikink tai, kas juos abu sieja, pamanė jis, o garsiai ištarė:

- Ar tu įsitikinęs, Kevai?

- Pabandykime iš kiemo pusės.

- Ten vartai. Jie turbūt užrakinti.

- Gal bus galima įlipti per viršų.

- Gerai, - nuolankiai sutiko ponas Delevanas ir nusekė paskui sūnų į kitą "Emporium Galorium" pusę, pakeliui mąstydamas, ar tik nebus išsikraustęs iš proto, jei šitaip elgiasi.

Tačiau vartai buvo neužrakinti. Popsas užmiršo tai padaryti ir, nors ponui Delevanui nelabai patiko mintis lipti per tvorą ir galbūt paslydus susimušti savo vyrišką pasididžiavimą, faktas, kad galima netrukdomiems įeiti pro vartus, jam patiko dar mažiau. Vis dėlto jiedu su Kevinu įžengė į prišiukšlintą kiemą, tokį apleistą, kad net storas, žemę užklojęs nukritusių lapų sluoksnis nieko negelbėjo.

Kevinas vinguriavo tarp visokio laužo, kuris net Popsui buvo nereikalingas, tačiau kurio jis nesivargino nuvilkti iki šiukšlių konteinerių. Ponas Delevanas sekė paskui. Prie jiedviem jau matyto priekalo tėvas ir sūnus sustojo tuo metu, kai Popsas iš ponios Altėjos Linden kiemo išsliūkino į Malberio gatvę ir pasuko medkirčių bendrovės "Vilko nasrai" pastato link. Nors bendrovės sunkvežimiai jau nuo pusės septynių ryto dardėdavo Meino keliais, rinkdami paruoštą medieną, į kontorą žmonės pradėdavo rinktis tik nuo devintos valandos, o iki to dar buvo likusios geros penkiolika minučių. Galinis medkirčių bendrovės kiemas buvo aptvertas aukšta tvora. Šie vartai pasirodė užrakinti, tačiau Popsas turėjo raktą. Atsirakinęs vartus, jis įžengtų tiesiai į savo kiemą.

Kevinas pasilenkė prie priekalo. Ponas Delevanas pasekė savo sūnaus žvilgsnį ir net sumirksėjo iš nuostabos. Jis jau žiojosi klausti, kas čia, po velnių, *darosi,* bet laiku užsičiaupė. Pats pagaliau ėmė suprasti, kad tai, kas vyksta, vyksta be Kevino pastangų. Aišku, *neteisinga* taip galvoti, *nenatūralu;* žinojo iš savo karčios patirties (kurioje nemenkas vaidmuo teko ir Redžinaldui Marijanui "Popsui" Merilui, apie ką, beje, neseniai papasakojo sūnui), kad pasidavus pirmajam impulsui paprastai priimami klaidingi sprendimai, bet dabar tai nesvarbu. Nors jis niekada nepritarė žmonių skirstymui į Racionaliuosius ir Instinktyviuosius, dabar nejučiom pažadėjo sau, kad sugrįš prie Racionaliųjų, kai tik baigsis visa ši velniava.

Iš pradžių jis pamanė, kad mato suniokoto "Polaroido" likučius. Tačiau kaltas buvo jo racionalusis "aš", kuris matė tai, ką norėjo matyti. Aplink priekalą besimėtančios nuolaužos buvo visai ne fotoaparato - nei "Polaroido", nei kokio kito. Visos tos spyruoklytės ir ratukai - ne kas kita, kaip laikrodžio dalys. Paskui jo žvilgsnis užkliuvo už vargšo paukštelio, ir tada jis jau tiksliai žinojo, kokio būtent laikrodžio. Ponas Delevanas ir vėl žiojosi klausti, kuriems velniams Popsui prireikė sudaužyti niekuo nekaltą laikrodį su gegute. Mintyse dar kartą perkratęs šį klausimą, apsigalvojo ir nutylėjo. Atsakymą žinojo pats. *Nenorėjo* žinoti, nes ponas Delevanas nebuvo linkęs turėti rei-

kalų su visiškais bepročiais, tačiau nuo atsakymo, kad ir tokio, niekur nepabėgsi.

Laikrodis su gegute turi kur nors kabėti. Ne stovėti, ne gulėti, o būtent kabėti - dėl svarelių. O ant ko gi jis paprastai kabo? Žinoma, ant kabliuko.

Galbūt tokio, koks pritvirtintas prie ano baslio?

Ant kokio kabo Kevino “Polaroidas”?

Pagaliau jis prabilo balsu, bet žodžiai skambėjo lyg tolimas aidas:

- Kas, po velnių, jam pasidarė, Kevinai? Ar jis išsikraustė iš proto?

- Ne *išsikraustė,* - atsakė Kevinas. Jo žodžiai irgi skambėjo lyg tolimas aidas, nors jiedu stovėjo čia pat abipus priekalo. - Jį *iškraustė.* Fotoaparatas.

- Mes turime jį sudaužyti, - pasakė ponas Delevanas. Praėjo nemažas laiko tarpas, kol jo paties lūpomis ištarti žodžiai pasiekė jo ausis.

- Dar ne, - kalbėjo Kevinas. - Pirmiausia reikia nueiti į “Didžiąją vaistų parduotuvę”. Ten dabar vyksta jų išpardavimas.

- Išpardavimas - ko?

Kevinas palietė jo ranką. Džonas Delevanas nustebęs pažvelgė į sūnų. Kevinas pakelta galva jam priminė baugštų elnią, kuris užuodžia pavojų. Tą akimirką berniukas jam pasirodė daugiau negu gražus; jis atrodė kone dieviškas, tarsi jaunas poetas savo mirties valandą.

- *Kas yra?* - nekantriai paklausė ponas Delevanas.

- Ar girdi? - pagyvėjimą pakeitė abejonė.

- Taip, ką tik pravažiavo automobilis, - atsakė ponas Delevanas. Kažin, kiek jis vyresnis už sūnų? Dvidešimt penkeriais metais? Jėzau, argi ne laikas suimti save į rankas ir pradėti elgtis kaip suaugusiam?

Mintyse pabaręs save, pabandė nusikratyti jį apėmusio keisto jausmo. Paskubomis rausėsi savyje, ieškodamas sveiko proto, tačiau aptiko tik likučius. Su jais pasijuto lyg su išaugtu drabužiu.

- Esi tikras, kad girdėjai tik automobilį, tėti?

- Taip. Kevinai, tu per daug įsitempęs. Suimk save į rankas arba...
- arba - kas? Sugalvojęs pratrūko juoktis. - ... Arba mes abu spruksime iš čia kaip pora bailių triušių.

Tačiau Kevino tai neprajuokino. Jis elgėsi lyg užhipnotizuotas. Kai tėtis liovėsi kikenti, tik linktelėjo galva ir tarė:

- Eime.

- Kodėl, Kevinai? Ko tu nori? Jis greičiausiai yra viršuje ir tyčia neatsiliepia...

- Paaiškinsiu, kai būsime ten, tėti. *Eime,* - ir jis beveik jėga ištempė tėtį iš prišiukšlinto kiemo į siaurą skersgatvį.

- Kevinai, ar tu nori nutraukti man ranką, ar kaip čia yra? - paklausė ponas Delevanas, kai jiedu jau ramiai žingsniavo šaligatviu.

- Jis grįžo, - sušnibždėjo Kevinas. - Slapstydamasis. Laukė, kol nueisime. Aš jaučiau jį.

- Jis... - ponui Delevanui pritrūko žodžių. - Na... tarkim, jis grįžo. Gerai, tiesiog įdomumo dėlei imsiu ir patikėsiu, kad jis grįžo. Tai kodėl mudu nenuėjome ir gerai jo nepapurtėme? - paskui, lyg atsipeikėjęs, paklausė: - O *kur* jis buvo?

- Už tvoros, - kalbėjo Kevinas. Keistas jo žvilgsnis ponui Delevanui kėlė vis didesnį nerimą. - Jis jau buvo. Jau jaučia tai, ko *jam* reikia. Turime paskubėti.

Kevinas žengė nuo šaligatvio, turbūt ketindamas kirsti aikštę, kad sutrumpintų kelią iki "Leverdjė" parduotuvės. Ponas Delevanas čiupo jam už parankės kaip kontrolierius, bandantis sulaikyti sprunkantį "zuikį".

- Kevinai, apie ką tu kalbi?

Ir tuomet Kevinas ištarė tuos žodžius; žiūrėdamas tėčiui tiesiai į akis *pasakė tai.*

- Jis artinasi, tėti. Prašau. Tai mano gyvybės ar mirties klausimas, - maldavo jis, žiūrėdamas į tėvą keistomis akimis. Tos akys ir išbalęs kaip drobė veidas gąsdino poną Delevaną. - Šuo artinasi. Dabar jau nebūtų jokios naudos, jeigu įsilaužtume vidun ir paimtume fotoaparatą. Jo ten nebėra. Prašau nemėgink manęs sulaikyti. Prašau nežadink manęs. Tai mano *gyvybė.*

Ponas Delevanas lyg šiaudo pabandė dar kartą griebtis savo sveiko proto likučių... ir pasidavė.

- Eime,- dabar jau jis paragino sūnų ir tempte nutempė per aikštę. - Kad ir kas tai būtų, greičiau užbaikime šį reikalą. - Jis valandėlę pagalvojo. - Ar mes turime laiko?

- Nesu tikras, - tarė Kevinas. Paskui lyg nenoromis pridūrė: - Nemanau.

SEPTYNIOLIKTAS SKYRIUS

Popsas tūnojo užsiglaudęs už tvoros ir pro plyšį stebėjo abu Delevanus. Parduotuvėje pirktą "tabaką" įsikišo į užpakalinę kelnių kišenę, todėl rankos buvo tuščios ir dabar jis nervingai jas gniaužė.

Stovite ant mano nuosavos žemės, jo galvoje be paliovos tvinkčiojo mintis. Jeigu ji būtų turėjusi galią žudyti, jis jau būtų abu juos

nudobęs. *Stovite ant mano žemės, velniai rautų, stovite ant mano nuosavos žemės!*

Dabar jam reikėtų pakviesti senąjį teisėją Džoną. Štai ką jam *reikėtų* padaryti. Ir jis būtų tai padaręs tučtuojau, jeigu tiedu nestovėtų ant fotoaparato šukių, kurį prieš dvi savaites vaikis sudaužė su paties Popso leidimu. Be to, jis žinojo miestelio gyventojų nuomonę apie save. Pengborno, Kitono ir visų kitų. Padugnė. Štai kuo jie visi jį laikė. Padugne.

Tol, kol kuriam nors iš jų nepradėdavo svilti padai ir neprireikdavo skubios ir slaptos paskolos.

Delnai susigniaužia, atsigniaužia. Susigniaužia, atsigniaužia.

Jiedu kalbėjosi, tačiau Popsas nesivargino stengdamasis nugirsti jų žodžius. Mintys galvoje sukosi lyg pašėlusios. Dabar jos persirikiavo taip: *Jie stovi ant mano nuosavos žemės, ir aš nieko negaliu dėl to padaryti! Jie stovi ant mano nuosavos žemės, ir aš nieko negaliu dėl to padaryti! Po velnių juos! Po velnių juos!*

Pagaliau jie nuėjo. Išgirdęs, kaip sugirgždėjo į gatvę vedantys vartai, Popsas atsirakino kitus vartus, prie kurių tykojo prisiglaudęs. Smuko pro juos ir tekinas pasileido per kiemą prie savo namo užpakalinių durų. Jis skuodė su septyniasdešimties metų seniui neįtikėtinu vikrumu, tačiau viena koja vis dėlto šlubčiojo - ką padarysi, reumatas! Tiesą sakant, reumatas čia buvo niekuo dėtas. Jis paprasčiausiai saugojosi, kad nesužvangėtų raktai kišenėje. Tuo atveju, jeigu Delevanai pergudravo jį ir išėję pro vartelius dabar tykoja už tvoros. Toks jų elgesys nebūtų nė kiek nustebinęs Popso. Kai žmonės pasijunta apgauti, turi būti pasiruošęs patiems bjauriausiems jų išpuoliams.

Jis išsitraukė raktus iš kišenės. *Dabar* jie sužvangėjo, ir tas žvangtelėjimas jam pasirodė nežmoniškai garsus. Užmetė akį kairėn, beveik neabejodamas, kad išvys buką kaip avies vaikiščio veidą. Popso lūpas perkreipė baimės grimasa. Nieko nematyti.

Kol kas.

Tyliai sugrabaliojo raktą, atsirakino duris ir įėjo vidun. Duris pravėrė labai atsargiai, kad nesugirgždėtų surūdiję vyriai.

Stuktelėjęs kumščiu, užšovė skląstį ir tik tada pasijuto visiškai saugus. Įprasta "Emporium Galorium" prieblanda jį veikė raminamai. Jis būtų galėjęs nieko neužkliudydamas šmirinėti tais siaurais visokiu šlamštu užverstais koridoriais net per miegus... taip, tiesą sakant, ir *atsitiko* praeitą naktį, nors to, kaip ir daugelio kitų dalykų, dabar nebeprisiminė.

Parduotuvėje buvo mažas apmusijęs langelis, pro kurį matėsi dalis Meino gatvės ir tas skersgatvis, į kurį pro vartelius neseniai išsmuko Delevanai.

Keldamas dulkių debesis, Popsas prasibrovė prie to lango per krūvas senų beverčių žurnalų. Skersgatvis buvo tuščias. Žvilgtelėjęs dešinėn, išvydo Delevanus (tiesa, labai neryškius, nes stiklas išties buvo neplautas jau daugelį metų) jau Meino gatvėje. Jis nesistengė pamatyti, ką jie darys toliau. Žinojo, kad jiedu eina į "Leverdjė" parduotuvę, ir, aišku, klausinės apie jį. O ką gali ta mažoji pasileidėlė anapus prekystalio jiems pasakyti? Kad jis ten buvo, o paskui išėjo. Ką dar?

Kad jis nusipirko du maišelius tabako.

Popsas šyptelėjo.

Šypsena visiškai nederėjo prie jo veido.

Jis susirado rudą maišą, vėl išėjo į kiemą, pasuko prie priekalo, bet pusiaukelėje apsigalvojo ir nuėjo prie vartų. Iš ryto neapsižiūrėjo ir paliko juos neužrakintus, bet daugiau nebus toks išsiblaškęs.

Kai vartai buvo užrakinti, jis su maišu rankoje atsidūrė prie priekalo ir ėmėsi rinkti "Polaroido" šukes. Stengėsi viską daryti kaip galėdamas greičiau, tačiau skeveldras rankiojo labai kruopščiai.

Surinko visas bent kiek didesnes šukes. Liko tik tai, kas susimaišė su kitomis šiukšlėmis. Dabar tų šiukšlių kilmę galėtų identifikuoti tik kriminalinės policijos ekspertai; TV laidose Popsas buvo matęs (tais retais atvejais, kai išjungdavo vaizdo magnetofoną), kaip tie ekspertai, apsiginklavę šepetėliais, siurbliukais ir netgi pincetais, savo radinius atsargiai deda į mažyčius polietileno maišelius, bet Kasl Roko policijos departamente tokių pedantų nė su žiburiu nerasi. Ir Popsas abejojo, ar šerifui Pengbornui pavyktų išreikalauti, kad jam atsiųstų tokį ekspertą. Tik jau ne tam, kad šis padėtų įrodyti fotoaparato vagystę - juk tai viskas, kuo Delevanai galėtų jį apkaltinti nerizikuodami pasirodyti bepročiai. Sutvarkęs aplinką, jis įėjo vidun, atsirakino savo "ypatingąjį" stalčių ir įdėjo maišą su šiukšlėmis. Tada užrakino jį, o raktus įsikišo atgal į kišenę. *Dabar* tvarka. Juk jis nėra kvailas ir žino, kokių sunkumų kyla norint gauti kratos orderį. Kol Pengbornas, gavęs Delevanų skundą, jį išprašys iš apygardos teismo, viską užklos storas sniego sluoksnis. Antra vertus, ir dabar ne laikas bandyti atsikratyti fotoaparato likučių. Jiems pakankamai saugu užrakintame stalčiuje. Juk bet kurią minutę Delevanai gali sugrįžti ir nutverti jį tai darant. Verčiau lukteléti.

Nes jie *tikrai* sugrįš.

Popsas Merilas tai žinojo taip pat gerai kaip ir savo vardą.

Galbūt vėliau, kai visa ši velniava jau bus nurimusi, jis nueis pas berniuką ir pasakys: *Taip. Teisingai. Esu kaltas dėl visko, kuo mane įtari. Bet kodėl gi mums nepalikus visko kaip yra ir negrįžus į tuos laikus, kai dar nepažinojome vienas kito... sutarta? Juk galime tai padaryti. Gal tau ir pasirodys neįmanoma, bent jau iš pradžių, bet mes galime. Juk, žiūrėk, kaip čia išeina, - tu norėjai sudaužyti fotoaparatą, nes manei, kad jis pavojingas, o aš norėjau jį parduoti, nes maniau, kad jis vertingas. Vėliau paaiškėjo, kad tu buvai teisus, o aš klydau. Vien to užtenka išpirkti tavo skriaudą. Jeigu geriau mane pažintum, suprastum kodėl; nedaug žmonių šiame miestelyje kada nors girdėjo mane prisipažįstant klydus. Man be galo sunku ištarti tokius žodžius - štai ką aš noriu pasakyti, bet ne tai svarbiausia; kai esu neteisus, stengiuosi įtikinti save, kad privalau tai pripažinti, kad ir kaip skaudu būtų. Galų gale, vaike, aš pats padariau tai, ką ir tu ketinai padaryti. Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad mes visi sugrįžome į pradinį tašką, ir todėl manau, kad turime pamiršti tai, kas atsitiko vėliau. Aš žinau, ką tu manai apie mane, ir žinau, ką aš manau apie tave: mudu neimtume vienas kito į žvalgybą, bet tiek to; gyvenimas tęsiasi, ar ne? Ką aš noriu pasakyti, yra tai: mudu abu džiaugiamės, kad to prakeikto fotoaparato nebėra. Taigi sukirskime delnais ir eikime kiekvienas savo keliu.*

Bet tai bus vėliau, ir dar neaišku, ar bus. Šiuo metu tokia kalba pasirodytų nei į tvorą, nei į mietą. Reikia laiko nusiraminti. Dabar jiedu abu imtų karščiuotis, kibtų viens kitam į atlapus kaip

(šuo toje nuotraukoje)

kaip... et, nesvarbu kaip. Dabar svarbu suimti save į rankas, kad atrodytų nekaltas kaip apsiš... kūdikis, kai jie sugrįš.

Nes jie *tikrai* sugrįš.

Tačiau viskas gerai. Viskas gerai, nes...

- Nes viskas kontroliuojama, - sušnibždėjo Popsas. - *Štai* ką aš noriu pasakyti.

Jis nuėjo prie paradinių durų, užrašą UŽDARYTA pakeitė užrašu ATIDARYTA (paskui užrašą UŽDARYTA vėl sugrąžino į vietą, bet jau nesąmoningai, ir vėliau to neprisimins). Tvarka; tai gera pradžia. Kas toliau? Reikia elgtis įprastai, kaip eilinę dieną. Juk jis turės atrodyti nustebęs *(ką-jūs-po-velnių-čia-tauškiate),* kai tiedu, apsiputoję iš pykčio, grįš atgal, pasiruošę gyvybę paaukoti už tai, ko jau nebėra.

Taigi... koks užsiėmimas atrodytų natūraliausias, kai jie įsiverš čia su šerifu Pengbornu ar be jo?

Popso akys užkliuvo už laikrodžio su gegute, kurį jis prieš mėnesį ar šešias savaites Sebage įsigijo iš varžytinių. Laikrodis ne kažin koks, turbūt turėjęs tik vieną apdairų, o gal taupų šeimininką, nes išlikusios visos etiketės (žmonės, kurie tik *stengėsi* būti taupūs, Popso apskaičiavimu, buvo vargšės paklydusios sielos, kurioms per gyvenimą lemta irtis lydimoms nuolatinio nusivylimo jausmo). Jeigu jam pavyktų priversti jį eiti, galbūt jį nupirktų vienas iš tų prisiekusių slidininkų, kurie jau kitą mėnesį pajudės iš miesto į savo trobeles kalnuose. Tokie į tas trobeles amžinai velka visokį seną laužą ir nesupranta (turbūt niekada nesupras), kad sugedusį seną laikrodį pakeitę kol kas dar tiksinčiu senu laikrodžiu, ne išspręs problemą, o tik įsigys naują.

Popsas, aišku, gailisi tokio žmogaus, ir jis stengiasi su juo ar ja būti kiek galėdamas sąžiningesnis, tačiau juk negali nuvilti pirkėjo. *Imperatoriui pirmenybė,* tokiais atvejais sakydavo jis. Be to, juk ir jam reikia užsidirbti pragyvenimui, ar ne?

Taip. Taigi dabar sės prie savo darbo stalo ir imsis to laikrodžio; gal dar galės priversti jį eiti. Štai ką jis veiks, kai Delevanai vėl čia sugrius. Gal kaip tik tuo metu krautuvėlėje sukinėsis dar vienas kitas klientas; deja, šiuo metų laiku tai mažai tikėtina. Šiaip ar taip, pašaliniai žmonės būtų tik tarp kitko, taip sakant, papildomas kremo kauburėlis ant torto. Svarbiausia - esmė: neturintis ko slėpti vyrukas, užsiėmęs eiliniais darbais eilinę dieną.

Laikrodį su gegute Popsas nukabino atsargiai, kad neužkliudytų svarelių. Nusinešė jį prie savo darbo stalo. Tada pačiupinėjo užpakalinę kelnių kišenę. Šviežias tabakas. Neblogai.

Neblogai būtų dirbant išrūkyti pypkę.

AŠTUONIOLIKTAS SKYRIUS

- Tu negali žinoti, kad jis ten buvo, Kevinai! - dar kartą pamėgino protestuoti ponas Delevanas, kai jiedu įėjo į "Leverdjė" parduotuvę.

Nekreipdamas į jį jokio dėmesio, Kevinas pasuko tiesiai prie prekystalio, už kurio stovėjo Molė Daram. Pykinimas atlėgo, ir ji jautėsi daug geriau. Dabar tas įvykis atrodė netgi juokingas, tarsi košmaras, kai prabudęs ir supratęs, kad tai tebuvo sapnas, pagalvoji: *Ir aš*

TO išsigandau? Kaip galėjau pamanyti, kad TAI atsitiko man, netgi sapne?

Bet kai anapus prekystalio išdygo jaunasis Delevanas išbalusiu kaip drobė veidu, jai *teko pripažinti,* kad mirtinai išgąsdinti gali ir susapnuoti įvykiai. Berniuko veidas privertė ją prisiminti neseniai patirtą išgąstį.

Mat Kevino Delevano *žvilgsnis* buvo beveik toks pats kaip ir senio: tarsi jis būtų giliai pasinėręs savyje; ją pasiekė tik tolimas jo žvilgsnio atšvaitas, o dar vėliau - ir balso aidas.

- Čia buvo užėjęs Popsas Merilas, - išgirdo Molė. - Ką jis pirko?

- Prašau atleisti mano sūnui, - puolė atsiprašinėti ponas Delevanas. - Jis nekaip jauč...

Ir staiga nutilo, nes pamatė Molės veidą. Ji atrodė taip, tarsi ką tik jos akyse mechanizmas būtų nutraukęs žmogui ranką.

- O! - tepasakė ji. - O, Dieve!

- Ar tai buvo fotojuosta? - toliau kamantinėjo Kevinas.

- Kas jam atsitiko? - išlemeno Molė. - Aš nuo pat pirmos minutės *žinojau,* kad kažkas negerai. Kas? Ar jis... ką nors padarė?

Jėzau, pagalvojo Džonas Delevanas. *Jis ŽINO. Vadinasi, visa tai tiesa.*

Tą akimirką ponas Delevanas priėmė tikrai didvyrišką sprendimą: jis pasidavė. Pasidavė, nusprendęs visiškai atsiduoti sūnaus valiai.

- Fotojuosta, ar ne? - užspeitė ją į kampą Kevinas. Jis priekaištingai žvelgė į drebulio krečiamą pardavėją. - "Polaroido" fotojuosta. Iš čia, - ir jis parodė į tuščią tarpelį lentynoje, kur buvo išdėliotos fotojuostų dėžutės.

- Taip, - jos oda dabar atrodė blyški kaip porcelianas; skaistalai, kuriuos ji užsitepė ryte, susimetė į dvi bjaurias dėmes. - Jis buvo toks... keistas. Tarsi kalbanti lėlė. Kas jam atsitiko? Ką...

Bet Kevinas jau buvo atsukęs jai nugarą.

- Turiu gauti fotoaparatą, - daužė jis tėčiui į krūtinę. - Turiu tuojau pat gauti jį. "Polaroidą Saulę 660". Jie jų turi. Dabar netgi su nuolaida. Matai?

Pamiršęs savo sprendimą visiškai atsiduoti sūnaus valiai, ponas Delevanas sukaupė paskutinius sveiko proto likučius.

- Kodėl... - pradėjo jis, bet tiek turbūt ir tebuvo likę to sveiko proto, nes Kevinas tuoj pat jį nutraukė.

- *Aš NEŽINAU kodėl!* - sustūgo jis taip, kad Molė Daram sudejavo. Ne, dabar jos nepykino; Kevinas Delevanas ją gąsdino, bet ne *taip* kaip senis. Ji dabar netroško nieko kita, kaip tik atsidurti savo

lovoje ir pakišti galvą po apklotu. - *Bet mes turime jį turėti, o laikas jau beveik baigiasi, tėti!*

- Duokite man vieną iš tų fotoaparatų, - tarė ponas Delevanas, drebančiomis rankomis traukdamas piniginę. Jis nepastebėjo, kad Kevinas pats stovi prie lentynos.

- Paimkite, - išgirdo Molė savo drebantį balsą, kuris jai pasirodė visiškai svetimas. - Girdite, imkite ir išeikite.

DEVYNIOLIKTAS SKYRIUS

Tuo metu kitapus aikštės Popsas Merilas, nuoširdžiai tikėdamas, kad nekaltas kaip vystykluose gulintsi kūdikis remontuoja pigų laikrodį su gegute, į Kevino fotoaparatą įdėjo naują juostelę. Uždarė dangtelį. Pasigirdo tylus zvimbimas.

Prakeikta gegutė turbūt susirgo laringitu. Greičiausiai užsikirto spyruoklė. Ką gi, teks ieškoti vaistų.

- Aš pataisysiu tave, sumurmėjo Popsas ir pakėlė fotoaparatą. Prisimerkęs priglaudė vieną akį prie suskilusio vaizdo ieškiklio (įskilimas, tiesa, buvo labai nežymus, beveik nepastebimas). Objektyvas buvo nukreiptas į paradinį įėjimą, bet tai nesvarbu; kad ir kur jis būtų nukreiptas, vis tiek taikėsi į juodą šunį, kuris buvo visai ne šuo, mažame Polaroidsvilio miestelyje, kurio irgi nebuvo šioje Dievo sutvertoje žemėje.

BLYKST!

Pasigirdo tylus zvimbimas, ir Kevino fotoaparatas išspjovė naują nuotrauką.

- Štai, - patenkintas atsiduso Popsas. - Galbūt man pavyks ne tik prakalbinti tave, paukšteli. Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad galbūt man pavyks priversti tave *čiulbėti.* Nepažadu, bet pabandysiu.

Popsas išspaudė sausą atgrasų šypsnį ir dar kartą paspaudė mygtuką.

BLYKST!

Jiedu jau buvo aikštės vidury, kai Džonas Delevanas pastebėjo šviesos blyksnį, akimirkai užliejusį purvinus "Emporium Galorium" langus. *Blyksnis* buvo begarsis, tačiau netrukus jis išgirdo tylų urzgimą; jam pasirodė, kad garsas sklido iš ten pat - iš senio šlamšto krautuvės... ne, ta šlamšto prikrauta vieta tebuvo vartai, pro kuriuos urzgimas rado išėjimą. Iš tikrųjų jis sklido tarsi iš po žemių...

- Tėti, bėkime! - rėkė Kevinas. - *Jis pradėjo tai daryti!*

Dar vienas blyksnis - lyg trumpas sujungimas. Ir vėl tas iš po žemių sklindantis urzgimas - dar nepiktas, siaubingo, bet dar neįerzinto padaro.

Ponas Delevanas bandė aiškinti, kad tokia ryški šviesa negali būti nuo "Polaroido" blykstės, tačiau Kevinas jau buvo toli priekyje.

Ponas Delevanas irgi pasileido bėgti, puikiai žinodamas, ką ketina daryti: nutverti sūnų už apykaklės ir sulaikyti, kol nenutiko kas nors baisaus.

DVIDEŠIMTAS SKYRIUS

Popsas sėdėjo įsmeigęs prieš save nieko nereginčias akis, kol iš "Polaroido" plyšio išlindo nuotrauka. Ji nukrito ant stalo, sukeldama kur kas duslesnį garsą, nei galima tikėtis iš tokio nedidelio kartono lakšto. Saulės šuo dabar buvo užėmęs beveik visą rėmelį: neįtikėtinai didelė galva, dvi juodos akiduobės ir dantyti nasrai, iš kurių rūko dūmai. Šunį ir objektyvą skyrė toks menkas atstumas, kad jo galva nuotraukoje ištįso į elipsę; Popsui ji priminė kulką arba ašarą. Fone matėsi tik pačios tvoros mietų viršūnėlės - visa kita užgožė masyvūs padaro pečiai.

Kevino gimtadienio kaklaraištis, anksčiau ramiai sau gulėjęs stalčiuje šalia fotoaparato, dabar kadaravo pačioje nuotraukos apačioje. Jame atsispindėjo neryškus saulės spindulys.

- Jau beveik turiu tave, kalės vaike! - trūkčiojančiu balsu suspigo Popsas. Jį apakino šviesos blyksniai. Nematė nei šuns, nei fotoaparato. Priešais save regėjo tik nebylią gegutę, kurią užsimojo trūks plyš prakalbinti. - Tu dar pragysi, velniai tave rautų! Aš *priversiu* tave giedoti!

BLYKST!

Trečioji nuotrauka iš plyšio išstūmė antrąją. Ji ne nusklendė, bet sunkiai bumptelėjo ant stalo, lyg būtų ne kartono lakštas, o akmuo. Toje vietoje, kur ji nukrito, medis suskilinėjo.

Šioje nuotraukoje šuns galva buvo išvis nesufokusuota: ištįsusi, šešėliuota ji atrodė beveik trimatė.

O trečiojoje, kyšančioje iš fotoaparato plyšio, Saulės šuns snukis, rodos, vėl sugrįžo į nuotraukos centrą. Praktiškai tai neįmanoma, nes padaro galva buvo kone priglausta prie objektyvo; ji buvo taip arti, kad atrodė išskydusi, tarsi panirusi po vandeniu.

- Niekaip neišeina pataisyti to prakeikto daikto, - sumurmėjo Popsas.

Jo pirštas vėl atsidūrė ant "Polaroido" mygtuko.

DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

Kevinas jau buvo prie "Emporium Galorium" laiptų. Jo tėvas ištiesė ranką, norėdamas sulaikyti sūnų, bet grybštelėjo tik orą, suklupo ir visu svoriu drėbėsi ant laiptų. Rakštys skaudžiai susmigo į delnus.

- Kevinai!

Jis pakėlė galvą, bet kaip tik tą akimirką pasaulį užliejo dar vienas akinantis blykstelėjimas. Tik šį kartą urzgimas buvo kur kas garsesnis. Šitaip urzgia mirtinai įerzintas žvėris, besistengiantis ištrūkti iš narvo. Pakėlęs galvą, Delevanas išvydo Keviną, viena ranka prisidengusį akis nuo akinančios šviesos. Tą akimirką, kai viskas aplink nušvito, vaikas atrodė sustingęs lyg nuotraukoje. Dar jis pamatė, kaip ėmė eižėti vitrinos stiklas; įtrūkimai lyg gyvsidabrio kruopelytės sklaidėsi į visas puses.

- *Kevinai, atsarg...*

Stiklas sprogo, pažiro šukės, ir ponas Delevanas instinktyviai prisidengė rankomis galvą. Ant jo pasipylė duženų lietus; šukės įsivėlė į plaukus, subraižė skruostus, bet, laimei, nei jo, nei berniuko rimčiau nesužeidė, nes stiklas suskilinėjo į mažas kruopelytes.

Pasigirdo šukių girgždėjimas. Vėl pakėlęs galvą jis pamatė, kad Kevinas įėjo vidun taip, kaip anksčiau jis pats buvo siūlęs: iš visų jėgų petimi stumtelėjęs duris ir išrovęs naują spyną su visu sutręšusios medienos gabalu.

- *KEVINAI, PO VELNIŲ!* - užriaumojo jis. Jis pabandė atsistoti, suklupo, vėl atsistojo ir paknopstom nulėkė paskui sūnų.

Tam prakeiktam laikrodžiui su gegute kažkas atsitiko. Kažkas *negera.*

Jis mušė ir mušė valandas - taip neturėtų būti, bet tai dar ne viskas. Jis pasunkėjo tiek, kad Popsas vos benulaikė jį rankose... ir dar, be to, nežmoniškai įkaito.

Popsas dar kartą pažiūrėjo į jį ir suriko iš siaubo, tačiau riksmas taip ir neišsiveržė - užstrigo galugerkly, nes žandikauliai buvo tarsi surakinti.

Staiga praregėjo ir suprato, kad tai, ką laiko rankose - visai ne laikrodis.

Jis mėgino atgniaužti rankas ir paleisti fotoaparatą, tačiau pirštai irgi buvo lyg suakmenėję. Fotoaparatas, rodos, dar pasunkėjo. Ir tas siaubingas daiktas vis labiau kaito. Pilka plastmasė tarp pabalusių

Popso pirštų ėmė rūkti. Dešinės rankos smilius prieš Popso valią lyg apdujusi musė slinko prie raudono mygtuko.

- Ne, - sušnibždėjo jis ir kone pravirko: - *Prašau...*

Tačiau pirštas neklausė. Jis pasiekė raudoną mygtuką kaip tik tuo metu, kai Kevinas, išlaužęs duris, įsiveržė vidun. Pažiro dar daugiau šukių.

Mygtuko Popsas nespėjo paspausti. Jautė deginantį skausmą smiliuje, tačiau tikrai žinojo, kad nepaspaudė. Kai pirštu palietė mygtuką, pajuto iš pradžių padvigubėjusį, paskui - patrigubėjusį fotoaparato svorį. Pabandė atitraukti pirštą - toks jausmas, lyg stengtųsi tai padaryti Jupiterio planetoje.

- Mesk jį! - iš tamsos pasigirdo vaiko riksmas. - Mesk jį! Mesk jį!

- *NE!* - rėkė Popsas. - *Ką aš noriu pasakyti, yra tai, kad aš NEGALIU!*

Raudonas mygtukas ėmė smigti į fotoaparato korpusą.

Kevinas stovėjo išsižergęs ir krapštėsi prie fotoaparato, kurį jie buvo ką tik pasiėmę iš "Leverdjė" parduotuvės. Kartoninė dėžutė voliojosi po kojomis, o dabar jis karštligiškai bandė įdėti juostelę, tačiau ji niekaip nenorėjo paklusti - tarsi šis fotoaparatas būtų susimokęs su savo broliu.

Popsas vėl suriko, šįkart - be žodžių; tai buvo skausmo ir baimės riksmas. Kevinas užuodė įkaitusios plastmasės ir svylančios odos kvapą. Žvilgtelėjęs ton pusėn pamatė, kad "Polaroidas" tirpsta, iš tikrųjų *tirpsta* suakmenėjusiose senio rankose. Jis buvo įgavęs keistą formą. Vaizdo ieškiklio ir objektyvo stiklai kažkodėl irgi atrodė kaip plastikas. Užuot sudužę didėjant fotoaparatui, jie tempėsi lyg kramtomoji guma, kol tapo panašūs į porą ištįsusių akių.

Tamsūs ištirpusios plastmasės lašai kaip vaškas tekėjo Popso rankomis, palikdami raudonas nudegusios odos žymes. Kevinas pastebėjo iš tų žaizdų besisunkiantį kraują. Ant stalo krentantys lašai čirškė kaip įkaitinti riebalai keptuvėje.

- *Tavo juosta neišpakuota!* - jam už nugaros pasigirdo tėčio balsas. Nuo to riksmo Kevinas staiga atgavo žadą. - *Išpakuok ją! Duok man!*

Tėtis, prišokęs prie Kevino, stumtelėjo jį, ir šis vos nepargriuvo. Jis čiupo juostą ir staigiu judesiu nuplėšė pakuotę.

- *PADĖKITE MAN!* - klykė Popsas.

- Greičiau! - rėkė tėtis. - Greičiau!

Degančios mėsos čirškėjimas. Įkaitusio kraujo balutė ant stalo išskydo. Prieš tai nuo Popso rankų lašėjęs kraujas dabar ėmė tekėti upeliais. Karšta plastmasė pragraužė venas.

Popsas sustūgo kaip žvėris.

Kevinas į savo fotoaparatą grūdo dabar jau išpakuotą fotojuostą ir ėmė pašėlusiai keiktis, kai ji ir vėl nenorėjo līsti į jai skirtą plyšį.

- *Atbulai kiši!* - rėkė ponas Delevanas. Pripuolęs prie Kevino, griebė fotoaparatą jam iš rankų, tačiau šis smarkiai truktelėjo jį į save. Tėčio rankose liko tik jo marškinių skiautė. Kevinas čiupo fotojuostą, jau supratęs, kad reikia įdėti kita puse, ir ji vos neišslydo jam iš rankų.

Paskutinę akimirką sugriebė, apsuko, įdėjo į vietą ir užtrenkė dangtelį, kuris prieš tai karojo tarsi lūžęs keisto padaro kaklas.

Popsas dar kartą sustūgo, ir...

BLYKST!

DVIDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS

Šį kartą viskas nušvito taip, tarsi jie būtų atsidūrę supernovos epicentre. Kevinui pasirodė, kad jo paties šešėlis atitrūko nuo jo ir atsimušė į sieną. Tiesos turbūt čia buvo, nes siena jam už nugaros staiga, rodos, sueižėjo į tūkstančius nenusakomos formos plyšių, užuot optiškai įdubusi toje vietoje, kur krito šešėlis. Jo kūno kontūrai, iš pradžių tikslūs ir ryškūs, net su fotografuojant pakeltos alkūnės atspindžiu, nuo to blykstelėjimo išskydo.

Fotoaparato, kurį laikė Popsas, dangtelis atšoko. Pasigirdo keistas garsas - tarsi kas atsikrenkštė. Saulės šuo suurzgė, tik šįkart garsiai ir labai aiškiai, labai arti. Suvirpėjo visų laikrodžių stiklai, o veidrodis, neatlaikęs decibelų, išsprūdo iš rėmų ir sudužo. Ant grindų susidėliojo nuostabaus, tiesiog neįtikėtino grožio veidrodžio šukių kompozicija.

Šį kartą fotoaparatas ne suinkštė, o šaižiai klyktelėjo, tarsi gimdyvė, kenčianti baisius skausmus. Nuo iš plyšio išsprūdusios nuotraukos rūko dūmai. O ir pats plyšys buvo tiek įkaitęs, kad jo plastmasinės detalės ėmė lydytis. Viena jo pusė susiraitė į viršų, kita - į apačią. Plyšys tapo panašus į žiovaujančią bedantę burną. Nuotraukos paviršius buvo putotas, putos dribo ir iš platėjančios "Polaroido" burnos, iš kurios gimė visos tos baisios nuotraukos.

Kevinas, apakintas blykstelėjimo, stovėjo visas nutirpęs ir žiūrėjo. Saulės šuo vėl suriaumojo. Tas garsas jau nebeatrodė sklindąs iš-

kart iš visų pusių, jis lokalizavosi, tačiau tapo dar grėsmingesnis, nes buvo labiau *realus,* labiau *čia.*

Tirpstantis fotoaparatas, matyt, neatlaikęs karščio, sprogo. Pilka masė užtiško ant Popso Merilo kaklo, išsisklaidė ir, kai sustingo, atrodė tarsi standi apykaklė.

Nežmoniškai spaudžiamos iššoko abi Popso kaklo venos ir miego arterija; kraujas tvinkčiojo jose kaip pašėlęs. Dar akimirka, ir Popso galva bejėgiškai nusviro.

Nuotraukos paviršius dar labiau suputojo. Ji prilipo prie aptirpusios fotoaparato plastmasės. Šonai ėmė tįsti, tarsi tai būtų ne kartono lakštas, o kokia nailono masė. Nuotrauka nenustygo vietoje, atrodė, kad ji taikosi įlįsti atgal į tą plyšį, ir Kevinas nei iš šio, nei iš to prisiminė savo kaubojiškus batus, kuriuos prieš dvejus metus buvo gavęs gimtadienio proga: jie jam truputį spaudė, todėl tekdavo nuolat krutinti kojų pirštus, kad nenutirptų.

Pagaliau nuotraukos kraštas pataikė į tą plyšį, tačiau pats fotoaparatas buvo tiek suminkštėjęs, kad vargiai bepriminė fotoaparatą. Vis dėlto nuotrauka sklandžiai lyg peiliu per sviestą įslydo į jį. Nuo daikto, kuris prieš valandėlę dar buvo panašus į "Polaroido" fotoaparatą, pakilo dūmai. Viena žiežirba nukrito ant senų žurnalų krūvos. "Populiariosios mechanikos" stirtoje liko žiojėti pradegusi skylė.

Šuo vėl suriaumojo, piktai ir grėsmingai - tas garsas negalėjo reikšti nieko kita, tik pašėlusį norą žudyti. Tik tai.

Nuotrauka suspurdėjo toje aptirpusioje įduboje - lyg varpo šerdis, pagalvojo Kevinas - ir dusliai kaip į šulinį įmestas akmuo bumptelėjo ant stalo.

Kevinas pajuto ant savo peties nusileidusius kibius kažkieno gniaužtus.

- Ką jis daro? - ne savu balsu paklausė tėtis. - Dėl Dievo meilės, Kevinai, *ką jis daro?*

Kevinas išgirdo tolimą, bespalvį savo paties balsą:

- *Gimsta.*

DVIDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS

Popsas Merilas mirė sėdėdamas prie savo darbo stalo, kur praleido tiek daug savo gyvenimo valandų: arba rūkydamas pypkę, arba bandydamas paversti beverčius daiktus dirbti savo darbą bent jau tol, kol bus parduoti kokiam nors išsiblaškiusiam pirkėjui, arba skaičiuodamas pinigus į bėdą pakliuvusiam skolininkui. Jis mirė akis užver-

tęs į lubas, nuo kurių lašantis jo paties kraujas tiško ant skruostų ir nieko nebereginčių akių.

Kai kūnas suglebo, kėdė, netekusi pusiausvyros, nuvirto. Popso kūnas atsidūrė ant grindų. Šalia mėtėsi piniginė ir raktų ryšulys.

Ant stalo likęs gulėti "Polaroidas" nerimo. Kevinas jautė, kad ten kažkas - nežinia, gyvas ar negyvas daiktas - kenčia baisius skausmus, galbūt panašius į gimdymo.

- Mums reikia dingti iš čia, - tempdamas jį šalin švokštė tėvas. Džonas Delevanas niekaip negalėjo atplėšti paklaikusio žvilgsnio nuo tos judančios ir vis didėjančios nuotraukos, kuri dabar užėmė beveik pusę Merilo darbo stalo. Tas daiktas jau nė iš tolo nepriminė nuotraukos. Jos šonai išsigaubė, tapo panašūs lyg ir į išsipūtusius skruostus. Putotame jos paviršiuje sproginėjo didžiuliai burbulai. Kažkoks riebus skystis, atsiradęs sprogus burbului, raibuliavo visomis vaivorykštės spalvomis. Alkanas riaumojimas nesiliovė aidėjęs Džono Delevano galvoje, gręžėsi į smegenis, ir jis jautė, kaip iki visiško pamišimo jam teliko vienas žingsnis.

Dar labiau persiplėšdamas marškinius, Kevinas išsivadavo iš paklaikusio tėčio gniaužtų. Berniukas prabilo giliu ir bauginamai ramiu balsu:

- Ne, jis vis tiek mus surastų. Juk jam reikia manęs. Matai - jam reikėjo Popso, ir jis jį gavo. Šiaip ar taip, tikrasis fotoaparato savininkas esu aš. Tačiau ir po to jis nesustos. Jam reikės ir tavęs. Galbūt ir dar ko nors.

- *Tu negali nieko padaryti!* - suriko jo tėvas.

- Galiu, - pasakė Kevinas. - Man liko vienas šansas.

Ir jis pakėlė fotoaparatą.

Nuotrauka jau dengė visą stalviršį. Ji didėjo ir toliau, tačiau kraštai ne nukaro, o rietėsi ir vyniojosi į viršų. Dabar jie priminė keistus sparnus.

Visas tas amorfiškas, pulsuojantis daiktas pūtėsi; tai, kas tik ką buvo plokščias paviršius, išvešėjo į siaubingą auglį; iš liulančių jo šonų sunkėsi bjaurus skystis. Aplinkui pasklido nokstančio sūrio smarvė.

Girdėjosi pratisas šuns staugimas, o vienas iš Popso Merilo laikrodžių lyg protestuodamas irgi ėmė nesustodamas mušti valandas.

Staiga ponui Delevanui kažkodėl praėjo noras dingti iš čia; jį apėmė neįveikiamas nuovargis ir mieguistumas.

Kevinas pakėlė fotoaparatą ir pridėjo vaizdo ieškiklį prie akies. Jis tik porąkart buvo dalyvavęs elnių medžioklėje, bet dabar puikiai

prisiminė, ką jautė tūnodamas krūmuose su užtaisytu šautuvu ir žinodamas, kaip priešpriešiais tyliai kaip lapės sėlina varovai. Jie visuomet išsidėstydavo taip, kad kulkos jų nepasiektų. Todėl net nereikėdavo saugotis, kad nepataikytum į juos; vienintelis rūpestis - pataikyti į elnią.

Laukdamas, kada pasirodys koks nors žvėrelis (jei iš viso pasirodys), turėdavai užtektinai laiko apmąstymams, ar išdrįsi pakelti ginklą. Užtektinai laiko puoselėti viltį, kad elnias tebus tik miražas, ir tau neteks savęs išbandyti... Tuos porą kartų Kevinui taip ir nutiko. Tiesa, pirmą kartą elnias *pasirodė.* Tuomet pasaloje buvo jo tėčio draugas Bilas Robertsonas. Ponas Robertsonas pasirodė stebėtinai taiklus - kulka įsmigo tiesiai elniui po kaklu. Vienas iš vyrų nufotografavo juos visus, ratu sustojusius aplink laimikį, kurio galėtų pavydėti net ir geriausias medžiotojas.

Kertu lažybų, jog gailiesi, kad buvo ne tavo eilė, ar ne, sūnau? paklausė anas medžiotojas, taršydamas Kevino plaukus (jam tuomet buvo dvylika, prasidėjęs brendimas ir visa kita... savaime aišku, koks buvo jo požiūris į žmogų, užsimaniusį pakedenti jo garbanas). Kevinas tik linktelėjo, savo paslaptį pasilikęs sau pačiam: jis kuo nuoširdžiausiai džiaugėsi, kad buvo ne jo eilė tykoti pasaloje, laiku neiššovęs, būtų visus nuvylęs... antra vertus, jeigu jam būtų užtekę drąsos laiku nuspausti gaiduką, jį būtų užgriuvusi kita slegiančios atsakomybės našta: o kas, jeigu šūvis bus netaiklus?! Jis abejojo, ar sugebėtų antrąkart užtaisyti šautuvą ir sekti kruvinais savo aukos pėdsakais, kad pabaigtų, ką pradėjęs.

Todėl, užuot ką nors atsakęs anam medžiotojui, jis tik tylomis šyptelėjo, o jo tėtis *tai* nufotografavo. Tikrasis jo atsakymas liko užfiksuotas nuotraukoje, ir net nereikėjo tėčiui aiškinti, kokios tuomet mintys sukosi jo galvoje: *Ne. Nesigailiu. Pasaulis pilnas išbandymų, bet dvylikamečiai dar nelinkę patys jų vaikytis. Džiaugiuosi, kad pasaloje buvo ponas Robertsonas. Aš dar nepasiruošęs vyriškumo išbandymui.*

Tačiau dabar jis kaip tik atsidūrė pasaloje, ar ne? Ir žvėris jau artinasi, ar ne? Ir nebeliko laiko apmąstymams, ar ne? Tai ne baikštus elnias; tas žvėris - žudymo mašina, jis nekramtęs prarytų visą tigrą. Jam reikia jo, Kevino, ir tai - tik pradžiai. Ir tik jis, Kevinas, gali jį sustabdyti.

Jo galvoje šmėstelėjo mintis, kad geriau būtų "Polaroidą" atiduoti tėčiui. Tačiau ją tuoj pat nustelbė kita mintis: atiduodamas fotoaparatą, mirčiai pasmerktų ir savo tėvą, ir save. Tėtis, aišku, šiek tiek

tiki, bet nepakankamai. Iš to nebūtų jokios naudos net ir tuo atveju, jei tėtis sugebėtų įveikti jį sukausčiusią baimę ir paspausti mygtuką.

Šis fotoaparatas paklus tik jam.

Taigi išbandymą teks atlaikyti jam pačiam. Kevinas priglaudė akį prie vaizdo ieškiklio, tarsi tai būtų šautuvo taikiklis, ir laukė. Stebėjo vis besiplečiančią nuotrauką, vis didėjančius burbulus, ir laukė.

Ir staiga tai įvyko. Saulės šuo pradėjo savo kelionę į šį pasaulį. Fotoaparatas, rodos, dar pasunkėjo, tapo lyg švininis, kai valandėlę tvyrojusią tylą vėl lyg plieninis botagas perskrodė staugimas. Drėgnais nuo prakaito pirštais Kevinas vos benulaikė fotoaparatą, tačiau sutramdė norą atgniaužti pirštus ir atsiduoti likimo valiai. Jis, net išsišiepęs nuo įtampos, laikėsi. Prakaitas graužė akis, vaizdas dvejinosi. Galvos mostu atmetė į akis lendančius plaukus ir vėl prigludo prie vaizdo ieškiklio. “Emporium Galorium” užtvindė garsas, tarsi būtų plyšęs storas audeklas.

Išsipūtė dar vienas burbulas. Nuo jo rūko raudoni dūmai.

Padaras klaikiai sustūgo. Pasirodė milžiniški jo nasrai - kaip banginio, pagalvojo Kevinas. Jie čepsėjo, kramtė ir plėšė plonytę burbulo membraną.

Laikrodžiai pradėjo mušti valandas kaip pašėlę.

Tėvas vėl čiupo jam už peties. Kevinas pasimuistė. Ant grindų nukrito nemenkas jo plaukų kuokštas.

- *Nušauk jį!* - stengdamasis perrėkti staugimą, klykė tėtis. - *Nušauk jį, Kevinai, jei gali jį nušauti, NUŠAUK JĮ DABAR, Jėzau Kristau, jis artinasi prie...*

Kevinas ištrūko iš tėčio gniaužtų.

- Dar ne, - sušnibždėjo jis. - Dar ne dab...

Saulės šuo, išgirdęs Kevino balsą, klaikiai iššiepė nasrus. Nuotrauka dar labiau išsitempė. Urzgimą vėl pakeitė plyštančio audeklo garsas.

Ir staiga Saulės šuo išsilaisvino iš to, kas jį laikė. Pro didžiulę skylę nuotraukoje į realų pasaulį tarsi žvilgantis metalinis periskopas išlindo jo galva... tačiau žvilgėjo ne metalas, o burbulo membrana, gaubianti jo susivėlusius gaurus. Į Keviną įsmigo dvi nuožmios akys.

Iškišęs galvą, padaras įstrigo. Skylės kraštai buvo apkibę išsipešusiais jo šeriais. Jis vėl sustūgo, iš nasrų tvokstelėjo geltonai raudona ugnis.

Džonas Delevanas traukėsi atatupstas, kol užkliuvo už staliuko, apkrauto storais apdulkėjusių žurnalų “Weird Tales” ir “Fantastic Universe” komplektais. Stalas pasviro, ir ponas Delevanas, praradęs pusiausvyrą, griuvo. Su didžiausiu trenksmu nuvirto ir stalas. Saulės

šuo niršiai suurzgė ir su neįtikėtina jėga mostelėjo galvą. Plyšo ją gaubusi burbulo membrana, dabar iš padaro nasrų tvoskė atvira ugnis. Jis ėmė muistytis, ir Kevinas pamatė, kad ant kaklaraiščio, apsivijusio jo kaklą, - ne jo segtukas, o šaukšto formos įrankis, kuriuo Popsas Merilas valydavo savo pypkę. Štai tą akimirką berniuką ir apėmė visiška ramybė. Jo tėtis, paklaikęs iš siaubo, blaškėsi bandydamas išsilaisvinti iš jį prispaudusio stalo, bet Kevinas to nepastebėjo. Tėvo šūksniai jo ausyse skambėjo lyg tolimas tolimas aidas.

Viskas gerai, tėti, mintyse kalbėjo jis, neatitraukdamas akies nuo vaizdo ieškiklio ir stengdamasis kuo tiksliau nusitaikyti į keistąjį žvėrį. *Viskas gerai, argi nesupranti? Na, bent jau reikia tikėtis, kad bus gerai... nes daiktas, apsivijęs jam aplink kaklą, šiek tiek pasikeitė.*

Jis pagalvojo, kad Saulės šuo galbūt vis dėlto turi šeimininką... Ir tas šeimininkas jau suprato, kad Kevinas - netinkamas grobis.

Gal tame keistame neegzistuojančiame Polaroidsvilio mieste yra ir savas šungaudys; turėtų būti, antraip kodėl gi jis būtų susapnavęs tą storą moterį? Juk būtent ji pasakė, ką jam reikia daryti; gal savo noru, o gal šungaudžio valia: dvimatė moteris su dvimačiu vežimėliu, pilnu dvimačių fotoaparatų. *Būk atsargus, berniuk. Popso šuo nutrūko nuo grandinės, ir dabar jis labai pav... Labai sunku jį nufotografuoti, tai yra visai neįmanoma, jei neturi fotoaparato.*

Bet jis juk turi fotoaparatą, ar ne? Vien to jokiu būdu neužtenka, tačiau jis bent jau jį turi.

Šuo aprimo, ėmė muistytis... kol jo degantis žvilgsnis neužkliuvo už Kevino Delevano. Žvėris baisiai išsišiepė - styrojo atsikišusios iltys, iš gerklės rūko dūmai. Pasigirdo ausį veriantis kauksmas. Nuo to garso suvirpėjo seni apvalūs Popso krautuvėlės šviestuvų gaubtai. Vienas po kito jie eižėjo, prapliupo musių nutupėto stiklo šukių lietus. Su neįtikėtina jėga šuo spraudėsi pro plyšį, skiriantį šį ir aną pasaulį.

Kevino smilius atsidūrė ant "Polaroido" mygtuko.

Padaras įnirtingai pasimuistė. Priekinės jo letenos jau buvo šiame pasaulyje: tie keisti kauliniai pentinai gremžė ir raižė Popso stalo paviršių. Kevinas nepraleido pro ausis ir kito garso - duslaus dundesio, sklindančio iš apačios (kad ir kur ta *apačia* būtų). Jis suprato, kad užpakalinės kojos, likusios *ten,* ieško atspirties taško; vadinasi, teliko kelios sekundės, iki jis ateis į šį pasaulį. Saulės šuns, ištrūkusio iš tos skylės, niekas nebesulaikys.

Pasigirdo įsakmus Kevino balsas:

- Sakyk *slyva,* tu, pragaro išpera!

Ir jo pirštas spustelėjo mygtuką.

DVIDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS

Akinantis blykstelėjimas. Vėliau Kevinas net neįstengė jo įsivaizduoti; tiesą sakant, apskritai neįstengė prisiminti. Fotoaparatas jo rankose nei kaito, nei tirpo; vietoj to pasigirdo trys ar keturi trumpi trakštelėjimai - objektyvas suskilo ir arba nulūžo ir kažkur nuriedėjo, arba suiro.

Saulės šuo, užlietas baltos fotoaparato blykstės šviesos, sustingo - tikra juodai balta "Polaroido" nuotrauka; atgal atmesta galva, išryškėjęs kiekvienas susivėlusių gaurų kontūras. Dantys jau neatrodė pageltę; jie irgi buvo akinamai balti, tarsi tūkstančius metų sausoje žemėje išgulėję kaulai. Vienintelė išsprogusi akis baltavo kruvinoje akiduobėje tarsi senovės graikų biustuose. Susivėlusiais gaurais tekėjo karšta rūkstančių snarglių lava.

Tas vaizdas Kevinui priminė "Polaroido" nuotraukų negatyvus: jokių spalvų, tik juodai balti siluetai, be to, ne dvimačiai, o trimačiai. Kevinas pasijuto taip, tarsi jam būtų suteikta galimybė savo akimis išvysti padarą, pažiūrėjusį į gorgonas ir suakmenėjusį.

- Aš *įveikiau* tave, kalės vaike! - isteriškai suspigo Kevinas. Tarsi sutikdamos su juo, priekinės padaro letenos suglebo ir iš pradžių lėtai, paskui vis greičiau ir greičiau ėmė grimzti į skylę, iš kurios buvo išlindusios. Pasigirdo dundesys - tarsi akmenys riedėtų į prarają.

Kažin, ką pamatyčiau ten žvilgtelėjęs? jo galvoje sukosi padrikos mintys. *Ar pamatyčiau tą tvorą, senį su vežimėliu, nustebusias akis užvertusį į milžiną, ne berniuką, o Berniuką, spoksantį į jo danguje atsivėrusį apanglėjusį plyšį? Ar ta praraja ir mane įtrauktų? Ką?*

Užuot patenkinęs savo smalsumą, Kevinas numetė "Polaroidą" ir užsidengė rankomis veidą.

Džonas Delevanas, vis dar gulėdamas ant grindų, vienintelis regėjo paskutinę sceną: milžiniška nuotrauka ėmė raukšlėtis, kol susitraukė į beformį gniužulą aplink apanglėjusią skylę, sulindo į ją ir prasmego (ar buvo *įtraukta).*

Pasigirdo švilpesys. Paskui skylė išvirto kita puse ir dingo. Paprasčiausiai dingo, tarsi nieko ir nebūtų buvę.

Stodamasis ant virpančių kojų, ponas Delevanas pamatė, kaip į skylę *(arba iš jos,* pagalvojo jis, *nelygu iš katros skylės pusės žiūrėsi)* plūstantis oro sūkurys su savimi į prarają įtraukė ant stalo patiestą popierių ir visas ten senio sudėtas "Polaroido" nuotraukas.

Jo sūnus, užsidengęs rankomis veidą, stovėjo vidury kambario ir raudojo.

- Kevinai, - ramiai ištarė jis, apsikabindamas savo berniuką.

- Aš privalėjau jį nufotografuoti, - kūkčiojo Kevinas. - Tai buvo vienintelis būdas jo atsikratyti. Aš privalėjau tą šlykštynę nufotografuoti. *Štai* ką aš noriu pasakyti.

- Taip, - tėtis dar tvirčiau prispaudė jį prie savęs. - Taip. Ir tu tai padarei.

Kevinas pakėlė į tėtį ašarotas akis:

- *Štai kaip* reikėjo jį nušauti, tėti, supranti?

- Taip, - atsakė tėtis. - Taip, suprantu. - Jis pabučiavo degantį Kevino skruostą. - Eime namo, sūnau.

Jis tvirtai apkabino Keviną per pečius, norėdamas kuo greičiau išvesti jį iš šios baisios vietos, kur kampe dar kilo dūmai nuo kruvino, sudarkyto senio kūno (Kevinas kol kas jo nepastebėjo, manė ponas Delevanas, bet jeigu jie ilgiau čia stoviniuos, jis būtinai pastebės). Tačiau Kevinas liko stovėti kaip įbestas.

- Ką žmonės *pasakys?* - paklausė Kevinas kaip kokia dievobaiminga senmergė, ir ponas Delevanas nesusilaikė neprunkštelėjęs.

- Tegul jie kalba, ką nori, - atsakė jis. - Jie net per šūvio atstumą niekada neįstengs priartėti prie tiesos, be to, nemanau, kad kas nors labai stengsis tai padaryti, - jis patylėjo. - Supranti, niekas jo nemėgo.

Aš ir pats *niekuomet* nenorėčiau atsidurti arčiau nei per šūvį nuo tiesos, - sušnibždėjo Kevinas. - Eime namo.

- Gerai. Aš myliu tave, Kevinai.

- Aš irgi tave myliu, - atsiliepė Kevinas, ir iš degėsių, iš seno, niekam nereikalingo šlamšto smarvės jiedu įžengė į ryškią dienos šviesą. Staiga jiems už nugarų užsiliepsnojo visą tą laiką svilę žurnalai... netrukus alkani oranžinės liepsnos liežuviai jau laižė visą pastatą.

EPILOGAS

Šešioliktojo savo gimtadienio proga Kevinas Delevanas gavo būtent tai, apie ką svajojo: kompiuterį “WordStar 70 PC”. Tas žaisliukas kainavo septyniolika šimtų dolerių, ir jo tėvai niekada nebūtų įstengę jo nupirkti, tačiau sausį, praėjus beveik trim mėnesiams po to, kai gaisras sunaikino “Emporium Galorium”, pasimirė teta Hilda. Tuomet ir paaiškėjo, kad ji iš tiesų Kai Ką Padarė Dėl Kevino ir Megės; tiesą sakant, Labai Daug Padarė Dėl Visos Jų Šeimos. Birželį, įsigaliojus testamentui, Delevanai praturtėjo septyniasdešimčia tūkstančių dolerių... be to, tokia suma liko jau atskaičiavus mokesčius.

- Jėzau, tai nuostabu! Ačiū jums! - džiūgavo Kevinas ir išbučiavo visus: mamą, tėtį, netgi savo seserį Megę (kuri vėl kvailai sukike-

no, bet būdama metais vyresnė jau nebesistengė nusivalyti bučinio; Kevinas negalėjo apsispręsti, ar tokį elgesį reikia laikyti žingsniu pirmyn, ar atgal). Nekantraudamas tuoj pat išbandyti savo išsvajotąją dovaną, jis beveik visai popietei užsidarė savo kambaryje.

Apie ketvirtą valandą jis nulipo žemyn ir įslinko į tėčio kabinetą.

- Kur mama su Mege? - paklausė jis.

- Sakė, kad eina į kažkokią rankdarbių mugę... Kevinai? Kevinai, kas atsitiko?

- Verčiau ateik į mano kambarį, - dusliu balsu pasakė Kevinas.

Tarpduryje jis atsisuko. Valandėlę jiedu stovėjo veidas į veidą: išbalęs Kevino ir ne mažiau išbalęs tėčio. *Turbūt dar ne visos skolos grąžintos,* galvojo ponas Delevanas, sūnui iš paskos kopdamas laiptais. *Žinoma, ne visos. Tai jis irgi sužinojo iš Redžinaldo Marijano "Popso" Merilo. Skola - ne žaizda - neužgis, atvirkščiai, ji tau gali pridaryti dar daugiau žaizdų.*

Ypač *palūkanos.*

- Ar negalima būtų jo pakeisti kitu? - paklausė Kevinas, rodydamas į šviečiantį savo naujojo kompiuterio ekraną.

- Nežinau, - atsakė ponas Delevanas, eidamas prie jo artyn. - Manau, jeigu *tikrai* reikėtų...

Ir jis staiga nutilo, įsmeigęs akis į ekraną.

- Aš tik pabandžiau pasitreniruoti ir surinkau vieną sakinį "Vikri ruda lapė liuoktelėjo virš tingiai snaudžiančio šuns", - paaiškino Kevinas. - O iš spausdintuvo išlindo štai kas.

Ponas Delevanas tylomis skaitė tai, kas buvo parašyta ant popieriaus lapo. Jo delnai ir vėl išrasojo nuo įtampos. Ten buvo žodžiai:

```
Šuo vėl nutrūko nuo grandinės.
      Jis nesnaudžia.
    Jis visai ne tingus.
  Jis ateina pas tave, Kevinai.
```

Skola visuomet slegia, vėl pagalvojo Džonas Delevanas; *tačiau būtent palūkanos yra tai, kas tave palaužia.* Dvi paskutinės eilutės buvo tokios:

```
Jis labai alkanas.
 Ir LABAI piktas.
```

KVĖPAVIMO METODAS

I

KLUBAS

Prisipažįstu, kad tą šaltą ir vėjuotą žiemos vakarą apsirengiau truputį greičiau nei paprastai. Buvo 197...-ųjų metų gruodžio 23-oji, todėl neabejoju, kad ir kiti klubo nariai padarė tą patį. Juk niekam ne paslaptis, kaip sunku Niujorke tokiu oru sugauti taksi. Apsidraudžiau: išsikviečiau telefonu. Kai skambinau, buvo pusė šešių, o aš pageidavau, kad automobilis prie mano durų būtų aštuntą valandą vakaro. Žmona, nugirdusi pokalbį, iš nuostabos kilstelėjo antakius, bet nieko nepasakė. Be penkiolikos aštuonios išėjau laukti prie namų (čia, Penkiasdešimt aštuntojoje gatvėje mudu su Elina gyvenome nuo 1946-ųjų). Penkios po aštuonių taksi dar nebuvo, ir aš ėmiau nekantriai mindžikuoti po arka.

Taksi pasirodė dešimt po aštuonių, ir nors vairuotojas tikrai nusipelnė mano nepasitenkinimo, per daug džiaugiausi patekęs į užuovėją, kad rasčiau piktesnį žodį. Tas vėjas, kurį prieš dieną atnešė nuo Kanados ūžtelėjęs ciklonas, paralyžiavo miesto gyvenimą. Jo švilpesys ir kaukimas protarpiais užgoždavo net automobilyje skambančią salsos melodiją. Dauguma parduotuvių tebebuvo atidarytos, bet pirkėjų beveik nesimatė. Atsitiktiniai praeiviai ėjo susigūžę ir stengėsi kuo greičiau pabėgti nuo geliančio vėjo.

Vėjas šėlo visą dieną, o dabar pradėjo dar ir snigti. Iš pradžių - viena kita snaigė, o paskui prasidėjo tikra pūga. Vėliau, naktį, jau grįžtant namo, mano mintys apie sniegą, taksi, Niujorką bus kur kas niūresnės, bet... tai bus vėliau.

Antrosios aveniu ir Keturiasdešimtosios gatvės sankryžoje prieš pat automobilį tarsi dvasia prasklendė nuo kažko atitrūkęs iš folijos susuktas Kalėdų varpelis.

- Bloga naktis, - tarė vairuotojas. - Rytoj lavoninėje bus pora tuzinų "klientų" daugiau nei paprastai. Nevykę girtuoklėliai. Plius visokie valkatos.

- Aš manau...

Taksistas atsirūgo.

- Na, antra vertus, visai neblogai tokių atsikratyti, - samprotavo jis. - Mažiau išlaidų socialinėms reikmėms, ar ne?

- Matau, - pašaipiai replikavau aš, - kad jus iki kaulų smegenų persmelkė tyra Kalėdų dvasia...

Taksistas vėl atsirūgo.

- Turbūt jūs vienas iš tų dėl visų ir visko kenčiančių liberalų? - paklausė jis.

- Į šį klausimą neatsakysiu nenorėdamas, kad mano žodžiai būtų panaudoti prieš mane patį, - atsakiau.

Taksisto atodūsis turbūt reiškė *kodėl-būtent-man-visuomet-pakliūna-tokie-apsisnargliavę-raudotojai,* bet jis nutylėjo.

Jis išleido mane Antrosios aveniu ir Trisdešimt ketvirtosios gatvės sankryžoje. Iki klubo teko paėjėti dar pusę kvartalo, be to, prieš vėją. Ėjau įsigaužęs į apykaklę, prilaikydamas skrybėlę viena pirštinėta ranka. Teko sukaupti visas jėgas, nes septyniasdešimt trejų metų žmogui šaltis yra šaltesnis, o vėjas stipresnis. Geriausia vieta mano amžiaus vyriškiui tokiu oru - priešais židinį... Arba, blogiausiu atveju, prie elektrinio šildytuvo. Sulaukus septyniasdešimt trejų, kalbos apie karštą kraują panašesnės netgi ne į prisiminimus, o tik į mokslininkų išmonę.

Tik ką smarkavusi pūga buvo jau šiek tiek aprimusi, bet vėjas tebebloškė tiesiai į veidą sausą kaip smėlis sniegą. Apsidžiaugiau pamatęs, kad laiptai, vedantys į 249 B namą, pabarstyti smėliu - žinoma, kad tai Stivenso darbas, - kas jau kas, o Stivensas išmanė senatvės alchemiją, žinojo trapių kaip stiklas kaulų paslaptį.

Ir pats Stivensas stovėjo čia, prilaikydamas duris. Dar po akimirkos aš jau buvau viduje. Perėjęs per raudonmedžiu iškaltą vestibiulį, per svetingai pravertas dvigubas duris atsidūriau bibliotekoje *cum* skaitykla *cum* baru. Kambarys skendėjo prieblandoje, nes degė tik stalinės lempos. Ryškiausias šviesos pluoštas krito tik ant ąžuolinio parketo. Girdėjosi didžiuliame židinyje traškančios malkos. Kambaryje buvo maloniai šilta - iš tikrųjų nėra jaukesnio dalyko už rusenantį židinį. Sušnarėjo verčiami lapai - sausai, šiek tiek nekantriai. Tai tikriausiai Johansenas su savo amžinuoju "Wall Street Journal". Per dešimt metų jau įmanoma išmokti atpažinti žmogų iš to, kaip jis verčia lapus. Juokinga ir... nuostabu.

Stivensas, sau po nosimi bambėdamas kažką apie bjaurų orą ir apie numatomą dar didesnę pūgą, padėjo man nusivilkti paltą.

Aš pritariau jam, kad oras iš tikrųjų bjaurus, ir per praviras duris vėl žvilgtelėjau į didelę ir labai aukštą patalpą. Bjaurus oras, ugnies traškėjimas ir... vaiduokliškas pasakojimas. Neprisimenu, ar jau sakiau, kad kai tau septyniasdešimt treji, karštas kraujas tėra tik žavus prisiminimas? Taigi. Vis dėlto sulig ta mintimi pajutau šilumą krūtinėje... Ir tikrai žinau, kad ne nuo liepsnojančio židinio ir ne nuo svetingo Stivenso sutikimo.

Manau, jog dėl to, kad tą vakarą buvo Makerono eilė pasakoti.

Tame raudonų plytų name Trisdešimt penktojoje gatvėje 249 B lankiausi jau dešimt metų. Beveik reguliariai. Mintyse vadinau jį "džentelmenų klubu". Bet ir dabar nesu įsitikinęs, kad tai buvo, netgi pačioje pradžioje, tikras "džentelmenų klubas".

Tą vėjuotą ir šaltą naktį, kai atėjo eilė Emlino Makerono pasakojimui - pasakojimui apie kvėpavimo metodą, - į klubą susirinkome tik šešiese, nors tuo metu klubui priklausė turbūt trylika žmonių. Bet tai - ne pastovus skaičius. Būdavo tokių metų, kai klubas teturėdavo aštuonis tikruosius narius, tačiau kitais metais jų jau būdavo dvidešimt ar net dar daugiau.

Manau, kad tikslius skaičius žino Stivensas. Dėl vieno dalyko aš tikrai neabejoju - kad Stivensas yra čia nuo pirmos klubo atsiradimo dienos, nesvarbu, kada tai buvo... Ir tikiu, kad Stivensas yra kur kas senesnis nei atrodo. Žymiai, žymiai senesnis. Jis kalba su vos juntamu Bruklino akcentu, bet vis tiek yra toks korektiškas ir toks iki skausmo pedantiškas, koks gali būti tik trečios kartos anglų liokajus. Jo kartais iš proto vedantis santūrumas vis dėlto negali nežavėti. Kaip ir šypsena - visada maloni, bet niekada ne per plati. Per visą tą laiką nesu matęs jokių klubo dokumentų - jeigu, žinoma, jis apskritai juos saugo. Nesu gavęs jokių sąskaitų - čia atsiskaitoma ne pagal jas. Man nė karto nėra paskambinęs klubo sekretorius - pirma, čia nėra jokio sekretoriaus, o antra, Trisdešimt penktojoje 249 B nėra netgi telefono. Be to, klubas - jeigu tai yra klubas - neturi pavadinimo.

Pirmąkart klube (esu priverstas ir toliau jį taip vadinti) apsilankiau kaip Džordžo Vaterhauso svečias. Vaterhausas vadovavo teisinių paslaugų firmai, kurioje aš dirbau nuo 1951-ųjų. Karjeros laiptais toje firmoje - vienoje iš trijų didžiausių Niujorke - kilau nuolatos, bet

labai lėtai; buvau juodadarbis, darbo mulas, kuris tempia tiek, kiek jam krauna... Bet neturėjau tam darbui ypatingų gabumų ar talento. Mačiau vyrų, kurie pradėję tuo pačiu metu kaip ir aš milžiniškais žingsniais užšuoliavo į viršų, palikę mane trypčioti apačioje, - ir visiškai tuo nesistebėjau.

Mudu su Vaterhausu retkarčiais persimesdavom mandagumo frazėmis, kartu dalyvaudavome iškilminguose firmos pietuose, rengiamuose kiekvieną spalį, bet tik tiek, kol vieną 196...-ųjų lapkričio dieną jis neužėjo į mano kontorą.

Jau vien tai buvo pakankamai neįprasta. Iš pradžių pagalvojau apie patį blogiausią (atleidimas), bet paskui man į galvą šovė gana lengvabūdiška mintis (netikėtas paaukštinimas). Vienu žodžiu, labai jau neaiškus vizitas. Vaterhausas išdygo tarpduryje, mandagiai nusilenkė ir ėmė kalbėti niekuo neįpareigojančiomis bendromis temomis - niekas, ką jis pasakė, nebuvo nei svarbu, nei reikšminga. Laukiau, kol išseks jo banalios mandagumo frazės ir jis pradės kalbėti apie bylas: "Taigi, norėčiau Keiso bylos suvestinės" arba "Gavome Meidžoro ieškinį Salkovičiui ir...". Bet, pasirodo, bylos čia buvo niekuo dėtos. Jis žvilgtelėjo į laikrodį, pasakė, kad malonu buvo su manimi pasišnekėti ir kad jam jau metas eiti.

Aš tebemirkčiojau iš nuostabos ir nusivylimo, kai jis tarpdury atsisukęs lyg tarp kitko mestelėjo:

- Yra viena vieta, kur dažniausiai einu ketvirtadienių vakarais - lyg ir klubas. Daugiausiai ten renkasi seni kelmai, bet su kai kuriais iš jų paprasčiausiai malonu leisti laiką. Jie ten turi puikų vyno rūšį; iš karto suprastumėte, jeigu esate bent šioks toks vyno žinovas. Be to, retkarčiais vienas iš mūsų papasakoja kokią nors nenuobodžią istoriją. Kodėl jums kurį vakarą ten neapsilankius, Deividai? Mano svečio teisėmis.

Aš išstenėjau kažkokį atsakymą - net dabar nesu tikras, ką būtent. Pasiūlymas išmušė mane iš vėžių. Atrodė, kad jis buvo ištartas ekspromtu, tačiau jo mėlynos anglosaksiškos akys, du ledo gabaliukai po vešliais žilais antakiais, bylojo ką kita. Ir jeigu tiksliai neprisimenu, ką tuomet atsakiau, tai tik todėl, kad jis pasiūlė man tai, ko širdies gilumoje labai troškau, bet negalėjau tikėtis.

Elina į tą pasiūlymą sureagavo labai jau audringai. Su Vaterhausu, Kardenu, Lautonu, Freizeriu ir Efingamu dirbau ištisus penkiolika metų ir jau buvo aišku, kad daugiau, nei pasiekiau, nebepasieksiu. Turbūt todėl ji, išgirdusi žinią, ėmė grąžyti rankas sakydama, kad tai greičiausiai bus auksinio laikrodžio, kurį firma dovanoja į pensiją išleidžiamiems darbuotojams, pakaitalas.

- Nukaršę seniai, pasakojantys prisiminimus apie karą ir lošiantys pokerį, - pasakė ji. - Jie įsivaizduoja, kad vienas toks vakaras tave užliūliuos, ir tada jie ramia širdimi praneš tau apie pensiją... O, užsimiršusi įdėjau du ledo gabalėlius į tavo stiklą, - ir užjaučiamai mane pabučiavo. Manau, kad kažką išskaitė mano veide - Dievas mato, po šitiek drauge praleistų metų ji sugebėdavo atspėti slapčiausias mano mintis.

Per artimiausias savaites nieko neįvyko. Kai pagaliau vėl prisiminiau keistąjį Vaterhauso pasiūlymą, - tikrai keistą, turint galvoje, kad jis nuskambėjo iš lūpų žmogaus, su kuriuo susitikdavome rečiau nei tuziną kartų per metus ir su kuriuo kartu dalyvaudavome tik trijuose oficialiuose priėmimuose per metus, įskaitant ir kiekvieną spalį rengiamus iškilmingus firmos pietus, - pagalvojau, kad mane suklaidino jo akių išraiška, o iš tikrųjų tas pakvietimas buvo lyg tarp kitko, ir jis, be abejo, seniai jį pamiršo. Arba netgi gailisi dėl netyčia ištrūkusių žodžių - deja, deja! Bet vieną vėlyvą popietę jis vėl priėjo prie manęs - beveik septyniasdešimties, o vis dar - plačiapetis, atletiško sudėjimo. Aš kaip tik vilkausi apsiaustą, portfelį įsispraudęs tarp kojų. Jis tarė:

- Jei neapsigalvojote ir norėtumėte išlenkti kokį stiklą klube, galėtume nueiti ten šįvakar.

- Na... Aš...

- Gerai, - ir jis įspraudė man į ranką popieriaus skiautę. - Čia adresas.

Tą vakarą jis laukė manęs prie laiptų, o viršuje, plačiai atvėręs duris, stovėjo Stivensas. Vynas pasirodė išties puikus, kaip Vaterhausas ir žadėjo. Tačiau jo globa ties laiptais ir baigėsi; vėliau jis nebekreipė į mane jokio dėmesio ir nesivargino pristatinėdamas mane kitiems klubo nariams. Iš pradžių palaikiau tai snobizmu, bet vėliau pakeičiau nuomonę, nes du ar trys netrukus atskubėjo patys man prisistatyti. Vienas iš jų - Emlinas Makeronas, iš pažiūros šešiasdešimtmetis. Jis pats atkišo ranką, man teliko ją spustelėti. Pajutau sausą, kietą, šiurkščią odą; gal panašią į vėžlio. Jis pasiteiravo, ar lošiu bridžą. Atsakiau, kad ne.

- Velniškai geras dalykas, - pasakė jis. - Ne kam kitam, o būtent šiam žaidimui turėtume būti dėkingi už tai, kad išgelbėjo mūsų amžininkus nuo neva protingų privalomų pokalbių prie pietų stalo.

Sulig tais žodžiais jis apsisuko ir dingo bibliotekos prieblandoje. Lydėdamas jį akimis pagalvojau, kad knygų lentynos čia turbūt tęsiasi iki begalybės.

Apsidairiau tikėdamasis surasti Vaterhausą, bet jis buvo dingęs kaip į vandenį. Jausdamasis labai nejaukiai, pasitraukiau arčiau židinio. Jis buvo, kaip jau turbūt esu minėjęs, be galo didelis, netgi per didelis Niujorkui, kur daugumai nedideliuose butuose gyvenančių žmonių (tokių kaip aš) sunku įsivaizduoti didesnį už tosterį šilumos šaltinį. Trisdešimt penktosios gatvės 249 B namo židinyje buvo galima iškepti visą jautį. Vietoj įprastos židinio atbrailos pastebėjau arką, iškirstą iš vientiso akmens luito. Nors nuo rusenančių malkų sklindančios šviesos buvo ne per daugiausia, nesunkiai perskaičiau arkoje iškaltus žodžius: SVARBU PASAKOJIMAS, O NE PASAKOTOJAS.

- Čia tau, Deividai, - pasakė iš kažkur išdygęs Vaterhausas. Net krūptelėjau iš netikėtumo. Vadinasi, jis nepamiršo manęs, tik nukėblino į man nežinomą vietą atnešti gėrimų. - Viskis su soda, gerai?

- Taip. Dėkoju jums, pone Vaterhausai...

- Džordžai, - pataisė jis. - Čia vadink mane Džordžu.

- Tuomet dėkoju tau, Džordžai, - pasakiau, nors jaučiausi labai nejaukiai, vadindamas jį vardu. - Kas čia viską...

- Į sveikatą! - nutraukė jis.

Mudu išgėrėme.

- Baru rūpinasi Stivensas. Jis ruošia puikius gėrimus. Jis mėgsta kartoti, kad tam nereikia ypatingų sugebėjimų, bet jie turi būti įgimti.

Nuo škotiško viskio vėl pasijutau pasimetęs ir nerangus (pirmąkart šis jausmas apėmė mane tada, kai beveik pusvalandį prastovėjau prie spintos nežinodamas, kuo apsivilkti; galiausiai išsirinkau tamsiai rudas kelnes ir labai panašios spalvos tvido švarką, tikėdamasis, kad šioje kompanijoje nebus nei smokinguotų aristokratų, nei pižonų, vilkinčių mėlynus džinsus ir teniso marškinėlius... Atrodo, kad bent jau su drabužiais neprašoviau pro šalį). Atsidūrus naujoje vietoje ir naujoje situacijoje, kiekviena smulkmena atrodo be galo reikšminga, ir dabar, vienoje rankoje laikydamas gėrimo stiklą, kitoje - skrebutį, visą laiką galvojau, kad, neduok Dieve, nepažeisčiau etiketo.

- Ar aš neturėčiau pasirašyti svečių knygoje ar panašiai? - paklausiau.

Jis neslėpė nustebimo.

- Mes čia nieko panašaus neturime, - pagaliau ištarė jis. - Na, bent jau aš nieko apie tai *negirdėjau.*

Jis apsidairė po prieblandoje skendintį kambarį. Johansenas tebevartė savo "Wall Street Journal". Tyliai kaip vaiduoklis praėjo Stivensas. Džordžas pastatė savo stiklą ant stalo ir įmetė dar vieną pliauską į ugnį. Į juodą kamino gerklę ūžtelėjo kibirkštys.

- Ką tai reiškia? - paklausiau rodydamas į užrašą ant arkos. - Gal žinai?

Vaterhausas atidžiai jį perskaitė: SVARBU PASAKOJIMAS, NE PASAKOTOJAS. Galėtum pagalvoti, kad pirmąkart mato.

- Manau, kad žinau, - atsakė. - Ir tu sužinosi, jeigu panorėsi dažniau čia lankytis. Bet viskas ateis su laiku. Gero vakaro, Deividai.

Ir jis nuėjo sau. Nors ir labai keista, kai nepažįstamoje aplinkoje esi paliekamas likimo valiai, aš *iš tikrųjų* gerai praleidau laiką. Viena iš priežasčių - aš dievinu knygas, o čia tikrai buvo į ką pažiūrėti. Lėtai vaikštinėjau išilgai lentynų, skaitydamas pavadinimus ant knygų nugarėlių, aišku, kiek įstengiau įžiūrėti blausioje šviesoje. Sustodavau tik pailsinti akis. Tuomet žvelgdavau per siaurą langelį į Trisdešimt penktosios gatvės ir Antrosios aveniu sankryžą. Per šalčio gėlėmis išrašytą langą matėsi šviesoforas, sukantis savo amžiną ratą raudona - geltona - žalia. Netrukus mane apėmė keistas - tačiau labai malonus - ramybės jausmas. Ne, ne apėmė, greičiau atsėlino vogčiomis. *O, taip,* girdžiu jus sakant, *labai prasmingas pastebėjimas; kiekvienas pajunta ramybę, jei nieko neveikdamas spokso į šviesoforą.*

Sutinku - prasmės čia ne per daugiausia. Pripažįstu šį jūsų argumentą. Bet tas jausmas vis tiek buvo. Beje, jis pirmą kartą per visus šiuos metus privertė mane prisiminti žiemos naktis Viskonsino fermoje, kur aš augau: gulėdavau lovoje skersvėjo kiaurai košiamoje mansardoje ir mėgaudavausi žvarbaus sausio vėjo, nešančio sausą kaip smėlis sniegą, ir po dviem pūkinėm antklodėm įšilusio kūno kontrastu.

Čia buvo keletas teisės knygų, bet velniškai keistų. Atsimenu vienos iš jų pavadinimą: "Dvidešimt dalybų ir jų pasekmių pagal Didžiosios Britanijos įstatymus bylų". Arba, pavyzdžiui, kita knyga - "Naminių gyvūnų bylos". Atsiverčiau pastarąją ir, kaip ir tikėjausi, tai pasirodė mokslinės teisės veikalas apie įstatymo (šįkart Amerikos) interpretavimą bylose, susijusiose su naminiais gyvūnais - pradedant katėmis, paveldėjusiomis didžiules pinigų sumas, baigiant šunimi, nutrūkusiu nuo grandinės ir gerokai apdraskiusiu paštininką.

Be to, lentynose puikavosi pilnas Dikenso raštų rinkinys. Visi Defo kūriniai, turbūt niekada nesibaigsiantys Trolopo raštai, be to, pastebėjau seriją - tiksliau, vienuolika - romanų, kuriuos parašė Edvardas Grėjus Sevilijus. Knygų viršeliai buvo iš labai kokybiškos žalios odos, o ant nugarėlių aukso raidėmis įspaustas leidyklos pavadinimas: *Stedham & Son.* Niekad nebuvau girdėjęs nei apie Sevilijų, nei apie šiuos leidėjus. Pirmojo Sevilijaus kūrinio - "Jie buvo mūsų broliai" - išleidimo data - 1911-ieji. Paskutiniojo, "Griovėjai" - 1935-ieji.

Dvi lentynos po Sevilijaus romanų rinkiniu buvo prikrautos didžiulių dokumentų tomų, kurie galėtų sudominti nebent užkietėjusius kolekcionierius. Šalia gulėjo albumas su nuotraukomis - kadrais iš žinomų filmų. Viename puslapyje - nuotrauka, o gretimame - eilėraštis, susijęs su pavaizduota scena arba parašytas specialiai tam filmui. Sumanymas gana banalus, bet kūrinius parašė tikrai puikūs poetai - Robertas Frostas, Mariana Mur, Viljamas Karlosas Viljamsas, Volesas Stivensas, Lujis Žukovskis, Erika Jong ir kiti. Pervertęs pusę knygos, aptikau Algernono Viljamso eilėraštį. Jis buvo įdėtas greta nuotraukos, kurioje Merlina Monro stovi šalia įėjimo į metro, prilaikydama vėjyje plevėsuojančius skvernus. Eilėraštis vadinosi "Varpas":

Sijonas yra
- pasakytume -
varpo formos
Kojos - to varpo šerdis -

Ir taip toliau. Nieko baisaus, bet tikrai ne geriausias Viljamso kūrinys. Jaučiausi turįs teisę taip vertinti, nes buvau skaitęs didžiąją Algernono Viljamso kūrybos dalį. Tačiau niekaip negalėjau prisiminti eilėraščio apie Merliną Monro (eilėraštis tikrai apie Monro, net jeigu greta nebūtų nuotraukos - pabaigoje Viljamsas rašo: *Mano kojos skalambija vardą: / Merlin, ma belle).* Nuo tada visur jo ieškojau, bet taip ir neradau... nors tai, žinoma, nieko nereiškia. Eilėraščiai - ne romanai ir ne įstatymai; jie panašūs į rudeninio vėjo blaškomus lapus, užtai yra tikri, o bet koks įstatymo projektas, pavadintas *Toks ir toks,* dažniausiai pasirodo esąs grynas melas. Eilėraščiai linkę pasimesti po sofomis - tai viena iš priežasčių, kodėl jie mums atrodo tokie žavūs ir tokie amžini. Bet...

Netikėtai prie manęs atsirado Stivensas su antra škotiško viskio porcija (tuo metu tyliai sau sėdėjau kamputyje su Ezros Paundo tomeliu rankoje). Ir šįkart gėrimas buvo puikus. Nugėręs gurkšnelį, pastebėjau du žmones - Džordžą Gregsoną ir Harį Steiną (tą vakarą, kai išgirdome Emlino Makerono pasakojimą apie kvėpavimo metodą, Haris jau buvo šešeri metai kaip miręs), išeinančius per ne aukštesnes kaip keturiasdešimt dviejų colių dureles. Jos man priminė Triušio landą pasakoje "Alisa Požemio karalystėje". Jie paliko jas praviras ir netrukus po to, kai jie tokiu keistu būdu išnyko iš bibliotekos, išgirdau kaukšint biliardo kamuoliukus.

Stivensas praeidamas pasiteiravo, ar nenorėčiau dar škotiško viskio. Aš pagyriau gėrimą, bet atsisakiau. Jis linktelėjo:

- Labai gerai, sere.

Jo veido išraiška nepasikeitė, bet vis tiek pajutau, kad pagyrimas jam patiko.

Vėliau mano dėmesį nuo knygos atitraukė juokas. Kažkas įmetė į ugnį specialių chemikalų, ir liepsnos liežuviai nusidažė visomis vaivorykštės spalvomis. Vėl prisiminiau savo vaikystę... bet šįkart ne su ilgesiu ar ašarotais sentimentais. Dievas žino, kodėl man taip norisi tai pabrėžti. Aš prisiminiau laikus, kai būdamas vaikas pats krėčiau tokius pokštus, tačiau šie prisiminimai, nors ir malonūs, nežadino ilgesio.

Pastebėjau, kad visi prisitraukė savo krėslus arčiau ugnies ir susėdo pusračiu. Stivensas jau buvo paruošęs garuojančių dešrelių lėkštę. Haris Steinas, išlindęs pro Triušio landą, pastebėjo mane ir skubotai, bet maloniai prisistatė. Gregsonas liko biliardinėje - sprendžiant iš garso, treniravo smūgį.

Šiek tiek pasvyravęs prisijungiau prie visų. Pasakojimas, kurį tą vakarą išgirdome, buvo ne iš maloniųjų. Buvo Normano Steto eilė pasakoti, ir kadangi dabar neturiu tikslo jo atkartoti, galbūt jūs suprasite, ką turiu galvoje sakydamas "ne iš maloniųjų", jeigu paminėsiu, kad jis pasakojo apie žmogų, paskendusį telefono būdelėje.

Kai Stetas - kuris, beje, dabar jau irgi miręs - baigė, kažkas tarė:

- Tau reikėjo pataupyti jį Kalėdoms, Normanai.

Nugriaudėjo juokas, kurio priežasties aš, žinoma, nesupratau. Tuo metu dar tikrai ne.

Paskui prabilo Vaterhausas. Tokio Vaterhauso nebūčiau galėjęs net susapnuoti, jeigu sapnuočiau ir visus tūkstantį metų. Žilagalvis Jeilio universiteto diplomantas, vilkintis trijų dalių kostiumu, stambios teisinių paslaugų firmos vadovas - šis Vaterhausas papasakojo istoriją apie mokytoją, kuri įstrigo išvietėje. Būdelė stovėjo už mokyklos, ir atsitik tu man taip, kad būtent tą dieną, kai ji įspraudė savo sėdynę į vieną iš dviejų išvietės skylių, buvo numatyta būdelę nugabenti į Bostone, Netikėtų idėjų centre, rengiamą parodą "Kaip gyventa Naujojoje Anglijoje" kaip Anistono apygardos eksponatą. Kol būdelę krovė į sunkvežimį, mokytoja neišleido nė garso; ji neteko žado iš siaubo, kaip aiškino Vaterhausas. Ir štai 128-ajame kelyje, vedančiame į Somervilį, per patį piką, sunkvežimis stuktelėjo į šoną, ir išvietės durys kuo plačiausiai atsidarė...

Bet gana, šioje vietoje ir nuleiskime uždangą, nors po šio sekė ir daugiau pasakojimų; kalbėsime ne apie juos. Tą vakarą Stivensas išt-

raukė butelį brendžio, apie kurį neužtenka pasakyti - geras; jis buvo velniškai arti rinktinio. Kai brendis buvo išpilstytas į stikliukus, Johansenas pasiūlė tostą: už pasakojimą, ne pasakotoją.

Už tai ir išgėrėme.

Netrukus po to vyrai pradėjo skirstytis. Dar nebuvo vėlu, šiaip ar taip - dar ne vidurnaktis; tačiau ir aš pats savo kailiu jau buvau patyręs, kad perkopus penktą dešimtį vėlu ima darytis vis anksčiau ir anksčiau. Pastebėjau Vaterhausą, besivelkantį paltą, kurį jam prilaikė Stivensas, ir pamaniau, kad tai reikėtų suprasti kaip užuominą. Tik mane šiek tiek nustebino, švelniai tariant, keistokas Vaterhauso elgesys (juk jis būtų dingęs net neatsisveikinęs, jeigu iš už knygų lentynų būčiau išlindęs, tarkim, keturiasdešimčia sekundžių vėliau), bet, antra vertus, tą vakarą jau buvau pripratęs prie visokiausių keistenybių.

Aš išdygau tiesiai jam prieš nosį, ir Vaterhausas apsidairė, tarsi būtų labai nustebęs mane matydamas.

- Gal važiuosime vienu taksi? - paklausė, lyg būtume atsitiktinai susitikę tuščioje gatvėje.

- Ačiū, - atsakiau. Turėjau galvoje padėką ne tik už šį pasiūlymą, bet ir už visą vakarą. Tikėjausi, iš mano balso intonacijos buvo nesunku tai suprasti, bet jis tik linktelėjo galva ir tiek. Kaip tik tuo metu gatvėje pasirodė laisvas taksi - tokiems kaip Džordžas Vaterhausas visuomet sekasi, net pačiomis šalčiausiomis naktimis, kai, rodos, visoje Manheteno saloje nedirba nė vienas taksistas, - ir jis kilstelėjo ranką.

Viduje, kai šiek tiek apšilome, taksometrui dalijant mūsų kelią monotoniškais spragtelėjimais, prisipažinau jam, kad man labai patiko jo pasakojimas.

- Neprisimenu, kad būčiau taip nuoširdžiai ir taip spontaniškai juokęsis nuo tada, kai man sukako aštuoniolika, - pasakiau, ir tai nebuvo meilikavimas, o tikrų tikriausia tiesa.

- O? Malonu girdėti, - atsiliepė jis mandagiu, bet, deja, šaltu balsu.

Susigūžiau iš netikėtumo. Ne visada turi išgirsti garsų trinktelėjimą, kad suprastum, jog tau prieš pat nosį užtrenktos durys.

Kai taksi sustojo prie mano namo durų, dar kartą jam padėkojau. Šį kartą jis man pasirodė šiltesnis.

- Ateik ir vėl, jeigu patiko. Nelauk specialaus pakvietimo; mes nelabai paisome formalumų. Ketvirtadieniais galima pasiklausyti neblogų pasakojimų, bet šiaip klubas veikia kiekvieną vakarą.

Ar tai reiškia, kad turėčiau tapti klubo nariu?

Šis klausimas sukosi ant liežuvio galo. Jau ketinau jį ištarti garsiai; man atrodė, kad *būtina* to paklausti. Kartojau tą klausimą mintyse, įsiklausydamas, kaip skamba (teisininko įprotis!), ar pasirinkau reikiamą intonaciją, ar ne per daug tiesmuką, - tuo tarpu Vaterhausas paliepė vairuotojui važiuoti. Dar po akimirkos taksi jau tolo nuo manęs. Kurį laiką stypsojau ant šaligatvio galvodamas: *Jis juk žinojo, ketinu to paklausti - tikrai žinojo ir tyčia liepė vairuotojui važiuoti, man dar nespėjus praverti burnos.* Paskui tariau sau, kad taip galvoti - absurdiška, netgi paranojiška. Iš tikrųjų. Bet juk tai tiesa. Galiu šaipytis iš savęs kiek tinkamas, bet tai nekeičia reikalo esmės.

Lėtai pasukau prie durų ir įėjau vidun.

Elina jau šešiasdešimčia procentų miegojo, kai atsisėdau ant lovos krašto nusiauti. Ji apsivertė ant kito šono ir gargaliuodama kažko paklausė. Liepiau jai miegoti.

Ji vis tiek kažką murmėjo. Šį kartą tai skambėjo taip:

- Kaiiiseksi?

Aš net lioviausi sagstytis marškinius iš netikėtumo. Kelias akimirkas tylėjau ir mąsčiau: *Jeigu pasakysiu teisybę, daugiau galiu tik pasvajoti apie lankymąsi klube.*

- Viskas gerai, - pagaliau ištariau. - Susirinko senukai ir dalijosi karo laikų prisiminimais.

- Aš tau sakiau.

- Bet vis tiek neblogai. Gal kada ir vėl ten nueisiu. Gali būti naudinga - dėl darbo.

- "Dėl darbo", - pašaipiai pakartojo ji. - Tu mano mielas senas apuoke...

- Bendradarbiai juk turi iš arčiau pažinti vienas kitą, - bandžiau aiškintis, bet ji jau miegojo. Nusirengiau, palindau po dušu, apsivilkau pižamą... tačiau užuot ėjęs į lovą (buvo jau beveik pirma nakties), užsimečiau chalatą, nuslinkau į virtuvę ir pasiėmiau dar vieną alaus butelį. Gurkšnodamas rymojau prie virtuvės stalo, žvelgiau pro apšarmojusį langą į Medisono aveniu ir galvojau. Galva, aišku, truputį svaigo nuo tą vakarą išgerto alkoholio - tiesą sakant, seniai jau buvau atpratęs nuo tokių dozių. Tačiau negalėčiau pasakyti, kad jausmas buvo nemalonus. Nebijojau ir pagirių.

Pirmoji mintis, atėjusi man į galvą, kai Elina pasiteiravo, kaip praėjo vakaras, buvo tokia pat juokinga kaip ir tai, ką pagalvojau apie Džordžą Vaterhausą, kai taksi nuvažiavo man taip ir nespėjus ištarti nė žodžio, - kas, dėl Dievo, čia bloga papasakoti žmonai apie visiškai nekaltą vakarą, praleistą savo boso klube... net jeigu ir būtų kas nors, ko ji *neturėtų žinoti,* kas sužinotų, kad aš papasakojau? Ne,

tai iš tikrųjų juokinga, dar daugiau - paranojiška baimė (kaip ir anie mano pamąstymai žvelgiant į tolstantį automobilį)... tačiau nuojauta kuždėjo, kad šis mano atsargumas - ne be pagrindo.

Džordžą Vaterhausą susitikau kitą dieną savo darbovietės vestibiulyje. Susitikau? Labiau tiktų pasakyti - praėjau pro jį. Jis tik linktelėjo ir netaręs nė žodžio nuėjo savo keliais... kaip, beje, elgėsi jau daug metų.

Man visą dieną maudė skrandį. Tik tai ir neleido pamiršti, kad vakarykštis vakaras nebuvo mano fantazijos vaisius.

Praėjo trys savaitės. Keturios... penkios. Daugiau jokių pakvietimų iš Vaterhauso nesulaukiau. Gal netinkamai elgiausi, gal kuo nors neįtikau. Bent jau aš taip nusprendžiau. Ši mintis slėgė ir liūdino. Tačiau guodžiausi tuo, kad liūdesys su laiku praeis. Vis dėlto nesilioviau galvojęs apie aną vakarą; prisimindavau pačius keisčiausius epizodus - atskiras šviesos saleles bibliotekoje, keliančias tylos ir ramybės įspūdį; absurdišką, bet linksmą Vaterhauso pasakojimą apie išvietėje įstrigusią mokytoją; knygų lentynas gaubiantį sodrų tikros odos kvapą. Ryškiausiai prieš mano akis iškildavo per langą matytas vaizdas - žalios, geltonos ir raudonos spalvų ratas. Ir mane vėl apimdavo tuomet jausta ramybė.

Kartą nebeiškentęs išsiruošiau į biblioteką ir peržiūrėjau keturis Algernono Viljamso poezijos tomus (likusius tris turėjau namuose; juos jau buvau patikrinęs). Aišku, buvo malonu vėl prisiminti kadaise man patikusius eilėraščius, bet to, kuris vadinosi “Varpas”, taip ir neradau.

Tuo pačiu apsilankymu Niujorko viešojoje bibliotekoje dar perverčiau katalogus, ieškodamas Edvardo Grėjaus Sevilijaus kūrinių. Tačiau reikiamoje pagal abėcėlę vietoje buvo tik Rūtos Sevilijos detektyvinis romanas.

Ateik ir vėl, jeigu patiko. Nelauk specialaus pakvietimo...

Vis dėlto aš laukiau pakvietimo; mama buvo įkalusi man į galvą, kad nereikia už gryną pinigą priimti vien tik iš mandagumo ištartų frazių “užeik kada nors” arba “tau durys visuomet atviros”. Aišku, aš nelaukiau sidabro raidėmis išrašyto pakvietimo, kurį ant lėkštutės paauksuotais pakraštėliais prie mano durų atneštų ir žemai nusilenkęs įteiktų livrėja vilkįs liokajus, žinoma, ne, bet man vis tiek reikėjo kažko, kad ir atsitiktinės užuominos: “Gal kurį vakarą ir vėl užsuk-

tum, Deividai? Tikiuosi, kad nepasirodėme tau pernelyg nuobodūs". Kažko tokio.

Bet kai net to nesulaukiau, vis dažniau atitokdavau begalvojąs apie apsilankymą klube - juk būna, kad žmonės nuoširdžiai *nori*, kad dar kada nors užsuktum; įtikinėjau save, kad yra vietų, kur durys visuomet *atviros*, ir kad mamos ne visada teisios.

... *Nelauk specialaus pakvietimo...*

Ir tai atsitiko. Tų metų gruodžio 10 dieną nejučia apsivilkau tvido švarką, apsimoviau tamsiai rudas kelnes ir ėmiau dairytis savo tamsiai raudono kaklaraiščio. Pamenu, kaip tąsyk smarkiai plakė širdis.

- Džordžas Vaterhausas pagaliau nebeišlaikė ir pakvietė tave? - paklausė Elina. - Į tą kiaulidę, kur renkasi šovinistiškai nusiteikę apuokai?

- Taip, - atsakiau ir pagalvojau, kad tai turbūt pirmas kartas per kokį tuziną metų, kai jai pamelavau... paskui prisiminiau, kad ne - jau esu melavęs ir po to pirmojo klube praleisto vakaro. Susirinko senukai ir dalijosi karo prisiminimais, tada pasakiau.

- Na, gal tai *iš tikro* susiję su paaukštinimu, - garsiai svarstė ji... nors balse buvo maža vilties. Tačiau jos naudai reikia pasakyti, kad šį kartą ištarė tai visai ne kandžiai.

- Nutinka ir keistesnių dalykų, - pasakiau ir pabučiavau ją atsisveikindamas.

- Apuokas, apuokas, - žaismingai šaipydamasi ji išlydėjo mane pro duris.

Kelionė taksi tą vakarą man labai prailgo. Naktis buvo šalta ir žvaigždėta. Automobilis pasitaikė didelis, ir aš jaučiausi labai mažas jame, kaip vaikas, pirmąkart atsidūręs dideliame mieste. Net nepastebėjau, kada taksi sustojo priešais raudonų plytų pastatą. Ėmiau jaudintis. Toks jausmas senstant aplanko vis rečiau; tuo ir yra žavus.

Sumokėjęs vairuotojui išlipau ir pasukau prie keturių laiptelių, vedančių į klubą. Pradėjus kopti į viršų, mano jaudulys pavirto bloga nuojauta (daug geriau seniams pažįstamas jausmas). Ką aš čia veikiu?

Masyvios ąžuolinės durys veikiau priminė tvirtovės vartus. Nesimatė nei durų skambučio, nei plaktuko, nei vaizdo kameros, nei, žinoma, manęs laukiančio Vaterhauso. Įveikęs paskutinę pakopą, sustojau ir apsižvalgiau. Trisdešimt penktoji gatvė iš aukštai man pasirodė niūresnė, atšiauresnė, kažkokia bauginanti. Raudonų plytų mūras, rodos, slėpė paslaptis, kurių verčiau jau nesiaiškinti. Langai atrodė panašūs į akis.

Už tokių langų gali tūnoti vyras ar moteris, planuojantis ką nors nužudyti, pagalvojau. Man per nugarą perbėgo šiurpas. *Planuojantis... arba jau žudantis.*

Staiga durys atsidarė, ir ant slenksčio išdygo Stivensas.

Pajutau didžiulį palengvėjimą. Nemanau, kad turėčiau perdėm lakią vaizduotę, - bent jau įprastomis aplinkybėmis, - bet pastaroji mano mintis klaikiai panėšėjo į pranašystę. Jau ketinau ta savo baime pasidalyti su Stivensu, bet pažvelgiau jam į akis... ir tos akys manęs nepažino. Atrodė, kad jis mato mane pirmąkart.

Staiga prieš mano akis iškilo dar vienas pranašingas regėjimas: išvydau, kaip praeis likusi vakaro dalis. Trys valandos tyloje skendinčiame bare. Trys škotiško viskio stiklai (galbūt keturi) nuplauti susierzinimą dėl to, kad buvau toks kvailys ir atėjau ten, kur nesu laukiamas. Štai ką reiškia neklausyti mamos patarimo.

Regėjau save įkaušusį, bet anaiptol ne smagiai nusiteikusį. Tarsi žvelgdamas iš šalies mačiau save sėdintį šalia taksi vairuotojo, bet jau nebeatrodžiau panašus į viskuo besistebintį vaiką. Girdėjau save aiškinant Elinai: *Nieko gero... Vaterhausas pasakoja vis tas pačias istorijas... ir jie lošia kortomis iš pinigų: doleris už akį, ar gali patikėti?.. Ar dar ten eisiu?.. Galėčiau, bet labai abejoju.* Ir pagaliau visam tam bus padėtas taškas. Tik, žinoma, pažeminimas, kurį patyriau, niekur nedings.

Visa tai išskaičiau iš nieko nesakančių Stivenso akių. Staiga jo žvilgsnis sušilo. Šyptelėjęs jis sušuko:

- Ponas Adlėjus! Įeikite. Paimsiu jūsų apsiaustą.

Peržengiau slenkstį, ir Stivensas skubiai uždarė duris. Kaip vis dėlto skirtingai gali atrodyti durys, kai žiūri į jas iš šiltosios pusės! Jis paėmė mano apsiaustą ir nuėjo. O aš likau stovėti, įsmeigęs akis į savo atvaizdą veidrodyje; į mane žvelgė septyniasdešimt trejų metų prakaulaus veido vyriškis. Jis man patiko.

Pasukau į biblioteką.

Johansenas skaitė savo "Wall Street Journal". Kitoje šviesos salelėje, palinkę virš šachmatų lentos, rymojo Emlinas Makeronas ir Piteris Andrusas. Makeronas buvo (ir dabar tebėra) blyškios kaip lavono odos, su labai siaura bei kumpa nosimi; Andrusas - stambus, bet nuolaidžių pečių cholerikas išsitaršiusia ruda barzda. Sėdėdami vienas priešais kitą prie lentos su dramblio kaulo ir juodmedžio figūromis jie priminė indėnų totemus: erelį ir lokį.

Vaterhausas irgi buvo čia - vartė šviežią "Times." Pakėlęs akis nuo laikraščio, linktelėjo man visiškai nenustebęs ir vėl įniko skaityti.

Stivensas neprašomas atnešė man škotiško viskio.

Nešdamasis su savimi stiklą, įsmukau tarp knygų lentynų. Susiradau Edvardo Grėjaus Sevilijaus tomus ir pradėjau skaityti nuo pirmojo - "Jie buvo mūsų broliai". Dabar, kai pasakoju šią istoriją, jau esu perskaitęs visus jo kūrinius ir vienuolika jo romanų laikau geriausiais mūsų amžiaus kūriniais.

Vakaras, kaip įprasta, baigėsi pasakojimu, - bet tik vienu, - ir Stivensas vėl apdalijo visus puikiuoju brendžiu. Kai pasakotojas baigė, visi sujudo - ruošėsi skirstytis. Tarpduryje išdygęs Stivensas prabilo maloniu, bet kone įsakmiu balsu:

- Kieno pasakos klausysimės per Kalėdas?

Vyrai nuščiuvo ir apsidairė. Paskui atitoko, persimetė vienu kitu žodžiu ir pratrūko kvatotis.

Stivensas, vis dar šypsodamasis, bet rimtai nusiteikęs, porąkart pliaukštelėjo delnais kaip mokytojas, bandantis suvaldyti nepaklusnią klasę:

- Liaukitės, džentelmenai, - kieno eilė bus pasakoti?

Piteris Andrusas, tas rudabarzdis nuolaidžiais pečiais, atsikrenkštė:

- Esu apie tai pagalvojęs. Nežinau, ar tiks; tai yra, jeigu tai...

- Tuomet puiku, - nutraukė jį Stivensas, ir ūžtelėjo nauja juoko banga. Visi praeidami draugiškai tapšnojo Andrusui per petį. Per išeinančiųjų varstomas lauko duris vidun plūdo šalto oro gūsiai.

Staiga iš kažkur, vėl tarsi burtų lazdele mostelėjus, atsirado Stivensas, dabar - jau su mano apsiaustu rankose.

- Gero vakaro, pone Adlėjau. Visuomet malonu jus matyti.

- Nejau Kalėdų vakarą jūs iš tikrųjų renkatės čia? - paklausiau sagstydamasis apsiaustą. Jaučiausi šiek tiek nusivylęs, kad teks praleisti Andruso pasakojimą, nes mudu su žmona jau buvome tvirtai nutarę šventes praleisti Šenektadyje pas Elinos seserį.

Stivensas be galo nustebo:

- Jokiu būdu. Juk Kalėdos - šeimos šventė. Ar jūs taip nemanote, pone?

- Žinoma, taip.

- Mes čia renkamės ketvirtadieniais prieš Kalėdas. Tiesą sakant, tai bene vienintelis vakaras per metus, kai sueiname beveik visi.

Pastebėjau, kad jis praleido žodį *nariai.* Atsitiktinumas? Sąmoningas vengimas?

- Svetainė su židiniu, pone Adlėjau, yra girdėjusi daugybę istorijų, visokiausių - nuo komiškų iki tragiškų, nuo ironiškų iki sentimentalių. Bet ketvirtadieniais prieš Kalėdas pasakojama kas nors šiurpaus. Visuomet, bent jau kiek aš pamenu.

Pagaliau man paaiškėjo per pirmą apsilankymą girdėto komentaro prasmė - tuomet kažkas pasakė, kad Normanui Stetui reikėjo savo pasakojimą pataupyti Kalėdoms. Dar daugybė klausimų kirbėjo mano galvoje, bet... pažvelgęs Stivensui į akis, supratau ne tik tai, kad jis daugiau neketina atsakinėti į jokius klausimus, - jose išskaičiau aiškų įspėjimą, kad net nebandyčiau dar kuo nors domėtis.

- Dar kas nors, pone Adlėjau?

Vestibiulyje mudu stovėjome vieni. Visi kiti jau buvo išėję. Ir staiga toji patalpa man pasirodė niūresnė, pailgas Stivenso veidas - blyškesnis, lūpos - raudonesnės. Židinyje trakštelėjo sukritusios malkos, ir per poliruotą parketą nusidriekė raudonas liepsnos atspindys. Man pasigirdo, kad kažkur apačioje, galbūt paslaptingame, niekam nežinomame rūsyje, subildėjo. Man nepatiko tas garsas. Visiškai.

- Ne, - atsakiau šiek tiek virpančiu balsu. - Manau, kad ne.

- Tuomet labanakt, - ištarė Stivensas, ir aš žengiau per slenkstį. Girdėjau sau už nugaros uždaromas sunkias duris. Girdėjau, kaip trakštelėjo rakinama spyna. Pasukau ryškiai apšviestos Trečiosios aveniu link, kažkodėl bijodamas žvilgtelėti atgal, kad nepamatyčiau paskui mane sekančios piktosios dvasios ar paslapties, kurios verčiau neatskleisti, šydo. Pasiekęs kampą, iš karto pastebėjau tuščią taksi ir kilstelėjau ranką.

- Ir vėl karo laikų prisiminimai? - paklausė Elina manęs tą vakarą. Ji jau gulėjo lovoje su Filipu Marlou, kurį buvo iki ausų įsimylėjusi.

- Buvo ir prisiminimų, - atsakiau kabindamas apsiaustą. - Daugiausia laiko praleidau bibliotekoje skaitydamas knygą.

- Apuokas.

- Gal ir taip.

- Paklausyk: *Kai pirmąkart išvydau Terį Lenoksą, jis girtas sėdėjo sidabrinės kaip šmėkla spalvos "Rols Roise"*, - skaitė Elina. - *Jo veidas atrodė jaunas, bet plaukai - balti kaip sniegas. Iš akių buvo matyti, kad jis girtas kaip kiaulė, bet, kita vertus, atrodė kaip ir bet kuris kitas jaunas vyrukas, visus savo pinigus, o gal net ir daugiau, palikęs smuklėje, kuri vien tam ir yra, kad melžtų lengvabūdžius.* Gražu, a? Tai...

- "Ilgas atsisveikinimas", - užbėgau jai už akių, audamasis batą. - Tą pačią pastraipą tu perskaitai man maždaug kartą per trejus metus. Vadinasi, per tiek laiko apsisuka tavo gyvenimo ratas.

Ji nepatenkinta suraukė nosį:

- Apuokas, apuokas.
- Ačiū, - tarstelėjau.

Ji įsikniaubė į savo knygą. Nuėjau į virtuvę atsinešti butelio alaus. Kai grįžau, "Ilgas atsisveikinimas" atverstas gulėjo ant lovos užtiesalo. Ji pažvelgė man tiesiai į akis.

- Deividai, ar tu ketini įstoti į tą klubą?

- Gal... jeigu pakvies, - ir vėl pasijutau labai nepatogiai. Turbūt vėl jai pamelavau. Juk jeigu Trisdešimt penktosios gatvės 249 B name yra toks dalykas kaip narystė, aš jau neabejotinai buvau narys.

- Džiaugiuosi dėl tavęs, - pasakė ji. - Tau jau seniai reikėjo ko nors tokio. Gal tu pats to ir nejauti, bet taip yra. Aš, pavyzdžiui, turiu Pašalpų fondą ir Moterų teisių gynimo komitetą, ir Teatro sąjungą. Bet ko nors tokio reikia ir tau. Galbūt žmonių, su kuriais galėtum kartu senti.

Apėjau aplink lovą, atsisėdau šalia jos ir pakėliau "Ilgą atsisveikinimą". Tai buvo naujas leidimas, minkštais viršeliais. Pamenu, tą pačią knygą, tik kietais viršeliais, esu nupirkęs Elinai dovanų. 1953-iaisiais.

- Argi mes seni? - paklausiau.

- Manau, kad taip, - atsakė ji ir žaviai nusišypsojo.

Padėjau knygą ir ėmiau glamonėti jos krūtis:

- Per seni tam?

Ji užvertė knygą... ir koketiškai kikendama nuspyrė ją ant grindų.

Atėjo paskutinis ketvirtadienis prieš Kalėdas. Vakaras buvo panašus į kitus, išskyrus du dalykus. Klube žmonių buvo daugiau - gal aštuoniolika. Ir dar - ore tvyrojo beveik apčiuopiamas jaudulys. Šįkart Johansenas tik paskubomis peržvelgė savo "Journal" ir netrukus prisijungė prie Makerono, Hago Byglemeno ir manęs. Mes buvome pasitraukę arčiau lango, šnekučiavomės apie šį bei tą, kol galiausiai tarp mūsų užvirė karšta diskusija apie prieškario automobilius.

Dabar kai pagalvoju, buvo dar ir trečias skirtumas - Stivensas tą vakarą suplakė nuostabų kiaušininį likerį. Jis buvo vienalytis, stiprus, su aiškiai juntamu romo ir prieskonių aromatu. Gėrimą jis pateikė neįtikėtinos, ledo skulptūrą primenančios formos ąsotyje. Prislopintas mūsų klegesys garsėjo tokiu pat greičiu, kokiu ąsotyje seko gėrimas.

Žvilgtelėjau į užkaborį, kur buvo durys, vedančios į biliardinę, ir net apstulbau: Vaterhausas ir Normanas Stetas laidė popierinius

lėktuvėlius, stengdamiesi pataikyti į tikro bebro kailio kepurę, ir iš visos širdies kvatojosi.

Žmonės ėjo nuo vienos grupelės prie kitos. Metas jau buvo vėlyvas... ir tuo metu, kai paprastai vyrai jau pradėdavo skirstytis, pamačiau, kaip Piteris Andrusas su nedideliu paketėliu rankoje priėjo prie židinio, švystelėjo tą voko formos daiktą į ugnį, ir po akimirkos į viršų pakilo visų vaivorykštės spalvų kibirkštys. Pasigirdo arčiau židinio traukiamų kėdžių garsas. Pro Andruso petį vėl pamačiau arkoje iškaltą pamokymą: SVARBU PASAKOJIMAS, NE PASAKOTOJAS.

Tarp mūsų šmirinėjo Stivensas, rinkdamas kiaušininio likerio stikliukus ir pakeisdamas juos taurėmis su brendžiu. Pirmąkart išgirdęs murmesį “Laimingų Kalėdų” ir “Sezono pabaiga, Stivensai”, pamačiau Stivensui į ranką brukamą pinigą - rodos, dešimties dolerių banknotą, paskui, kai Stivensas priėjo prie kito krėslo, šmėstelėjo lyg ir penkiasdešimtinė, o dar toliau jau aiškiai pamačiau ištiestą šimto dolerių kupiūrą.

- Ačiū, pone Makeronai... pone Johansenai... pone Byglemenai, - skambėjo oriu balsu tariama padėka.

Jau pakankamai ilgai gyvenau Niujorke, kad žinočiau, jog Kalėdos - arbatpinigių metas; tiesiog privalu kiek nors duoti mėsininkui, kepėjui, bakalėjininkui, o ką jau kalbėti apie durininką, liftininką ir moterį, dukart per savaitę ateinančią tvarkyti namų. Visi mano pažįstami tokią duoklę laikė nemalonia, tačiau privaloma... Bet tą vakarą klube nesijautė jokio duodančiųjų nepasitenkinimo. Pinigai buvo įteikiami noriai, netgi entuziastingai... ir staiga, be jokios priežasties (būnant 249 B name pačios keisčiausios mintys atklysdavo, rodos, be jokios priežasties) prisiminiau berniuką, šaltą ir giedrą Kalėdų rytą Londone šaukiantį Skrudžui: “Ką? Žąsis, didesnė net už mane?” O iš džiaugsmo beveik pamišęs Skrudžas kikena: “*Geras* berniukas! Puikus berniukas!”

Susiradau savo piniginę. Vienoje jos kišenėlėje, už Elinos nuotraukos, visuomet turėdavau penkiasdešimties dolerių banknotą nenumatytiems reikalams. Kai Stivensas su brendžio stiklu prisiartino prie manęs, nedvejodamas įbrukau pinigą jam į delną... nors tikrai nebuvau iš turtingųjų.

- Laimingų Kalėdų, Stivensai, - palinkėjau.

- Ačiū, sere. Ir jums to paties.

Baigęs dalyti brendį ir susirinkęs honorarą, jis tyliai pasišalino. Apsižvalgiau, akimis ieškodamas šio vakaro pasakotojo, ir pamačiau

Piterį Andrusą, tiksliau - neryškų jo šešėlį, stovintį tarpdurio prieblandoje.

- Kaip daugeliui iš jūsų žinoma, esu teisininkas, - gurkštelėjęs brendžio, atsikrenkštęs ir vėl gurkštelėjęs prabilo Andrusas. - Per pastaruosius dvidešimt dvejus metus visos mano kontoros buvo Parko aveniu. Bet prieš tai dirbau juristo padėjėju Vašingtono diplomatinio korpuso juridinėje kontoroje. Vieną liepos vakarą buvau paprašytas pasilikti po darbo ir užbaigti sudarinėti bylų suvestinę. Beje, tai niekuo nesusiję su šiuo pasakojimu. Tik tuo, kad būtent tą vakarą į kontorą įpuolė žmogus - tuo metu jis buvo plačiai pagarsėjęs senatorius, nedaug trūko, kad vėliau būtų tapęs Prezidentu. Jo marškiniai buvo permirkę krauju, akys padėrusios.

“Turiu pasikalbėti su Džo”, - pasakė jis. Džo, kaip gal jau supratote, tai Džozefas Vudsas, mano kontoros bosas, vienas iš įtakingiausių Vašingtono advokatų ir artimas to senatoriaus draugas.

“Jis jau seniai išėjo namo”, - atsakiau. Turiu prisipažinti, kad buvau gerokai išsigandęs - jis atrodė kaip žmogus, ką tik patyręs siaubingą avariją arba žiauriai sumuštas. Be to, regėdamas jo veidą (kurį prieš tai buvau matęs tik laikraščiuose ir spaudos konferencijų biuleteniuose), aptekusį kraujais, mėšlungiškai trūkčiojantį skruostą po pamušta akimi... Visa tai tik dar labiau didino mano išgąstį.

“Galiu jam paskambinti, jeigu jūs...” - tai sakydamas jau sukau telefono numerį, trokšdamas kuo greičiau perkelti tą netikėtai mane užgriuvusią atsakomybę ant kieno nors kito pečių. Žvilgtelėjęs per petį, pastebėjau kruvinus pėdsakus ant kilimo.

“Turiu tučtuojau pasikalbėti su Džo, - pakartojo jis, lyg nebūtų girdėjęs, ką sakiau. - Kažkas yra mano automobilio išmetamajame vamzdyje... pastebėjau dar Virdžinijoje. Aš ir šaudžiau, ir su pagaliu badžiau, bet jis vis tiek gyvas. Tai nežemiška būtybė, ir aš negaliu jos įveikti”.

Jis pradėjo krizenti... paskui kvatotis... ir galiausiai pratrūko rėkti. Jis dar nebuvo liovęsis, kai man pagaliau pavyko prisiskambinti ponui Vudsui. Maldavau jį atvykti į kontorą, dėl Dievo meilės, kuo greičiau atvykti.

Tačiau neturiu tikslo atpasakoti jums visą Piterio Andruso istoriją. Beje, netgi nesu tikras, ar išdrįsčiau. Užteks pasakyti, jog pasakojimas buvo toks šiurpus, kad savaičių savaites po to man sapnavosi košmarai, ir vieną rytą, prie pusryčių stalo, Elina įdėmiai pažvelgė į mane ir paklausė, kodėl vidurnakty vis imu rėkti: “Jo galva! Jo galva net ir po žeme!”

- Manau, kad tai buvo sapnas, - tada jai atsakiau. - Vienas iš tų, kurių pabudęs neprisimeni.

Tačiau taip skubotai nuleidau akis, kad Elina tikrai turėjo suprasti, jog tai melas.

Vieną kitų metų rugpjūčio dieną, kai sėdėjau skaitykloje, mane netikėtai pakvietė prie telefono. Skambino Džordžas Vaterhausas. Jis paprašė užeiti į jo kontorą. Nuvykęs ten, be jo radau dar ir Robertą Kardeną, ir Henrį Efingamą. Pirmoji man į galvą šovusi mintis - įvėliau kokią nors nedovanotiną klaidą ar netinkamai pasielgiau.

Pirmasis prabilo Kardenas:

- Džordžas mano, kad atėjo laikas padaryti tave jaunesniuoju partneriu, Deividai. Mes irgi sutinkame.

- Gal tau pasirodys, kad siūlome tapti seniausiu pasaulyje jaunesniuoju, - švelniai pasišaipė Efingamas, - bet šį etapą būtina pereiti, Deividai. Jeigu viskas klostysis sėkmingai, apie Kalėdas galėsime padaryti tave pilnateisiu partneriu.

Tą naktį manęs nebekankino jokie košmarai. Iš vakaro mudu su Elina nuėjome papietauti, aišku, per daug išgėrėme, tada patraukėme į džiazo kavinę, kur beveik šešerius metus kojos nebuvome įkėlę, ir iki dviejų nakties klausėmės nuostabiojo juodaodžio mėlynomis akimis, Deksterio Gordono. Kitą rytą atsibudome maudžiančiais skrandžiais ir skaudančiomis galvomis, ir abu negalėjome patikėti įvykusiu. Juk tai reiškia, kad mano alga padidės aštuoniais tūkstančiais dolerių per metus, nors jau seniai abu buvome praradę viltis kada nors pagerinti mūsų šeimos biudžetą.

Tą rudenį buvau išsiųstas šešių savaičių komandiruotėn į Kopenhagą, o grįžęs sužinojau, kad Džonas Hanraganas, vienas iš nuolatinių 249 B lankytojų, mirė nuo vėžio. Buvo nuspręsta surinkti šiek tiek pinigų jo našlei. Gavau įpareigojimą tai padaryti. Visi davė grynais - aš turėjau pakeisti juos čekiu. Susidarė didesnė nei dešimties tūkstančių dolerių suma. Atidaviau čekį Stivensui ir, tikiuosi, jis jį nusiuntė.

Vėliau pasirodė, kad Arlena Hanragan priklausė tai pačiai kaip ir Elina Teatro sąjungai, ir po kurio laiko Elina man papasakojo, kad Arlena prisipažino gavusi anoniminį dešimties tūkstančių ir keturių šimtų dolerių čekį. Ant šaknelės buvo trumpas ir nieko nesakantis parašas: *Jūsų vyro Džono draugai.*

- Ar tai ne nuostabiausias dalykas, kokį tik esi girdėjęs per visą savo *gyvenimą?* - paklausė Elina.

- Ne, - atsakiau, - Na, gal pirmajame nuostabiausių dalykų dešimtuke. Ar mes dar turime braškių, Elina?

Ėjo metai. Per tą laiką sužinojau, kad ir antrajame 249 B namo aukšte yra klubui priklausančių kambarių - darbo kambarys, miegamasis, kuriame prisiglausdavo nakčiai pasilikę svečiai (nors po to, kai likęs vienudu su Stivensu išgirdau - ar tariausi išgirdęs - neaiškius garsus rūsyje, verčiau rinkčiausi viešbutį), maža, bet puikiai įrengta gimnastikos salė ir sauna. Dar ten buvo ilga (per visą pastato ilgį) ir siaura dviejų takelių kėglių salė.

Per tuos pačius metus aš dar kartą perskaičiau visus Edvardo Grėjaus Sevilijaus romanus ir atradau stulbinantį poetą - mano manymu, prilygstantį Ezrai Paundui ir Volesui Stivensui - Norbertą Rozeną. Klubo knygų lentynose radau tris jo kūrybos tomus. Anotacijoje buvo parašyta, kad jis gimė 1924-aisiais, o vėliau žuvo. Visų trijų tomų leidėjai - *Stedham & Son,* Niujorkas - Bostonas.

Atsimenu, po to vieną saulėtą pavasario popietę vėl išsiruošiau į Niujorko viešąją biblioteką (tik jau nebegalėčiau pasakyti, kuriais metais) ir paprašiau "Literary Market Place" dvidešimties metų komplekto. *LMP* yra kartą per metus išeinantis periodinis leidinys, kurio vienas tomas paprastai būna nemažo miesto telefonų knygos dydžio. Bibliotekininkė net loštelėjo išgirdusi užsakymą. Aš buvau atkaklus ir verčiau tomą po tomo. Ir nors į *LMP* įtraukiami visi Jungtinių Valstijų leidėjai, nuo stambių iki pačių smulkiausių (neskaitant agentų, redaktorių ir knygos bičiulių draugijų), neradau nė žodžio apie *Stedham & Son.* Po metų - dabar gerai nebeprisimenu, gal ir po dvejų - pasitaikius progai užkalbinau antikvarinių knygų žinovą. Jis irgi nieko nebuvo girdėjęs apie *Stedham & Son.*

Ketinau paklausti Stivenso, bet išvydęs tą priešiškumo atspindį jo akyse kaipmat atsisakiau savo sumanymo.

Per tuos metus, be abejo, buvo ir pasakojimų.

Stivenso žodžiais tariant, pasakų. Juokingų pasakų, pasakų apie atrastą ir prarastą meilę, šiurpių pasakų. Taip, ir netgi vienas kitas pasakojimas iš karo laikų, bet tikrai ne toks, kokį įsivaizdavo Elina, kai dar leisdavo sau pasišaipyti iš mano užsiėmimo.

Geriausiai prisimenu Džerardo Tozemano pasakojimą apie amerikiečių karinę bazę, kurią vokiečių artilerija atakavo likus vos ketu-

riems mėnesiams iki Pirmojo pasaulinio karo pabaigos. Tuomet žuvo visi, išskyrus patį Tozemaną.

Latropas Karutersas, amerikiečių generolas, kurį jau tuomet laikė visišku bepročiu (iki tol dėl jo kaltės jau buvo įvykę daugiau kaip aštuoniolika tūkstančių nelaimingų atsitikimų - žmonių gyvybėmis jis rizikavo taip atsainiai, kaip kad mes su jumis kišame smulkią monetą į muzikinį automatą), kaip tik stovėjo prie žemėlapio, kai ant bazės buvo numestas sviedinys. O jis tuo metu buvo pradėjęs aiškinti naują operaciją - priešo atakavimą iš sparno, kuri neva turėjusi būti labai sėkminga, bet, sveiku protu pagalvojus, ji būtų tik labai sėkmingai padidinusi Amerikos našlių skaičių.

Išsisklaidžius dūmams Džerardas Tozemanas, apakęs ir apkurtęs, su iš nosies, ausų ir akių kampučių srūvančiu krauju, nuo sutrenkimo skausmingai išburkusiomis sėklidėmis, ieškodamas išėjimo iš skerdyklos, kuri vos prieš kelias minutes dar buvo karinis štabas, užkliuvo už Karuterso lavono. Jis pažvelgė į tai, kas liko iš generolo... ir staiga pradėjo pasikūkčiodamas juoktis. Sprogimo apkurtintos jo ausys to negirdėjo, bet sanitarams tai buvo signalas, kad toje nuolaužų krūvoje dar liko gyvųjų.

Sprogimas nesudarkė Karuterso lavono... na, aiškino Tozemanas, jis tikrai neatrodė taip, ką aname seniai praėjusiame kare kareiviai laikė sudarkymu - nutrauktos rankos ir kojos, išvarvėjusios akys, nuo dujų poveikio plyšę plaučiai. Ne, sakė jis mums, nebuvo nieko panašaus. To žmogaus motina būtų iš karto jį atpažinusi. Bet žemėlapis...

...žemėlapis, prie kurio Karutersas su savo mėsininko iešmu stovėjo tuo metu, kai sprogo sviedinys...

Jis *prilipo prie jo veido.*

Tozemanas sakėsi stovėjęs ir akių negalėjęs atplėšti nuo tos šiurpios mirties kaukės. Akmenuotas Bretanės krantas buvo prilipęs prie Latropo Karuterso antakio. Reinas tarsi mėlynas randas vagojo kairįjį jo skruostą. Puikiausios pasaulyje vyndarių provincijos žymėjo jo smakrą. Prie gerklės prilipę persikreipę Saro kontūrai buvo panašūs į budelio kirvį... o lavono akis išsprogo drauge su užrašu VERSALIS.

Toks buvo 197...-ųjų Kalėdų pasakojimas.

Prisimenu ir daugybę kitų, bet jiems čia ne vieta. Tiesą sakant, ir Tozemano pasakojimo čia nereikėjo... bet tai buvo pirmoji 249 B mano išgirsta “Kalėdų pasaka”, todėl neįveikiau pagundos jums jos nepapasakojęs. O šiais metais, pirmąjį ketvirtadienį po Padėkos dienos, kai Stivensas pliaukštelėjo delnais, prašydamas dėmesio, ir paklausė, kas šįmet pradžiugins mus savo Kalėdų pasaka, Emlinas Makeronas suniurnėjo:

- Manau, kad turiu šį tą verta dėmesio. Jeigu ne dabar, tai jau niekada; jaučiu, kad Dievas netrukus nutildys mane amžiams.

Per tuos metus, kol lankiausi 249 B name, nė karto negirdėjau pasakojant Makerono. Turbūt todėl tą paskutinį ketvirtadienį prieš Kalėdas taip nekantravau ir taip anksti išsikviečiau taksi, turbūt todėl, kai Stivensas mus šešis, kurie tokį šaltą ir žvarbų vakarą išdrįso kišti nosį iš namų, pavaišino kiaušininiu likeriu, jutau nenumaldomą jaudulį. Ir ne aš vienas - toks pats jaudulys atsispindėjo ir kitų veiduose.

Makeronas, senas ir išdžiūvęs, įsitaisė didžiuliame krėsle arčiausiai židinio su "stebuklingų" miltelių paketu sudiržusiose rankose. Įmetė jį į ugnį, ir mes kurį laiką gėrėjomės pašėlusiai šokčiojančiomis spalvingomis kibirkštimis. Stivensas sukinėjosi tarp mūsų, dalindamas stiklus su brendžiu, o mes savo ruožtu apdalijome jį Kalėdų honorarais. Tik porą kartų per šią kas metai besikartojančią ceremoniją pastebėjau kai ką neįprasta - vieną kartą, kai duodančiojo ranka susitiko su imančiojo, išgirdau skimbčiojant monetas, o kitą kartą pamačiau židinio liepsnos atšvaitų apšviestą tūkstančio dolerių kupiūrą. Abiem atvejais Stivenso padėka nuskambėjo visiškai vienodai: maloniai ir labai oriai. Nuo tada, kai pirmąkart su Džordžu Vaterhausu apsilankiau 249 B name, pasaulyje daug kas pasikeitė, tačiau čia - niekas, ir Stivensas liko toks pats, neatrodė pasenęs nė viena diena.

Jis pasitraukė į šešėlį, ir kurį laiką kambaryje tvyrojo tokia tyla, kad girdėjosi ką tik į židinį įmestų pliauskų šnypštimas. Emlinas Makeronas spoksojo į liepsną, o mes visi sekėme jo žvilgsnį. Tą vakarą ugnis buvo gerokai įsismarkavusi. Ilgiau pažiūrėjęs pajutau, kad vaizdas mane beveik hipnotizuoja - tą patį, manau, jautė ir mūsų protėviai, urviniai žmonės, lindėdami prie laužų savo urvuose, lauke stūgaujant žvarbiam šiaurės vėjui.

Pagaliau, neatitraukdamas akių nuo židinio, susirietęs taip, kad alkūnės rėmėsi į kelius, Makeronas prabilo.

II

KVĖPAVIMO METODAS

Man jau greit bus aštuoniasdešimt, vadinasi, atėjau į šį pasaulį kartu su nauju amžiumi. Visas mano gyvenimas susijęs su statiniu

tiesiai priešais Medisono aikštę; tas pastatas, panašus į didelį niūrų kalėjimą, - tarsi "Pasakos apie du miestus" dekoracija - iš tikrųjų, kaip daugelis iš jūsų žinote, yra ligoninė. Harietos Vait ligoninė. Harieta Vait, kurios vardu ji buvo pavadinta, tai mano tėvo pirmoji žmona; gailestingąja sesele ji dirbo dar tada, kai Avių pievoje Centriniame parke iš tikrųjų ganėsi avys. Priešais ligoninės pastatą stovi tos moters statula; jeigu kam nors iš jūsų teko ją matyti, neabejoju, jog pagalvojote, kaip tokio rūstaus ir griežto veido moteris galėjo dirbti tokį kilnų darbą. Ant pjedestalo iškalti žodžiai dar mažiau paguodžiantys; išvertus iš lotynų kalbos jie skambėtų maždaug taip: *Be skausmo nėra paguodos; žvaigždes pasiekiame tik per kančias.* Kaip jums tai patinka... ar nepatinka?

Aš net ir gimiau tame pilko mūro name. Tai buvo 1900 metų kovo 20 dieną. 1926-aisiais grįžau čia jau kaip gydytojas - praktikantas.

Mūsų, tarpukario gydytojų, dalia buvo chirurgija. Išėję Pirmojo pasaulinio karo mokyklą, tapome puikiais savo srities specialistais: nuo 1919 iki 1928 metų neužregistruota beveik nė vieno mirties atvejo dėl gydytojo kaltės. Mat tapome vyresni, labiau patyrę, nebe tokie karštakošiai. Ar buvome ir išmintingesni? Nežinau... bet didesni cinikai - tai jau tikrai. Mūsų darbe nebūdavo panašių nesąmonių, kurios aprašomos populiariuose romanuose apie gydytojus: per skrodimus nei alpome, nei vėmėme, nei palikdavome kareivių lavonus išdraskytomis žarnomis pūti niekieno žemėje.

Su Harietos Vait ligonine susijęs vienas įvykis, kuris man nutiko praėjus devyneriems metams po to, kai pradėjau ten dirbti, - tą istoriją ir ketinu jums, džentelmenai, papasakoti šį vakarą. Jūs galite pagalvoti, kad pasakojimas nelabai tinkamas Kalėdoms (nors finalinė scena kaip tik ir vyko Kalėdų išvakarėse), tačiau kadangi įvykis iš tikrųjų šiurpus, manau, kad jis geriausiai įrodo, koks kartais negailestingas gali būti žmogaus likimas. Tas įvykis man simbolizuoja žmogaus, atsidūrusio pačiose siaubingiausiose aplinkybėse, valios jėgą.

Gimdymą, džentelmenai, daugelis tebelaiko baisiu dalyku; tik dabar tapo madinga tėvui dalyvauti gimdyme, ir nors daugeliui vyrų tai sukėlė nepelnytą kaltės jausmą (kai kurios moterys ta tariama vyro kalte sąmoningai ir, sakyčiau, žiauriai naudojasi), vis dėlto ėmėme suprasti, kad tai natūralus ir labai džiaugsmingas įvykis. O, kiek aš regėjau iš gimdyklos išeinančių vyrų, kurie mirtinai išbalę ir vos bepastovintys ant kojų nualpdavo mano glėbyje, įveikti dejonių, šauksmų ir kraujo! Pamenu vieną tėvelį, kuris per visą gimdymą puikiai

laikėsi... tačiau pradėjo isteriškai klykti kaip tik tuo metu, kai jo sveikut sveikutėlis kūdikis įžengė į šį pasaulį. Sūnaus akys buvo plačiai atmerktos, atrodė, kad jis sąmoningai dairosi aplinkui... kol jo žvilgsnis sustojo ties tėvu.

Gimdymas yra nuostabus procesas, džentelmenai, bet per visą savo darbo laiką neįstengiau įžvelgti jame grožio - net ir pasitelkęs vaizduotę. Manau, jis per daug brutalus, kad galėtų būti gražus. Moters gimda man kažkuo primena variklį. Užvestą variklį. Iš pradžių jis veikia laisvuoju bėgiu... bet juo toliau, juo labiau didina apsisukimų skaičių. Jo vos girdimas burzgimas perauga į gaudesį, paskui - jau į garsesnį dundėjimą, kol galiausiai pasigirsta baisus riaumojimas. Pradėjus veikti tam varikliui, kiekviena būsimoji mama pasijunta vieną koją įkėlusi į karstą. Bet ji tegali rinktis tik iš dviejų dalykų: arba susiimti į rankas ir iš visų jėgų stengtis išstumti kūdikį (tada ir variklis išsijungs), arba pasiduoti ir laukti, kol variklis susprogdins ją iš vidaus, paskandindamas kančioje ir kraujyje.

Taigi mano pasakojimas bus apie gimdymą, džentelmenai, ir kaip tik kito gimimo, kurį mes švenčiame jau beveik du tūkstančius metų, išvakarėse.

Savarankiška gydytojo praktika pradėjau verstis 1929-aisiais - netikusiais metais bet ką pradėti. Senelis paskolino man šiek tiek pinigų, todėl galima sakyti, kad man geriau sekėsi už daugelį kitų mano kolegų, bet pirmuosius ketverius metus verčiausi labai sunkiai.

Apie 1935-uosius mano reikalai kiek pasitaisė. Jau turėjau nemažai nuolatinių pacientų, Harietos Vait ligoninėje besigydžiusiems ligoniams irgi rekomenduodavo mane. Štai tų metų balandžio mėnesį ir išvydau man dar nematytą lankytoją, jauną moterį, kurią toliau čia vadinsiu Sandra Stansfyld - šis išgalvotas vardas panašus į jos tikrąjį. Tai buvo baltoji moteris, kuri pasisakė esanti dvidešimt aštuonerių metų amžiaus. Kai ją apžiūrėjau, man kilo įtarimas, kad ji vis dėlto kokiais trejais ar penkeriais metais jaunesnė. Ji buvo šviesiaplaukė, liekna ir tiems laikams gana aukšta - maždaug penkių pėdų ir aštuonių colių. Ir labai graži, bet tas grožis atrodė kažkoks nepasiekiamas. Taisyklingi veido bruožai, protingos akys... o lūpos tokios pat ryžtingos kaip akmeninės Harietos Vait. Vardas, kurį ji užrašė paciento kortelėje, buvo ne Sandra Stansfyld, bet Džeinė Smit. Apžiūrėjęs ją nustačiau maždaug dviejų mėnesių nėštumą. Ji buvo be vestuvinio žiedo.

Po apžiūros - bet nėštumo testo rezultatai dar buvo negauti - mano seselė Ela Davidson nusistebėjo:

- Ta vakarykštė mergina Džeinė Smit... Jeigu vardas neišgalvotas, tai nesu apie tokią girdėjusi.

Linktelėjau. Tačiau mano simpatijos buvo naujosios pacientės pusėje. Ji nesielgė kaip kitos būsimos mamos, kurios, priklausomai nuo aplinkybių, vienos pasimeta ir puola į ašaras, kitos išrausta kaip nekaltos mergelės, o trečios ima šokinėti iš džiaugsmo. Ji buvo tiesi ir dalykiška. Net ir išgalvotą vardą ji ištarė kažkaip dalykiškai, o ne gėdindamasi. *Jūs klausiate mano vardo,* bylojo visa jos laikysena, *nes jums privalu jį įrašyti į paciento kortelę. Tai štai jums vardas; vis dėlto labiau pasitikiu savimi, o ne nepažįstamo žmogaus profesine etika. Jums leidus.*

Ela prunkštelėjo, jai išsprūdo kelios replikos - "šiuolaikinės panelės" ir "akiplėša", bet iš esmės ji buvo puiki moteris, todėl neabejojau, tuos žodžius ji ištarė iš įpratimo. Ji kaip ir aš suprato, jog kad ir kas mano naujoji pacientė būtų, ji tikrai ne pasileidėlė. Ne; "Džeinė Smit" buvo tik labai rimta ir labai ryžtinga jauna moteris - jeigu, žinoma, apibūdinimus "rimta" ir "ryžtinga" gali lydėti žodelis "tik". Susidarė gana kebli padėtis (paprastai tokiais atvejais teiraujamasi apie "išvalymą", kas jums, džentelmenai, turbūt ne paslaptis), bet ji labai oriai išsisuko nuo to žodžio.

Praėjus savaitei po pirmojo vizito, ji vėl pasirodė. Buvo puiki diena - pirmoji tikrai pavasariška tais metais. Oras minkštas, dangus - pienu aptraukta mėlynė, o vėjas dvelkė kažkuo šiltu, nenusakomu - tai žemės, pradedančios naują motinystės ciklą, kvapas. Tokią dieną norisi pamiršti visus rūpesčius ir su mylima moterimi (būtinai dėvinčia berankovius marškinėlius ir romantišką skrybėlę!) atsidurti jaukiame gamtos kampelyje.

Džeinės Smit suknelė buvo su rankovėmis, bet vis tiek puiki kaip ir pati diena. Ji dėvėjo rudus lakuotus batelius, baltas pirštinaites ir šiek tiek iš mados išėjusią skrybėlę - iš šito aš ir supratau, kad ji toli gražu nėra turtuolė.

- Jūs nėščia, - pranešiau jai. - Bet turbūt ir pati tuo neabejojote?

Jeigu bus ašarų, pagalvojau, tai dabar - kaip tik laikas.

- Ne, - šaltakraujiškai atsakė ji. Ašarų jos akyse buvo ne daugiau nei lietaus debesų danguje tą saulėtą dieną. - Mano mėnesinės labai reguliarios.

Stojo tyla.

- Kada gimdysiu? - pagaliau paklausė ji su vos girdimu atodūsiu. Atodūsis - tarsi prieš lenkiantis kelti sunkią naštą.

- Tai bus Kalėdų kūdikis, - atsakiau. - Mano nustatyta data - gruodžio dešimtoji, bet gali būti ir dviem savaitėmis anksčiau, ir dviem savaitėmis vėliau.

- Gerai, - pasakė ji ir kiek pasvyravusi paklausė: - Ar jūs sutinkate prižiūrėti mane? Esu netekėjusi.

- Taip, - atsakiau. - Su viena sąlyga.

Ji suraukė antakius, ir tą akimirką jos veidas tapo kaip du vandens lašai panašus į Harietos Vait. Sunku net ir įsivaizduoti, kad susiraukusios vos dvidešimt trejų metų moters išvaizda galėtų atrodyti tokia grėsminga, bet taip buvo. Mačiau, kad ji jau pasiruošusi išeiti, jos nesulaikys netgi tai, kad vėl teks ištverti tą nemalonią procedūrą pas kitą gydytoją.

- Ir kas tai galėtų būti? - mandagiai, bet šaltai pasiteiravo ji.

Dabar jau man norėjosi nusukti akis nuo jos šviesiai rudų akių, bet atlaikiau jos žvilgsnį.

- Noriu žinoti jūsų tikrąjį vardą. Popieriuose slapyvardis gali likti, jeigu jūs taip norite, ir receptus ponia Davidson gali išrašinėti Džeinės Smit vardu. Bet jeigu nuspręsime šiuos septynis mėnesius eiti išvien, norėčiau kreiptis į jus tikruoju vardu.

Baigęs šią absurdišką manieringą kalbą, toliau žiūrėjau į ją. Kažkodėl buvau įsitikinęs, kad ji atsistos, padėkos man už sugaištą laiką ir išeis. Visiems laikams. Jaučiau, kad labai nusivilčiau, jeigu taip atsitiktų. Man ji patiko. Man patiko, kaip ji stoiškai sutiko žinią, kuri devyniasdešimt procentų jos padėties moterų iš šimto priverstų griebtis kvailo ir žeminančio melo; jų viduje neišvengiamai tiksintis laikrodis ir gėda dėl savo padėties neleistų joms bent kiek racionaliau mąstyti.

Žinoma, daugeliui šiandieninių jaunuolių gėda dėl to, kad esi netekėjusi, sukeltų tik juoką. Dabar žmonės labai tolerantiški netekėjusioms nėščioms moterims. Tačiau jūs, džentelmenai, puikiai prisimenate laikus, kai situacija buvo visai kitokia, - jūs prisimenate laikus, kai dorybės sergėtojai tiesiog priversdavo tokią moterį pasirinkti abortą. Tais laikais ištekėjusi būsimoji mama didžiuodamasi priimdavo misiją, kurią Dievas jai skyrė atlikti šioje žemėje. O vieniša nėščia moteris aplinkinių būdavo laikoma pasileidėle. Jos, Elos Davidson žodžiais tariant, esančios "laisvo elgesio", o tuo metu tai nebuvo greit atleidžiama nuodėmė. Vienos, neatlaikiusios smerkiančių žvilgsnių, išvykdavo į kitus miestus ir ten pagimdydavo savo kūdikius. Kitos nelaimėlės bandydavo nuodytis arba žudytis. Dar kitos ryždavosi kriminaliniam abortui arba savo kūdikio bandydavo atsik-

ratyti pačios; per gydytojo darbo praktiką mano akyse nukraujavusios mirė keturios moterys. Visų jų mirties priežastis - pradurta gimda. Vienu atveju tai buvo padaryta nuskeltu butelio, pririšto prie šluotos koto, kakleliu. Dabar jau sunku patikėti, kad dar visai neseniai dėjosi tokie dalykai, bet tai teisybė, džentelmenai. Taip buvo. Paprasčiau sakant, nėštumas buvo laikomas baisiausiu dalyku, koks tik gali ištikti sveiką jauną moterį.

- Gerai, - pagaliau prakalbo ji. - Jūsų noras pakankamai pagrįstas. Aš vardu Sandra Stansfyld.

Ir ji ištiesė man ranką. Paspaudžiau ją šiek tiek suglumęs. Džiaugiuosi, kad to nematė Ela Davidson. Ji, aišku, būtų nieko nesakiusi, bet turbūt visą savaitę po to gerčiau nesaldintą kavą.

Sandra-Džeinė šyptelėjo - įtariu, kad ją prajuokino mano veido išraiška, - ir pažvelgė tiesiai į akis.

- Tikiuosi, mes galime būti draugai, daktare Makeronai. Man dabar labai reikia draugo. Aš bijau.

- Suprantu jus ir kiek galėdamas stengsiuosi būti jums tikras draugas, panele Stansfyld. Ar dabar galėčiau dar kuo nors jums padėti?

Ji atsegė rankinuką ir išsiėmė bloknotą su rašikliu. Atvertė švarų lapą, pasiruošė rašiklį, tada žvilgtelėjo į mane. Išsigandau pagalvojęs, kad dabar ji paklaus abortus atliekančio gydytojo adreso.

O ji pasakė:

- Norėčiau sužinoti, kokie maisto produktai man dabar labiausiai tiktų. Tai yra - kūdikiui.

Garsiai nusijuokiau. Ji truputį nustebusi pažiūrėjo į mane.

- Prašau man atleisti - tai dėl to, kad pasirodėte tokia dalykiška.

- Bet, - paaiškino ji, - kūdikis dabar yra svarbiausia, ar ne, daktare Makeronai?

- Taip. Žinoma, kad taip. Aš turiu lankstinuką, kurį duodu visoms besilaukiančioms pacientėms. Jame rašoma apie dietą, svorio kontrolę, rūkymą ir daugybę kitų dalykų. Tik prašau nesijuokti, kai skaitysite, antraip užgausite mano jausmus, nes viską parašiau pats.

Jums, džentelmenai, galiu pasakyti, kad tas mano kūrinys iš tiesų labiau panėšėjo į pamfletą nei į rimtą brošiūrą. Tiesa, vėliau iš viso to išėjo knyga "Praktinis nėščiųjų ir gimdyvių vadovas". Tuo metu mane ypač domino akušerija ir ginekologija, - dabar, beje, irgi, - tačiau negalėjau specializuotis toje srityje - man paprasčiausiai būtų neužtekę pacienčių. Net jei ir būtų užtekę, specializacija būtų užtrukusi dešimt ar net penkiolika metų. Privačia gydytojo praktika pradėjęs verstis gana brandaus amžiaus (karo rezultatas!), nemaniau galė-

siąs skirti tiek laiko įsibėgėjimui. Guodžiau save mintimi, kad ir užsiimdamas bendrąja gydytojo praktika matysiu laimingus būsimų mamų veidus ir pasitiksiu į pasaulį ateinančius jų kūdikius. Taip ir buvo: esu suskaičiavęs, kad priėmiau gerokai daugiau nei du tūkstančius naujagimių - neužtektų nė penkiasdešimties mokyklos klasių jiems susodinti.

Akušerijos bei ginekologijos literatūra mane visada domino labiau nei bet kurios kitos medicinos sritys. Ir savo žinias norėjau perteikti žaismingesne forma, o ne tais nuvalkiotais, iki gyvo kaulo įgrisusiais pamokymais. Neketinu čia dabar jums visų jų atkartoti, - sėdėtume iki ryto, - bet porą paminėsiu.

Besilaukiančios moterys buvo raginamos kiek galima mažiau vaikščioti, antraip esą gresia persileidimas. Tačiau gimdymas - ypatingai sunkus darbas, ir toks patarimas prilygsta reikalavimui atsakingoms rungtynėms besiruošiančiam futbolininkui kuo mažiau judėti, kad neišsekintų savęs! Kitas "perliukas" - daugelio gydytojų patarimas per daug svorio priaugančioms nėščiosioms... rūkyti! Jo logiką atspindi reklaminis šūkis "Rinkis cigaretę, o ne saldainį!" Žmonės, kurie mano, kad įžengę į dvidešimtąjį amžių pasiekėme ir medicinos pažangą, net neįsivaizduoja, kokia ta medicina kartais būna nemokšiška. Gal ir gerai; sužinoję per vieną naktį pražiltų.

Padaviau panelei Stansfyld savo lankstinuką, ir ji kokioms penkioms minutėms įsigilino į jį. Paprašiau leisti užsirūkyti pypkę. Ji, net nepakėlusi galvos, linktelėjo. Kai pagaliau atitraukė akis nuo mano kūrinio, jos lūpose žaidė šypsnys.

- Ar jūs radikalas, daktare Makeronai? - paklausė.

- Kodėl taip manote? Todėl, kad patariu būsimoms mamoms išnaudoti kiekvieną progą paėjėti pėsčiomis, užuot važiavus besikratančiu, prirūkytu metro?

- "Vitaminai nėščiosioms", net nežinau, kas tai yra... plaukiojimas... ir kvėpavimo pratimai! Kokie kvėpavimo pratimai?

- Jų prireiks vėliau. Ir patikėkite, aš - ne radikalas. Toli gražu. Šiuo metu esu penkias minutes vėluojantis priimti kitą savo pacientą gydytojas.

- O! Atsiprašau, - ji skubiai atsistojo, grūsdama mano patarimų rinkinį į rankinuką.

- Nėra už ką.

Ji apsivilko paltuką, žvelgdama tiesiai į mane tomis savo riešutų spalvos akimis.

- Ne, - kalbėjo ji. - Jūs visai ne radikalas. Man atrodo, kad jūs labai... jaukus. Nežinau, ar tai tinkamas žodis.

- Tiks ir toks, - atsakiau. - Man jis patinka. Ponia Davidson duos jums paskyrimų kortelę. Norėčiau matyti jus ateinančio mėnesio pradžioje.

- Jūsų ponia Davidson manęs nemėgsta.

- O, esu tikras, šį kartą klystate, - tačiau niekada nebuvau geras melagis, todėl tarp mudviejų užsimezgęs šiltas ryšys po tų žodžių nutrūko. Nelydėjau jos iki durų. - Panele Stansfyld?

Ji atsisuko ir nutvilkė mane šaltu žvilgsniu.

- Ar ketinate išsaugoti kūdikį?

Akimirką ji svarstė, paskui nusišypsojo - esu įsitikinęs, kad taip paslaptingai šypsosi tik nėščios moterys.

- O taip, - pasakė ji ir išėjo.

Iki vakaro man dar teko paskirti gydymą ievomis apsinuodijusiems dvyniams, prapjauti votį, ištraukti metalo skeveldrą iš suvirintojo akies ir išrašyti siuntimą vienam iš seniausių savo pacientų į Harietos Vait ligoninę tolesniems tyrimams, nes, deja, įtariau vėžį. Per tuos darbus Sandrą Stansfyld jau buvau pamiršęs. Ją man priminė Ela Davidson sakydama:

- Na, gal ji ir ne visiška pasileidėlė.

Pakėliau galvą nuo paskutinio paciento kortelės, kurią tuo metu pildžiau. Ne tiek pildžiau, kiek žiūrėjau į ją ir mąsčiau, kad turbūt visi mano kolegos panašiai jaučiasi, kai paaiškėja, kad jau niekuo negali padėti. Ir dar nusprendžiau užsisakyti antspaudą su žodžiais MIRTINAS ATVEJIS, kad nereikėtų jų rašyti ranka. Galbūt ten dar turėtų būti kaukolė su apačioje sukryžiuotais kaulais kaip ant nuodų butelio.

- Atleiskite?

- Jūsų panelė Džeinė Smit. Šįryt, išėjusi iš jūsų kabineto, ji labai neįprastai pasielgė, - sprendžiant iš ponios Davidson veido išraiškos, tai buvo toks neįprastas poelgis, kuriam ji pritarė.

- O kas atsitiko?

- Kai padaviau jai paskyrimų kortelę, ji paprašė manęs suskaičiuoti, kiek jai reikės mokėti. Už visą nėštumo laiką. Plius gimdymas ir ligoninės išlaidos.

Tai buvo *išties* neįprastas poelgis. Nepamirškite, ėjo 1935-ieji, be to, man susidarė įspūdis, kad panelė Stansfyld neturi į ką atsiremti. Ar ji buvo pasiturinti? Aš taip nemaniau. Tiesa, jos suknelė, bateliai, pirštinaitės buvo švarūs ir tvarkingi, bet ji neturėjo jokių brangių papuošalų - nė vieno. Ir dar ta jos skrybėlė - neabejotinai išėjusi iš mados.

- Ar jūs tai padarėte?

Ponia Davidson pažvelgė į mane taip, tarsi būčiau išsikraustęs iš proto:

- Ar *padariau? Žinoma,* kad taip! Ir ji sumokėjo visą sumą. Grynais.

Šis paskutinis dalykas, turbūt labiausiai nustebinęs ponią Davidson (maloniai, be abejo), man nekėlė jokios nuostabos. Vienas dalykas, kurio tokios Džeinės Smit negalėtų sau leisti, - tai išrašinėti čekius.

- Išsitraukė piniginę, atskaičiavo pinigus ir padėjo ant stalo, - tęsė ponia Davidson. - Tada į tą vietą, kur buvo pinigai, įsikišo receptus, įsidėjo piniginę atgal į rankinuką ir palinkėjusi geros dienos išėjo. Neblogai, kai pagalvoji, kiek kartais tenka vargti su tais vadinamaisiais "padoriais žmonėmis", kol priverti apsimokėti savo sąskaitą!

Kažkodėl jaučiausi nusivylęs. Man nepatiko šis Sandros Stansfyld poelgis, ponios Davidson pasitenkinimas savimi. Ir pats sau nepatikau, tik tada nesupratau kodėl, nesuprantu ir dabar. Jaučiausi kažkoks menkas.

- Bet už ligoninę ji dar nesusimokėjo, ar ne? - paklausiau. Už to menkniekio griebiausi kaip už šiaudo, bet tą akimirką tai buvo viskas, kas dar galėjo išgelbėti mano įžeistą savimeilę. - Juk nė vienas iš mūsų nežinome, kiek laiko jai ten teks praleisti. O gal jūs aiškiaregė, Ela?

- Aš jai tą patį sakiau. Tuomet ji pasiūlė sumokėti tiek, kiek reikėtų esant normaliam, be komplikacijų, gimdymui. Pasakiau jai, kad tokiu atveju ligoninėje tektų praleisti šešias paras. Ar teisingai, daktare Makeronai?

Turėjau su ja sutikti.

- Tuomet ji pasakė, kad dabar sumokės už šešias dienas, o jeigu reikės būti ilgiau, skirtumą sumokės paskui, o jeigu...

- ...jeigu trumpiau, mes jai grąžinsime permokėtą sumą, - nutraukiau nuobodžią seselės šneką. Tuomet pagalvojau: *Velniškai drąsi moteris!* - ir nusijuokiau. Ji turi stiprybės. To nepaneigsi. Stiprybės visomis prasmėmis.

Ponia Davidson irgi leido sau šyptelėti... ir jeigu dabar susigriebiu begalvojąs, kad jau viską žinau apie savo kraujo brolius (tai - vienas iš senatvės požymių), prisimenu tą šyptelėjimą. Dar prieš dieną savo paties gyvybe būčiau galėjęs prisiekti, kad ponia Davidson, "dorybės įsikūnijimas", niekada neišdrįstų šaipytis iš nėščios merginos, kuri, pasirodo, yra netekėjusi.

- Stiprybė? Nežinau, daktare. Bet savo nuomonę ji turi. Ir labai tvirtą.

Praėjo mėnuo. Panelė Stansfyld pasirodė tiksliai jai paskirtu laiku; paprasčiausiai išniro iš plačios žmonių jūros, kuri Niujorke bangavo tada, tebebanguoja, tik dar labiau patvinusi, ir dabar. Ji dėvėjo gana originaliai atrodančią melsvą suknelę, nors drabužis neabejotinai buvo serijinės gamybos. Tik rudi bateliai, su kuriais mačiau ją ir pirmą kartą, prie jos visai netiko.

Atidžiai ją apžiūrėjau. Viskas buvo gerai. Pasakiau jai tai, ir ji liko patenkinta.

- Gavau tų nėščiosioms skirtų vitaminų, daktare Makeronai.

- Tikrai? Tuomet gerai.

Jos akyse blykstelėjo nepasitenkinimo kibirkštėlė:

- Vaistininkas patarė geriau jų nevartoti.

- Apsaugok, Viešpatie, nuo neišmanėlių! - sušukau turbūt labai teatrališkai, nes ji prunkštelėjo į delną - labai mielas, vaikiškas gestas. - Vaistininkai - tai tie, kuriems nepavyko tapti gydytojais. Nėščiosioms skirti vitaminai yra naujovė, todėl jie nepalankiai juos vertina. Ar pasinaudojote jo patarimu?

- Ne, aš pasinaudojau jūsiškiu. Juk jūs mano gydytojas.

- Ačiū.

- Nėra už ką, - ji jau nebekikeno, o žiūrėjo į mane tiesiu žvilgsniu. - Daktare Makeronai, kada mano nėštumas pradės matytis?

- Nemanau, kad anksčiau kaip rugpjūtį. Gal rugsėjį, jei vilkėsite drabužius, kurie... na, neaptempia figūros.

- Ačiū, - ji pasiėmė rankinuką, bet atsistoti neskubėjo. Mačiau, kad nori dar pasikalbėti... bet nežinojau, kaip ją paskatinti atvirumui.

- Jūs dirbate, jeigu teisingai supratau?

Ji linktelėjo:

- Taip. Dirbu.

- Ar galėčiau paklausti kur? Jeigu nenorite, ne...

Ji nusijuokė, bet tokiu bespalviu juoku, kuris kaip diena nuo nakties skyrėsi nuo ano valiūkiško kikenimo.

- Parduotuvėje. Kurgi dar šiame mieste galėtų dirbti netekėjusi mergina? Pardavinėju parfumeriją storoms ponioms, kurių plaukai visų kaip vienos susukti smulkiomis garbanėlėmis.

- Ar ilgai dar ketinate dirbti?

- Kol niekam neužklius mano padėtis. Tuomet manęs, aišku, paprašys išeiti, kad neliūdinčiau storųjų ponių. Sužinojusios, kad moteris be vestuvinio žiedo yra nėščia, jos gali patirti šoką; nuo to šoko ir garbanėlės gali išsileisti.

Jos akys prisipildė ašarų, lūpos pradėjo drebėti, todėl puoliau ieškoti nosinės. Bet ašarų nebuvo - na, gal tik kokia viena. Tiesa, akys prisipildė iki pat kraštų, bet ji porąkart sumirksėjo, ir vėl viskas grįžo į vietas. Drebančias lūpas ji irgi kietai sučiaupė... o kai atpalaidavo, jos jau nebedrebėjo. Turbūt ji nusprendė nepasiduoti emocijoms... ir nepasidavė. Reginys buvo puikus.

- Atleiskite, - ištarė ji. - Jūs man labai malonus. O aš, deja, negaliu jums už tai atsilyginti gražia meilės istorija - viskas buvo labai banalu.

Ji pakilo eiti. Atsistojau ir aš.

- Esu neblogas klausytojas, - pasakiau, - be to, kaip tik turiu laisvą valandėlę. Po jūsų užsirašęs pacientas neatėjo.

- Ne, - nukirto ji. - Ačiū, bet ne.

- Gerai, - sutikau. - Tačiau yra dar vienas dalykas.

- Taip?

- Man neįprasta, kad pacientai - *nė vienas* mano pacientas - už paslaugas mokėtų iš anksto. Tikiuosi, jei jūs... tai yra, jeigu jausite, kad norite... arba privalote... - murmėjau aš, kol visai užstrigau.

- Jau bus ketveri metai, kai gyvenu Niujorke, daktare Makeronai, be to, iš prigimties esu taupi. Po rugpjūčio - arba rugsėjo - man teks gyventi iš santaupų, kol vėl galėsiu grįžti į darbą. Suma, kurią turiu sutaupiusi, nedidelė, ir kartais, ypač naktimis, mane apima baimė.

Ir ji vėl savo nuostabiomis riešutų spalvos akimis pažvelgė tiesiai į mane.

- Man pasirodė, kad bus geriau - saugiau - pirmiausia susimokėti už kūdikį. Visa kita gali palaukti. Nes kūdikis dabar yra man svarbiausia, nes vėliau tos santaupos gali nepastebimai ištirpti.

- Gerai, - pasakiau. - Tačiau nepamirškite, kad aš laikiau tai išankstiniu užmokesčiu. Jeigu tik jums prireiks pinigų, nesivaržykite pasakyti.

- Ir pažadinti ponios Davidson viduje snaudžiantį drakoną? - jos akyse vėl blykstelėjo išdykėliškos kibirkštėlės. - Nemanau, kad to reikėtų. O dabar, daktare...

- Tai jūs ketinate dirbti kiek įmanoma ilgiau? Iki paskutinės minutės?

- Taip. Privalau tai daryti. Kodėl klausiate?

- Nes ketinau jus truputėlį pagąsdinti, - atsakiau.

Ji išplėtė akis.

- Nedarykite to, - sušnibždėjo. - Aš jau ir taip labai bijau.

- Būtent dėl to ir turiu tai padaryti. Prisėskite, panele Stansfyld, - ir kadangi ji vis tiek liko stovėti, pridūriau: - Prašau.

Ji atsisėdo. Nenoromis.

- Suprantu, kad jūsų padėtis nepavydėtina, - pasakiau atsisėdęs priešais ją ant stalo krašto. - Bet jūs pati esate pavydėtinai ištverminga.

Ji norėjo kažką pasakyti, bet rankos mostu ją nutildžiau.

- Tai gerai. Žaviuosi jumis. Bet nenoriu, kad finansinio saugumo vardan pakenktumėte kūdikiui. Turėjau vieną pacientę, kuri nepaisė mano patarimo ir nesiliovė sprausti save į ankštą korsetą. Ir taip diena iš dienos: nėštumas didėjo, o ji vis labiau siaurino korsetą. Ji buvo paika ir įkyri moteris, ir aš netikiu, kad ji norėjo to kūdikio. Nesu visų tų pasąmonės teorijų šalininkas, bet jeigu vadovaučiausi tomis abejotinomis teorijomis, galėčiau pasakyti, kad ji - ar jos dalis - stengėsi nužudyti kūdikį.

- Ir nužudė? - jos veidas dvelkė ramybe.

- Ne, visai ne. Bet vaikas gimė pernešiotas. Gali būti, kad ji ir tinkamai elgdamasi nebūtų išvengusi pernešiojimo, - medicinai dar nežinomos šį sutrikimą sukeliančios priežastys. Tačiau kalta *galėjo būti* ir ji.

- Suprantu, ką norite pasakyti, - ramiu balsu ištarė ji. - Jūs bijote, jog aš... stengsiuosi paslėpti savo nėštumą, idant galėčiau dirbti mėnesį ar šešias savaites ilgiau. Turiu prisipažinti, kad tokia mintis buvo atėjusi man į galvą. Todėl telieka tik... padėkoti jums už rūpestį.

Šį kartą aš nulydėjau ją iki durų. Labai norėjau paklausti, kiek jai dar liko tų santaupų ir kada išseks tas menkas šaltinis. Žinojau, kad į šį klausimą ji neatsakys; iš anksto žinojau. Todėl tik palinkėjau jai geros dienos ir dar kartą pajuokavau apie vaistininką ir vitaminus. Ji išėjo. Visą kitą mėnesį vis susizgribdavau begalvojąs apie ją pačiomis keisčiausiomis aplinkybėmis ir...

Šioje vietoje Makerono pasakojimą nutraukė Johansenas. Mat jiedu buvo seni draugai, ir tai, mano manymu, davė jam teisę įsiterpti su klausimu, apie kurį, esu tikras, daugiau nė vienas iš mūsų nepagalvojo.

- Ar tu pamilai ją, Emlinai? Ar ne dėl to ir atsirado visos tos užuominos apie jos akis, šypseną ir apie "pačias keisčiausias aplinkybes"?

Pamaniau, kad Makeroną suerzins priverstinė pertrauka, bet pasirodė, kad ne.

- Jūs turite teisę to paklausti, - pasakė jis ir įbedė akis į ugnį. Atrodė, kad net užsnūdo. Staiga židinyje sutraškėjo malka. Makeronas

krūptelėjo ir apsidairė. Iš pradžių pažiūrėjo į Johanseną, paskui į visus kitus.

- Ne. Aš jos neįsimylėjau. Sutinku, kad mano kalba apie akis, sukneles, juoką skamba kaip įsimylėjėlio žodžiai.

Jis užsidegė pypkę, išpūtė pirmąjį dūmą, ir virš jo pakibo kvapnus debesis.

- Aš žavėjausi ja. Tačiau tai toli gražu ne meilė. Mano susižavėjimas augo su kiekvienu jos apsilankymu. Matau, kad kai kurie iš jūsų mano pasakojimą laikote meilės, kuriai kelią pastojo nepalankios aplinkybės, istorija. Pasakysiu jums - niekas negali būti labiau nutolęs nuo tiesos. Vėliau ji man vis dėlto papasakojo savo istoriją. Ją išgirdę ir jūs, džentelmenai, sutiksite, kad atvejis toks banalus, kaip ji ir sakė. Mergina kaip tūkstančiai kitų darbo ieškančių merginų atvyko į didmiestį; užaugo ji mažame miestelyje...

...Ajovoje ar Nebraskoje. O gal Minesotoje - dabar jau tiksliai nebeprisimenu. Tame mažame miestelyje ji lankė mokyklos dramos studiją. Ir jai gerai sekėsi - vietinėje spaudoje pasirodydavo neblogų atsiliepimų apie jos vaidybą. Ji atvyko į Niujorką, ketindama tęsti aktorės karjerą.

Reikia pasakyti, kad ir šioje srityje ji pasirodė labai praktiška - tiek, kiek leido visai nepraktiškos ambicijos. Niujorką pasirinko todėl, aiškino ji man, kad netikėjo niekuo nepagrįstais iliustruotų kino žurnalų paistalais, esą kiekvienos į Holivudą atvykusios merginos laukia žvaigždės kelias, esą užėjusi į bet kurią Švabo kavinukę išgerti sodos vandens tą pačią akimirką tau pasiūlys filmuotis garsaus režisieriaus filme. Atvyko į Niujorką, jos žodžiais tariant, nes manė čia būsiant lengviau įkelti bent vieną koją į kokį nors teatrą... o aš manau, kad tradicinė drama domino ją labiau už filmus.

Ji gavo parfumerijos pardavėjos darbą vienoje didelėje parduotuvėje ir iš karto užsirašė į aktoriaus meistriškumo kursus. Turiu jums pasakyti, džentelmenai, kad ta mergina man pasirodė stipri ir velniškai ryžtinga - jos valia buvo nukalta iš plieno. Vis dėlto ji, kaip ir mes visi, buvo tik žmogus. Be to, labai vienišas. Tokios vienatvės jausmas turbūt pažįstamas tik iš mažų Vidurio Vakarų miestelių į didmiesčius patekusioms jaunoms merginoms. Gimtinės ilgesys ne visada yra gražus, nostalgija šiek tiek paspalvintas jausmas, nors kažkodėl jis vaizduojamas būtent taip. Tas jausmas dažniau kelia aštrų skausmą, ir ne tik metaforiškai, bet ir fiziškai. Toks ilgesys gali net

pakeisti žmogaus pasaulėžiūrą. Tikro ilgesio kamuojamas žmogus jaučiasi kaip iš gimtosios dirvos išrautas augalas.

Panelė Stansfyld, kad ir kokia žavi, kad ir kokia ryžtinga, ilgesiui imuniteto neturėjo. Ir, savaime aišku, atsitiko tai, apie ką net neverta pasakoti. Tuose aktoriaus meistriškumo kursuose ji susitiko jaunuolį. Ėmė susitikinėti dažniau. Ji jo nemylėjo, bet jai reikėjo draugo. Kai suprato, kad jis nėra tas, tikrasis, ir niekada juo netaps, jiedu jau buvo kelis kartus suartėję. Lytiškai suartėję. Netrukus paaiškėjo, kad ji nėščia. Draugas, sužinojęs naujieną, prisiekė niekada jos neapleisti. Po savaitės jis jau buvo išsikraustęs iš nuomojamo buto, ir niekas nežinojo jo dabartinio adreso. Tuomet ji ir atėjo pas mane.

Keturis mėnesius aš mokiau panelę Stansfyld kvėpavimo metodo - dabar tai vadinama Lamazjė metodu. Tais laikais, kaip suprantate, dar nedaug kas buvo apie jį girdėjęs.

“Tais laikais” - pastebėjau, kad man vis išsprūsta ši frazė. Atleiskite, džentelmenai, jei jums atrodo, kad kartojuosi, bet kitaip negaliu - daug kas, ką papasakojau ar netrukus papasakosiu, įvyko būtent todėl, kad buvo “tie laikai”.

Taigi... “tais laikais”, prieš keturiasdešimt penkerius metus, apsilankęs bet kurios Amerikos ligoninės gimdymo palatoje, jausdavaisi lyg patekęs į beprotnamį. Moterys skausmo perkreiptais veidais klykia, kad netrokšta nieko kita, tik numirti, vaitoja, kad jau nebeištvers, maldauja Kristų atleisti joms jų nuodėmes, dejuoja ir keikiasi tokiais triaukščiais keiksmažodžiais, kad jų vyrai ar tėvai niekuomet nebūtų patikėję, jog jos iš viso yra girdėjusios tokius šlykščius žodžius. Ir visa tai buvo laikoma savaime suprantamu dalyku, nors pasaulyje jau tuomet daugybė moterų gimdė tyliai, išspausdamos vieną kitą atodūsį, kuris lydi bet kokį sunkų fizinį darbą.

Deja, tenka pripažinti, kad dėl tokios isterijos buvo kalti ir gydytojai. Ne paskutinę vietą užėmė ir jau gimdžiusių moterų kraują stingdantys įspūdžiai, kuriais jos noriai dalijosi su būsimomis gimdyvėmis. Patikėkite manimi: jeigu jums sakoma, kad skaudės, tai *ir* skaudės. Skausmas gimsta smegenyse, ir jeigu moteriai į galvą įkalama mintis, kad gimdymas - klaikiai skausmingas dalykas, ir tai ji sužino iš savo motinos, seserų, ištekėjusių draugių ir iš savo *gydytojo!* - ji jau pasiruošusi išgyventi didžiulę agoniją.

Tik pradėjęs dirbti negalėdavau atsistebėti (po kokių šešerių metų mpripratau) nėščiomis moterimis, kurių mintys būdavo orientuotos

tarsi dviem priešingomis kryptimis: jos ne tiek ruošdavosi naujo žmogaus atėjimui, kiek pasiduodavo minčiai - deja, dauguma suvokdavo tai kaip neginčijamą faktą, - kad pastojusios *įžengė į mirties šešėlių slėnį*. Daugelis visai nuoširdžiai imdavo ruoštis *išėjimui* ir stengdavosi susitvarkyti visus reikalus taip, kad vyrui po jų mirties būtų lengviau.

Aišku, dabar - ne laikas ir ne vieta išsamiai akušerijos paskaitai, bet jūs, džentelmenai, turėtumėte žinoti, kad "tais laikais" gimdymas Vakarų šalyse iš tikrųjų buvo labai pavojingas dalykas. Šios medicininės procedūros revoliucija įvyko tik apie 1900-uosius, ir gimdymas tapo daug saugesnis, tačiau gydytojai - koks absurdas! - nemanė, kad tai turėtų žinoti ir būsimoji gimdyvė. Dievas žino kodėl. Bet argi, turint tai galvoje, nuostabu, kad daugelis gimdyklų panėšėjo į Devintąją Belevju palatą? Vargšės moterys, išmušus jų valandai, atsiduoda vyksmui, apie kurį Viktorijos laikų padorumo sumetimais joms buvo papasakota miglotais žodžiais. Staiga jos pajunta visa jėga pradėjusį veikti gimdymo variklį. Jas apima nežinia ir baimė, o tokie dalykai skausmą iš tiesų daro nebepakeliamą, ir joms ima rodytis, kad jau žvelgia mirčiai į akis.

Kartą, vartydamas literatūrą, aptikau skyrių apie neskausmingą gimdymą ir specialų kvėpavimo metodą. Riksmai ir beprasmis blaškymasis eikvoja energiją, kuri verčiau galėtų būti panaudota stanginantis. Jie sukelia hiperventiliaciją, dėl to organizmas patiria streso būseną: maksimaliai pakyla adrenalino kiekis kraujyje, padažnėja kvėpavimas ir pulsas, o tai tikrai ne į naudą. Kvėpavimo metodo esmė - išmokyti gimdyvę sukoncentruoti dėmesį į būtinus atlikti judesius, o skausmą nugalėti pasitelkus vidinius organizmo rezervus.

Metodas tuo metu jau buvo plačiai naudojamas Indijoje ir Afrikoje; Amerikoje, deja, jis buvo žinomas tik Šašono, Kijovos ir Mikmako indėnėms; eskimės, pasirodo, taip gimdė per amžių amžius; bet, kaip jūs jau turbūt atspėjote, daugumos Vakarų pasaulio gydytojų jis nė trupučio nedomino. Vienas mano kolega, - jį, beje, laikiau protingu žmogumi, - kurio 1931-aisiais paprašiau paskaityti savo brošiūrėlės rankraštį, grąžino man jį, dviem riebiais raudonais brūkšniais perbraukęs visą skyrių apie kvėpavimo metodą. Paraštėje radau keverzonę: "Jeigu užeitų noras pasiskaityti apie nigerių prietarus, sustočiau prie pirmo pasitaikiusio kiosko ir nusipirkčiau "Pranašų knygą"!"

Na, aš vis tiek neatsisakiau to skyriaus, kaip jis siūlė, bet jau apdairiau žiūrėjau į tą metodą. Tai, mano galva, buvo geriausia išeitis. Leidau moterims pačioms rinktis. Vienos juo sėkmingai pasinaudo-

jo. Kitos, rodos, puikiai supratusios metodo esmę, viską pamiršdavo vos tik prasidėjus stipresniems sąrėmiams. Bet dažniausiai mano pastangas paruošti nėščiąsias gimdymui pagal šį metodą sugriaudavo gera linkinčios draugės ir giminaitės, kurios, pačios gimdžiusios skausmuose, netikėjo, kad gali būti kitaip.

Metodas remiasi keturiomis gimdymo stadijomis: prasidėjusiais sąrėmiais, gimdymo takų atsivėrimu, vaisiaus gimimu ir placentos pasišalinimu. Sąrėmių metu labai įsitempia pilvo ir juosmens srities raumenys; būsimosios mamos kartais tai pajunta jau šeštąjį nėštumo mėnesį. Daugelis pirmąkart besilaukiančių moterų mano, kad jie turėtų būti panašūs į mėšlungiškus spazmus, bet aš žinau, kad taip nėra, - tiesa, tas pojūtis stiprus, bet tik nevaldomas gali peraugti į skausmą. Kvėpavimo metodu besinaudojančios moterys, pajutusios artėjantį sąrėmį, pradeda daryti trumpus, paviršutiniškus įkvėpimus ir iškvėpimus. Iškvepiant oras išstumiamas iš plaučių tarsi pučiant trimitą.

Atsiradus reguliariems sąrėmiams, pasikartojantiems maždaug kas penkiolika minučių, moteris pereina prie ilgų gilių įkvėpimų ir iškvėpimų - panašiai kaip maratono bėgikas, spurtuodamas prieš finišą. Juo smarkesnis sąrėmis, juo ilgesnis įkvėpimas - iškvėpimas. Savo brošiūroje šią stadiją pavadinau "šokinėjimu per bangas".

O paskutinę stadiją pavadinau "garvežiu". Lamazjė šalininkai ją vadina "chu - chu" kvėpavimo stadija. Per paskutinę gimdymo stadiją suremiantis skausmas dažnai nusakomas kaip gilus ir vientisas. Gimdyvė junta stiprų norą stangintis... išstumti kūdikį. Štai šioje vietoje, džentelmenai, tas nuostabus, bet drauge ir bauginantis variklis pasiekia *crescendo*. Gimdos kaklelis visiškai atsidaro. Kūdikis pradeda neilgą savo kelionę gimdymo takais, ir jeigu dabar pažvelgtumėte tiesiai tarp gimdyvės kojų, pamatytumėte vaisiaus pakaušį vos už poros colių nuo išorės. Būsimoji mama, kuri naudojasi kvėpavimo metodu, vėl stengiasi kvėpuoti paviršutiniškai, išstumdama orą pro sučiauptas lūpas, todėl nepatiria hiperventiliacijos. Toks kvėpavimas veikiau primena pūškavimą - taip daro garvežį mėgdžiojantys vaikai.

Visa tai puikiai veikia gimdyvės organizmą - kraujyje išlieka pakankamas deguonies kiekis, todėl neprireikia jokių aparatų, o gimdyvė visąlaik yra sąmoninga, gali klausti ir atsakinėti į klausimus, girdi personalo patarimus. Tačiau už fizinius dar svarbesni *psichiniai* kvėpavimo metodo privalumai. Moteris jaučiasi aktyviai dalyvaujanti savo vaiko gimime - netgi valdanti tą procesą. Nauja patirtis... ir naujas skausmas ją praturtina.

Jūs jau turbūt supratote, ką noriu pasakyti - gimdymo sėkmė labiausiai priklauso nuo pačios gimdyvės nusiteikimo. Kvėpavimo metodas ypatingas tuo, kad yra labai subtilus, tiesiog efemeriškas, todėl per savo darbo praktiką pasitaikiusias nesėkmes galiu paaiškinti tuo, kad pacientė ne iki galo manimi patikėjo (tiksliau - patikėjo "visažinėmis" giminaitėmis) ir atsidavė likimui, nerodydama savo pastangų.

Bent jau šiuo aspektu panelė Stansfyld buvo ideali pacientė. Ji neturėjo nei draugių, nei giminaičių, galinčių atkalbėti nuo kvėpavimo metodo (nors teisybės dėlei turėčiau pridurti, jog neabejoju, kad, ir turėdama su kuo pasitarti, ji būtų tai dariusi; jai užtektų savo pačios apsisprendimo). Be to, ji *tikrai* juo patikėjo.

- Tai šiek tiek panašu į savihipnozę, ar ne? - paklausė ji, kai mudu pirmąkart aptarinėjome tą klausimą.

Net nusistebėjau tokiu tiksliu apibūdinimu:

- Būtent! Bet nemanykite, kad tai saviapgaulė, kuri paaiškės vos prasidėjus sąrėmiams.

- Aš visai taip nemanau. Esu labai jums dėkinga ir pasižadu uoliai treniruotis, daktare Makeronai.

Man pasirodė, kad ji - būtent tokia moteris, kokiai ir buvo sukurtas kvėpavimo metodas, ir neabejojau, kad pažadėjusi treniruotis kalbėjo gryną tiesą. Dar nė viena mano pacientė neįvertino šios naujovės taip entuziastingai, bet net ne čia šuo pakastas... kvėpavimo metodas idealiai atitiko jos temperamentą. Pasaulyje yra milijonai "su sidabriniu šaukštu burnoje" arba, kaip mes pasakytume, "su marškinėliais" gimusių vyrų ir moterų, kai kurie iš jų - išties puikūs žmonės. Bet yra ir tokių, kuriems gyvenimas nieko neduoda veltui. Panelė Stansfyld priklausė pastariesiems.

Jau sakiau, kad ji visiškai patikėjo kvėpavimo metodu... ir manau, jog puikus to įrodymas - paskutinė jos diena parduotuvėje, kurioje ji dirbo parfumerijos pardavėja.

Paskutinė jos sėkmingo darbo valanda išmušė rugpjūčio pabaigoje. Panelė Stansfyld buvo liekna, dailiai nuaugusi mergina, o šis nėštumas, kaip minėjau, jai buvo pirmasis. Bet kuris gydytojas galėtų prognozuoti, kad tokios figūros moters pilvuko nesimatys penkis ar net šešis mėnesius... o paskui per vieną dieną nėštumas iškils kaip ant delno.

Ji, kaip įprasta, pas mane pasirodė rugsėjo pirmąją - tiksliai jai paskirtu laiku. Liūdnai šypsodamasi atskleidė man savo naująjį atradimą - kvėpavimo metodas esą galįs padėti ir kitais gyvenimo atvejais.

- Kaipgi? - nustebau.

- Tai net geriau, nei skaičiuoti iki dešimties, kai esi ant ko nors velniškai įsiutusi, - pasakė ji. Jos rudose akyse švietė valiūkiškos kibirkštėlės. - Tiesa, kai pradedi pūškuoti ir pūsti, žmonės palaiko tave pamišėle.

Ir ji noriai papasakojo, kaip buvo. Praėjusį pirmadienį įprastu laiku ji pasirodė darbe. Aš manau, kad būtent tuomet ir įvyko mano numatyta staigi metamorfozė: per vieną savaitgalį liekna mergina tapo akivaizdžiai nėščia moterimi (mes, medikai, žinome, kad kartais pasikeitimas esti toks staigus, kaip dienos perėjimas į naktį tropikuose). Ir jos viršininkei tai turbūt pasirodė per daug akivaizdu.

"Prašau per pertrauką užeiti į mano kabinetą", - eidama pro šalį šaltai mestelėjo toji ponia Keli. Anksčiau su panele Stansfyld ji elgdavosi gana draugiškai. Ji net rodė jai dviejų savo mokyklinio amžiaus vaikų nuotraukas, o kartą padiktavo kažkokio patiekalo receptą. Ponia Keli vis klausinėdavo Sandros, ar ši dar nesutikusi "tinkamo vaikino". Ir staiga to meilumo ir draugiškumo neliko nė kvapo. Todėl, per pertrauką eidama į ponios Keli kabinetą, ji jau numanė, ko tikėtis.

"Matau, kad patekai į bėdą", - sausai tarė dar visai neseniai maloni buvusi moteris.

"Taip, - atsakė panelė Stansfyld. - Kai kas tai vadina bėda".

Ponios Keli skruostai užsiplieskė tamsiu raudoniu.

"Nekalbėk su manimi taip įžūliai, smarkuole, - perspėjo ji. - Sprendžiant iš tavo pilvo dydžio, jau senokai prisismarkavai".

Sandrai pasakojant šią istoriją, tarsi regėjau jas abi - visiškai ramią panelę Stansfyld, žvelgiančią tiesiai poniai Keli į akis, nors šioji, aišku, tikėjosi ašarų ar kokio kito gėdos įrodymo. Vis dėlto manau, kad Sandra daug geriau už savo viršininkę, turinčią du jau beveik suaugusius vaikus ir padorų vyrą, suprato, į kokią bėdą ji yra patekusi.

"Man atrodo, kad visai nesigėdiji apgavusi mane!" - plyšojo ponia Keli.

"Aš jūsų neapgaudinėjau. Darbo sutartyje nebuvo nė žodžio apie mano nėštumą, - teisinosi panelė Stansfyld. - Kaip galite teigti, kad jus apgavau?"

"Aš pasikviečiau tave į namus! - rėkė ponia Keli. - Aš pasodinau tave prie vieno stalo su... savo *sūnumis!*"

Štai tuomet panelė Stansfyld ir įpyko. Labiau įpykusi, kaip ji pati man sakė, dar nebuvo per visą savo gyvenimą. Ji, aišku, numanė, kokios reakcijos galima laukti paslapčiai iškilus aikštėn, bet, kaip kiekvienas iš jūsų, džentelmenai, žinote, teorija nuo praktikos smarkiai skiriasi, kartais neįtikėtinai smarkiai.

Sugniaužusi kumščius, kad sutramdytų pyktį, panelė Stansfyld pasakė: "Jeigu tuo norite pasakyti, kad turėjau ketinimų suvedžioti jūsų sūnus, tuomet turiu pareikšti, kad tai yra pats šlykščiausias ir nepadoriausias dalykas, kokį tik man kada nors yra tekę girdėti".

Ponia Keli loštelėjo tarsi gavusi smūgį į veidą. Skruostų raudonis staiga išblėso, palikdamas tik dvi bjaurias dėmes. Dvi moterys akimis svaidė viena kitai žaibus per stalą, apkrautą kvepalų pavyzdžiais; ore tvyrojo aštrus gėlių kvapas. Ta akimirka, prisipažino man panelė Stansfyld, atrodė kur kas ilgesnė, nei truko iš tikrųjų.

Staiga ponia Keli nervingu judesiu atidarė vieną iš savo rašomojo stalo stalčių ir ištraukė čekių knygelę. Prie jos sąvaržėle buvo prisegtas lapelis ATLEIDIMAS IŠ DARBO. Nutaisiusi dirbtinę šypseną ir pabrėždama kiekvieną žodį, ji iškošė: "Šiame mieste daugybė padorių merginų negali rasti darbo. Todėl nemanau, kad mes čia negalėtume apsieiti be prostitučių, mieloji".

Ji prisipažino man, kad būtent tas panieka persunktas "mieloji" buvo paskutinis lašas, perpildęs jos pykčio taurę. Ir po akimirkos ponios Keli žandikaulis jau karojo atvipęs, kai panelė Stansfyld, iki skausmo surakinusi delnus (net ir rugsėjo pirmąją, kai ji man tai pasakojo, ant plaštakų matėsi mėlynės), pradėjo kaip garvežys pūškuoti pro sukąstus dantis.

Tai nebuvo anekdotas, bet įsivaizduodamas, kaip visa tai turėjo atrodyti, pratrūkau kvatotis. Nesusilaikė ir panelė Stansfyld. Net ponia Davidson kyštelėjo nosį į mano kabinetą - gal kad įsitikintų, ar neapsinuodijome, pavyzdžiui, azoto suboksidu - ir tuoj pat vėl uždarė duris.

- Tai buvo viskas, ką tuo metu *įstengiau* sugalvoti, - vis dar krizendama ir nosine šluostydama ašaras, aiškino panelė Stansfyld. - Nes nedaug trūko, kad imčiau daužyti tuos kvepalų buteliukus - į stalą, į betonines grindis. Jau net regėjau save taip besielgiančią, mačiau, kaip į šalis žyra šukės, o patalpa prisipildo tokio piršto tvaiko, kurį paskui galėtų pašalinti tik dezinfekcinės stoties darbininkai.

Jau maniau, kad niekas manęs nesulaikys nuo tokio vandalizmo akto. Tačiau, pradėjusi kvėpuoti kaip garvežys, įstengiau susivaldyti. Įstengiau ramiai ištiesti ranką paimti čekį, atsistoti ir išeiti. Tik, žinoma, neįstengiau surasti savyje jėgų mandagiai padėkoti - juk vis dar buvau "garvežys"!

Mudu vėl nusijuokėme, bet ji tuoj pat surimtėjo.

- Dabar, kai viskas baigta, jaučiu jai net šiokį tokį gailestį - kažin, ar tai nėra lengvabūdiška?

- Visai ne. Mano manymu, puiku, jei gali tai jausti.

- Ar galėčiau jums parodyti, ką nusipirkau iš savo paskutinio užmokesčio, daktare Makeronai?

- Žinoma, jei tik norite.

Ji atidarė rankinuką ir ištraukė mažą plokščią dėžutę.

- Pirkau jį lombarde, - kalbėjo ji. - Už du dolerius. Ir pirmąkart per visą šį košmarišką laikotarpį man buvo gėda. Argi ne keista?

Ji atidarė dėžutę ir padėjo prieš mane. Manęs visai nenustebino tai, ką ten pamačiau. Paprastą vestuvinį žiedą.

- Padarysiu viską, ką reikia, - tęsė ji. - Dabar nuomojuosi kambarį, kaip ponia Keli pasakytų, "padoriuose namuose". Tiesa, mano šeimininkė - labai miela ir draugiška moteris... bet juk ponia Keli irgi buvo miela ir draugiška. Todėl manau, kad ji bet kada gali liepti man išsikraustyti, ir nujaučiu, kad jeigu net užsiminčiau apie iš anksto už metus sumokėtą nuomą, ji tik pasišaipytų iš manęs.

- Mano mieloji, tai jau būtų neteisėta. Juk yra teismai ir teisėjai, kurie tokius klausimus...

- Teismai - tai vyrų klubai, - įsikarščiavusi nutraukė ji mane. - Jie tikrai nestotų moters, atsidūrusios tokioje padėtyje kaip aš, pusėn. Gal atgausiu pinigus, gal ne. Nesvarbu. Visais atvejais tas vargas nebūtų vertas keturiasdešimt septynių dolerių. Nesuprantu, kas mane timptelėjo už liežuvio, nes tikrai neketinau jums to sakyti. Juk dar nieko neatsitiko ir gal neatsitiks. Vis dėlto nusprendžiau nuo šiol būti apdairesnė.

Ji pakėlė galvą, ir mūsų akys susitiko.

- Nusižiūrėjau vieną vietelę Vilidže - dėl visa ko. Kambarys, tiesa, trečiame aukšte, bet labai švarus, be to, penkiais doleriais pigesnis už tą, kuriame dabar gyvenu, - ji išėmė žiedą iš dėžutės. - Buvau užsimovusi šitą, kai ėjau jo apžiūrėti.

Ir ji šiek tiek bjaurėdamasi (nemanau, kad pati tai žinojo) užsimovė žiedą ant kairės rankos didžiojo piršto.

- Štai. Dabar aš - ponia Stansfyld. Mano vyras, sunkvežimio vairuotojas, žuvo avarijoje Pitsburgo - Niujorko kelyje. Labai liūdna. Bet užtai aš nebesu pasileidėlė, ir mano kūdikis nebus benkartas.

Kai ji pažvelgė į mane, jos akys vėl buvo pilnos ašarų. Viena vienintelė ašara lėtai nusirito per skruostą.

- Prašau, - ištariau ir paliečiau jos ranką. Ji buvo labai labai šalta. - Nereikia, mieloji.

Jos ranka - pasirodo, laikiau kairiąją jos ranką - sujudėjo manojoje. Ji dar kartą pažvelgė į žiedą. Nusišypsojo, bet tas šypsnys man

pasirodė kartus kaip tulžis, džentelmenai. Nusirito dar viena ašara - šioji tikrai buvo paskutinė.

- Kai girdžiu cinikus sakant, kad stebuklų nebūna, daktare Makeronai, neabejoju, kad juos kažkas paprasčiausiai apgavo. Jeigu galima lombarde už du dolerius nusipirkti žiedą ir tas žiedas akimirksniu pakeičia žmonių požiūrį į tave, kaipgi kitaip tai pavadinti, jeigu ne stebuklu? Pigiu stebuklu.

- Panele Stansfyld... Sandra, jeigu aš galiu... jeigu jums reikia pagalbos, jeigu aš galėčiau jums kuo nors...

Ji staigiai ištraukė ranką iš mano delno. Kaip jau sakiau jums, džentelmenai, mano jausmai jai nebuvo meilė, bet tą akimirką aš turbūt ją mylėjau, tiksliau - buvau ties įsimylėjimo riba. Galbūt, jeigu vietoj kairės su apgaulingu žiedu būčiau paėmęs jos dešinę ranką ir jeigu ji būtų leidusi palaikyti ją truputį ilgiau, kol mano delnai atšildytų sustingusius jos pirštus, galbūt už tos ribos ir būtų prasidėjusi meilė.

- Jūs esate kilnios širdies žmogus ir labai daug padarėte dėl manęs ir mano kūdikio... ir jūsų kvėpavimo metodas yra didesnis stebuklas už šį bjaurų žeidą. Juk būtent jis apsaugojo mane nuo neapgalvoto poelgio, ar ne?

Tai pasakiusi, ji išėjo, o aš nuslinkau prie lango ir stebėjau ją, tolstančią gatve Penktosios aveniu link. Dieve, kaip tą akimirką aš ja žavėjausi! Ji atrodė tokia trapi, tokia jauna ir tokia akivaizdžiai nėščia, bet jos laikysenoje nebuvo nė užuominos apie baikštumą ar neryžtingumą. Ji neskubėjo; ėjo oriai, lyg demonstruodama turinti teisę į tą šaligatvį.

Pagaliau ji dingo man iš akių, ir aš grįžau prie savo stalo. Staiga akys užkliuvo už įrėmintos fotografijos, kabančios šalia mano diplomo, ir visu kūnu perbėgo šiurpas. Jaučiau, kaip pašiurpo oda - net kakta ir pažastys. Štai tuomet, vienintelį kartą per visą savo gyvenimą, vos neuždusau iš baimės. Negaliu, džentelmenai, sakyti, kad būtent tą akimirką ir praregėjau, ne - prieš akis mačiau tik šydą, bet jau žinojau, kad už jo - pažinimas. Ir nuo tada nebesvarstau, ar tokie dalykai apskritai egzistuoja; tiesiog žinau, kad taip, nes tai man ir nutiko. Vieną vienintelį kartą, tvankią rugsėjo popietę. Ir meldžiu Dievo, kad nebesiųstų man kito tokio išbandymo.

Nuotrauka buvo daryta mano mamos tą dieną, kai baigiau medicinos mokyklą. Aš stovėjau priešais Harietos Vait ligoninę, susidėjęs rankas už nugaros ir šypsodamasis lyg geležėlę radęs vaikas. Man iš kairės bolavo Harietos Vait skulptūra ir, nors nuotraukoje ji buvo

matyti tik iki pusės blauzdų, pjedestalas su iškaltu visai neguodžiančiu užrašu - *be skausmo nėra paguodos; žvaigždes pasiekiame tik per kančias* - matėsi kuo aiškiausiai. Būtent to mano tėvo pirmosios žmonos paminklo papėdėje, tiesiai po užrašu, nepraėjus nė keturiems mėnesiams, Sandra Stansfyld mirė. Beprasmiška mirtis ją ištiko važiuojant į ligoninę gimdyti.

Juo labiau artėjo gimdymo data, juo daugiau ji nerimavo, kad gali atsitikti taip, jog nedalyvausiu jai gimdant - esą kaip tik bus Kalėdų šventės ir aš būsiu išvažiavęs. Ji baiminosi, kad gimdyme dalyvaujantis kitas gydytojas ignoruos jos norą naudoti kvėpavimo metodą ir prieš jos valią lieps uždėti eterio kaukę ar suleisti nuskausminamųjų.

Man teko ilgokai ją įtikinėti, kad taip neatsitiks. Sakiau jai, kad tikrai neketinu išvykti iš miesto, kad nebeliko šeimos narių, kuriuos galėčiau aplankyti. Mano mama jau dveji metai kaip mirusi, iš visų giminių man liko tik senmergė teta Kalifornijoje... bet man netinka traukinio grafikas, aiškinau panelei Stansfyld.

- Ar jūs kada nors jaučiatės vienišas? - paklausė ji.

- Kartais. Bet dažniausiai esu per daug užsiėmęs. Štai, paimkite, - ištiesiau jai kortelę su savo namų telefono numeriu. - Jeigu įsijungs autoatsakiklis, skambinkite man čia, į kabinetą.

- O, ne, aš negalėčiau...

- Tai ar jūs norite naudoti kvėpavimo metodą, ar norite, kad kitas gydytojas, prasidėjus "garvežio" stadijai, pamanytų, jog kraustotės iš proto ir užvožtų jums eterio kaukę?

Ji šyptelėjo:

- Gerai jau, gerai. Įtikinote.

Ėjo vis trumpėjančios rudens dienos. Mėsininkai Trečiojoje aveniu jau pradėjo reklamuoti "sultingus kalakutus neįtikėtinai liesomis kainomis", o panelę Stansfyld ir toliau persekiojo nemalonumai. Jai iš tikrųjų buvo liepta išsikraustyti iš nuomojamojo kambario, ir ji persikėlė į Vilidžą. Džiaugiausi, kad bent tai išėjo jai į naudą. Jai netgi pavyko rasti šiokį tokį darbelį. Akla pasiturinti moteris pasamdė ją atlikti smulkius namų ruošos darbus. Tačiau tie darbai tebuvo priedanga, nes daugiausiai laiko Sandra praleisdavo garsiai skaitydama jai Žene Stratono Porterio ir Perlos Bak veikalus. Moteris, davusi jai darbą, gyveno to paties namo pirmame aukšte. Per paskutinį nėštumo trimestrą panelė Stansfyld kaip ir visos sveikos būsimos mamos

labai pagražėjo, tiesiog pražydo. Tik akys liko liūdnos. Dažnai klausdavau jos kodėl, o ji vis išsisukdavo nuo tiesaus atsakymo. Bet vieną kartą, kai ji ir vėl nutylėjo, netikėtai pakėliau akis nuo savo popierių ir sugavau jos žvilgsnį. Ji žiūrėjo į nuotrauką, kabančią šalia mano diplomo... bet jos žvilgsnis! Jis buvo kažkoks keistas, gal mieguistas. Mane vėl kaip tada nupurtė šiurpas... ir jos atsakymas, kuris neturėjo nieko bendra su mano klausimu, tikrai nenuramino.

- Daktare Makeronai, kartais mane apima toks keistas jausmas, jog esu pasmerkta.

Kvailas, melodramatiškas žodis! O keisčiausia, džentelmenai, kad mano paties lūpos dėliojo dar kvailesnius žodžius: *Taip; aš irgi tą patį jaučiu.* Dėkui Dievui, kad antrosios sakinio dalies nepasakiau garsiai; gydytojas, kuris šitaip kalba su savo pacientu, turėtų tuoj pat nusivilkti baltą chalatą ir pasiieškoti staliaus ar santechniko darbo.

Paaiškinau jai, kad ji nei pirma, nei paskutinė nėščia moteris, kurią apima toks jausmas. Ir dar pasakiau, kad šis jausmas toks dažnas, kad gydytojai net sugalvojo jam pavadinimą "Šešėlių slėnio sindromas". Man rodos, džentelmenai, kad jau esu šį vakarą jį pavartojęs.

Labai rimtai nusiteikusi panelė Stansfyld tik linktelėjo. Man akyse iki šiol stovi vaizdas, kokia jauna ji tą dieną atrodė ir koks didelis buvo jos pilvas.

- Žinau tą jausmą, - pagaliau prabilo ji. - Kartais taip ir jaučiuosi. Bet tai, apie ką kalbėjau, visai kas kita. Tas, kitas, jausmas yra tarsi... tarsi šešėlis. Nesugalvoju tinkamesnio žodžio jam apibūdinti. Žinau, tai kvaila, bet niekaip negaliu jo atsikratyti.

- Turite pasistengti, - pasakiau. - tai nėra gerai kūdi...

Tačiau ji manęs nesiklausė. Jos akys buvo įsmeigtos į nuotrauką.

- Kas tai?

- Emlinas Makeronas, - pamėginau viską paversti juokais. Skambėjo be galo paikai. - Prieš karą, žinoma, kai jis dar buvo gražus ir jaunas.

- Ne, jus aš atpažinau, - neatlyžo ji. - Ta moteris. Juk tai moteris, sprendžiant iš marškinių užsegimo ir batų. Kas ji?

- Ji vardu Harieta Vait, - atsakiau aš ir pagalvojau: *Jos veidą pirmiausia ir pamatysi, kai atvažiuosi gimdyti.* Ir vėl mane nukrėtė šiurpas. *Jos akmeninį veidą.*

- O kas ten, apačioje, parašyta? - toliau klausinėjo ji, kaip man pasirodė, mieguistu balsu.

- Nežinau, - sumelavau. - Lotynų kalba visuomet buvo mano silpnoji vieta.

Tą naktį sapnavau patį baisiausią savo gyvenime sapną; pašokau paklaikęs iš siaubo, ir jeigu būčiau buvęs vedęs, manau, būčiau mirtinai išgąsdinęs savo vargšę žmoną.

Sapnavau, kad atidaręs kabineto duris pamačiau ten Sandrą Stansfyld. Ji vilkėjo savo dailiąja linine suknele, rudais bateliais ir tąja iš mados išėjusia skrybėlaite. Skrybėlaitė buvo ties jos krūtine, nes... galvą ji laikė rankose. Balta suknelė buvo kruvina. Iš kaklo kiaurymės švirkštė kraujas ir taškėsi į lubas.

Paskui jos akys - tos nuostabios riešutų spalvos akys - atsimerkė: ji žiūrėjo į mane.

“Pasmerkta, - prabilo kalbanti galva. - Pasmerkta. Aš esu pasmerkta. Be skausmo nėra paguodos. Pigus stebuklas, bet tai ir viskas, kas mums duota”.

Ir tuomet klykdamas pašokau iš miegų.

Numatyta jos gimdymo diena - gruodžio 10-oji - atėjo ir praėjo. Gruodžio 17-ąją dar kartą ją apžiūrėjau ir pasakiau, kad kūdikis būtinai turi gimti dar tais pačiais - 1935-aisiais - metais, tačiau ne anksčiau kaip po Kalėdų. Panelė Stansfyld džiaugsmingai sutiko šią žinią. Šešėlis, visą rudenį temdęs jos veidą, rodos, jau buvo nuslinkęs. Ponia Gibs, toji akla moteris, kuriai ji garsiai skaitydavo, buvo susižavėjusi ir jau spėjusi papasakoti savo draugėms apie drąsią jaunąją našlę, kuri, nepaisant netekties ir savo sunkios dabartinės padėties, sugeba taip optimistiškai žvelgti į ateitį. Net kelios aklosios moters draugės pareiškė norą padėti jai auginti kūdikį.

- Aš priimsiu jų pasiūlymus, - pasakė man Sandra. - Kad mudviem su vaikeliu būtų lengviau. Bet tik tol, kol atsistosiu ant kojų ir sugebėsiu susirasti nuolatinį darbą. Kartais mąstau, kad blogiausia mano patirtis - jog pakeičiau savo požiūrį į žmones. Kartais susigriebiu begalvojanti: “Kaip tu gali ramiai miegoti žinodama, kad apgavai tokią mielą senutę?” O paskui tarsi teisinuosi pati sau: “Juk jeigu ji sužinotų teisybę, parodytų tau duris kaip ir visi kiti”. Vis dėlto tai yra melas, ir aš jaučiu jo slegiantį svorį.

Tą dieną prieš išeidama ji ištraukė mažytį ryškiaspalvį paketėlį ir droviai stumtelėjo mano pusėn:

- Linksmų Kalėdų, daktare Makeronai!

- Jums nereikėjo, - tariau atidaręs stalčių ir traukdamas savo paties paruoštą paketą. - Bet kadangi ir aš čia šį tą turiu...

Ji akimirką nustebusi žiūrėjo į mane... paskui mudu vienu metu pradėjome juoktis. Ji man padovanojo sidabrinį kaklaraiščio segtuką, o aš jai - albumą kūdikio nuotraukoms. Aš išsaugojau tą segtuką, kaip matote, džentelmenai, pasipuošiau juo ir šį vakarą. O koks likimas ištiko albumą, negaliu pasakyti.

Nulydėjau ją iki durų. Tarpdury ji staiga atsisuko, uždėjo rankas man ant pečių, pasistiebė ir pabučiavo mane į lūpas. Jos lūpos buvo stangrios ir šaltos. Tai nebuvo aistros bučinys, džentelmenai, bet nepanėšėjo ir į trumpą pakštelėjimą, kokio gali tikėtis iš sesers ar tetos.

- Dar kartą dėkoju, daktare Makeronai, - vis dar neatgaudama kvapo, sušnabždėjo ji. Jos skruostai užsiplieskė tirštu raudoniu, o rudose akyse žvilgėjo ašaros. - Ačiū už viską.

Truputį sumišęs nusijuokiau:

- Sandra, kalbate taip, tarsi matytumėmės paskutinį kartą. - Tai buvo antras ir, deja, paskutinis kartas, kai pavadinau ją tikruoju vardu.

- O, mes dar susitiksime, - tarė ji. - Nė trupučio tuo neabejoju.

Ir ji buvo teisi - nors nė vienas iš mūsų net įsivaizduoti negalėjo, kokiomis siaubingomis aplinkybėmis įvyks paskutinis mudviejų susitikimas.

Sąrėmius Sandra Stansfyld pajuto Kalėdų išvakarėse, šeštą valandą vakaro. Tuo metu visą dieną kritusį sniegą jau buvo pakeitusi šlapdriba. O kai nepraėjus nė dviem valandoms sąrėmiai ėmė kartotis reguliariai, miesto gatvės pasidengė pavojinga ledo danga.

Vėliau ponia Gibs, toji akla moteris pasakojo, kad apie pusę septynių vakaro ponia Stansfyld nusileido apačion, pasibeldė į jos duris ir paklausė, ar negalėtų pasinaudoti telefonu ir išsikviesti taksi.

“Ar tai kūdikis, mieloji?” - susijaudinusi paklausė ponia Gibs.

“Taip, sąrėmiai tik prasidėjo, bet negaliu rizikuoti tokiu oru. Gatvėse taip slidu, kad automobiliai turbūt juda vėžlio žingsniu”.

Pirmiausia ji išsikvietė taksi, o paskui paskambino man. Be dvidešimt septynios, kai mudu kalbėjomės telefonu, skausmai jai užeidavo kas dvidešimt penkios minutės. Ji ir man pakartojo, kad tik dėl tokio bjauraus oro viskuo pradėjo rūpintis anksčiau nei reikėtų.

- Nenorėčiau, kad mano kūdikis gimtų ant galinės automobilio sėdynės, - ramiai paaiškino ji.

Taksi vėlavo, o panelės Stansfyld sąrėmiai ėmė kartotis vis dažniau; viskas vyko daug greičiau, nei buvau numatęs, - tačiau net ir di-

delę darbo praktiką turinčiam gydytojui sunku tai numatyti, nes dviejų vienodų gimdymų nebūna. Taksi vairuotojas, pamatęs, kad jo keleivė jau beveik gimdo, už parankės nuvedė ją slidžiais laiptais iki automobilio nuolat kartodamas: "Dėl Dievo meilės, ponia, prašau būkite atsargi". Panelė Stansfyld, sutelkusi visą dėmesį į gilius įkvėpimus - iškvėpimus, tik linkčiojo galva. Šlapias sniegas gulė ant namų, gatvės žibintų ir automobilių stogų; o paskui tirpo ir lašėjo dideliais riebiais lašais. Vėliau ponia Gibs man pasakojo, kad jaunas taksi vairuotojas nervinosi labiau nei "mano vargšė Sandra" ir tai turbūt irgi buvo viena iš avarijos priežasčių.

Antroji priežastis beveik neabejotinai buvo pats kvėpavimo metodas.

Taksi lėtai yrėsi slidžiomis gatvėmis, ilgokai stoviniuodamas automobilių prisigrūdusiose sankryžose. Pats vairuotojas toje avarijoje irgi nukentėjo, todėl aš turėjau progą pasikalbėti su juo, kai gulėjo ligoninėje. Jis sakė, kad garsas, sklidęs nuo galinės automobilio sėdynės, varė jį iš proto; jis be paliovos žvilgčiojo į užpakalinio vaizdo veidrodėlį, nesuprasdamas, kas jai darosi. Sakė, kad jo nebūtų taip trikdžiusios normalios gimdymo skausmų suremtos moters dejonės. Jis net kelis kartus teiravosi, ar jai viskas gerai, o ji tik linktelėdavo ir toliau "šokinėjo per bangas" - giliai kvėpavo.

Iki ligoninės likus dviem ar trim kvartalams, jai turbūt prasidėjo stangos. Jau buvo praėjusi visa valanda nuo tada, kai ji įlipo į taksi, bet vis tiek, mano akimis žiūrint, neįprastai greitai pirmąkart gimdančiai moteriai. Vairuotojas pastebėjo pasikeitusį jos kvėpavimą. "Ji pradėjo lekuoti kaip šuo karštą dieną, daktare", - sakė jis man. O aš pagalvojau, kad tai buvo "garvežio" stadija.

Tuo metu visai iš vėžių išmuštas taksistas pastebėjo atsiradusį tarpą tarp lėtai slenkančių mašinų ir nėrė pro jį. Kelias iki pat Harietos Vait ligoninės buvo tuščias. Liko mažiau nei trys kvartalai. "Priekyje jau mačiau tą statulą", - sakė jis. Nekantraudamas kuo greičiau nusikratyti keistai lekuojančios nėščios keleivės, jis spustelėjo greičio pedalą.

O aš, sulaukęs skambučio, į ligoninę patraukiau pėsčiomis. Atsidūriau ten vienu metu kaip ir taksi tik todėl, kad buvo išties blogos važiavimo sąlygos. Maniau rasiąs ją jau priėmimo kambaryje su tvarkingai užpildytais popieriais ramiai laukiančią dažnesnių sąrėmių. Jau lipau laiptais, kai pastebėjau du tamsą skrodžiančius automobilio žibintus ir jų atspindžius ant ledo, kurio kiemsargiai dar nebuvo spėję pabarstyti smėliu. Atsisukau kaip tik tuo metu, kai tai įvyko.

Iš už ligoninės kampo staiga išniro greitosios pagalbos mašina. Taksi automobilio jau nebebuvo įmanoma sustabdyti. Vairuotojas supanikavo ir užgulė stabdžių pedalą, užuot dar labiau padidinęs greitį. Taksi tapo nebevaldomas. Ant greitosios pagalbos automobilio stogo besisukantis švyturėlis skleidė trūkčiojančius kraujo spalvos spindulius; vienas jų iš tamsos trumpam išplėšė Sandros Stansfyld veidą. Tą akimirką man atrodė, kad sapnuoju, nes tai buvo ta pati kruvina, plačiai atmerktomis akimis galva, kurią regėjau aname košmare.

Išrėkiau jos vardą, pasileidau žemyn, paslydau ir išsidrėbiau ant ledo. Skaudžiai susitrenkiau alkūnę, bet kažkaip sugebėjau nepaleisti iš rankų savo instrumentų lagaminėlio. Toliau viskas vyko man gulint paslikam ant ledo.

Greitosios pagalbos automobilį irgi sumėtė. Jo užpakalinis sparnas trenkėsi į statulą. Atšoko užpakalinės durelės. Neštuvai, dėkui Dievui, tušti, išlindo kaip liežuvis ir apsivertę ore nukrito ant žemės ratais aukštyn. Atsitiktinai šaligatviu pro šalį ėjusi moteris riktelėjo ir pasileido bėgti tolyn nuo iš abiejų pusių artėjančių automobilių. Už poros žingsnių jos kojos slystelėjo, ir ji pargriuvo ant pilvo. Rankinukas ledu nučiuožė tolyn.

Taksi sukosi ir sukosi vietoje, ir aš aiškiai mačiau jo vairuotoją. Paklaikęs iš siaubo, jis suko vairą tarsi išdykęs vaikas elektrinių mašinėlių autodrome. Greitosios pagalbos automobilis, atšokęs nuo Harietos Vait statulos, šonu trenkėsi į taksi. Šis nuo smūgio su siaubinga jėga rėžėsi į paminklo pjedestalą. Lyg bomba sprogo plafonas su telefono numeriu. Mačiau tarsi gofruotas popierius sulamdytą automobilio šoną. O kitą akimirką... kitą akimirką man jau buvo aišku, kad nukentėjo ne tik kairysis šonas; automobilis, pasirodo, taip rėžėsi į pjedestalo kampą, kad perlūžo pusiau. Ant ledo lyg deimantai žėrėjo stiklo šukės. O mano pacientė... galinga smūgio jėga ją lyg skudurinę lėlę sviedė pro langą.

Net neprisimenu, kaip pašokau ant kojų. Pasileidau bėgti lyg akis išdegęs, vėl paslydau, bet šį kartą griebiausi už turėklo ir išsilaikiau. Mano galvoje ūžė tik viena mintis - panelė Stansfyld guli netoli, Harietos Vait statulos šešėlyje, už kokių dvidešimties pėdų nuo ant šono apvirtusio greitosios pagalbos automobilio, ant kurio stogo tebeblykčioja raudonas švyturėlis. Šmėstelėjo miglotas suvokimas, kad jos kūnui kažkas atsitiko, tačiau kas - nežinojau, kol mano koja neužkliuvo už pasipainiojusio sunkaus daikto ir aš vos nepargriuvau. Užkliudytas daiktas nusirito tolyn - kaip ir anos atsitiktinės praeivės rankinukas labiau slydo nei ritosi. Taigi tas daiktas ritosi ar slydo, ir tik

iš plaukų - sulipusių nuo kraujo, prisivėlusių stiklo šukių, bet man matytos šviesios spalvos, - supratau, kas tai. Tai, ką aš paspyriau koja, buvo jos galva.

Mane ištiko šokas. Nuropojau prie jos kūno ir apverčiau aukštielninką. Turbūt išvydęs tą vaizdą mėginau rėkti, tačiau jokio garso nebuvo; jis įstrigo kažkur galugerkly. Suprantate, džentelmenai, moteris vis dar kvėpavo. Jos krūtinė kilnojosi nuo trumpų įkvėpimų - iškvėpimų. Ledas aplik jos kūną buvo aptirpęs ir susimaišęs su krauju. Girdėjosi toks keistas švilpiantis garsas - tarsi tuoj užvirsiančio arbatinuko su švilpuku. Ji kvėpavo... per nukirstą trachėją; žodžiais nenusakomas tas įtraukiamo ir išpučiamo oro garsas, kai nėra burnos, kuri jį sumoduliuotų.

Man norėjosi bėgti, bet neturėjau jėgų; suklupau šalia jos ant ledo, viena ranka prisidengęs burną. Atsipeikėjau tik pamatęs iš po jos suknelės plūstantį kraują... ten kažkas judėjo. Ir tada mane užvaldė beprotiška mintis - dar galima išgelbėti kūdikį.

Įsivaizduojate, užvertęs jos suknelę aukštyn pradėjau juoktis. Turbūt man buvo pasimaišęs protas. Jos kūnas dar buvo šiltas. Tiksliai atsimenu. Ir dar atsimenu, kaip jis kilnojosi su kiekvienu įkvėpimu. Prie manęs priėjo vienas iš greitosios pagalbos sanitarų. Jis svirduliavo kaip girtas, o ranką laikė prispaudęs prie galvos. Pro jo pirštus sunkėsi kraujas.

Aš, vis dar juokdamasis, ėmiausi savo darbo. Rankomis užčiuopiau visiškai atsivėrusį gimdos kaklelį.

Sanitaras išpūtęs akis žiūrėjo į begalvį Sandros Stansfyld kūną. Nežinau, ar jis suprato, kad lavonas tebekvėpuoja. Greičiausiai tuos mirusio kūno judesius jis palaikė paskutiniu refleksu. Jeigu taip, jam tikrai ne vieta greitosios pagalbos automobilyje. Vištos nukirstomis galvomis dar kurį laiką gali vaikščioti, bet ne žmonės.

- Liaukis spoksojęs ir atnešk man patiesalą, - paraginau jį.

Ir jis nuėjo svirduliuodamas, bet ne į greitosios pagalbos automobilį, o Taimso aikštės link. Paklaikęs iš siaubo žmogus paprasčiausiai ištirpo darganotoje naktyje. Nežinau, kuo jam visa tai baigėsi. Vėl atsisukau į mirusią moterį, kuri vis dėlto buvo ne visai mirusi, akimirką paabejojau, o paskui ryžtingai nusimečiau paltą. Kilstelėjau jos šlaunis ir pakišau jį po užpakaliu. Ir visąlaik girdėjau švilpiantį begalvio kūno kvėpavimą. Kartais, džentelmenai, tebegirdžiu jį. Sapnuose.

Jūs turbūt suprantate, džentelmenai, kad viskas, ką čia pasakojau, vyko labai greitai - tik tuomet man atrodė lyg sulėtintame filme. Iš li-

goninės tekini bėgo žmonės pažiūrėti, kas nutiko. Už nugaros išgirdau paklaikusios moters klyksmą - ji užkliuvo už nukirstos galvos.

Atplėšiau savo juodąjį lagaminą, dėkodamas Dievui, kad griūdamas nepaleidau jo iš rankų, ir ištraukiau skalpelį. Brūkštelėjau juo per apatinius savo pacientės drabužius ir nuplėšiau juos. Pamačiau artėjantį greitosios pagalbos automobilio vairuotoją. Už kokių penkiolikos pėdų nuo manęs jis sustojo lyg stabo ištiktas. Atsisukau į jį, norėdamas dar kartą pareikalauti patiesalo, bet iškart pamačiau, kad ir iš jo nieko nepešiu; jis spoksojo į kvėpuojantį kūną, o akys vis plėtėsi ir plėtėsi, kol, rodės, ims ir iššoks iš akiduobių kaip du jo-jo kamuoliukai. Paskui jis suklupo ir iškėlė rankas į dangų. Meldžiasi, pagalvojau. Anas sanitaras spruko šalin turbūt taip ir nesupratęs, kad išvydo neįmanomą dalyką, bet šis tikrai suprato. Nepraėjo nė akimirka, ir jis nualpo.

Tą vakarą, kraudamas instrumentus į lagaminėlį, įsimečiau ir reples; net nežinau kodėl. Jau trejus metus nebuvau paėmęs į rankas to instrumento - nuo tada, kai savo akimis regėjau kraupų vaizdą: vienas mano kolega, kurio pavardės čia neminėsiu, per smarkiai spustelėjo, ir tas prakeiktas įnagis per naujagimio smilkinukus susmigo į smegenis. Kūdikis akimirksniu mirė. Jo lavonėlis buvo užkastas kartu su kitomis ligoninės atliekomis, o mirties išvadoje atsirado žodžiai *gimė negyvas.*

Taigi, nors negalėčiau pasakyti kodėl, tą vakarą reples aš turėjau.

Panelės Stansfyld lavonas įsitempė. Palietęs jaučiau nę kūną, o akmenį. Pasirodė kūdikio pakaušis, kraujuotas, plėvėtas ir pulsuojantis. *Pulsuojantis.* Vadinasi, kūdikis gyvas. Tikrai gyvas.

Akmuo atvirto kūnu. Tačiau pakaušio vėl nebesimatė. Už nugaros išgirdau:

- Kuo galiu padėti, daktare?

Už manęs stovėjo pusamžė seselė, viena iš tų moterų, be kurių mano profesijos broliai būtų kaip be rankų. Jos veidas buvo kaip pienas. Nors ji su išgąsčiu žvelgė į tą keistą kvėpuojantį lavoną, mačiau, kad jos neištiko šokas, dėl kurio nepajėgtų dirbti savo įprastą darbą.

- Galėtumėte atnešti patiesalą, sesute, - paprašiau. - Manau, kad dar yra vilties.

Už jos nugaros pastebėjau kokius du tuzinus žmonių, stovinčius ant ligoninės laiptų ir nesiryžtančius žengti nė žingsnio artyn. Kiek daug ar kiek mažai jie matė? Neįsivaizduoju. Žinau tik tiek, kad po to jie ilgai manęs vengė (kai kurie - visą gyvenimą) ir nė vienas, įskaitant ir tą seselę, niekada apie tai su manimi nekalbėjo.

Ji pasisuko eiti į ligoninę.

- Sesele! - sušukau. - Neturime laiko. Paimkite iš greitosios pagalbos automobilio. Kūdikis *jau* ateina!

Ji pasisuko apvirtusio automobilio link, slydinėdama ir klupdama ant pažliugusio sniego. Pastebėjau, kad ji apsiavusi baltais medžiaginiais bateliais. Nusisukau ir vėl palinkau ties panelės Stansfyld kūnu.

Keista, užuot silpęs, kvėpavimas vis greitėjo; "garvežio" pūškavimą pakeitė trumpų įkvėpimų - iškvėpimų serija... staiga kūnas vėl įsitempė. Vėl pasirodė kūdikio pakaušis. Bijojau, kad jis kaip ir aną kartą tuoj pat pasislėps įsčiose, bet taip neatsitiko: galvutė nesustodama judėjo į priekį. Vadinasi, replių neprireiks. Kūdikis kriste įkrito man į delnus. Šlapias sniegas gulė ant jo - taip, taip, tai buvo *berniukas* - nuogo kraujuoto kūnelio. Nuo jo kurį laiką kilo garas, kol juoda ir šalta naktis nepasiglemžė iš motinos gautos šilumos. Kraujuoti kumšteliai sumataravo ore; pasigirdo plonytis gailus verksmas.

- *Sesele!* - sustūgau aš. - *Judink greičiau užpakalį, kale!*

Gal kam nors toks kalbos tonas pasirodys nedovanotinas, bet tą akimirką jaučiausi tarsi vėl atsidūręs Prancūzijoje, karo lauke, kur bet kurią akimirką galėjai laukti pro pat ausį prašvilpiančios kulkos; aš net ėmiau krūpčioti nuo kiekvieno tirpstančio sniego tekštelėjimo. Man dingojosi, kad tuoj tuoj pasigirs pragariškas pabūklų riaumojimas, iš tamsos išnirs vokiečiai, bėgantys, griūvantys, besikeikiantys ir mirštantys purvo ir dūmų makalynėje. *Pigus stebuklas,* galvojau aš, regėdamas konvulsijų tampomus kūnus. *Bet tu teisi, Sandra, tai viskas, kas mums duota.* Tą akimirką, džentelmenai, arčiau nei bet kada buvau atsidūręs prie pamišimo ribos.

SESELE, DĖL DIEVO MEILĖS!

Kūdikis vėl pravirko - koks silpnas, bejėgiškas balselis! - ir daugiau neišleido nė garso. Jo kūnelis vis labiau šalo. Pasilenkęs prie pat kūdikio veidelio užuodžiau klampų kraujo ir placentos kvapą. Kelis kartus pūstelėjau oro jam į burnytę; aprimau įsitikinęs, kad ir jis pats dar kvėpuoja. Pagaliau pasirodė seselė su patiesalu. Ištiesiau ranką jo paimti.

Ji neskubėjo man jo paduoti, atvirkščiai - paslėpė už nugaros klausdama:

- Daktare, o kas... kas, jeigu tai monstras?

- Prašau duoti patiesalą, - įtūžau. - Tučtuojau, jeigu nenori, kad suspardyčiau tavo riebią subinę.

- Taip, daktare, - stebėtinai ramiu balsu tarstelėjo ji (tebūnie, džentelmenai, pagarbintos moterys, kurios mus supranta) ir padavė man patiesalą. Suvysčiau kūdikį ir įdėjau jai tiesiai į glėbį.

- Jeigu išmesi jį, nežinau, ką tau padarysiu.

- Taip, daktare.

- Tai pigus sumautas stebuklas, bet tai ir viskas, ką Dievas mums paliko.

- Taip, daktare.

Mačiau, kaip ji protekine pasileido ligoninės link su kūdikiu ant rankų, mačiau, kaip smalsuolių minia ant laiptų prasiskyrė, kad ją praleistų. Tada aš pakilau ir atatupstas pasitraukiau nuo begalvio kūno. Jo kvėpavimas kaip ir kūdikio silpo... truktelėjo... liovėsi... vėl truktelėjo... ir jau nieko nebesigirdėjo.

Pasitraukiau dar toliau nuo lavono. Koja kažką užkliudžiau. Tai buvo jos galva. Paklusęs kažkokiai nesuprantamai jėgai, priklaupiau ant vieno kelio ir atsukau tą galvą veidu į save. Akys buvo atmerktos - tos nuostabios riešutų spalvos akys, visuomet stebinusios mane savo gyvybingumu ir ryžtu. Jos ir dabar tokios buvo. Džentelmenai, *ji matė mane.*

Dantys buvo sukąsti, o lūpos - šiek tiek pražiotos nuo įtampos. Ji dar kvėpavo. Jos vyzdžiai pasisuko mano pusėn, tarsi ji būtų norėjusi geriau mane matyti. Sujudėjo lūpos. Jos sudėliojo keturis žodžius: *Ačiū jums, daktare Makeronai.* Aš *girdėjau* juos, džentelmenai, bet ne iš jos lūpų. Tie žodžiai atsklido iš už dvidešimties pėdų. Ten, kur buvo jos balso stygos. Liežuvis, lūpos ir dantys - tai, kuo mes moduliuojame garsus, buvo čia. O dešimt aiškiai girdimų skiemenų sklido iš ten; taip, dešimt - tiek, kiek yra frazėje *A - čiū - jums, dak - ta - re Ma - ke - ro - nai.*

- Sveikinu jus, panele Stansfyld, - ištarė mano lūpos. - Berniukas.

Jos lūpos vėl sujudėjo, o man už nugaros nuaidėjo vaiduokliškas garsas *ber - niuuu - kasss...*

Po to jos akys apsiblausė, regis, žvelgė jau nebe į mane, o man per petį. Turbūt į juodą darganotą dangų. Netrukus vokai nusileido. Atrodė, kad ji vėl pradės giliai kvėpuoti, bet ne... ji nebeįkvėpė. Viskas buvo baigta. Kai ką matė seselė, kai ką - greitosios pagalbos automobilio vairuotojas, kol nenualpo, gal ką nors įžiūrėjo ir ant laiptų susigrūdę smalsuoliai. Tačiau dabar jau baigta. Tikrai baigta. Čia matėsi tai, kas liko po klaikios avarijos... Tiesa, dar naujagimis ten, ligoninėje.

Pakėliau galvą ir pažvelgiau į Harietos Vait statulą. Ji stovėjo, savo suakmenėjusį žvilgsnį įsmeigusi į tolį, tarsi nieko ypatinga ir nebūtų nutikę, tarsi tokia lemtis jos bejausmiame pasaulyje nieko nereikštų... arba dar blogiau - tarsi tik tai, kas ką tik nutiko, turi šiokią tokią *prasmę.*

Kiek pamenu, suklupau tirpstančio sniego baloje šalia nukirstos galvos ir pradėjau raudoti. Kiek pamenu, nesilioviau raudojęs ir tuomet, kai gydytojas ir dvi seselės pakėlė mane ir nuvedė vidun.

Makerono pypkė užgeso.

Jis bandė ją vėl uždegti, o mes visi sėdėjome neatgaudami amo ir bijojome pakrutėti. Už langų vaitojo vėjas. Pagaliau jam pavyko - pypkė vėl ėmė rūkti, ir jis pakėlė galvą. Rodos, šiek tiek nustebo pamatęs, kad mes vis dar čia.

- Tai ir viskas, - tarė jis. - Pabaiga. Ko gi jūs dar laukiate? Fejerverkų nebus, - prunkštelėjo jis, bet tuoj pat susigriebė. - Jos laidotuvių išlaidas apmokėjau iš savo kišenės. Suprantate, ji juk nieko daugiau neturėjo, - jis šyptelėjo. - Tiesa... Dar Ela Davidson, mano seselė. Ji primygtinai įsiūlė savo dvidešimt penkis dolerius, o jai tai dideli pinigai. Žinote, kai Davidson užsispiria... - jis gūžtelėjo pečiais ir nusijuokė.

- Ar jūs įsitikinęs, kad tai nebuvo paprasčiausias refleksas? - net pats nustebau išgirdęs savo paties klausimą. - Ar jūs *visiškai* įsitikinęs...

- Visiškai, - nė kiek nesutriko Makeronas. - Na, galbūt pirmasis sąrėmis. Tačiau gimdymas truko ne sekundes, o minutes. Kartais pagalvoju, kad ji būtų ištvėrusi ir ilgiau, jeigu būtų prireikę. Ačiū Dievui, nereikėjo.

- O kas nutiko kūdikiui? - paklausė Johansenas.

Makeronas užsitraukė dūmą.

- Jį įvaikino, - atsakė. - Tačiau, kaip jums turbūt žinoma, tais laikais (o ir dabar) įvaikinimo dokumentai būdavo laikomi paslaptyje.

- Taip, bet kas nutiko kūdikiui? - neatlyžo Johansenas, ir Makeronas prunkštelėjo.

- Negali praleisti nė vienos smulkmenos, ar ne? - pasišaipė jis iš Johanseno.

Johansenas papurtė galvą:

- Kai kuriems žmonėms, deja, tai kasdienybė. Tai kaip ten su tuo kūdikiu?

- Ką gi, jeigu jūs būtumėte atsidūrę mano kailyje, turbūt suprastumėte, kad turėjau tikrai teisėtą norą sužinoti to vaiko likimą. Na, bent jau jaučiausi turįs teisę, o tai tas pats. Sekiau jo gyvenimą, tai darau iki šiol. Atsirado tokia jauna pora - jų pavardė buvo ne Harisonai, bet panaši. Gyveno jie Meine. Negalėjo susilaukti vaikų. Jie

įsisūnijo tą berniuką ir pavadino jį... Na, tarkim, Džonu. Neprieštaraujate, bičiuliai?

Jis užsitraukė dūmą, tačiau pypkė vėl pasirodė užgesusi. Sau už nugaros girdėjau Stivenso žingsnius ir supratau, kad pakilę jau rasime paruoštus savo paltus. Netrukus mes įlįsime į juos... ir atgal į savo gyvenimus. Kaip Makeronas kartą yra pasakęs, pasakos yra tam, kad nukeltų mus į kitus laikus.

- Kūdikis, kurį priėmiau tą naktį, dabar vadovauja dviejų ar trijų privačių koledžų anglų kalbos fakultetams, - tęsė Makeronas. - Jam dar nėra nė keturiasdešimt penkerių. Pati jaunystė. Dar viskas prieš akis. Net neabejoju, kad ateis diena, kai jis taps vieno iš tų koledžų vadovu. Jis labai žavus, protingas - tikras šaunuolis.

Kartą man pasitaikė proga papietauti su juo jo fakulteto klube. Buvome keturiese. Tą vakarą kalbėjau mažai - visąlaik stebėjau jį. Jis man pasirodė ryžtingas kaip ir jo motina, džentelmenai...

...ir turėjo tokias pat kaip mamos riešutų spalvos akis.

III

KLUBAS

Stivensas išlydėjo mus kaip visuomet: padėjo apsivilkti paltus, palinkėjo pačių laimingiausių Kalėdų, padėkojo visiems už dosnumą. Aš ir vėl pasistengiau būti paskutinis. Stivensas nė kiek nenustebo, išgirdęs mano prašymą.

- Norėčiau kai ko paklausti, jeigu, žinoma, neprieštaraujate.

Jis šyptelėjo:

- Klauskite. Kalėdos - puikus metas ieškoti atsakymų į klausimus.

Kažkur apačioje po mūsų kojomis girdėjau tiksint laikrodį. Užuodžiau senos odos ir išvaškuoto medžio kvapą, ir vos juntamą Stivenso odekolono dvelksmą.

- Bet turiu jus įspėti, - pridūrė Stivensas kaip tik tuo metu, kai lauke ūžtelėjo stiprus vėjo gūsis, - kad geriau per daug neklausinėti. Jeigu, žinoma, norite ir toliau čia lankytis.

- Vadinasi, žmonėms, kurie per daug klausinėja, jūs užtrenkiate duris? - nenorėjau pasakyti *Užtrenkiate duris,* bet nieko geresnio nesugalvojau.

- Ne, - atsakė Stivensas mandagiu kaip visuomet balsu. - Jie paprasčiausiai nebeateina.

Atlaikiau jo žvilgsnį, nors man per nugarą perbėgo šiurpulys - tarsi kažkas būtų braukęs nematomu, dideliu ir šaltu delnu. Prisiminiau keistą bildesį, kurį girdėjau aną vakarą, ir pagalvojau (jau ne pirmą kartą), kiekgi *iš tikrųjų* čia yra kambarių.

- Jeigu vis dar norite kažko paklausti, pone Adlėjau, paskubėkite. Vakaras jau beveik...

- O jums prieš akis - ilga kelionė namo? - bandžiau atspėti jo sakinio pabaigą, bet Stivensas tik tylėjo ir klausiamai žvelgė į mane. - Na, gerai, - pagaliau įsidrąsinau. - Čia, bibliotekoje, yra knygų, kurių niekur kitur negaliu rasti - nei Niujorko viešojoje bibliotekoje, nei antikvarinių knygų kataloguose, nei, žinoma, knygynuose. Biliardo stalas mažojoje salėje - "Nord" gamybos. Skambinau į Tarptautinę prekių ženklų komisiją. Jie žino tik du "Nord" - vieni gamina slides, kiti užsiima medinių virtuvės reikmenų gamyba. Arba "Seafront" patefonas Ilgajame kambaryje. Tarptautinės prekių ženklų komisijos sąraše yra tik "Seeburg", bet ne "Seafront".

- Tai koks tas jūsų klausimas, pone Adlėjau?

Jo balsas buvo mandagus kaip visuomet, tačiau akys... jos kažkaip grėsmingai sužibėjo... ne, jeigu visai atvirai, kaltos buvo ne jo akys: grėsmė, kurią pajutau, tvyrojo ore. Monotoniškas laikrodžio tiksėjimas kažkur apačioje staiga man pasirodė panašus į budelio, sekančio paskui pasmerktąjį prie ešafoto, žingsnius. Odos ir medžio kvapai tapo dar aštresni, ir kai ūžtelėjo dar vienas vėjo gūsis, laukiau, kad atsidarys lauko durys, ir aš išvysiu ne Trisdešimt penktąją gatvę, o sterilų Klarko Eštono Smito žemės horizontą.

O, jis gi suprato, ko klausiu; išskaičiau tai iš jo pilkų akių.

Iš kur atsirado visi tie daiktai? norėjau paklausti. *Iš kur tu pats, Stivensai, atsiradai, žinau puikiai; ne iš X matavimo - tavo bruklinietiškas akcentas tai išduoda. Bet kur tu eini? Kodėl tavo veido nepaliečia laikas? Ir, Stivensai...*

...kur mudu esame BŪTENT ŠIĄ AKIMIRKĄ?

Jis tebelaukė mano klausimo.

Jau ketinau ištarti visa tai garsiai. Ir išgirdau savo žodžius:

- Ar ir viršuje yra kambarių?

- O taip, pone, - mandagiai atsakė jis, nenuleisdamas žvilgsnio nuo mano akių. - Labai daug. Galima net pasiklysti. Tiesą sakant, žmonės jau *buvo* ten pasiklydę. Kartais man ima rodytis, kad jie tebesiblaško. Po tuos kambarius ir koridorius.

- Ieškodami išėjimo?

Jis nežymiai kilstelėjo antakius:

- O taip. Ieškodami išėjimo.

Jis laukė, bet man jau buvo gana - jaučiau, kad priartėjau prie kažkokios - galbūt beprotybės - ribos.

- Ačiū, Stivensai.
- Žinoma, pone, - jis padėjo man apsivilkti paltą.
- Ar bus dar daugiau pasakų?
- Taip, pone, *visuomet* yra daugiau pasakų.

Tas vakaras jau nugrimzdo į praeitį, ir turiu prisipažinti, kad mano atmintis su laiku ne gerėja (mano amžiaus žmogui dažniau atsitinka atvirkščiai), bet puikiai atsimenu mane sukausčiusią baimę, kai Stivensas plačiai atidarė ąžuolines duris - buvau tvirtai įsitikinęs, kad išvysiu nežemišką peizažą - pragarišką, suskeldėjusį nuo kruvinos dvigubų saulių šviesos. Paskui ta šviesa dings, ir viską užlies nepermatoma tamsa. Valandai. Dešimčiai valandų. Dešimčiai tūkstančių metų. Nemoku paaiškinti, bet sakau jums, kad tas pasaulis *egzistuoja* - tikiu tuo taip, kaip Emlinas Makeronas tikėjo, jog nukirsta Sandros Stansfyld galva kvėpuoja. Tą vieną vienintelę begalinę akimirką sustingau laukdamas, kol durys atsivers ir Stivensas išstums mane į tą pasaulį, kol aš išgirsiu sau už nugaros užsitrenkiančias duris... Amžiams.

Tačiau ką aš išvydau - Trisdešimt penktąją gatvę ir čia pat stovintį taksi. Pajutau nenusakomą palengvėjimą, nuo kurio man darėsi silpna.

- Taip, visuomet yra daugiau pasakų, - pakartojo Stivensas. - Labanakt, pone.

Visuomet yra daugiau pasakų.

Ir iš tikrųjų - jų dar buvo. Ir kada nors aš galbūt papasakosiu jums dar vieną.

TURINYS

Stephen King

SAULĖS ŠUO
Romanai ir apsakymas

Redaktorius J.Vabuolas
Dailininkas A.Šimakauskas

Formatas 84x108 1/32. Popierius ofsetinis. Garnitūra 10 p.
SL Nr. 929. Ofsetinė spauda 12 sąl.sp.l.
Užsakymo Nr. 125 Kaina sutartinė.
"Eridanas", 3009 Kaunas, Partizanų 4.
Spausdino Adomo Jakšto spaustuvė,
Girelės 22, 4320, Kaišiadorys.

DAUGIAMILIJONINIS BESTSELERIS

"Bibliotekos policininkas", "Saulės šuo" bei "Kvėpavimo metodas" – trys Stepheno Kingo kūriniai viename tome, vadinasi, ir trys stiprūs emociniai išgyvenimai, trys kulminacinės bangos, kurios perkelia skaitytoją į svaiginamai magiškus šio rašytojo išmonės pasaulius: juose išnyksta riba tarp realybės ir fantazijos, laiko reliatyvumas tampa tiesiog čiuopte apčiuopiamas, o iš pažiūros paprastos ir lengvai suprantamos žmogiškos aistros realias gyvenimo aplinkybes paverčia tikru stebuklu...

